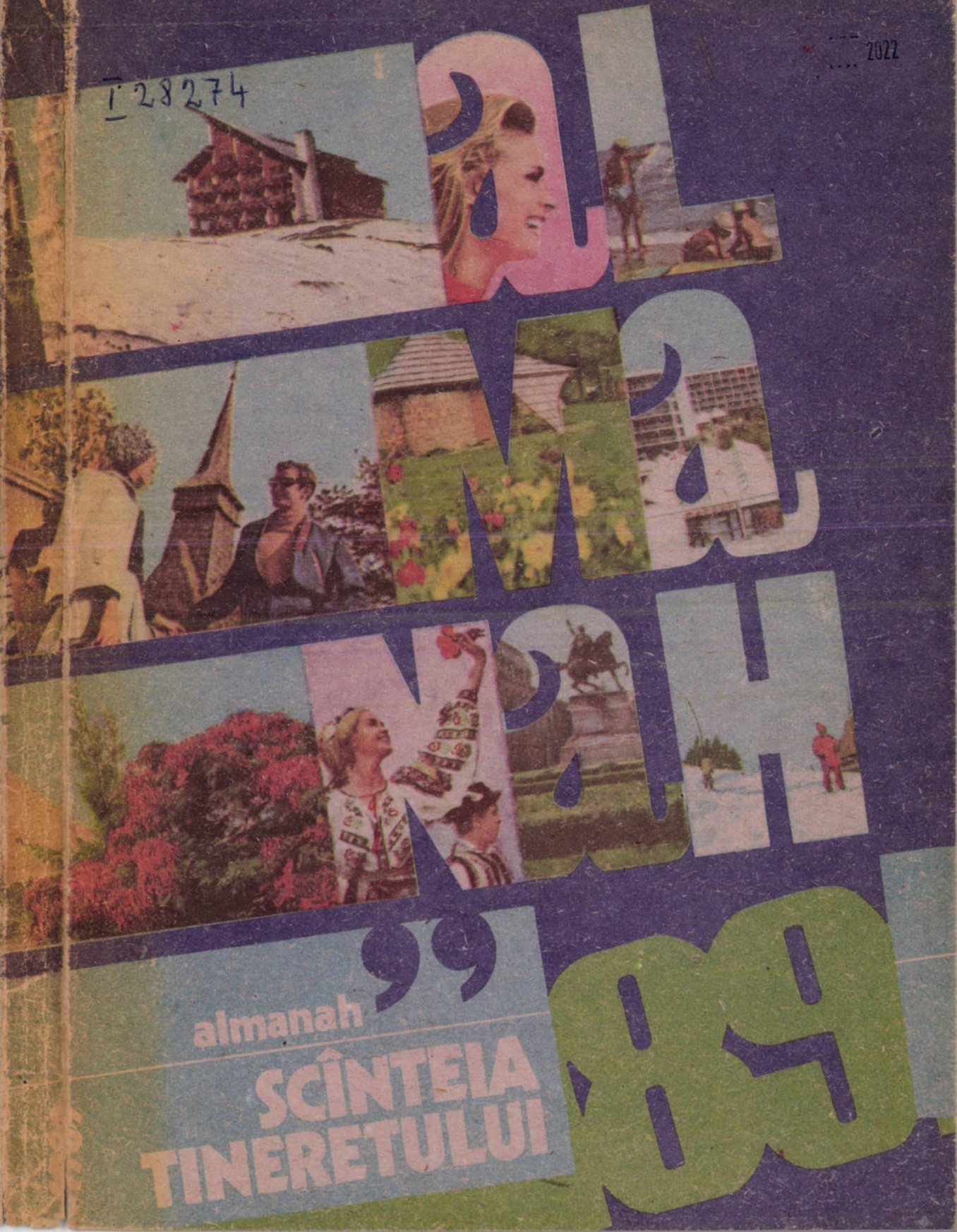

I 28274

almanah

SCÎNTEIA
TINERETULUI

„Trebuie să acționăm cu hotărîre în direcția creșterii spiritului revoluționar, a conștiinței socialiste, a răspunderii față de popor, față de cauza socialismului și comunismului. Este necesar să înțelegem bine că procesul revoluționar nu s-a încheiat și nu se va încheia niciodată, că, pe măsura dezvoltării și progresului societății, apar noi cerințe, se pun noi probleme și acestea trebuie să-și găsească o soluționare pe baza concepțiilor revoluționare despre lume și viață, a materialismului dialectic și istoric, a socialismului științific. În același timp, trebuie să se acționeze întotdeauna de pe poziții revoluționare, în spirit revoluționar, iar pentru această este necesară existența forței politice conducătoare a partidului, ca centru vital al întregii națiuni, de la care radiază lumina care asigură unirea întregului popor pe calea făuririi noii orînduiri sociale!”

NICOLAE CEAUȘESCU

128274

1992

- JUL. 2005
..... 2014

**Cînd spunem
CEAUȘESCU,
noi spunem
EROISM!**

**Cînd spunem
ROMÂNIA,
noi spunem
COMUNISM!**

**TINERETUL — ÎNTOTDEAUNA
ÎN PRIMELE RÎNDURI
ALE MUNCII PENTRU ȚARĂ**

Va fi, acest an, 1989 — anul 45 al libertății noastre — anul în care, într-un singur gînd și o singură voință, întregul nostru popor, sub conducerea partidului a îndeplinit revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. Astfel s-a deschis o eră nouă, glorioasă în istoria multimilenară a patriei, s-au împlinit cele mai înalte năzuinți de libertate națională și dreptate socială, iar patriei străbune i s-a redat destinul său demn pe care, dintotdeauna și pentru totdeauna, și l-a binemeritat.

Acest al 45-lea an al libertății noastre găsește tînăra generație angajată plenar, cu toate forțele sale creatoare, în primele rînduri ale muncii și luptei revoluționare ale întregului nostru popor, pentru îndeplinirea cu succes a magistralelor obiective și direcții stabilite de Congresul al XIII-lea și Conferința Națională ale partidului, a grandiosului Program de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, așa după cum, în mod memorabil, ne spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu, adresîndu-ni-se cu aleasă grijă și părintească înțelepciune nouă, tineretului: „În fața voastră, dragi prieteni tineri, stau perspective minunate. Sînteți participanți la o măreață epopee de transformări revoluționare, de ridicare pe noi culmi de progres și civilizație a României socialiste. Nu precupețiți nimic!”

**A FI PREZENT, ÎNTOTDEAUNA,
ÎN ORICE ÎMPREJURARE ACOLO UNDE
ÎȚI CER ȚARA, PARTIDUL ȘI POPORUL**

Da! Sint, deopotrivă, contemporani și făuritori ai celei mai grandioase și minunate epoei pe care au cunoscut-o vreodată țara și oamenii săi! Sintem, însă, nu doar „martori la eveniment”, ci prezență vie, activă, dinamică, profund implicată în tot ceea ce s-a întâmplat, se întâmplă și se va întâmpla pentru țară și pentru noi.

Generațiile tinere ale anilor noștri au marea bucurie și mândrie de a avea în față un luminos program de gândire și acțiune, de muncă și luptă revoluționară. Ele au, totodată, nestrămutată încredințare că numai și numai de modul în care vor munci și învăța, fructificând în cel mai înalt grad minunatele condiții de formare și afirmare de care beneficiază, din inițiativa generoasă a tovarășului Nicolae Ceaușescu, își pot împlini cele mai temerare idealuri și aspirații. Pentru că România viitorului, scrutată cu realism și cutezanță în orientările cincinalului 1986—1990 și pînă în anul 2000, nu va fi — și, cu siguranță, nu va putea fi — alta decît cea care o făurim noi, astăzi.

**AICI ȘI ACUM!
PRIN NOI ȘI PENTRU NOI!**

Știm că și în viitor ne așteaptă un drum eroic, că noi avem de parcurs încă multe și dificile etape ale procesului revoluționar care, departe de a se fi în-

cheiat, a intrat într-o etapă nouă, superioară. Etapă, ea însăși, marcată de exigențe noi, superioare.

Iată de ce azi, mai mult ca oricînd, legămîntul nostru solemn rostit cu mîndrie, bucurie și aleasă emoție în fața partidului, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu — simbolul suprem al tinereții noastre revoluționare, a tot ce sintem și vrem să întărim — este acesta și numai acesta: vom face totul, nu vom precupeți nici un efort pentru a răspunde cu cînte înaltului mandat politic și social de a reprezenta, întotdeauna, în orice împrejurare, o puternică forță socială, viitorul însuși al națiunii noastre socialiste.

**MUNCA PENTRU ȚARĂ —
CEA MAI ROMANTICĂ DEFINIȚIE
A VÎRSTEI NOASTRE REVOLUȚIONARE**

Acum, în preajma acestui an de impresionant bilanț și vizionare prefigurări de viitor — anul 45 al libertății noastre — sintem, de bună seamă, doriți să dăm și o definiție a profilului moral și politic al vîrstei tinere care a avut șansa istorică de a păși în muncă și viață în epoca inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului — „Epoca Nicolae Ceaușescu”.

Preluînd o neuitată imagine-simbol a poetului „Primerelor iubiri”, Nicolae Labiș, i s-a spus — și nu fără temei — „generația luptei cu inerția”. Așa și este! Preluînd cu cînte și ducînd mai departe torța tot mai aprinsă și mai înaltă a romantismului revoluționar, generațiile tinere ale acestei epoci au învățat că dacă au a se lupta cu ceva este tocmai cu ceea ce este vechi și perimat, cu tot ceea ce, chiar dacă se mai revendică de la idei odinioară de netăgăduit, trebuie să facă

loc noului, gândirii și acțiunii creatoare. Ele au învățat și știu că din fondul principal al exprimării (de fapt, al gândirii, simțirii și acțiunii unui tânăr patriot și revoluționar al anilor noștri) trebuie să dispară, o dată pentru totdeauna, demult compromisele și perimatele „nu se poate”, „greu”, „să mai vedem”, adică tot atâtea forme de a se manifesta ale pasivității, inerției și rutinei.

I s-a spus, la fel de îndreptățit, „vîrsta care nu cunoaște eclipsa”. Da, la fel de viguros formulată în conturul metaforei, această definiție surprinde încă un alt element de referință al vîrstei noastre: fermitatea opțiunilor. De la părinții și frații noștri am preluat, cu emoție și respect, acest cult al neasemuitului DA! rostit, o dată pentru totdeauna.

Da — pentru cauza țării, a partidului și a poporului. Da — pentru a ne asuma, fără preget, cele mai grele, dar și cele mai nobile sarcini!

Opțiunile vîrstei noastre tinere se sprijină tocmai pe certitudinea nedezmînițită a justetei magnificei strategii elaborate, din inițiativa și cu decisiva contribuție a tovarășului Nicolae Ceaușescu, privind dezvoltarea economico-socială a patriei în această etapă și care vizează trecerea României socialiste într-un stadiu nou și, pe această bază, făurirea unei civilizații socialiste superioare, împlinirea omului — figura centrală a întregii societăți —, afirmarea multilaterală a personalității sale.

La înalta, demna și atât de fascinantă școală a muncii pentru țară, s-au călit și se afirmă permanent marile noastre valori și opțiuni morale și politice, se certifică idealurile muncii și vieții noastre de fiecare zi.

Prin care ne exprimăm și ne afirmăm — întregind acest posibil portret de generație — să o numim, așa-

dar, și ca o generație a re-asumării istoriei. Și, pe drept cuvînt! Nu mai este demult un secret pentru nimeni faptul că, pînă acum 23 de ani, au fost felurite încercări de a ne face să ne uităm și să ne ignorăm trecutul, mai vechi și mai nou, limba, istoria însăși. Este o mîndrie aleasă și trainică pentru noi toți că asemenea tentative nu au avut nici audiență și nici crezămînt, tocmai pentru că ele nu erau, în nici un fel, emanația ființei și conștiinței noastre, ci proveneau din felurite „zări” și „izvoare”, împotrivindu-se, în felul lor neputincios, voinței noastre statornice de a fi, așa cum am și fost întotdeauna, o țară a păcii, a hărniciei, a omeniei și prieteniei.

Generațiile noastre tinere datorează, cu cele mai sincere și alese gânduri, tovarășului Nicolae Ceaușescu, actului istoric — inaugurat de neuitatul Congres al IX-lea al PCR — prin care ne-am re-asumat, o dată pentru totdeauna, istoria.

Astăzi, știm, o simțim și o trăim cu toții, nu mai sîntem doar niște copii care nu își cunosc părinții. Iar acești părinți, bunii și străbunii noștri, se numesc Burebista, Decebal, Mircea, Ștefan, Mihai, Alexandru Ioan Cuza sau sînt, pur și simplu, ei, anonimi, dar atît de eternii patrioți și revoluționari care și-au dat chiar și viața pentru ca România să urce în veac pe piscurile de glorie pe care dintotdeauna le-a binemeritat.

Acest sens, profund patriotic și revoluționar, al istoriei se regăsește, deci, acum, exprimat plenar și atît de sugestiv în însăși conștiința noastră intimă și statornică, de a spori „corola de minuni” a patriei pe măsura epocii noastre înseși.

Ea se scrie nu doar „sub ochii noștri” (cum cu o comodă formulare s-a spus); ea se scrie, prin gîndul și prin fața noastră, prin eroismul și prin cutezanța

noastră, prin devotamentul pe care, fără vorbe mari și fără răsunătoare profesii de credință ocazionale le închinăm numai și numai țării, partidului și poporului.

Astfel și numai astfel istoria se scrie și rămâne înscrisă la timpul etern prezent — timpul romantismului, al cutezanței și creației revoluționare.

TEMEIURILE VIITORULUI

Din nou va trebui să recurgem la o poetică definiție. Ce-i drept, ea a fost enunțată cu mai bine de trei decenii în urmă, dar ea este regăsită și regăndită în plenitudinea sa numai astăzi: „noi pentru viitor ne pregătim”.

Dintotdeauna, tineretul a năzuit, a sperat, a visat. Spre mai bine, mai înalt, mai frumos. Însă, și nu din vina sa, nu întotdeauna visurile sale s-au împlinit așa cum și-ar fi dorit. Au fost și nedreptăți, au fost și oprimări, au fost și războaie.

Dar, mai presus de orice, au fost ei, tinerii, conștiințe curate și cutezătoare, încredințate ireversibil progresului, unei lumi mai bune și mai drepte, unei lumi a omului.

Aici, în acest străbun și neasemuit plai al „Mioriței”, al „Meșterului Manole”, al „Baladei” și al „Luceafărului”, tineretul României socialiste are — datorită partidului, tovarășului Nicolae Ceaușescu — mândria și demnitatea de a visa cu fruntea sus și cu ochii larg deschiși spre viitor, tocmai pentru că el știe, la fel de bine, că la temelia acestui viitor se află organic încorporate elanul, entuziasmul, pasiunea sa creatoare, ro-

mantismul revoluționar ce îi definesc prin excelență virsta sa eroică.

Un exemplu strălucit, în acest sens, îl reprezintă însuși modul exemplar, profund angajat și responsabil, în care, asemeni comuniștilor, întregului nostru popor, tinerii patriei dezbat și înfăptuiesc Tezele pentru Plenara CC al PCR cuprinse în magistrala Expunere a tovarășului Nicolae Ceaușescu din 29 aprilie a.c.

Impresionantă și elocventă, deopotrivă, este — și cu acest prilej — deplina concordanță între vorbă și faptă, emblemă definitorie a forței și trăiniciei marilor noastre opțiuni morale și politice, care ne legitimează identitatea noastră patriotică și revoluționară.

Iată, așadar, cu ce gânduri, cu ce simțăminte și cu ce temeuri ne pregătim să pășim în anul 45 al libertății noastre, având convingerea de neclintit că numai învățând, muncind și iar învățând, așa cum ne îndeamnă partidul, secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, ne vom face întotdeauna datoria, vom dovedi în mod exemplar că știm să fim contemporani acestui ev de glorie și măreție ce întrușipează „viitorul de aur” al României, înscrisă acum pe magistralele eroice ale socialismului și comunismului.

**„PARTIDUL, CEAUȘESCU, ROMÂNIA!” —
SUPREMA ÎNTRUCHIPARE
A IDENTITĂȚII NOASTRE
DE GÎND ȘI FAPTĂ**

Acum, în pragul împlinirii a 45 de ani de la gloriosul act de opțiune istorică de la 23 August 1944, care a descătușat energiile creatoare ale maselor populare și

a chemat tînăra generație să fie prezentă, cu tot ce are mai bun și mai generos, în apărarea și consolidarea cuceririlor revoluției, este bine și este necesar să rostim răsplat unuia din adevărurile noastre fundamentale, tot ceea ce am înfăptuit, tot ceea ce înfăptuim, tot ce vrem să înfăptuim se leagă indestructibil de gînd și fapta, de eroica personalitate a tovarășului Nicolae Ceaușescu.

Erou între eroii neamului, tovarășul Nicolae Ceaușescu a conferit prin eroica, uriașă sa activitate dimensiuni pînă acum nebănuite procesului revoluționar din patria noastră, a reușit ca nimeni altul să catalizeze și să dinamizeze energiile creatoare ale comuniștilor, ale tînerei generații, ale întregului nostru popor, a statuat un grandios și atotcuprinzător program menit să asigure progresul neînterupt al patriei, bunăstarea și fericirea întregului nostru popor.

Sîntem pe deplin conștienți că înfăptuirea acestor obiective nu se realizează de la sine, ci este nevoie de efort, de abnegație, de cetezanță, de dăruire. Dar, unde nu este nevoie, în România acestor ani, de asemenea calități morale și politice, unde nu este nevoie „să pui umărul”, cum bine se spune în popor, acolo unde este mai multă nevoie de tine? Unde, mai mult ca oricînd, putem și trebuie să avem conștiința datoriei împlinite? Unde tinerețea revoluționară își măsoară forța și demnitatea numai și numai la etalonul faptei?

Nu, toate aceste întrebări nu sînt pur și simplu retorice. Ele izvorăsc din nevoia unui examen permanent, de înaltă exigență și autoexigență, al muncii noastre de zi cu zi, al modului în care viața noastră însăși devine argument suprem al tinereții noastre revoluționare. Al unei tinereți ireversibil încredințate timpului istoric pe care îl trăim și îl făurim. Îl trăim sub semnul fascinant

al luptei cu inerția, al romantismului revoluționar, îl înfăptuim într-un climat de puternică efervescentă creație, de maximă mobilizare a tuturor energiilor noastre naționale și sociale.

Astăzi gîndul și năzuințele comuniștilor și ale țării se îndreaptă cu cele mai alese și vibrante dovezi de încredere și statornicie spre cel care ne este minunatul și neasemuitul nostru Erou între eroii neamului, cîtor și conducător de țară nouă, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Cu simțul său impecabil de a încrusta în cuvinte simple dar atît de elocvente realități emblematice ale istoriei, poporul nostru a rostit și rosteste aceste cuvinte înflăcărâte care simbolizează însuși destinul României:

„Cînd spunem Ceaușescu — noi spunem eroism!
Cînd spunem România — noi spunem comunism!”

Pentru noi toți, tovarășul Nicolae Ceaușescu reprezintă magistralul exemplu de dăruire și abnegație, fără odihnă, pentru gloria și marea cauzei străbunilor. Pentru noi toți, tovarășul Nicolae Ceaușescu reprezintă pilda și călăuza în acțiune a unei generații pe care, cu cea mai aleasă și emoționantă formulare, marele nostru erou și conducător o numește „dragii tovarăși și prieteni tineri!” Pentru noi toți, tovarășul Nicolae Ceaușescu reprezintă certitudinea continuării cu succes, pe noi și minunate trepte, a procesului revoluționar din patria noastră, reprezintă cheazăia că, astfel și numai astfel, putem să asigurăm mersul ferm, neabătut, al țării spre zările socialismului și comunismului.

Pentru noi toți, tovarășul Nicolae Ceaușescu reprezintă călăuza cea mai încercată, cea mai generoasă, în magistrala epopee revoluționară pe care sîntem chemați să o edificăm prin munca noastră, prin dăruirea noastră.

prin încrederea, prin bucuria și abnegația cu care ne onorăm mandatul de a fi și rămâne în istorie drept adevărată, strălucită forță a progresului și civilizației națiunii socialiste.

Din adîncul inimilor noastre tinere și curate rostim, așadar, și în acest prag de ceas sărbătoresc, cuvintele care ne-au devenit, pentru totdeauna, simbol și legămint: „Partidul — Ceaușescu — Tinerii!”.

MÎNDRIE, ÎNCREDERE, UNITATE

Ne pregătim, așadar, cu toate gîndurile noastre bune și curate, să facem bilanțul celei mai rodnice perioade din întreaga istorie multimilenară a patriei. Bilanțul este generos, pe măsura implicării noastre în fapta creatoare, dar și prin deschiderea sa către noi și tot mai îndrăznețe perspective de dezvoltare economică și socială a României socialiste. Istoricile hotăriri ale

Congresului al XIII-lea și Conferinței Naționale ale partidului ne dau, astfel, certitudinea că putem și trebuie să facem mai mult, să muncim mai bine, că stă în forța unită a minților și brațelor noastre să asigurăm progresul neîntrerupt al patriei, să dăm tinereții noastre revoluționare certitudinea absolută că tot ceea ce facem și tot ceea ce înfăptuiește este numai și numai spre binele întregului popor.

Acum, la ceas de rodnic bilanț, dar și de mobiliza-toare perspective, tinăra generație a patriei înscrie ca legămint solemn vocația sa de a edifica trainic și durabil, frumos și adevărat, pe aceste plaiuri de istorie și legendă devenite, sub înțeleapta, cutezătoarea conducere a tovarășului Nicolae Ceaușescu, noi și tot mai mîndre mărturii și cîtorii ale trecerii noastre prin istorie.

O istorie care — sîntem mîndri și bucuroși să o repetăm, prin fiecare cuvînt, prin fiecare faptă, — devine o prezență, o permanență încredințată pentru totdeauna viitorului.

Din adîncul inimii:

PARTIDUL - CEAUȘESCU - TINERII

„Vă vorbesc ca unul care mi-am început activitatea în rîndul tineretului comunist, dar, în același timp, am intrat în partidul comunist. Întreaga experiență, de mai bine de 50 de ani, a activității în rîndul tineretului, al U.T.C.-ului și în partid demonstrează că numai și numai sub conducerea partidului, numai și numai urmînd neabătut politica partidului în toate domeniile, organizația revoluționară a tineretului, tineretul, își poate asigura un viitor fericit, poate juca rolul hotărîtor în întreaga dezvoltare economico-socială, în înflorirea patriei, în victoria comunismului! Urmați, deci, întotdeauna partidul, el fiind forța conducătoare a națiunii, el asigurînd poporului nostru viitorul liber, demn, viitorul de aur — comunismul!”

NICOLAE CEAUȘESCU

lată, exprimată cu vigoare tinerească și exemplară concizie una dintre cele mai impresionante certitudini ale vârstei noastre revoluționare: unitatea indisolubilă, exemplară dintre partid și tineret în marea epopee a înfăptuirii cu succes a istoricelor obiective stabilite de Congresul al XIII-lea și Conferința Națională, a Programului grandios de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

Pentru întregul nostru tineret, care a avut bucuria fără seamăn de a se forma și afirma în epoca glorioasă inaugurată de Congresul al IX-lea, tumultuoasă, eroică viață și activitate revoluționară a tovarășului Nicolae Ceaușescu, închinată slujirii celor mai luminoase idealuri ale comuniștilor, ale întregului popor, intereselor vitale ale patriei, reprezintă simbolul suprem al tineretului revoluționar, pilda cea mai impresionantă de eroism și abnegație, de încredere nestrămutată în cauza partidului și națiunii, în triumful țelurilor nepieritoare ale socialismului, progresului și păcii.

Anii revoluției și construcției socialiste au pus cu putere în evidență minunatele calități de organizator și conducător politic ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, impresionanta sa capacitate de a mobiliza și cataliza efortul creator al maselor, în primul rînd al tineretului, pentru făurirea unui nou destin al României și al oamenilor săi. Aceste alese calități morale și politice aveau să găsească binemeritata împlinire odată cu Congresul al IX-lea, cînd, prin voința noastră unanimă și fierbinte, tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost ales în fruntea partidului și poporului, fiind investit cu mandatul de înaltă răspundere istorică de a conduce destinele noastre naționale și sociale pe calea luminoasă a socialismului și comunismului.

Cu cele mai alese sentimente de admirație, recunoștință și respect, gîndul nostru tinerească se îndreaptă către tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu, eminent activist al partidului și statului, savant de largă recunoaștere internațională, care aduce o contribuție magistrală la înflorirea continuă a învățămîntului, științei și culturii românești ca factor decisiv în educarea comunistă, patriotică și revoluționară a omului nou, constructor conștient și devotat al socialismului și comunismului, a tinerei generații a României socialiste, într-un climat de pace, colaborare și înțelegere între popoare.

Pentru Uniunea Tineretului Comunist, pentru întregul tineret al țării reprezintă cea mai aleasă mîndrie faptul că la marea școală a eroicelor lupte organizate și conduse de partid, încă din anii grei ai ilegalității, s-a format și s-a afirmat personalitatea de excepție a tovarășului Nicolae Ceaușescu — pe care încă de pe atunci cu admirație nețîrîmîră tovarășii săi l-au numit „cel mai bun dintre cei mai buni tineri comuniști” —, a tovarășei Elena Ceaușescu, așa încît astăzi asemenea minunate pilde de eroism, cutezanță și spirit de sacrificiu ne înflăcărează în tot ceea ce înfăptuim pentru binele și fericirea patriei, pentru ridicarea României contemporane pe noi și tot mai luminoase culmi de progres și dezvoltare.

Este un adevăr impresionant și emoționant deopotrivă, faptul că în monumentală operă a tovarășului Nicolae Ceaușescu — genială contribuție la dezvoltarea creatoare a concepției revoluționare despre lume și

viață, care îmbogățește cu neasemuite valori tezaurul culturii naționale și universale — problematica atît de complexă a tinerei generații, a formării, educării și afirmării sale ocupă un loc permanent, de prim rang, ea fiind abordată și soluționată din perspectiva exigențelor actuale și de viitor ale procesului istoric pe care-l parcurge societatea românească, a soluționării marilor întrebări și căutări ale lumii contemporane.

Înscrise cu litere de aur în cronica celor mai luminoase tradiții ale organizației noastre revoluționare, înțînirile tovarășului Nicolae Ceaușescu cu tineretul se constituie în înalte școli de gîndire și acțiune politică, de conștientizare a marilor răspunderi ce ne revin în înfăptuirea programelor de modernizare a patriei și ele determină o mai puternică mobilizare a tuturor resurselor creatoare ale vârstei noastre, pe măsura investiției de încredere și demnitate pe care o datorăm partidului, secretarului său general, de a reprezenta, prin tot ceea ce facem, prin tot ceea ce ne propunem să realizăm în viitor, o puternică forță socială, viitorului în-suși al națiunii noastre socialiste.

Înflăcările și mobilizatoarele îndemnuri și chemări, orientările și indicațiile tovarășului Nicolae Ceaușescu reprezintă pentru toți tinerii patriei un grandios program de luptă și muncă, de gîndire și acțiune; niciodată pînă acum tinerele generații nu au avut un ideal atît de cutezător și de înălțător, niciodată ele nu au beneficiat de un spațiu mai generos de împlinire și manifestare creatoare, liberă, conștientă și demnă. La marea școală a muncii pentru țară — acolo unde se formează și se împlinește personalitatea omului nou, se certifică fundamentalele sale valori și opțiuni politice și morale — tineretul răspunde cu cînst și eroism „prezent”, fiind gata să facă orice sacrificiu pentru ca România să-și îplinească destinul său istoric, pentru ca el, tineretul, să își dovedească prin fapte atașamentul nețîrîmîră față de cauza partidului, a întregului popor.

În acest amplu și permanent proces de perfecționare a tuturor structurilor vieții noastre politice, economice și sociale, un loc distinct îl ocupă permanentul, neîntreruptul proces de autoperfectare, de autoconstrucție a omului nou, și în primul rînd a tineretului. Aflat acum la vîrsta definirii idealurilor și personalității sale, tineretul este deschis permanent, cu o impresionantă receptivitate, noului, gîndirii creatoare și cutezătoare, celor mai îndrăznețe proiecte; în același timp, el se află în primele rînduri ale ofensivei energice împotriva oricăror forme de rutină și inerție, a tot ceea ce nu mai corespunde actualei etape a procesului revoluționar. Aceasta presupune o înaltă conștiință politică, un larg orizont de cunoaștere, bazat pe tot ceea ce a creat mai valoros și mai înaintat știința și cultura românească și universală. Pentru că numai astfel pot fi cunoscute legitățile obiective, poate fi orientată cu succes și stimulată permanent fapta creatoare, demersul constructiv, acțiunea socială, participarea nemijlocită a tineretului la organizarea și conducerea, pe baze noi, democratice, a societății dobîndind permanent dinamism și superioară eficiență.

Vital interesat să înfăptuiască politica partidului, politica întregului popor, tineretul nostru năzuiește sincer către o lume mai bună și mai dreaptă, fără arme și războaie pe planeta noastră. În acest sens este semnificativ faptul că, încă din primii ani care au urmat istori-

cului Congres al IX-lea, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a pronunțat pentru unirea și mobilizarea tuturor forțelor revoluționare, democratice și progresiste de tineret de pretutindeni, pentru creșterea contribuției tineretului român la soluționarea, pe baze noi, echitabile, a marilor probleme ce frământă lumea contemporană. În acest cadru generos, profund umanist, se înscriu inițiativele consecvente ale României socialiste, ale președintelui său, pentru crearea și permanentizarea unor relații noi între state și a unui nou curs în viața politică internațională, a unor structuri economice cu adevărat democratice, în interesul tuturor țărilor și popoarelor și eliminarea oricăror forme de inechitate, asuprire și discriminare, a oricăror practici colonialiste și neocolonialiste. De un binemeritat și înalt prestigiu s-a bucurat și inițiativa strălucită a României de a proclama un „An Internațional al Tineretului” sub deviza

„Participare-Dezvoltare-Pace” căreia, însă, trebuie, în concepția președintelui României socialiste, să îi urmeze și alți pași concreți, efectivi pe calea destinderii și progresului. În acest sens, tovarășul Nicolae Ceaușescu a arătat în repetate rânduri că are deplină încredere în tineretul patriei noastre, care poate și trebuie să se afirme ca un detașament tot mai activ în lupta pentru pace și progres, pentru salvarea dreptului fundamental al omenirii — dreptul la viață.

„Partidul-Ceaușescu-Tinerii!”, iată ecuația de suflet, de vibrant gând și înălțătoare faptă sub care ne înfăptuim marile proiecte și luminoasele aspirații, expresia maturității și forței creatoare, a minunatei noastre virste a romantismului revoluționar.

ȘERBAN CIONOF

Din adâncul inimii:

PARTIDUL - CEAUȘESCU - TINERII

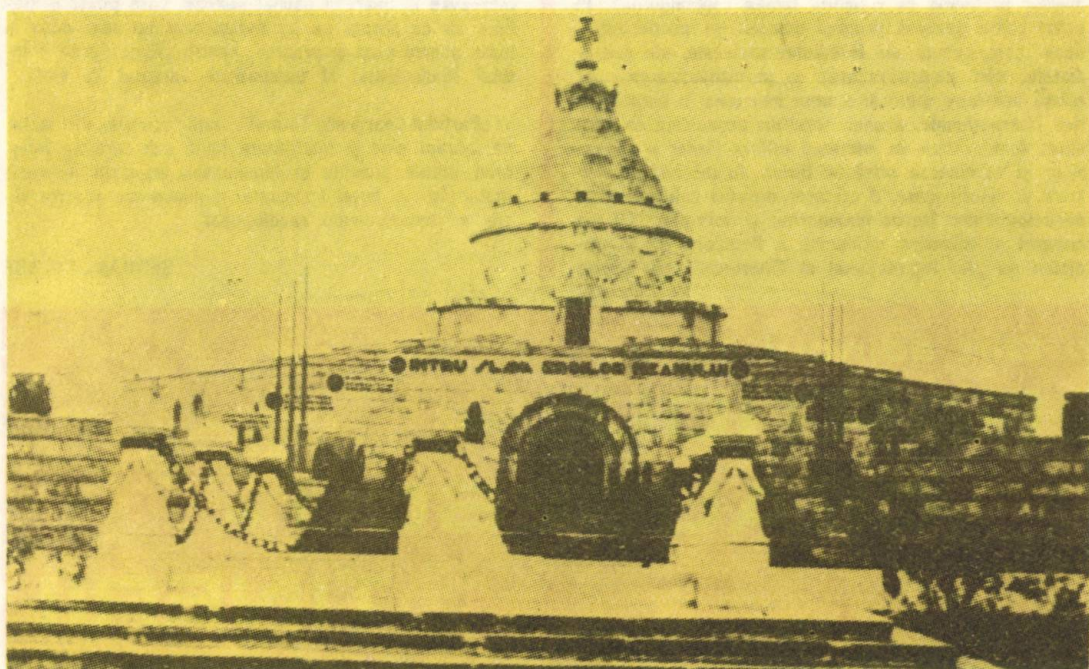
Istoria - marea carte a adevărilor noastre fundamentale

Istoria este „cea dintîi carte a unei națiuni”. Cugetarea profundă și de aceea atît de des citată a cărturarului pașoptist Nicolae Bălcescu aparține adevărilor care nu mai au nevoie să fie demonstrate. Aceasta deoarece este deasupra oricărei evidențe realitatea că în fizionomia spirituală a unui popor componenta istorică, adică tot ceea ce au plămădit și modelat veacuri de trudă, jertfă și izbîndă, are rolul decisiv și că numai prin cunoașterea ei o comunitate etnică își dobîndește adevărata conștiință de sine.

Iată de ce, pornind de la constatarea potrivit căreia contemporaneitatea unei națiuni reprezintă sinteza majoră a trecutului său, iar viitorul ei își are rădăcinile puternice în realizările prezentului, partidul nostru, secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, conferă istoriei rolul de fundament al activității ideologice, subliniază că nu se poate vorbi despre educație patriotică, revoluționară, fără cunoașterea istoriei poporului, fără cinstirea trecutului glorios de muncă și luptă al înaintașilor. Pe drept cuvînt, tovarășul Nicolae Ceaușescu pune aceste întrebări fundamentale: „Oare cum s-ar simți un popor care nu-și cunoaște trecutul, nu și-ar cunoaște istoria, nu ar prețui și nu ar cinsti această istorie? Nu ar fi ca un copil care nu-și cunoaște părinții și se simte străin în lume? Și răspunsul categoric al secretarului general al partidului nostru: „Fără îndoială că așa ar fi”.

Cunoscînd istoria, poporul nostru se cunoaște pe sine, devine mai conștient de propria-i misiune, de necesitatea de a da viață Programului Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilaterale dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

Există în istoria universală a popoarelor mari fapte săvîrșite de înaintași, mari evenimente politice care reprezintă pietre de temelie și coloane de susținere a edificiului național al acestora. Istoria poporului român se sprijină pe numeroase asemenea pietre puternice și este susținut de asemenea trainice coloane. Iată cîteva astfel de evenimente istorice naționale pe care, în spiritul tradițiilor noastre patriotice, autentice și revoluționare, le vom aniversa, cu toată cînstea ce li se cuvin, în cursul anului viitor.

„CHEIA BOLTEI FĂRĂ CARE S-AR PRĂBUȘI TOT EDIFICIUL NAȚIONAL”

Ne înscrim în cadrul comunității umane cu o istorie veche. Componentele sale materiale și de ordin suprastructural sînt evidente pretutindeni pe un teritoriu pe care am știut să-l păstrăm în mod constant de-a lungul a peste două mii de ani. Aceeași colectivitate umană ar putea găsi, pe de altă parte, puține exemple comparabile cu zbulcuiul permanent înregistrat de istoria poporului român. Împrejurări istorice au făcut să fim mereu în stare de alertă, de strajă la hotarele civilizației occidentale; cu sabia în mină să ne apărăm vatra strămoșească și cu același optimism robust să reclădim de îndată distrugerile provocate de cei care, cum se zice, își purtau „civilizația” pe copitele cailor.

Format și afirmat istoricește în spațiul carpato-danubian de la nordul Dunării inferioare, poporul român s-a dezvoltat în Evul Mediu în trei state — Transilvania, Țara Românească și Moldova. Îndelungata scindare teritorială și politică — fenomen caracteristic feudalismului — a constituit o frînă în calea dezvoltării forțelor de producție, a formării și afirmării națiunii române. Cu toate acestea, în pofida împrejurărilor vitrege, a tuturor piedicilor și greutăților, idealul unității și independenței a condus gîndirea și acțiunea forțelor progresiste, înaintate ale poporului nostru în toate epocile istorice. Iar cele mai de seamă personalități ale trecutului sînt, fără îndoială, acelea care, înțelegînd această aspirație profundă a poporului, s-au situat în fruntea sa, luminîndu-i calea cu strălucirea geniului lor și căutînd a-i păstra existență liberă de orice imixțiuni din afară. Conștiința unității de neam, de limbă, a continuității și a originii etnice comune s-a păstrat și dezvoltat de-a lungul secolelor. Transmisă din generație în generație și mereu prezentă prin realitățile vii, nemijlocite ce legau interesele și aspirațiile identice ale populației din cele trei provincii românești, această idee apare adesea în scrierile cărturarilor veacurilor trecute. Cronicarii secolelor XVII — XVIII — Grigore Ureche, Miron Costin, stolnicul Constantin Cantacuzino, Dimitrie Cantemir — aplecîndu-se cu înflăcărat patriotism asupra momentelor de glorie sau de restriște din istoria neamului, sînt unanimi atunci cînd subliniază aceste trăsături comune: comunitate de origine etnică, viață spirituală și continuitate teritorială a populației românești de pe ambele versante ale Munților Carpați. Aceste idei au fost preluate și dezvoltate în condiții noi într-o serie de lucrări și publicații din veacul următor. La loc de seamă se înscrie activitatea Școlii ardelenice, ai cărei principali reprezentanți — Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior, Ion Budai Deleanu — au militat activ pentru emanciparea națională a poporului nostru.

Unitatea etnică, precum și existența unor legături permanente între cele trei provincii românești au fost factori hotărîtori care au contribuit la formarea unei solidarități active între masele populare din Transilvania, Moldova și Țara Românească în lupta comună împotriva invadatorilor străini.

Unor atari tendințe și scopuri politice i-au fost subordonate strădaniile marelui domn al Țării Românești Mihai Viteazul, care a reușit, la pragul de trecere al veacului al XVI-lea către secolul următor, să unească Țara Românească, Transilvania și Moldova într-un singur orga-

nism politic. Dînd o înaltă apreciere acestui moment remarcabil din istoria poporului român, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia că unirea sub conducerea marelui voievod „s-a înscris pentru totdeauna, cu litere de aur, în hronicul Țării, acest act devenind un simbol strălucit, în sufletele pentru toate generațiile care au aspirat spre constituirea statului unic național”.

Deși a avut o durată scurtă, ecoul unirii celor trei provincii locuite de români, în timpul domniei lui Mihai Viteazul, a dat impuls năzuințelor de eliberare ale maselor, contribuind la dezvoltarea și afirmarea conștiinței naționale.

În secolele următoare, pe fondul istoric al destrămării feudalismului și apariției relațiilor de producție capitaliste, al unor ample și profunde modificări de structură: economice, sociale, politice și culturale, ideologia conștiinței de neam s-a transformat într-una a conștiinței naționale. Prin ea s-a exprimat cu claritate atît voința de progres cit și conștiința de sine a poporului român, dreptul său istoric de a-și făuri unitatea națională în cadrele unui a celuiiași stat. Atît revoluția din 1821, condusă de Tudor Vladimirescu, cit mai ales revoluția din 1848—1849, au fost expresii elocvente ale maturizării conștiinței naționale românești, pentru că și una și cealaltă au exprimat nu numai unitatea de neam, ci și necesitatea acțiunii în comun pentru înfăptuirea unității naționale. Astfel, în documentul program „*Principiile noastre pentru reformarea patriei*”, alcătuit la Brașov de un grup de emigranți pașoptiști moldoveni, figura și „*Unirea Moldovei și a Valahiei într-un singur stat neatîrnat românesc*”, iar în „*Dorințele Partidei naționale în Moldova*”, Mihail Kogălniceanu considera Unirea Principatelor drept „*Cheia boltei, fără care s-ar prăbuși tot edificiul național*”. În viziunea revoluționarilor pașoptiști — Nicolae Bălcescu, Eftimie Murgu, Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu — unirea celor două principate urma să constituie doar prima etapă a procesului ce avea să se încheie cu realizarea statului național unitar român.

Forțele motrice care au impulsionat lupta pentru unire, în perioada ce a urmat revoluției române de la 1848, au fost masele populare, care legau de realizarea acestui deziderat național înfăptuirea unor însemnate reforme sociale și cu caracter politic burghez-democratic.

Dezbaterile purtate în cele două adunări au avut drept rezultat practic adoptarea hotărîrii poporului român de a-și realiza unitatea națională. Dar marile puteri, întrunite în Conferința de la Paris din august 1858, au refuzat poporului nostru dreptul la unitate, impunîndu-i, pe calea arbitrarului, un regim constituțional hibrid și neviabil. Masele populare, conduse de înflăcărați patrioți, n-au înțeles însă să renunțe la înfăptuirea acestui deziderat esențial, de care depindea însăși dezvoltarea istorică ulterioară a poporului român. Folosind cu pricepere contradicțiile existente în rîndul marilor puteri, Adunările electivă din Moldova și Țara Românească au ales la 5 și respectiv la 24 ianuarie 1859, un domn comun în persoana lui Alexandru Ioan Cuza, revoluționar pașoptist, cunoscut pentru activitatea sa progresistă și preunio-

nistă. Dubla alegere a domnitorului Alexandru Ioan Cuza, act politic care consfințea Unirea principatelor Române, a fost rezultatul voinței maselor populare, al întregii națiuni române. Unirea înfăptuită cu 130 de ani în urmă, în ianuarie 1859, a avut ecou pozitiv peste munți, în Tran-

silvania, stimulând lupta de eliberare națională a populației românești din această provincie și prefigurând realizarea statului național unitar român. „Este evident — scria în această privință, cu îngrijorare, ministrul de externe al Imperiului Habsburgic — că Unirea nu face decât să deschidă drumul spre o completă independență a Daco-României”.

„EXISTENȚA UNUI POPOR NU SE DISCUTĂ; EA SE AFIRMĂ!”

Compromisul dualist, de împărțire a puterii între clasele dominante din Austria și Ungaria, a avut un caracter reacționar declarat și, așa cum istoria a demonstrat-o, șovin. El a pus capăt statutului de autonomie a principatului Transilvaniei, pe care românii îl apăsaseră cu înverșunare secole de-a rândul.

Statuind prin lege ideea „statului național unitar ungar”, guvernanții reacționari de la Budapesta au provocat o politică imperialistă, reînviind mitul coroanei Sf. Ștefan, în numele căruia au frustrat pe români (și alături de ei pe sîrbi, croați, cehi și slovaci) de cele mai elementare drepturi, încercînd să schimbe mai ales raportul demografic din Transilvania, unde românii au fost întotdeauna majoritari. „Interesele Ungariei cer ca statul național (ungar — n.n.) să fie întemeiat pe șovinismul cel mai neînduplecat”, declara, de pildă, moșierul Bónffy Dezső; iar scriitorul șovin Konstensky Géza adăuga: „Să lăsăm deoparte minciuna convențională că nu am voi distrugerea naționalităților nemaghiare. Da, vrem să le distrugem și trebuie să voim asta”.

Atare concepții au constituit baza juridică a politicii oficiale de deznaționalizare, naționalismul ungar devenind o religie oficială a Ungariei multinaționale, stat în care ungurii propriu-ziși reprezentau o minoritate. Iată, în această privință, o apreciere autentică, pe care o găsim într-un memoriu din 1881 al lui Gustav Kálnoky, ministru de externe al Austro-Ungariei: „În cifra totală a populației provinciilor coroanei ungare, de aproximativ 15 milioane, ungurii dețin o minoritate, care, chiar după evaluările cele mai favorabile lor, rămîne cu mult sub cifra de 7 milioane”.

Pe cale de consecință, guvernanții Ungariei dualiste au căutat să-și mențină dominația politică asupra celorlalte naționalități printr-un sistem electoral reacționar și profund discriminativ. Bazată pe cens ridicat și pe știință de carte (în limba maghiară), legea electorală adoptată după compromisul dualist excludea de la dreptul de vot mai ales pe români, săraci și ținuți secole de-a rîndul în întuneric cultural de o stăpînire străină, tiranică și șovină. A rămas celebră în această privință constatarea omului politic francez Georges Clemenceau, care scria următoarele în anul 1884, în ziarul francez „La Justice”: „Prin dispozițiuni arbitrare, introduse în legea electorală s-a ajuns pînă acolo încît românii sînt lipsiți de orice drepturi politice. Censul electoral este de zece ori mai mare pentru românii din Transilvania... Din 417 deputați cîți numără camera maghiară, românii ar avea proporțional dreptul la 75 de deputați, nu au însă nici unul”.

În vederea realizării programului de deznaționalizare, clasele stăpînitoare maghiare din monarhia bicefală au rezervat un rol deosebit de important școlii. În această privință, legea pentru egală îndreptățire a naționalităților din Ungaria, adoptată în anul 1868, nu numai că nu a

fost aplicată, dar a fost modificată și metamorfozată neconținut, devenind instrument de oprimare și deznaționalizare forțată — încît, transformîndu-se în reversul denumirii, i se zicea *Legea pentru egală nedreptățire*. În conformitate cu conținutul acestei legi, naționalitățile din Ungaria trebuiau să beneficieze de instruire școlară în limba maternă, în școli primare și gimnaziale întreținute de stat. În acest fel, ținînd cont că din cele peste 2 500 de școli primare pe care le avea populația maghiară din Transilvania în timpul regimului dualist, aproximativ 1 500 erau școli de stat, românii — de două ori și jumătate mai numeroși — ar fi trebuit să aibă un număr cel puțin dublu de astfel de școli cu predare în limba română. Nu au avut însă nici una! S-au înființat în schimb, mai ales în regiunile compact românești, un număr mare de școli de stat și confesionale, în care se preda exclusiv în limba maghiară. Ţelurile de deznaționalizare au fost însă intuite foarte bine de țărănul român transilvănean. Cu bunul simț și tenacitatea care l-au caracterizat dintotdeauna, acesta a preferat ca fiii săi să rămînă analfabeți dar să simtă românește, decît știutori de carte într-o limbă străină și înstrăinați de neam.

Politica școlară de maghiarizare a copiilor popoarelor neungare încă din grădinițe și de pe băncile școlilor a provocat reacția opiniei publice internaționale și critici vehemente din partea unor ilustre personalități ale timpului. „În tinerețe am iubit și admirat mult poporul ungar, atunci cînd el a fost oprimat și a vărsat lacrimi amare — declara, de pildă, în anul 1907, marele scriitor norvegian Bjørnstjerne Bjørnson. Dar, mai tîrziu, cînd l-am studiat mai de aproape, și cînd m-am convins de nedreptățile pe care le comite față de celelalte națiuni... am început să-i detest șovinismul. Aceste nedreptăți vor duce Ungaria, mai devreme sau mai tîrziu la pierirea sa”.

Să fie aceasta încă o profeție? Nicidecum. Era certitudinea scriitorului norvegian bazată pe cunoașterea realităților din epocă, a mișcării largi de masă și extrem de tenace, creată în rîndurile popoarelor din monarhia dualistă împotriva opresorilor maghiari. În ceea ce îi privește pe românii transilvăneni, ei au repudiat de la început și în modul cel mai categoric actul reacționar de alipire forțată a Transilvaniei la Ungaria. Vom găsi exprimată clar această atitudine în numeroase publicații românești ale vremii — apărute pe ambele versante ale Munților Carpați — dar și în memoriile de protest adresate curții imperiale de la Viena.

Ideea unui nou memorial politic românesc îndreptat împotriva intensificării politicii de maghiarizare datează de la Conferința Națională a Partidului Național Român din anul 1884, fiind apoi reluată și materializată în conferințele naționale următoare. Textul său definitiv, aprobat la Conferința Națională de la Sibiu, din martie 1892, a P.N.R., cuprindea o analiză temeinică a situației economice, sociale, politice și culturale a celor peste trei milioane de români din Imperiul Austro-Ungar — așa cum a evoluat ea în intervalul de un sfert de veac de după instituirea regimului dualist — relevîndu-se lipsa de drepturi politice, ofensiva nestăvilită a politicii de maghiarizare și deznaționalizare și înfățișînd dorința românilor de a li se crea condiții pentru a putea trăi „în bună înțelegere cu toți concetățenii noștri și să putem urma în pace lucrarea noastră culturală și economică”.

Act cu caracter politic precumpănitor, Memorandul urmărea atingerea scopului politic final, unirea tuturor

românilor într-un singur stat suveran și independent, prin surparea temeliiilor zis „constituționale” ale monarhiei dualiste. Ca urmare, el afirma dreptul poporului român la viață națională liberă „pe baza dreptului său istoric milenar și în virtutea importanței ce i se cuvine din punct de vedere al numărului fiilor săi, al proporțiunii sale etnice și geografice, precum și al calităților sale”, subliniind că poporul român a năzuit totdeauna „spre validarea drepturilor sale naționale, la care n-a renunțat nicio dată”.

domnilor, este însăși existența poporului român. Or, existența unui popor nu se discută, ea se afirmă! De aceea nu ne e în gînd să venim înaintea d-voastră să dovedim că avem dreptul la existență. Într-o asemenea chestiune nu ne putem apăra în fața d-voastră; nu putem decît să acuzăm, în fața lumii civilizate, sistemul asupritor care tinde să ne răpească ceea ce un popor are mai scump: legea și limba! De aceea nu mai sîntem aici acuzați, și sîntem acuzatori”.

La 18 mai 1892, o delegație românească compusă din 300 de persoane, reprezentind toate straturile societății, a plecat la Viena pentru a preda textul *Memorandului* împăratului Frantz Joseph. Acesta, însă, cedind presiunilor ungare, a refuzat să primească delegația română. Plicul conținind documentul a fost trimis, nedeșăcut, cabinetului de la Budapesta, unde s-a dispus clasarea sa arhivistică. Fruntașii naționali români se așteptaseră însă la o atare manevră. Ca urmare, textul *Memorandului*, tipărit în patru limbi străine (franceză, germană, engleză și italiană) a fost larg difuzat în străinătate fapt care a declanșat reacția aparatului represiv ungăr. Ioan Rațiu, George Pop de Băsești, Vasile Lucaciu, Iuliu Coroianu și alți conducători ai partidului Național Român au fost arestați și implicați într-un monstruos proces politic, care a avut un ecou extraordinar de mare în lumea românească, la fel ca și în opinia publică internațională. „Procesul memorandiștilor” a început într-o atmosferă de mare tensiune politică la Cluj, în ziua de 7 mai 1894.

Rezultat din tensiunea raporturilor politice antagonice existente între clasele dominante din Ungaria epocii dualiste și poporul român, cruia i s-au refuzat cele mai elementare drepturi naționale, procesul politic judecat la Cluj în urmă cu 95 de ani a devenit prilejul unui rechizitoriu public care a compromis definitiv formula politică a sistemului dualist austro-ungar. În pofida sentințelor pronunțate împotriva fruntașilor naționali, la 25 mai 1892, procesul memorandiștilor a constituit victoria morală și politică a poporului român din Transilvania împotriva asupritorilor seculari. Au rămas memorabile, în această privință, cuvintele adresate de Ioan Rațiu complotului maghiar de judecată: „Ceea ce se discută aici,

„PRESĂRAȚI PE-A LOR MORMINTE ALE LAURILOR FLORI...”

Primul război mondial, izbucnit în iulie 1914, ca expresie a manifestării contradicțiilor profunde, economice și politice, dintre marile state imperialiste, a grăbit și a adîncit criza monarhiilor multinaționale din Europa. Lupta popoarelor pentru autodeterminare, pentru făurirea statelor naționale unitare, independente și suverane a intrat, în epoca respectivă, în faza sa decisivă, hotărîtoare.

În acest context, după doi ani de neutralitate, România a intrat în război alături de puterile Antantei, în august 1916. Referindu-se la acest eveniment, la obiectivele naționale juste urmărite de România în contextul participării sale la primul război mondial, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia următoarele: „Cu toate că primul război mondial a avut un caracter imperialist, poporul român nu a participat la acest război călăuzit de intenții de cîmpire și anexe teritoriale. Desigur, se poate pune azi întrebarea dacă aceasta era calea cea mai indicată pentru înfăptuirea țelurilor legitime ale poporului român, dacă n-ar fi fost mai bine ca România să evite de a intra într-un război care a îndoliat sute de mii de familii și a atras după sine un lung cortegiu de suferințe și distrugerii. Evoluția evenimentelor a fost însă aceea pe care o știm, și noi trebuie să judecăm faptele așa cum au fost, analizînd în mod obiectiv contextul lor istoric, consecințele pe care le-au generat, străduindu-ne să le dăm interpretarea cea mai justă. Aspirațiilor profunde ale poporului român spre unitate le-au dat glas declarațiile politice ale vremii, presa, puternicele manifestări publice, care au avut loc cu acest prilej pe întreg cuprinsul țării și în mod deosebit, entuziasmul nemărginit cu care ostașii români au fost întîmpinați în Transil-

vania de masele largi ale întregii populații. Numeroși cetățeni, atât din România de atunci, cât și din Transilvania și Bucovina, aflate sub stăpînirea Imperiului habsburgic, s-au înrolat voluntari, cerînd să li se dea posibilitatea de a lupta pentru cauza întregii țări”.

Într-adevăr, argumente istorice de necontestat demonstrează că războiul purtat atunci de poporul român a fost un război drept, departajîndu-se în această privință de conținutul imperialist pe care prima mare conflagrație mondială l-a avut în ansamblul său. România n-a urmărit nici un fel de anexiuni teritoriale. Războiul său a fost un război național, pentru că ea urmărea împlinirea dezideratului secular de unitate națională, prin eliberarea a milioane de români din provinciile românești dominate politic de Monarhia dualistă Austro-Ungară.

În această realitate își găsește explicația și caracterul popular al participării țării noastre la războiul mondial; în sensul că, în afara unor grupuri restrînte de politicieni reacționari, legați prin interese economice de coaliția de forțe a Puterilor Centrale, în frunte cu Germania și Austro-Ungaria, imensa majoritate a poporului român a susținut în acele împrejurări intrarea țării noastre în război de partea Antantei, grupare de forțe politice europene care promitea recunoașterea postbelică a statului național unitar român.

Intrarea României în război și succesele rapide obținute de armata română în Transilvania au produs mari îngrijorări în tabăra adversă. Ca urmare, după cum este cunoscut, pentru a face față situației, Comandamentul Puterilor Centrale a dislocat 40 de divizii de pe alte fronturi, pe care le-a îndreptat împotriva țării noastre. Se urmărea, prin aceasta, crearea unei superiorități zdrobitoare de forțe pe frontul român, scoaterea României din luptă și subordonarea sa economică intereselor de război ale Puterilor Centrale. Planul de invadare a României dinspre nord și dinspre sud a devenit realizabil în condițiile în care pe fronturile principale armatele germane rămîneau neangajate. Covîrșită de forța armată cu mult superioară a inamicului armata română a trebuit să se retragă, apărînd pas cu pas și cu sacrificii umane enorme pămîntul scump al patriei. Capitala și aproape două treimi din teritoriul țării au căzut sub ocupația Puterilor Centrale. Totuși, în pofida tuturor eforturilor, acestea nu și-au putut atinge scopul final, acela de a zdrobi orice rezistență militară românească. Cooperînd îndeaproape, armatele române și ruse au opus o îndrîjită rezistență, reușind să oprească înaintarea inamicului în Carpații Orientali și pe cursul inferior al Siretului și Dunării. „*Noi am respins armata română, dar n-am putut s-o nimicim — avea să recunoască generalul Erich Ludendorff, șeful Marelui Cartier General german. A trebuit să lăsăm în Dobrogea și Muntenia forțe pe care înainte de intrarea României în război le-am folosit pe frontul oriental, pe frontul occidental sau în Macedonia*”.

La Iași guvernul român își continua activitatea, iar trupele române retrase în Moldova s-au regrupat și au început pregătirea contraofensivă.

În pofida acestei situații deosebit de grele, poporul nostru nu a dezarmat. Cu voință neștrămutată și dăruire patriotică inegalabile și-a reluat lupta pentru realizarea dezideratului de unitate națională. Eforturile întregii populații din Moldova au fost îndreptate atunci spre un singur obiectiv: refacerea armatei și lupta necruțătoare pentru eliberarea țării de cîmpulitor. Ca urmare a aces-

tei hotărîri patriotice de nezdruccinat, în lunile iulie și august 1917 armatele române au susținut cu succes unele dintre cele mai mari și mai importante bătălii din primul război mondial, cele de la Mărăști, Mărășești, Oituz. În urma acestor bătălii, înaintarea trupelor germane a fost oprită. Armata română făcea încă o dată dovada înaltelor sale virtuți militare.

Victoriile armatelor române pe fronturile de luptă de la Mărăști, Mărășești și Oituz au fost cele mai însemnate obținute de coaliția Antantei în vara anului 1917. În ansamblul desfășurării operațiilor militare din timpul primului război mondial, ele au avut un rol important în înfrîngerea finală a Puterilor Centrale, iată de ce ele au avut și un ecou internațional deosebit. Șefi de state, ziariști și comentatori de politică externă din diverse țări au fost unanimi în a recunoaște că victoriile strălucite ale armatelor române au răsturnat planurile strategice ale Puterilor Centrale pe frontul din răsărit și au facilitat succesele din vest obținute de armatele coaliției Antantei. Articolele și comentariile deosebit de calde apărute în mari publicații din Anglia, Franța, Elveția, Rusia, Statele Unite ale Americii ș.a. reliefează, între altele, și faptul deosebit de important că opinia publică democratică și progresistă din aceste țări s-a solidarizat în acele împrejurări cu poporul nostru, a recunoscut justetea obiectivelor naționale în numele cărora participa la războiul mondial, dreptul legitim al tuturor românilor de a trăi uniți în același stat național. „*Mi se pare că în această oră hotărîtoare din istoria noastră — spunea omul politic francez Paul Deshanel, adresîndu-se ministrului României la Paris — întreaga glorie a trecutului vostru, ca și toate încercările prin care ați trecut la 18 secole, se înalță, toți eroii voștri care au căzut nu numai pentru libertatea lor, dar și pentru a noastră, se ridică și aclamă armata română refăcută, patria voastră acoperită de glorie*”.

Intrate în patrimoniul eroismului legendar, victoriile armatelor române de la Mărăști, Mărășești și Oituz au fost scump plătite. Mii și mii de țărani, de muncitori și de intelectuali care au luptat atunci sub steagurile tricolore au căzut eroic sau au fost răniți pe cîmpurile de luptă. Jertfa lor se adaugă zecilor de mii de victime ale eroice rezistențe de pînă atunci. Se adaugă travaliului, sacrificiilor și mizeriei milioanele de români aflați sub regimul militar de ocupație, mișcării lor proprii (adesea modestă și greu de sesizat, dar deosebit de eficientă) de rezistență opusă armatelor străine. Într-adevăr, frontul și

spatele frontului s-au sudat în acele dramatice momente ale istoriei noastre naționale într-o unitate deplină, care a făcut din tranșeele românești un zid de nepătruns. Rezistența dirză, animată de patriotismul fierbinte al masei populare a confirmat prin însuși faptul existenței ei, prin intensitatea pe care a cunoscut-o, că războiul pe care îl ducea poporul român împotriva invadatorilor era propria lui luptă, călăuzită de idealul măreț și scump al unității naționale. Ca urmare, acțiunea militară nu a reprezentat decât una din formele de manifestare ale luptei duse atunci de poporul român pentru înfăptuirea statului național unitar.

Realizarea acestui deziderat național, la 1 decembrie 1918, a creat cadrul favorabil progresului multilateral al societății românești. În anii ce au urmat, România a cunoscut o dezvoltare mai accelerată pe tărîm economic, ca și în domeniile științei, artei și culturii; s-au întărit forțele progresiste, în primul rînd mișcarea muncitorească. Prezența la cîrma țării a partidelor burgheze a constituit însă un obstacol în calea valorificării integrale și echitabile a resurselor sporite ale țării, după cum politica de exploatare a ținut în condiții materiale precare clasa muncitoare, masele de oameni ai muncii, a împiedicat rezolvarea pînă la capăt a problemei naționale. A revenit Partidului Comunist Român misiunea istorică de a soluționa, corespunzător intersele masei largi populare, marile probleme care au confruntat poporul român după înfăptuirea statului său național unitar. Sub conducerea partidului comunist au avut loc mari lupte revoluționare împotriva exploataării capitaliste, pentru drepturi și libertăți democratice. Între acestea, un rol deosebit l-au avut acțiunile revoluționare de acum 60 de ani de la Lupeni, din vara anului 1929.

„PENTRU FRONTUL POPULAR ANTIFASCIST. PENTRU ROMÂNIA LIBERĂ ȘI INDEPENDENTĂ”

În împrejurările grave din anii 1938—1939, cînd dimensiunile pericolului fascist asupra României crescuseră considerabil ca urmare a tranzacției rușinoase de la Mîunchen (septembrie 1938) și a ocupării Cehoslovaciei de către nazisți (martie 1939), eforturile partidului comunist de realizare a unui cadru unitar de luptă antifascistă s-au amplificat și s-au diversificat la scară națională. Politica de Front popular antifascist promovată de partidul comunist în acești ani a dobîndit consistență deosebită în rîndurile clasei muncitoare. Cadrul organizat, de Front unic muncitoresc pe care au reușit să-l imprime comuniștii în ansamblul activității profesionale și social-politice a breslelor muncitorești constituie, între altele, și explicația caracterului revoluționar deosebit de energic pe care l-au avut manifestările antifasciste și patriotice de la 1 Mai 1939.

Campania politică, de organizare a zilei de 1 Mai 1939 s-a desfășurat în condiții specifice, diferite de cele din anii precedenți. Era vorba de încercarea pe care autoritățile o făceau de a denatura caracterul și semnificația istorică a acestui eveniment, preconizînd imprimarea unui caracter oficial, de sprijinire a regimului de dictatură regală întrunirilor și demonstrațiilor de stradă organizate de bresle în această zi.

Este meritul Partidului Comunist Român că în acele condiții a găsit orientarea tactică cea mai potrivită, reușind, pe baza colaborării cu socialiștii și social-demo-

cratji să dejoace intențiile autorităților, să transforme întrunirile și demonstrațiile din ziua de 1 Mai 1939 în puternice acțiuni de protest contra regimului de dictatură regală, împotriva fascismului și pericolului de război, pentru apărarea independenței și integrității teritoriale a patriei.

Toate acestea au fost posibile ca urmare a unei activități organizatorice prealabile deosebit de intense desfășurate de P.C.R. Din inițiativa conducerii de partid s-a constituit o comisie de organizare a sărbătoririi zilei de 1 Mai, care număra, printre cadrele sale de frunte, alături de Ilie Pintilie și Nicolae Ceaușescu, pe Contantin David, Alexandru Iliescu ș.a. Un rol însemnat a revenit în cadrul acestor evenimente lui Ștefan Voitec, Vasile Bigu și altor militanți comuniști și antifasciști — pe linia asigurării cadrului de acțiune unitar pe care l-au avut întrunirile și demonstrațiile de stradă din această zi.

Poate mai mult decât oricare altă acțiune revoluționară pe care o consemnează trecutul de luptă al clasei muncitoare din România, manifestările politice, antifasciste și patriotice de la 1 Mai 1939 s-au desfășurat cu participarea activă a tineretului revoluționar. Prezența

tovarășului Nicolae Ceaușescu în Comisia de organizare a zilei de 1 Mai poartă în sine semnificația prețurii pe care partidul o acorda meritelor sale personale, discernământul politic, dirzeniei și intransigenței revoluționare pe care le probase în numeroase împrejurări, ca și grija pentru obiectivele strategice și tactice pe care P.C.R. și le fixase în această epocă: înfăptuirea unității de acțiune a clasei muncitoare, reorganizarea Uniunii Tineretului Comunist și crearea frontului popular antifascist, organism politic menit să acționeze mai eficient pentru salvarea independenței, a suveranității naționale și integrității teritoriale a patriei. Ori, era limpede în epocă, iar astăzi cu mult mai clar că experiența pe care o aducea comunistul Nicolae Ceaușescu în fluxul viu al desfășurării luptei revoluționare era deja foarte consistentă. În calitate de membru în conducerea Comitetului național antifascist, de activist recunoscut pentru realizarea Frontului unic muncitoresc în cadrul breslelor, în sfârșit, de conducător al Comisiei de refacere a Uniunii Tineretului Comunist, își adusese ori își aducea o contribuție revelatoare, care avea să-și găsească, după cum au dovedit-o evenimentele, o strălucită confirmare în acțiunile revoluționare memorabile de la 1 Mai 1939.

Subliniind contribuția majoră pe care a avut-o tinerul revoluționar, democrat și patriot în organizarea și desfășurarea campaniei politice de sărbătorire a zilei de 1 Mai 1939, trebuie să reținem intensă activitate la pregătirea minuțioasă a acestor manifestări desfășurate de tineretul comunist în cadrul cercurilor culturale de pe lângă breslele profesionale muncitorești. Reuniunile culturale și întrunirile numeroase organizate în cursul lunilor martie și aprilie 1939 din inițiativa tovarășului Nicolae Ceaușescu, a tovarăsei Elena Ceaușescu (Petrescu), a altor tineri militanți comuniști și antifasciști, au constituit cadru propice pentru sublinierea semnificației politice pe care o avea ziua solidarității internaționale a celor ce muncesc și de reliefare a istoricului acestei sărbători proletare în țara noastră. Ascultând glasul și îndemnurile autorizate ale celor care le conduceau eforturile de refacere a organizației lor politice revoluționare, tinerii au înțeles încă mai bine, cu prilejul discuțiilor ocazionate de aceste întruniri, care erau sensurile majore ale luptei desfășurate de clasa muncitoare, de întregul popor român în împrejurările grele și complexe ale anului 1939, necesitatea de a se alia acestor eforturi, de a contribui efectiv și plenar la lupta patriotică a partidului comunist, care își propunea salvarea patriei, a destinelor istorice ale poporului român de primejdia fascistă și revizionistă.

Alături de tovarășul Nicolae Ceaușescu, desemnat de către conducerea Partidului comunist în Comisia conspirativă de organizare a campaniei politice prilejuite de sărbătorirea zilei de 1 Mai în acest an, conducătorii comisiilor de reorganizare a Uniunii Tineretului Comunist din sectoarele Capitalei, între care tinăra militantă comunistă și antifascistă, Elena Ceaușescu (Petrescu) și-au adus contribuția la desfășurarea întrunirilor de masă organizate în sălile „Aro”, „Tomis”, „Eintracht”, întruniri care au relevat, pe lângă spiritul revoluționar, potrivit regimului de dictatură regală care se manifesta în cadrul mișcării noastre muncitorești, atitudinea intransigentă cu care se afirma poporul român față de ascensiunea pericolului fascist și de război, hotărârea sa de a da consistență chemărilor partidului comunist la lupta pentru apărarea cu orice preț a libertății, integrității teritoriale și

a independenței naționale a patriei, amenințate de naști și de partenerii lor revizionști.

Manifestările revoluționare din România de la 1 Mai 1939 și transformarea lor într-o acțiune antifascistă și antirăzboinică de amploare au avut ecou și peste granițele țării. Ziarele „Daily Herald” din Marea Britanie și „Izvestia” din U.R.S.S., din 1 și respectiv 4 mai 1939, publicau informații care arătau că în România, la 1 Mai, 20 000 de muncitori au demonstrat în București sub lozinci antifasciste, antirăzboinice și antirevizioniste.

Hotărârea unanimă a poporului român de a se opune agresiunii fasciste, de a-și apăra cu orice sacrificiu independența, suveranitatea națională și integritatea teritorială au produs o impresie profundă și în S.U.A. Atașatul român de presă din Washington sublinia, în raportul trimis în țară, că manifestările de la 1 Mai 1939 din România, prin caracterul lor antifascist și antirevizionist, au fost comentate și apreciate în mod deosebit în presa și în emisiunile diverselor posturi de radio din America. Ele au făcut dese referiri la cuvintele lui Armand Călinescu: „*Cei care cred că avem ceva de dat se înșală. Apăra-vom cu sîngele nostru ceea ce ne aparține*”.

Organizarea și desfășurarea în condițiile în care fascismul internațional era în plină ofensivă, cînd unele popoare căzuseră deja victimă agresiunii naziste, iar altele erau direct amenințate, evenimentele revoluționare din România de la 1 Mai reprezintă expresia pilduitoare a nobilelor aspirații de libertate, independență și suveranitate nutrite de poporul român. Ele au pus în evidență forța și capacitatea de inițiativă a clasei muncitoare, voința de unitate și de acțiune a proletariatului, spiritul său de jertfă în slujirea cu credință a intereselor națiunii. Doi reporteri ai timpului, Miron Radu Paraschivescu și Gheorghe Dinu, scriind într-unul din organele de presă acceptate de regim despre manifestările care au avut loc în țara noastră la 1 Mai 1939, subliniau următoarele: „*Dacă Armindenul anului acestuia a fost – ca-n totdeauna – o sărbătoare universală, sensul pe care noi l-am acordat a fost unul de unitate națională, de cimentare și deplină afirmare a clasei muncitoare în corpul națiunii... Ziua aceasta a însemnat sărbătorirea și legămîntul muncitorimii românești pentru apărarea și cimentarea unității și independenței naționale*”.

Acțiunile revoluționare, antifasciste și patriotice de masă de la 1 Mai 1939 au constituit un moment deosebit de important și pentru procesul de reconstituire organizatorică a Uniunii Tineretului Comunist, proces încheiat cu 50 de ani în urmă, la Conferința Națională a tineretului comunist din decembrie 1939.

„NOI TINERII COMUNIȘTI, FIIII POPORULUI MUNCITOR, VĂ CHEMĂM LA LUPĂ...”

Înființată în primăvara anului 1922, Uniunea Tineretului Comunist desfășurase o susținută activitate politică, ideologică și culturală pentru mobilizarea la luptă a tineretului de la oraș și sate; se afirmase viguros în toate marile confruntări de clasă desfășurate de proletariat; se ilustrase pregnant în lupta contra fascismului, pentru apărarea integrității teritoriale, a independenței și suveranității naționale a țării în fața tendințelor revizioniste ale blocului țărilor fasciste în frunte cu Germania nazistă. Dar tocmai cînd contribuția U.T.C. la lupta clasei muncitoare, a forțelor progresiste și democratice contra

pericolului fascist, pentru drepturi și libertăți social-politice largi, pentru democrație și progres era mai relevantă, a survenit la sfârșitul anului 1936, dizolvarea ei ca urmare a aplicării mecanice a unei rezoluții emenate de Congresul al VI-lea al Internaționalei Comuniste a Tineretului. Faptul că atare a fost desigur o greșeală, apreciat astfel și de Conferința P.C.R. din februarie 1939. În consecință, comuniștii, analizând sarcinile ce reveneau partidului în contextul luptei contra fascismului și războiului, pentru apărarea integrității teritoriului, a independenței și suveranității patriei, precizând și mijloacele de luptă posibile pentru atingerea unor asemenea obiective, au hotărât în cadrul Conferinței naționale din februarie 1939 să se acționeze pentru refacerea organizației revoluționare a tineretului. În scurt timp a fost creată o Comisie specială însărcinată cu realizarea acțiunii de refacere a U.T.C. la nivel central, tinărul comunist Nicolae Ceaușescu fiind membru al acesteia (Petrescu), în calitate de conducător al Comisiei de reorganizare a U.T.C. create la nivelul municipiului București.

Un rol important în procesul de reorganizare a U.T.C. i-a revenit tinerei militante comuniste Ceaușescu Elena (Petrescu), în calitate de conducătoare a Comisiei de reorganizare în unul din sectoarele Capitalei.

Întreaga activitate desfășurată de comuniștii însărcinați cu refacerea organizației revoluționare a tineretului, desigur sub conducerea și îndrumarea nemijlocită a partidului, s-a derulat pe fondul general al intensificării luptei antifasciste a maselor, împotriva regimului dictatorial carliste instaurat la 10 februarie 1938, contra pericolului reprezentat de politica, revizionistă a statelor fasciste. Marea demonstrație de la 1 Mai 1939, ca și cele ce i-au urmat, între care deosebit de semnificativă este cea de la 13 august același an, organizată în Parcul Văseliei din București, au constituit fundalul istoric pe care s-au desfășurat pregătirile, tot mai intense, pentru refacerea Uniunii Tineretului Comunist. Sufletul viu al acestor acțiuni, animatorul principal al procesului de reorganizare a U.T.C. a fost tinărul comunist Nicolae Ceaușescu care, în cadrul Comisiei centrale numite de partid, a jucat un rol deosebit, el punându-și în valoare și cu acest prilej experiența politică și organizatorică ce o acumulase în anii anteriori, nivelul de pregătire ideologică, pasiunea revoluționară, spiritul de jertfă și de dăruire pentru cauza clasei muncitoare, a poporului cărui îi aparținea.

După minuțioase pregătiri realizate în condiții de conspirativitate desăvârșită, a putut avea loc, în decembrie 1939, la București, într-o casă conspirativă de pe Șoseaua Giurgiului, Conferința de reconstituire a Uniunii Tineretului Comunist. În problema centrală a Conferinței a fost prezentat un raport susținut de Nicolae Ceaușescu urmat de relații despre situația existentă pe plan local. O atenție deosebită a fost acordată situației politice interne și internaționale, participanții relevând cu îngrijorare implicațiile grave ale războiului care izbucnise, locul și rolul României în noua conjunctură politică-militară. În ultima parte a lucrărilor Conferinței a fost adoptat planul de acțiune al U.T.C. și s-a ales Comitetul Central. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost ales în secretariatul Comitetului Central.

Imediat după Conferință a fost lansat un manifest care făcea cunoscută nu numai refacerea U.T.C., dar și principalele ei obiective de luptă. „*Noi, tinerii comuniști, fiii*

poporului muncitor — se arată în manifest — vă chemăm la luptă pentru dreptul la pâine, la muncă, la carte, la pace și viață. Contra dictaturii sugrumătoare. Pentru a salva prin luptă tineretul muncitor de la orașe și sate de războiul nimicitor s-a înființat cu sprijinul Partidului Comunist din România, Uniunea Tineretului Comunist”.

Refacerea U.T.C., la Conferința națională de acum 50 de ani, a avut un ecou deosebit în rândurile tinerei generații, astfel că la 23 februarie 1940 ziarul ilegal „Scinteia” putea să scrie: „*Peste tot unde prin sprijinul și grija partidului comunist se înființează secțiuni ale U.T.C., tinerii aderă la ele cu entuziasm și hotărâre, văzând în U.T.C. o armă puternică a luptei tineretului din România pentru drepturile sale, pentru o viață mai bună*”.

Mobilizată de U.T.C. și sub conducerea nemijlocită a comuniștilor, tinăra generație s-a angajat ferm la luptă împotriva dictaturii militarofasciste și a Germaniei hitleriste, ilustrându-se prin capacitatea de inițiativă în sabotarea industriei de război, a transporturilor de trupe și armament destinate aprovizionării frontului, în organizarea și desfășurarea propagandei antifasciste, în realizarea unității de acum 45 de ani a clasei muncitoare, aducându-și astfel o contribuție importantă la Victoria actuală de demnitate națională înfăptuită de poporul nostru la 23 August 1944.

UNITATEA — TEMEIUL TĂRIEI CLASEI MUNCITOARE, CHEZĂȘIA ÎNFĂPTUIRII MISIUNII SALE ISTORICE

Actul de însemnătate istorică al făuririi statului național unitar român, la 1 decembrie 1918, a creat, între altele, și cadrul necesar centralizării politice și profesionale a clasei muncitoare din România la nivelul întregii țări. Acest proces s-a înfăptuit în contextul avântului revoluționar care a caracterizat primii ani ai perioadei interbelice.

Transformarea Partidului Socialist în Partidul Comunist Român, la congresul istoric din mai 1921, s-a înfăptuit pe baza voinței unanime, în spirit de unitate a clasei muncitoare din întreaga Românie. Organizat pe baze ideologice și politice revoluționare, Partidul Comunist Român a ridicat, în noile condiții social-economice și politice ale țării, pe o treaptă superioară lupta pentru emanciparea socială și națională a poporului român, punând la baza eforturilor sale, ca necesitate obiectivă, realizarea unității clasei muncitoare. Acțiunile pentru menținerea unității muncitorești, evidențiate atât de pregnant în cadrul congreselor sindicale de la Sibiu și Cluj din anii 1922—1923, subliniază eforturile deosebite pe care P.C.R. le-a făcut în acest sens în primii ani ai existenței sale.

Luptele politice și economice ale proletariatului român din perioada anilor 1925—1928, împotriva oligarhiei liberale, care au găsit pe comuniști și social-democrați în spatele aceleiași baricade, au constituit o etapă importantă în cadrul procesului de realizare a unității mișcării muncitorești din România.

Congresul de la Timișoara al Sindicatelor Unitate (aprilie 1929) luptele de clasă din perioada crizei economice, care au culminat cu eroicele acțiuni revoluționare ale muncitorilor feroviar și petroliști din ianuarie-februarie 1933, au constituit, de asemenea, factori deosebit de însemnați pe calea înfăptuirii Frontului Unic Muncitoresc.

Unitatea de acțiune realizată în cadrul acestor puternice conflicte sociale, a stimulat lupta revoluționară a clasei muncitoare în perioada următoare, de ascendență a pericolului fascist. Marile acțiuni de masă organizate de Partidul Comunist Român în anii 1934—1940 împotriva primejdiei fasciste, pentru apărarea independenței și suveranității naționale a României, unificarea mișcării sindicale, chemările repetate adresate organizațiilor social-democrate și socialiste, acordurile de colaborare antifascistă care au fost realizate între organizațiile politice muncitorești și democratice, subliniază preocupările permanente ale P.C.R. pentru realizarea Frontului Popular Antifascist, pe baza înfăptuirii prealabile a Frontului Unic Muncitoresc.

Discuțiile principale asupra situației din mișcarea muncitorească internă și internațională și a perspectivei acestora, la care au luat parte numeroase cadre din conducerea Partidului Comunist Român și partidul Social-Democrat, inclusiv în lagăre și închisori, căutarea în comun a unor căi de salvare a țării de la catastrofa și găsirea unor soluții adecvate multiplelor probleme ce se ridicau la ordinea zilei, au apropiat din ce în ce mai mult, pînă la identitate, pozițiile celor două partide muncitorești. Ca urmare, tratativele dintre delegațiile Partidului Comunist Român și Partidul Social-Democrat au dus la conturarea platformei acordului de colaborare politică comună, la stabilirea strategiei și tacticii de urmat și, în final, la încheierea, la mijlocul lunii aprilie 1944, a Frontului Unic Muncitoresc.

Înfăptuirea Frontului Unic Muncitoresc cu aproape cinci luni înainte de actul istoric de la 23 August 1944, în condițiile intensificării activității revoluționare desfășurate de clasa muncitoare împotriva terorii fasciste și a trupelor hitleriste de pe teritoriul țării, acțiunile comune duse de reprezentanții celor două partide muncitorești pe linia apărării intereselor fundamentale ale patriei au grăbit realizarea unei largi coaliții de forțe antihitleriste, crearea, în luna iunie 1944, a Blocului Național-Democrat, organism politic reprezentativ care a contribuit la înfăptuirea revoluției de eliberare națională și socială, antifasciste și antiimperialiste din August 1944, moment hotărîtor pentru istoria patriei noastre, pentru devenirea ei viitoare.

MEMORABILA COTITURĂ ÎN DESTINUL NOSTRU NAȚIONAL

Gîndită și pregătită de Partidul Comunist Român, revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944 își are rădăcinile în toate înfăptuirile politice, economice și sociale care au pus bazele epocii moderne, încorporînd în acest chip întreaga devenire anterioară a poporului nostru. Este o corelație organică intrinsecă, pe care secretarul general al partidului, președintele Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a pătruns-o în marea ei semnificație arătînd că: „Înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944 a deschis calea unei dezvoltări noi, democratice și progresiste a societății românești, precum și a lichidării definitive a oricărei dependențe a poporului nostru față de monopolurile străine, de cercurile imperialiste internaționale. România și-a dobîndit pentru prima dată în mod cu adevărat plenară independența și

suveranitatea națională, la baza cărora au fost puse eliberarea poporului de orice exploatare și asuprire”.

După cum este știut, cu toate greutatele determinate de munca în condițiile unei aspre conspirativități, ale terorii, Partidul Comunist Român are marele merit istoric de a se fi situat și în anii grei ai dictaturii militare fasciste în fruntea acțiunilor revoluționare de luptă ale poporului român. Conducînd mișcarea de rezistență antifascistă, Partidul Comunist Român s-a împotrivit cu hotărîre participării României la războiul declanșat de Reichul hitlerist împotriva Uniunii Sovietice, organizînd, în forme variate și cu antrenarea unor largi categorii sociale, lupta pentru răsturnarea guvernului dictatorial antonescian și instaurarea unui guvern democratic, pentru ieșirea țării din războiul împotriva Națiunilor Unite și alăturarea ei coaliției antifasciste a popoarelor, pentru alungarea din țară a hitleriștilor și recuperarea independenței și suveranității naționale, pentru refacerea hotarelor ciuntite ale patriei prin anularea Dictatului fascist de la Viena. Strategia și tactica partidului comunist și-au găsit reflectarea în numeroase documente de partid elaborate în această perioadă, printre care un rol însemnat l-au avut Circulara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din iulie 1941, Platforma program din 6 septembrie același an, Rezoluția Comitetului Central al P.C.R. din ianuarie 1942, numeroase manifeste și chemări adresate neconținut maselor populare.

Astel, afirmîndu-se ca adevărat catalizator al voinței și intereselor fundamentale ale poporului, Partidul Comunist Român a grupat în jurul său cele mai largi forțe democratice și patriotice, a reușit să realizeze unirea într-un front comun a tuturor partidelor, grupărilor și cercurilor politice interesate în răsturnarea dictaturii și eliberarea țării, a orientat lupta pentru libertate și independență pe făgașul insurecției antifasciste.

În condițiile accentuării și amplificării cadrului național de luptă și de rezistență antihitleristă a maselor populare din România și în împrejurările internaționale favorabile din vara anului 1944, cînd mișcarea de rezistență a popoarelor cotopte de nazisti înregistra un puternic avînd și trupele hitleriste primeau puternice lovituri pe toate fronturile, Partidul Comunist Român, în colaborare cu celelalte forțe patriotice și democratice naționale, a declanșat revoluția de eliberare socială și națională antifascistă și antiimperialistă din august 1944. Conducătorii guvernului de dictatură militară-fascistă au fost arestați, puterea politică a fost preluată de un guvern în care participau reprezentanți ai Blocului Național-Democrat, România a ieșit din războiul hitlerist, întreaga armată a întors armele împotriva Germaniei naziste. În cursul unor bătălii grele unitățile militare, împreună cu formațiunile patriotice, bucurîndu-se de sprijinul întregului popor au lichidat rezistența trupelor naziste, au eliberat în câteva zile capitala și o mare parte a țării. Începînd de la 23 August 1944, România și-a pus toate resursele materiale și umane, întregul potențial economic și militar în slujba luptei contra Germaniei hitleriste. Însuflețită de un fierbinte patriotism, armata română a săvîrșit fapte de eroism legendar în lupta pentru desăvîrșirea eliberării teritoriului național, ca și în bătăliile pentru eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei de sub dominația nazistă.

Eveniment remarcabil în istoria multiseculară a patriei, 23 August 1944 a constituit un moment de cotitură

în dezvoltarea țării pe calea progresului neîntrerupt în toate domeniile, creind bazele restabilirii și consolidării independenței naționale, înfăptuirii celor mai înalte idealuri de libertate și dreptate socială pentru care au luptat de-a lungul secolelor generații după generații, patrioții cei mai luminați, forțele cele mai înaintate ale poporului român. Activind în condiții de legalitate, Partidul Comunist Român a devenit în anii de după eliberare principala forță politică a societății românești. Sub conducerea sa s-au înfăptuit marile obiective ale revoluției democrat-populare: democratizarea reală și efectivă a vieții publice, înfăptuirea reformei agrare, instaurarea, la 6 Martie 1945, a primului guvern democratic din istoria țării, abolirea monarhiei și proclamarea republicii, numeroase alte reforme și măsuri care au deschis perspectiva trecerii poporului nostru la edificarea societății socialiste. Cea mai importantă realizare a acestor ani o constituie victoria deplină a socialismului în patria noastră. Azi, România se înalță între popoarele lumii ca o țară a demnității și a progresului, a libertății și democrației, ilustrând, prin înfăptuire și împlinire fără precedent, forța pe care o dobîndește un popor liber, stăpîn pe hotărîrile și destinele sale.

În anul celei de a 45-a aniversări a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, partidul nostru se prezintă cu un mare bilanț de înfăptuiri și transformări revoluționare, de succese istorice în toate domeniile de activitate. În constelația înfăptuirilor contemporane se impun în mod deosebit realizările istorice din anii hotărîtori ai epocii de mare efervescență creatoare de cînd în fruntea partidului și statului nostru se află tovarășul Nicolae Ceaușescu. Dînd un înalt exemplu personal, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a imprimat partidului un stil de muncă avînd drept trăsături definitorii legătura indisolubilă cu masele largi ale poporului, consultarea permanentă a oamenilor muncii și atragerea lor activă la întreaga activitate de conducere, investigarea aprofundată a realităților, examinarea minuțioasă a problemelor, abordarea lor într-o viziune de largă perspectivă.

Așa după cum rezultă deosebit de clar din expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu din 29 aprilie 1988, cu privire la unele probleme ale conducerii activității economico-sociale, ale muncii ideologice și politico-educative și ale situației internaționale, preocuparea Partidului Comunist Român pentru definirea și redefinirea formelor și relațiilor de conducere a vieții sociale, în conformitate cu normele cele mai largi și adecvate de afirmare a democrației socialiste își are izvorul în dinamica însăși a realității, în necesitatea de a evalua și reevalua tendințele dezvoltării societății, de a se supune unei analize minuțioase procesele noi care își fac apariția și, pe acest fundal, de a se găsi cele mai potrivite mijloace de realizare a actului de conducere. În această privință, partidul comunist, conducerea sa superioară, au în vedere nu numai faptul că făurirea noii orînduiri în concordanță cu legile obiective ale dezvoltării societății, cu cerințele exprimate de acestea, este o operă conștient realizată, dar și concluzia că pe calea făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate sporește și va spori neconținut complexitatea proceselor economice, sociale și politice, care trebuie dirijate, întrucît lupta dintre vechi și nou, ca izvor al dezvoltării, trebuie să-și găsească rapid cele mai adecvate forme de rezolvare, pe căi pașnice, democratice.

Iată de ce documentele programatice ale partidului nostru comunist insistă asupra cerinței ca, în funcționalitatea lui, largul sistem al democrației socialiste să instituie o ordine desăvîrșită în întreaga desfășurare a vieții economice, sociale, să asigure respectarea și traducerea în fapt a hotărîrilor de partid și de stat, în concordanță deplină cu legile țării și normele de conviețuire socială.

Marile obiective de viitor, de dezvoltare neconținută, materială și spirituală pe coordonatele de pace și progres socială ridicate de Partidul Comunist Român în fața poporului nostru, își vor găsi, fără îndoială, împlinirea și prin procesul de întărire și adîncire neconținute a democrației socialiste, prin lărgirea cadrului de participare efectivă a maselor la întreaga viață social-politică a țării. Se va adevăra, astfel, din nou, faptul că socialismul este opera maselor, că el se construiește cu poporul și pentru popor că și dezvoltarea continuă a democrației socialiste este un factor determinant al făuririi socialismului și comunismului în România.

DR. OLIMPIU MATICHESCU

INFORMAȚIA

o sursă inepuizabilă a dezvoltării

Concretizînd o anume stare de fapt, specifică practic ultimelor două decenii, termenul de „explozie informațională” vine să exprime sugestiv această autentică avalanșă de știri, de date, începînd cu cele cu caracter politic, economic și sfîrșind cu cele de ordin științific. Mediile de informare — presa, radioul, televiziunea, cartea — se numără între tehnicile responsabile de difuzare în masă a informației, în acest context fiind vorba deopotrivă, atît de rapida succesiune a evenimentelor cit și de iuteala difuzării lor. Oprindu-ne dintre acestea la ceea ce se cheamă informație tehnico-științifică, să reținem cîteva elemente ce ilustrează explozia informațională în acest domeniu:

Peste 90 la sută dintre oamenii de știință pe care i-a avut omenirea pînă în zilele noastre sînt contemporanii noștri, tot ceea ce ei crează contribuie implicit la continuitatea acestei avalanșe informaționale ● Deși pare incredibil, s-a ajuns la situația ca la circa un minut să apară în lume un brevet de invenție ● Firește, toți acești creatori sînt în egală măsură „difuzori” și „consumatori” de informații de specialitate, la dispoziția lor aflîndu-se peste 75 000 diverse publicații tehnico-științifice, redactate în peste 60 de limbi, în paginile cărora sînt publicate anual între 3,5—4 milioane de articole de profil ● Tot într-un an sînt editate mai mult de 500 000 cărți cu caracter tehnico-științific, plus, peste jumătate de milion de documente de sinteză (rezumate ale diferitelor lucrări prezentate la congrese, referate, concluzii ale unor comisii pentru diferite probleme etc.) ● Tot o statistică internațională arată că și pentru cel mai conștiințios specialist, timpul luat de citirea unui articol din profesiunea sa echivalează cu apariția în lume a altor 5 noi comunicări ● De aici și opinia unora că acest flux de informații este mai degrabă un neajuns. Drept pentru care în ultima vreme s-a dezvoltat o adevărată industrie a informării, concretizată în existența a peste 1700 bănci de date, ce oferă sistematizat, documentarea necesară, practic pentru orice domeniu.

Cadența vertiginoasă a creațiilor tehnico-științifice, această incontestabilă realitate a zilelor noastre, se manifestă ca un fenomen generator de progres, multe dintre aceste cuceriri ale gîndirii novatoare avînd ca specific originalitatea, altfel spus, conținutul creativ de cel mai înalt nivel. Indiferent însă de caracterul acestor noutăți, ritmul apariției lor a făcut și face ca ele să fie tot mai greu de cuprins, specialiștii acuzînd frecvent acest șoc al exploziei informaționale. Cum sugestiv se exprima publicistul Silviu Neguț în cartea sa „Un singur pămînt”, „Pe măsură ce omenirea a crescut, lumea s-a micșorat!” Se merge pînă acolo încît, fără a respinge necesitatea informării, unii autori afirmă că este mai ușor să crezi un lucru, decît să verifici dacă el a mai fost conceput vreo dată. Efectul unei astfel de viziuni nu e greu de anticipat. Bunăoară, peste 30 la sută din propunerile de brevet înaintate spre examinare la O.S.I.M. sînt respinse fiind... lipsite de noutate. Iată un adevărat paradox ca în această eră de bombardament informațional să se inventeze ori inoveze ceea ce a mai fost inventat ori inovat de cîva timp, în lume sau la noi în țară. Nu în ultimul rînd asistăm la situații în care specialiștii din întreprinderi nu dețin, pentru îndeplinirea sarcinilor curente, surse elementare de documentare, tot acestei informări deficitare datorîndu-i-se preocupările paralele pe o anumită temă de cercetare, hotărîrea de a apela la importul unor produse. Ce înseamnă toate acestea altceva decît irosirea de timp, de energie, de mijloace și, deloc de neglijat, de insatisfacția rezultată? Concluzia apare cit se poate de limpede: specia-

listului de azi îi este necesară o bogată și la zi cunoaștere a ultimelor descoperiri din sectorul său de activitate. Și nu numai. Firește, în condițiile actuale, cînd cum spunea același autor citat mai sus, „pînă și zvonul poate fi categorisit ca informație științifică”, acest obiectiv nu este simplu de îndeplinit. Cum ne informăm deci, cum îl ajutăm pe specialist să se informeze, cum îl formăm în acest spirit, cum tratăm informația pentru ca ea să înțeleze a mai fi privită ca un șoc?, iată tot atîtea chestiuni pe care ne-am propus să le abordăm în convorbirea noastră cu directorul Institutului Național de Informare și Documentare, inginer Gheorghe Anghel.

— De la bun început se impune subliniat faptul că preocuparea pentru informare, pentru documentare nu mai poate fi specifică doar virtuților, specialiștilor. Într-un context în care sarcini ferme stabilesc ca 95 la sută dintre produsele fabricate de economia românească să fie de nivel mondial ridicat, iar 2—3 la sută peste acest nivel, devine limpede că pentru asigurarea acestei performanțe, răspunderea revine în egală măsură tuturor creatorilor de bunuri materiale, de la cel investit cu concepția pînă la ultimul executant. Însăși noțiunea de specialist nu mai privește doar pe individul cu studii superioare, ci și pe maestrul, pe muncitorul ce realizează produsul folosindu-se de mașini mereu mai perfecționate. Apare deci limpede că pentru materializarea acestui primat al calității este nevoie de o adevărată politică de democratizare a informației, prin care activitatea de documentare să devină o

tormă de pregătire cu caracter continuu, metodic să se transforme într-un fenomen de masă.

— Deci bogăția informațională este o realitate. Cu toate că industria informării, respectiv acea știință a prelucrării, a sistematizării informațiilor este azi capabilă să pună la dispoziția creatorului, practic, tot ce are nevoie, asistăm totuși destul de frecvent la manifestări mergînd de la necunoașterea tezaurului de cunoștințe recomandat de către instituțiile de profil — respectiv I.N.I.D. și oficiile departamentale de documentare — pînă la respingerea acestor oferte. Ce șanse există pentru schimbarea acestor mentalități?

— Principala șansă o reprezintă chiar acest patrimoniu de cunoștințe înregistrat la sus-numitele organisme naționale specializate. Dar pentru ca această avuție să fie valorificată la un înalt nivel, pentru ca această îndatorire să fie însoțită ca o necesitate vitală, se impune într-adevăr o schimbare de atitudine, ce nu se poate materializa decît prin stimularea și cultivarea sistematică a respectivelor cerințe. Altfel zis, chestiunea ține de educație. Nu în accepțiunea dată pînă nu de mult, adică a ne baza doar pe tradiția de familie, cînd casa cu pereții camerelor plini cu cărți contribuie la statornicirea gustului pentru lectură, sau pe șansa de a fi avut un dascăl ce a știut să te îndrume, să te incite pînă la a-ți inocula această preocupare, încît toate acestea să contribuie la nevoia aproape biologică de a citi, fiecare înțîlnire cu cartea, cu orice sursă de documentare făcîndu-te să te simți mai bogat spiritual. Dar așa cum am mai arătat, problema privește în egală măsură pe toți realizatorii de bunuri materiale. Cum însă nu este ușor de luptat cu mentalitatea unor oameni, privind oportunitatea acestei acțiuni, fiind cum se spune, mai greu de făcut educație la bătrînețe, nu tot așa se pune problema cu tinerii.

— Vă propun să accentuăm ideea că informația nu este numai o problemă a formării de timpuriu în acest spirit, dar și că aceasta este o chestiune educabilă în general.

— Că tinerii sînt receptivi la nou, că însăși setea de cunoaștere este specifică acestei vîrste, constituie o limpede stare de fapt. De altfel, faptul că acum potențialul creativ este deosebit de ridicat, observîndu-se la unii o adevărată precocitate (vezi o serie de valoroase realizări ale pionierilor și elevilor de liceu) probează că există o strînsă legătură între dorința de a ști cit mai mult și aptitudinile lor creative tot mai înalte. Cu atît mai mult, în ce îi privește pe aceștia, trebuie făcut totul pentru a-i învăța să se documenteze, să știe să caute ceea ce au nevoie, dar mai ales ca această preocupare să devină o obișnuință cotidiană. Într-o serie de state industrializate, programa școlară include chiar cursurile de tehnica informării și încă din învățămîntul mediu. N-ar fi rău să preluăm și noi această idee, care ține în fond de modernizarea școlii. Nu este rău ce se fac unele încercări la nivelul învățămîntului superior, de a-i modela pe studenți, viitori specialiști ce vor avea peste puțină vreme în față importante responsabilități, în spiritul pasiunii pentru informarea ritmică, organizată, dar în acest caz trebuie să ne grăbim. Obiectiv aplicabil și în mai buna valorificare a potențialului uman de care dispunem. Este dovedit faptul că

nu toți oamenii s-au născut inventatori. Fiecare însă are un anume potențial de creativitate în stare latentă, și de pînde și de cei din jur — de dascăli, de cadrul creat în unitatea respectivă — ca aceasta să se declanșeze. Există, se știe, o bucurie a creației, a împlinirii care o dată încercată vei merge mereu către ea. Este vorba de nașterea pasiunii de a crea, care e un drum fără întoarcere. M-aș opri iată, la ceea ce s-a reușit la Politehnica din Iași, unde foarte mulți tineri, fără a fi toți niște virfuri au ajuns realizatori ai unor creații valoroase, chiar de invenții, activitate pe care o continuă și după absolvirea facultății la locurile lor de muncă. Nu în ultimul rînd să ne referim la Festivalul Național „Cîntarea României”, care de asemenea este de natură, prin formele specifice de antrenare a tinerilor, a tuturor oamenilor muncii la activitatea de creație tehnico-științifică, să-i determine, să-i stimuleze pe toți aceștia să dea întreaga măsură a pasiunii și aptitudinilor ce îi caracterizează. Evident că o dată cîștigat pentru această muncă, o dată ce el însuși a devenit încrezător în sine, specialistul va simți și nevoia să se informeze. De unde și dezideratul ca această preocupare pentru studiu permanent, bazat pe această știință în a te informa, să devină de timpuriu un bun cîștigat, iar specialistul nostru de toate vîrstele și preocupările să fie făcut să înțeleagă că fără a continua o asemenea practică ori a trece chiar în ceasul al doispnezecelea la exercitarea ei, înseamnă pur și simplu deprofesionalizare.

— Ar fi util să vedem cum se poate plafona un specialist al zilelor noastre.

— Să o spunem tranșant: aproape fiecare tînr care termină o anumită formă de învățămînt este, la momentul încadrării într-un loc de muncă — prin cunoștințele pe care i le-a dat școala, prin ceea ce el a mai citit — un personaj mai mult sau mai puțin competent. Asta la început, cîtă vreme exigențele momentului pot fi satisfăcute de nivelul de pregătire acumulat. Cum însă asistăm la un ritm deosebit de rapid de apariție a noi cunoștințe, de perisabilitate a altora — practic, rata medie de dublare a cunoștințelor e apreciată azi la 8 ani, pentru altele la doi pînă la un an și jumătate — dacă un specialist deci nu citește, nu se informează la zi, valoarea lui se înjumătățește față de semenul său ce este la curent cu noutățile. Dacă de exemplu, un anume specialist primește o temă de proiect și transpune pe planșetă cunoștințele de acum 8 ani să spunem, apare evident ce va ieși, cit de actual, de modern va fi proiectul! Nu este nevoie așadar de un „efort prea mare” pentru a te plafona. A accepta că cercetarea bibliografiei înseamnă timp pierdut, a amîna mereu pentru sfîrșitul de săptămînă ori pentru concediu soluționarea problemei informării, iată tot atîtea condiții de a ajunge într-o situație de neînviat.

— Teoretic pare simplu. Totuși, destui specialiști consideră că acest „boom” informațional este mai degrabă un neajuns, că una din cele mai uzuale greșeli este a crede tot ce citești.

— Nimic mai fals. Astăzi, cînd o întragă industrie are ca obiect al muncii sistematizarea informațiilor, oferind o bogăție de date din domenii variate și din numeroase surse, ce înseamnă aceste servicii altceva decît timp cîștigat, știut fiind faptul că acest parametru devine adesea

obsedat în procesul muncii. Dincolo de aceasta este limpede că pentru a fi original este important să ai o minte deschisă, receptivă la nou, iar asta se realizează numai printr-o informare largă. Tot documentarea continuă face să se dezvolte imaginația, aceea care dă viață ideilor și faptelor. Nu este o pledoarie de circumstanță. Este sublinierea unei necesități obiective, această idee de pregătire continuă, de învățământ permanent fiind subliniată cu numeroase prilejuri de către secretarul general al partidului nostru, tovarășul **Nicolae Ceaușescu**. Cu atât mai mult, nu pot fi acceptate pretențiile unor specialiști de a dispune în mod special de un număr cât mai mare de publicații științifice. Vrem să fim bine înțeleși. Nu numai la noi, dar chiar în țările bogate nu se mai poate asigura pentru fiecare specialist dintr-un anumit sector, câte o publicație care îl interesează. Cu niște decenii în urmă, acest lucru mai era posibil; era poate și mai comod, nu avea timp s-o răsfășcă la birou, o lua acasă unde mai beneficia de ea și familia. Iată deci o chestiune de optică, ce trebuie modificată în sensul firesc, acela că apelând la serviciile specializate, fiecare va putea să aibă pe masă ultimele noutăți, cel puțin aceleași din publicațiile originale mult răvnite. Din nou precizăm — nu ținem să ne facem reclamă ori a forța mina (a se citi bugetul diferitelor unități) cuiva, dar așa cum însăși practica mondială o probează, acesta este drumul care duce la succes.

— **Nu am putea încheia această convorbire decît rugîndu-vă a prezenta pe scurt facilitățile pe care le oferă instituțiile specializate din țara noastră, cum acționează ele pentru ca activitatea lor să fie cit mai bine cunoscută.**

— La dispoziția specialiștilor din diferite sectoare de activitate se află o importantă rețea de unități ce au ca profil, difuzarea informației. În primul rînd iese în evidență activitatea **Institutului Național de Informare și Documentare**, care grație bogatului său fond științific, reprezentînd circa 1 600 000 unități de bibliotecă răspunde necesităților de informare a institutelor de cercetare și de învățământ superior, a întreprinderilor. În contextul acestei activități, institutul editează o serie de publicații de informare și documentare tehnico-științifice, cu caracter general ori pe domenii, publicații destinate cadrelor de con-

ducere privind metode moderne de conducere a întreprinderilor și altor instituții, publicații conținînd orientările și tendințele în cercetarea științifică și ingineria tehnologică, și oferă o gamă diversificată de servicii de informare documentară adresată tuturor categoriilor de beneficiari. Nu în ultimul rînd subliniez existența între colecțiile noastre a unui fond de aproape 948 000 reviste (peste 3 500 titluri anual intră în **INID** pe bază de abonamente și la schimb), precum și a circa 133 000 volume de lucrări științifice. Alături de **INID** își desfășoară activitatea 26 de oficii de documentare departamentale, care oferă și ele publicații și servicii specifice. Aș mai evidențiez biblioteca Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci care deține un adevărat tezaur de idei: peste 13 milioane de brevete din întreaga lume. Fonduri valoroase sînt și la Biblioteca Academiei R.S. Române, B.C.S., Biblioteca Arhivelor Statului, Biblioteca Centrală Pedagogică etc.

Firește, între răspunderile ce ne revin se află și acelea de a face mai bine cunoscută activitatea institutului, drept pentru care specialiștii noștri se află într-o permanentă legătură cu specialiștii din unități economice și de cercetare, din cele de învățământ superior. Au loc frecvent întîlniri între cadrele **INID** și comisiile inginerilor și tehnicienilor, dar mai ales, reprezintă un fapt pozitiv prezența **INID** la manifestările tehnico-științifice ale tineretului, întîlnirile organizate în facultăți și licee etc. Așa au putut fi lansate pentru acesta, la casele științei și tehnicii pentru tineret, dar și pentru ceilalți oameni ai muncii, în diferite întreprinderi și instituții, cursuri de tehnică informării. Căutăm astfel să fim mereu aproape de consumatorul de informații, de a trezi, prin exemple sugestive și interesul altor posibili utilizatori, demonstrîndu-le că recurgerea la aceste servicii este o metodă modernă, cert profitabilă, că apelînd cu regularitate la sistemele de informare specializate, omul de știință, muncitorul, tînrul specialist nu mai au motive să vadă în aflulxul contemporan de informații, un handicap. În fine și nu în ultimul rînd încercăm să ilustrăm că adoptînd fiecare o asemenea politică, nu facem decît ceea ce este firesc, respectiv de a fi pregătiți la întîlnirea cu mileniul al treilea. Dar pînă atunci, prezentul este mai aproape de noi.

ALEXANDRU STROE

Mosaic tehnico-științific

□ **Perpetuum mobile?** Un specialist american susține că un motor creat de el revoluționează tehnica, în sensul că principiul de funcționare se bazează pe forțe magnetice și produce mai multă energie decît consumă. Ideea vine în contradicție cu principiul științific conform căruia „nimic nu se pierde, nimic nu se câștigă, totul se transformă”, drept pentru care omul nu poate să creeze „ex nihilo” energie, ci numai să o transforme. Ca urmare, în procesul transformării este inevitabil ca o anumită parte din cantitatea de energie să se piardă, de unde rezultatul că

orice motor furnizează mai puțină energie decît consumă. Astfel, un motor de autoturism nu produce decît 45 la sută din energia pe care o consumă, în timp ce un motor electric produce 90 la sută din această energie. În cursul unei conferințe de presă, o echipă de 30 de oameni de știință au recunoscut că mașina respectivă creează într-adevăr energie, iar un fizician de la firma de ordine „Sperry-Univac” a declarat că viitorul speciei umane ar putea fi bulversat de această creație revoluționară. Cu toate acestea, autorul se luptă de șase ani pentru a convinge

forul național de resort să-i breveteze creația, pe care a realizat-o în trei exemplare, cea mai mare cîntîrînd trei tone. Specialiștii de aici nu s-au lăsat convinși nici cînd experții desemnați de ei au arătat că există dovezi zdrobitoare că mașina furnizează mai multă energie decît consumă și deci ar trebui acordat un brevet inventatorului J. Newman. Pînă la elucidarea acestui conflict, comercializarea motorului a fost blocat. Cazul se află acum în atenția curții federale de justiție, autorul declarînd că va merge pentru ideea sa pînă la Curtea Supremă.

□ **Diagnostic cu ajutorul cristalografiei.** Un colectiv de cercetători

NUNTA MARAMUREȘANĂ CU COPII DIN BOTIZA

sovietici lucrează pentru punerea la punct a unei originale metode de diagnostic, bazată pe proprietățile substanțelor, capabile să se cristalizeze sau să se modifice în anumite condiții și sub acțiunea diferitelor substraturi biologice (țesuturi și lichide din organism). Orice boală, fiind o abatere de la normal a mecanismelor biologice se reflectă în întregul organism, prin modificarea compoziției fizico-chimice a substanțelor sale. Determinând acțiunea lor asupra substanțelor cristalizabile, specialiștii cultivă cristale al căror aspect diferă potrivit stării de sănătate a subiectului. S-a demonstrat că o abatere chiar infimă de la normal modifică evident forma cristalelor.

Astfel, analizând saliva, lacrimile, sângele, lichidul cefalorahidian se pot determina caracteristicile diferitelor boli. Se lucrează în prezent la crearea unui atlas de cristalograme pentru diagnosticare. Combinat cu alte metode, sistemul va permite, după cum se apreciază, reducerea timpului pentru stabilirea diagnosticelor, și creșterea preciziei acestora.

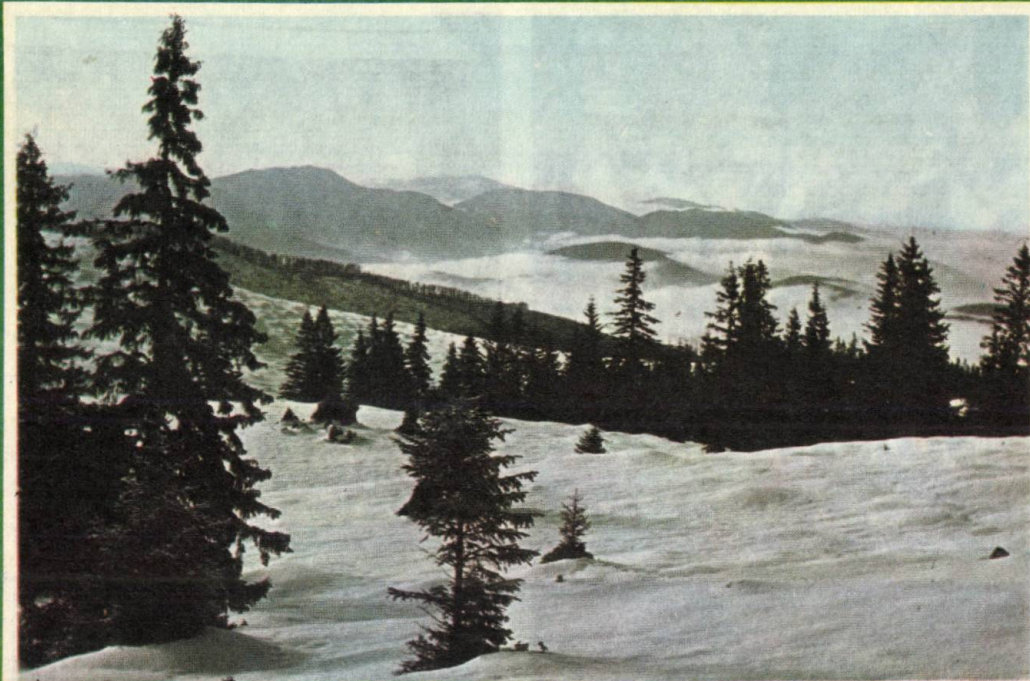
□ Dispariția fasungului clasic?

La un recent salon al inventatorilor, marele premiu a fost acordat unui autor care a prezentat la manifestare un tip original de fasung. Spre deosebire de dispozitivele obișnuite, cele realizate de un inventator francez nu mai prezintă filetul corespun-

zător, contactul între bec și fasung făcându-se magnetic. Demonstrațiile făcute arată că respectiva propunere poate revoluționa în viitor industria specializată în fabricația de corpuri de iluminat, având în vedere că noul dispozitiv contribuie la economisirea unor importante cantități de metale neferoase și rare.

□ Jantă de viitor. O firmă sue-

deză a creat pentru autocamioane și autobuze, o jantă de tip nou. Construită din aluminiu, ea este cu 15 kg mai ușoară decât una standard, contribuind, în consecință, la reducerea substanțială a uzurii pneurilor și a frinelor datorită posibilităților sale unice de transfer a căldurii.

Veșnic tânără pădurea noastră

În ținutul carpato-dunărean pădurea, această importantă bogăție naturală, a constituit pentru națiunea română casă și leagăn, scut și tranșeu, cămară de bunuri, sursă permanentă de influențe binefăcătoare pentru sănătatea și educația generațiilor care s-au perpetuat pe aceste străbune plaiuri române.

Schimbările economico-sociale care s-au petrecut de-a lungul istoriei mult milenare au determinat mutații profunde în modul de folosință a pădurilor și, deci reglementări diferite, după cum pădurile au fost atribuite comunităților rurale, așezămintelor de binefacere, minelor și salinelor, instituțiilor bisericești sau menținute ca domenii personale.

Primul Cod silvic al României, promulgat la 19 iulie 1881, a reglementat timp de 3 decenii modul de gospodărire a pădurilor țării, asigurându-se condiții pentru amenajarea fondului forestier național și o viitoare zonare funcțională a pădurilor. Silvicultorii patrioți au militat constant pentru înțelegerea rosturilor multiple ale pădurilor în economia generală a țării, dezvoltarea fondului forestier de stat, promovarea unei silviculturi adecvate condițiilor proprii de stațiune și arboret.

Etatizarea pădurilor în iunie 1948, după revoluția de eliberare socială și națională din august 1944, înființarea Ministerului Silviculturii și organizarea corespunzătoare a activităților de cultivare, exploatare și industrializare a lemnului marchează o etapă nouă de confirmare a rolului și importanței deosebite ce se acordă resurselor forestiere în ansamblul patrimoniului național. Trecearea tuturor pădurilor în proprietatea statului a asigurat silviculturii un rol de sine stătător în cadrul economiei naționale, creîndu-se astfel premisele pentru satisfacerea nevoilor crescînde ale societății de produse ale pădurii.

Un nou Cod silvic a fost adoptat la 28 decembrie 1962, prin care se stabilesc liniile directoare pe baza cărora se asigură integritatea fondului forestier și buna lui gospodărire. În temeiul acestei legi, pădurile țării s-au încadrat în grupe funcționale în raport cu funcțiile de producție și protecție deosebite pe care acestea le îndeplinesc, acțiune prin care se legalizează un regim diferențiat de gospodărire a lor.

Dar care sînt dimensiunile resurselor noastre forestiere?

La începutul acestui an fondul forestier al României,

constituit din totalitatea pădurilor și terenurilor necesare gospodăririi acestora, însuma 6353 mii hectare, respectiv 26,7% din teritoriul țării, revenind la un locuitor 0,27 hectare pădure. Circa 10% din pădurile țării se află la cîmpie, 30% în zona de dealuri și podiș și aproximativ 60% în zona muntoasă. În județele Suceava, Vilcea, Covasna, Caraș-Severin, Hunedoara, Neamț, Maramureș, Argeș, Gorj, Bacău pădurile ocupă peste 40% din teritoriu. Județele Constanța, Brăila, Ialomița, Călărași, Teleorman, Galați, Dolj, Olt și Botoșani dispun de suprafețe reduse cu pădure, respectiv între 4 și 9% din teritoriu. Frumoase păduri de conifere întîlnim în Suceava, Harghita, Neamț, Bacău, Argeș, Bistrița Năsăud, Cluj, Maramureș, Mureș, iar păduri de fag și stejari în toate județele țării.

Sub raportul compoziției, aspect care imprimă o notă de particularitate valorii pădurilor, speciile de rășinoase ocupă 1925 mii hectare, din care 1426 mii hectare molid, 317 mii hectare brad și 140 mii hectare diverse specii de pin. Speciile de foioase sînt preponderente, reprezentînd 70% din întînderea fondului forestier. Pe primul loc se situează arboretele de fag, care ocupă 1881 mii hectare; pădurile de stejari însumează 1148 mii hectare, între care gorunul 687 mii hectare și stejarul pedunculat 146 mii hectare. Diverse alte specii de foioase totalizează 1258 mii hectare, între care 329 mii hectare sînt specii de foioase moi.

Potențialul productiv al condițiilor de sol și climă în care se dezvoltă vegetația forestieră se redă prin clasa de producție, indicator care reflectă în parte aceste condiții. Elementele specifice cadrului natural românesc favorizează existența unor condiții superioare de producție, indicele mediu fiind de 11-9; deosebit sensibile sub acest raport se înregistrează între diferite formațiuni forestiere. Molidușurile și brădetele, de exemplu, vegetează în proporție de 90% pe stațiuni de productivitate superioară și mijlocie, făgetele de bonitate inferioară reprezintă numai 18%, iar arboretele de stejari și „diverse tari” vegetează în proporție de peste 70% în stațiuni de productivitate mijlocie și inferioară. Aceste condiții de vegetație variază sensibil în profil teritorial.

Sortimentul speciilor care intră în compoziția arboretelor, precum și bonitatea stațiunilor forestiere fac ca pădurile României să se caracterizeze printr-un potențial productiv superior. Producțiile medii la hectar cu valori ridicate: 280 mc în păduri de rășinoase, 256 mc în arboretele de fag, 151 mc în cvercinee. Volumul mediu la hectar reprezintă 219 mc. La nivelul pădurilor administrate de unitățile Ministerului Silviculturii, indicele creșterii medii se apreciază la 5,4 mc pe an și hectar. În unele formațiuni forestiere, creșterile medii, pe an și hectar, sînt de 6,5 mc la rășinoase, 5,5 mc în făgete și 4,7 mc la stejari. De remarcat că, în comparație cu datele similare înregistrate de arboretele din Centrul Europei și partea europeană a Uniunii Sovietice, pădurile din România realizează la aceeași vîrstă înălțimi și creșteri medii anuale superioare cu 15 la 28%.

Pe linia cunoașterii cantitative și calitative a materiilor prime convertibile în surse de energie s-au efectuat recent cercetări asupra conținutului în biomasă a arborilor și arboretelor de fag, gorun, molid și brad. Rezultatele acestor cercetări arată că lemnul existent în trunchi, deci care poate fi folosit cu prioritate pentru producția industrială, reprezintă între 75 și 85% din volumul total

de masă lemnoasă pe picior. Procentul de coajă variază între 4 și 13%, volumul crăcilor reprezintă între 8 și 11%, iar cioatele și rădăcinile conțin, împreună, până la 16% din volumul de masă lemnoasă nediferențiată.

Este instructiv de arătat că masa verde a aparatului foliar variază între 6 și 8 tone/ha în cazul speciilor de foioase și de la 35 la 50 tone/ha la speciile de rășinoase, reprezentând 1,5 și respectiv 5,9% din volumul total de biomasă la hectarul de pădure. Prin uscare frunzele pierd între 58 și 60% din greutate, revenind în final o biomasă a aparatului foliar, care variază între 2 și 4 tone/ha în arboretele de fag sau gorun și 10 la 14,5 tone/ha în pădurile de rășinoase.

O analiză a principalilor indicatori privind resursele forestiere ale R.S. România, comparativ cu o serie de țări europene, evidențiază faptul că sub raportul procentului de împădurire și al suprafeței de pădure ce revine la un locuitor, țara noastră se situează pe poziții medii între țările europene. În ceea ce privește ponderea arboretelor de rășinoase, specii solicitate în principal pentru producerea de cherestea, ne situăm pe o poziție modestă, fapt compensat prin valoarea arboretelor formate din specii de foioase valoroase (stejar, gorun, fag), care la noi găsesc condiții bune de dezvoltare.

Din masa lemnoasă care se aduce în circuitul economic, unitățile de industrializare și prelucrare a lemnului realizează o gamă diversificată de produse a căror valoare mare de întrebuințare, la nivelul economiei naționale, ilustrează aportul pădurii la venitul național. Valoarea produselor obținute dintr-un metru cub de masă lemnoasă ce se industrializează anual a crescut, față de 1950, de 2 ori în 1958, de 3 ori în 1963, de 4 ori în 1967 și de peste 16 ori în 1987. Aceasta, în condițiile menținerii unui volum relativ constant al cotelor anuale de tăiere, sporirii continue a rolului de protecție deosebită a pădurilor și cerințelor tot mai mari pentru conservarea și protejarea mediului înconjurător.

Cele relatate ilustrează faptul că țara noastră dispune de un potențial forestier ce se caracterizează prin valoarea ridicată a indicatorilor ce evidențiază mărimea și structura resurselor forestiere, prin capacitatea industriei proprii de a valorifica în mod superior și complex masa lemnoasă care se dă anual în circuitul economic, precum și prin gradul înalt de înțelegere asupra rosturilor pădurii în dezvoltarea economică și socială a țării.

Ne situăm pe primele locuri din Europa în ceea ce privește volumul de masă lemnoasă pe picior, potențialul productiv al arboretelor de rășinoase și fag, producția de cherestea și alte produse de fag, producerea de produse stratificate și mobilă, exportul cu produse pe bază de lemn.

România se află, de asemenea, printre primele țări din Europa și din lume care a amenajat integral resursele sale forestiere și are un Program național pentru conservarea și dezvoltarea fondului forestier până în anul 2010. Acest program, conceput ca „un ansamblu de măsuri pe termen lung, în scopul apărării, conservării și dezvoltării patrimoniului silvic, valorificării sale calitativ superioare, asigurării unei exploatare raționale a pădurilor, protecției mediului înconjurător, a faunei cinegetice și piscicole”, face parte din „programul general de organizare armonioasă a întregii vieți economico-sociale, prefigurează dezvoltarea viitoare într-o îndelungată perspectivă a societății noastre, perspectiva de mîine a patriei, perspectivele de viață ale generațiilor prezente și viitoare”.

Este, așadar, pe deplin motivată grija statutară pe care o acordă partidul și statul nostru modului în care gospodărim pădurile. Recentă Lege privind conservarea, protejarea și dezvoltarea pădurilor, exploatarea lor rațională economică, pentru menținerea echilibrului ecologic, (1987) ilustrează odată în plus acest fapt. Se stabilesc, astfel, obiective noi cu privire la mai buna gospodărire a fondului forestier și a vegetației lemnoase din afara acestuia, precum și obligația ce revine organelor și organizațiilor de stat, cooperatiste, celorlalte organizații obștești care au în administrare, folosință sau proprietate terenuri cu vegetație forestieră, de a asigura conservarea acestora în același scop de protejare a localităților, obiectivelor industriale, terenurilor agricole, căilor de comunicație, a cursurilor de apă, lucrărilor hidrotehnice, lacurilor de acumulare și ameliorarea factorilor climatici.

În consens cu măsura de limitare a tăierilor de masă lemnoasă la nivelul a ceea ce poate da pădurea, a fost definitivat un program unitar pentru intensificarea împăduririlor în cincinalul 1986—1990. În județele Tulcea, Vrancea, Buzău, Mureș, ca și în altele, în care există suprafețe de terenuri excesiv degradate, inapte pentru folosințe agricole, urmează a se împăduri în cincinalul actual, pe lângă lucrările curente ce se execută pe 211.134 hectare în fondul forestier, o suprafață de 61.990 hectare, cu 39.228 hectare mai mult decît prevederile inițiale. În județul Constanța, de exemplu, programul de împăduriri s-a majorat la 21.314 hectare, fapt ce va conduce în final la creșterea sensibilă a procentului actual de împădurire în acest județ, în prezent de numai 4%, la îmbunătățirea cadrului natural și a condițiilor mediului nostru de viață.

La realizarea acestui program participă și tineretul, cu deosebire în cadrul acțiunilor ce se organizează în perioada martie-aprilie a fiecărui an, în raport de condițiile locale, sub generoasa emblemă a „Lunii PĂDURII”. Această manifestare, cu semnificații deosebite, are ca scop popularizarea importanței sociale și economice a pădurii, formarea unei opinii favorabile în rîndul populației, în special a tineretului și copiilor, pentru conservarea și protejarea acesteia, pentru menținerea echilibrului ecologic.

dr. ing. IOAN MILESCU

UN studiu ONU specializat avertizează că din pădurile tropicale dispar anual prin defrișare 110 mii kilometri pătrați, ritm care anunță că în mai puțin de un secol aceste teritorii inundate de vegetație vor fi aride deșerturi. ÎN Europa peste 20 milioane hectare de pădure sînt muribunde sau uscate. ÎN India s-a pierdut peste 20 la sută din rezerva de pădure numai într-un singur deceniu

(ultimul, bineînțeles!). INSTITUTUL de Cercetări Forestiere din Finlanda, după un studiu întreprins în 72 țări în curs de dezvoltare, apreciază că pînă în anul 2025, în 60 dintre acestea regiunile împădurite vor descrește cu 30-45 la sută față de acest deceniu, dar intensificarea activităților legate de despăduriri nu va duce la o creștere egală a economiei. Situația nu se va îmbunătăți dacă în

țările în curs de dezvoltare nu se va schimba orientarea în silvicultură și industria forestieră, dacă nu se adoptă o legislație adecvată de protecție și dacă nu se pune capăt corupției din aceste domenii și din instituțiile guvernamentale. PĂDURILE Iugoslaviei sînt amenințate de o „plagă verde”, care distruge rapid și pe scară largă copacii, în special în Slovenia și Serbia. Gradul de distru-

gere a pădurilor în Slovenia a crescut cu 10 la sută în ultimul an, un copac din trei fiind afectat de „plaga verde”. Experții avertizează că bioxidul de carbon este cel mai serios dușman, apoi diferiții licheni, ploaia acidă și alte elemente poluante. După cum informează ziarul „Borba”, uscarea pinilor, în special a pinilor negri, din regiunile de vest ale Serbiei s-a transformat vara trecută într-o adevărată epidemie. Principalele cauze ale acestei boli, manifestată prin „epuizare fiziologică” și care se aseamănă cu sindromul imuno-deficitar dobândit (SIDA), sînt tot factorii ecologici, dar este prea devreme să fie aduse acuzații concrete împotriva cuiva. Singura cale de oprire a epidemiei constă în tăierea copacilor bolnavi cît mai repede posibil, afirmă experții. ÎN revista britanică „The Economist” a apărut anul trecut un interesant articol: „Cît de verde este continentul nostru?” Referindu-se, desigur, la EUROPA, revista subliniază că de 200 de ani locuitorii „Bătrînului Continent” plasează mari cantități de substanțe toxice în aerul, apa și solul ce ne înconjoară,

dar abia acum au început să se manifeste primele semne de reală îngrijorare. JUMĂTATE din copacii pădurilor din RFG sînt afectați de poluarea aerului. ÎN fiecare an țările Comunității europene (Piața Comună) degajă activități industriale în atmosferă 18 milioane tone dioxid de sulf și 10 milioane tone oxizi de nitrogen. ȘTIAȚI că anul trecut a fost „Anul European al Mediului Înconjurător”? De ce numai un (singur) an? ORĂȘELE Europei erau altădată înnegrite de fumul care ieșea pe coșurile caselor încălzite cu cărbuni, acum multe case sînt încălzite cu electricitatea generată de centralele energetice din ale căror coșuri înalte iese un fum care otrăvește lacurile și distruge păduri situate la sute de kilometri depărtare. SAVANȚII vorbesc despre o posibilă catastrofă mondială dacă oamenii vor continua să producă substanțe cum sînt „spray-urile cu aerosol”. NUMAI CĂ POLUAREA ESTE O PROBLEMĂ TRATATĂ LOCAL! CCE (Piața Comună) a emis în ultimii zece ani peste 100 de directive, reglementări și recomandări, dar cel puțin jumătate au fost ignorate de

una sau mai multe țări membre. „Ploile acide” continuă să distrugă pădurile și să otrăvească riurile, lacurile, aerul, pămîntul. LIMITAREA producției de oxid de azot cu 40 la sută pînă în 1995 a întîmpinat o puternică rezistență. CU cît sporește viteza de circulație a automobilelor, cu atît sporește poluarea, de aceea se prevede dotarea motoarelor cu convertizoare catalitice, dar care au încă un preț de cost foarte ridicat. DUPĂ incendiul care a izbucnit în 1986 la uzinele chimice Sandoz, din apropiere de Basel, s-au făcut apeluri insistente în favoarea controlării mai stricte a folosirii și depozitării substanțelor toxice. Normele de depozitare a deșeurilor otrăvitoare variază de la o țară la alta. Există consensul principiului „CINE POLUEAZĂ, PLĂTEȘTE!”, dar nu s-a întocmit un sistem internațional de compensații REAL față de pagubele irecuperabile produse de poluare. Mai rău ca în junglă (avem jungla tehnologică, deci!) această afrondă adusă naturii care ne înconjoară și ne găzduie generos!

D. ȘTEFAN

CUM AU APĂRUT ȘI S-AU DEZVOLTAT PĂDURILE?

Acum 500 milioane de ani o algă verde a părăsit marea, a reușit să mențină acolo unde apa întîlnește uscatul, s-a ancorat în el și a devenit erectă. Urmașii ei aveau să cucerească uscatul. Era sfîrșitul erei geologice Cambrianul, iar alga ce a evadat din mare aparținea unui grup bine diferențiat, avînd o considerabilă diversitate de forme, a cărei evoluție a mai necesitat încă circa 100 milioane de ani pentru a da naștere în perioada Siluriană unei flore de uscat, care a format probabil primele păduri de pe glob.

Datorită mișcărilor orogenetice din Silurian (formarea lanțului muntos Caledonian din Scandinavia, Scoția și Asia Centrală) s-au păstrat puține mărturii asupra vegetației.

Cercetările de paleobotanică și paleogeografie atestă existența unei mari schimbări în Permian (acum 200-240 milioane ani), care a afectat în mod fundamental compoziția vegetației forestiere. Pădurile din Carbonifer, anterior deci, cu arbori uriași, care au lăsat actualele zăcămintele de cărbune, au fost desființate de cea mai mare perioadă de glaciație pe care a cunoscut-o evoluția globului terestru.

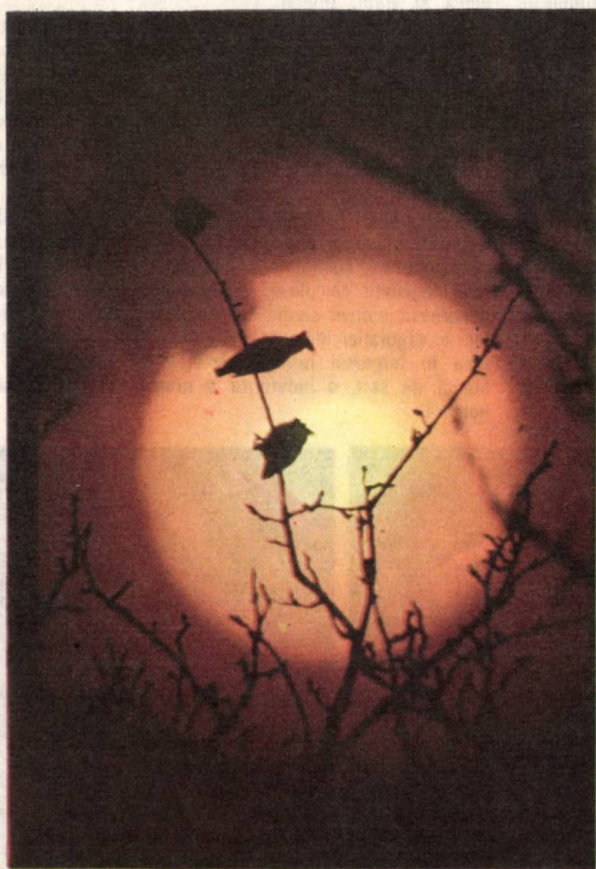
În emisfera nordică, evidențe ale glaciației din Permian au fost găsite în Alaska, Massachusetts, Anglia, Franța, Germania, în Munții Urali și în India. În emisfera sudică, întreaga Australie era acoperită cu gheață, iar depozite glaciare extensive au fost semnalate în Madagas-

car, Brazilia, Argentina și Bolivia. A fost o perioadă de criză pentru toate formele vechi de viață — animale și vegetale.

În esență, Permianul a schimbat radical flora, a eliminat formele vechi și a adus în prim plan pe reprezentanții grupurilor arborescente moderne. În Triasic și Jurassic (acum 225-165 milioane de ani), mișcările orogenetice hercinice dau naștere unor munți tineri, iar cele două mari continente reunite în Triasicul superior, la nord continentul nord atlantic și Gondwana în sud, se fragmentează în Jurassic, fiecare în trei blocuri mai mici. Încep să se dezvolte în acest timp diferite specii de conifere.

În Cretacic (140 — 80 milioane de ani în urmă) are loc o dezvoltare și diversificare a plantelor cu flori și se produce diferențierea genurilor, delimitîndu-se arealele de răspîndire a acestora: predominanța rășinoaselor în emisfera nordică și a foioaselor în cea sudică. La sfîrșitul Cretacicului și în era Terțiară (acum circa 80 milioane ani) majoritatea speciilor forestiere de astăzi erau bine reprezentate.

Istoria a oferit întotdeauna lecții aspre. Omul a avut nevoie de adăpostul pădurii în faza copilăriei sale și oricît de formidabilă va fi tehnica pe care el o va dezvolta în deceniile și secolele ce vor să vină, el va simți îndemnul de a veni din cînd în cînd la malul mării unde viața a luat ființă.

CARE ESTE SITUAȚIA FONDULUI SILVIC ÎN ȚARA NOASTRĂ?

În condițiile climatice și geopedologice din patria noastră, se dezvoltă o vegetație bogată și variată. Se disting trei zone de vegetație: zona alpină, zona forestieră și zona de stepă.

Zona alpină este, în general, lipsită de păduri. În partea ei inferioară se găsesc tufărișuri de ienupăr, jneapăn și anin verde, trecerea spre zona forestieră făcându-se prin răriști constituite din molid, pe alocuri din fag, mai rar din larice și zimbru.

În zona forestieră se disting:

- subzona molidișurilor, caracterizată prin predominanța acestei specii, care ocupă suprafețe mari în jumătatea de nord a țării, unde coboară la altitudini mici;

- subzona amestecului de rășinoase cu fag, se caracterizează prin molid, brad și fag, care formează fie arborete amestecate, toate trei la un loc sau câte două, fie arborete pure. Brădetele pure sînt puțin răspîndite, bradul găsindu-se mai des în amestec, în special cu fagul. Ca specii de amestec pentru ambele subzone sînt paltinul de munte, scorușul de munte, plopul tremurător, mesteacănul, aninul alb, iar pentru zona amestecului de rășinoase cu fag: tisa, carpinul, aninul negru, ulmul de munte, teiul pucios și pe alocuri chiar gorunul, stejarul pedunculat și frasinul;

- subzona fagului pur cu o mare extindere în sudul și sud-vestul țării. Dintre speciile de amestec, rășinoasele se mențin diseminate, iar cele de foioase sînt din ce în ce mai abundente, adăugîndu-se ulmul de cîmp, paltinul de cîmp, jugastrul, sorbul de cîmp etc.;

- subzona fagului în amestec cu gorunul, unde caracteristică este alternanța făgetelor pure cu gorunetele pure, după expoziție (fag în locuri umbrite, gorun în cele însorite). Este regiunea cea mai bogată în specii forestiere. Aici se găsesc goruneto-făgete, făgeto-carpinete, făgete amestecate și șleauri cu sau fără participarea fagului.

- subzona gorunului pur se reduce la o fișie îngustă

în partea inferioară a dealurilor, fiind mai bine reprezentată în Podișul Ardealului și în Podișul Central Moldovenesc și în nordul Dobrogei. Speciile de amestec sînt bine reprezentate, fagul însă este din ce în ce mai rar.

Se mai deosebesc subzona stejarului pedunculat și subzona cerului și gîrniței. Ambele subzone prezintă interferențe cu subzona gorunului. Subzona cerului și gîrniței este localizată în sudul și vestul țării, a stejarului pedunculat în întreaga țară (excepție Dobrogea). În subzona cerului și gîrniței se găsesc cerete și gîrnițete pure, cereto-gîrnițete și mai rar cero-șleauri.

Silvostepa apare la periferia zonei forestiere în est și vest. Se caracterizează prin prezența solurilor de stepă levigate și răspîndirea speciilor de stejari termofili (*Q. pedunculiflora* și *Q. pubescens*).

Un loc aparte ocupă în ansamblul vegetației forestiere din România vegetația azonală de lunci, reprezentată mai ales prin plop și sălcii, fiind deosebit de dezvoltată în lunca și Delta Dunării.

România deține o poziție proeminentă pe plan european și mondial prin valoarea deosebită a unor indicatori sintetici, cum sînt: volumul mediu la hectarul de pădure (219 metri cubi), media creșterii curente de masă lemnoasă (5,4 metri cubi pe an și hectar), fondul lemnos pe picior (1 355 milioane metri cubi) și, nu în ultimul rînd, proporția ridicată în compoziția pădurilor (peste 90%) a unor specii autohtone deosebit de valoroase (stejari, fag, brad și molid). Țara noastră promovează o politică silvică rațională, ilustrată prin grija față de perenitatea pădurilor și asigurarea continuității producției de lemn, pe baza unei legislații complexe, care apără cu fermitate ideea generoasă potrivit căreia conservarea și protejarea pădurilor, a vegetației lemnoase din afara fondului forestier se face în interesul întregii societăți și constituie o problemă de stat, o îndatorire a tuturor cetățenilor patriei noastre.

DOI REPORTERI

În căutarea cerbului cu diamante

Unde e cerbul cu diamante? Unde... unde? Se auzi ca un ecou: în pădure, în pădure. Dau năvală vinătorii, se adună gonașii, prepeliciarii iau urma. Sperie lighioanele, rup desigurile, calcă în picioare poienile timide, strivesc florile, retează copacii. Piere cîntecul păsărilor izgonite de căutătorii cerbului cu diamante. Din unghelele nevăzute ale pădurii răvășite pornesc furtuni, stropi mari de ploaie golesc stîncile, focul trăsnetului mușcă din carnea lemnului dospit, viața se învîlmășește spre moarte. Nimic, se pare, nu poate stăvili febra căutătorilor. Unde se ascunde? Pe unde umblă cerbul cu diamante? Cărările-s prea tainice, pădurea prea deasă. Valea se pustiește, coamele sînt dezbrăcate, piscurile chelesc. Pustiul se întinde de jur-împrejurul vinătorilor, dar cerbul cu diamante tot nu se arată. Era aici, va fi mîine, trebuie să fie. Același glas ca un ecou se făcu auzit cerbul cu diamante va reveni abia peste o sută de ani.

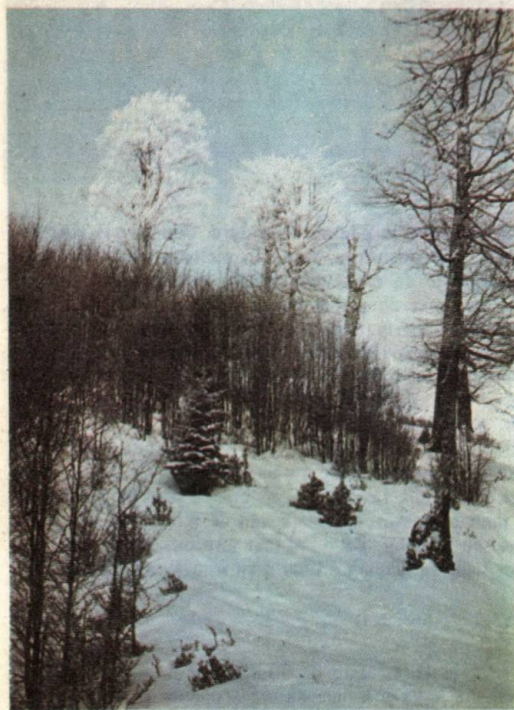
Aici sîrșește legenda și tot aici începe adevărul. Pădurea — adevăratul cerb cu diamante — nu mai există. Oamenii nu înțeleseseră vorbele în tîlcul lor și pădurea devenise doar o amintire tristă. Or, într-o amintire nu poți căuta cerbul cu diamante. Rostul și existența lui se află în întreaga pădure, în pădurea pulsînd de viață. „Vestea” aceasta — veste-poveste — s-a născut dintr-o amară experiență, atît de diferită de acest cîntec maramureșean: „Codrule cu frunza lată,/ Pice bruma, nu te bată/ Că mi-ai fost tare bun tată,/ Cînd m-a uitat lumea toată/ Că mi-ai fost bună mămucă,/ Cînd am fugit de lumucă./ Codruț cu frunză domnească,/ Cerul nu te prăpădească/ Că ești casă românească”.

MAI MULT DECît O VIAȚĂ DE OM

„Legile pădurii nu sînt simple!” Afirmația inginerului Nicolae Bogdan nu este gratuită, nici excesiv de didactică. Acest om, care a coordonat lucrări de împădurire pe mai bine de 10 000 ha, nu poate fi considerat circumspect cînd vorbește despre munca silvicultorilor. „Un copac trăiește și mai bine de o sută de ani, timp mai lung decît o viață de om, așa că pădurarii știu că nu trebuie să aibă pretenții față de munca lor. Nu greșesc cînd spun că un silvicultor are în suflet veșnicia tinereții preluată de la pădure, chiar dacă, aparent, pădurea nu are vîrstă. Cînd am făcut cunoștință cu codrii Vrancei mă consideram tînăr. Am luat în primire, ca specialist,

„ suprafață de aproape 30 000 ha de dealuri, munți și văi, dar care o treime nu era acoperită cu păduri. Fuseseră tăiate de diferite societăți străine de exploatare, afacerea din care nu ne-am ales cu nimic, doar cu terenuri goale, supuse degradării. Legile țării dinainte de '40 nu ocroteau patrimoniul silvic național, avîntînd exploatarea lui nerațională, în scopuri pur economice. Din comoditate și eficiență se făceau tăieri rase, adică se intra cu fierăstraiele și topoarele la un capăt al pădurii și se încheia la celălalt capăt. O sută de ani de viață se suprimau în cîteva luni, într-un an poate, fără nici o milă. Nu se făceau nici măcar un calcul simplu: pentru a reface ceea ce ai tăiat îți trebuie o sută de ani! Aici, vorba domoală a inginerului Nicolae Bogdan

s-a sugrumat. Un moment greu de tăcere apăsa vorbele acestui om. Și pe bună dreptate: între o **tăiere rasă** și o viitoare pădure se întindeau o sută de ani de singurătate! Și asta în cazul în care imediat după tăiere se trecea la replantări! Ceea ce, desigur, se petrecea foarte rar. Înțelegem, deci, greutatea vorbelor inginerului „Pădurea crește mai greu decât omul și cine nu știe acest lucru rămâne fără pădure.” Spre exemplu, după vîrstă, copacii se împart în șase clase: de la 1 la 20 de ani, de la 20 la 40 de ani, 40—60 ani, 60—80 ani, 80—100 ani, 100—120 de ani. Într-un perimetru silvic toate aceste clase trebuie să coexiste echilibrat în proporții pentru a asigura **continuitatea pădurii**. Orice disproporție temporală între clasele de vîrstă nu poate fi eliminată decât după un ciclu complet de vegetație de peste o sută de ani. de aceea, munca silvicultorilor trebuie să fie egală, din prima zi a însămînțării speciilor forestiere și pînă în ultima zi cînd lemnul tăiat pleacă spre folosințele lui economice. Fiecare neatenție lasă cicatrici adînci, greu de vindecat, în viața pădurii. Chiar și neînsemnatul gest de a scrieli scoarța unui copac este o rană în sufletul pădurii. Pentru silvicultori, mai ales pentru ei, viitorul înseamnă munca prezentului.

INTERVIU DE SPECIALITATE

— Titi Olteanu, care sînt responsabilitățile unui tînr inginer silvic?

— Ocolul silvic Nereju, județul Vrancea, se întinde pe aproape 19 mii ha, cu tendințe de creștere a suprafeței deoarece vom lua în cultură (mai bine zis în silvicultură) și terenurile degradate care nu pot fi redat economiei decât prin plantații forestiere. Speciile noastre de bază sînt bradul, molidul, și fagul la care se

adaugă paltinul, cireșul (forestier), arinul, pinul, larice și dudul. Avem o pepinieră de 3,5 ha din care ne asigurăm necesarul de puiți pentru noi cît și prin transfer, pentru alte ocoale silvice. Prin tehnologiile de îngrijire, realizăm o creștere anuală de 10—12 mc pe an la hectar în plantațiile cu arborete tînăr, iar în plantațiile mature 5,5—5,8 mc / an / ha. Media anuală de plantări este în jur de 120 ha, din care mai bine de 20 la sută în terenuri degradate. Campaniile principale de muncă sînt concentrate vara și primăvara, cînd față de numărul mediu de 80 de oameni ai muncii, forța de acțiune se triplează pentru diversele lucrări de împăduriri și cules fructe de pădure.

— Numai la atît se reduce munca forestierilor?

— Întrebarea este corectă și binevenită! Aceasta deoarece pînă nu demult cam așa se înțelegea munca noastră. Ceva împăduriri, ceva strîns de fructe de pădure, ceva tăieri de lemne și unele lucrări în fondul cinegetic. Realitatea este cu totul alta. Pădurea cere multe lucrări de îngrijire și protecție, atît a copacilor cît și a viețuitorilor adăpostite aici. În primul rînd, după plantări, care se fac după anumite norme legate de biologia fiecărei specii, se fac două întrețineri de mobilizare a solului și o descopleșire a puietilor. Aceste lucrări se realizează într-o primă etapă de 5—6 ani pînă la așa-numita reușită deplină. Apoi se continuă cu degajările de specii crescute natural și care nu sînt valoroase — pînă la 10—12 ani, se trece la curățiri în etapa următoare cînd se înlătură ramurile uscate de la bază (elagaj) — o acțiune ce se întinde pe 30—50 de ani. De la 60—la 70 de ani încep răriturile și tăierile de regenerare naturală. Pe tot acest interval de ani este foarte important ca solul să nu rămînă descoperit!

— Cum sînt urmărite aceste multiple lucrări care se desfășoară pe mai mulți ani și pe suprafețe întinse?

— Legea după care se conduc pădurarii poartă numele de **amenajament**. După anumite criterii se delimitează parcele de 0,2—50 ha care cuprind aceea compoziție de specii precum și condiții egale de staționare (relief). În acest amenajament se trec lucrările ce se efectuează la arborete pe parcelele delimitate, dar în raport de evoluția ulterioară a vegetației, la un deceniu, se face **reamenajamentul**, adică o reactualizare a situației și se propun lucrările noi de îngrijire pentru următoarea perioadă. Urmărind în timp și spațiu fiecare activitate, silvicultorul știe cu precizie ce se întîmplă în perimetrul forestier de care răspunde, mai ales că pădurea, fiind un organism viu, aduce cu fiecare zi elemente noi. Cei care iubesc această meserie, o practică frumos.

— Așadar, înainte de pădure sînt oamenii...

— Mă bucură să spun că media de vîrstă a celor care lucrează în ocolul nostru este 27—28 de ani. Deci, oameni tineri care se ocupă de tinerețea pădurilor românești. Avem și oameni cu experiență căci meseria de pădurar se transmite din generație în generație.

LOCUL UNDE FAGII, SÎNT CA ȘI NIȘTE COPII

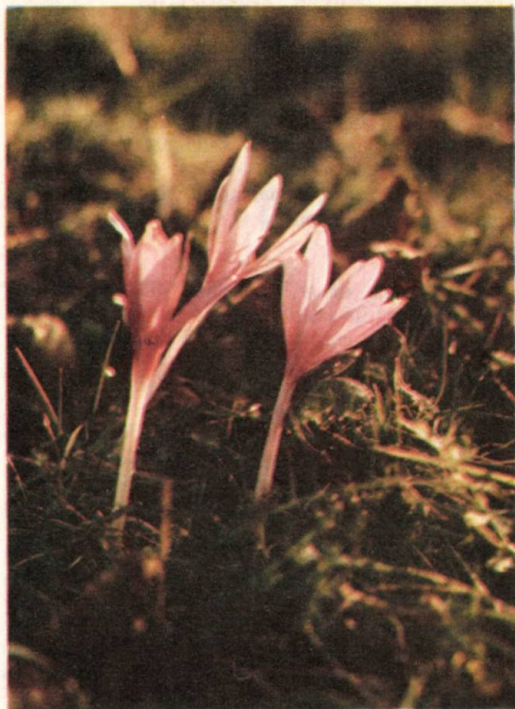
E greu să-ți închipui că un fag ce-ți ia ochii sau un molid ce te pierde cu privirile în înaltul cerurilor au fost mici și neajutorați mai rău decît un copil abia născut. Despre drumul arborilor de la semințe la ceea ce admirăm noi ca pădure Anton Luca vorbește de parc-ar spune de pruncuții lui. Îngrijește 4 ha de pepiniere și 4 solarii la Nereju Mic, Vrancea. Ambiția lui a fost și este să descopere ceva, să fie ceva nou-nouț pornit din mintea, munca și dragostea lui pentru pădure. Mai întîi a învățat tehnologiile și rețetele clasice după cum le-a deprins el la liceul din Cîmpulung Moldovenesc și le-a citit în cărțile de specialitate: pentru solarii se pregătește un pat germinativ de humus de pădure și nisip care se tratează împotriva ciupercilor. 7 zile, solariile stau închise ermetic pentru a se distruge (pentru ca să distrug, zice Anton Luca, avînd el un mare „dinte” împotriva dăunătorilor) bacteriile care ar putea ataca puieții. O zi după aceea, solariile se aerisesc. Pregătirile fiind încheiate, se poate trece la semănatul semințelor. După o săptămînă încep să răsără pușorii de pin silvestru, larice, molid și dud. Temperatura trebuie să fie constantă în toată această perioadă. Plăpînzi, puieții au mare nevoie de grija omului: au nevoie de aer, dar nu prea mult, au nevoie de apă, au nevoie de căldură, cer ocrotire. O coropișniță scăpată într-un solar distruge aproape complet puieții. O zi-două fără grija omului și puieții își lasă moțul în jos și, gata, ia-i pierdut. După o lună, începe acomodarea puietului cu condițiile de afară, ridicîndu-se foliile laterale. Abia toamna solariile se dezvelesc pentru ca puieții să intre în vegetație clătîindu-se, după cum am zice noi profanii. Pare paradoxal, nu?, Ca o primăvară și-o vară să-i ocrotești cu folie, să-i uzi, să le asiguri 25—28°C pentru ca tocmai cînd vine iarna să-i lași să se descurce singuri, aruncîndu-i în brațele reci ale zăpezilor. Pare paradoxal, dar nu este pentru că obișnuirea s-a făcut treptat și așa cum arborii cresc ducîndu-se după lumină, tot astfel se întremază și vor fi viguroși numai în condițiile climatice naturale.

Drumul, din solarii la pădure, trece prin pepiniere. Alte lucrări, alte zile de veghe și griji. Molidul stă doi ani în pepiniere. Larice, pinul și dudul — numai un an. Abia după acest stagiul ei pot fi plantați spre a întregi pădurile. În stare naturală, acest ciclu durează 4 ani. Cîștigul este nu numai de timp, deși ce-ar mai însemna 2 ani la cei 30—40—50 de ani pînă cînd un arbore ar ajunge la maturitate, ci și vigoare, de selecționare a celor mai puternice exemplare.

Urmează plecarea spre păduri. Nu în orice condiții, ci și acum numai după respectarea strictă a tuturor normelor. Fără camion dotat cu prelată și fără pazele necesare acoperirii puietului un silvicultor nu va livra nici măcar un puiet. E vorba doar de munca lui de doi ani, de dragostea sa împărțită fărîmă cu fărîmă fiecărui puiet.

Îți trebuie carte multă pentru a îngriji de-o pepiniere?! Oho, îți trebuie! Dar, după o vreme, cărțile sînt

depășite (pentru că natura îți dezvăluie încetul cu încetul tainele sale) și atunci cea mai bună știință este cea acumulată ani de zile prin observațiile tale. Anton Luca a observat că paturile germinative cu humus de pădure nu-s favorabile dudului (cum scrie la carte). A încercat mai multe compoziții pînă cînd a ajuns la concluzia că un pat germinativ cu gunoi de grajd este cel mai favorabil dudului. Așa a ajuns să dea puieți și de 1 m înălțime de unde pînă atunci ei nu se ridicau la mai mult de 70 cm. Asta-i ceva nou, făcut din mintea, munca și dragostea lui de-o viață: pădurea. Pentru că miile, zecile de mii, sutele de mii de puieți ce vor fi arbori falnici și vor face mîndria codrilor sînt pentru el doar o obligație pe care și-a asumat-o singur și o duce pe cont propriu pentru oamenii Sahastrului natal ce s-au ocupat toată viața lor de pădure și lemn.

DRUMUL CERVIDEELOR

În biroul inspectorului șef al Inspectoratului silvic județean Vrancea, Mircea Diaconu — unul care de peste 3 decenii se dedică grijii pentru pădure —, intră un om de-o frumusețe aparte. Se îndreaptă cu seninătate spre bătrânețe, cu chipul calm al celui care-a trecut prin multe în viață, dar nimic nu l-a făcut să-și piardă omenia. Ba dimpotrivă: i-au descoperit straturile cele mai profunde ale sale. Îl cheamă Ion Mărășteanu și este pădurar.

— Unde?

— La Soveja. De la 1 octombrie 1952 numai și numai la Soveja. De-acolo și sînt de loc așa că pot zice fără teama de a greși că de-o viață sînt pădurar la Soveja.

— Cum ai ajuns la meseria asta?

— Bunicul a fost pădurar. Eu am fost copil sărac și mi-am cîștigat existența tot la pădure. Am obținut, la vremea armatei, în București, calificarea în șoferie, dar mai mult m-a atras pădurea.

— Ce povești despre pădure auzite în copilărie s-au adevărit și care nu?

— Pădurea e frumoasă cînd e vie și cînd animalele trăiesc. Pădurea-i o ființă de care n-ai de ce te teme. Părinții îndeosebi înfricoșază copiii cu poveștile lor despre lupi, duhuri rele și alte pericole ce s-ar ivi în pădure. Și eu am auzit în copilărie destule și, cum nu aveam cum să văd animalele, mi le imaginam cît mai înfricoșătoare. Pe la 17—18 ani am început să aud povești mai realiste despre pădure. Era după vremea războiului și cum rămăsese mult armament pe la oameni, braconajul era o nenorocire. Cînd am dat ochi cu vînatul mi-am dat seama că el altă dorință decît de a-și scăpa viața nu are; de aceea trebuie și ocrotit. Vînatul fără minte, animalele dispar. Cum era să se întîmple cu jderii și rișii. Și cu vînatul comestibil.

— Pe cei ce nu trăiesc în preajma pădurilor, ce nu știu tainele lor îi înfricoșează încă orice vînat de pădurii. Dumneavoastră aveți 36 de ani de cînd ocrotiți vînatul. Ce povești adevărate ne puteți spune despre animalele acestea pe care le considerați sperioase și gata oricînd să se facă nevăzute?

— În cele mai multe povești, lupul apare ca fiind cel mai rău răpitor. Dar, e-un animal care își agonisește cu greu hrana. Aleargă și 100 km pe zi iar de vînat vinează animale nevolnice, și nu de puține ori pierde ore bune pentru a prinde un șobolan de pădure. Nesuprave

gheat, se înmulțește foarte repede. Lupoanca fată în fiecare an 6—8 pui.

— E greu de vînat?

— Nu. Se împușcă și la chemătoare.

— Ce-nseamnă asta?

— Dacă lupul e în teren, îl imit în pumni și este imposibil să nu răspundă. Apoi, trebuie să cunoști trecurile lupului. El vinează ca și omul. Află de obișnuința vînatului și-i aștin calea în haită. Unii aleargă vînatul ca gonacii și-l abat către locurile unde stau cei mai puternici.

— Care este cel mai periculos animal, totuși?

— Cel mai periculos e risul. Pe cît e de mic, dar poate ucide un cerb. Și, dacă ucide, nu consumă tot și hoitul rămăsă poate deveni focar de infecție în pădure. Cerbul încearcă să scape de ris, cînd acesta i-a sărit în spate, intrînd sub crengi bogate, frecîndu-se de corănele joase pentru a-l desprinde. Altfel nu-i chip.

— Urșii?

— Urșii n-au coborît în apropierea oamenilor cîtă vreme și-au aflat hrană în perimetrul unde trăiau. Satele erau rare și ursul avea o zonă mare unde să-și afle hrana. În general, urșii rari se scot din fond. Îi prindem în flagrant delict de cele mai multe ori și dacă avem autorizație scoasă pentru ei îi împușcăm.

— Ați dat vreodată ochi cu ursul și v-a fost frică?

— Da. Era într-o toamnă, pe vremea boncănitului, și ieșisem pe-o culme să iau urma cerbilor pentru că în timpul boncănitului ei nu-și dau glas, dar, de obicei, cerbii se adună ani de zile în același loc. În stînga era o pădure, în dreapta semînțis. Din semînțis am auzit un fișit. M-am uitat cu binoclul, dar n-am văzut nimic. Am zis: cauți tu pe dracu! Dădea semne de enervare. Am părăsit eu locul și am așteptat să văd ce face. Și-a urmat drumul, luînd-o către mine. Am făcut zgomot, dar nu s-a abătut din drum. Am tras un foc de armă de intimidare. A fost singurul animal nepăsător la un foc de armă.

— Să lăsăm răpitoarele și urșii care ne-au cam înfiorat, cu toate asigurările dumneavoastră noi tot n-am vrea să dăm ochii cu lupii în pădure, și să trecem la maiestruozitatea și frumusețea cerbilor.

— Oho, sînt alit de multe de spus. Se făceau tăieri rase și cervideele au făcut un circuit întreg după cum mergeau tăierile astea. Ce se întîmplă? În urma tăierilor, crește o iarbă cu valoare nutritivă foarte bună. Și cervideele veneau și se înmulțeau. Și cînd nu mai era iarbă se duceau acolo unde să tăiaseră păduri. Atunci

am putut noi urmări acest drum al lor și să ne dăm seama de el. Lucru pe care nu-l știam pîn-atunci.

— De ce este atît de interesant — și pentru specialiști — boncănitul cerbilor?

— Pentru noi ca pădurari boncănitul cerbilor înseamnă a trece în revistă efectivele de animale. Adunîndu-se toate exemplarele cele mai frumoase putem vedea starea de sănătate și putem aprecia chiar efectivele. Toamna, cam între 15 septembrie—15 octombrie, cerbii vin în același loc și nu-l părăsesc decît dacă apar exemplare mult mai puternice. După boncănit, masculii se împrietenesc, separîndu-se de ciute. Rămîn numai cîtiva cu ele și aceia foarte tineri.

— Deci, grija puilor o au ciutele?!

— Da. La mistreți și cerbi masculii sînt mai puțin puternici. Ciutele bătrîne și scroafele conduc grupurile și le apără.

— Sînt urșii atît de familisti după cum ni-i arată poveștile?

— Lupii trăiesc în familii. Urșii mai rar și mai puțin. Ursoaica umblă cu puii. Și în al doilea an chiar ursoaica poate fi văzută cu puii din anul ce-a trecut după ea.

— Dintre animalele domestice care vă este cel mai drag?

— Calul. Cu el sau pe jos am străbătut 36 de ani pădurea, zilnic, cîte 20 km. Am un cal — Ghiuri îl cheamă, l-am cumpărat de la Covasna — bătrîn ca și mine, care trăind numai printre lupi și urși nu se mai sperie și știe să se păzească de ei. Nu suferă biciul. Dacă vrei ceva de la el numai cu vorbă bună obții. A fost și el accidentat de un urs. Era tare slăbit într-o primăvară că-l lăsasem unui coleg care nu fusese prea pregătit pentru iarnă și cînd l-a adus din munte, în martie, la Soveja, Ghiuri era pe ducă. Nu m-am îndurat de el și l-am lăsat la iarbă verde și l-a prins într-o noapte ursul de pulpă. Așa beteag a fugit pînă la ocol, în grajd. Trăiește și acum. Nu se sperie de lupi. Uneori dimineața, găsește urme de lupi pe unde paște el, dar nu l-am mai aflat în grajd de la povestea cu ursul.

— Vorbiți foarte frumos. Cu cuvinte bine alese.

— Eu n-am decît 4 clase, dar am încercat să țin pasul cu lumea. De 25 de ani nu beau nici un fel de butură alcoolică din cauză de boală. Și am cîștigat foarte mult timp. Și, în timpul ăsta cîștigat, citesc. Deși mă obișnuiesc cam greu cu expresiile astea moderne. Fără dicționar nici nu le lămurești.

Ce știm despre pădurile lumii?

Din suprafața de 4 600 milioane hectare, cit se estimează ca terenuri forestiere pe mapamond, peste 4 100 milioane hectare sînt efectiv acoperite cu pădure. Dintre acestea, 3,4% sînt în Europa, 12,8% în Asia, 16,4% în Africa, 16,7% în America de Nord, 20,8% în America de Sud, 1,8% în țările din America Centrală și 5,9% în Australia, Noua Zeelandă și alte insule din zona Pacificului. Uniunea Sovietică deține 22,2% din întinderea pădurilor pe glob.

Procentul mediu de împădurire prezintă 29% în Europa, 19% în Asia, 24% în Africa, 38% în America de Nord, 47% în America de Sud și 42% în U.R.S.S. În unele țări (Arabia Saudită, Mali, Niger, Ciad, Libia), pădurile sînt practic inexistente sau ocupă suprafețe foarte reduse. În Republica Gabon, R.P.D. Coreeană, Republica Zair, Republica Centrafricană, pădurile reprezintă mai mult de 3/5 din teritoriu, revenind la un locuitor

între 6 și 11 hectare, față de 0,30 hectare, media pe continentul european, 0,24 hectare în Asia, 5,30 hectare în America de Sud, 1,76 hectare media pe glob.

Din totalitatea pădurilor, 1 388 milioane hectare, respectiv 30% sînt constituite din specii de conifere, în majoritatea lor aflîndu-se în emisfera nordică. Mai mult de 80% din arborii de rășinoase de pe glob se află în Uniunea Sovietică, S.U.A. și Canada.

Pădurile de foioase sînt preponderente în Asia, Africa și America de Sud. Brazilia, Canada, U.R.S.S., Indonezia, Filipine și Zair dispun de cele mai întinse suprafețe de acest fel. Se deosebesc: păduri de foioase din zona climatului temperat, păduri de foioase umede sau xerofite din zona climatului temperat-cald, păduri de tip mediteranean și păduri tropicale.

Pădurile tropicale ocupă jumătate din suprafața terenurilor forestiere de

pe Terra. Se întind între cele două tropice și sînt formate dintr-un mare număr de specii — cîteva sute — dintre care un număr relativ mare (circa 80) prezintă importanță economică. Se deosebesc păduri tropicale umede cu frunzișul permanent, păduri tropicale umede cu frunzișul nepermanent, păduri tropicale mezofile umede cu frunzișul nepermanent, precum și păduri de mangrove, bambus și rășinoase din zona climatului tropical.

Mai trebuie reținut că pădurile de pe glob însumează un volum de masă lemnoasă pe picior estimat la peste 240 miliarde metri cubi, din care se exploatează anual circa 3,5 miliarde metri cubi. Aproape o treime din masa lemnoasă ce se exploatează anual pe mapamond servește ca sursă de energie domestică. Țările în curs de dezvoltare consumă 88% din totalul energiei mondiale provenite din lemn.

UN SELF-MADE-MAN LA NĂRUJA

Ion Ioniță, șeful ocolului silvic Năruja, Vrancea, provine dintr-o familie numeroasă. Au fost 11 frați, trăiesc 9, ultimul (ultima de fapt) căsătorindu-se anul acesta, la 18 ani, în tradiția, să zicem, a zonei care te socoate om întreg numai când porți pe umerii tăi greul unei familii. Aceste date biografice sînt foarte importante în cazul lui Ion Ioniță pentru că el este un veritabil self-made-man. Fiind copii mulți în casă, părinții se îndemneau a-și vedea urmașii cît mai degrabă stăpîni pe rosturile lor pentru a fi sprijin pentru cei ce-i urmau. Și Ion a lucrat cu tată-său la pădure, la Andreiașu, acolo unde oamenii vîd zilnic — și asta de foarte multă vreme — un foc veșnic viu. Și lui Ion i-a plăcut munca, nu s-a dat în lături de la a ridica doborîturile, de a trage la ferăstrău sau de la dulgheri. Dar, i-a mai plăcut și cartea și cînd a fost vremea ei nu s-a lăsat mai prejos în a-și urma îndemnul. A mers la Piatra Neamț, la liceu. I-a plăcut cartea, dar nu i-a plăcut niciodată spațiul înghesuit al orașelor. De aceea, a și plecat de la Bacău, de la spații verzi, și s-a adunat către casă. Și-a promis că va da examen la facultate și că va rămîne la studii numai și numai dacă va intra cu bursă. A dat și a intrat cu bursă. Asta era pariul lui de fiecare an: dacă pierd bursa, mă întorc acasă, pentru că nu vreau să fiu povară pentru ceilalți. Nu a fost niciodată povară și după absolvirea facultății de silvicultură de la Brașov a fost repartizat la Nehoiul, Buzău. Frumos și-acolo. Făcea și meserie, dar Vrancea îl atrăgea ca un magnet pilitura de fier. În 1985, la 27 mai, o dată memorabilă de o ține minte așa de bine, a ajuns la ocolul silvic Năruja. Era, după ani de zile, acasă. Era foarte tînăr — zice el — cînd s-a trezit șeful ocolului silvic. Grea răspundere. Se aflau aici oameni cu experiență care cunoșteau nu numai pădurile, ci și fiecare arbore sau fiecare palmă de pămînt. Numai din amintirile și povestirile lor și puteai face un istoric solid și bine argumentat științific. S-a apucat să învețe și „materia” asta. De data asta nu mai era nevoie de-o notă de bursă, ci de una de competență. Pădurea-i foarte respectată aici, în Vrancea și o dovadă o avea Ion Ioniță în întrebările tot mai dese — mai tare su mai încet — pe care oamenii și le puneau despre tăieri. E bună tăierea: dă de lucru oamenilor, iesește iarbă pentru vite, rămîne în urma ei doborîturi sau crengi numai bune pentru nevoile casei. Dar amintirea puhoaielor, vederea creștelor golașe nu erau de natură să-i încînte. Legea 2/1987 părea ruptă din chiar neliniștile lor, ale vîncenilor. Acum, ochii celor de pe raza ocolului silvic Năruja se îndreaptă spre dumnealor, pădurarii și spre dumnealui, șeful ocolului silvic: va primi Vrancea înapoi marea ei bogăție? Acestea sînt întrebările la care vrea să răspundă Ion Ioniță. Muncind zi și noapte pentru că nu e oră în care să nu se ivească vreo problemă. Rîde chiar numai la gîndul că un pădurar ar putea fi navetist. Singurătatea meseriei? Păi, pădurea e-un organism, o ființă aît de vie și aît de atrăgătoare încît te copleșește cu viața ei. Și apoi fiecare pădurar este dotat cu stații, are un plan de bătaie bine stabilit pentru fiecare zi, pentru fiecare oră. Un alt paradox, ne spune Ion Ioniță: pentru ca un ocol să funcționeze foarte bine are nevoie de un contabil foarte bun. Fănică Tuvene, contabilul șef de la Năruja, provine dintr-o familie de silvicultori, așa că înțelege foarte

bine mecanismele funcționării unui ocol silvic. Greul îl împarte șeful ocolului cu Nicolae Manu, inginer mai în vîrstă, dar plin de viociune. Cu pașiștile se ocupă Toader Vatră (a fost 18 ani primar la Năruja, acum, în locul său a venit un fost silvicultor!), iar dintre pădurari Toader Rogoz (26 de ani de călcat pădurile pas cu pas), Ion Măciucă, Vasile Diaconu, Ion Soare. De fapt, toți. „Că n-avem oameni care să nu iubească pădurea”!

DESPRE EXCLUSIVISMUL ARBORILOR

Speciile, ne-a zis Viorel Butnaru, inginer la Inspectoratul silvic județean Bacău, sînt exclusiviste, iar altele aproape sinucigașe. Iată o informație la care nu poți rămîne impasibil chiar dacă de mai multă vreme încerci să afli cîte ceva dintre cele multe taină ale pădurii. Bradului îi place lumina puțină și preferă vecinătatea fagului care și el vrea versanți umbriți. La masa liniștii și a umbrei umede se asociază și molidul. În schimb, chiar dacă face parte din familia rășinoaselor, laricele preferă culmi cu circulație atmosferică mare. Gorunului îi plac coastele însorite și nu este un copac singuratic. Singurătatea l-ar omorî pentru că letiera sa (frunzele căzute) este foarte acidă. Așa că preferă să trăiască în bună vecinătate cu carpenul, frasinul, teiul (ale căror frunze sînt bogate în azot). Apoi, unele specii sînt mai „leneșe” la începutul vieții, altele mai grăbite. Brăduții pentru pomul de iarnă au nici mai mult nici mai puțin decît 10 ani! Se folosesc, în consecință, în combinații acele specii care cresc mai repede cu cele ce cresc mai greu pentru că lupta pentru lumină — un fel de luptă pentru existență — speciile de împingere le obligă și pe celelalte la un activism care nu le este în fire. Există o întreagă știință de a conduce arborețul pînă la faza de exploatabilitate. Silvicultorul trebuie să știe și cît spațiu este necesar fiecărei specii și care este vigoarea de creștere. Trebuie să mai aibă noțiuni de meteorologie asociate fitotehnicii. În anii de secetă pădurea lîncezește, adică nu mai are puterea de a se „bate” eficient cu dăunătorii. Un silvicultor mai trebuie să aibă cunoștințe de inginer de drumuri, dar drumurile forestiere comportă o știință aparte, așa că, de multe ori, soluțiile sînt alese tot după tradiția curbelor de nivel „trasate” de vîetăți (de aici și expresia că cel mai bun „drumar” tot măgarul rămîne). În fine, să mai spunem că există specialiști — silvici, evident — care calcă fiecare metru pătrat de pădure cu piciorul pentru a propune o des-

criere a pădurii și a gamei de lucrări ce trebuie efectuate spre a se reamenaja pădurea. Iar în Moldova se reamenajează an de an cam 150 000 ha! La Hemeiș, un colectiv de cercetători s-a ocupat multă vreme despre influența luminii asupra pădurii, ajungând la concluzia că poluarea luminii este cauza degradării „aurului verde”. Sună aproape poetic (sună chiar mai frumos decât într-o poezie: influența luminii asupra pădurilor), dar este un adevăr dureros. De care va trebui să se țină seama în viitor.

PORTILE SOARELUI

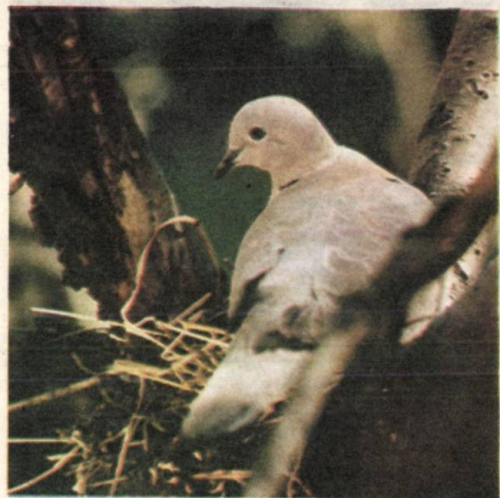
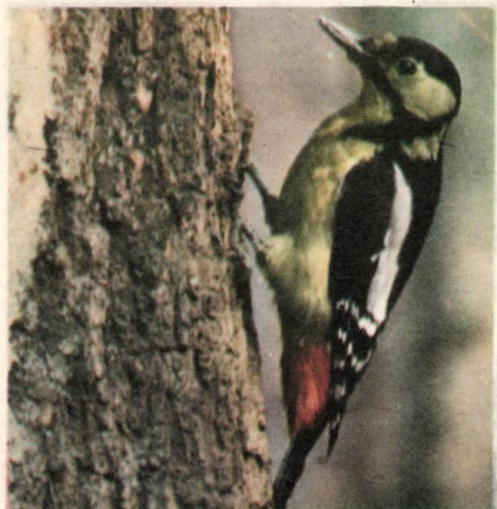
Civilizația s-a clădit pe lemn. Înainte ca fierul să acapareze binefacerile invențiilor, totul era de lemn: și roata și plugul și casa și tot inventarul ei. La Bogdan-Vodă, în Maramureș, mai există și azi o casă la construcția căreia nu s-a folosit nimic de fier, îmbinările fiind făcute numai și numai din lemn. Civilizația lemnului a dominat multă vreme Europa pentru că foarte multă vreme Europa a fost dominată de păduri. Pentru a înțelege exact anumite fenomene, denumiri sau așezări ale unor localități trebuie mai întâi să descifrăm peisajul întimplărilor. (Să amintim aici cazul Bucureștiului, oraș bine tocmit la vremea lui, dar de neînțeles poziția lui azi. De ce? Pentru că în vremea ctitoriei sale, cetatea era înconjurată de un scut enorm de păduri ce porneau tocmai din stepa rusă, se afla lângă un curs de apă — cu mult mai multe ramificații decât vedem noi azi — și ținea în mină nodul de drumuri dinspre Dunăre spre trecătorile munților și la est și la vest.) Maramureșul este exemplul clasic, din toate punctele de ve-

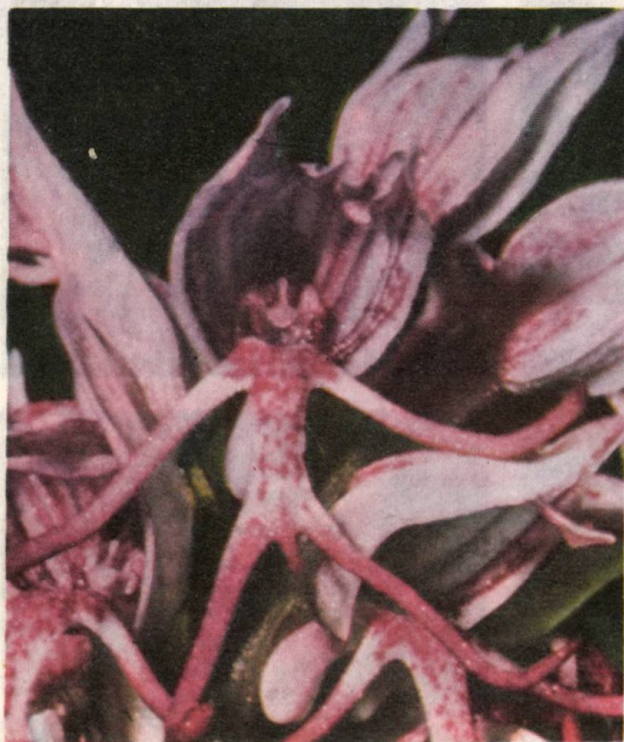
dere. Primele familii nobiliare s-au chemat, în Maramureș, Codrea. Orașele s-au clădit întâi și întâi din lemn. Oamenii au trăit din lemn și au fost înconjurați de lemn atât de strâns încât au făcut din lucrarea lui o artă ce are și dimensiunile monumentului (celebra poartă maramureșeană prin care pătrunzi în adevărata lume maramureșeană: universul casnic), dar și finețea miniaturilor (arme, să zicem). Compactă, cu trăsături distincte pentru fiecare vale (a Marei, a Izei) și pentru fiecare zonă (ex. Chioarul) lumea din lemn a Maramureșului a supraviețuit până în zilele noastre, devenind un fel de monument în aer liber. Ceea ce era obișnuit (din ce să construiești când în jurul tău nu se află decât lemn?!) a devenit neobișnuit. Ceea ce ar trebui să mire este extraordinara capacitate a omului de aici de a folosi natura, de a-i descoperi bogatele-i resurse (culturile vegetale au provenit din necesitate, dar au fost descoperite de un geniu similar celui ce-a adus în prim-planul vieții noastre sinteticul). Nu materialul trebuie să fie punctul de atracție (așa cum se întâmplă pentru cei care nu privesc lucrurile în conexiunea lor) ci folosirea lui, trecerea de la profan (de la izul profund gospodăresc al tuturor obiectelor) la excepționala paletă simbolică (grinda principală a casei cu rol strict de susținere, devenind maiștar grindă și purtând istoria casei și a familiei: pe ea se iscălea meșterul, pe ea punea anul, deasupra ei se așezau actele, pe ea se însemnau înmulțirea sau împuținarea familiei). Cu lemnul se trăiește în Maramureș într-o strânsă legătură. Și pădurea trăiește câtă viață dau maramureșenii lemnului pe care-l doboară și-l prelucresc. Căci nu-i totuna de dobori un arbore pentru a face din el rumeguș, o grămadă de cenușă sau de-l dobori pentru a face o ladă de zestre. Mai tot maramureșeanul își are cite-un arbore la care se uită cu drag intruchipindu-și-l ba stîlp de poartă, ba maiștar grindă, ba ladă de zestre pentru vreun cocon de-al său. Și, uneori, îi este suficient să și-l știe acolo. Pentru că fără o nevoie anume, maramureșeanul nu ar rupe nici măcar o crenguță dintr-un copac. Pădurile Maramureșului foșnesc încă mii de ani după ce arborii au fost strămuțați de la locurile lor spre a împodobi viața omului. Respectul pentru pădure se vede din ceea ce faci din lemnul ei. Este lecția pe care o înveți de la orice maramureșean căruia îi treci poarta (cu simbolurile solare și arborele vieții!) numai în chip de om de omenie.

În căutarea cerbului cu diamante am fost conduși pe cărările știute și mai mult neștiute de oameni competenți din județele Vrancea, Maramureș, Bacău. Ei ne-au dat certitudinea că cerbul se află și este bine ocrotit, că oamenii au înțeles cu adevărat legenda. Tot ei au născocit-o, de altfel, și tot după niște adevăruri ce-au presupus căutări, speranțe și dezamăgiri. Acum, după cele văzute și ascultate putem adevărați că totul este adevăr și că cerbul cu diamante există. De aceea și semnăm liniștiți.

ȘTEFAN DORGOȘAN
CONSTANTIN STAN

Dimineața forestierilor

Lucrează în depărtările munților, străbătute doar de mașini forestiere, ale căror motoare se aud urcînd greu, opintit, și care nu zăbovesc în singurătățile acelea decît răgazul de încărcare, coborînd apoi, cu povara de trunchiuri retezate, spre lumea de jos, cea obișnuită. Dar pentru ei, muncitorii forestieri, singura lume posibilă și adevărată e aceea a pădurilor, pătate acum tot mai mult de ruginiul toamnei. De aici coboară, odată la trei luni, cîte o săptămînă, să-și vadă familiile și casele, să mai repare o șipcă ruptă din gard și să închine un pahar cu vecinii. Apoi încă un anotimp stau sus, în munți. Vestile le vin o dată pe săptămînă și tot o dată pe săptămînă le vin alimentele și celelalte produse necesare vieții. Pentru forestierii de la Ivanu, aproape de izvoarele Cernei, ziua aceasta e joi. Atunci, Ilie Babeș, gestionarul unității comerciale nr. 52, I.C.S.M. Băile Herculane, devine omul cel mai important din întreg parchetul de exploatare. Semele lumii de jos sosesc înaintea zorilor, cu primul transport al sectorului de exploatare Băile Herculane, condus de opt ani încoace de inginerul Gheorghe Cîrjan. La ora 6,00 oamenii sînt deja adunați, nu toți, ci doar cei care preiau scrisorile și alimentele. Și nu numai pentru parchetul forestier Ivanu, ci și pentru parchetele Olanu, Cărbunele, Cernișoara, Balmeș. Se aprovizionează de aici trei exploatare, două unități I.C.F. și muncitorii sezonieri a două ocoale silvice, în total vreo 800 de oameni. Asta fiindcă pînă la venirea iernii aici se lucrează mult. Mult se lucrează însă și iarna, dar numai cu 300—400 de oameni, cei mai în-căpățînați și mai vechi. „Am o brigadă aproape neschimbată, din 1962 și pînă acum — ne spune cu mîndrie șeful de brigadă Vasile Bîrsan, de loc din Vișeu. Toți 40 sîntem maramureșeni. Dar ne-am învățat cu Munții Cernei și nu ne mai putem despărți de ei. Apăi, că la noi cine nu mere în pădure să lucre, acela se cheamă că nu-i bărbat în toată legea.” Bărbați în toată legea sînt însă mai ales cei 40 de forestieri care constituie o brigadă fruntașă într-un sector fruntaș. Începează cu viteza de 60 mc

arboret tăiat pe zi, iar la ora actuală raportează o depășire de plan de 2 700 mc. În timp, asta înseamnă că sînt cu două luni înainte. „Dacă ar fi după cum lucrează Bîrsan și oamenii lui, am sărbători Anul nou la sfîrșit de octombrie”, clatină din cap admirativ Zaharia Lazea, maistrul de parchet, „decanul de vîrstă” (la cei 60 de ani pe care i-a împlinit de curînd) al forestierilor de pe Valea Cernei.

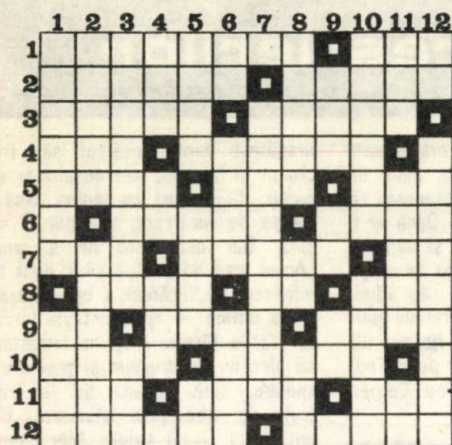

„Nea Zărică” ar putea să iasă deja la pensie, dar zăbovesc uneori, uitîndu-se cum lîluț Stan, de 18 ani (vîrstă minimă la care un tînăr poate deveni muncitor forestier), retează cu pricepere trunchiurile arborilor și își spune că n-a trecut chiar atît de mult timp de cînd rețea și el la fel, la Jervan, la Anina, la Bocșa, în Vatra Jiului ori în Munții Cernei. Așa că bătrînețurile pot să mai aștepte pînă ce și tinerii ăștia neastîmpărați învață temeinic să fi muncitor la pădure, om al muntelui. Și, de fapt, ce trebuie să înveți aici, chiar dacă ești forestier din tată-n fiu? Să rețezi arbori cu iuteală și fără greșeli, apoi, după ce-i vezi cum se prăvălesc în-cet, cu scrîșnet dureros și lung, să-i

pregătești pentru încărcat, să-i transformi în bușteni, să-i despic și să-i cureți, să-i aduci cu țapina pînă la rampa de încărcare, să-i pui în mașină. Dar asta încă nu e nimic! „Acum vreo două săptămîni, doar terminasem de încărcat a opta mașină, adică ultima — își amintește încrunțat Vasile Bîrsan — și ne pregăteam să plecăm, cu drujele și țapinele în spinare, spre cabana de la Ivanu (cale de vreo șase kilometri), cînd Ion al lui Țicală strigă: „Măi oameni buni, că doar n-o fi foc sus, la ciobanii!” Atunci ne-a trecut pe toți o răcoare. În locul de-i zice dom' inginer Cîrjan „gol alpin”, către muntele Godeanu, se lățea incendiul. Ciobanii coborau în fugă să ceară ajutor de la noi, forestierii. Dar noi deja văzusem. Am dat chiot jos, către cabană, și-am început a urca muntele piepțit. Și tare frică ne-o fost, nu pentru noi, numă' pentru pădure, să nu ajungă focu' la pădurea noastră de fagi și să-i culce la pămînt. Am auzit în spatele nostru motoare și ne-am bucurat. Mașinile încărcate s-or întors, peste bușteni s-or agățat oamenii de la cabană și ne-am repezit asupra focului cu găleți de pămînt, că apă nu era de unde. Am cărat pămînt cîteva ceasuri, eram nădușiți și ni se făcuse sete. Noaptea, la lumina farurilor, am reușit să-l stingem. Am rămas acolo, de pază, pînă dimineața, noi și ciobanii, și cînd o venit dimineața ni s-o fi părut că ceva îi tare fain. N-am știut ce, dar am început toți a rîde și ne-am strîns mîinile. Să nu scrieți asta, că-i rușine. Cum să rîzi așa, deodată, în liniștea aia din vîrfu' muntelui!”

Ce te învață mai mult și mai mult deci viața de forestier? Să fii om! Să înțelegi, sub apăsarea depărtărilor și a singurătății, că izbînda poate fi o ipostază cotidiană a muncii. Să aștepți fiecare dimineață ca pe o bucurie și ca pe un început. Fiindcă există, fără îndoială, o dimineață a forestierilor, în care mireasma aspră a pădurii, zvonul fierăștraielor și chemarea mereu vie a lumii de jos se unesc într-o nestăpînită sete de viață și dragoste de oameni.

RADU CIOBOTEA

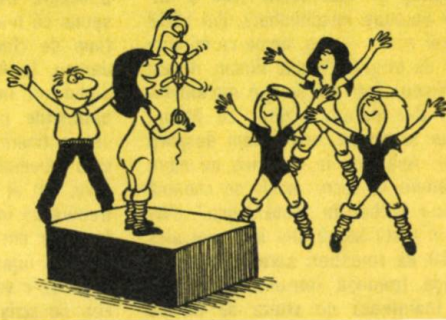
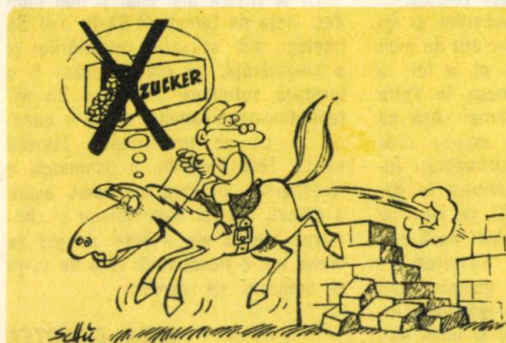
STUDIU ÎN ROȘU

ORIZONTAL: 1) Pictor sovietic rus, semnatarul uleiului „Opt dreptunghiuri roșii” (Kazimir) — „Cintecul...roșu”, volum al scriitorului român de limbă germană Paul Langfelder (nom.) 2) Poet și prozator francez, semnatarul cărții „Frontul roșu” (Louis) — „...roșii ale războiului”, volum de lirică patriotică aparținând lui Emil Verhaeren (neart.) 3) Regizorul filmului românesc „Mere roșii” (Alexandru) — Scriitor american, autor al romanului de demitizare a războiului civil, „Semnul roșu al curajului” (Stephen) 4) Întreprinderea mecanică Timișoara (abr.) — În 1940 a apărut volumul de versuri „Pomul roșu”, al acestui scriitor român (Zaharia) 5) Masiv muntos în Caucaz — A pregăti terenul — Localitate în Iugoslavia 6) Prozator libanez, autorul romanului istoric „Emirul roșu”, o panoramă a feudalismului islamic (Marun) — Șir 7) Localitate în Elveția — „Schimb pe... roșie”, povestire din volumul Aretei Șandru, „Magazinul de clepsidre” — Constantin Radina 8) Din schelet — Invitație — Ministerul Afacerilor Externe (abr.) 9) Mihai Neamtu — Autorul versurilor „Pe frunze roșii s-a culcat/ În amurg pământul/ din firul ierbii respirând” („De tine am uitat”; Gabriel) — „...roșie în peisaj”, lucrare a pictorului german August Macke (pl.) 10) Fără accent — Prozator român, semnatarul volumului „Trandafirul roșu” (Dumitru) 11) „...roșu”, western semnat de Howard Hawks, cu John Wayne în rolul principal (nom.) — Pictor german, fondator

al grupului „Die Blaue Vier” (Cei patru albaștri), autor al pinzei „Vesta roșie” (Paul) — Pieptănătură înaltă 12) „...roșie”, emoționant film al sovieticului Vasili Sukșin — Prozator român, autorul romanului „Izvorul roșu” (Nicolae)

VERTICAL: 1) Celebru pictor francez, autor al pinzelor „Armonie în roșu” și „Mare interior roșu” (Henri) — Pictor german, semnatar al pinzei „Cal roșu” (Franz) 2) Autorul poeziei „Zăpada roșie”, din volumul „Scări la stele” (Horia) — Compozitor român, semnatar al cîntecului „Fragă roșie și coaptă”, pe versurile lui Mihai Beniuc, (Emil) 3) Regizor italian, autor al peliculei „Alb, roșu și...” (Alberto) — Virf în Munții Bistriței 4) Eu, în limba latină — Curbe! — „...cu flori roșii”, tablou de Paul Gauguin (sing.) 5) Scriitor iluminist german (1751—1826) — Localitate în Vietnam — Canele 6) Plantă textilă — Muscă mare — Spectacol deosebit 7) Apreciată actriță italiană, prezentă în coproducția italo-sovietică „Cortul roșu” (Claudia) 8) „...roșie”, volum al poetului sovietic Volodimir Mikolaiovici Sosiura — Maria Arsene — Inel anual în trunchiul copacilor (trans.) 9) Animal proverbial pentru culoarea sa roșie — Cură! — Costel Anton 10) Lucruri ieșite din comun — „...morții roșii”, povestire de Edgar Allan Poe 11) Riuri — Strămoș al pieilor roșii sud-americane — În cont! 12) Carie! — Mare pictor român, autor al celebrului tablou „Broboada roșie” (Ion)

ATLANTIDA

o lume dispărută

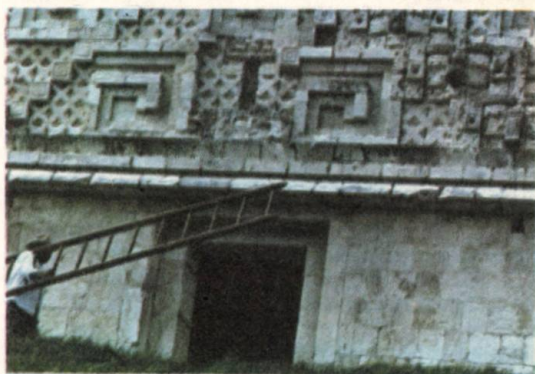
Între anii 1968-1986 s-au descoperit numeroase vestigii ale unei civilizații străvechi, căreia îi aparțin construcțiile și artefactele găsite pe fundul Oceanului Atlantic, în apropiere de Bahamas și Bimini. Este vorba despre bastioane, drumuri, scări, terase și ziduri alcătuite din blocuri mari de piatră, asemănătoare cu cele de la Tiahuanaco, Sacsayhuaman, Stonehenge ori cu cetățile Greciei Minoice. Vîrsta orașului scufundat este incertă, dar datarea prin metoda C 14 a rădăcinilor de mangrove fosilizate printre pietre a determinat o vechime de circa 12 000 ani.

Una dintre cele mai interesante descoperiri este așa-numitul „Bimini Road” sau „Bimini Wall”, găsit în 1968 de echipa scafandrilor Jacques Mayol, Harold Climo și Robert Angove, sub îndrumarea unui cunoscut specialist în arheologie subacvatică, dr. J. Manson Valentine. Iată cum descria acesta construcția respectivă: „Este un zid sau poate un drum realizat din pietre netede, rectangulare și poligonale, de variate mărimi și grosimi, prelucrate și aliniat pentru a forma un aranjament evident artificial. Aceste blocuri de stîncă au zăcut multă vreme sub apă, deoarece colțurile celor mai mari s-au rotunjit, dîndu-le înfățișarea unor gigantice piini sau perne. Unele sînt însă absolut rectangulare, alcătuiind pătrate perfecte, or, se știe că liniile și unghiurile drepte nu se întîlnesc la formațiuni naturale. Cele mai mari piese, avînd 10—15 picioare lățime (3—4,5 m — n.a.) au fost folosite pentru a delimita cele două margini paralele ale drumului, pe cînd cele mai mici formează un pavaj gen mozaic, acoperind porțiunea dintre laturile exterioare. (...) În zonă sînt mai multe drumuri realizate din pietre care au fost așezate în așa fel încît să se potrivească una cu alta. Aceste străzi sînt drepte și paralele, iar cea mai lungă dintre ele este o șosea cu două laturi exterioare bine delimitate și realizate din pietre foarte mari, plate, sprijinite la fiecare capăt de stîlpi verticali (ca la străvechile dolmene din Europa). Extremitatea sudică a acestei impresionante autostrăzi se sfîrșește într-o curbă executată cu mare acuratețe; tot acolo există și trei scurtături care unesc brațele buclei și sînt realizate din pietre mari, aliniate cu precizie și încadrate de șiruri de blocuri cioplite, avînd suprafețe și unghiuri de o uniformitate clar artificială” (Charles Berlitz, „The Bermuda Triangle”, Panther Books, Granada Publishing Ltd, 1975).

Inițial, aceste descoperiri au fost considerate simple formațiuni naturale de către geologii și arheologii care nu vizitaseră niciodată zona, cum ar fi americanul W. Harrison, al cărui articol (publicat în iulie 1971 de revista „Science et Vie”) susținea că toate zidurile și drumurile de lîngă Bimini sau Bahama nu sînt altceva decît îngrămădiri de pietre, depuse de-a lungul anilor și modelate în aceste forme de cutremurele submarine. Faptul nu era im-

posibil, în cazul unui singur drum, alcătuit din pietre de mărimi și forme neregulate. Dar atunci cînd sînt găsite zeci de străzi și ziduri paralele sau curbe, unite între ele de drumuri secundare și realizate din blocuri prelucrate, ipoteza devine inconsistentă.

În aceeași regiune s-au mai descoperit numeroase ruine a ceea ce par să fi fost bastioane, temple, porturi sau incinte cu rol nedeterminat, întinzîndu-se și ramificîndu-se în jurul insulei Bimini, într-o structură gigantică, ale cărei destinații rămîn necunoscute. Despre acest complex, dr. Valentine spunea: „Opinia mea personală este că multitudinea de construcții și drumuri scufundate (...) ar putea reprezenta un centru de ceremonie sau ceva asemănător. În această ordine de idei, trebuie amintit că unele incinte sacre străvechi, cum ar fi Glastonbury Circle (30 mile circumferință) sau desenele de la Nazca cu linii și imagini de animale (lungi uneori de cîteva mii), vizibile integral numai de la mare înălțime (...) nu au nici un punct virtual de referință cu tehnologia noastră modernă, iar scopurile acestor creații maiestuoase sînt absolut de neînțeles pentru noi”.

La enumerarea de mai sus s-ar putea adăuga desigur, complexul de la Stonehenge, desenele sau construcțiile din deșerturile Majes și Sihuas, șirurile de dolmene și cromlecuri din Franța și multe altele. Interpretarea lor ca observatoare astronomice, incinte destinate unor practici de cult (sacrificii, oracole etc) sau monumente funerare, nu reprezintă decât o serie de ipoteze fără nici un argument palpabil, iar modul lor de realizare rămâne o enigmă, în pofida numeroaselor încercări de a o soluționa.

Explorările aeriene care au debutat în 1968, au adus o serie de dovezi importante cu privire la existența în jurul insulelor Bahamas (zonele Bahama Banks, Andros, Bimini etc.), Cuba, Haiti și Santo Domingo, a numeroase ansambluri de clădiri, șosele și fortificații scufundate. Unele dintre ele sînt piramide, domuri gigantice sau platforme pe care — probabil — se înălțau o dată temple și bastioane. Astfel, lângă Bimini a fost descoperit un trunchi de piramidă cu dimensiunile bazei mici de 54×42 m și jumătatea inferioară îngropată în nisip.

Totul a început în august 1968, cînd Robert Brush și Trig Adams, piloții unui avion-cargou, efectuau un zbor deasupra insulei Andros. Observînd sub apa limpede ceva ce părea o construcție, Brush a fotografiat zona, iar imaginile obținute de el (publicate pentru prima oară de „The Miami News” la 23 august 1968 și apoi reluate de mai toate revistele științifice americane și europene, de la „National Geographic” la „Science et Vie”) arătau un ansamblu de ziduri măsurînd 33×25 m, și parțial acoperit de vegetație marină. Botezate „Templul submarin” de către ziariștii americani, ruinele păreau a fi de natură artificială și Robert Brush a anunțat descoperirea unor specialiști de prestigiu în domeniul explorărilor marine: Dimitri Rebikoff (unul dintre pionierii fotografiei subacvate) și prof. dr. J. Manson Valentine. (conservator la Muzeul de Științe din Miami).

Cei doi cercetători, cărora li s-au alăturat cîteva echipe de scafandri, precum și doctorul Evans de la Massachusetts Institute of Technology, s-au deplasat imediat pe insula Andros. Profesorul Valentine a publicat în buletinul Muzeului din Miami cîteva fotografii și un articol în care își exprima părerea că, așa-numitul templu era un edificiu precolumbian, extrem de vechi, avînd în vedere modul cum se întăriseră nisipul și cochiliile ce acopereau baza zidurilor. Dar publicarea avea tiraj foarte mic și nu a ajuns la cunoștința prea multor specialiști. Ulterior a mai fost descoperită o structură în formă de „P”, a cărei linie dreaptă are 120 m lungime. Analizînd fotografiile celor două structuri, profesorul Thomas Goedicke, a relevat importanța acestor descoperiri, opinînd că ele nu sînt în nici un caz opera naturii, ci a unei civilizații necunoscute.

S-a încins o controversă aprinsă, majoritatea arheologilor americani afirmînd că zidurile erau ridicate în acea poziție de cutremurele submarine și căpătaseră forma respectivă sub acțiunea apei. Cîteva luni mai tîrziu o echipă de scafandri reușea să aducă la suprafață o dală de piatră lungă de 6 m, în mod evident prelucrată de om. Fiecare din blocurile ce compuneau zidurile avea o greutate de 25-30 tone!

Însă dovezile decisive le-a furnizat Dimitri Rebikoff, soț al bordului hidroavionului său „Seabee”. El a explorat imensul platou scufundat care se întinde între insulele Berry, Andros și Bimini (numit și Great Bahama Bank). Echipa sa dispunea de cele mai perfecționate „avioane submarine” la vremea aceea (cunoscute sub numele de „torpile Pégase”), vehicule prevăzute cu aparate de carto-

grafie fotogrametrică, ce permiteau (asemeni sistemelor spațiale de pe „Lunar Orbiter”) realizarea automată a unor hărți în relief, de mare precizie.

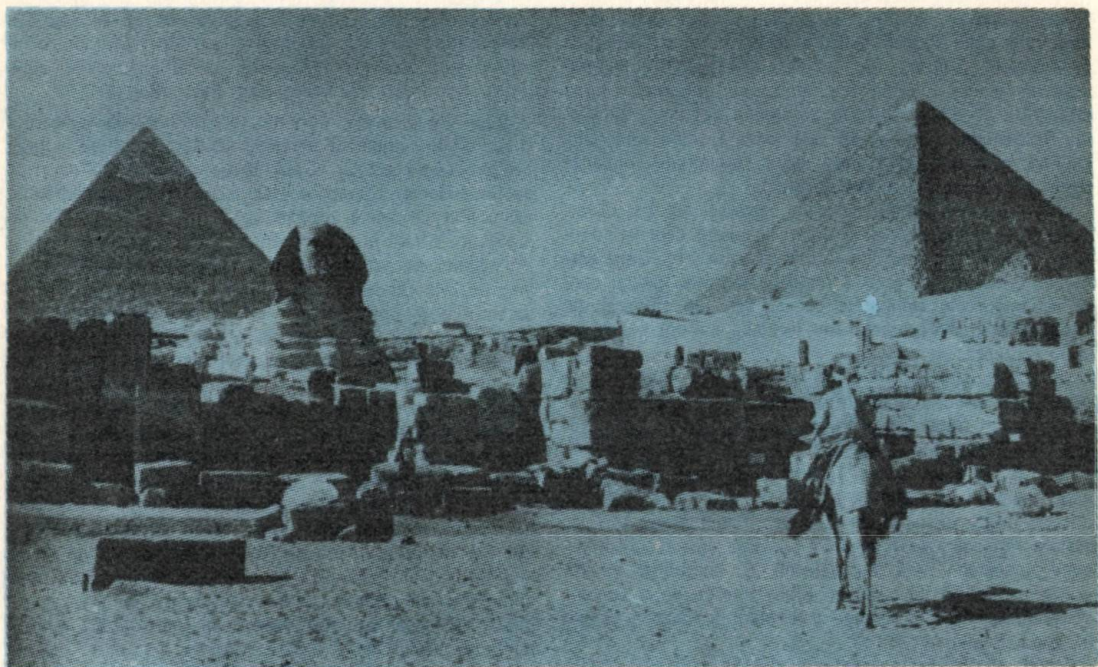
S-au stabilit apoi „foto-mozaicuri” cu un cîmp deosebit de întins și un unghi diagonal de 92 grade în apă (după corecția optică), imaginile fiind luate cu aparatele speciale de la bordul lui „Seabee” și ajungînd la o precizie de cîteva milimetri. După asamblarea și coroborarea fotografiilor obținute de echipele submarine și cele aeriene s-au putut analiza cu o remarcabilă acuratețe marile ziduri din est (70 m lungime și 10 m lățime) și respectiv din vest (500 m lungime și la 10 m lățime). Blocurile ce alcătuiesc aceste ziduri au fost măsurate prin două metode (cu semi-decametru și stereo-comparator) utilizate în tehnica aero-spațială. Dimensiunile dalelor de piatră erau impresionante: pătrate cu latura de 5 m și înălțimea de 0,5 m, deci avînd o greutate de 25 tone la densitatea minimă.

După cum declara Rebikoff, cele mai uimitoare informații au fost obținute însă prin săparea a două mici șanțuri de explorare la suprafața zidului de est:

- 1) sub primul pat de pietre există cel puțin încă unul identic. Toate sînt legate între ele printr-un strat de ciment ce depășește 6 cm grosime;
- 2) fațada exterioară a zidului este perfect dreaptă, iar pietrele au fost aliniate și șlefuite;
- 3) colțurile inferioare ale blocurilor, protejate de eroziunea valurilor, sînt perfect perpendiculare în cele 3 axe;
- 4) laturile care au fost acoperite de ciment poartă urme clare de prelucrare cu unelte puternice, după cum am putut constata peste tot unde am izbutit să îndepărtăm stratul de ciment;
- 5) zidurile principale sînt perfect rectilinii, orientate N-S și paralele cu suprafața apei, la adîncimea de 6 m. Aceasta indică faptul că au fost construite pe o fundație dreaptă, făcută din rocă tare și concepută de ingineri pricepuți. Altfel nu se poate explica modul cum aceste ziduri ciclopice au rezistat mii și mii de ani la taifunele și uraganele tropicale, însoțite de vînturi de zeci sau sute de noduri și valuri înalte de 10 m. Astăzi nu am putea face o construcție mai solidă;
- 6) este de asemenea surprinzător ca aceste ziduri să fie atît de puțin năpădite de viață submarină (cu excepția cîtorva alge, bureți, brizoare și madreporari). Unii geologi sugerează că ansamblul ruinelor a stat ascuns sub nisip de-a lungul secolelor și numai recent a fost degajat de uraganele anilor '60” („Science et Vie”, ianuarie 1971).

Ulterior s-au descoperit în zona Bahamas (unde sute de insule aproape plate sînt înconjurate de cîmpii submarine aflate la mică adîncime, dar întrerupte brusc de falii cu adîncimi de mii de metri) alte „șosele”, compuse din dale dreptunghiulare, precum și coloane de piatră, sau chiar de marmoră. Există în unele locuri, blocuri prelungi, susținute de cîte patru stîlpi conici, jgheaburi mari de piatră, fragmente de zid puternic cimentate între ele etc.

În apropiere de Bimini se află o șosea lată de 4 m și cîteva coloane răsturnate. Contururile unor diguri ori ale unor bastioane rectangulare (printre care unul de 18×30 m) și o serie de terase artificiale au fost găsite într-o zonă întinzîndu-se pînă dîncolo de insulele Harbour și Du Chat. La Cay Lobos, vîrfu unui munte submarin este în-

conjurat de un drum sau un zid mare, fotografiat și localizat cu precizie.

Problema care se ridică în acest caz este identificarea civilizației ce a realizat uriașul complex din Atlantic. Dovezile (filme, fotografii, blocuri de stîncă prelucrată, fragmente de coloane și igheaburi, hărți ale zonei etc.) au fost analizate de numeroși specialiști: în octombrie 1970, geologii și arheologii Universității Miami, sub conducerea profesorilor de geologie marină dr. Cesare Emiliani, dr. H. Ginzburg, precum și arheologul John Hall; în Mexic, la Muzeul Juarez, de către Don Pablo Bush Romero, expert în arheologie precolumbiană; la Paris, sub egida profesorului Lehman de la Muzeul Omului, la Laboratorul de Geologie Dinamică al Facultății de Științe (de către Wladimir Nesteroff), precum și de vulcanologul Haroun Tazieff; la Congresul Internațional de Arheologie Submarină de la Saint-Raphaël, de către toți experții reuniți cu acest prilej, printre care prof. Nino Lamboglia și M. Denis Fouquer, descoperitorul faimosului oraș grec scufundat lîngă Adge.

Ulterior problema a fost studiată separat de comandantul J-Y. Cousteau și arheologul John A. Gifford de la Universitatea Miami. După cum consemna revista „**Science et Vie**” în numerele din ianuarie și septembrie 1971, toți acești specialiști, s-au alăturat părerii exprimate inițial de Valentine și Rebikoff, respingînd ipostaza unor formațiuni naturale. Complexul de la Bahama Banks este, fără îndoială, opera unor populații din America. Din care? Spaniolii, în secolele XVI—XVII? Ar fi trebuit să construiască **sub mare**, cu pietre uriașe! Or, nici un document spaniol nu atestă construirea de diguri sau porturi în zona Bahamas și nu există o dovadă că fondul apei s-ar fi lăsat în ultimele cîteva mii de ani. Atunci poate o civilizație precolumbiană locală, cum ar fi de exemplu olmecei, care au realizat impresionantele monumente și sculpturi de pe coasta atlantică (La Venta, Baie de Campêche, San-Lo-

renzo, Las Choapas etc.)? Dar tipul de construcții megalitice olmece diferă considerabil de complexul scufundat, care se aseamănă mai mult cu cetățile Greciei Minoice sau cu cele preincașe din Peru.

Pe de altă parte, geologia submarină afirmă că, în zona Great Bahama Banks, nivelul apei a fost cu 6 m mai scăzut decît cel actual, cam prin anii 6 000 î.e.n., ceea ce înseamnă că, ținînd cont de înălțimea zidurilor respective, ele trebuie să fi fost construite prin anii 8 000 î.e.n. Dar piramidele și terasele sînt și mai vechi, probabil de prin anii 10—12 000 î.e.n. cînd nivelul mării era cu 12—14 m mai scăzut decît astăzi. Echipa inginerului Rebikoff a datat prin metoda C14 o serie de probe dintr-o turbărie scufundată în zona Bahamas. Rezultatele au arătat 6 000 ani pentru 4 m adîncime și 10 000 ani pentru 6 m. După cum se știe, topirea ghețarilor după ultima glaciație (sfîrșită cam prin anii 25 000 î.e.n.) a provocat o creștere considerabilă a oceanului, inundînd zone din Florida și dintre insulele Bahamas, Bimini, Andros, New Providence, Harbour, Du Chat ș.a. (pămînturi unite odinioară în mase mai mari, după opiniile geologilor). Astăzi, în mijlocul acestora există un canion foarte adînc, numit „The Tongue of the Ocean” („Limba Oceanului”) care era probabil, cu mii de ani în urmă, o strîmtoare sau un golf navigabil.

Descoperirile din Bahamas nu sînt singulare. Căutînd specii rare de moluște în adîncurile de la Milne-Edwards, directorul programului de cercetări oceanografice ale Duke University’-a Marine Laboratory, dr. Robert J. Menzies, a fotografiat cîteva uriașe coloane de piatră pe care erau săpate semne indescifrabile. După gradul de eroziune al acestora, coloanele păreau să fi zăcut sub apă multe mii de ani.

Doi ofițeri din Marina Militară Franceză, căpitanul Georges Houot și locotenentul Gérard de Probertville (care au coborît cu batiscaful **Archimede** pînă la cea mai mare adîncime din Oceanul Atlantic), au descoperit în largul

coastei nordice a Insulei Puerto Rico o scară lungă de 5 mile, ale cărei trepte fuseseră tăiate în roca platformei continentale. Treptele (de aceleași dimensiuni) erau erodate dar aveau o formă dreptunghiulară, obținută în urma prelucrării cu unelte și nu a hazardului geologic. Batiscaful **Archimede** a urmat această ciudată scară până când capătul ei s-a pierdut între niște formațiuni stincoase unde nava nu mai putea pătrunde.

Pe coasta peninsulei mexicane Yucatac, au fost observate din avion numeroase drumuri de piatră care se continuă rectiliniu sub apă, îndreptându-se spre larg. Dacă porțiunile terestre sînt greu detectabile datorită junglei care le acoperă, cele submarine se pot observa chiar și din barcă, atunci cînd curenții sau furtunile mătură nisipul ce le maschează.

În 1967, submarinul de mare adîncime **Aluminaut**, a efectuat o misiune în largul coastelor Floridei, Georgiei și Carolinei de Sud, descoperind întîmplător o enormă „șosea” pe fundul oceanului. Coborînd pînă la adîncimea de 1 000 m, și avînd peste 150 mile lungime, acest drum este pavat cu un strat de oxid de mangan și s-a păstrat atît de intact încît, atunci cînd pe **Aluminaut** au fost instalate roți submarinul a putut parcurge șoseaua în întregime, asemenea unui autovehicul! O suprafață pavată uriașă, a fost găsită și de dr. Bruce Heezen de la Lamont Observatory, în timpul unei scufundări la mare adîncime în zona Bahamas.

Unele dintre aceste construcții din Atlantic sînt vizibile din avion sau din batiscafe și submarine. Altele sînt însă îngropate sub nisipul de pe fundul oceanului. După cum se știe, ruinele terestre acoperite de pămînt schimbă culoarea, aranjamentul sau densitatea vegetației de deasupra lor. Pe baza acestor constatări și a observațiilor aeriene au putut fi găsite orașe dispărute de mii de ani, pe teritoriile Iranului, Irakului, Turciei și în Asia Centrală, caste și drumuri romane în Anglia, cetăți și porturi eștice în Italia etc. Asemănător s-a procedat și în zona Bahamas, unde pe platoul continental aflat la cîțiva metri sub apă, au fost fotografiate din avion nenumărate linii lungi, paralele, (unele cotind în unghiuri drepte), precum și pătrate, triunghiuri, hexagoane sau cercuri concentrice de ziduri, toate identificate după prezența sau absența ierbii de mare de deasupra lor. În aceste cazuri, respectivele construcții zac îngropate sub un strat de nisip gros de 1—2 m după cum au dovedit-o sondajele echipelor de scafandri.

Descoperirile din Atlantic i-au surprins profund pe arheologi. Pînă atunci, cercetările în căutarea unor civilizații pierite sub ape fuseseră concentrate în Mediterana, în special în jurul Insulei Santorin. Scafandrii din Bahamas și de pe coastele Floridei căutau exclusiv epavele galioanelor spaniole încărcate cu aur și argint, ocupație evident mai rentabilă decît găsirea unor ruine despre care nimeni nu știa cînd și de cine au fost construite. După cum scria Berlitz, „chiar și cu dovezile în mînă, un efort egal cu cel necesar explorării este cheltuit de unele cercuri științifice în vederea discreditării descoperirilor respective” (fapt, cu atît mai curios cu cît această dezaprobare vine din partea oamenilor care nici măcar n-au studiat fotografiile sau probele existente). Apoi, datorită acțiunii furtunilor, nisipul acoperă adesea o parte din ruinele cartografiate deja și descoperă altele, dînd naștere unei confuzii permanente. După 1971, o serie de uragane și o mișcare de ridicare a bancului din jurul insulei Great Bahama, au dezvăluit cîteva formații care nu fuseseră văzute în 1968,

cum ar fi o uriașă săgeată de piatră la S-E de Sout Carcos arătînd spre S-E (în larg) și aliniată cu un zid rectiliniu și gros sau o altă săgeată, de 30 m lungime, aflată între North Cat și South Cat Cays (Bimini).

După 1970, unele ruine au fost curățate de sedimente și se disting acum cu perfectă claritate, ca fiind în mod evident opera omului. Unul dintre oceanograful sceptici, doctorul Hames Thorne, a efectuat o cercetare submarină, examinînd coloanele groase care susțin marile dale de piatră încastrate în „Bimini Road”. Concluzia sa a fost că „în nici un caz natura nu putea ridica blocuri dreptunghiulare pe cîte doi sau patru stîlpi conici similari și asta pe un interval de 600 m. Deși nu mi-a venit să cred cînd am aflat, acum mă înclin în fața realității: s-a descoperit o mare civilizație”. Un grup de scafandri a găsit mai tîrziu o podea pavată lîngă Bimini. Scufundătorii erau în căutarea unui galion spaniol, căruia îi găsiseră ancora și, cînd au îndepărtat nisipul de pe o formă geometrică, s-au pomenit înaintea unui dreptunghi de cîțiva metri pătrați, acoperit cu plăcuțe de mozaic frumos colorat.

În anul 1979 a fost organizată în Bermude o expediție franco-italo-americană din care făceau parte, printre alții Charles Berlitz și Jacques Mayol. Totul pornise de la filmul obținut de o cameră de mare adîncime a unei nave americane de cercetări, care immortalizase pe peliculă un obiect piramidal de mari dimensiuni (aproximativ 200 m înălțime) avînd două orificii situate pe laturi opuse: printr-unul apa era „aspirată”, iar prin celălalt „expulzată” din ciudata construcție. Expediția a descoperit într-adevăr o piramidă, la 900 m adîncime avînd un unghi de înclinare al fețelor, identic cu al piramidei lui Kheops și fiind situată la aceeași latitudine.

Dar cine a construit toate acestea? La S-E de Mexico City se află piramida Cuicuilco acoperită în parte de lavă

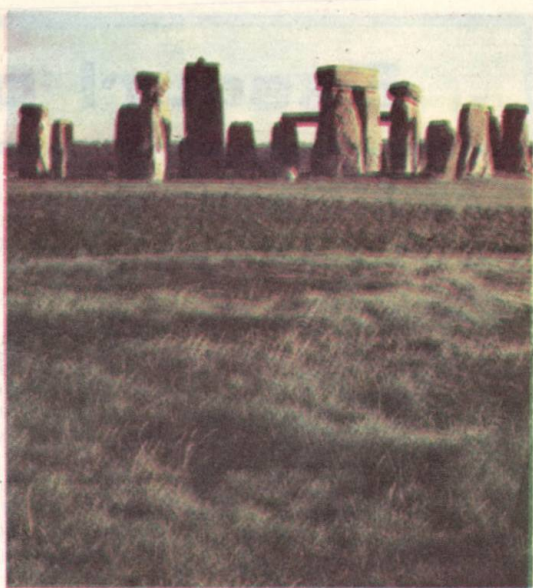

solidificată. Nu departe de ea se înalță vulcanii din Cerro Xitle, ale căror ultime erupții s-au produs, după cum consideră C.W. Ceram, acum circa 8 000 de ani. Ceea ce înseamnă că piramida a fost construită mai înainte de anii 6 000 î.e.n.! În Mexic, Columbia, Peru și Brazilia apar mereu dovezi asupra existenței unor civilizații din ce în ce mai vechi. Se crezuse inițial că mayașii sau incașii sînt primele popoare puternice și prospere din America. S-au descoperit însă urmele olmecilor, apoi ale civilizațiilor de la Chavin do Huantar și Cerra Gallan. Au fost găsite la Pedras (Rio Utamă-Amazonia) inscripții parietale vechi de 8—10 000 de ani. Nimeni nu mai poate nega faptul că istoria cunoscută își mărește limitele spre un trecut tot mai îndepărtat. În America prin Tiahuanaco sau Cerra Gallan, în Europa și Asia prin Catal Huyük, Mohenjo-Daro sau vestigiile cetăților vechi de peste 8 000 de ani găsite în zona „Porții de Fier”, în Africa prin cetatea Zimbabwe etc.

Este interesant de remarcat faptul că egiptenii pretindeau că strămoșii lor veneau dinspre mare (deci din vest), pe cînd mayașii sau incașii afirmau că faimoșii viracochas, „Fiii Soarelui”, veniseră tot pe ocean, deci din est. De unde rezultă că, în Atlantic trebuie să fi fost un pămînt pe care trăia un popor rămas necunoscut pînă astăzi. Încă din 1890, Edward Herbert Thompson (descoperitorul celor mai multe centre mayașe din Yucatan și al „fîntinilor morții” de la Chichén Itza) afirmase existența în Oceanul Atlantic a unui continent sau unui lanț de insule de pe care un popor de navigatori, pornise cu milenii înaintea fenicienilor, să exploreze întreaga lume.

Teoria lui Thompson se poate rezuma astfel: o puternică civilizație atletă (să ne amintim de „Atlantida” lui Platon) s-a dezvoltat pe insulele mai mari sau mai mici dintre America și Africa, pînă prin mileniul X î.e.n., cînd ridicarea apelor după sfîrșitul ultimei glaciațiuni i-a inundat patria, din care nu au mai rămas decît rămășițe (insulele Bahamas, Madeiras, Azora, Canares, Capul Verde). Dar atlânții n-au pierit, ci au întreprins colonizări succesive de ambele părți ale oceanului. În America Centrală și de Sud unde apare poporul viracochas, în Africa și bazinul mediteranean, unde au fost descoperite o multitudine de urme străni: enigma civilizațiilor cretane, minoice, a celor 25 de monumente megalitice din Baleare, a guanchos-ilor din Canare, a toreenilor din Corsica, a nouraghiilor din Sardinia, a uluitorului hipogeu de la Hal Salfieni (Malta), care amintește frapant de construcțiile amerindiene, a descoperirilor lui Henry Breuil, ce prezenta, în expunerea de la Fundația Singer-Polignac de la Paris, dovezi ale existenței unor oameni cu pielea albă în sudul Africii, cu mii de ani înaintea erei noastre.

În 1970, o echipă de experți ai O.N.U. (geologi, botaniști, zoologi, antropologi, etnografi) a întreprins o expediție în Arhipelagul Canare, pentru a studia atît originea insulelor cît și guanchos-ilor, băștinașii cu pielea albă, părul blond și ochii albaștri, găsiți aici de portughezi în 1344. Cercetători ca Mikluho-Maklai și Heyerdahl observaseră succesiv că, nu departe de Canare, în Maroc, existau triburi berbere complet diferite atît antropologic, cît și cultural sau religios de arabi: oameni albi și blonzi, cu ochii albaștri și care foloseau săbii cu minerul în formă de cruce. Motivele ceramice și ale olăriei din Canare păstrează imaginea discului solar cu 16 raze, așa cum este el reprezentat în Japonia și Mexic. Pe insule s-au descoperit tăblița cu inscripții străvechi, asemănătoare cu scrierea maya și morți mumificați după rețete apropiate

de cele egiptene, păstrați în mici piramide tetraedrice. Cu toate acestea, guanchos-ii nu știau să navigheze și aveau o spaimă atavică de ocean! În 1981 o echipă de scafandri italieni a descoperit în apropiere de insula Lanzarote din Arhipelagul Canarelor, o uriașă scară ale cărei trepte dreptunghiulare, cioplite și șlefuite din piatră dură, cîntăresc cîteva tone fiecare. Unele au fost desprinse și aduse la suprafață cu mare dificultate, pentru a fi expuse la Salonul Nautic Internațional de la Genova. În zonă există și ruinele mai multor clădiri și fortificații, în mare parte acoperite de nisip.

În 1973, un grup de 70 cercetători americani și spanioli conduși de prof. Maxim Asher de la Universitatea Pippardine (Los Angeles — S.U.A.) au descoperit și fotografiat în largul golfului spaniol Cadix, o serie de șosele pietruite, coloane împodobite cu motive în spirală, ziduri și ruine ale unor porturi și bastioane care se continuă spre mijlocul Atlanticului, dincolo de limita teritorială a apelor spaniole (pe atunci 12 mile marine). Cîteva ani mai tîrziu, nava sovietică de cercetări Vitiaz, avînd la bord o echipă de 50 specialiști printre care și directorul adjunct al Institutului Oceanografic al Academiei de științe a U.R.S.S., Andrei Aksenov, găsea, în zona munților marini de la jumătatea drumului între Portugalia și Arhipelagul Madeira, vestigiile unor construcții scufundate. După cum declara Aksenov în timpul unei escale la Lisabona, aparatele navei au obținut o serie de imagini, dintre care opt arată ziduri și scări ciclopice, erodate și acoperite parțial cu ierburi marine. Se mai pot deosebi și cîteva șosele pavate cu pietre dreptunghiulare, iar pe coastele munților au fost observate două terase aparent artificiale. După 1980, echipele comandantului Cousteau aveau să fotografieze drumuri pietruite și construcții uriașe pe coastele europene (Spania, Portugalia) și americane (Florida, Bermude, Bimini, Puerto-Rico).

Iată deci destule dovezi pentru a argumenta concluzia lui N.F. Jirov: „În prezent, majoritatea datelor științifice atestă existența reală, în trecut, a Atlantidei lui Platon”.

Eșecuri pilduitoare

Acad. Radu P. Voinea

Președintele Academiei
Republicii Socialiste România

Am avut norocul să „prind” un eșec, din fericire, la o vîrstă foarte tină; aveam numai 12 ani. Eram elev în clasa a doua la Liceul „Frații Buzzești” din Craiova și, deși aveam media 9,29, am luat premiul al doilea.

Ei bine, am descoperit că la seria paralelă, cel care obținuse premiul întâi avea media 8,19. Adică — mi-am zis — cum este posibil ca acest coleg, cu o medie mult mai mică decît a mea, să ia premiul întâi, în timp ce eu, de pildă, aflat înaintea lui cu mai bine de un punct, să obțin premiul al doilea? M-a afectat foarte mult acest lucru. Nu-l puteam înțelege în nici un chip. Toată vacanța care a urmat am fost frămîntat de această nedreptate.

Întîmplarea aceasta a însemnat pentru mine însă un mare avantaj: din acel moment n-am mai învățat pentru notă. Am început să învăț pentru a ști, ceea ce, la vîrsta respectivă, a avut pentru mine o importanță deosebită.

Copiii — se cunoaște bine acest lucru — stimulați îndeosebi de note, fac adevărate tragedii cînd așteptările lor nu se împlinesc în sensul dorit de ei.

Mie, faptul descris mai înainte, mi-a dat, prin consecințele lui, o anume direcție, o anumită orientare. Eu, am hotărît atunci, trebuie să muncesc perseverent, conștiincios, astfel încît să pot să răspund demn la propriile judecăți, pe care mi le fac singur, să nu pun prea mult în balanță aprecierile pe care alții le fac asupra activității mele. Nu în sensul de a le ignora, ci în sensul de a ține întotdeauna cont, în primul rînd, de convingerile mele intime.

În acest mod trebuie educat tineretul nostru: să muncească în spiritul autocunoașterii și autodepășirii permanente. Nu poți să rămîi indiferent la aprecierile celorlalți — dar, în nici un caz nu trebuie să constituie

aceste aprecieri un scop în sine al activității pe care o desfășori, cum din păcate se întîmplă, în realitatea imediată, nu de puține ori.

Eșecuri, în general, pentru a reveni la tema pe care mi-ați propus-o, nu pot spune că am avut în activitatea mea științifică. Sau mai degrabă cuvîntul „eșec” nu mi se pare cel mai potrivit pentru a numi insuccesele temporare pe care le-am avut.

Desigur, am intrat în anumite puncte moarte, care m-au ținut multă vreme departe de soluțiile adevărate. Cu aceste „eșecuri”, totuși, peste care am trecut, cu timpul m-am obișnuit, ele fiind în cercetarea științifică absolut firești.

Pentru elaborarea tezei mele de doctorat — pentru a da numai un exemplu — am făcut numeroase calcule. M-am prezentat cu ele la profesorul meu Mihail Hangan, care îmi spunea, invariabil: „E foarte bine ce-ai făcut, dar, știi, trebuie să mai lucrezi, rezultatul trebuie să fie unul foarte frumos”.

La un moment dat, eram pur și simplu descurajat. Nu mai știam ce să fac pentru a ajunge la rezultatul pe care-l dorea profesorul meu. L-am întrebat: „Cum trebuie să fie acest rezultat foarte frumos?”, întrebare la care dînsul mi-a dat un răspuns neașteptat: „Nu știu, pentru că dacă aș ști, l-aș publica eu...”

Mărturisirea profesorului m-a descurajat și mai mult. Pot spune că am trecut după aceasta printr-o perioadă de neliniște, de neîncredere în mine însumi, de derută. Îmi revedeam mereu notele concretizate în calcule pe sutele de pagini și nu găseam nici o cale de a răspunde pretențiilor conducătorului științific al lucrării mele, mai ales că nu-mi era foarte clar ceea ce voia el de fapt.

Și deodată, în timpul acestor frămîntări, mi-a apărut, ca o străfulgerare o idee nespun de simplă, care lega între ele toate calculele mele de pînă atunci, dovedindu-se a fi soluția întregii munci întreprinse cu atîta dîrzenie.

N-am aruncat nici o pagină din ceea ce lucrasem pînă în acel moment, ideea descoperită se dovedea a fi axul pe care rezultatele deja ob-

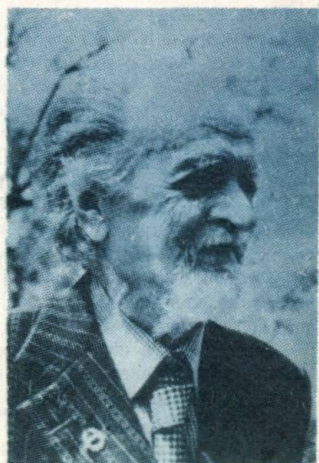
ținute se pliau perfect, ca ramurile numeroase pe trunchiul unui copac foarte bogat.

Lucrarea în sine, acum, îmi oferea, într-adevăr, imaginea unui copac cu frumusețea lui verde.

Am alergat imediat la profesorul meu și i-am arătat ceea ce obținusem. „Da, a fost răspunsul lui, acesta e rezultatul pe care trebuia să-l obții”.

Dacă aș putea numi căutările febrile povestite mai înainte drept „eșec temporar”, atunci învățătura cuprinsă în ele este aceea că nu trebuie să ne temem de eșec.

Dacă muncești corect, cinstiți, dacă ai în permanență încredere în tine, eșecurile nu pot constitui decît piedici temporare în drumul pe care ți l-ai ales, drum de la care nu te poate abate nimeni și nimic, niciodată.

Șerban Cioculescu

Am luat licența în Litere, la Universitatea din București, cu specialitatea limba franceză. Pînă la acea dată (1923), citisem, ca să nu spun devoraseram, mai multe cărți de literatură și critică în acel idiom, decît în cel părintesc. Peste cîteva luni, îmi luam și examenul de capacitate, cu specialitatea principală franceza, iar româna, ca secundară.

După un an de funcționare la Li-

ceul Dr. C. Anghelescu din Găiești, am colaborat la periodicul săptăminal **Viața universitară**, alături de studenți comuniști, precum și de alți studenți democrați, din celelalte partide. Personal, eram independent, neafiliat nici unuia, dar adversar al fascismului, ca și al mișcărilor huli-ganice din țară. Cînd mi s-a oferit ocazia să mă perfecționez în specialitatea mea. Statul francez oferise în-vățămîntului nostru o bursă pentru Școala Normală Superioară din Paris, instituție culturală cu absolvenți mai riguros selectați decît studenții Sorbonei. M-am prezentat, avînd printre concurenți pe regretații D. Murărașu și N. Condescu. La sfîrșitul probelor, președintele comisiei de concurs mi-a comunicat, neoficial, reușita.

Peste alte două zile, un alt mesaj al său:

— Vous avez mauvaise presse... sau pe românește:

— Este un curent contra d-tale. Ce era acesta? Al doilea dintre cei șase sau șapte candidați, Condescu, obținuse fișa mea de la Siguranță, cu calificativul: comunist. Încă o dată, nu mă pît lăuda cu acest vechi titlu. Totuși, ca atare, s-a făcut, la cererea Rectoratului, pare-se, inversarea ordinii, în favoarea lui Condescu, iar mie, ca fișe de consolăție, pe același afiș al rezultatului concursului, mi s-a trecut pe la nas... o bursă echivalentă din partea Statului! Ironist de felul meu, am gustat amar această ironie din partea celor ce mă lucraseră.

Rezultatul a fost că, încet-încet, în anii următori, am compensat lipsa mea de informație (exhaustivă) în direcția literaturii naționale, am renunțat la visurile studenției și mi-am cîștigat, în decurs de decenii, oarecare credit în critica și istoria literară românească. Singura mea întoarcere de front a fost în timpul regimului antonescian, cînd am dat ziarului **Ecoul** acele medalioane franceze, de la Maurice Sceve la Paul Léautaud, miezul volumului cu același titlu, apărut în editura **Univers** (1971).

Am uitat să amintesc că am urmat două semestre, fără bursă, la Sorbona, unde-mi înscăram în decembrie subiectul de teză **Ferdinand Brunetiere, sa vie et son oeuvre**, cu profesorul Fortunat Strowski, conducător, și la Ecole Pratique des Hautes Etudes, la lucrările profesorului Abel Le-franc (ambii membri ai Institutului Francez). Timpul prea scurt (noiem-

brie 1926 — martie 1928) nu mi-a îngăduit să obțin nici o diplomă. La 1 aprilie 1928 mă întorceam la catedra de limbă franceză de la Găiești. Cînd apoi m-a angajat Emil Socor, unul din directorii **Adevărului și Dimineții**, cronicar literar la primul din aceste două cotidiane. De atunci încoace, am publicat prea puține articole, studii și prefețe despre literatura franceză și nenumărate despre literatura națională. Îmi spuneam și înainte de ancheta prietenului meu mai tînăr, că a fost spre norocul meu faptul că nu m-am dedicat literaturii franceze, fie chiar cu aceeași ardore, dar cu mult mai modeste rezultate.

Ioana Postelnicu

Întîlnirea mea cu criticul E. Lovinescu, cu cenacul literar pe care îl conducea, a fost un moment esențial în existența mea. Din acea clipă viața mea a luat un alt drum decît cel pe care mă aflam. M-a săltat din condiția mea de soție și mamă, la aceea de scriitoare. M-a așezat pe acel drum care convenea ființei mele, aspirațiilor mele tainice. M-a pus în situația de a scoate la iveală tot ceea ce frămînta sufletul unei femei tinere de a așterne pe hîrtie aceste frămîntări, de a le oferi semenilor mei cuprinse într-o carte. M-a așezat pe un drum pe care mă aștepta o activitate trudnică, unica activitate care satisfăcea sufletul, gîndirea, adică întreaga mea existență.

S-ar părea că viața personală n-a prețuit foarte mult pentru mine că nu mi-a adus satisfacții și că deci nu

contează în cadrul întrebării puse. Dimpotrivă, ea contează imens. Ea a fost linia care a curs paralel cu drumul menționat mai sus. S-au prelungit aceste două linii de-a lungul existenței mele, pătrunzînd prin ani, fiecare cu potențialitățile ei, nicio-dată ciocnindu-se. Adică să nu mint. S-a întîmplat să se îște un nod — ciudat la liniile paralele — care m-a făcut să înclin, în orice caz, spre drumul definirii mele ca scriitor chiar cu sacrificarea celui alt drum. N-am greșit că nu m-am speriat de întrebarea: ce se întîmplă cu mine dacă mă dedic profesiei de scriitor, sacrificînd celelalte „profesii” ce le aveam, de soție, mamă și gospodină? Am ajuns la un compromis, în care menirea mea de femeie să nu fie trădată. Să împlinesc — cît puteam de bine — cele ce-mi reveneau în această calitate, preocupată fiind însă și stăpînită ca de o forță implacabilă față de mine însămi în primul rînd, de dorința de a trudi cu înverșunare pe coala albă de hîrtie, acoperind-o cu idei, cu acțiuni, cu viață, astfel încît toate acestea să ajungă o carte.

Celelalte îndeletniciri îmi aduceau satisfacții de durată scurtă. Erau spumoase, dar se risipeau ca florile de păpădie, lăsîndu-mi adesea un gust amar. Statutul de scriitor îmi oferea — chiar dacă eram răpită din mijlocul unei vieți vesele și confortabile — bucurii pe care nu le pot descrie. Îmi cerea o izolare de lume, claustrare la masa de lucru, o muncă de săptămîni și luni și poate și mai mult, o concentrare asupra celor ce imaginația mea crea și transpunea cu ajutorul condeiului. Ce lanț de simțămînte imposibil de analizat se iveau și se ivesc în mine în tot timpul elaborării, care mă făcea (și mă face) să nu simt trecerea vremii, a anotimpurilor, a soarelui ce mîngîia pămîntul, a ploii care-i ostioiește setea înșirînd cu pana, pe nerăsuflăte, ceea ce mă frămîntase ore, zile și nopți!

Ce uriașă bucurie mi se oferea cînd vîrfurile condeiului, ce fugea pe hîrtia albă, transporta și fixa ideile care-mi ardeau tîmplele, le concretiza înșirîndu-le în rînduri, rînduri, bîndînd cu miraculoasa andrea a pixului **proza**. Pentru aceste momente de deplină înflorire a gîndului, a întregii ființe, nu simțeam truda, claustrarea, absența vieții ce se desfășura dincolo de pereții încăperii în care scriam. Pentru miracolul de a vedea cum curge din pană, nu cerneală ci

viață, cum din caierul de gânduri clădite sub frunte se alege firul povestirii și curge pe hirtie prin mișcarea minii ce poartă unealta de scris, întorceam (și întorc) fața de la viața obișnuită, adeseori plăcută, dar nu comparabilă cu cea a procesului de elaborare. În aceasta din urmă se află stimulentele, recompensa la toate renunțările pe care le cere scrierea, schimnicia la care ne supunem de bună voie sorbind singuratici și aproape perversi strălucirea frazei care se naște sub ochii noștri.

N-am avut în cariera mea situații potrivnice, care să determine într-un fel altfel decât am voit eu curgerea drumului meu major. Le-am avut pe acelea care se leagă de orice creație, fie ea artistică sau în afara acestui perimetru. Nimic nu se ciștigă fără greutate. Important este să nu te dai bătut, să nu te împiedici de cele neesențiale, căci ceea ce e esențial este creația, izolarea, la masa de lucru. Cînd te afli față în față cu tine, martor fiindu-ți coala albă de hirtie, totul pierde în jur. Te simți investit cu misiunea de a transforma lumea însăși, de a o recrea, cu ajutorul gândirii și al fanteziei tale, așezînd în carte tot ceea ce-ți frămîntă sufletul și nu dă pace unei vieți pe care n-o dorești molcomă. Viața ta este o continuă stare de veghe, o continuă frămîntare, prefacere, elaborare — și cînd te plimbi, și cînd dormi, și cînd îți faci datoria față de celălalt drum al paralelei. Arhimede în asemenea stare a fost cînd soldatul roman l-a ucis fără ca el să fi abandonat starea de creație.

Mai apoi urmează o altă perioadă, mai dificilă încă, aceea a preliminarilor, a alcătuirii complete a cărții: dactilografierea manuscriselor, lectura în editură, referatele, timpul tăcerii și al așteptării, verdictul și, în sfîrșit, trimiterea lucrării la tipar. Toate acestea sînt momente grele care însă nu pot altera lumina ce nu se stinge în sufletul tău, aceea a uriașei bucurii de a te așterne la o nouă alcătuire a unei cărți. Dușmănești masa de lucru, te uiți cu minie la topul de hirtie ce te așteaptă, lași pentru un timp deoparte stiloul prin penița miraculoasă a căruia trebuie să curgă viitoarea carte. În toată vremea asta ești stăpînit de o putere de neînfînt. Se nasc sub fruntea ta noi siluete, noi personaje și situații, dialoguri care se schimbă ca norii pe cer. Și deodată obstacolele au pierit

Te trezești la masa de scris, eliberat de o povară, de un chin. Textul curge ca din fîntînă, iar tu te umpli de acel simțămînt binecuvîntat al minții, al firii, al gândirii, urmărind cum se înșiră literele, frazele, textul, romanul. În momentul acela te simți cel mai puternic om din lume.

Ioan Zamfirescu

Cer îngăduința ca în relatarea de mai jos să nu dau nume, să nu vin cu amănunte și precizări materiale, ci doar să scot în evidență un înțeles moral și psihologic.

Eram student la filozofie, anul I. Mă îndreptasem înspre această disciplină din convingere. Mă socoteam un student conștiincios. Nu lipseam de la cursuri. În seminarii, îmi impuneam să fiu prezent și activ. Oricum, îneam să fiu citat printre studenții buni; aceasta, firește, și din puțină vanitate, dar în genere din sentimentul că trebuie să mă știu în regulă cu datoria mea de viață.

La un moment dat, într-unul din aceste seminarii, mi s-a întîmplat ceva neobișnuit. Mai bine zis: ceva de natură să mă amărască profund, chiar să mă zdruncine din siguranța pe care ca student începusem s-o capăt în mine. Aveam la ordinea zilei, în acel seminar, comentarii asupra unui text filozofic. Unul din paragrafele textului în discuție, mai dificil decât celelalte, dădea naștere la păreri diferite. Am cerut și eu cuvîntul, socotind că aveam ceva de spus. S-a petrecut însă aproape un dezastru. Fie din timiditate, fie de emoție, fie din cine știe ce imprevizibil în clipa aceea, fapt e că m-am fisticit și

chiar m-am pierdut cu totul. În loc de o părere, spusă limpede și cu rost, a ieșit mai departe un galimatias.

Conducătorul seminarului — un om de care începusem să mă apropii și căruia continuu să-i port o amintire plină de respect — a avut și el un moment nefericit. Mi-a luat cuvîntul, dar nu căuțind să mă înțeleagă și eventual să mă dojenească blînd, ci cu un accent de iritație și acricare în glas:

— De ce ridici degetul, dacă știi că ai să te bilbiți?

Am simțit atunci că tot cerul cade pe mine. Nu merg pînă la a spune că mi-ar fi trecut prin minte vreun gînd de sinucidere. Trist, însă, eram; cum nu cred că de atunci să mai fi fost vreodată. Mă întrebam, stăruitor, în sinea mea: „Merg cumva pe un drum greșit în viață?” sau „Trebuie oare să renunț la planul meu de a deveni om de catedră și a mă adresa semenilor mei cu înțelesuri gradate limpede și spuse frumos?”

Din fîcîre, această stare de confuzie și apăsare nu a durat prea mult. Am avut puterea și înțelepciunea s-o înfrîng. E posibil — îmi spuneam — ca admonestarea ce mă sancționase să fie aspră și nedreaptă; în acest caz, eu trebuie să dovedesc contrariul. E posibil, de asemenea, ca vină să fi fost și a mea, poate ca urmare a unui avînt tineresc ori a unei suficiențe orgolioase. De aceea, în loc de a continua să mă amăresc și a trage concluzii negative, să încerc cu înțelepciune să mă observ mai bine, să mă analizez, să mă pun la încercare, să perseverez în ceea ce socotesc că totuși pot scoate la capăt. Ceea ce, în realitate, am și făcut.

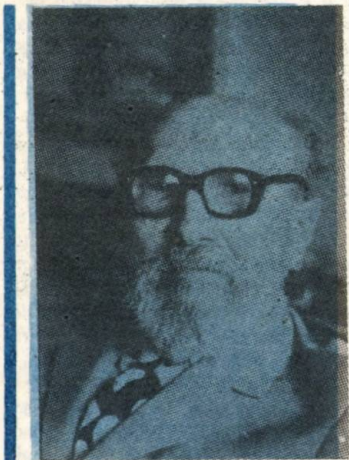
Timiditatea? Aceasta poate fi și un semn bun. Un semn de modestie, de spirit critic, de sinceritate, de bună credință; nu este cazul, deci, să vedem în ea un factor descurajant. Totul e să știm că atunci cînd sîntem siguri pe ideea în joc, și credem cu adevărat în această idee, timiditatea, nu numai că nu ne-ar sta în cale, dar ar putea să imprime afirmării noastre un plus de emoție și de frumusețe.

În ce privește meșteșugul de a vorbi public, de a formula corect și expresiv, de a crea stare de atenție și de interes în rîndurile acelor cărora te adresezi, de asemenea, trebuie să știm că și acest meșteșug poate fi dobîndit prin judecată, me-

toată și perseverență. Dacă se adaugă și puțin talent, cu atât mai bine; principalul, însă, este să *vrei* acest lucru, să-l gîndești tot timpul, să-ți asimi-lezi și să aștepti cu încredere izbînda, dar nu o izbîndă foc de paie, cu strălucire de moment, ci una cu adîncimi și durate.

Și ce a urmat? Am devenit profesor; și, cred, într-un chip demn și cu-viincios. M-am deprins să vorbesc public; nu cu zboruri de mare oratorie, într-adevăr, dar cu o liniște de pedagog și cu sentimentul că aceia care mă ascultă mă pot simți drept prietenul lor.

Ce s-ar fi întîmplat dacă necazul de atunci, din primul an de studen-ție, ar fi pus atîta stăpînire pe jude-cata mea încît să mă abată de la că-lea pe care pornisem? Și ce s-ar fi întîmplat, dacă din împrejurarea amintită aș fi stors numai venin și motiv de resentimente? Las pe cititor să reflecteze și să răspundă singur la aceste întrebări.

Henri H. Stahl

Întrebarea care mi se pune despre „eșecurile pilduitoare” mi se pare ciudată; despre ce „eșecuri” poate fi vorba? Și „pilduitoare”, pentru cine?

Nu pot răspunde decît anecdotic, și mai mult în glumă. Francezul spune: „à quelque chose, malheur est bon”. Poate că și eșecurile pot fi în-vățătură de minte, pentru altă dată. Mai ales cînd eșecurile de un anumit fel se repetă sistematic, e semn că ai pornit-o greșit și că trebuie să-ți schimbi drumul și apucăturile. Dar

experiența ta nu poate fi pilduitoare pentru alții. A văzut vreodată, cineva, un om care să învețe din pășaniile altuia? Experiența vieții se învață pe piele proprie, pe urma propriilor tale eșecuri.

Sunt însă eșecuri de care nu ești vinovat, rod fiind al nenorocului. Dar acestea depășesc capacitatea ta de înțelegere. Cu destinul, nu ai a sta de vorbă. Nici să interpretezi soarta, în chip pilduitor pentru alții.

Ai avut ghinion să fii bolnav într-o săptămînă cînd aveai de dat exa-mene și ai căzut la toate probele. Ce învățătură să tragi de aici? Că altă dată trebuie să ai noroc? Să fii să-nătos tun în sesiunea examenelor?

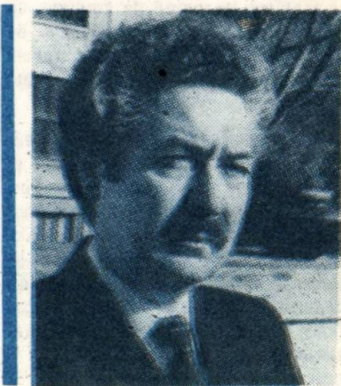
Sunt însă eșecuri a căror vină nu țin de noroc, dar a căror răspundere nu se poate totuși să o porți. Cum sunt de pildă unele erori de calcul cu privire la profesia pe care ți-o alegi. Cînd ești copil, îți făurești idealuri optimiste, uneori ridicole, alte ori grandioase, irealizabile. Te visezi cînd medic, cînd artist dramatic, cînd arheolog, cînd romancier sau poet li-ric. Personal, la 13 ani eram sigur că voi fi un erudit „genial”, pentru că știam pe de-a rostul colecția revistei „Je sais Tout” din biblioteca părin-tească. Această bună impresie des-pe mine mi-a trecut rapid, fără să pot spune că aș fi înregistrat un eșec. La alegerea profesiei, la vîrsta adolescenței însă, eșecurile pot fi multe și grave. Deseori din viha noastră, dar prea dese ori și din cea a îndrumătorilor noștri, care vor, uneori, cu tot dinadinsul, să realizezi tu ce ar fi dorit și n-au putut ei.

Un cunoscut al meu, puțin mai în vîrstă decît mine, avea un tată care dorea neapărat ca fiul lui să devină un violonist de faimă mondială. I-a luat profesor, nici mai mult nici mai puțin, decît pe Enescu (era bogat). Acest tînăr, „copil minune”, A ȘI DAT UN CONCERT, acompaniat la pian de Enescu. Dar odată major, a zvrilit cît colo vioara și s-a apucat de medi-cină, ajungînd un chirurg de seamă. Ba și eu, greșit îndemnat de alții, am crezut că pot ajunge avocat. Mi-am luat licența în drept, m-am in-scris în baroul de Ilfov și mi-am dat imediat seama că meseria de avocat îmi era odioasă. Am părăsit-o, ur-gent, pentru a face... sociologie!

Ce pildă se poate trage din ase-menea eșecuri? Că omul greșește din proprie inițiativă sau la îndemnul al-tora, în alegerea profesiei? Că unii

au noroc să scape și alții nu? Că unii au nevoie de multiple eșecuri, de tatonări haotice, pînă își găsesc „vocația” (dacă o au)? Ca atare ce sfaturi poți da adolescenților aflați în preajma alegerii carierei? Prea pu-ține. Dacă n-ai nici o vocație, vei merge din eșec în eșec, pînă te vei obișnui cu ele; dacă ai vocație, eșe-curile, oricît ar fi nu te vor putea abate de la ce ți-e scris.

Iată deci că, cel care e ca Stan Pățitul, nu poate decît să dorească tuturor „să aibă noroc la ghinion”, cum spune un umorist nuvelist spe-cializat în povești cu oameni fără no-roc.

Nicolae Corjos

Un moment mai dificil al carierei mele a fost atunci cînd am realizat, ca regizor al versiunii române, fil-mele „Pirații din Pacific” și „Insula comorilor”, de fapt semidebutul meu ca regizor principal, pentru că pînă la această dată am lucrat mai mulți ani ca regizor secund, sau ca regizor la scurt-metraje. Mai întîi s-a realizat un serial în șase episoade intitulat „Doi ani de vacanță” coproducție ro-mâno-franco-germană, după romanul lui Jules Verne, regizor principal era vestitul cineast francez Gilles Gran-gier, iar regizor al echipei a II-a: Ser-giu Nicolaescu — care deținea și funcția de regizor din partea ger-mană. Eu am fost investit cu funcția de regizor din partea română. Și cu angajamentul producătorului că voi realiza și filmul în varianta versiunii române. S-a muncit foarte mult de către toți ca și de întreaga echipă, s-a terminat realizarea versiunilor franceză și germană, iar în momentul

cînd trebuia să se realizeze versiunea română, mi s-a contestat dreptul de a o face... A urmat zile întregi de discuții, de argumentări logice, argumentări pentru a nu mi se lua acest drept, în fața tuturor factorilor implicați, și în final datorită în special spiritului de omenie și de dreptate al directorului general al Centralei Româniatfilm, am reușit să duc la sfîrșit cu bine, și să semnez regia versiunii române a celor două filme amintite.

Acest moment crucial în viața mea mi-a consolidat opțiunea morală că munca intensă, de calitate, continuă, indiferent în ce funcție, este dătoare de rezultate, și argumentele faptei și ale logicei elementare, ca și apelarea la spiritul de dreptate, de omenie, de echitate al oamenilor de bună credință din jur, pe care trebuie să-i distingi, să-i cauți, te poate salva din orice impas.

Repet, deși știu că nu spun o nouă tate, munca intensă, perseverență și continuă este cheia succesului. Dar, mai ales acum, în zilele noastre, contează, în orice domeniu, să-ți alegi o echipă de calitate, să te constitui într-o echipă de calitate sau să conduci o echipă formînd-o de calitate, este una din condițiile reușitei individuale... a succesului...

— Bineînțeles că am fost, și mă consider încă tînăr și acum, cu toate că, uitați-vă, am trecut de treizeci de ani de muncă în cinematografie. Pe de altă parte, mă aflu și eu alături de alți oameni de artă și cultură, care consideră că tinerețea este o stare de spirit, o stare de existență, ce o are sau n-o are un om, un artist, indiferent de vîrsta fizică pe care o înscrie buletinul de identitate. Apoi în artă, se știe, important este, în special, vîrsta ce se degajă din opera de artă, spiritul de propeție, de vivacitate, ce se transmite celor ce le este destinat faptul artistic prin cartea, pictura, piesa de teatru, filmul realizat de către autor.

În sfîrșit, încărcarea poetică, de frumusețe, de tandrețe sufletească, dă întotdeauna operei de artă, indiferent de genul ei, acea apropiere de vîrsta tînără. Am mai spus-o și cu alte prilejuri, și o spun și acum, că atît în operele de artă destinate tineretului — în cazul nostru în filme — ca și în viața de zi cu zi a tinerilor, niciodată nu se poate spune că este prea multă poezie, totdeauna este încă loc de poezie...

Solomon Marcus

Perioadă nefastă a fost o bună parte din tinerețea mea, care a coincis cu ascensiunea fascismului și cu cel de-al doilea război mondial. În acei ani problema principală care îmi marca existența era aceea a supraviețuirii. A te afla într-un punct limitat, la vîrsta marilor visuri și proiecte, a marilor ambiții și speranțe, iată situația dramatică a generației mele. La 23 August 1944 mă aflam într-un oraș de provincie, încă înfricoșat de un posibil bombardament. Mi-au trebuit cîteva zile pentru a mă dezmetici și a înțelege noua realitate. Mă consideram un răsărit al soartei, care mi-a cruțat viața într-o vreme de maximă incertitudine și amenințare. Știam că tot ceea ce aveam să fac de atunci înainte urma să se afle sub semnul unei înalte responsabilități. Un sentiment de gravitate a existenței umane m-a urmărit de atunci neconștient și poate că din acest sentiment am extras tăria morală de a mă angaja în proiecte care cereau un efort susținut, o concentrare a unor forțe deopotrivă intelectuale și afective. Din această înțelegere a vieții ca angajare totală a rezultat și modul meu de a mă apropia de profesia de matematician, în care am văzut de la început nu numai o profesie, ci și o înțelegere specifică, rațională și emoțională a existenței umane.

Făț de această încercare majoră la care m-a supus istoria, mai contează oare diferite accidente școlare, conflictele cu unii oameni sau cu unele instituții? Mai contează oare

acestea, chiar dacă au reușit să îmi întîrzie realizarea unor proiecte, să-mi fure o bună parte din timpul pe care l-aș fi vrut afectat activității intelectuale? Insuccese au fost multe, dar am avut mereu încredere în proiectul meu pe termen lung; o încredere alimentată de pasiunea pe care am căpătat-o încă din adolescență pentru universurile de ficțiune ale poeziei și ale științei.

Uneori îi aud, pe cei din generația mea, criticînd pe tinerii de azi pentru ușurința de care dau dovadă. „Ei n-au cunoscut războiul, n-au avut greutăți, cred că totul li se cuvine.” N-ar mai rămîne, după această logică, decît să le dorim tinerilor de azi să cunoască și ei un război! Este adevărat, există destui tineri care, pînă la 18—20 de ani, nu simt în fața lor nici un obstacol, nu parcurg nici o experiență care să-i pună într-un fel la încercare, să le solicite un efort deosebit. Dar această situație nu este în ordinea naturală a lucrurilor, ci o consecință a unui tratament necorespunzător din partea familiei și a celorlalți educatori. Într-o dezvoltare normală individul uman parcurge, în fiecare etapă a existenței sale, începînd chiar cu nașterea sa, o experiență conflictuală. Am prezentat pe larg această problemă în *Timpul* (Ed. Albatros, 1985, pp. 241—257) și nu vreau să mă repet aici. Accidentele care rezultă din diferite calamități ale naturii, din conflicte cu oameni sau instituții pot desigur agrava situația uneori în mod dramatic. Chiar în cadrul profesiei mele cunosc tineri care au trăit aceste situații limită, de exemplu doi dintre ei și-au pierdut vederea, unul la sfîrșitul anilor de liceu, iar celălalt la sfîrșitul anilor de studenție. Amîndoi au găsit în ei resursele necesare de a se afirma în mod strălucit ca matematicieni creativi. Exemple de acest fel ar trebui să se afle mereu în atenția acelor tineri (dar și a educatorilor lor) care la sfîrșitul anilor de liceu nu manifestă nici un interes deosebit de a se pregăti pentru o profesie anume și sînt gata să încerce oriunde: la Drept, la Medicină sau mai știu eu unde, numai să devină studenți. Cei mai mulți din tinerii care ajung în această situație nu sînt victimele unor obstacole exterioare întîlnite în cale, ci, dimpotrivă, plătesc pentru faptul că nu au văzut la timp obstacolul din propria lor mentalitate. Ei s-au dezvoltat pe calea unei corecti-

tudini mediocre, evitând contruntarea cu probleme grele, dar interesante, a căror rezolvare i-ar fi umplut de satisfacție și le-ar fi stimulat dorința de dobândire a unei priceperi superioare. Nefiind puși în situația de a testa de unde le poate veni bucuria, răsplata spirituală, ei nu au contractat nici o pasiune pentru o activitate creatoare.

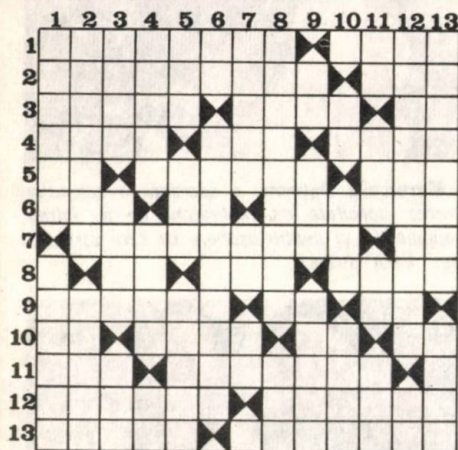
— Adolescenții și tinerii m-au impresionat întotdeauna prin curajul imaginației lor și prin încrederea naivă în posibilitatea transpunerii în realitate a construcțiilor lor imaginare. Folosesc aici atributul **naivă** fără nici o nuanță peiorativă. Cred că

tocmai această naivitate (care nu are nimic comun cu prostia) este una din însușirile de seamă ale tinereții. Nu este greu de observat că marii creatori, fie ei poeți sau savanți, rămân și mari naivi, de-a lungul întregii lor vieți. Simptomul cel mai clar al tinereții îl constituie preponderența preocupării de viitor față de aceea pentru trecut, a așteptării și speranței față de amintire și resemnare, a făuririi de planuri față de alcătuirea de bilanțuri. Rămânem tineri atâta vreme cât nu sîntem obsedați de frustrările la care ne-a supus viața și nu sîntem paralizați în acțiunile noastre de un scepticism pentru care găsim ușor o

justificare în lunga noastră experiență.

A fi tînăr înseamnă a fi capabil ca, în fiecare dimineață, sau măcar din cînd în cînd, dar nu prea rar, să realizezi acea stare de prospețime a gîndurilor și a simțurilor care-ți permite să trăiești ca și cum ai lua lucrurile de la capăt, înseamnă a face totul cu bucurie și a avea naivitatea să crezi că timpul care ți se așterne în față depinde esențial de capacitatea ta de a avea nevoie de el.

Anchetă realizată de
NICOLAE ȚONE și ION IACOB

TOPÎRCEANU

ORIZONTAL: 1) Satul copilăriei lui Topîrceanu — „Papură...”, poem dramatic neterminat. 2) „Paradii...”, volum de versuri (1916) — Conducător. 3) „Migdale...”, volum de versuri (1928, „Cartea Românească”) (sing.) — Numele de fată al soției sale — Set! 4) Orificii — Tip — „Balada... din Rudeni”, poezie apărută în „Viața românească” (nom.). 5) Ten! — „...teatral”, poezie publicată în revista „Teatrul” (pl.) — Țărm. 6) Literă gotică — Bold — Revistă la care debutează cu poezia „Chemare” (1907). 7) „...și răspuns”, fabulă scrisă de Topîrceanu (pl.) — Topîrceanu la debut! 8) Urmări! — Culcuș — Floare albă.

9) „Scrisori fără...”, volum de proză umoristică și pesimistă — Acum! — Aer! 10) În plo! — Însemnări teatrale ale lui Topîrceanu în „Lumea literară și artistică” — Acuși! — Ene Savu. 11) „Vis...”, parodie după Otilia Cazimir — Poezie în care a cîntat „visul iubirii trecute”. 12) Medic — „Domnia lui... Vodă”, inclusă în volumul „Scrisori fără adresă”. 13) „Distih...”, poezie apărută în revista „Lumea” (1926) — „Clipe de...”, poezie publicată în „Semănătorul”.

VERTICAL: 1) „...de toamnă”, poezie apărută în „Viața românească” — „...vesele”, primul său volum. 2) „...vesperale”, parodie semnată M. Piscobomba — Numele cu care o alinta pe soția sa, Victoria. 3) Mie — Șiret — Banco. 4) Arbust de munte — „In...”, una din poeziile sale de început, apărută în „Dumineca” — Teo! 5) Fluvii în U.R.S.S. — Oare (reg.) — Termen. 6) Sorin Nanu — „Un... de talent”, poezie publicată la „Revista noastră”. 7) „...noptii”, versuri scrise în 1909 (pl.) — Nu — În temă! 8) „Revista...” la care colaborează între 1906—1907 — Pseudonim al lui Bacalbașa. 9) Emil Giuroiu — Lac canadian — Poet parodiat în „Viața românească” cu „Menajerie” (1916). 10) Apel — „Balada unui greier...”, cunoscută poezie a lui Topîrceanu — Marmură. 11) Ciolan — Virf în Bucegi — Cură! — Abia (reg.). 12) Poezie apărută în „Viața românească” (1915) — Aur. 13) Femeia care l-a ajutat pe scriitor în perioada de la Sofia, evocată în volumul „Pirin-planina” — Farmec.

Dicționar: EIS, BCO, EIA, OAR, ACB, EAR, STUC, ABI, AFTALION.

● — De ce a închis băiatul ochii și a luat oglinda?
— Ca să vadă cum arată cînd doarme.

● — Care dintre luni are 28 de zile?
— Toate.

● CAMERĂ DE SPITAL: Un loc

unde prieteni de-ai pacientului merg să discute cu alți prieteni de-ai pacientului.

● — Ce face ZÎB ZZZÎB ZZZÎB?

— O albină care zboară înapoi

● — Ce-i spune cutia de con serve celui care o deschide?

— Vezi că-mi sare capacul!

Mozaic cinematografic

Kim Basinger – nu numai o prezență agreeabilă în lumea Hollywood-ului.

Michael Douglas – Așchia nu sare departe de trunchi, adică de Kirk Douglas, tatăl său. Premiul Oscar 1988 pentru cea mai bună interpretare masculină în filmul „Wall Street”, realizat de Oliver Stone, rol pentru care a obținut și „Globul de aur” 1988.

Priscilla Beaulieu încearcă să demonstreze, cu fiecare apariție în filme, că merită să fie cunoscută nu numai ca soția lui Elvis Presley

Maruschka Detmers, o speranță a ecranului francez, solicitată de realizatorii de pe întreg mapamondul și pentru ușurința cu care vorbește șase limbi străine

Joan Chen și Wo Jun mei, două interprete din filmul „Ultimul împărat”, realizat de Bernardo Bertolucci, film care a cîștigat 9 premii Oscar.

Prin metrouri de-a lungul timpului

PEISAJE SUBTERANE BUCUREȘTENE

La începutul secolului nostru, inginerul Dimitrie Leonida punea pentru prima dată în discuție posibilitatea construirii unui metrou în București. Necesitățile efective de transport într-un oraș cu aproximativ 350—400.000 locuitori — cît avea Bucureștiul atunci — nu justificau însă angajarea unor forțe materiale și umane însemnate pentru o operă de o asemenea amploare; de altfel nici potențialul economic de atunci al țării nu putea sprijini realizarea unui astfel de proiect.

Data de 25 noiembrie 1974 va rămîne ca un simbol atît pentru evoluția transporturilor în țara noastră, cît și pentru toți beneficiarii metroului bucureștean. Atunci, de la înalta tribună a Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român, în Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, se arăta: „Va începe, de asemenea, construirea metroului în București”. Într-o perioadă scurtă, de numai 5 ani, primul tronson al magistralei I era terminat, iar lucrările la restul traseului erau într-un stadiu avansat de execuție. La 19 decembrie 1979, primii călători circulau cu elegante vagoane de metrou, fapt cu totul inedit în „peisajul” transportului în comun din Capitală.

Despre metroul Capitalei României socialiste se vorbește de aproape 10 ani mai curînd la timpul prezent și viitor decît la timpul trecut. Fiindcă Bucureștii sînt deja subtraversați de aproape 50 km. de la nord la sud și de la est la vest, iar sute de mii de locuitori ai Capitalei se îndreaptă zilnic spre intrările subterane marcate cu semnul distinctiv (aceiași utilizat în toată lumea) format din prima literă a cuvîntului metrou.

Oricîtă istorie bogată ar avea alte metrouri, oricum ar arăta „orașele” lor subterane, cînd noi, românii, vorbim de al nostru — nu putem evita o puternică trăire sentimentală și nu ne putem abține să apelăm la cuvinte, precum admirație, utilitate incontestabilă (direct simțită de locuitorii Capitalei), sobrietate, armonie estetică, curățenie desăvîrșită, originalitate, tehnicitate, confort, rapiditate, într-un cuvînt **civilizație socialistă contemporană**. Dacă aceste expresii ajută la „personalizarea” metroului, ca o construcție unică în țara noastră, trebuie găsite alte cuvinte pentru a caracteriza miile de proiectanți, ingineri, constructori, mineri, instalatori, sudori, excavatoriști, automatiști, mecanici, electricieni etc.

Aceste cuvinte ar putea fi: ingeniozitate, cutezanță, abnegație, spirit creativ, putere de sacrificiu, dragoste de meserie, supercalificare, pricepere, hărnicie, disciplină.

dragoste de țară și, în ultimă instanță, dragoste de oameni.

Metroul bucureștean, așa cum arată în prezent are următoarea configurație prin spațiul subteran al Capitalei. Magistrala I în lungime de 26 km face legătura între zona industrială din sud-estul Capitalei (cu Uzinele 23 August, Republica, IMUAB și alte unități economico-industriale și cu mari aglomerații de populație) și platforma industrială Militari, unde în ultimile decenii a luat ființă un adevărat micro-orăș.

Inaugurată pe prima secțiune (Semănătoarea — Tim-puri Noi) la data de 19 noiembrie 1979, magistrala I a fost dată complet în folosință în anul 1983. De la Stația Eroilor, metroul se îndreaptă în bifurcație spre Militari și Grîngăși iar de aici, de la data de 24 decembrie 1987 continuă pînă la Gara de Nord. Una dintre cele mai complicate secțiuni a fost aceea din zona Gării de Nord, datorită complexului feroviar și legăturii ce se va face cu magistrala III. Adăugîndu-se cei 2,9 km ai tronsonului „de legătură” pînă la Gara de Nord, se obține pentru magistrala I o lungime totală de 28,9 km.

Magistrala II în lungime totală de 18,7 km pornește de la IMGB în sus și continuă la Piața Unirii unde subtraversează Dimbovița și unde s-a creat un tunel de legătură cu magistrala I. De aici linia merge pe sub Bulevardele 1848, Bălcescu, și Magheru și Ana Ipătescu, avînd o stație la Universitate, alta la Piața Victoriei, încă una la Piața Aviatorilor, alta la Aurel Vlaicu, ultima fiind amplasată, la suprafață, la Pipera; în această zonă linia de metrou servește frumosul cartier al Aviației și zona industrială Pipera, citadela electronicii românești. Împărțită în cele două mari tronsoane (IMGB — Piața Unirii și Piața Unirii II — Pipera), magistrala II a fost dată în exploatare în două etape, la distanță de un an și zece luni una de alta. Primul tronson a primit pe cei dintîi beneficiari la data de 24 ianuarie 1986 iar cel de-al doilea la data de 24 octombrie 1987. Acest ultim tronson a fost dificil în special prin complexitatea lucrărilor de la Piața Victoriei, unde va fi intersectat de magistrala III și prin lucrările de subtraversare a lacului Herăstrău. Tronsonul al doilea al magistralei a II-a a fost dat în exploatare cu 68 zile mai devreme.

Magistrala III la care se lucrează deja în diferite puncte — urmînd a fi dată în funcțiune în anul 1989 — va porni de la Gara de Nord, va urma traseul Piața Victoriei, Șoseaua Ștefan cel Mare, Obor, Șoseaua Iancului, Muncii, Dristor unde va întîlni magistrala I.

Sînt interesante unele elemente ale dotării metroului și modului său de funcționare. În primăvara anului 1985 funcționau pe liniile existente 33 trenuri de metrou, respectiv 66 de rame sau 132 vagoane. Capacitatea unui vagon este de 200 călători, iar trenurile erau formate din 2 și 4 vagoane, cu o capacitate de 40 și respectiv 800 de călători. Între timp modernizarea metroului a cuprins și sporirea capacității de transport, precum și a frecvenței de circulație; trenurile sînt formate în prezent din 4 și 6 vagoane iar capacitatea a crescut corespunzător. În 1988 se preconizează un trafic de 850.000 călători zilnic, iar în 1989—90 de 2 milioane.

Pentru orice călător cu metroul, cea mai impresionantă realizare o constituie stațiile. Construite de o manieră arhitecturală inspirată din tradițiile românești, stațiile se impun prin elemente decorative de o mare varietate; la aceasta contribuie discreția formelor și culorilor, modul în care elementele arhitecturale și decorative sînt dispuse în

spațiu, geometria originală, simplă și odihnitoare a volumelor; toate acestea își au la rîndul lor originea în inspirația arhitecților decoratori, dar și în materialele și tehnicile utilizate.

Prin toate aceste elemente și trăsături, metroul bucureștean — și, firește, în primul rînd stațiile — stînesc respect și admirație. În cei aproape 10 ani de funcționare, metroul a intrat deja nu numai în conștiința Capitalei și a țării întregi, ci și în viața de zi cu zi a sutelor de mii de călători, beneficiari ai celui mai modern și rapid mijloc de transport urban din țara noastră.

Din peisajul citadin diurn de la suprafață, cu tumultul străzilor, cu circulația de furnicar a oamenilor și autovehiculelor, cu frenezia sălilor de spectacole și cu torențele de cumpărători ai marilor magazine, cu parcurile împînzite de zeci de mii de oameni — toate creîndu-ți de la distanță imaginea atomilor într-o moleculă, din acest peisaj deci, bucureșteanul pătrunde în subteran acolo unde găsește, înainte de mijlocul de transport rapid, civilizat și confortabil, o lume a ordinii, a rigorii, a liniștii și fanteziei, un peisaj parcă ireal: și totuși cît de real, palpabil, firesc și binefăcător a intrat metroul Capitalei în viața noastră de fiecare zi, în însăși ființa noastră.

Mă număr și eu printre cei care folosesc metroul în mod obișnuit și-mi place să constat în fiecare zi — dar mai ales atunci cînd intemperiiile vremii sînt mai accentuate — cît este de solicitat „underground”-ul nostru; cînd vîd sute și mii de oameni îndreptîndu-se cu încredere, cu exuberanță chiar, spre gurile de metrou, cînd îi revăd apoi așteptînd civilizat pe peroane, în ambianța plăcută, reconfortantă a stațiilor (ce bine ar fi dacă muzica ar cînta în toate...) gîndul îmi fuge uneori la alte metrouuri din lume cu care am călătorit de-a lungul timpului; Mi-am amintit astfel cît de vechi și cît de răspîndit este acest mijloc de transport urban în comun. Noi ne-am construit metroul mai tîrziu, dar alte țări — majoritatea! — nici nu-și pot pune asemenea probleme și avem astfel avantajul de a utiliza din capul locului și durabil cele mai moderne tehnici, ultime realizări ale științei în domeniile implicate.

Multe din metrouirile construite în urmă cu 75—125 de ani sînt supuse în prezent unui amplu și costisitor proces de modernizare, fiindcă, sub multe aspecte, ele nu mai fac față cerințelor actuale de confort, trafic și securitate. O călătorie imaginară prin cîteva metrouuri europene, reprezentative pentru acest gen de construcții, oferă posibilitatea să distingem mai multe etape în această aventură subterană a constructorilor. Așadar, ne-am oprit, nu întîmplător, la cel dintîi metrou din lume („The London Underground” — 1863), la unul tipic pentru sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului nostru (Paris — 1900) și la un altul care avea să deschidă, 30—40 de ani mai tîrziu, la Moscova, era metrouirilor monumentale în U.R.S.S.

„THE LONDON UNDERGROUND”

Prima linie de metrou pe care au fost transportați cei dintîi pasageri prin tunelul subteran, s-a deschis la Londra, la data de 10 ianuarie 1863. Lungimea liniei era de numai 6,4 km. și lega stațiile Paddington și Farrington, în perimetrul numit azi de londonezi Central London.

În anii următori liniile au fost prelungite ajungînd ca în 1884 să se contureze definitiv actuala Circle Line.

Între cele două războaie mondiale dezvoltarea metroului s-a realizat în special prin construirea de noi linii prin prelungirea celor existente ori prin unirea a cîte două li-

ni. După cel de-al doilea război mondial se construiește actuala linie numită Central Line. O altă linie foarte importantă (Victoria) a fost construită între 1962—1971.

Un moment de referință în istoria metroului londonez îl constituie anul 1977 când Piccadilly Line a fost prelungită până la aeroportul Heathrow.

Astăzi The London Underground are 9 linii cu un total de 408 km și 273 stații. Un număr de 22.000 persoane formează „staff”-ul care pune în mișcare, întreține, dezvoltă și modernizează în permanență acest organism gigantic și întortocheat de sub pământul capitalei britanice. Cele 457 trenuri (3875 vagoane în circulație) transportă cu viteză de 33 km pe oră un număr de 2.430.000. pasageri zilnic. Adâncimea cea mai mare față de nivelul mării este de 150 m, punctul acesta aflându-se pe Metropolitan Line, iar stația Amersham este situată la adâncimea de 147 m; adâncimea față de suprafața solului este de 67 m.

Începând cu anul 1987 metroul londonez cunoaște o nouă etapă în evoluția sa. Este vorba în primul rând de înnoirea echipamentului, respectiv vagoanele, lifturile, scările rulante, instalațiile de semnalizare, stațiile, podurile și alte componente tehnice și de construcție. O atenție specială se acordă în prezent stațiilor cu atât mai mult cu cât peste 50% din ele au fost construite înainte de anul 1910. Există o strategie de restaurare, renovare, înfrumusețare și... adaptare a unor stații potrivit cu unele elemente arhitecturale, de istorie, de artă de care sînt legate stațiile respective. Citeva exemple sînt elocvente: stația Bakerlo, de exemplu, va fi amenajată în concordanță cu „influența” estetică a celor două mari galerii din apropiere: National Gallery și National Portrait Gallery. Stația Trafalgar va fi înnobită cu copii după opere plastice aparținând lui Da Vinci și Canaletto, în timp ce stația Schepherds Bush va primi un tablou mural avînd drept temă „satul și orașul”, semnat de Julia King. Oxford Circus Station va fi decorată cu un imens mozaic, iar Charing Cross cu o frescă reconstituind plastic o interesantă construcție medievală. Faimosul erou al lui Conan Doyle, Sherlock Holmes, va fi motiv de inspirație pentru decorațiile stației Baker Street. Toate aceste preocupări atestă faptul că la un metrou totdeauna mai este ceva de făcut, chiar după ce, sub aspect constructiv propriu-zis, el nu se mai dezvoltă decît foarte puțin.

Metroul londonez a avut de-a lungul timpului și utilizări mai puțin dorite, dar deosebit de eficiente. Așa, bunăoară, în luna septembrie 1917, „tube”-ul a folosit drept adăpost împotriva raidurilor zeppelinurilor germane și tot în luna septembrie, a anului 1940, în timpul celui de al 2-lea război mondial, aici au fost adăpostite 117.000 de persoane, cărora li s-au asigurat în fiecare noapte 7 tone de hrană. Atunci în Marea Londră un număr de 79 stații de metrou au fost utilizate ca adăpost, pe o distanță de 25 km. tuneluri. O secțiune de 8 km tunel a adăpostit o fabrică de componente pentru avioane, iar o altă secțiune scoasă din uz, pe Piccadilly Line, a adăpostit o bună parte din tezaurul lui British Museum.

METROUL DIN „ORAȘUL LUMINĂ”

Încă în anul 1855 se promova un memoriu prin care se propunea o legătură subterană pe calea ferată între centrul Parisului și periferie, pentru aprovizionarea cunoscutelor și controversatelor „Halles”, dislocate după mai bine bine de un secol. Au fost necesari aproape 50 de ani

pînă cînd, în 1898 în martie, a fost emis decretul „de utilitate publică” pentru construirea primelor 5 linii de metrou, în lungime de 65 km. Către sfîrșitul aceluiași an încep lucrările la primele trei linii (A,B,C.), avînd lungimea de 42 km. Primul război mondial a încetinit realizarea programului de extindere a liniilor sau lucrările nu au fost întrerupte.

Între 1901 și 1931, populația orașului s-a dublat ajungînd la două milioane locuitori. Așa se explică faptul că încă în anul 1939 liniile metroului ating lungimea totală de 159 km. La începutul războiului utilizarea metroului a fost redusă substanțial (de la 1,6 milioane zilnic, la 300.000). Chiar în condiții de război se lucra la încă 5 linii de metrou, două fiind terminate înainte de stingerea conflagrației. Perioada dintre 1968—1979 constituie o etapă importantă și nouă în evoluția generală a metroului; în special prin prelungirea unor linii, dar mai ales prin modernizările tehnice și de confort. În 1974—1975 se realizează pentru prima dată subtraversarea Senei prin prelungirea unor linii pînă la stația Châtelet. Între 1979—1983 metroul primește configurația actuală și anume: 13 linii principale, 2 complementare, cu lungimea totală de 198 km. din care 158 în orașul propriu-zis, cu 315 stații. Cea mai lungă linie are 22 km iar cea mai scurtă 1,3 km. Periferia este servită de 40,1 km linii

Personalul utilizat în întreaga rețea a metroului (38.800 persoane) este mult mai numeros decît la cel din Londra (22.000), ceea ce se poate explica și prin numărul mai mare de stații, amplasate la distanțe foarte reduse, în jurul a 500 m una de alta.

Cea mai mare parte a stațiilor au fost construite în urmă cu aproape 50 de ani, așa încît nu surprinde faptul că o preocupare de competență a autorităților și specialiștilor este îndreptată spre repararea și modernizarea stațiilor, atît sub aspect tehnic cît și funcțional și estetic. De exemplu „personalizarea” unor stații, sub aspect artistic — cultural (fenomen întâlnit și la metroul londonez): stația Luvr — cu opere de artă plastică prezente la Muzeul Luvr, Vărenne — cu sculpturi de Rodin, muzeul omonim aflîndu-se în apropiere, Hotel de Ville evocînd evoluția arhitecturală, urbanistică și instituțională a primăriei Parisului; Saint Germain de Près — evocînd Cartierul Latin, Bobigny — care a primit în 1985 pe frescă de Picasso, Villejuif — cu o frescă a lui P.V. Couturier și altele. Dacă toate acestea pot fi socotite elemente artistice „statice” în sensul că operele de artă sînt expuse permanent, alte stații găzduiesc manifestări interesante, expoziții, concerte, spectacole, acțiuni profesionale etc. Iată cîteva dintre aceste forme de viață artistică și culturală, științifică și profesională, care demonstrează că stațiile de metrou se pot transforma, cu bun gust și preocupare în adevărate centre de cultură și educație. „Muzica în metrou” (1977) „Vive le Cirque” (1978) „Violon d'Ingres” (1980); „Show Métiers” (1982) „Les Provinces francaises” (1984) „La métro la nuit” (1980); alte manifestări se referă la economisirea de energie, bicentenarul teatrului Odeon, Opera din Paris, Castelul Tuileries, tricenarul comediei francheze și multe altele.

În afara acestor forme de „animation dans le métro”, multe stații cunosc o bogată și diversă activitate comercială (magazine, alimentare, marochinărie, tutungerie, fructe, cadouri etc.) ca și o foarte colorată și stridentă activitate publicitară (în special de film). În fiecare stație

de metrou sînt expuse hărți amănunțite cu toate mijloacele de transport în comun din Paris, inclusiv (și în primul rînd!) metroul.

LA MOSCOVA — UN METROU MONUMENTAL

Necesitatea unui asemenea mijloc de transport devenea tot mai presantă la Moscova, ceea ce a făcut ca în anul 1931 să înceapă lucrările de construcție a metroului, primul din U.R.S.S.; peste patru ani, în mai 1935, era dată în exploatare prima linie de metrou, în lungime de 12 km, pe distanța Parcul de cultură și odihnă Gorki — Sokolniki.

Începutul războiului mondial a întrerupt construirea metroului, dar în decembrie 1941, după zdrobirea și alungarea armatelor hitleriste din Moscova — lucrările au fost reluate; în condițiile grele ale mobilizării pe front a resurselor umane și materiale, sub Moscova se mai nașteau două linii de metrou în lungime de 7 km fiecare.

După război au fost continuate în ritm intens lucrările, prelungindu-se liniile existente anterior, construindu-se altele noi între care una inelară, intersectînd toate liniile radiale și unînd 7 stații de cale ferată de la suprafață.

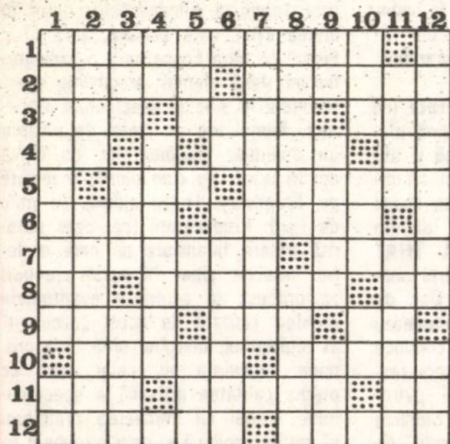
În perspectivă metroul moscovit va racorda la transportul rapid subteran orașele satelit construite în ultimii ani, noile cartiere, zonele de agrement și de odihnă ale orașului, aeroporturile, lungimea liniilor trecînd de 400 km.

Fără îndoială, aceste caracteristici tehnice și comerciale situează metroul din Moscova printre cele mai moderne și mai eficiente din lume; dar ceea ce îl deosebește, mai pregnant, de formele de transport asemăna-

toare din alte țări este estetica sa și arhitectura interioară, respectiv stațiile. Marmura albă și granitul roșu se îmbină într-o manieră sobră și monumentală, constituind fundalul pe care sînt executate sau aplicate opere de artă autentică — picturi, sculpturi, basoreliefuli, elemente miniaturale de arhitectură, decorațiuni artistice de mare finețe etc. Stațiile Kropotkinskaia și Komsomolskaia au primit „Marele premiu” la Expoziția Universală de la Bruxelles, iar stația Maiakovskaia, Medalia de aur la o expoziție „de profil” organizată la New York.

Experiența dobîndită de constructorii de metrou din Moscova a constituit un element esențial în construirea altor „orașe” subterane, în alte mari aglomerații urbane sovietice, ca de exemplu în Leningrad (dat în funcțiune în anul 1955, are 5 linii magistrale cu 116 km. lungime, 72 stații, viteza de 40 km./h și transportă anual aproximativ 1 miliard de pasageri), Kiev (în funcțiune din 1960, o singură linie magistrală de 18,2 km lungime și 15 stații, 38 km pe oră, transportă anual peste 270 milioane călători); de asemenea, orașe ca Harkov, Tașcent, Baku, Tbilisi, Erevan și-au construit metrouri în ultimii ani. De altfel în Uniunea Sovietică există un program amplu de perspectivă pentru construirea metrourilor în toate orașele cu peste un milion de locuitori; în prezent se află în construcție metroulurile din Minsk, Gorki, Kuibișev, Novosibirsk, Sverdlovsk Dnepropetrovsk; pentru alte orașe ca Riga, Alma-Ata, Rostov pe Don, Odesa, Omsk, Celeabinsk, Ufa, Perm, Kazan se definitivează proiectele; în total într-un viitor nu prea îndepărtat 23 de orașe sovietice vor dispune de acest mijloc modern și rapid de transport.

CONSTANTIN CHIFANE-DRĂGUȘANI

PE LITORAL

ORIZONTAL: 1) Stațiunea tineretului de pe insoritul litoral 2) Altă perla din șirajul derulat între Constanța și Mangalia — Loc predilect al plimbărilor pe malul mării 3) Nedoritul zilelor de plajă — Centru luminos — Marea cea galbenă a verii 4) Slip nr. 13! — Beneficiarul direct al razelor de soare — La ieșirea în larg! 5) Ridicat la malul apei — A da căldură 6) Sol

reintors, în miezul verii — Altă perla a litoralului românesc 7) Deosebit de înzestrat — Îndemn la odihnă 8) Îți aduce adesea marea în casă (abr.) — Bara din sport (pl.) — Întilnită la ceas! 9) Prinsă de căței — les la grămadă! — Apa care pierde urma! 10) Un spațiu destinat jocurilor — Te-nsoțește prin ploaie 11) La jumătatea străzii! — Pasaj de parcurs (pl.) — Rupt la mijloc! 12) Perla de nord a litoralului românesc — Teren de întrecere

VERTICAL: 1) Orașul-erou, punct de gravitație al vacanțelor estivale la mare — Turism, în cele din urmă! 2) Facilitează o bronzare uniformă și fără arsuri (reg.) — Expusă la Teatrul de estradă 3) Rînduri-rînduri (sing.) — Văd pe la spate! — Nelipsit de pe litoral 4) Extremele țărnelui! — Șiragul de perle al Mării Negre, zestre de aur a turismului românesc 5) Ipsos... neprins de os! — Frumoasa din port — Opus la ei! 6) Parcat pe laterale! — Perioada de aur a tinereții (petrecută la munte sau la mare) 7) O binecunoscută stațiune la Marea Neagră (2 cuv.) 8) Alt punct turistic de interes printre stelele litoralului — Bază de lansare în lumea mare 9) Tele! — Furnizori de evantaie multicolore — Printre curatele binefaceri ale odihnei la munte sau la mare 10) Lei... restituiți! — Intervine în grup la avarii (abr.) — Din vară-n vară 11) Orizontul îndepărtat al mării (pl.) — Strălucitoare perla turistică a litoralului... 12) ...și cea care încheie șiragul de stațiuni de pe țărmul românesc — Atracția nr. 1 a litoralului românesc

Mărirea și decadența artiștilor de cinema

Vittorio Taviani, unul din cei doi cunoscuți și apreciați frați regizori, povestea într-un recent interviu următoarele: „Cu mulți ani în urmă, plecați din mica noastră urbe toscană spre Roma, la soșirea în Cetatea Eternă, eu și Paolo am rămas surprinși, într-o piațetă, de figura unui ins care ședea pe trotuar și cerea de pomană; avea în față o bucată de hirtie pe care erau scrise câteva cuvinte: **Ero artista di cinema**”.

Despre un **fost** nume din lumea music-hall-ului povestește și filmul **A CHORUS LINE** (1984, regia Richard Attenborough). Nu de mult, Cathy era vedeta spectacolelor în care apărea. Acum... acum aude că va avea loc o selecție pentru câteva locuri în ansamblul de dans al unei reviste care se va monta pe Broadway și se prezintă și ea. Sint mulți cei care se supun la dura probă a selecției, artiști talentați, dar, care, acum, nu (mai) au nume, ci doar numere. „Sint dansatoare. Pot dovedi. Și am nevoie de subja asta. **Trebuie** s-o obțin” — îi spune regizorului spectacolului, care de altfel o cunoștea prea bine. „Dar e pentru ansamblu, nu-i pentru tine. Tu ești altfel, ești deosebită” — afirmă regizorul. „Nu-mi pasă. Sint dansatoare. Lasă-mă să încerc, să arăt ce știu. De altfel, toți sint deosebiți. Ia-mă sau dă-mi ceva aparte” — insistă Cathy. „Ai lucra și 24 de ore pentru cițiva cenți?!...” „Exact”.

Da, pentru a cițiga cițiva cenți trebuie să muncești din greu, să tragi ca un sclav la galere, cum se spune. Transpirația și zîmbetul amar, de învinși, îi însoțesc pe cei eliminați. Fiindcă dintre cei mai buni sint aleși cei „perfecti”. Cursa pentru un contract este și de talent, dar și de rezistență, de înverșunare, de tenacitate. Și asta mai mult ca oricînd astăzi, cînd cinematograful este în același timp artă și industrie, imaginație și putere. Un adevăr axiomatic, pe care nimeni nici măcar nu încearcă să-l verifice sau să-l demonstreze, un adevăr ucigător, care mistuie cu lăcomie lumea spectacolului cinematografic:

NU-I NICI O AFACERE CA AFACEREA CU SPECTACOLE

În 1972, filmul **CABARET** a propulsat pe firmamentul celei de-a șaptea arte numele unui creator total — regizor, actor, coregraf, scenarist. L-am numit pe Bob Fosse, artistul care a surprins lumea cinematografică cu acest film, primul musical politic: arta filtrează realitatea, focalizează atenția, se implică în istorie printr-o privire analitică, lucidă asupra ascensiunii fascismului în Germania. Fosse nu era un complet necunoscut, dimpotrivă, numele său reprezenta o garanție pe Broadway, dar pentru film — chiar dacă lucra la Hollywood — încă de la vîrsta de 25 de ani — nu însemna același lucru. (Cinefilii cunosc, cu siguranță, filmul său din 1969 **SWEET CHARITY**). Acum, pelicula-metaforă va fi învingătoare detașată, prin cele opt recompense, în competiția Oscarului.

După doi ani, va regiza **LENNY** (cu Dustin Hoffman), subiectul fiind plasat tot în lumea, atît de dragă și atît de cunoscută, a spectacolului de revistă. pentru ca, în 1979, Bob Fosse să revină spectaculos în atenție printr-un zguduitor film, **ALL THAT JAZZ**, care păstrează caracterul analitic, angajant din **Cabaret**. Dar, de data aceasta, regizorul abandonează scena „lumii ca teatru” și ne conduce în culisele show-ului, un univers fascinant prin demoniul care-l patronează. Dacă laimotivul din **Cabaret** era „Money makes the world go round”, acum Bob Fosse își propune să analizeze relația dintre producători (cei care dau banii) și creatori, sau, cu alte cuvinte care este statutul creatorului în lumea spectacolului marcat de miza financiară? Răspunsul regizorului (al filmului, implicit) este zdrobitor de crud: nimeni și nimic nu contează în afară de **ban**, de **profit**. Chiar și acel metaforic: a crea înseamnă a muri puțin, cu fiecare rol, cu fiecare operă, și-a pierdut po-

Liza Minnelli în „Cabaret”

ezia, farmecul. Fiindcă astăzi totul, în lumea artei, este afacere, este cifră. Filmul lui Bob Fosse este o radiografie pe două planuri: pregătirea spectacolului în sine și spectacolul afacerilor. Filmul are ca punct de plecare un amănunt autobiografic: cu cițiva ani în urmă, pe cînd monta o revistă pe Broadway, Fosse suferă un atac de cord. Producătorii (cei care datorită puterii financiare pe care o dețin, intervin chiar în actul creației) se grăbesc să analizeze eventualele pierderi cauzate de acest „accident” al regizorului, mergînd pînă la a propune înlocuirea lui, chiar dacă se pierde calitatea artistică a spectacolului, numai ca întîrzierea premierei să nu se producă și deci pagubele financiare să fie diminuate, sau chiar atenuate — mai ales dacă se fructifică jurnalistic și povestea cu infarctul, pentru a atrage spectatorii (reclama plus amănuntul biografic egal banii!). Acest moment real din viața regizorului oferă story-ul filmului **All That Jazz**. Punctul culminant: operația pe cord deschis, montată în paralel cu întrunirea producătorilor care: analizează „impasul și caută soluții care să-i „coste” cit mai puțin. Mon-

tajul paralel are suspansul lui Alfred Hitchcock, dramatismul lui John Ford, violența lui Sam Peckinpah, umorul amar al lui Milos Forman, fiorul tragic al lui Luchino Visconti, profunzimea analitică devastatoare a lui Michelangelo Antonioni și grotescul baroc al lui Federico Fellini. „It's no business like show business, like no business I know” — se aude din „off” vocea regizorului, iar pe ecran apare grupul celor care finanțează spectacolul socotind și socotind, căutând profitul cu orice chip. Timp în care, chirurgul se uită la ceas, pe monitorul de control semnalele luminoase se răresc, bătaile inimii sparg timpanul. „Doamna albă cu coasa” — tină, frumoasă, blondă, inundată de reflexele paietelor, ca o vedetă de musical — își face apariția. „Bye, bye, life, bye, bye happiness, hello loneliness, I'm gonna' die, I think I'm gonna' die” — cuvintele izbucnesc pe acordurile muzicale ale numărului pe care trebuia să-l interpreteze regizorul-actor. Gata? Nu, chiar dacă o piesă s-a uzat, ea este înlocuită rapid, fiindcă „the show must go on!” Spectacolul se dezlanțuie, are succes, toți se felicită, businessmenii sînt fericiți, aplauzele și ovațiile înseamnă bani, ce importanță are faptul că vreun actor își mai șterge pe furie o lacrimă, numai cei vii mai contează. La clinică, semnalele luminoase pe monitor se opresc, fermoarul la sacul de plastic în care se află defunctul regizor este tras cu putere. Acum e gata. Filmul. Lumea spectacolului însă este „o viață fără de moarte”, este o caracatiță în permanentă mișcare după pradă — glorie, faimă, bani, chiar dacă toate acestea se obțin cu „a muri puțin”. Fiindcă, totuși în primul rînd...

CINEMATOGRAFUL ESTE INDUSTRIE

Și ca orice ramură industrială supusă legii implacabile a investiției și a profitului, nici el nu este ocrotit de „răul specific”: conflictul dintre „majors” (marile companii producătoare) și producătorii (modești financiar) independenți, migrația de talente (atrase și de numărul „biletelor verzi”), inflația și falimentul, opulența și șomajul etc. Și în acest sector industrial sînt unii care au reușit, și-au fructificat șansa (care li s-a ivit, cînd li s-a ivit) și alții care — încă — o așteaptă cu disperare. Și parcă nici nu-ți vine să crezi că

există și așa ceva, cînd, zilnic, răsfoind publicațiile (mondene, în special), te izbesc știri de felul: Catherine Deneuve și Alain Delon, după ce au investit cîteva milioane în industria de parfumuri și-au lansat pe piață ultimul produs din gama care le poartă numele; Sylvester Stallone a plătit 20 de milioane fostei soții Sasha, la pronunțarea divorțului (și de atunci a mai divorțat încă o dată); Paul Newman, realizînd într-un singur an 24 de milioane beneficiu în urma publicității la o serie de sosuri, îi investește în binefaceri, apărînd „cauze pierdute”; pentru sustragere de la plata impozitelor, fîscul a reținut mai multe tablouri (unele aparținînd unor maeștri de acum 300 de ani), în valoare de cîteva zeci de milioane, din colecția particulară a Sophiei Loren; Victoria Principal donează 1,5 milioane pentru îngrijirea copiilor rămași handicapați de pe urma poliomielitei (boală de care a suferit și ea în copilărie); Joan Collins investește enorm într-o casă de modă pe care o conduce, iar Elizabeth Taylor oferă 10 milioane cercetătorilor care studiază maladia SIDA (nu poate uita că Rock Hudson a fost prieten de familie); Robert Redford și Jane Fonda și-au investit o mare parte din cîștiguri în înființarea unor companii producătoare (WILWOOD ENTERPRISES și EYEWITNESS) care să sprijine actorii și regizorii independenți în realizarea operelor lor (ca odinioară Francis Ford Coppola și George Lucas, rampele de lansare pentru Steven Spielberg, Mel Brooks, Peter Bogdanovich, Woody Allen...). Și lista ar putea continua la nesfîrșit. Dar aceasta ar fi doar o față (în culori) a lumii filmului, fiindcă, din păcate,

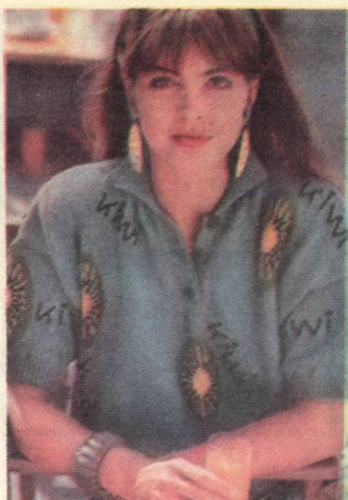
mai există și altele, printre care cea amintită la început:

FAȚA ÎNTUNECATĂ A LUMII SPECTACOLULUI

Da, „the dark side of show's world”, pentru că un actor șomer este aidoma unei păsări fără aripi, căreia i s-a interzis momentul de farmec: zborul. Or, cine cunoaște faptul — unul din multitudinea de aspecte sub care se manifestă în lumea atît de zbuciumată, invidiată și extrem de agitată a filmului — deci, cine, ciți cunosc faptul că, în spatele fastului, al luxului și splendorilor unui festival (de pildă, cel de la Cannes, renumit în lumea-nreagă), se „ascunde” un alt decor, deloc atrăgător, dar mai dramatic, mai șocant prin realismul său? „Zidul șansei”. Denumirea aceasta este cunoscută de actorii șomeri, care, zi de zi pe parcursul manifestărilor festivaliere, își „expun” aici, ca-ntr-o expoziție de stradă, fotografiile lor, însoțite de fișa artistică, în speranța că-i va vedea vreun impresar și vor găsi un angajament. Speranța, de fapt, că li se va ivi și lor șansa pe care s-o fructifice, că vor înceta să mai fie un număr și vor deveni un NUME.

Sînt numeroși cei care, în fiecare dimineată, se inghesuie la birourile de angajare ale companiilor artistice, puse la dispoziția lor pe timpul festivalului. Actorii tineri vin să-și depună „candidatura” pentru vreo eventuală figurație, un mic rol sau chiar un spot publicitar. Ei numesc acest zid „zidul rușinii”. Astfel, o tinărie actriță americană de 28 de ani, Peggy Marlow, care a debutat pe scena unui teatru la vîrsta de 4 ani, la

Minneapolis, apoi a absolvit, la 18 ani, cursurile de artă dramatică, nu pierde speranța de a obține un rol mare: „Mulți dintre tinerii noștri contemporani și-au pierdut adevăratul simț al vieții, căutându-l în consumul dezlanțuit de droguri, în alcool și erotism, căutând fericirea, însă rezultatul este o tristețe profundă, un vid în suflet, uneori disperarea. Eu mă încapăținez să caut fericirea în munca de actor, pentru care m-am pregătit. Cred că am dreptul să pretind așa ceva în meseria asta, fiindcă m-am măsurat cu mari actori străini, pe care i-am deprins cu stilul englez de interpretare”. Peggy a obținut până acum doar roluri ne semnificative în câteva filme — printre care „**AU NOM DE TOUS LES MIENS**” de Robert Enrico. Dar visul ei este de a turna „într-un Zeffirelli”, de exemplu. A luat pulsul mulțimii de pe croazetă când a participat la câteva „ședințe” ca fotomodel, la cererea televiziunii. În puține minute a fost înconjurată de sute de persoane convinse că o recunosc. Peggy le-a

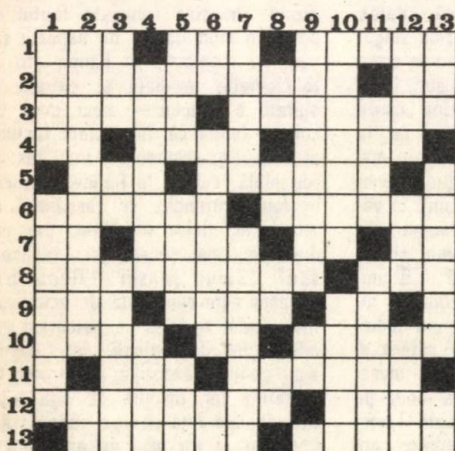

făcut jocul și a semnat autografe, cu un suris puțin amar. Pentru a întâlni producătorii — cei care manevrează starurile și se vor inabordabili — trebuie să te faci remarcat. Dar tinăra actriță refuză toate compromisuri-

le, nu apreciază starletele seminale care se oferă haitelor de fotografi. Cu privirea sa profundă și voluntară, cu un fizic atrăgător, Peggy nu trece chiar neobservată. Dar, pentru ea, asta nu-i decât o problemă de decor, principala calitate fiind „talentul de actriță”. Povestește neplăcerile acestei dure meserii de debutantă, în special când, după ce obținuse o învedere la o casă de producție, a trebuit să respingă avansurile unui producător, sau când, convocată de un altul, i s-a propus un „mare” rol într-o producție pornografică HARD...

Dacă Peggy, ieri — cadru didactic, azi — actor șomer, reușește să se impună, ea va face parte din cei 10 actori șomeri din 200 care obțin un rol și astfel ies din anonim. Dar pentru cât timp? Nimeni nu poate răspunde exact la această întrebare. Fiindcă, vorba aceea crudă ca adevărul pe care-l face cunoscut: „It's no business like show business, like no business I know”.

DAN GERARDI

MAMA

ORIZONTAL: 1) Fiica lui Minos, regele Cretei și mama lui Milet — Divinitate celtică, mesageră a zeiței Frigga, socotită mamă a neamului omenesc 2) Mama lui Meleagru și soția lui Eneu — Tăiat la capete! 3) Înșiruire de nume — Alinare 4) Limitele lui Uranus! — Incursiune — Nimfă, mama lui Teucru, primul rege al Troiei 5) Croială la mijloc! — Fiul nimfei Liriope, ce a fost schimbat într-o apă, îndrăgostit de propriul chip 6) Plini de tărie în fața greutăților — Bulboană 7) Leda! — Nimeni (trans.) — Egle... fără inimă! — Zina! 8) Mama lui Iason, cn-

mandantul argonauților — Fiica lui Cadmos și soția lui Atlant, una din zeițele mării 9) Bulboană în Banat — Mama uriașilor Atlas și Prometeu — Nul, sec! 10) Mama tuturor și a naturii în mitologia egipteană — Din inimă! — Mama centaurului Chiron 11) Tip de automobil american — Împreună cu sora sa, Electra, și-au ucis mama, pe Clitemnestra, răzbunându-și tatăl, pe Agamemnon 12) Zeița tăcerii la romani — Copil 13) Nimfă italică, mama lui Latinus, regele Latiumului — Presă de vii

VERTICAL: 1) Zeul Apollo, fiul lui Zeus și al Latonei, în mitologia etruscă — Cîntărea de toți 2) Soră a Electrei, fiica Clitemnestrei — Nume avocatic! 3) Mama vînturilor în mitologia greacă — Mama lui Epaf, fiu al lui Zeus — Soția lui Odin, mamă a neamului omenesc la scandinavii 4) Copii fără de mamă — Un metru cub de lemn 5) Mama tuturor celor în-suflețiți, în mitologia greacă — Masă de seară — Inima lui Doris! 6) Număr limitat! — Ca o mamă iubitoare (masc. pl.) — Ochiul din față! 7) Fără picioare (fem.) — Una din cele 50 de fiice ale lui Danaos, soția lui Poseidon și mamă a lui Nauplius 8) Isis! — Sfîrșitul lui Meleagru... în scrum! — Femeia de la ceas! — Ca o mamă vitregă (inv.) 9) Mama lui Ulise, moartă de durere pentru fiul său — La capetele nopții! 10) Numele Electrei, înainte de a fi schimbat de Homer — A deveni mamă 11) A porni în lume — Epitet atribuit zeiței Diana, protectoarea maternității 12) Mama lui Teseu, ajunsă sclava prea frumoasei Elena — Nave extraterestre (abr.) — Compact 13) Zeița nenorocirilor și a răzbunării, la greci — Nimfă iubită de Apollo, preschimbată în lotus — Parce!

„EFECTUL BUMERANG” al militarizării cosmosului

Cursa înarmărilor, în special a celor nucleare, evoluția aberantă a puterii de distrugere, extinderea razei de acțiune a factorului militar de la spațiul terestru, maritim și aerian în Cosmos au creat o situație deosebit de gravă pentru destinul omenirii. Experiența istoriei a arătat, îndubitabil, că, pe măsură ce cresc arsenalele militare, se amplifică pericolul ca acumulările de putere distructivă să formeze la un moment dat și din cauze incontroabile „masa critică” ce provoacă detonarea ei. Această amenințare se repercutează asupra întregii planete și vizează toate domeniile de activitate.

Odată declanșată era cosmică, explorarea spațiului extraatmosferic, crearea de stații orbitale complexe, lansările de sateliți ș.a. sînt receptate tot mai des ca evenimente obișnuite ale vieții cotidiene. De la începuturile sale, cucerirea Cosmosului a îmbrăcat, însă, un caracter dualist, cercetările în scopuri pașnice fiind concurente și depășite de cele cu aplicații militare. Cercetarea militară spațială poate determina nu numai apariția, ci și dezvoltarea și proliferarea unui sistem de arme cosmice greu controlabil și care ar amplifica imprevizibil amenințările de confruntare și război, inclusiv nuclear. Există, deci, riscul ca spațiul să repete, la altă scară și în alte condiții cariera de nejustificat a atomului a cărui aplicare pașnică este incomparabil depășită de utilizarea în scopuri militare. Apare cu totul paradoxal și intolerabil ca, în timp ce omenirea este confruntată cu o gravă și persistentă criză energetică, forța inepuizabilă a atomului să fie încălțată în 55 000 de încărcături nucleare capabile să transforme planeta într-un pustiu radioactiv.

Folosirea în scopuri pașnice a spațiului extraatmosferic ridică, la rîndul ei, o serie de probleme practice. Deși este considerat de marea majoritate a statelor ca un bun comun al întregii umanități, Cosmosul continuă să fie utilizat numai de un grup restrîns de „puteri spațiale”. În absența unor reglementări pentru folosirea sa rațională, au loc numeroase lansări cu consecințe negative asupra mediului ambiant, inclusiv a existenței pericolului de contaminare radioactivă a teritoriului a numeroase state, dat fiind faptul că unii sateliți sînt prevăzuți cu surse de energie nucleară.

TENDINȚE ÎN MILITARIZAREA COSMOSULUI

Într-un studiu al S.I.P.R.I. se arată că, la numai un an după lansarea primului satelit artificial (1957), au început să fie plasați pe orbite circumterestre sateliți cu utilizări militare. Dacă în 1960 au avut loc 14 lansări, în 1967 ele se ridicaseră la 106. În perioada care a urmat după 1967, lansările de sateliți în scopuri militare s-au menținut la cote foarte ridicate, aproximativ 100 anual, experții apreciind că din totalul sateliților ce se lansează 75—80 la sută au finalități militare. Potrivit institutului menționat, în intervalul 1958—1986 au fost lansate

2314 sateliți cu utilizări militare, dintre care 1320 de sateliți cu diferite misiuni de recunoaștere și 994 cu alte destinații, în această categorie înscrinduse și circa 60 de sateliți de luptă. De la un an la altul, folosirea Cosmosului în scopuri militar-strategice a căpătat o tot mai mare pondere. În acest sens, specialiștii consideră că informațiile strategice vitale sînt obținute pe cale cosmică în proporție de 98 la sută și numai 2 la sută prin alte mijloace. Se invocă, de asemenea, că cea mai scurtă distanță de lovire a oricărui punct de pe glob se obține din Cosmos. Dacă pentru a atinge ținta o rachetă balistică intercontinentală trebuie să străbată circa 6 000 km, pentru un proiectil lansat de pe o orbită joasă ea ar fi de numai 200 km. La aceasta se adaugă și elementul surpriză întrucît timpul scurt în care se parcurge distanța de la lansare la obiectiv face extrem de dificilă dacă nu imposibilă luarea de contramăsuri.

Încă de la sfîrșitul deceniului al șaptelea a devenit evident că este posibilă apariția unui teatru de acțiuni militare extraatmosferice, dezvoltarea armamentelor strategice — în special a rachetelor balistice intercontinentale — constituind un stimul puternic pentru utilizarea spațiului cosmic în scopuri militare. Alături de tehnica de luptă, o mare atenție a fost acordată aparatului de detectare, în cadrul acesteia sateliții de cercetare fotografică ocupînd un loc central. Cu ajutorul acestor sateliți se obțin imagini de mare acuratețe care sînt transmise la sol prin mijloace radio sau prin introducerea fotografiilor în capsule care sînt aduse pe Pămînt de mici rachete. Performanțele fotografiilor (în domeniul militar) făcute din Cosmos au avut o evoluție impresionantă. Deși nu s-au comunicat date oficiale în această privință, specialiștii apreciază că, dacă inițial pe înregistrările fotografice cosmice se puteau distinge detalii cu dimensiuni sub 40 metri, ulterior s-a ajuns la identificarea unor detalii de 20 metri, 10 metri, pentru a se înregistra, în prezent, valori sub 15 centimetri.

În cadrul programelor de militarizare a Cosmosului, o direcție bine conturată o constituie realizarea de mijloace antisatelit plasate în spațiul extraatmosferic. În acest scop, s-au conceput și experimentat sateliți antisatelit (numiți și „sateliți ucigași”) care se apropie de țintă și după identificare o distrug. Se afirmă că experimentarea unor sateliți de interceptare-distrugere a început cam din 1968. Realizarea armelor antisatelit, tendința de a le perfecționa au provocat luarea de contramăsuri. Astfel, se urmărește dotarea sateliților cu mijloace de protecție împotriva unor efecte de lumină care le-ar putea avaria. Pentru că pierderile de sateliți n-ar putea fi totuși evitate se studiază posibilitatea lansării pe orbite îndepărtate dincolo de 30 de km a unor sateliți de „rezervă” sau „sateliți întunecați”. Aceștia, fiind dotați cu o carcasă care îi protejează împotriva undelor radar, sînt mai greu sau chiar

imposibil de descoperit: La nevoie, printr-o comandă dată de la sol, „sateliți întunecați” sînt transferați pe orbitele de pe care urmează să-și îndeplinească misiunile. Există, de asemenea, posibilitatea de a plasa focoașe nucleare în acești sateliți de „rezervă” constituindu-se astfel stocuri atomice la înălțimi foarte mari de unde apoi să fie întrebunțate prin surprindere. Sînt analiști care apreciază că un conflict de amploare ar începe, inevitabil, prin acțiuni îndreptate împotriva sateliților militari și adversarului. S-ar realiza o așa-numită „lovitură de orbire”, care să scoată din funcțiune, în primul rînd, acele mijloace cosmice ale oponentului care ar putea să împiedice atacul. Această posibilitate generează prin ea însăși mari pericole. Teamă că adversarul ar putea executa o „lovitură de orbire” poate duce la acțiuni catastrofale pentru omenire.

S.D.I. SCUT SPAȚIAL?

În 1983 s-a proiectat o nouă etapă în militarizarea Cosmosului, în care se are în vedere crearea mijloacelor și utilizarea spațiului extraatmosferic pentru desfășurarea unei bătălii strategice. Denumit oficial „Inițiativa de apărare strategică” (Strategic Defense Initiative — S.D.I.) sau metaforic „războiul stelelor”, acest program lansat de președintele Reagan survine într-o situație în care cursa înarmărilor nucleare se înscrie în noi parametri calitativi și cantitativi. „Scutul spațial”, ca și alte proiecte militare spațiale nu ar face decît să accelereze cursa înarmărilor, imprimîndu-i a patra dimensiune — cosmică — după cea terestră, maritimă și aeriană. O asemenea evoluție ar spori considerabil riscurile de confruntare și război, competiția militară spațială adăugînd un rezervor uriaș de primejdii amenințătoare deja arhifisicente generate de armele nucleare și convenționale. Nu există nici un indiciu sigur că S.D.I. ar putea duce la perimarea și, deci, la dezafectarea arsenalelor nucleare. Programul ar necesita, potrivit autorilor săi, minimum 25 de ani, interval în care potențialul nuclear ar putea căpăta noi proporții. În schimb, evenimentele demonstrează că arenele nucleare pot fi reduse prin acorduri corespunzătoare. Trebuie, așadar, persevera tocmai pe această cale pentru negocierea unor tratate care să interzică armamentele atomice de toate categoriile. Or, amplasarea fortificațiilor spațiale nu numai că ar împiedica această perspectivă, dar ar și stimula competiția înarmărilor atomice, S.D.I. implicînd ca element fundamental mijloacele militare nucleare. În aceeași ordine de idei, aplicarea S.D.I. ar determina o nouă și agravantă escaladă a cheltuielilor militare. Potrivit unor estimări oficiale, „scutul spațial” ar costa peste 1 000 miliarde dolari. Spre comparație, să menționăm că proiectul „Manhattan” (crearea bombei atomice) a costat 10 miliarde dolari, iar programul „Apollo”, care a dus la primii pași pe Lună — 100 miliarde dolari. Cercetările în domeniul militar-spațial au și consumat numai în S.U.A. 291 miliarde dolari în perioada 1970—1984. Prin natura lucrurilor, exacerbaria alocațiilor militare ale Statelor Unite ar determina urcarea generală a bugetelor de înarmare, ceea ce ar duce la alte amputări drastice ale fondurilor consacrate dezvoltării economice și progresului social. Nu începe încă să se sporească exagerată a cheltuielilor militare ale marilor puteri ar exercita o presiune ridicată asupra alocațiilor de apărare ale tuturor statelor, în primul rînd ale țărilor din cele două blocuri militare, NATO și Tratatul de la Varșovia. De asemenea, S.D.I. se

anunță ca un sistem extrem de complicat și de sofisticat. Conform datelor furnizate de oamenii de știință americani, „scutul spațial” implică amplasarea a sute de sateliți, unii de observație și detectare, alții dotați cu aparatură laser și arme cinetice, mii de arme antirachetă, o impresiune „armada” electronică a cărei punere în acțiune ar fi subordonată deciziei, aproape instantanee, a computerelor. Intervenția omului pare, deci, a fi exclusă cu desăvîrșire. Ca urmare, de la hotărîrea asupra destinului omenirii tocmai omul este lăsat de-o parte. Ce s-ar întîmpla, de exemplu, dacă unul din sutele de sateliți ai programului S.D.I. ar exploda ca urmare a unei defecțiuni — se întreba autorul unui articol apărut în revista „Political Affairs”. În acest caz, arată publicația americană, computerul care controlează sistemul militar respectiv, neputînd stabili că în realitate este vorba de o explozie accidentală ar comanda „atac”. O dată declanșat conflictul nu va mai fi posibilă nici o corecție. Niciodată — continuă revista — programatorii nu pot avea certitudinea eliminării tuturor erorilor posibile de computer. Într-adevăr, cercetătorul John Bakus de la compania I.B.M. afirma că programul computerelor nu va putea fi niciodată testat într-o situație apropiată de varianta reală. El va fi utilizat, deci direct doar într-o situație de criză. Există astfel o primejdie enormă ca unele erori de programare să declanșeze începutul unui „război al computerelor”. Experții atrag atenția asupra împrejurării că, nu de puține ori, lumea a fost adusă în pragul catastrofei de diferite erori comise de computere. În acest sens, buletinul „Defense Monitor” aparținînd Centrului american pentru informații privind apărarea, dezvăluie că între 1977—1984, sistemul de avertizare nucleară a S.U.A. a dat 20 784 alarme false. Odată sistemul declanșat — menționează buletinul american — oamenii nu vor mai avea timpul de a lua o decizie. Automatizată la maximum, lansarea rachetelor va avea loc în funcție de datele furnizate de sistemul de avertizare, „a cărui funcționare poate fi supusă totdeauna erorii”. În aceeași ordine de idei, profesorul Kosta Tsipis, de la institutul de tehnologie din Massachusetts, afirma categoric: „Un astfel de sistem (S.D.I. — nn) nu va fi niciodată eficient și etans; Statele Unite se vor ruina pentru nimic. Proiectul nu este decît o enormă larsă, intrucît în loc să se pună capăt cursei înarmărilor, detronînd rachetele nucleare, cum s-ar putea înțelege, programul este de natură să determine o nouă escaladă a înarmărilor și mai amenințătoare, de astă dată în Cosmos, deasupra capetelor noastre, cu încărcături atomice vehiculate și de la dreapta și de la stînga”. În fine, în alte concluzii ale cercetătorilor din domeniul testării tehnologiilor de vîrf se spune: „toate aceste proiecte (din cadrul S.D.I. — nn) ridică probleme tehnice încă nerezolvate. Toate vor costa probabil trilioane de dolari. Toate violează unul sau mai multe tratate internaționale existente. Toate sînt extrem de vulnerabile. Toate pot fi anihilate de o serie de rachete ofensive și din acest motiv vor impulsiona cursa înarmărilor în domeniul armelor ofensive. Dacă vor funcționa, armele pe care le implică vor fi mai eficiente ca arme ofensive decît ca arme defensive. Deosebit de periculos se anunță faptul că ele vor putea rupe echilibrul din domeniul armamentelor, ceea ce ar putea duce la declanșarea războiului nuclear. Va fi necesar un efort de cercetări de mulți ani pentru a obține rezultate cît de cît convingătoare în legătură cu eficiența militară a programului de înarmări spațiale, cunoscut sub numele de „războiul stelelor”.

FOLOSIREA TEHNICILOR SPAȚIALE ÎN SCOPURI PAȘNICE

Experiențele de pînă acum evidențiază într-adevăr uriașele avantaje ale folosirii pașnice a tehnicilor spațiale. Sateliții au permis, astfel, perfecționarea lucrărilor cartografice, ajutînd la stabilirea unor hărți de o mare exactitate și aduse la zi. S-a observat că „fizionomia” Terrei este schimbătoare. Cutremurele de pămînt, erupțiile vulcanice, alte calamități naturale fac ca numeroase hărți să devină caduce într-un teren scurt, neajuns pe care fotografiile spațiale îl pot remedia rapid și în întregime. Cercetările spațiale au permis, totodată, sudarea sau obținerea unor metale în condiții de imponderabilitate, deosebit de utile pentru dispozitive electronice și optice perfecționate. Realizări remarcabile au fost dobîndite în industria telecomunicațiilor, care înregistrează un veritabil „boom”. O semnificativă experiență s-a făcut prin sistemul de sateliți COSPAS-SARSAT, care a permis salvarea a peste 600 de vieți omenești în urma unor accidente petrecute pe mări și oceane ca și în spațiul aerian. Navele maritime folosesc sateliți de telecomunicații în cadrul acordului internațional INMARSAT, la care au aderat peste 40 de țări. Cercetările spațiale pot aduce servicii considerabile și meteorologice. Sateliții meteo avertizează asupra unor fenomene precum formarea tifunurilor sau cicloanelor; sateliții ecologici detectează imediat incendiile de pădure, iar „patrulele solare” supraveghează erupțiile de pe marele astru. Specialiștii consideră realizabilă pe termen scurt prevederea seismelor cu ajutorul tehnicilor spațiale studiind relația dintre deplasările scoarței terestre și fenomenele ionosferice.

Astfel de succese sînt abia la început, dar oamenii de știință sînt unanimi în a aprecia perspectivele strălucite ale științei și tehnologiei spațiale pentru dezvoltarea civilizației și culturii umane. Această perspectivă este, însă, serios îngrădită, dacă nu întinsecă de cursa militarizării cosmice. Ea abate cuceririle științei și tehnologiei de la obiective civile, deturîndu-le pe „orbite” militare. Navele spațiale americane bunăoară au fost și se prevede a fi folosite și pentru misiuni secrete legate de pregătirea „războiului stelelor”. Stația orbitală, ce va fi lansată pe orbită la mijlocul deceniului viitor, este amenințată de aceeași soartă. Departamentul american al apărării și-a declarat intenția de a prelua o parte importantă din misiunile stației orbitale, care ar urma să fie utilizată ca platformă pentru aprovizionarea instalațiilor militare incluse în proiectul „scutului spațial”, ca și pentru misiuni de recunoaștere și de dirijare a acțiunilor în caz de conflict.

Competiția militară spațială restrînge drastic participarea majorității statelor la explorarea și folosirea pașnică a Cosmosului. Numeroase cercetări și activități spațiale

rămîn din același motiv acoperite de cel mai strict secret, ceea ce împiedică extinderea cooperării internaționale în utilizarea civilă a spațiului extraatmosferic. Un tratat internațional elaborat sub egida O.N.U. ar înlătura asemenea obstacole și ar deschide un cîmp larg, practic nelimitat, colaborării între toate statele în cercetarea spațială și în fructificarea pașnică, economico-socială a acestei investigații. Reprezentanții unor puteri spațiale consideră că ar fi nerealist să se vorbească despre accesul tuturor statelor, inclusiv al țărilor în curs de dezvoltare la operațiunile științifice și tehnologice, avînd în vedere lipsa de mijloace tehnice și financiare, precum și faptul că aceste state sînt confruntate cu alte probleme de natură economică și socială. Abordarea apare simplistă și neconformă realităților. Țările în curs de dezvoltare din Asia, Africa și America Latină ar beneficia de resurse adecvate, dacă nu ar fi antrenate în cursa înarmărilor la care participă cu un tribut de 200 miliarde dolari pe an și dacă nu ar fi jefuite prin practici discriminatorii, protecționiste, ca și prin dobînzile cîmătărești, care le-au ridicat datoriile externe la peste 1 000 miliarde dolari.

Fapt curios dar explicabil, militarizarea Cosmosului a scăpat o anumită perioadă atenției opiniei publice internaționale, cu toate că activitățile militare în spațiul extraatmosferic se desfășoară de două decenii. Rezultatele spectaculoase și încurajatoare pentru progresul civilizației umane obținute în cucerirea pașnică a Cosmosului au estompat în bună măsură amploarea, intensitatea și pericolitatea activității pe plan militar în spațiu extraterestru. Reliefînd senzaționalul realizărilor cosmice și menținînd secretul asupra complexelor activități spațiale cu caracter militar, unele mijloace de informare în masă au putut ascunde timp îndelungat enormele primejdii ale militarizării Cosmosului pentru civilizația umană. De aceea, mass-media de pretutindeni le revine misiunea de a informa corect și obiectiv opinia publică atît asupra progreselor înregistrate în explorarea pașnică a Cosmosului, cît și a marilor pericole pe care le generează militarizarea spațiului extraatmosferic. Este nevoie ca anumite mijloace de propagandă occidentală să renunțe cu desăvîrșire la prezentarea denaturată a acțiunilor militare în Cosmos, interpretate deseori ca „necesare pentru restabilirea echilibrului strategic” ori pentru „compensarea” unor pînse asimetrice în balanța forțelor din cele două blocuri militare.

Se impune, așadar, o abordare nouă și în domeniul spațiului cosmic, dosar care se încadrează în ansamblul problemelor privind dezvoltarea, dezarmarea și securitatea internațională, de unde imperativul unei analize complexe și de perspectivă, care să asigure accesul la explorarea Cosmosului ca bun al întregii omeniri, în conformitate cu interesele fundamentale ale fiecărui stat.

STEFAN CÂRJĂ

Mosaic tehnico-științific

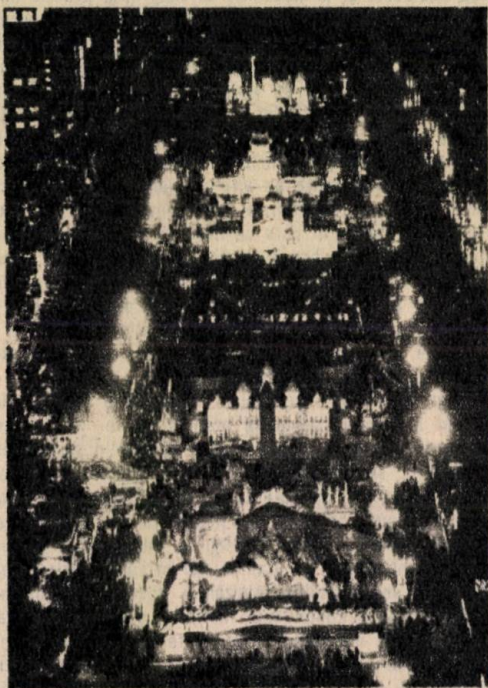
□ **Combustibil.** Specialiști japonezi au demarat construcția a patru instalații pentru transferul și păstrarea unui amestec de înaltă consistență format din apă și cărbune. Sînt deja finalizate lucrările la două instalații de producere a respectivului amestec praf de cărbune și apă într-o

anumită rețetă, împreună cu un sistem pentru îndepărtarea cenușii. Testele de performanță arată buna lui comportare drept combustibil pentru cazane.

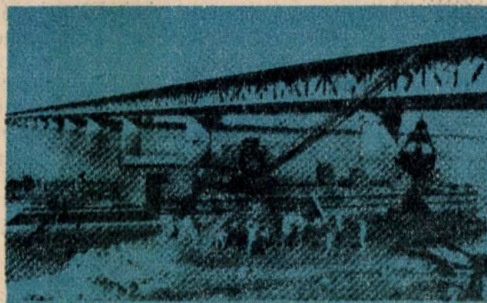
■ **Sortator automat.** Un inventator francez a realizat un aparat ce poate

trăia fructele după mărime și culoare, deci după gradul de maturitate într-un ritm de cinci pînă la 10 bucati pe secundă. Acest sortator automat are în componența sa o cameră video și un sistem de stocare a imaginilor pe bază de microprocesor. În timpul lucrului, mina automată acționează conform deciziilor transmise de memoria computerului.

Fapt divers pe mapamond

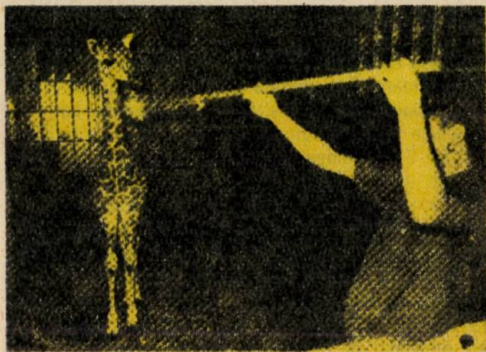

● Sapporo, important centru cultural din Insula Hokaido-Japonia, este gazda renumitului Festival Anual al Zăpezii, manifestare în cadrul căreia sînt prezentate cele mai diverse creații de sculpturi în zăpadă și gheață, opere de artă efemere care încorporează multă muncă, măiestrie și talent.

● „Thang Long” - Zmeul care se înalță - este numele celui mai mare pod din Asia de sud-est, cel care face legătura între malurile Fluviului Roșu la nord de Hanoi (R.P. Vietnam).

Construit pe două niveluri, el poate fi traversat la o înălțime amețitoare, pe benzi diferite, de autocamioane, trenuri și biciclete. Podul măsoară 5,5 km.

● Zoologii de la Grădina zoologică din Berlin (R.D.G.) s-au văzut obligați să crească artificial un pui de girafă rămas orfan. Problema? „Micuța” (cum a fost botezată) de patru săptămîni, extrem de sperioasă și susceptibilă, nu lăsa pe nimeni să se apropie. Supraviețuirea ei în lipsa mamei era incertă, dar după 36 de ore de încercări continue, răbdătoare și pline de tact „Micuța” a putut fi păcălită și hrănită cu un polonic cu coadă lungă, „sistemul” acesta de hrănire cu lapte durînd 2 luni.

● Pe Bulevardul Leningrad din Moscova s-a deschis o cafenea cu program non stop. În afară de programul prelungit, particularitatea și noutatea le constituie faptul că programul artistic este asigurat la orice oră de consumatori; artiști amatori și profesioniști care frecventează cafeneaua cîntă la pian, la gitară, vocal sau prezintă alte momente artistice, fără o regie sau un scenariu prealabile.

● La Moscova a fost înființat un serviciu telefonic inedit care va sta permanent la dispoziția locuitorilor marii metropole. În schimbul unei taxe de 2 ruble pot fi solicitate orice fel de consultații juridice.

● La Madrid sau în oricare mare oraș al Spaniei cine vrea să fie sigur că o scrisoare sau un pachet ajunge repede la destinație nu le încredințează serviciului de poștă tradițional. De cele mai multe ori expeditorul apelează la un „mesajero” motorizat, pentru că încrederea în poșta spaniolă a dispărut „ca zăpada sub razele calde ale soarelui”, cum plastic se exprima un reporter.

Încă din 1977 s-au găsit amatori deveniți între timp concurenți ai „Poștei ca un melc”. S-au înființat astfel primele 12 oficii de poștă prin mesageri, iar în decurs de 10 ani numărul acestora a crescut la 500. Cîteva mii de „mesajeros” sînt angajați în această afacere, se pare, destul de rentabilă.

Destinul unui document

În toamna anului 1940, după două decenii de luptă consecventă împotriva politicii revizioniste, devenită primejdios de agresivă după instaurarea regimului nazist în Germania (30 ianuarie 1933), România a fost aruncată în orbita Berlinului, ca urmare a izolării ei politice și militare, generată de evenimentele ce s-au succedat în Europa din august 1939 până în august 1940. După realizarea Marii Uniri în anul 1918, obiectivul fundamental al politicii externe a României fusese apărarea independenței naționale și a integrității teritoriale a statului unitar, făurită prin lupta și jertfele întregii națiuni române. Acțiunile statelor fasciste și revizioniste constituiau, evident, o amenințare pentru România și ea a militat statornic pentru stăvilirea politicii de expansiune și agresiune a Germaniei hitleriste și Italiei fasciste, secondate de aliații lor, în primul rând Ungaria horthystă. În septembrie 1940, România era abandonată de puterile în al căror concurs ar fi putut spera („Ne considerăm complet izolați și lipsiți de sprijinul material și politic al oricărei puteri străine” evalua situația, la 26 august 1940, Secția operații din Marele Stat Major român).

Integrarea României în sfera de dominație a Reichului nazist s-a făcut împotriva voinței și intereselor poporului român. Era firesc, așadar, ca în rândurile acestuia să se intensifice starea de spirit antifascistă, care, pe măsura manifestării consecințelor nefaste ale știrbirii suveranității naționale de către Germania hitleristă să se manifeste tot mai viguros. Partidul Comunist Român a fost cel dintâi partid politic din țara noastră care a denunțat regimul de dictatură, instaurat în umbra baionetelor Wehrmacht-ului; el a elaborat un program de unire a tuturor forțelor națiunii române, expus în Platforma-program **Lupta poporului român pentru libertate și independență națională**, (6 septembrie 1941) primul document programatic, întocmit de un partid comunist dintr-o țară ocupată sau controlată de Reichul nazist.

Factorii de conducere ai Germaniei hitleriste nu-și făceau iluzii asupra adevăratelor sentimente ale poporului român: El știa ostil oricărei colaborări cu Reichul nazist și de aceea înțelegeau că trebuie să-l supravegheze îndeaproape.

O amplă rețea de servicii de spionaj hitlerist au acoperit România: militari, diplomați, ziariști, oameni de afaceri, membri naziști ai grupului etnic german din România, cu toți spionau și întocmeau rapoarte despre situația din țara noastră, relevând cu toții că poporul român era profund și unanim ostil Germaniei naziste care contribuise decisiv la amputările teritoriale suferite de țara noastră în vara anului 1940, împinsese România în războiul antisovietic și-i jefuia bogățiile.

Pe măsura intensificării mișcării de rezistență antihitleristă din România, s-au înmulțit și rapoartele acestor reprezentanți sau agenți ai Reichului. Despre demersul unuia dintre ei, aflăm dintr-o însemnare din 16 octombrie 1944 făcută în jurnalul său de Rudolf Semmler, secretarul lui Joseph Goebbels, ministrul propagandei. Acesta, ostil ministrului de externe Joachim von Ribbentrop (al cărui post îl rivnea) îl prezenta — ceea ce nu era lipsit de adevăr — drept un incapabil pe șeful diplomației Reichului. Drept exemplu al incapacității lui, Ribbentrop, Goebbels i-a relatat lui Semmler următorul episod: „În mai 1944, un memorandum despre evenimentele politice care aveau să se desfășoare probabil în România a fost întocmit de un expert economic care lucra în afaceri de petrol la București și care, de ani de zile, studiasse situația de acolo. El indica diverse cercuri care lucrau în țară împotriva Germaniei, îl denunța pe generalul Antonescu ca pe un trădător și prezicea că dacă în politica germană nu se producea nici o schimbare, că dacă ministrul Killinger (reprezentantul diplomatic al Germaniei în România — n.n.) continua să-și negligeze îndatoririle, în trei sau patru luni, românii vor trece de partea Alianților (coaliția antihitleristă — n.n.).

Șeful grupului român din Asociația Germanilor din Străinătate a făcut să parvină acest memorandum lui Bohle (șeful Secției Germanii din străinătate din partidul nazist — n.n.) care l-a prezentat lui Bormann (lider nazist, care îndeplinea funcția de secretar al lui Hitler — n.n.). Acesta, la rândul său, l-a arătat lui Hitler, care, surprins de gravitatea situației din România, s-a arătat iritat de rapoartele superficiale, trimise de Killinger. Hitler crezuse până atunci că se putea conta pe România. El a transmis memorandumul lui Ribbentrop, însoțit de observații foarte neplăcute, și i-a dat ordin să studieze doleanțele și să ia măsuri pentru a opri dezvoltarea primejdioasă a situației din România.

Ribbentrop s-a arătat furios că Hitler promise un memorandum privind politica externă, fără ca el să fi trecut prin minile sale. Se știe energia desfășurată de Ribbentrop pentru ca nimeni să nu-i încalce sfera atribuțiilor sale. De aceea el nu a considerat (reamintim că Semmler consemnează relatarea făcută de Goebbels — n.n.) memorandumul drept un avertisment, ci ca o imixtiune străină în sfera sa de atribuții. În loc, deci, să-l convoace pe Killinger pentru a-i cere explicații sau de a se duce el însuși la București pentru a se informa, și-a pierdut timpul pentru a afla cine trimisese memorandumul. Ancheta sa dură o lună și, ironie a soartei, îl descoperi pe autor chiar în ziua prăbușirii din România cu consecințele ei dezastruoase.

Înainte de a începe identificarea autorului acestui memorandum, citeva lămuriri suplimentare sînt necesare.

Relatarea consemnată de Rudolf Semmler provine de la un rival al lui Ribbentrop, interesat, deci, să-l prezinte cât mai defavorabil. Ministrul de externe al Reichului nu a fost atât de inactiv, pe cît îl prezintă Goebbels. Știm din alte surse că la 16 iulie sosise în Germania Andreas Schmidt, șeful nazist al Grupului Etnic German, pentru a-l informa direct pe Hitler despre situația din România, considerat de el ca fiind deosebit de gravă, ca urmare a înmulțirii manifestărilor de ostilitate față de Germania hitleristă. Schmidt nu a fost primit de Hitler — preocupat de situația critică de pe fronturi și, după 20 iulie, de consecințele atentatului —, dar s-a întâlnit cu Ribbentrop. Acesta a scris lui Killinger: „Din diverse surse s-a rapor-

tat la cartierul general al Führerului despre o iminentă defecțiune a României. Vă rog să-mi comunicați părerea Dvs. în această privință precum și o evaluare a situației". Telegrama (probabil din 15 august) a lui Killinger califica zvonurile despre posibila ieșire a României din orbita Reichului drept... „Latrengerüchte! (zvonuri lipsite de orice temelie). Infatuat și arrogant, ministrul Germaniei la București credea că ține situația sub control și, numai cu o săptămână înainte de Actul revoluționar de la 23 August, el își asigura șeful direct că Germania nu avea nimic de temut din partea României.

După cum se știe surprinderea strategică a adversarului a jucat un rol important în victoria revoluției române din august, inițiată, organizată și condusă de Partidul Comunist Român. Actul revoluționar de la 23 August 1944 a provocat destrămarea întregului dispozitiv german din Europa de sud-est și a privat economia de război a Reichului de cea mai importantă sursă de aprovizionare cu petrol. Prin consecințele sale strategice și logistice (logistica este o subdiviziune a artei militare care se ocupă cu asigurarea materială și tehnică a trupelor), acțiunea curajoasă a României din august 1944 a scurtat cel de al doilea război mondial cu cel puțin 200 de zile.

Lovitura de trăznet reprezentată de revoluția română din august 1944 și gravele ei urmări pentru Germania nazistă și Wehrmacht au provocat furie lui Hitler, care a ordonat o anchetă severă pentru a se stabili ce informații existaseră despre iminența întoarcerii armelor de către România și cine erau vinovații pentru neluarea în seamă a acestor comunicări.

Documentele acestei anchete, rămase încă inedite (ele se păstrează în Arhivele din R.D. Germană) nu cuprind referiri la memorandumul avocat de Goebbels. Printre cei care au avertizat asupra desprinderii României din orbita Germaniei hitleriste, figurează însă un inginer Verdross, arătat a fi „proprietarul unei mari întreprinderi din București”, care a plecat la Berlin pentru a alarma Ministerul de Externe. Înaltul Comandament al Wehrmacht-ului precum și conducerea S.S.-ului (Himmler) „pe baza unui mare număr de fapte concrete” despre evoluția primejdioasă — pentru interesele Reichului — a situației din România și pentru a cere trimiterea unei divizii S.S. care să împiedice acest curs al evenimentelor. Ancheta — care invocă mărturiile profesorului Ernst Gamillschegg, directorul Institutului Științific German din București, și a librarului Karl Buchholz — înregistrează asigurările date, la reîntoarcerea sa la București, prietenilor și cunoștințelor, potrivit cărora măsurile necesare aveau să fie luate de îndată de autoritățile hitleriste.

Deși între relatarea lui Goebbels și ancheta ordonată, după 23 August, de Hitler există unele deosebiri lesne de observat, simțim înclinați să credem că autorul memorandumului a fost inginerul Verdross.

Așa cum scrie publicistul vest-german Siegfried Kogel-franz în „Der Spiegel” (1984), Actul revoluționar de la 23 August 1944 a fost un fapt unic în istorie: niciodată, un singur eveniment nu a provocat într-un timp atât de scurt pierderea unor teritorii atât de întinse și a unor efective atât de numeroase ca acele suferite de Germania hitleristă în urma acțiunii României.

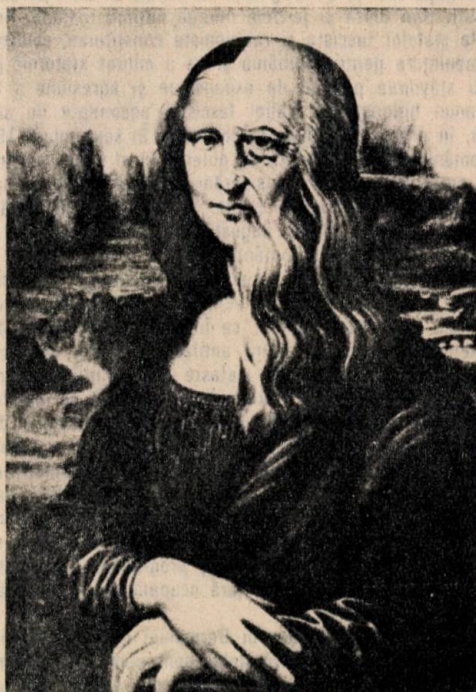
Un temei de mândrie patriotică pentru poporul român, autor al acestei performanțe istorice.

FLORIN CONSTANTINIU

Fapt divers pe mapamond

● Cu ajutorul aparatului robot se poate realiza cel mai rapid și exigent desen. În numai 3 minute, cu ajutorul unei video-camere care înregistrează toate trăsăturile și detaliile chipului, robotul realizează portretul desăvârșit al persoanei solicitante.

● Secretul celebrei pinze „Mona Lisa”, tablou atît de mult disputat de către criticii și iubitorii de artă, este dezvăluit azi de către tînărul pictor iugoslav, Predrag Lukovic Bajo. Reproducînd picturile celebru lui pictor Leonardo da Vinci, îndeosebi cel al „Mona Lisei” pictorul iugoslav stabilește faptul că celebra pînză reprezintă de fapt autoportretul lui Leonardo da Vinci. Descoperirea pictorului iugoslav anticipează, astfel, faptul atestat de computerul din New York.

TITANIC

În vara anului 1985, o expediție franco-americană reușea să găsească epava Titanicului și să o fotografieze. În 1986 o nouă expediție făcea o explorare temeinică a epavei, ziarele și mai ales revistele ilustrate consacrand acestui eveniment un număr important de pagini. Mitul Titanic era epuizat sau cel puțin așa se părea pentru că în vara trecută o expediție franceză a săvârșit ceea ce americanii considerau un sacrilegiu: a recuperat circa 800 de obiecte. Cît de franceză a fost expediția și ce se ascunde în spatele întregii afaceri vom vedea în continuare.

13 răspunsuri la enigmele epavei

1. CUM SE POATE SCUFUNDA O NAVĂ „INSCUFUNDABILĂ”?
2. CARE ESTE CAUZA REALĂ A SCUFUNDĂRII?
3. CARE ESTE CIFRA EXACTĂ A VICTIMELOR?
4. APARIȚIA LEGENDEI TITANIC-ULUI?
5. CARE ESTE STATUTUL EXACT AL EPAVEI?
6. EXISTĂ UN PROPRIETAR LEGITIM AL TITANICULUI?
7. DE CE A DISPĂRUT EPAVA PENTRU 73 DE ANI?
8. CINE SÎNT CEI CARE AU GĂSIT EPAVA?
9. CUM ARATĂ TITANICUL ASTĂZI?
10. LOVITURĂ DE TEATRU: 800 DE OBIECTE SCOASE DE SUB NASUL „AMERICANILOR”?
11. CARE SÎNT COSTURILE ULTIMEI EXPEDIȚII (VARA LUI 1987)?
12. CINE SE ASCUNDE ÎN SPATELE INIȚIALELOR ORE?
13. CE A MAI RĂMAS NEELUCIDAT ÎN ISTORIA NAUFRAGIULUI?

1. CUM SE POATE SCUFUNDA O NAVĂ „INSCUFUNDABILĂ”?

La 10 aprilie 1912, ora 13, cea mai mare navă din lume pleca în călătoria inaugurală. Avea să fie și ultima. După numai 4 zile, 15 ore și 20 de minute, titlul de cea mai mare navă din lume era restituit de TITANIC navei soră OLYMPIC de la circa 4 000 metri adîncime, de pe fundul Oceanului Atlantic.

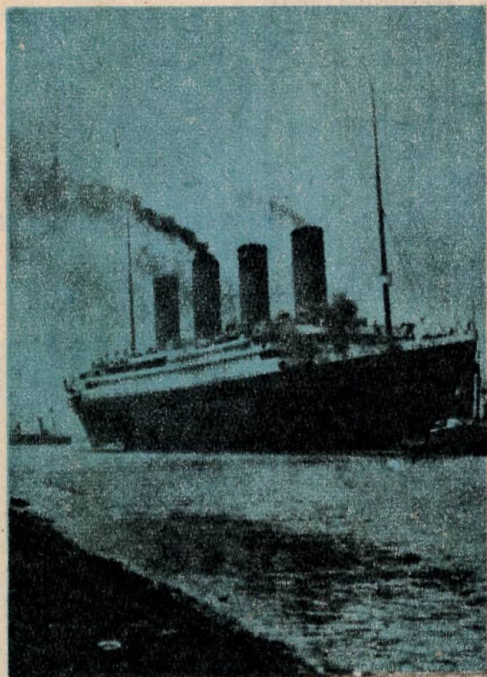
O lume întreagă era stupefiată. Luni de zile, toate marile ziare publicaseră știri despre ultimele realizări ale tehnicii, despre cele două pacheturi minune ale companiei White Star, nave ce depășeau în mărime, confort și securitate tot ceea ce se construise pînă atunci. Cu numai cîteva zeci de tone mai greu decît sora geamănă TITANIC-ul echivala cu un hotel avînd 762 camere de trei categorii, șapte kilometri de coridoare și punți de promenadă. Avea 269 metri lungime, 28 metri lățime și o înălțime de la mărul catargului la chilă de 53 metri. Cele 46 328 tone deplasament erau împinse cu o viteză de 22,5 noduri (puțin peste 42 kilometri pe oră) de către 46 000 cai-putere. La bord puteau fi imbarcați 2 440 pasageri, astfel încît, împreună cu cei 860 membri ai echipajului se putea ajunge la 3 300 persoane. Din fericire, cum se va fi dovedit ulterior, la bord nu se găseau în prima sa cursă decît aproximativ 2 206 persoane, (casa-

geri+echipaj) pentru care au fost luate la bord 44 tone de carne, 27 000 sticle de bere și apă minerală, 35 000 ouă, 40 tone de cartofi și 5 tone de zahăr.

Construcția navei se efectuase în șantierele Harland & Wolf în condiții de siguranță absolută. Toată structura era asamblată prin nituire, fiind bătute 2 950 000 nituri în greutate de circa 1 200 tone. Corpul era alcătuit din 15 compartimente etanșe, cel mai lung fiind cel care adăpostea motoarele alternative, cu o lungime de 62 metri. Calcularele preliminare arătau că inundarea completă a oricărui 2—3 compartimente nu poate afecta flotabilitatea navei. Pereții etanși se înălțau mult pe linia de plutire, fără însă a ajunge până la puntea principală. Ei erau prevăzuți cu uși de acces ce puteau fi închise manual sau electromagnetic, astfel încât la o simplă răsucire de buton nava trebuia să devină inscufundabilă. Sonerii de alarmă anunțau închiderea ușilor cu câteva zeci de secunde înainte de închiderea automată pentru a permite părăsirea compartimentelor afectate.

Cele cinci pompe de balast și trei pompe din cală puteau evacua 400 tone de apă pe oră, un adevărat record, și totuși...

Atunci când **Titanicul** pleca în primul său voiaj, nava sora **Olympic** efectuase deja 6 traversări ale oceanului, toate cu un deosebit succes, primele cinci sub comanda căpitanului Edward Smith, ce va comanda **Titanicul**. La comandă, alături de el, se vor găsi în noaptea dezastrului și secundul Wilde și primul ofițer Murdoch. Vedeta presei internaționale și a reclamelor era până atunci **Olympic**. **Titanicul** avea să devină celebru după scufundare. Reclama pentru prima traversare se înscrisa în linia generală a companiei. Constructorii și proprietarii lansaseră sloganul „Nici chiar Dumnezeu nu poate scufunda această navă”, menit să câștige încrederea celor superstițioși. Nu însă pentru mult timp.

lată filmul dezastrului:

2 aprilie 1912: Cel mai mare vapor de pasageri din lume, **Titanic**, proprietate a companiei White Star Line pleacă în cursa transatlantică inaugurală din portul Belfast către Southampton, unde îmbarcă o parte din pasageri, apoi se îndreaptă către Cherbourg în Franța și Queenstown în Irlanda.

10 aprilie: **Titanic** pleacă din Queenstown către New York, cu „toate biletele vindute” spre New York, sub comanda căpitanului Edward J. Smith transferat pentru această cursă inaugurală de pe nava **Olympic**. Comandantul, adevărat veteran al traversărilor transatlantice, urma să fie pensionat după cursă în urma unui serviciu ireproșabil la compania White Star Line.

14 aprilie: În cursul serii, nava parcurge o zonă în care apare gheață, în cabina de telegrafie fiind recepționate mesaje de avertizare din partea unor nave aflate în vecinătate, **Caronia**, **Baltic**, și **Californian**. Aceste mesaje sînt transmise către puntea de comandă, spre deosebire de cele de pe **Amerika** și **Mesaba** ce rămîn în cabina radio. Presupunerea comisiei de anchetă evaluează viteza absolută a navei la 22,5 noduri. În realitate, după cum afirmă cei care au găsit epava era de „numai” 21 noduri.

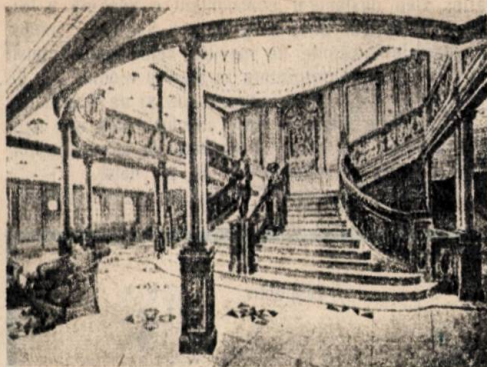
14 aprilie, ora 23,40: Vizibilitate perfectă. Temperatura a scăzut cu circa 6°C în două ore. Frederick Fleet, omul de veghe din cuibul de cioară de pe catargul prova, anunță prin telefon puntea de comandă: „Aisberg drept în față”. Ofițerul de cart William Murdoch ordonă timonierului „Totul tribord” și imediat acționează telegraful mașinilor „Stop; maximum de viteză înapoi”. Cîrma era deja maximum tribord, iar nava schimbase de drum cu două puncte către tribord cînd s-a produs coliziunea: Experiențele efectuate cu nava **Olympic** au permis să se tragă concluzia că pentru a întoarce nava cu două puncte la 22,5 noduri erau necesare 37 de secunde de la darea ordinului, deci aisbergul se găsea la circa 450 de metri cînd a fost identificat. Concomitent, al cincilea ofițer, Joseph Boxhall, pleacă să îl anunțe pe comandant. Acesta sosește pe punte imediat după coliziune.

14 aprilie, ora 23,42: Comandantul sosit pe punte se informează asupra gravității situației. Același Fleet din cuibul de cioară raportează la întrebarea dacă ciocnirea este puternică: „Nu, sir. A fost o radere la mustață”. Suficientă însă pentru a produce o rupere a tablelor pe o lungime de circa 90 de metri la trei metri sub apă.

14 aprilie, ora 23,45: Mașinile sînt oprite.

15 aprilie, ora 0,05: Directorul tehnic al firmei constructoare, Thomas Andrews, îi comunică comandantului că nava este pierdută, urmînd să se scufunde. 3 000 de tone de apă au fost deja ambarcate în compartimentele probei. Afundîndu-se, aceasta permite apoi să treacă peste pereții etanși prin culoarele punților.

15 aprilie, ora 2,20: În nori de abur, urlete și resturi plutitoare, **Titanicul** dispare complet de la suprafață. Rămîn bărcile ce au plecat prematur și au încă câteva sute de locuri disponibile. Ele vor fi luate la bordul navelor ce sosesc în ajutor la numai câteva ore. Între ele se găsește și **Californian** care dacă nu ar fi închis postul radio ar fi putut sosi la timp pentru a salva majoritatea oamenilor de pe **Titanic**.

2. CARE ESTE CAUZA REALĂ A SCUFUNDĂRII?

Pînă de curînd, ipoteza plauzibilă și acceptată unanim era că aisbergul reușise să deschidă coca navei, asemenea unui cuțit cînd taie o cutie de conserve, pe o lungime de cinci compartimente, inclusiv un compartiment cu căldări. Se știe că un aisberg are numai o zecime din volumul său deasupra apei, înglobînd în masa sa stînci și pietre de pe solul de care s-a rupt. Pentru a rupe coca pe o asemenea lungime era suficient să agate și să „deșire” chila de ruluu din tribord, odată cu tablele de legătură.

O ipoteză apărută după ce echipele de scufundători nu au reușit să găsească nici o urmă a fisurii laterale, corpul fiind îngropat adînc în mil, vine să reevalueze, ceea ce se considera a fi eroare umană și să risipească misterul comportamentului comandantului Smith.

Nava era în rodaj, cu motoarele noi, cu dispozitivele aferente avînd puține ore de funcționare. Mulți dintre membrii echipajului nu știau să manevreze multe dintre

dispozitivele ce le fuseseră încredințate. De aceea, tot timpul cursei, exceptînd ziua premergătoare dezastrului, nava mergea cu o viteză mai mică decît cea maximă de croazieră. Cu circa șase ore înainte de întîlnirea cu aisbergul, unii dintre pasageri și membri ai echipajului au perceput o ușoară vibrație a corpului navei, datorată creșterii de viteză. Nava adoptase regimul de viteză maximă, decizie cel puțin curioasă din partea comandantului, cu atît mai mult cu cît se primiseră mesaje de avertisment ce anunțau prezența aisbergurilor. Comandantul Smith, un om cu aproape jumătate de veac experiență pe mare, ordonase în aceste condiții ridicarea vitezei. Era cel puțin curios. El luase toate măsurile de prevedere (întărirea posturilor de observație, om în gabie etc.) exceptînd una: micșorarea vitezei.

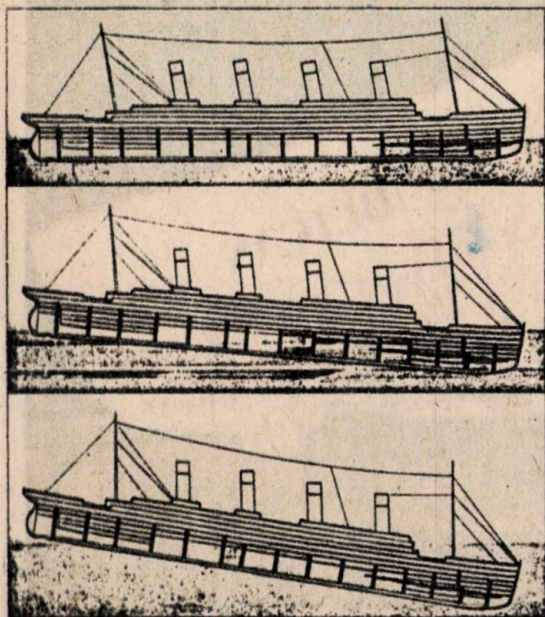
Bazîndu-se pe mărturiile cîtorva dintre naufragiați, doi dintre scufundătorii francezi ce au inspectat epava, Paul-Henry Nargeolet și Patrice Lardeau au lansat o ipoteză îndrăznească, dar foarte plauzibilă și în concordanță cu comportamentul căpitanului Smith: **Titanicul** părăsise Liverpoolul cu un început de incendiu într-una dintre magazinele de cărbuni. Era un tip de accident frecvent în perioadă, combustia făcîndu-se fără flămă. Singura posibilitate de stingere ar fi fost inundarea magaziei sau aruncarea peste bord a cărbunilor, ceea ce ar fi alertat pasagerii și ar fi compromis afacerile companiei. Comandantul a decis păstrarea secretului în condițiile în care combustia s-a amplificat. Mărind viteza navei el ar fi redus timpul necesar navigației și odată debarcați pasagerii ar fi putut să arunce peste bord cărbunele aprins. În acest fel combustia magaziiilor de cărbuni (una sau două) a influențat direct soarta navei, fără însă ca să o decidă: acest lucru l-a făcut aisbergul. Combustia l-a forțat pe comandant să mărească viteza și să nu țină seama de pericolul real al ghețurilor plutitoare. Restul l-a făcut hazardul.

3. CARE ESTE CIFRA EXACTĂ A VICTIMELOR?

La 3.35 **Carpathia** găsește prima barcă, după ce face cîteva schimbări de drum pentru a evita aisbergurile. La ora 8.15 minute toate bărcile de pe **TITANIC** erau strînse. La locul sinistrului și-au făcut apariția pe rînd **Californian** (în sfîrșit) care după o oră nu a găsit nimic și a plecat, **Parisian**, **Baltic** și **Virginian**. Trei sau patru aisberguri dominau peisajul, la cîteva mile spre vest se întindea un cîmp de gheață.

Nava care va avea o surpriză macabră va fi însă puitorul de cabluri american **Mackay-Bennett** ce la circa o săptămînă după naufragiu găsește peste trei sute de cadavre duse în derivă de Golfstream. Vestele de salvare le țineau pe toate la suprafață. Damenii muriseră la o oră, cel mult două de la naufragiu din cauza temperaturii scăzute a apei. Mulți dintre membrii echipajului nu aveau să uite niciodată femeile cu fețe tumefiate ce țineau prunci împietriți la piept...

Toți salvați de pe TITANIC după coliziune este titlul de o șchioapă al articolului de fond din cotidianul „The Evening Sun” (Soarele serii) din 15 aprilie 1912. Plasat între două anunțuri de baseball, articolul avea subtitluri grăitoare: „Salvați de **Carpathia** și **Parisian**; **Pachebotul** este remorcat spre Halifax după ce s-a ciocnit cu un aisberg”, apoi în continuare „**Baltic**, **Virginian**, **Olympic** și

alte nave chemate prin apeluri radio urgente. CEL MAI MARE PASAGER ACCIDENTAT. Peste 1 400 de pasageri transportați, multe personalități — mesaj de la Olympic — Relatarea salvării.

Adevăratele proporții ale catastrofei nu erau încă cunoscute, iar telegramele primite de către navele din zonă și releul de coastă nu puteau fi date publicității. Era în joc reputația companiei și totul era alt de puțin verosimil...

Ulterior s-au desfășurat concomitent o anchetă a Ministerului Comerțului Britanic și una a Senatului american. Rapoartele întocmite de membrii celor două comisii au fost publicate și interpretate în diverse moduri atât de către specialiști, cât și de supraviețuitori și de opinia publică. Există unele diferențe între concluzii, cea mai ușor de detectat fiind cea dintre procentele de supraviețuitori și numărul exact al pasagerilor de pe navă.

Iată și cifrele, în raportul american și cel britanic:

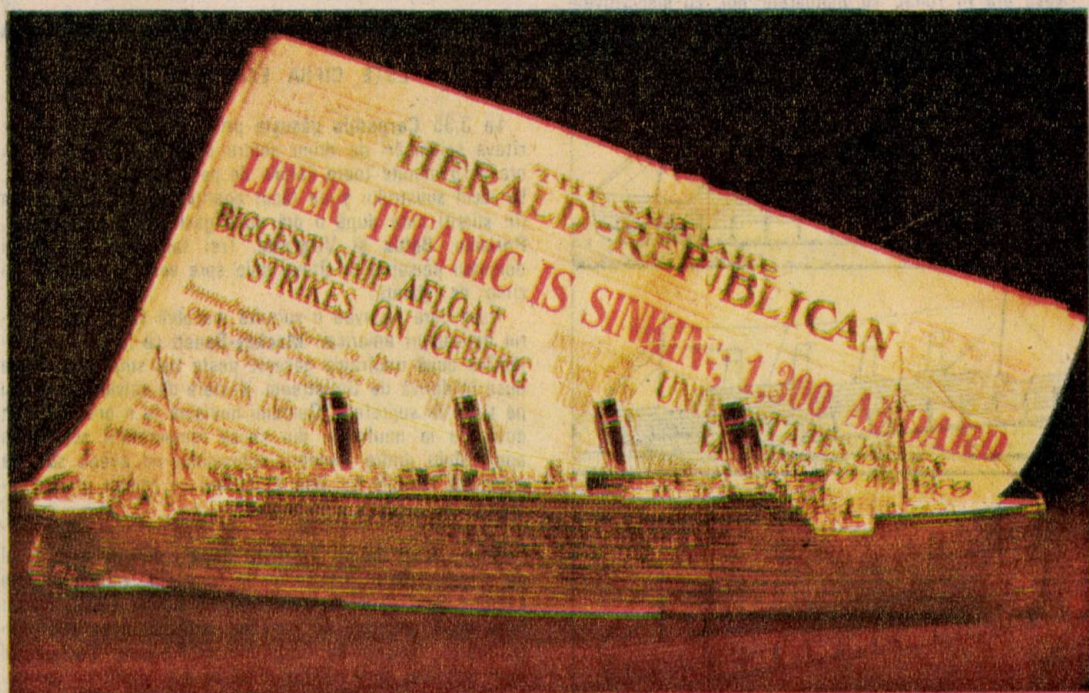
clasa I — Pasageri salvați	bărbați	34%,	respectiv	32.57%
	femei	97%,	— „ —	97.22%
	copii	100%,	— „ —	100%
clasa a II-a Pasageri salvați	bărbați	8%,	respectiv	8.33%
	femei	84%,	— „ —	86.02%
	copii	100%,	— „ —	100%
clasa a III-a — Pasageri salvați	bărbați	12%,	respectiv	16.23%
	femei	55%,	— „ —	46.06%
	copii	30%,	— „ —	27.08%

Echipaj	23%	respectiv	23%
Total pasageri	1308	— „ —	1316

Supraviețuitori	703 din 2206,	respectiv	
	711 din 2201		

Înainte de orice fel de altă observație și indiferent de concluziile anchetelor care au stabilit că nu există probe de inechitate socială la bordul navei, procentul ridicat de morți de clasa a treia datorându-se poziției pe o punte inferioară punții bărcilor, cifrele care acuză sînt cele ale morților copii: nici unul din clasele I și a II-a și 53 (în varianta americană 52) la clasa a treia!!! Diferențele de cifre au atras multe publicații și specialiști, ale căror anchete s-au soldat cu rezultate diferite.

Problema rămîne deci deschisă.

4. APARIȚIA LEGENDEI TITANIC-ULUI

Istoria mondială a navigației cuprinde multe episoade în care realitatea depășește imaginația celor mai fecundi scriitori, iar întimplarea joacă un rol determinant. Odată cu TITANIC-ul, aveau să dispară în ocean 1 522 de oameni (cifra aproximativă). Nu era pentru prima dată când se întâmpla așa ceva în istoria sinistrelor navale, pe timp de pace, 900 de oameni pierseră pe ROYAL GEORGE ziua în amiaza mare, în port la Spitenead, pe o mare „oglină” și fără vânt, în anul 1782. În războiul ruso-japonez din 1904 dispăruseră în valuri cuirasate cu cite 900—1 000 de oameni la bord, dar în luptă totul este posibil. În cei șaptezeci și cinci de ani care au trecut de la sinistru, tragicul record de atunci a fost net depășit, în primul rând datorită celor două războaie mondiale, existind pachetoturi care au pierit cu 6 000 de oameni la bord, dar faima TITANIC-ului a rămas neștirbită. Compania White Star Line mai pierduse nave. Să amintim fie și numai naufragiul lui Atlantic, în 1873, cu șase sute de morți.

Pentru a ajunge un mit, a trebuit să concure o serie de factori pe care vom încerca să-i prezentăm succint. Deci, TITANIC-ul pleca în prima sa cursă în condițiile în care constructorii și proprietarii săi lansaseră sloganul „Nici chiar Dumnezeu nu poate scufunda această navă”. Presa britanică și cea americană elogiaseră calitățile deosebite ale OLYMPIC-ului, ce traversase de șase ori oceanul dus-întors în condiții de vreme dificile, cu medii orare cuprinse între 20,5 și 22,5 noduri. O traversare, în aceste condiții, dura numai 5 zile și jumătate. Când TITANIC-ul pleca în cursă inaugurală, deținătorul trofeului „Panglica albastră” pentru cea mai rapidă traversare era MAURETANIA, ce aparținea companiei Cunard și care, la 15 septembrie 1910, obținuse o medie de 26,06 noduri în 4 zile, 10 ore și 41 de minute. Propulsia TITANIC-ului era asigurată de o turbină pentru elicea din mijloc și de două motoare alternative cu triplă expansiune pentru celelalte două elice, astfel încât să se asigure un consum redus de combustibil. La probele de viteză, nici OLYMPIC-ul și nici TITANIC-ul nu au depășit 22,5 noduri, ceea ce exclude orice fel de afirmație că în timpul călătoriei fatale TITANIC-ul încerca să stabilească un nou record. În consecință la faima navei au contribuit, în rezumat, următorii factori:

- Naufragiul: împrejurări, deznodământ, victime;
- reclama inițială;
- personalitățile ce au dispărut în sinistru;
- presupusele fabuloase comori de la bordul navei;
- schimbarea legislației privind securitatea vieții pe mare;
- nenumăratele articole din presă, multe cu date false și exagerate, dar și dezbateri corecte și pertinente asupra inegalităților sociale, goanei după profit, legislației etc.;
- apariția unor cărți, piese de teatru, melodii, ulterior filme și chiar seriale, TV cu mare audiență la public;
- apariția unor „enigme”, cum ar fi existența unei nave fantomă ce ar fi trecut la numai 3 mile de transatlantic când acesta se scufunda, enigma morții comandantului Smith etc.

Puține evenimente din istoria lumii au ajuns atât de cunoscute ca naufragiul TITANIC-ului, povestea în nenumăratele ei aspecte intrând în domeniul folcloric, pe toate meridianele.

5. CARE ESTE STATUTUL EXACT AL EPAVEI?

Problema s-a pus cu acuitate din momentul în care epava Titanicului a fost regăsită după 73 de ani pe fundul Atlanticului. Până atunci discuțiile s-au purtat mai mult între membrii cluburilor înființate pentru salvarea navei și au fost considerate pur teoretice. Ele au atins un maximum în primii ani de la dezastru și apoi au fost pur și simplu neglijate. Discuțiile au reînceput cu ardoare din vara anului 1985 când moștenitorii victimelor, ai titlurilor de proprietate sau cei care sperau să obțină ceva oricum au intentat tot felul de acțiuni (juridice și... publicitare) descoperitorilor epavei. O echipă americană a vizitat din nou nava și în sfârșit în cursul verii lui 1987 o echipă franceză a tăiat nodul gordian, recuperând de pe epavă peste 800 de obiecte. Discuțiile și scandalul în jurul acestui fapt au izbucnit din nou și ca de obicei s-au diminuat după numai câteva săptămâni. Iată punctul de vedere al unuia dintre cei mai reputați salvatori de comori din adâncuri, francezul Robert Stenuit, așa cum apare într-un interviu acordat revistei „Science et Vie”:

„Legislația internațională în materie de epave începe însăși cu definirea epavei și se termină cu modul de partajare a eventualelor bunuri recuperate din adâncuri. Este un domeniu unde se poate fabula cu mult succes. Dispozițiunile legate sînt foarte diferite, în funcție de criteriile luate în studiu. De exemplu, este vorba de ape teritoriale (fiecare țară are alte reglementări) sau de ape internaționale? Cu ce tip de epavă avem de a face? — acest termen aplicîndu-se unei multitudini de obiecte și uneori chiar ființelor. Epava este chiar nava, sau numai o parte a ei, armamentul, încărcătura, bunurile personale ale pasagerilor sau echipajului? Articolele recuperate au ele un proprietar capabil să-și reclame drepturile? Are salvatorul încheiat un acord în prealabil cu proprietarul (dacă există unul) pentru partajare? Este el descoperitorul epavei sau pur și simplu exploatează epava găsită de alții? Există unul, sau mai mulți salvatori? Mai intră în discuții și alți factori, ca de exemplu valoarea prăzii, costuri, primejdia, riscul de insucces al acțiunii etc.

Noțiunea de epavă în sens juridic se poate raporta la diverse realități. Animalelor vii sau moarte cum ar fi de exemplu: balene, delfini, sturioni, algele marine și chiar ambrei (secreție formată în timpul digestiei în stomacul cașaloților: articol de valoare în parfumerie), coralorii, nenumăratele obiecte plutitoare la suprafață sau între două ape, în derivă sau nu, abandonate sau nu și chiar aruncate pe țărîm, sau eşuate deliberat.

În ciuda credinței generale că o epavă aparține celui care o găsește, adevărul este că ea are un proprietar, cu care salvatorul trebuie să trateze pentru partajarea valorilor, de obicei prin intermediul autorităților maritime. Epava poate fi „orfană” în două cazuri: a) dacă proprietarul a făcut formele oficiale de abandon, ceea ce în practică nu se face niciodată, decît dacă nava ajunge să reprezinte un pericol și el poate fi învinovățit de accidente sau b) dacă autoritatea maritimă va efectua pe banii ei operațiunile de curățire a zonei sau șenalului navigabil afectat. Un alt caz de pierdere a drepturilor asupra epavei este în apele teritoriale, conform legislației statului suveran. De exemplu în Spania toate epavele mai vechi de 100 de ani, sau în Grecia cele anterioare lui 1830 sînt de drept ale statului, dacă proprietarul nu face dovada drepturilor sale asupra epavei într-un timp delimitat.

Recuperatorul este obligat să facă eforturi rezonabile pentru a-l găsi pe proprietar, acesta trebuind să-și justifice drepturile.

Rămâne cazul în care proprietarul nu mai există sau se dovedește de negăsit sau nu poate face dovada drepturilor sale. Majoritatea statelor își arogă dreptul de proprietate asupra epavelor din apele lor teritoriale și uneori și asupra a ceea ce aruncă marea pe coastele lor.

În tot acest labirint juridic cazul **Titanicului** pare simplu și clar. Definiția de epavă i se poate aplica direct: „Navă scufundată, sau părți și fragmente din ea, inclusiv inventarul de bord și anexele, conținutul, încărcătura, curierul transportat și bunurile private ale persoanelor ambarcate-pasageri și membri ai echipajului”.

Titanicul se găsește în apele internaționale. Salvatorul în posesia drepturilor de descoperire este consorțiul de doi asociați ce a localizat pentru prima dată epava, respectiv americani și francezi.

Societatea franceză IFREMER, participantă la descoperire, a recuperat obiecte de pe **Titanic** respectând legislația domeniului. Toate obiectele au fost înscrise în jurnalul de bord, respectându-se legea pavilionului. Obiectele au fost declarate în Franța, deși legile britanice sînt mult mai indulgente, ceea ce atrage aici mulți recuperatori din adîncuri. (Legea Franceză) stipulează că toți salvatorii trebuie să declare obiectele recuperate în maximum 48 de ore Administrației Afacerilor Maritime, sub pedeapsa de detinere, asimilată furtului și pedepsită cu închisoare de la 1 la 5 ani, inclusiv o amendă substanțială. Prins în neregulă el pierde toate drepturile la o indemnizație de salvare).

Din momentul declarării este sarcina Administrației să publice anunțuri în ziare și sub formă de afișe pentru a-i face pe eventualii proprietari să se prezinte. Dacă unul sau mai mulți se prezintă și pot face dovadă drepturilor lor, își pot căpăta obiectul plătiind salvatorului o indemnizație de recuperare: aceasta se calculează în funcție de cheltuielile efectuate, de complexitatea aparaturii utilizate, de dificultate și riscuri, adîncimea fiind un criteriu capital al riscului de eșec, a valorii intrinseci a epavei salvate. Valoarea poate fi fixată de către proprietar în comun acord cu salvatorul sau în caz de dezacord de către un tribunal maritim sau de comerț din locul unde au fost debarcate bunurile.

În cazul de față, indemnizațiile vor fi considerabile, circa 80—90% din valoarea obiectelor. Dacă proprietarii nu se prezintă, statul poate decide că obiectele au valoare artistică, istorică sau arheologică și că îi aparțin. Rămîne achitarea indemnizației de salvare ceea ce va antrena noi aspecte juridice.

6. EXISTĂ ASTĂZI UN PROPRIETAR LEGITIM AL TITANICULUI?

Nava aparținea companiei „White Star”, societate în decădere după naufragiu. Ea a fost absorbită, la 22 de ani după catastrofă, de către „Cunard Line”, care a cumpărat navele existente, capitalul comercial dar... nu și drepturile asupra epavei.

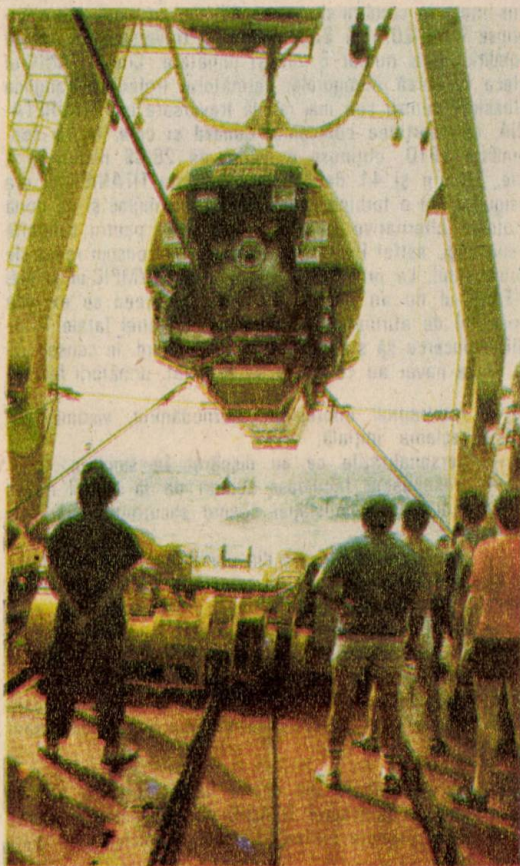
Compania de asigurări ce lucra împreună cu „White Star” a plătit despăgubirile necesare la vremea respectivă și ea ar putea fi, logic, proprietarul bunurilor pentru care a plătit compensații. Dar, la fel ca și clientul ei, ea s-a

dizolvat între timp. O companie de asigurări britanică, „Commercial Union” se declară proprietară a epavei, ca descendent al fostei firme de asigurări. Dacă va reuși să se facă recunoscut de tribunalele internaționale, acest posibil proprietar va avea drepturile de posesie asupra navei, mobilelor, instalațiilor și accesoriilor, dar nu și asupra bunurilor personale ale pasagerilor.

Nu se știe dacă au fost recuperate bijuterii de valoare, piese de aur și de argint din acest cimitir maritim. Obiectele de uz cotidian, ca de exemplu un toc port-ochelari, păstrat intact ca prin minune, pot avea numai o valoare relativă pentru colecționari, ca o curiozitate istorică sau, de ce nu, ca o amintire nostalgică. Este greu de crezut că după 75 de ani de la naufragiu se va găsi un moștenitor care să atesteze că în ziua cutare, obiectul respectiv era în posesia unei anumite persoane. Din acest punct de vedere IFREMER și cei care au finanțat-o nu vor avea probleme.

Pentru foarte mulți procedura de recuperare nu ridică probleme juridice, ci morale. Echipa americană, după fotografierea și inspectarea epavei s-a desolidarizat de „prădarea” franceză a epavei, pe care, din considerente poate numai sentimentale, o consideră „violare de epave și morminte”.

Cei cîțiva supraviețuitori ai catastrofei, care încă mai trăiesc și descendenții victimelor s-au manifestat puternic împotriva unei acțiuni de recuperare, manifestare inutilă după cum se va vedea.

7. DE CE A DISPĂRUT EPAVA PENTRU 73 DE ANI?

Regăsirea epavei Titanicului a fost o dorință arzătoare pentru multe persoane încă a doua zi după naufragiu, dar posibilitățile tehnice și financiare ale celor ce doreau nu erau în concordanță cu cele solicitate de realitate: o adâncime de peste 4 000 de metri, fund muntos, curenți de fund și de suprafață, condiții meteorologice dificile pentru cei de la suprafață, poziția eronată a naufragiului.

41°46' nord, 50°14' vest, rată poziția oficială a epavei, estimată de comisiile de anchetă în raport cu ultima determinare a poziției efectuate la bord la orele 18.30, de indicațiile semnalului SOS primit de Carpathia și pozițiile bărcilor de salvare recuperate. Poziția s-a dovedit a fi falsă și cu timpul au început să apară noi și noi moduri de calcul a poziției corecte. Prima eroare detectată a fost aceea a schimbării orei bordului și efectuarea unei corecții de o jumătate de oră față de calculul inițial, epava fiind deci mult mai la est. A fost luat apoi în considerare și puternicul curent de suprafață ce avea în seara fatală circa o jumătate de nod, deci viteza maximă a navei în valoare absolută nu era de 22,5 noduri ci de 22 noduri etc. Principalul impediment în detectare a fost totuși de ordin tehnologic și abia după cel de-al doilea război mondial au fost efectuate mai multe expediții, rămase fără rezultat.

Perfecționarea sonarului și a magnetometrelor pentru detecția submarinelor a permis descoperirea a numeroase epave pe fundul mărilor și oceanelor, la adâncimi din ce în ce mai mari. Războiul rece și trecerea submarinelor strategice în primul plan al echilibrului strategic au dus la continua perfecționare a mijloacelor de luptă antisubmarin. Realizarea propulsiei nucleare a conferit submarinelor un avantaj imens, sursa de energie de la bord permițându-le să atingă performanțe la care nici nu visaseră submariniștii din cel de al doilea război mondial: peste 100 de kilometri pe oră viteză în imersiune și atingerea unor adâncimi operaționale de peste 1 000 de metri.

Toate aceste calități și mai ales opacitatea adâncurilor oceanului pentru actualele tehnologii de detecție au făcut din submarinele nucleare un mijloc ideal de transport și lansare al rachetelor strategice cu capete nucleare. Actualele arme din dotare au o rază de acțiune de peste 6 000 de kilometri și o precizie înfricoșătoare: un cerc de câteva sute de metri în jurul țintei. Pentru a putea realiza asemenea performanțe, submarinele trebuie să-și cunoască poziția proprie pe fundul oceanului cu o eroare de câteva zeci de metri, ceea ce a necesitat din partea puterilor posesoare de astfel de arme sofisticate cartografierea foarte precisă a fundurilor de mare și implicit a dat un avânt fără precedent cercetărilor oceanografice. De toate aceste „perfecționări” (de fapt de amplificarea cursei înarmărilor) a beneficiat... **Titanicul**, inițial indirect și apoi în cel mai direct mod cu putință prin aparatele de scufundare realizate pentru intervenții la mari adâncimi în cazul recuperărilor din epavele cu... vectori nucleari.

Indirect a beneficiat prin lansarea în presă a tot felul de ipoteze printre care aceea că o epavă de câteva zeci de mii de tone de fier poate constitui un adăpost ideal pentru un submarin purtător de rachete. Mijloacele de detecție vor confunda submarinul cu epava și deci, este în interesul direct al celor ce posedă aceste arme să cunoască locațiile precise ale epavelor și „semnătura” lor precisă pe ecranele aparatelor de detecție. Rezultă de aici

că US NAVY, de exemplu, ar fi trebuit să cunoască cu mulți ani înaintea căutărilor particulari localizarea precisă a epavei **Titanicului** și din considerente lesne de înțeles să păstreze aceste date confidențiale. Ulterior s-a demonstrat că în zona epavei există cel puțin patru anomalii magnetice ce puteau fi confundate cu **Titanicul**; în plus, este greu de conceput deocamdată o platformă purtătoare de vectori nucleari ce poate fi operațională la 4 000 de metri.

Pentru explorarea și eventuala recuperare a **Titanicului** trebuiau îndeplinite cel puțin trei condiții: să se cunoască poziția exactă a epavei, să se dispună de mijloacele tehnice adecvate, și să se dispună de fondurile necesare.

Ultima condiție a fost satisfăcută cea dintâi și primele expediții de căutare debutând în 1980, în 1981 și 1983, și fiind finanțate de către un multimilionar petrolist american, Jack Grimm. După prima expediție, eșuată datorită timpului nefavorabil, acesta încearcă să recupereze fondurile consumate prin publicarea unei cărți și printr-un mijloc ingenios de publicitate: organizează într-un ziar de mare tiraj un concurs tip „cine știe ciștigă” pe tema **Titanic**. Premiul este o machetă de 1981 grame aur de 14 carate a transatlanticului.

Uca în prima expediție, nava oceanografică a marinei militare ce fusese închiriată localizase nu mai puțin de 14 „ținte” ce puteau fi mult dorita epavă, cea de a doua expediție a cercetat în mod deosebit ținta nr. 13, lăsând în adâncuri camere de luat vederi. Grimm a susținut că a reușit să fotografieze o elice a pachetului. Furtunile au dus din nou la întreruperea căutărilor, același lucru petrecându-se și în 1983.

În 1985 o expediție mixtă americano-franceză localizează și fotografiază, în sfârșit, **Titanicul**. Pentru câteva ore, traficul radio între navele din nordul Atlanticului este întrerupt. Nimeni nu mai emite, toți sînt pe recepție și așteaptă continuarea mesajului prin care nava oceanografică Knorr anunțase găsirea, după 73 de ani, a celebrei nave. Era un omagiu spontan adus legendei.

8. CINE SÎNT CEI CARE AU GĂSIT EPAVA?

După cum am văzut, o echipă mixtă găsește nava, nu după puține eforturi și deloc întâmplător. Animatorul întregii expediții este specialistul american în geologie submarină Robert Ballard, preocupat de găsirea **Titanicului** de peste două decenii. Lipsa de mijloace materiale și poate chiar de șansă l-au privat de fericirea de a-și pune în aplicare ideile pînă în 1985 cînd marinele militare ale SUA și Franței (ambele dotate cu submarine nucleare strategice și cu antecedente spectaculoase în cercetarea „oceanografică”) au hotărît să întreprindă o acțiune comună de testare a posibilităților de colaborare în salvarea de la mari adâncimi. Căci, după cum au sesizat foarte bine unii dintre ziarisții ce au tratat subiectul, dacă o femeie frumoasă servește ca mijloc de reclamă de propagandă pentru dezvoltarea și perfecționarea mijloacelor de explorare a adâncurilor?

Așa se face că în vara anului 1985 navele **Le Suroit** (franceză) și **Knorr** (americană) încep să baleieze o zonă de circa 400 kilometri pătrați. Francezii remorcuau la circa 50 de metri deasupra fundului un vehicul complex denumit SAR. Acesta avea în dotare două aparate de detecție tip sonar cu baleiere laterală ce emiteau unde acustice al

căror ecou permitea reconstituirea imaginii fundului. Mai mult, la bordul lui SAR era montată o sondă acustică ce făcea analiza solului pînă la o adîncime de 80 metri. Nava americană avea la remorcă robotul telecomandat ARGO, echipat cu camere de luat vederi la mare adîncime.

După două luni de lucru intens francezii nu au găsit nimic. Entuziasmul inițial dispăruse, deși magnetometrele de la bordul lui *Le Suroit* detectaseră trei puncte „fier-bini”, locuri în care se presupunea prezența unor mari mase metalice.

La 1 septembrie 1985, ora 3.49 GMT epava *Titanicului* este în sfîrșit reperată. Pe unul din monitoarele tv de la bordul lui *Knorr* apăruseră resturile unui cazan, identificat rapid prin comparație cu fotografiile din timpul construcției ca aparținînd *Titanicului*. S-au luat circa 2 000 de clișee ale zonei, vremea deteriorîndu-se rapid.

Cei doi descoperitori ai epavei erau Robert Ballard de la Woods Hole Oceanographic Institution din Massachusetts și inginerul francez Jean-Louis Michel, conducătorul echipei franceze de la IFREMER.

9. CUM ARATĂ TITANICUL ASTĂZI?

Locul precis unde se găsește epava a fost păstrat secret și în vara anului 1986 americanii au revenit pentru a studia starea resturilor. S-a efectuat un studiu sistematic al *Titanicului* și au fost spulberate iluziile celor care mai credeau încă în posibilitatea de a scoate nava la suprafață.

Corpul este rupt în trei fragmente, cel mai mare fiind cel din prova, intact pînă la al treilea coș. Tot lemnul de la bord a fost devorat de microorganisme marine, cu excepția zonelor unde oxizii metalici l-au făcut „necomestibil”. Secțiunea prova a „căzut” cu o viteză respectabilă (circa 40 km/h) îngropînd etrava la circa 12 metri în mîl, răsucindu-se ușor spre babord; apoi uriaș nor de mîl s-a așezat pe chilă. În urma impactului au căzut coșurile nr. 2 și 3. Apoi a început să lucreze timpul. Pe toate tablele

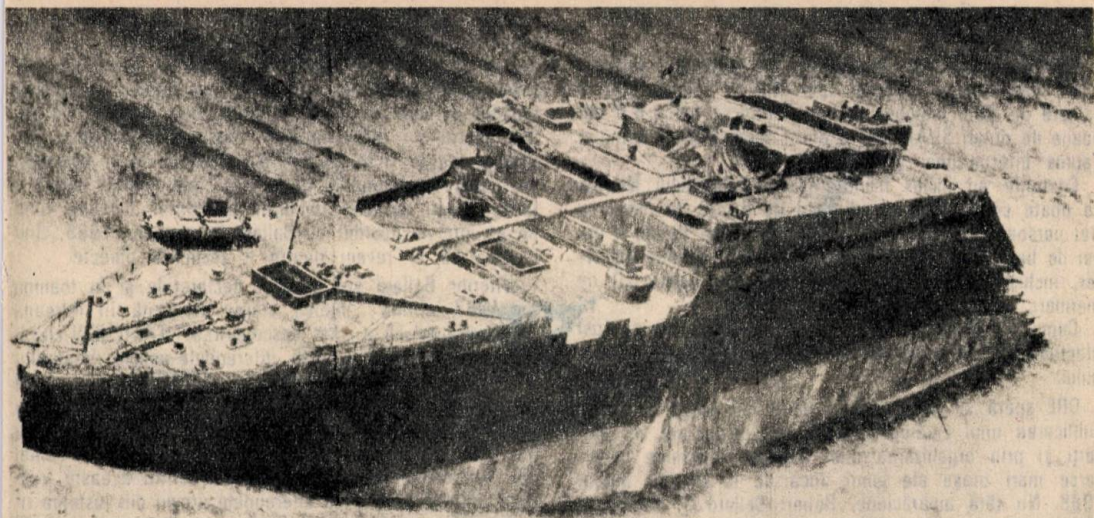
corpului au început să se formeze excrescențe asemănătoare stalactitelor, formate de niște bacterii anaerobe ce transformă fierul în oxizi. Acestea cresc continuu, pînă cînd se rup sub propria greutate. Marele pachetot (ceea ce a rămas din el) se transformă încet și sigur în... mine-reu. Peste întreg peisajul este așternută o mîzgă albicioasă.

Între cele trei fragmente mai importante de navă se întinde un cîmp de cărbuni risipiți din magazine. Nu mai există de mult nici un fel de rămășiță umană, doar obiecte: un candelabru de cristal ce atîrnă încă în salonul clasei 1, un cap de păpușă de porțelan, o oliță de copil, o ceașcă, o farfurioară, sticle ce ar mai putea conține încă vin la peste 400 de atmosfere, o cadă de baie emailată, dar bifurată de rugină, inscripții gravate în alama de tipul „Această ușă numai pentru folosința echipajului”, friperie și sticle de șampanie.

Toate descoperirile nu au dus la descoperirea nici unei rămășițe umane. Mari emoții au fost încercate la descoperirea unui cap de păpușă de porțelan ce au fost confundate cu un craniu, dar atît. Și totuși majoritatea pasagerilor s-au scufundat cu nava și principalul argument al celor ce nu doreau ridicarea epavei sau obiectelor de la bord se baza pe faptul că acesta este mormîntul a aproximativ 1 500 de victime.

La cei 4 000 de metri adîncime temperatura apei este de aproximativ 2—3°C, iar presiunea este de 400 Kg/cm². În acest mediu trăiesc bacterii și o macrofaună formată din anumite specii de pești și crustacei de 5—20 cm lungime, ce joacă rolul de hiene și păsări necrofage. Dizolvarea oaselor a necesitat 30—40 de ani, fiind direct legată de adîncime. Începînd de la circa 4 500 de metri: CaCO₃ se dizolvă în apă mult mai repede. Apele calde, superficiale, sînt deja suprasaturate de CaCO₃, deci puterea lor de dizolvare este redusă; în schimb apele profunde, mai reci și cu presiuni superioare, nu sînt saturate. Ele au dizolvat integral osemintele.

Și totuși au fost găsite obiecte de proveniență organică, cum ar fi ziare, bancnote sau obiecte de piele. Studii mai vechi, efectuate cu astfel de materiale la adîncimi diferite, au arătat că începînd de la 2 000 de metri, pie-

lea naturală și hirtia se dizolvă complet. Extrasi de celuloză (componenți ai hirtiei) au fost dizolvați în proporție de 80% în numai 20 de zile. Este deci de mirare că astfel de obiecte au putut supraviețui 75 de ani, la 4 000 de metri. Explicația ar putea fi dată de modul de tăbăcire al pielii din tocul de ochelari recuperat, ce ar fi putut fi un mediu bacterian nefavorabil. La fel și geanta de piele în interiorul căreia au fost găsite ziare și bancnote.

10. LOVITURĂ DE TEATRU 800 DE OBIECTE SCOASE DE SUB NASUL „AMERICANILOR”

Descoperirea **Titanicului** a fost urmată de o întreagă campanie de presă și televiziune în întreaga lume. Membrii asociațiilor constituite pentru salvarea navei au primit noi și noi „soluții tehnice” din partea amatorilor, formații de muzică ușoară au lansat noi șlagăre cu titlul **Titanic** sau ceva apropiat, puținii supraviețuitori arătându-și pe de o parte mulțumirea pentru performanța tehnică și fiind pe de altă parte absolut împotriva tulburării liniștii a ceea ce ei considerau a fi mormîntul a sute de corpuri umane.

Protejarea **Titanicului** de amatorii de suveniruri s-a făcut inițial prin păstrarea secretului asupra locului exact al epavei, dar cei care l-au descoperit nu erau nici ferți de suspiciunea de a lua diverse obiecte și a le folosi în diverse scopuri, mai ales pecuniare.

Culmea campaniei protecționiste a fost atinsă atunci cînd reprezentantul Walter Jones din Carolina de Nord a supus în 1985 spre aprobare Congresului SUA o lege denumită „Titanic Maritime Memorial Act”.

De altfel, în primăvara și vara lui 1985, asupra întregii acțiuni a pluit un vâl de mister. Deși principalul sponsor american al acțiunii era marina militară, purtătorul de cuvînt al lui Ballard, avocatul Mike Levine a insistat asupra secretului total. IFREMER, principalul sponsor francez al expediției, a mizat pe o înțelegere cu americanii de a furniza împreună știri cu privire la mersul cercetărilor. Mărul

discordiei a fost lansat de un elicopter de la bordul lui **Knorr** imediat după găsirea **Titanicului** sub forma unei casete video „ilicite”, vîndută unei companii de televiziune canadiană. Ministrul marinei a trebuit să ridice din umeri în fața reporterilor, directorul institutului Woods Hole la fel, iar Jean-Louis Michel să facă noi planuri de colaborare.

În plină dezbatere și polemică, problema valorificării turistice, recuperării epavei sau a obiectelor, neglijă un aspect important: contribuția franceză. Lezați pe bună dreptate de lipsa de atenție acordată participării lor la găsirea și studierea epavei, posesori ai unei tehnici subarvative de avangardă mondială aceștia au hotărît să-și ia revanșa și în vara trecută au vizitat din nou epava luînd însă de această dată circa 800 de „suveniruri”.

Transportate în Franța, obiectele au fost atent studiate și apoi supuse unor tratamente speciale de conservare și restaurare. 200 dintre ele au fost selecționate pentru a fi prezentate marelui public într-o emisiune specială de televiziune, ele bucurîndu-se de privilegiul de a fi tratate gratuit, celelalte fiind conservate și restaurate contra cost.

11. CARE SÎNT COSTURILE ULTIMEI EXPEDIȚII?

Facturile prezentate sponsorului expediției din vara lui 1987, cea care a recuperat cele 800 de obiecte, sînt în valoare de 38,5 milioane de franci francezi (circa 6,5 milioane de dolari SUA). ORE a plătit această sumă firmelor Taurus International și IFREMER.

Costurile au inclus închirierea submersibilului *Nautile* ce poate coborî pînă la adîncimi de 6 000 de metri cu trei persoane la bord, a robotului său video *Robin*, a navei de bază *Nadir* și a navei de asistență *Abaille-Superter*, inclusiv salariile personalului de bord (circa 70 de marinari, tehnicieni și fotografi).

Campania a durat 54 de zile în cursul cărora au fost efectuate 32 de scufundări cu 152 de ore pe fundul oceanului.

ORE speră să recupereze o parte din acești bani prin publicarea unui catalog al obiectelor recuperate, al unei cărți și prin organizarea unei expoziții itinerante în diverse mari orașe ale lumii, încă de la sfîrșitul anului 1988. Nu fără amărăciune, Robert Ballard își amintește într-un interviu că înțebase oficialități ale muzeului Smithsonian, cea mai mare instituție muzeografică americană, dacă există interes pentru piese de pe *Titanic*. Răspunsul primit a fost clar: „Ele nu au nici o valoare arheologică”. Chiar și francezii rămîn sceptici — va fi mitul *Titanic* destul de puternic pentru a aduce un număr suficient de mare de vizitatori-plătitori în sălile de expoziție?

Principala sursă de venituri va fi totuși televiziunea. Fără a cunoaște suma exactă obținută pentru filmul de două ore referitor la recuperarea obiectelor, presupunînd însă că este mai mare sau cel puțin egală cu suma încasată de comandantul Cousteau (3 000 de franci minutul și drepturile de difuzare pe post se negociază separat cu fiecare) se pot acoperi cheltuielile, și se pot obține beneficii respectabile.

Publicitatea servește și la creșterea prețului obiectelor de pe pachetbot, obiecte ce în final ar putea constitui obiectul unei licitații publice — în acest context un „suspense” continuu este cultivat cu grijă. Noi obiecte, noi „enigme” dezlegate și noi mistere apar peste noapte.

De pe bordajul navei au fost recuperate numai literele **TITANIC**, turnate în bronz masiv. Cu toate insistențele, A-ul nu s-a lăsat descoperit. Urcarea la suprafață și deschiderea unui cutăr, a unei serviete, teoria incendiului din magazinele de cărbuni, toate contribuie la întreținerea aureolei de mister, implicit la creșterea publicității și deci a veniturilor...

12. CINE SE ASCUNDE ÎN SPATELE ÎNIIALELOR ORE?

Cineva a spus acum multe zeci de ani că *Titanicul* a fost și va fi asemeni aisbergului care i-a decis soarta, o zecime numai la suprafață, restul va rămîne invizibil marelui public. O să îi dați și dv. dreptate afind răspunsul la această întrebare.

ORE sînt inițialele de la Ocean Research and Exploration (Cercetarea și explorarea oceanului). Ea este societatea care a finanțat expediția de recuperare a obiectelor. Este înregistrată în Marea Britanie și are un director... elvețian, Carlos Piaget, care a rămas tot timpul extrem de discret. Purtătorul de cuvînt a fost George Tulloch, un

american de 35 de ani care lucrează pentru firma de automobile BMW. El a declarat că întreaga afacere este un rod al unui grup de „hobiști” americani!!! Este vorba de circa doisprezece mici industriași ce doresc să rămîn anonimi și care au strîns împreună șase milioane de dolari pentru a-i plăti firmelor franceze specializate. Cei doisprezece sînt în general din Connecticut și pasionați de istoria *Titanicului*. O parte s-au „împrumutat” pentru a furniza banii necesari finanțării expediției, convingînd de un interviu acordat de Ballard în iarna lui 1985, cînd declara că ar reveni pentru a recupera obiecte.

Ulterior Ballard și-a revăzut declarațiile și în toamna lui 1987 afirma: „Înțeleg starea resimțită în întreaga Franță. Faptul că a ratat descoperirea **TITANICULUI** cu cîteva sute de metri în 1985, diferențele asupra drepturilor de difuzare, contribuția majoră a IFREMER-ului ce nu a fost recunoscută în țara mea, s-a adăugat decepției de a trebui să renunțe în ultimul moment la expediția din vara lui 1986 (în lipsă de fonduri) la care am participat numai noi. Am sentimente de compasiune pentru această frustrare. Înțeleg perfect că diferențele provin din justetea ridicării sau nu a obiectelor. După mine ele ar trebui să rămînă unde sînt”. Evident, francezii au considerat declarația perfidă.

Pentru ei este vorba de păstrarea prestigiului într-un domeniu în care dețin tehnologii de avangardă; dar... **navele franceze și utilajul aferent a fost de fapt închiriat tot de către americani**. Este ca într-un meci de base-ball între două echipe americane în care una folosește măciuci, mingi și mănuși de fabricație franceză...

Partea nevăzută a aisbergului mai arată din cînd în cînd cîte ceva și Tulloch nu se sîfșie să declare: „Obiectele salvate ne amintesc că moartea celor 1 500 de victime nu a fost zadarnică, ele evitînd alte catastrofe. În final noi lucrăm pentru aceste victime. Iată de ce nu îmi este rușine de ceea ce fac”. Era răspunsul la o acuzație de jefuit morminte și, chiar dacă este foarte sincer, nu se poate să nu sesizăm o alunecare către senzational și mai ales către comercial.

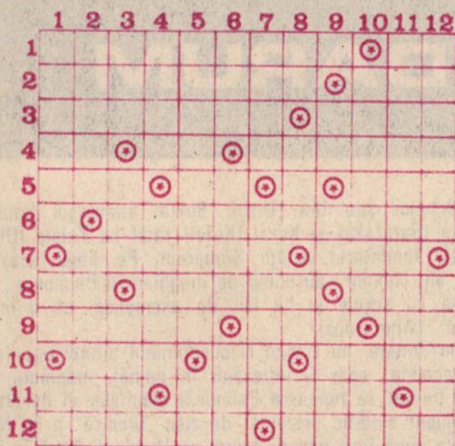
13. CE A MAI RĂMAS NEELUCIDAT ÎN ISTORIA NAUFRAGIULUI?

Dacă pînă în 1985 enigmaticele naufragiului erau deja clasice (a existat sau nu nava fantomă ce a trecut printre *Titanic* și *Caledonian*, a văzut sau nu *Caledonian* semnalele de naufragiu, au fost sau nu clandestini la bordul navei, care este cifra exactă a victimelor, cîte sute de milioane de dolari se găsesc în casele de valori, cum a murit comandantul Smith) în noile condiții ele s-au multiplicat și, din considerente comerciale probabil, se vor multiplica în continuare. A fost sau nu a fost incendiu în magazia de cărbuni este o „enigmă” de mina a doua față de aranjamentele financiare și de ce nu militare din spatele recuperărilor de obiecte și vinzării de drepturi de distribuie.

Cele două marine militare, americană și franceză, și-au efectuat manevrele la mare adîncime pe banii unor particulari, producătorii de aparate de scufundare și-au făcut reclamă în contul *Titanicului*, pentru cîteva momente setea căutătorilor de senzational a fost satisfăcută.

CRISTIAN CRĂCIUNOIU

DRAGOSTE

ORIZONTAL: 1) Regizor român, semnatarul ecranizării romanului lui Dinu Sărau, „Dragostea și revoluția” — Dana Florescu 2) „...sentimentală”, filmul lui Alexandre Astruc, o duioasă poveste de dragoste — Din neamul burilor 3) Protagonistă, alături de Alan Bates, în filmul „Un fel de dragoste” (June) — Dragostea, poveste veche 4) Oală — Pară! — Actor american ce apare, alături de Charles Chaplin, în „Idilă pe cimp” (Albert) 5) Internațional Academy of Astronautics (abr.) — Post scriptum — Și alții 6) „...iubiri”, filmul Malvinei Urjiașu (neart.) 7) Comic de film, actor și regizor, realizator, printre altele, al filmului „Sportiv din dragoste” — Strigăt la corida 8) Pomadă — Îndrăgostit pină peste cap — „...incepe dragostea”, melodie compusă de Nicolae Kirulescu, pe versurile lui Puiu Maximilian 9) Innăscut — 1—0 la șah — Aramă 10) Dragul mamei și al tatei — Cură! — Ceață 11) Suspîn — „Te iubesc...”, melodie aparținînd cîntărețului Paul Anka (nom.) 12) „Intermezzo pentru o dragoste...”, desen animat de Ion Popescu-Gopo — „...filantrop din dragoste”, comedie cu Buster Keaton

VERTICAL: 1) „Imposibila iubire”, a adus acestui regizor și actorilor Ovidiu Iuliu Moldovan și Tora Vasilescu premii la Avellino — Plantă textilă — Suflet de poet! 2) Dragoste — Actriță poloneză, prezentă în filmul lui Wojciech Has, „Dragoste neîmplinită” (Barbara) 3) Uluit — Se spune că te trage în dragoste (pl.) — Îndrăgostite în sfîrșit! 4) Deica iubitoare a celor doi frați, Romulus și Remus — Scriitor contemporan, semnatarul volumului „Anotimpul dragostei” (Iuliu) 5) Actor sovietic din filmul lui Mihailov, „Sclava iubirii” (Rodion) — Fănuș Neagu 6) A apărut — Tel — Plină de ură 7) Sat doljean — „Păcală îndrăgostit”, primul desen de acest fel realizat în țară, în 1921, de Aurel Petrescu 8) Cămașă populară — Lapte bătut — Sunet de trompetă — Noroi 9) Tudor Stănescu — Rocada mică — Iubitul mamei 10) Înelește mireasa — Serbare 11) Regizor român, semnatarul filmului „Pădurea îndrăgostiților” (Cornel) 12) Actriță din filmul lui Pierre Etaix, „Marea dragoste” (Ketty) — Compozitor francez, semnatarul muzicii la filmul „Legenda îndrăgostiților”, de Delanoy

● „Unul dintre oamenii cei mai plini de tact pe care i-am întîlnit” îți amintește un tîmpar din California, „este cel care m-a dat afară din prima mea slujbă. M-a chemat la el și m-a zis: Băiete, nu știu, zău, cum ne vom descurca fără tine, dar de luni vrem neapărat să încercăm”.

● Turistul în stațiune: E un loc sănătos?

Băietul: Vezi bine! Cînd am venit aici nici nu puteam îngăima un cuvînt, nu știu dacă aveam vreun fir de păr în cap, nu aveam putere să mă tirăsc nici pină la ușa și — vai de capul meu! — eram transportat numai în brațe.

T: Extraordinar! Și de cît timp ești aici?

B: Sînt născut aici.

● Soțul, citind un roman: „Dacă e vreun erou adevărat în romanul ăsta, trebuie să-l omoare pe autor.”

● „Tu ce-ai zice dacă-ai vedea acum trei monștri?” Îți întrebă un băiețel prietenul de joacă.

Bună-ziuă! Bună-ziuă! Bună-ziuă!

● Un microb se întîlnește pe o venă cu un alt microb, cam slăbit: „Ce-i cu tine, prietene?”, îl întrebă primul. „Vai, să nu te apropii de mine, cred că am luat penicilină...”

● **EXPERTUL ÎN EFICIENȚA AFACERILOR:** Un om îndejuns de deștept ca să-ți explice cum să te descurci tu în afaceri, dar mult prea deștept ca să se apuce el singur.

RES GESTAE REGUM ET VOYEVODARUM

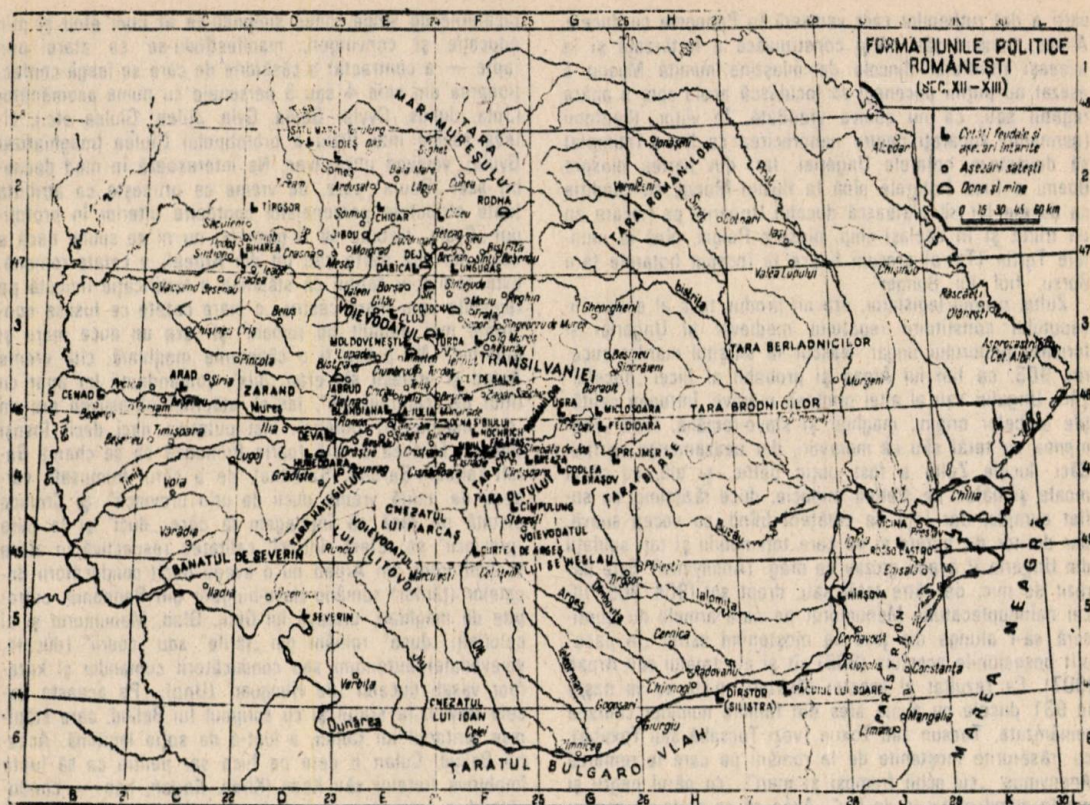
După dispariția tatălui său Almus, ucis în țara împădurită de la nord de Maramureș, la trecerea Carpaților, în luptele „cu volochii și cu slavii care trăiau acolo” și întemeierea, pe pământul cucerit cu trudă („muncă”), a localității numită cu un cuvânt împrumutat din limba autohtonilor „Muncaci” Arpad — precizează „gesta” lui Simon de Keza — împreună cu neamul său (verii săi Zuard și Cadusa cu cetele lor) — nu și-a fixat lângă fluviul Ung el cel dintâi tabăra sa.”

De remarcat faptul că, în rîndul numeroaselor căpetenii cumane cărora li se alătură gesele maghiare îl menționează și pe Urs din „Țara Cumanilor”. După cucerirea Ungului (Hung) și înfringerea de către Arpad a necunoscutului stăpînitor numit de autohtoni „pe limba lor... duca”, „Salanus” și supușii săi români, bulgari și slavi îi vor boțea fără să vrea desemnîndu-i pe cei ce vin dinspre Unguar pe noii veniți care, trecînd Dunărea, au „intrat în Pannonia” (Simon de Keza), fondînd cetatea Albă (viitoarea Alba Regală), salutînd prin intermediul solilor maghiari care le aduceau ultimatumul „oarecum în batjocură, pe Arpad (ca) ducele Hungariei; și pe ai săi i-au numit în rîs Hunguarii” (Anonymus). Era pentru Arpad anul marilor încercări, 903, cînd din Hung și-a trimis oastea maghiaro-cumano-kazaro-slavo-seciuiască spre sud reușind să ocupe „tot pămîntul dintre Tisa și Bodrog pînă la Ugocea” (Anonymus).

Continuînd ofensiva, după cucerirea cetății Borșova (Borșoa) de pe rîul cu același nume, unde s-a evidențiat probabil cumanul Bonger care-și va numi fiul „Borsu”, oștile lui Arpad vor cuprinde întreg teritoriul pînă la rîul Săio. Componenta etnică a oștirii este evidențiată de numele principalelor căpetenii: Ound, tatăl lui Ethe, va fi în minoritate cu forțele sale față de cumanii Ketel și Turzol. Explicația o oferă cu promptitudine gesele: maghiarii erau prea puțin numeroși pentru a se putea hazarda singuri la cucerirea Pannoniei, însumînd doar „o sută opt neamuri, nu mai multe, iar celelalte care s-au unit cu ele sunt sau străine sau provenite din robi” (Simon de Keza), deci populații supuse cu armele și luate la remorca valului maghiar, cum au fost kazarii (kabari). Astfel, populația româno-slavă a Pannoniei îi va contopi în numele de „hunguari” (unguri) alături de maghiari și pe secuii („zaculi”) „rămășițe ale hunilor” (mai probabil ale avarilor) care din „cîmpia de la Cigla” (Simon de Keza. Cronica pictată) vor ieși în Galiția în întîmpinarea lor, pe rutenii, moravii, bulgarii care li s-au supus ca și pe pecenego-cumanii, aflați în faza de asimilare în mediul românesc (de unde numele de Urs-Ursu) și pe kazarii care li s-au alăturat în masă sub conducerea căpeteniilor: Ethe, Edu și Edu-men, viitorii stăpîni ai pădurii Matra și strămoșii ai viitorului rege al Ungariei, cumano-românul Samuel, supranumit Aba (Oba) = Tată (tîrc. haba), Bonger, Ousad, tatăl

lui Ursuor sau Urs (Ursu); Boyta, strămoșul familiei Brucsa (Baracska) și Kekel (Ketel) tatăl lui Tulma (Olup-tulma), fondatorul cetății Komárom. Pe lângă aceștia, mulți alți cumani i-au urmat pe maghiari în Pannonia „împreună cu soțiile și fiii lor, de asemenea, cu o mare gloată” (Anonymus).

Prin urmare, nu singuri ci cu sprijinul tuturor populațiilor racolate, care îi întreceau în număr, maghiarii vor reuși treptat să răpească Pannonia stăpînitorilor ei de drept, eveniment sintetic prezentat de zisa „Cronică” a lui Nestor: „În urmă însă ungurii goniră pe Volohi și luară în stăpînire această țară și se așezară cu slavii împreună pe care și-i supuseră și de atunci țara se chiamă Ungaria”. Grup războinic puțin numeros, în căutare de „noi patrii”, maghiarii împrumută nu numai un nume nou, dar și obiceiuri, credințe, elemente de port, cuvinte, tot ceea ce le este superior prin sute sau mii de ani de civilizație (la popoarele slave, la germani, bizantini, italieni, români) și, în primul rînd oameni. Politica de maghiarizare în masă, forțat sau prin acordarea de privilegii însoțite de căsătorii mixte începe cu neamurile kazare care i-au însoțit și bulgare care i-au urmat în ultima etapă europeană a odiseei, continuă cu secuii care le-au ieșit în întîmpinare la frontierele românești, înghite masiv pe pecenego-cumani aflați ca popor nomad pe o treaptă similară de dezvoltare, pe slavii deja sedentarizați și se manifestă ca o tendință permanentă față de români. După creșterea forțată sub ducele „Geicha” (Geysa, Geza) și fiul său Ștefan cel Sfînt, după constituirea regatului „apostolic” a cărui misiune — agresiune permanentă — necesita cadre de conducere pregătite sînt atrași în masă la curtea de la Buda nobilii săraci din întreaga Europă — germani, francezi, spanioli, italieni, cehi, poloni care, alături de căpeteniile cumane creștinate sau ducii (voievozii și cnezii) români trecuți la catolicism, vor furniza elita conducătoare noului regat eterogen, regat cîrmuit de o dinastie maghiaro-slavo-română inițial, franco-italiană, ceho-germană, româno-maghiară, polonă etc. ulterior. O mărturisesc Simon de Keza, el însuși de origine „spaniolă” („în capitolul „Despre nobilii străini”), Cronica pictată prezentînd originea principalelor familii nobiliare, precum și numele sutelor de nobili Dragffy, Banffy, Kendenfy, Török, Jossica, Teleki, Hunyade, Bekeș, Bethlen, Majlath, Kenez, Vajda, Olahus etc. De la împrumuturile de purtători de spadă, arhitecți, cărturari, la elementele de port, limbă, obiceiuri, credințe, legende, activități umane, totul ilustrează efortul substanțial, tenacitatea unei societăți tinere, în plin proces de constituire, a unui popor nou la formarea cărui componenta maghiară face dovada puterii de adaptare și adoptare, de cucerire prin asimilare, conștientă că aceasta este singura cale de supraviețuire în mijlocul unor popoare aflate pe o treaptă superioară de dezvoltare. Fără acestea, în

primul rînd fără aportul românilor și slavilor, este greu de crezut că cei ce nu văzuseră un oraș decît de la distanță, călăreții păstori care „nu aveau case făcute de meșteri, ci numai corturi pregătite din scoarță”, care „se îmbrăcau în blănuri de samur și de alte animale sălbatice”, lăsîndu-se adesea „mînați de cruzime”, de „sălbăticia lor fioroasă”, uzînd de teroare ca de o armă suplinitoare a numărului, jertfind totul „violentei și furiei lor bestiale”, ar fi putut fi transformați în termen relativ scurt în prețuitori ai produselor pămîntului, dacă nu în agricultori și meșteșugari. „Căci toți aceștia — concluzionează Anonymus — erau bărbați și războinici viteji în inima lor, a căror singură misiune era să subjuge popoare pentru domnul lor și să jefuiască țările altora”. Aportul acestora care, după dispariția lui Attila, singurul lor învingător, potrivit declarației lui Menumorut — fie că izvoarele îi numesc „blahi”, „vlahi”, „volahi”, „romani”, „latini”, „păstori ai romanilor” — sînt prezenți ca „stăpîni” în țara strămoșilor lor tracodaci și romani, de la Dunărea mijlocie la anticul Tyras, din Carpații Păduroși la Haemus, a fost esențial la transformarea societății maghiarilor. După rezistența inițială, în Pannonia, românii continuă să-și practice activitățile moștenite, păstoresc la Dunăre „și acum” în vremea lui Anonymus, extrag sarea și o transportă pe Mureș spre marele fluviu, seamănă ogoarele, taie copacii și ridică cetățile căpeteniilor lui Arpad, constituind acel „mult popor”, locuitorii țării” (Anonymus) pe care aceștia îi împarte cu dărnicie ca pe bogăția cea mai de preț a pămîntului, credincioșilor săi. Iar la est de Tisa, românii autohtoni vor rezista sub conducerea ducilor lor Menumorut, Glad (Vlad).

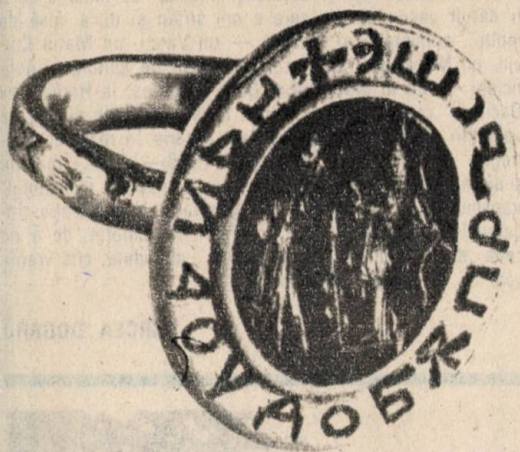
Gelu Românul și a urmașilor acestora, români, româno-maghiari, sau româno-cumani, unificîndu-și treptat țările într-un mare voievodat transilvan în jurul căruia vor gravita voievozatele și cnezatele românești ale Banatului (Timișului), Crișanei, Nyirului și Maramureșului. Temporar, Tuhutum, întemeietorul neamului Moglout, Thosu și Zobolsu încearcă, în 903, în cursul primelor lupte cu Menumorut „sfătîindu-se împreună” să stabilească „marginea regatului ducelui Arpad... la poarta Mezeșului” unde „locuitorii țării”, la porunca lor, au zidit „porți de piatră și au făcut o îngrăditură mare de copaci la marginea drumului” (Anonymus). Încercarea de a le depăși, în ciuda biruinței asupra lui Gelu Românul, va duce la ștergerea amintirii lui Tuhutum, la confundarea urmașilor săi cu voievozii transilvani din familia Giuleștilor, la asimilarea sa și a însoțitorilor săi prin creștinarea în rit ortodox (după Skylitzes, Kedrenos și Zonaras) în mediul românesc, la geneza legendei despre un strămoș Julia, Geula sau Gyla al voievozilor Giulea, venit din Pannonia. Perpetuîndu-se în cronici și acte de cancelarie realitatea că dincolo de Tisa se afla un alt „regnum” condus de un voievod, hotarele Ungariei medievale — creuzetul în care a avut loc, spre interiorul spațiului mărginit de salba popoarelor vecine parțial cotoprite, geneza poporului ungar medieval din maghiari, slavi, germani, pecenego-cumani, bulgari, italice, români etc. — se vor fixa în actele oficiale ca fiind cele trasate de Zulta, fiul lui Arpad: „din partea Grecilor pînă la poarta Wacil și pînă la țara Raciei, spre apus pînă la mare, unde este Slapetina (Spalato) și din partea theutonilor pînă la podul Guncil (pe riul Laita) și în aceleași

părți a dat ruthenilor care veniseră în Pannonia cu ducele Almus, bunicul său, să-și construiască o fortăreață și la aceeași frontieră, dincolo de mlaștina numită Musun a așezat nu puțini pecenegi să locuiască acolo spre a apăra regatul său, ca nu cumva vreodată, în viitor, theutonii (germanii) supărați pentru nenorocirea ce li s-a întâmplat să devasteze hotarele Ungariei. Iar, din partea dinspre Boemi a fixat hotarele până la fluviul Morva, cu condiția ca ducele lor să plătească ducelui Ungariei pe fiecare an un tribut și în același chip, dinspre Poloni, până la muntele Turtur (Tatra) precum fixase la început hotarele țării Borsu, fiul lui Bonger.

Zulta, primul legislator, era un produs tipic al epocii începutului constituirii regatului medieval al Ungariei și formării poporului ungar. Născut la sfârșitul marilor cuceriri, 903, ca fiul lui Arpad și probabil al fiicei „ducelui” Țării Ungului sau al altei prințese morave, întrunea calitățile ambelor origini, maghiar și slavo-română, fiind asemenea cu tatăl său ca moravuri, dar neasemenea ca fire. Căci ducele Zulta a fost puțin petic, cu vocea suavă, dar doritor de putere și pe care toți nobilii și toți soldații din Ungaria îl aveau grozav de drag (Anonymus). Este hărăzit de mic, de către tatăl său, drept soț (904/905) fiicei neînduplecatului Menumurut pe care armele nu izbutiseră să-l alunge din țara sa moștenind astfel „în pace” atât posesiunile acestuia (906) cât și ale tatălui său Arpad (907). Ca rezultat al acestei căsătorii mixte se va naște în 931 ducele cu nume ales din familia numelor cumanе românilor, Tocsun sau Toxun (vezi Tocsabă sau Toxabă), cu trăsăturile moștenite de la români pe care le remarcă Anonymus: „cu ochii frumoși și mari”, „cu părul negru și moale avînd plete ca de leu”. Avea să se arate un conducător înțelept, care va atrage în Ungaria „mulți străini de la diferite popoare”, fiind de exemplu la hotarul răsăritean al ducatului său, la Tisa, grupul peceneg al lui Tanuzaba (Thonus-oba, Thanus-abad). Cu puțin timp înainte de moartea sa (c. 935), Zulta va aduce pentru fiul său, ca soție, pecețindu-l astfel o nouă alianță, nu o principesă „cumană”, (altfel izvoarele ar fi menționat-o ca atare), ci „o femeie din Țara Cumanilor” (Anonymus) „țară” care la acea dată acoperea ca realitate politică și nu etnică teritoriul românesc extracarpatic și parțial intracarpatic. În situația în care procesul de asimilare a pecenegi-cumanilor în mediul românesc (dovadă urmele lăsate în onomastică Basarabă, Tocsabă, Asan, Coman, Berindei etc.) se afla în plină desfășurare și lipsește mențiunea „cumană” s-ar putea concluziona că, prin această prințesă, probabil din ținuturile extracarpatiche se întărea aportul pe care societatea românească autohtonă și-l adusese deja prin fiica lui Menumurut la asigurarea continuității primei dinastii a Ungariei zisă „arpadiană”. O dovadă ar constitui-o faptul că soția lui Tocsun era creștină ortodoxă de vreme ce și-a botezat unul dintre copii Mihail (Mihal) și însuși Geysa (Geicha, Geza), primul său născut, de protecție pe creștini, fiind primul duce care (poate el însuși creștin ortodox) va îndemna pe maghiari și cumani să adopte noua credință. Mai mult, Mihail, fratele lui Geysa, își va boteza fiii Vasile și Vladislav (Ladislav „cel Pleșuv”), Geysa însuși, nepot al lui Menumurut, frate al lui Mihail și unchi al lui Vasile și Vladislav, duce și el „de Hunguar”, aparținînd noului popor al Ungariei medievale în formare — pentru că, în ultimă instanță, ar fi absurd să iei în calcul numai

picăturile de singe, omul simțindu-se al unei etnii și prin educație și convingeri, manifestîndu-se ca atare prin fapte — a contractat o căsătorie de care se leagă confecționarea din cele 4 sau 5 personaje cu nume asemănător (Jula, Julius, Gyyla, Geula, Gyla, Julea, Giulea etc.), cîteva secole mai tîrziu a prototipului Giulea (maghiarizat Gyula), voievod ultrasilvan. Ne interesează în mod deosebit acel „Geula” care, de vreme ce primește ca atribute toate atributele personajelor contopite ulterior în prototipul „Gyula” trebuie să fi găsit (și nu ni se spune dacă a venit din altă parte sau tot din Ardeal) o cetate romană. Este cert doar faptul că stăpînea o fortificație ridicată pe temeliile unui mare castru, „o mare cetate ce fusese construită mai demult de romani” și „era un duce mare și puternic”. Nu putea fi o căpetenie maghiară, cîtă vreme Arpad și urmașii săi erau „dux”, comandanții lor apar cu titlul de „capitanneus”, iar el, stăpînul ultrasilvan era un „dux magnus et potens”, mai puternic decît decii însuși Geysa. „El avea o fată foarte frumoasă ce se chema Sarolt (alteori Sarolta, Saroltha), de a cărei frumusețe vorbeau de multă vreme ducii de prin provincii”. Și Cronica pictată ne lasă să înțelegem la care „duci” și la care „provincii” se referă, întrucît calitatea respectivă în afara scorbitorilor din Arpad nu o aveau decît conducătorii ducatelor (țarilor) româno-slavo-bulgare din Pannonia, cotropite de maghiari, urmașii lui Gelu, Glad, Menumurut și ai celorlalți „duca” români din „țările” sau „codrii” (ducate, voievodate) autonomi sau conducătorii cumanilor și kazarelor vasali ducelui „de Hunguar” (Ung). „Pe aceasta ducele Geysa, la sfatul și cu sprijinul lui Beliid, care stăpînise teritoriul lui Culan, a luat-o de soție legitimă. Acestui Beliid, Culan o dăte pe fiica sa, pentru că să lupte împotriva fratelui său Kean (Khan, Kagan, han — conducătorul suprem la avari, bulgari și la cumani). Și după moartea lui Culan, țara sa a moștenit-o același Beliid”. Trecuseră 60 de ani de la luptele lui Gelu cu Tuhutum, astfel încît acest Gyyla, în fapt potrivit izvoarelor „Geula”, tatăl Saroltei și al Caroltei (Caroldu), nu poate fi nicidecum confundat cu „Jula”, căpitanul armatei a treia a lui Arpad, după Simon de Keza, venit din Pannonia „ultra silva”. „Geula” bătrînul — nume prezent în onomastica românească sub formele Gelu, Giulea și derivatele Giulita, Giulești, extrem de răspîndit în Transilvania și în Maramureș, ca și în toponimie în toate regiunile țării — avea deci două fete „Sarolta” (Saroltha) și „Carolta” (Carla Olt) „Oltul Alb” și „Oltul Negru” în cumană. Românii au păstrat în timp legenda despre doi frați Olt și Mureș dar aici pare mai cuînd vorba despre două teritorii, două „țări” decît despre două fluri, ambele localizabile în bazinul Oltului, probabil pe ambii versanți ai Carpaților; o „țară” independentă decît „altă” potrivit semnificației cuvîntului în limbile turcice, și una dependentă de cineva, vasală cumanilor decît „neagră” (vezi Ragid Od Din, informațiile despre „karaulaghi”, românii din Cumania Neagră, și „ulakut”, românii albi din Țara românească independentă a lui Asan, precum și ulterior, denumirile de Ac Iflak pentru Moldova și Kara Vlahia sau Kara Iflak pentru Țara Românească, în condițiile recunoașterii suzeranității Porții). Ne interesează Sarolta, „Oltul Alb”, sau pentru maghiarii epocii de început „pămîntul udat de apa Oltului”. Numele real al prințesei nu-l cunoaștem, dar pentru a stabili că provenea din „Țara Oltului” și era fiica puternicului „duca” Giulea, pentru că frecvent orientalii au numit persoanele al căror nume fusese uitat cu numele țării de proveniență

(vezi Bogdanul, pentru voievozii Moldovei) și invers (vezi Bogdania, de la Bogdan din Cuhea). Tradiția maghiară și cea germană (vezi Cronica pictată și I. Haugen, apud G. Popa Lisseanu FHDR, Fasc. XI București, 1937, p. 146 și nota 1) ne transmit prețioasă informație că „Sarolta” era creștină ortodoxă, scria cu litere morave (românii adoptaseră recent alfabetul chirilic și slavona ca limbă liturgică) și că, fiul ei, născut prin 967 sau 969, a fost botezat la naștere cu numele de „Voicu” (Waic), nume foarte răspândit în Transilvania evului mediu (vezi tatăl lui Iancu de Hunedoara) și care, apare frecvent în actele cancelariei ungare însoțit de explicația „Wayc Olachis”. Ca primul moștenitor, în limba oficială a statului condus de tatăl său Geysa, a fost numit cu corespondentul Bela. „Sarolta” i-a mai dăruit lui Geysa o fată care, căsătorită cu un des-

cendent al ducilor cumani (în fapt, poate kazari) amintiți, avea să dea naștere viitorului rege al Ungariei, Samuel, (Samuil, Samoilă) numit de rudele sale cumano-kazare Aba (Tata) Samuel (1041—1044). Legat de cognomenul vărului său, este interesant faptul că, Voicu-Bela, trecând la catolicism, în semn de venerație, îl va numi pe italianul Deodatus cel care „împreună cu sfântul episcop Adalbert din Praga” îl rebotează Ștefan, în românește (limbă vorbită în familie) Tată. „Căci fiindcă din considerație pentru el — ne informează Cronica pictată — sfântul rege Ștefan nu i-a pronunțat numele, ci l-a numit Tată, s-a pierdut numele de Deodatus și a rămas numele de Tata. De aceea și mănăstirea (Tata ctitorită de Deodatus în Pannonia — n.n.) s-a numit astfel”. Trecut la catolicism către anul 1 000 când deținea deja demnitatea supremă, de duce al Ungariei de prin anul 992 — potrivit precizării gestelor că a murit în 1038, după 46 de ani de domnie — uns de către trimișii papei Silvestru al II-lea (999—1003) rege, Voicu-Bela devenit Ștefan, și în viitor „cel Sfânt” pentru noul popor ungar la constituirea statului cărui a pus piatra de temelie, avea să acționeze în virtutea „misiunii apostolice” încredințate, folosind ca pretext datoria sa de convertire a schismaticilor (românii ortodocși) pentru revendicarea moștenirii mamei sale — ducatul (voievodatul) ultrasilvan, unificat de bunicul său Giulea. Acela care, pornind din Țara Oltului „într-o vinătoare” se făcuse recunoscut unic stăpînitor în întreg spațiul intracarpatic, și la Dăbica și la Apulum, antica cetate a dacilor apuli, apoi centru economic, politic și militar

daco-roman care avea să-i poarte numele latinizat, devenind din Cetatea Albă (Bălgrad), Alba cetate a lui Giulea (Julius, Iulius), cetatea Alba Iulia. „În cele din urmă — precizează Cronica pictată — fiindcă Gyula (Giulea) a fost dușman ungarilor ce locuiau în Pannonia (și nu în Transilvania românească — n.n.) și și-a făcut o situație grea în multe privințe, a fost trecut de regele Ștefan cel Sfânt în Pannonia. Totuși nu acest comandant Gyula ci al treilea după acesta”. „Regele Ștefan cel Sfânt — notase și Simon de Keza — după ce, în urmă a fost ucis ducele Cuppan, a fost adus în Ungaria din cele șapte castre (din Transilvania în Ungaria vecină — n.n.) unchiul său Iula împreună cu soția și cu cei doi fii ai lui și unind cele șapte castre cu Pannonia (în război — n.n.) a purtat război cu Kean (țarul Samuil?) ducele bulgarilor și al sclavilor”. Data conflictului — c. 1002—1003. Un război asemănător celui declanșat de regele Eduard al III-lea al Angliei (1327—1377) în 1377 pentru Coroana Franței, ne-recunoscută ramurii de Valois, război intrat în istorie sub numele de „Războiul de 100 de ani” (1337—1453). Revendicând moștenirea mamei sale în dauna acestui al treilea voievod transilvan al dinastiei întemeietoare de Țară românească, a Giuleștilor, poate fiu sau nepot al lui Giulea cel Bătrîn, deci unchi sau văr al său (oricum rudă, de vreme ce nu-l ucide ci îl ia ca prizonier, în familie, la Buda), Ștefan (Voicu-Bela) avea să dezlănțuie un lung conflict pentru subordonarea față de Coroana Ungariei a bogatului „regnum” românesc intracarpatic. În paralel, va continua acțiunea de cotopire a voievodatelor (ducatelor) românești de la est de Tisa, ale urmașilor lui Menumorut și Glad (Vlad) în demnitatea voievodală deja vasali ai ducilor apoi ai regelui de la Buda și se va declanșa, ca un corolar, ofensiva împotriva Giuleștilor maramureșeni care se va încheia cu trecerea Carpaților de către voievodul Bogdan din Cuhea. În acest sens trebuie privită, în contextul rezistenței românilor din „Vlahia Cisalpină” (Banat) sub Ahtum, urmașul lui Glad (Vlad), „trădarea” lui Chana-dinus (Sunad, Cenad), ruda transilvăneană a lui Voicu-Ștefan. Pe Ahtum, povestește Anonymus „În vremea regelui Ștefan cel Sfânt, l-a omorât în cetatea sa de pe Mureș, Sunat (Cenad) fiul lui Dobuca (Dăbica) nepotul regelui, fiindcă i-a fost în toate adversar numitul rege și cărui numitul rege i-a dăruit o soție și fortăreața Ohtum (să fie vorba despre cetatea lui Ahtum sau Ahtum să fie numele împrumutat de cetate voievodului descendent din Glad, al cărui nume încă nu-l cunoaștem? — n.n.) cu toate apartenențele sale... Această fortăreață se numește acum Cenad”.

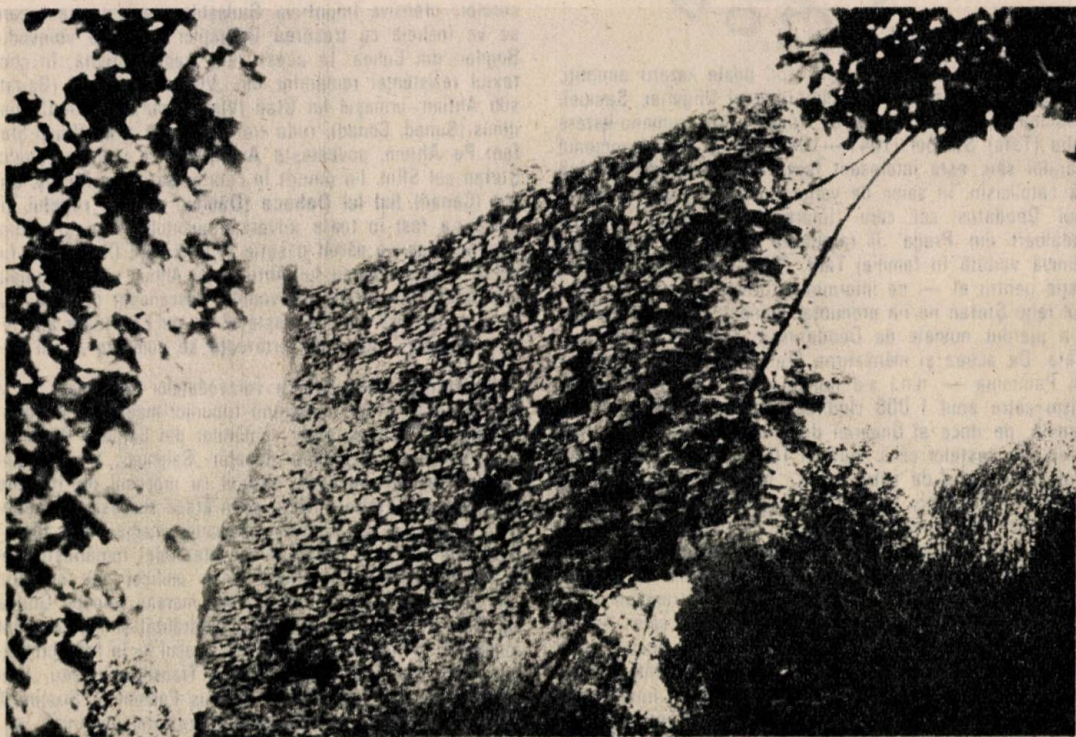
Rezistența îndelungată a voievodatelor românești de la est de Tisa în fața agresiunii triburilor maghiare, continuare firească a rezistenței românilor din Carpații Păduroși și a celor din Pannonia ducelui „Salanus”, a constituit așadar fundalul pe care, paralel cu procesul de formare din elemente etnice diferite și în etape succesive a poporului ungar și a regatului Ungariei medievale, „țările” (voievodatele sau „ducatele” și cnezatele) românești protejate de „corona montium” s-au unificat sub sceptrul „marelui duce” („dux magnus”) sau marelui voievod Giulea cel Bătrîn. Ca primul stat feudal centralizat și independent românesc, a luat astfel ființă, în veacul X, în fața primejdiei maghiare Țara Românească a Transilvaniei sau „Vlahia Transilvaniană” (vezi Codex Latinus Parisinus). Susținută împotriva expansiunii ungare sub pretextul împlinirii „misiunii apostolice” rezistența românească declanșată din

chiar momentul constituirii Ungariei ca regat medieval — sub conducerea marelui voievod Giulea cel Tânăr (Giulga), al treilea membru al dinastiei Giuleștilor ardeleni — avea să se prelungească pînă la hotarul veacului XIV, sub voievozii separatiști Roland Borș (1282, 1284, 1288—1293) și Vladislav (Ladislau) Kan (Kean?, Han?) 1294—1293). Ultimul, prin tratatul de pace de la Seghedin (8 aprilie 1310), era nevoit să recunoască suzeranitatea regelui Ungariei, Carol Robert de Anjou (1308—1342), căruia îi restituia Coroana Sfîntului Ștefan capturată în 1305. Tratatul consfințește statutul Transilvaniei, care va apare în actele cancelariei ungare ca „regnum”, entitate etnică și politică aparte, separată de regatul Ungariei medievale, cu realități economice și sociale, organizare administrativ-teritorială, politică și militară proprii, legată însă de regii de la Buda în virtutea relațiilor feudovasalice, prin jurămîntul depus de voievod (care nu se va mai intitula „mare” și nici ca în principatele extracarpătice surori „singur stăpînitor” sau „dominus” — domn) Coroanei, așa cum Flandra a fost legată de Spania sau Aquitania de Anglia. Aceasta a fost datorită specificului etnic românesc realitatea pe care, încercînd să și-o explice cauzal, oameni politici și istorici unguri de prestigiu au exprimat-o sintetic astfel: „Transilvania și Ungaria nu s-au confundat niciodată și totdeauna ele au format două țări diferite”, deoarece „acul busolei transilvane” era „fixat spre Orient din cauza populației (românești — n.n.) care aparținea în majoritate bisericii orientale (ortodoxe — n.n.) pe cînd Ungaria era orientată spre Occident, încă din epoca primului său rege” (Szandor Szylagyi). Motivul

pentru care Transilvania a avut „o istorie aparte de cea a Ungariei” a rezidat în faptul că a rămas „în afară (de Ungaria — n.n.) ca o unitate fizico-geografică distinctă. În decursul istoriei această situație a fost totdeauna pusă în evidență. Fie ca Dacia, fie ca principat al Transilvaniei, ea a avut mereu o istorie proprie” (Jenő Kalnoky), făurită de populația autohtonă, de „națiunea valahilor” care „sînt în Transilvania urmașii vechilor colonii romane” (Husztli András).

Iar voința nestrămutată de a trăi liberi și uniți, stăpîni pe destinele lor, în patria strămoșilor lor, reconstituită într-un „Regat daco-roman” românii și-au întemeiat-o în fața opresorilor lor „pe drepturile asupra moșiei de odinioară, a proprietății originare — **nicicînd pierdute, ci numai îngrădite** prin oprimare și uzurpare — și pe multe altele de acest fel” (Wesselenyi Miklos). Cu mîndria de a fi dăruit vecinului lor „care e om străin și duce lipsă de multe”, cunoștințe și oameni — un Voicu, un Matia Corvin, un Nicolaus Olahus, conți, oameni de cultură și politicieni — de la Menumorut, Gelu și Giulea, la Horea „rex Daciae”, „craiul munților” lăncu Avram și zecile de mii de voluntari ardeleni căzuți eroic la datorie în războiul reînțregirii și eliberării naționale (1916—1918), românii și-au apărut cu tenacitate „sărăcia și nevoile și neamul” transmițîndu-și prin veac, din generație în generație, îndemnul neînfriecatului duce bihorean Menumorut, de a nu ceda „din pămînt nici cît un deget”, „niciodată, cită vreme vom fi în viață” (Anonymus).

MIRCEA DOGARU

Fapt divers pe mapamond

● Pentru a cunoaște mai bine cine a fost Charlie Chaplin, renumitul actor al filmului mut, Wilhelm Staudinger din Frankfurt/Main, a colecționat numeroase obiecte, precum și pelicule de film, care amintesc de creatorul și interpretul lui Charlot, spre bucuria sa și a multor alți pasionați care îi vizitează casa.

● Calculatoarele, mijloc de informare rapidă pentru conducătorii auto. Pe ecranul unui display instalat la bordul mașinii, conducătorul auto poate urmări, în funcție de locul unde se află, ruta cea mai scurtă pentru a ajunge la locul dorit.

Arhiva sentimentală a „Scintei tineretului”

Reporteri în documentare

Ideea era mai veche. Aminase oricum exagerat de mult întârzierea ei ca să mai fi ezitat. La mijloc fuseseră desincronizări de tot felul în programul echipei noastre. Dar eram presați de o coincidență care venea ca o stea purtătoare de noroc: corespondentul nostru din zonă ne aștepta cu trusa de scule gata de drum. Cu el alături, jumătate din treabă era rezolvată. Cunoștea bine terenul, știa pe dinafară toți oamenii. Ne scutea prin urmare de partea cea mai puțin gazetărească dintr-un traseu reportericesc.

Tot drumul pînă la Vilcea, Gică și cu mine făcusem din banchetele autobuzului cu mers rapid rampa de lansare a proiectelor fel de fel. Ce să vedem, unde și cît să stăm, cum să adunăm date pentru o pagină de ziar, plus cite ceva pe deasupra. Cum ne poticneam din necunoaștere de cine știe care ciot de organizare, rînd pe rînd răsufлам ușurați: „Bebe este cu noi”. Corespondentul nostru devenise un clasic, la care ne raportam intențiile, gândurile, speranțele. Față de care ne recunoșteam, omeneste, limitele: „Știe Bebe”. Am trecut de Pitești, aih parcurs Dealul Negru cu indiferență cu care străbați un banal drum de cîmpie, arid și neatrăgător. „Aici, întrebăm pe Bebe” rosteam cu înfocare cînd simțeam că rezervele noastre de inspirație băteau spre sec. Vom coborî la Rîmnicu-Vilcea, cu Bebe alături vom reconstitui planul de atac, astfel ca mersul în șantier să nu rămînă decît o operație de simplă descindere, de orientare în teren, de înaintare pe frontul ale cărui detalii le-am pus la punct cu pedanterie. Mîine pînă în ziuă, cu altă mașină, vom pleca, în trei, spre țintă. O țintă la care tinjیم de aproape un an.

În autogara cea nouă, la Vilcea, zumbăit de stup. Vin mașini, pleacă mașini. Mulțumim înainte de coborîre șoferului pentru efortul de a ne ști aduși la capăt de cale, mulțumeste și el pentru vorbe bune, cu părere de rău, de ambele părți, că ne despărțim. Bagajele sînt la noi, Bebe apare ca din pămînt, ne gîndim deja la hotelul unde o apă minerală va lua cu mîna transpirația adunată pe drumul lung dar, în sfîrșit, terminat. Bagajele par mai multe decît le știam, însă greul a trecut: „De aici încolo mai este și Bebe”. Strîngerea de mînă o expediem cît putem, vrem să ne știm îndepărtați de autobuz, și transferați în grijile zilei următoare. Dar bucuriile sînt făcute să fie scurte:

— Băieți, felicitați-mă! De azi, am intrat în concediu.

Bomba își face efectul fără înțîrziere. Mizasem atîta pe omul din teren încît nu ne-a mai rămas timp să luăm în considerație și o alternativă. Ce ne facem? Tot de la

Bebe vine salvarea. Salutați-i pe cei de la baraj și spuneti-le că pînă în toamnă sînt la ei. Urcati repede în autobuzul cu care ați venit și coboriți direct la Voineasa.

La sediul șantierului, norocul ne suride. Chiar în holul clădirii administrative. Gică zărește o cunoștință. Sîntem niște oameni făcuți. Ne vom bucura de tot sprînceni zice apăsător, și începe să povestească pătaniile unor excursioniști de la ei, abia întorși, mai obosiți decît la plecarea din cauza unor ghinioane cu cazare. Mă agăț într-o doară de năduful cu care istorisește: „Asta să fie la ei acolo...” Asigurările revin pe un ton de sinceritate și fără dubiu.

Ne și repezim la Ciunget. Centrala subterană va fi astfel primul din subiectele fotoreportajului nostru. Reveniți de unde plecasem, surpriza: gazda noastră este plecată cu treburi. A uitat de multe, probabil, sigur a uitat și de noi. Demersurile nu rămîn fără rezultat: ne vom petrece noaptea în dormitorul comun rezervat aspiraților la angajare pe șantier veniți de prin toată țara. O hală cu zeci de paturi în care două ne îmbie adormitor. Am și uitat de masa de seară. Cu gîndul la cea de dimineață ne ia somnul, bine clădit pe aparatura lui Gică pusă sub pernă.

La prima oră sîrîm în picioare. O mașină de ocazie ne va duce sus la baraj. N-ar fi mai bine să servim micul dejun acolo? N-am mai întîrzia aici autoturismul binevoitor. Răspunsul afirmativ putea fi considerat deja dat. La capătul traseului, printr-o lume de basm, barajul în creștere, macarale în agitație, basculante enorme într-un dans amețitor și o invitație: „La noi ora mesei de dimineață a cam trecut. Dar se deschide acum cantina de prînz. N-ați vrea să mergem în carieră?”

Ba bine că nu. Ne-am și lansat în lungul serpentineilor, la fiecare doi pași cite un interlocutor, unul mai seducător ca celălalt. Biografiile de oameni care scriu istoria la modul concret, cu fapta lor, cu priceperea lor, cu viața lor cheltuită la mari distanțe de așezări umane, de forfora normală a zilei normale și uneori destul de departe chiar de cunoașterea noastră. Ne putem crede coboriți între file de poveste, cu viscole interminabile, cu urși bătînd în fereastră rulote, cu revelații trăite în ritmul cupelor de excavator mormînd peste stîncă înghețată. Aparatul lui Gică a tăcînit fără oprire. Un motor lucrînd în ritmul ăsta s-ar fi înroșit de mult. Cînd ne-am oprit în sfîrșit să ne tragem sufletul, soarele se rotea peste noi a amiază, ne privim ochi în ochi, redactor și fotoreporter. Ne gîndim amîndoi la același lucru. Apucăm drumul cantinei cu sentimentul că, fiind la Bușteni, ne-am fi propus să parcurgem pe jos Caraimanul. Vom ajunge numai cît să constatăm că acolo n-a rămas nimeni. Doar anunțul cu programul de a doua zi ne privește surizător, cu încredere în vestea bună ce ne-o transmite.

Am și uitat de ce venisem. Întrebarea e: cu ce ajungem jos? Om mîncă acolo, sigur avem unde trage, dormitorul acela cît o cazarmă își are virtuțile lui de concrete. Există. Va apare într-un tirziu — superbă înserare la Vidra! — camionul în cabina căruia vom traversa peisajul cu accente unice din cheile Lotrului. Pînă atunci s-a deschis chioșcul cu răcoritoare. Încercăm? De ce nu? Ne facem cîinste pe rînd: Gică dă un rînd de înghețată, eu unul de limonadă. Ne oprește cu convingere doar claxonul camionului nerăbdător de plecare.

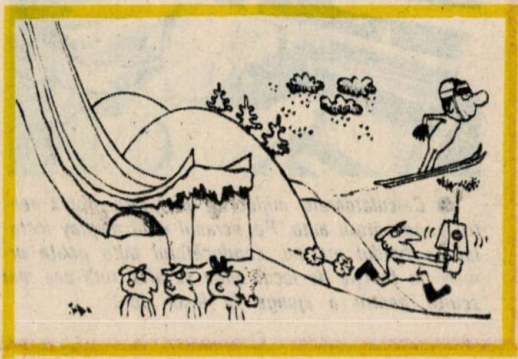
Jos, la Voineasa, se instaurează noaptea. Luăm și

masa pe care ezităm s-o botezăm, neavînd un nume unificator. — de dimineață, de prînz, de seară? — și cu gene ostenite, vorba poetului, ne pregătim a sufla în luminare. O mică descoperire ne fracturează intențiile: paturile noastre s-au ocupat! Pretendenți mai timpurii și mai norocoși s-au instalat fără prea multă receptivitate la explicațiile ce ne priveau. Înțelegem că legătura noastră cu dormitorul cel mare s-a pulverizat. Ce ne facem? Știm un loc unde... Să încercăm, măcar. Portarului îi explicăm că niște bagaje de-ale noastre sînt încă la sediul UTC. Le luăm și coborîm, îi spunem, privindu-l în ochii înțelegători. Ne dă cheia, luăm cheia. Sus la sediu ne simțim acasă. Nici nu ne trebuie cine știe cît pentru decizii organizatorice. Masa de ședințe are în jur șase scaune. Le împărțim frățește. Ne prinde miezul nopții discutînd despre cele văzute. Alături, colecția ziarului de șantier. Pagini pline cu ceea ce alcătuiește trăirea marului șantier. Nume de oameni celebri prin munca lor. Uneori le vedem chiar și chipul. Nu lipsesc desene în exprimare, îmbătate de plăcerea ne-mai-spusului. O descriere a nopților la Lotru începe de pildă cu relatarea momentului cînd „virgina boltă căzu în păcat cu un vîrf de rază”, raza fiind a lunii, firește.

Învirea zorilor ne găsește totuși în picioare. Avem de mers la Mănăileasa, pe marea aducțiune. Cum, nu știm încă. Sigur e faptul că în ușa se aud bătăi insistente și nu ne primim de teama de a nu descoperi că amîndoi gîndim iarăși la fel. Dar faptul rămîne fapt. Răsucim cheia în broască, nu înainte de a face pregătirile minime pentru a arbora cel mai plin de nedumerire obraz omenesc. Portarul ne privește cu sprîncenele ridicate, de sub care țîșnesc violent două alice necrutătoare: „de ce nu mi-ați spus?” Știm noi de ce. Știe și el. A fi făcut asta echivala cu a rămîne în stradă, sub boltă aceea virgină, asaltată de raze la ora incestului. Am mizat pe faptul că va uita de noi. N-a uitat. Dovadă sprîncenele acelea arcuite. Dovadă alicele cu pricina. Ce să mai zicem? Dăm vina pe oboseală, pe somnul necrutător. Dar privirile se îmbîlînesc greu, ca și cum în locul nostru ar fi avut în față doi tipi abia coboriți de pe saltelele din puf ale apartamentelor de la „Hikon”.

Seara, plecăm acasă. Textul paginii de ziar se găsea în carnetele mele. Ilustrația o purta geanta pîntecoasă cu aparate a lui Gică. Porneam spre redacție cu sentimentul datoriei împlinite. Dar și cu o părere de rău: luai cu ale noastre nu ne-a rămas răgazul să-i trimitem lui Bebe o ilustrată de pe Lotru.

NEAGU UDROIU

Misterul de la Oradour- sur-Glane

Multe așezări, sate și orașe, au fost distruse, unele rase de pe suprafața pământului în timpul celui de-al doilea război mondial. Cîteva din ele n-au fost refăcute, rămînînd un fel de simboluri cumplite, de memento, de avertismente vii. Există așezări al căror nume este suficient să fie rostite pentru a stîrni în conștiințe cumplitele orori ale războiului, dar și enigme, mistere, absurditate pe care o minte rațională o refuză. De ce? De ce s-a ajuns la distrugerea unor vieți omenesti? De ce au fost rase de pe fața pământului localități? Cum să nu fim vigilenți față de orice atitudine revanșardă sau față de renașterea fie chiar și a unor grupușcule ce clamează ideologia de tristă amintire a asasinilor fasciști? Un nume, între altele altele, al unei asemenea așezări este și Oradour-sur-Glane.

Sat din sud-vestul Franței, în apropiere de Limoges, Oradour-sur-Glane a devenit, brusc, cunoscut după iunie 1944, cînd trupe SS, după ce îi masacraseră pe toți cei 642 locuitori, cu o rară sălbăticie, au dat foc clădirilor. La sfîrșitul zilei, odată cu plecarea naziștilor, din așezare nu au rămas decît cîteva sinistre ruine fumegînde. Nimeni nu a reușit să explice vreodată actul de barbarie și proporțiile lui.

ROBIN MACKNESS nu este istoric, ci om de afaceri, dar, printr-o întîmplare, care pentru el s-a arătat nefericită cîțiva ani, a aflat, se pare, secretul evenimentelor de la Oradour. A socotit de datoria sa, măcar în memoria victimelor, să spună lumii ce a aflat el, chiar dacă versiunea sa va fi, cîndva, contestată. A scris o carte, ORADOUR: MASSACRE AND AFTERMATH — „Oradour, masacrul și consecințele”, publicată de „Bloomsbury Publishing” din Londra în luna martie 1988, cu o introducere a reputatului scriitor John Fowles. M.R.D. Foot, un eminent istoric al acelei perioade, spunea despre carte că „merită să fie citită”.

Publicăm în continuare extrase din această carte, după „The Sunday Times Magazine”.

La 10 iunie 1944, într-o călduroasă duminică, la patru zile după invazia armatelor aliate în Normandia, locuitorii unui sat izolat din sud-estul Franței au fost strînși laolaltă de soldații SS. 642 de bărbați, femei și copii, au fost împușcați sau arși, în vreme ce satul a fost distrus.

Imaginea care mă obsedează este a locuitorilor din Oradour-sur-Glane continuîndu-și calm prînzul și privind cu curiozitate și poate cu neliniște, dar fără vreo teamă aparentă, sosirea convoiului de asasini SS. Cîțiva au fugit și s-au ascuns. Dar cei mai mulți au urmărit ce se întîmplă cu curiozitate. Pînă atunci, nu mai fuseseră văzuți germani la Oradour, în afara cîtorva ofițeri care veneau să mînce la un restaurant local. Oradour era prea izolat. Probabil rămăseseră puține locuri în Europa ocupată în care sosirea unor soldați SS să fi fost întîmpinată cu un asemenea dezinteres politic. Cu greu s-ar fi putut găsi un loc mai departe de război decît Oradour. Dar soldații SS trebuia să fi avut un motiv pentru hotărîrea lor de a ucide orice persoană găsită acolo.

Vreme de peste 40 de ani, întrebarea fundamentală a rămas aceeași: de ce au făcut-o? În 1982 am avut norocul — sau nenorocul — să întîlnesc omul rămas în viață care putea răspunde întrebării. Informația pe care mi-a dat-o acest bărbat — căruia îi voi spune Raoul — m-a făcut să înțeleg grozăvia și să rezolv misterul distrugerii satului Oradour. M-am întrebat adesea prin ce am meritat primirea acestei informații care nu mi-a adus deloc liniște. Pentru ea am petrecut 21 de luni în închisoare și am trecut prin multe alte evenimente.

În 1982 conduceam o campanie de investiții din Lausanne, Elveția. Afacerile mergeau bine, iar pentru mine era o perioadă interesantă și promițătoare. Mi se ceruse să mă alătur unuia dintre cele mai exclusiviste cluburi din lume, consiliul de administrație al unei bănci elvețiene.

Aveam un prieten apropiat, membru în consiliul de administrație al băncii, care m-a întrebat dacă îl pot ajuta pe un client de-al lor francez să transfere 20 kg de aur din Franța în Elveția. Deși actul era ilegal pentru francezi, am fost asigurat că „partea mea va fi o operațiune pur internă” care cerea doar „cea mai mare discreție”. Tot ce trebuie să fac era să ridic aurul la Toulouse și să-l duc la Evian, pe malul francez al lacului Geneva, de partea cealaltă a orașului Lausanne. Am presupus că, de acolo, alții vor fi cei care vor duce aurul în Elveția.

Nu mi s-a cerut nimic ilegal. Prietenul meu mi-a mai spus limpede că un deznodămînt cu succes ar fi fost văzut foarte favorabil de banca sa. Mai urmăam să aflui și altele, a mai spus: „Francezul ăsta e un vițel de aur”. Trebuie să recunosc că eram încitat de ideea unei mici aventuri nevinovate care, în plus, părea să cimenteze acordul dintre compania mea și bancă.

Nu mă încînta, însă, perspectiva de a conduce pînă la Toulouse și înapoi în miez de decembrie. Mi s-a spus că transferul inițial cuprindea 20 kg, în lingouri de cîte un kg. Știam că un kilogram de aur era mai mic și mai subțire decît un pachet cu țigări. Fiecare kilogram valora peste 10.000 lire sterline, prin urmare discutam despre

un transport de peste 200 000 lire sterline. Ar fi fost imposibil să iau avionul: forțele de securitate de pe aeroport și detectoarele de metale ar descoperi pachetul. Am hotărât să merg cu mașina mea până la Lyon, să iau avionul până la Toulouse, să mi petrec noaptea acolo, apoi să-mi întâlnesc clientul, să preiau aurul, să închiriez o mașină cu care să mă întorc la Lyon, de unde să-mi iau propriul automobil spre Evian.

În seara aceea, conform instrucțiunilor primite, am telefonat la un număr din Toulouse. Mi-a răspuns un bărbat. „Domnul Raoul?” am întrebat și am transmis un mesaj codificat. „Raoul la telefon”. Vocea părea nervoasă. Am aranjat să ne întâlnim la 7.30 în dimineața de 14 decembrie, la hotelul „Sofitel”, de lângă aeroportul din Toulouse.

Prima impresie a fost că Raoul avea în jur de 60 de ani, un bărbat absolut obișnuit, în afara urechilor prea mari. Ar fi fost un bărbat cu totul sters, dacă n-ar fi fost foarte, foarte nervos.

Ne-am prezentat cu numele noastre false, ne-am strâns mințile și, atunci, am constatat că el era și mai agitat decât mine. M-a întrebat dacă înțeleg într-adevăr că operațiunea aceasta cere cea mai deplină discreție — și de ce. „Probabil pentru că aveți, aici, aur de contrabandă”, am spus eu, înțelegând, prin aceasta, aur nedecarat... „Dar în ce-i privește pe cei din Elveția aurul e aur, numai să nu fie, furat”.

Ultima mea remarcă a produs o lungă tăcere. L-am privit pe omulețul neatrăgător din fața mea. Oare nu era vorba de aur furat? Nelinștea mea sporea.

„Cred că dacă doriți să conlucram, trebuie să-mi spuneți mai multe”, am adăugat. Atunci mi-a spus evaziv că nu se teme de autoritățile franceze, ci de *anciens résistants* (foștii membri ai Rezistenței). S-a oprit, ca și cum asta însemna o explicație suficientă. M-am gândit, atunci, că omul meu fusese vreun colaboraționist.

Începeam să mă enervez — și el la fel. Nu-mi iertam că mă lăsasem atras în escapada asta copilărească. „Dacă vrei să merg mai departe, i-am spus, trebuie să știi toată povestea”.

Pe chipul său se citea panica, și arăta și mai nenorocit. Dar n-a spus nimic, încît eram gata să mă ridic, cu răbdarea aproape la capăt. M-a prins de mincă: „Vă rog...”. Era foarte conștient că, dacă, plecăm, rămânea foarte vulnerabil. Eu știam secretul a ceea ce deținea el, fără să mă fi angajat în nici un fel. Părea prins în capcană. Cred că a înțeles că n-avea altă cale decât să vorbească. În cele din urmă, a spus: „Ați auzit de Oradour-sur-Glane?” Vag, am spus: „Parcă s-a întâmplat ceva acolo în timpul războiului...”. „La 10 iunie 1944, mai exact. Peste 600 de bărbați, femei și copii, au fost uciși de soldați SS”. L-am întrebat dacă nu cumva era vorba de represalii cumplite. „Da”, a răspuns Raoul, „dar nimeni n-a aflat adevăratul motiv. Probabil sint ultimul care știe”.

L-am privit pe omulețul acesta ciudat, întrebându-mă ce putea avea el comun cu un masacru petrecut cu 40 de ani în urmă. Am calculat că trebuia să fi avut pe atunci în jur de 20 de ani. Scăpase masacrului, avusese rude care pieriseră atunci sau colaborase în vreun fel în toată povestea?

„Citeodată simt”, a continuat el încet, „că am fost urmărit toată viața, poate chiar înainte să mă nasc”. O spunea cu atîta simplitate că nu m-am îndoit de adevărul vorbelor lui. „Trebuie să ne întoarcem la Leipzig, cu 50 de ani în urmă. Acolo a început totul”.

Raoul mi-a vorbit preț de două ore. Povestea lui era incredibilă și, totuși, n-aveam nici un motiv să mă îndoiesc de ea. L-am pus întrebări și mi-a răspuns fără ezitări. Am aflat o groază de detalii pe care le-am verificat mai târziu și am descoperit că spusese adevărul.

Odată îndepărtată suspiciunea existență de ambele părți, am plecat de la hotel, am ridicat aurul, închis în două geți, și m-am îndreptat spre Evian. Drumul spre Lyon a fost însoțit, plăcut și fără peripeții, dar, din momentul în care am urcat în propria mașină, atît vremea cît și norocul meu s-au schimbat.

Pe o burniță deasă, chiar lângă Lyon, am fost oprit de *douaniers*, vameșii francezi, însărcinați și cu controalele fiscale, care dispun de mai multă putere decît omologii lor britanici. Am reușit să scap, dar, imediat, mașina mi-a fost ciuruită de gloanțe, obligat să mă predau și arestat.

Fără să-mi dau seama, pătrunsesem într-o *zonă franche*, o suprafață de 25 km în jurul punctului de ieșire din Franța, în cazul acesta aeroportul Lyon. Să intri în zonă era considerat ca avînd intenția de a părăsi Franța, iar eu aveam în mașină aur în valoare de 200 000 de lire sterline.

Pentru aceste fărâdelegi și pentru faptul și mai grav că refuzam să spun de unde aveam aurul sau pentru cine lucram, mi-am petrecut următoarele 21 de luni în închisoare. Aurul a fost confiscat. Vameșii fuseseră preveniți și mă așteptaseră.

Ce mi s-a întâmplat cu vameșii nu are legătură directă cu istoria petrecută la Oradour. Dar inactivitatea forțată mi-a dat cel puțin prilejul să testez povestea lui Raoul, iar contactele avute în închisoare și, după aceea, statutul meu de fost condamnat mi-au permis să întâlnesc doi din participanții la masacrul de la Oradour; martori la care nu avuseseră acces istoricii oficiali.

Povestea care urmează am verificat-o cu foști agenți, membri ai Rezistenței franceze și cu multe alte persoane. Cred că mai departe decît am reușit nu se putea merge în confirmarea detaliilor. Ce trebuia să stabilească era cît de adevărat exista în istoria lui Raoul: anume că moartea a 642 de civili francezi inocenți s-a datorat unei jumătăți de tonă de aur nazist.

RAZILE ȘI AURUL

Vineri, 9 iunie 1944, avea să fie o zi foarte proastă pentru maiorul Otto Dickmann. Sosise la Limoges în acea dimineață, la 6.30 și era nervos după o noapte de activitate împotriva partizanilor, scotocind împrejurimile în căutarea a... ce anume? Nici măcar nu voia să se gîndească la asta. Nu dorea decît să facă o baie și să doarmă citeva ore. De cînd diviziei sale i se ceruse să se îndrepte spre Normandia pentru a ajuta la oprirea invaziei aliaților, totul începuse să semene cu un mîcel.

Dar gîndul la relaxare s-a risipit îndată ce a ajuns la Limoges și a găsit ordine aduse la zi. Urma să se îndrepte imediat spre St. Junien, unde se regrupa comandamentul său, primul batalion al regimentului „Der Führer”. I se mai cerea să participe la citeva acțiuni ale Gestapoului de îngrădire a sabotajului local.

În noaptea de miercuri, forțele de Rezistență aruncaseră în aer un important viaduct de cale ferată de lângă St. Junien și împușcaseră doi soldați germani. Rezistența îi făcea viața de nesuportat — s-a gîndit Dickmann. De cînd plecase de la Montauban, de lângă Toulouse, fusese

un continuu coșmar. Soldații SS fuseseră forțați să caute, cu minile goale, minele ascunse de Rezistență. Era de necrezut!

Gestapoul chemase în ajutor trupele SS pentru că era neliniștit în legătură cu iminenta sosire la Limoges a superiorului lui Dickmann, generalul Lammerding, comandantul celei de a doua divizii SS Panzer. Lammerding ar fi fost uimit dacă ar fi văzut Gestapoul incapabil să facă tot posibilul pentru a pune capăt sabotajului.

Dickmann a ajuns la St. Junien la 10.30 și s-a alăturat batalionului său. A trimis după primar și a început să dea ordine soldaților. Batalionul urma să-și petreacă restul zilei acolo. Gestapoul avea să fie ajutat, dar prioritatea rămânea Normandia. Activitatea zilei urma să fie limitată la înspăimântarea populației. Batalionul va pleca a doua zi, indiferent dacă Gestapoul își va fi încheiat sau nu treaba.

Gestapoul l-a adus pe primar la Dickmann. Acesta l-a întrebat dacă existau partizani la St. Junien, așteptându-se la negația primită de obicei în asemenea cazuri. Dar primarul l-a răspuns că erau foarte mulți partizani în oraș — cel puțin 1800 de oameni înarmați.

Majorul Otto Dickmann
a planuit cu meticulozitate crimele

Neașteptata informație dată de primar l-a neliniștit pe Dickmann. În masa de vehicule și oameni aflată la St. Junien se găsea și o unitate specială cu documentele diviziei, mărșăluind sub acoperirea batalionului. Un oraș în care zece la sută din populație era înarmată nu era un loc pentru o astfel de unitate. Dickmann i-a cerut locotenentului Bruno Walter, un tânăr austriac aflat în fruntea unității speciale, să dubleze paza la camionul care transporta documentele, dar fără să atragă atenția asupra lui. Unitatea va pleca chiar în acea noapte, înaintea batalionului.

Seara, Dickmann a cinat singur, contemplând trecerea unității speciale la care se referea în particular ca la „marfa prohibită”. Semnificația planului ultimelor luni se

clarifica, în mintea sa, pe zi ce trecea mai bine; știrile sosite din Normandia erau deprimate, iar distrugerea mereu mai masivă a Germaniei sugera că era doar o chestiune de timp înainte ca sfârșitul să vină. Era îngrijorat că Lammerding nu se lămurise că să facă cu „marfa”, odată ce aveau să ajungă la Leora.

Dickmann supraviețuise frontului din răsărit. Ca puținii alții. A doua divizie SS Panzer, „Das reich”, care își avea garnizoana la Montauban, în primăvara lui 1944, era mult schimbată față de divizia care condusese invazia în Jugoslavia, cucerise Belgradul, apoi luptase în Uniunea Sovietică, chiar în apropiere de Moscova. Generalul Heinz Lammerding, comandantul ei, fusese, în nenămurate rânduri, decorat. Dar, în spatele decorațiilor publice ale diviziei se ascundea o istorie sumbră. Cea mai mare parte a activității lui Lammerding în Uniunea Sovietică a constat în lupta împotriva partizanilor, iar el însuși fusese, multă vreme, șeful de stat major al generalului von dem Bach-Zalewski, căruia Himmler îi ceruse să organizeze o unitate specială de luptă împotriva partizanilor. Semnătura lui Lammerding apărea pe multe documente ce autorizau numeroase atrocități, deoarece expresia „activitate antipartizană” era, în mod invariabil, un eufemism pentru distrugerea unor sate întregi, cu toți locuitorii lor. Trupele SS acționau în Uniunea Sovietică după tactica pământului pirjolit. Teatrul european de război n-a avut nimic de suferit prin comparație cu aceste distrugeri totale. Amploarea barbariei pe frontul sovietic a fost enormă, absolut de neînțeles.

Lammerding era un soldat de birou, inginer civil de profesie, al cărui succes militar se fundamenta pe o anumită capacitate administrativă și patronajul semnificativ al lui Heinrich Himmler. Colegii săi îl găseau neconvincător atât ca om, cât și ca lider. Unul dintre puținii săi prieteni în cadrul diviziei era maiorul Helmut Kämpfe, ofițerul care comanda al treilea batalion al regimentului „Der Führer”. La 35 de ani, Kämpfe era unul dintre puținii ofițeri ai diviziei având doar peste 30 de ani. Lammerding însuși nu avea decât 38 de ani.

În aprilie 1944, o companie din oamenii lui Kämpfe s-a datat la unul dintre primele **ratissages** SS (raze atentă a unei zone) împotriva populației franceze civile, chiar la nord de Montauban. Ca represalii pentru un atac anterior al forțelor de rezistență, scopul principal al acestei razii era de a-i teroriza pe locuitorii civili și a-i determina să nu-i ajute pe maquisards (partizani). În timpul jafului uzual al orașului, Kämpfe a dat peste câteva lingouri de aur, care nu era ceva ieșit din comun, din moment ce francezii erau mari deținători de valori și de aur. Kämpfe a confiscat lingourile și le-a înmănat generalului Lammerding. Nu s-a spus nimic despre asta câteva zile, Lammerding mai avea aur — numai câteva kilograme — pe care îl încredințase Reichsbank din Berlin. Statutul său de general SS îl făcea, practic, guvernatorul întregii Franțe de sud-vest, iar aurul era ținut ca rezervă pentru moneda de ocupație în circulație atunci.

Câteva zile mai târziu, înainte ca una din companiile lui Kämpfe să organizeze o nouă **ratissage**, Lammerding i-a vorbit în particular lui Kämpfe. În acea seară, safe-ul lui Lammerding a fost deschis din nou, iar Kämpfe invitat să-și petreacă seara la cartierul general al lui Lammerding. Problema era simplă. Diviziei i se permitea să facă oricite razii ar fi dorit, iar activitatea Rezistenței îi oferea nenumărate pretexte.

Kämpfe a mai sugerat lui Lammerding ca în aranjamentul lor să fie inclus și prietenul său, maiorul Otto Dickmann. Acesta comanda primul batalion al aceluiași regiment și era un bărbat cu un ris molișitor și o neplăcută schimbare de umoare, care îi făcea pe oameni să fie prudenți. Lammerding a fost de acord: împreună, Dickmann și Kämpfe aveau să strângă, fără îndoială, un „fond de pensii” mai substanțial.

La începutul lunii mai s-a declanșat îngrozitoarea campanie de *ratissages*. Drumurile și satele din sud-vestul Franței sînt pline și astăzi, de plăci comemorînd morții din acele înspăimîntătoare săptămîni. O mare publicitate a fost făcută acestor raizi, pentru a împiedica populația civilă franceză să mai ajute Rezistența.

Lammerding fusese avertizat să se aștepte la posibilitatea ca aliații să debarce la sud de Bordeaux. I-a chemat pe Dickmann și Kämpfe să hotărască ce anume să facă cu aurul. Strînseseră deja 600 kg (valorind 6 milioane de lire sterline la prețurile de astăzi) — peste o jumătate de tonă. Să-l ascundă la Toulouse nu mai era posibil, din moment ce era improbabil ca divizia să mai revină aici. Să-l lase la Montauban cu ariergarda ar fi însemnat să spună și altora secretul existenței aurului. Să-l trimită în Elveția sub o pază specială, era imposibil. Chiar dacă un asemenea convoi ar fi scăpat de Rezistență, ar fi fost interceptat de autoritățile germane. Aurul trebuia să călătorească cu ei, cu siguranță pînă la Loara, unde Lammerding era convins că va putea face alte aranjamente. Au hotărît să-l împacheteze și să-l transporte cu celelalte documente ale diviziei, care ar cădea în sarcina primului batalion al lui Dickmann și al unei unități speciale. Dickmann s-a întors, apoi, la treburile sale oficiale, mobilizîndu-și batalionul pentru tot ce avea să urmeze.

Sarcina de a deplasa pe șosele 300 de tancuri era dintre cele mai dificile. Pe lingă tancuri mai erau alte 1400 de vehicule, inclusiv blindate grele, 15 000 de oameni și echipamentul lor. Cum nu se putea concepe o deplasare a acestei forțe doar pe principalul drum dintre Toulouse și Limoges, divizia înainta spre nord pe un front larg.

Iar Rezistența aștepta. Întărită de chemarea la arme a generalului de Gaulle, difuzată la BBC cu o zi înainte, partizanii erau nenumărați. Forme ce păreau animale, așezate pe drumuri, se dovedeau a fi mine, deși nu întotdeauna, dar, după primele explozii, trebuiau verificate, ceea ce ducea la o imensă pierdere de timp. Și ca situația să fie și mai dificilă, zona deluroasă dintre Dordogne, Lot și Corrèze s-a dovedit a fi dezastruoasă pentru contactele radio.

Cînd Lammerding a sosit la Brive, joi, 8 iunie, nici măcar nu știa pe unde îi este divizia. La sfîrșitul săptămîinii, divizia lui Lammerding era risipită pe o suprafață de peste o sută de mile pătrate de teritoriu ostil, iar 60 la sută din tancurile sale nu erau pregătite de luptă.

Lipsa de comunicație îi afecta, însă, și pe cei din Rezistență. Cînd unitățile de avangardă ale diviziei „Das Reich” au ajuns la Brive, Rezistența se afla la mai puțin de 30 km depărtare, la Tulle, unde partizanii au atacat și cucerit orașul. Într-o luptă sîngeroasă, 139 de soldați germani au fost uciși. Dacă Rezistența ar fi știut de apropierea la care se aflau trupele SS, ar fi putut lesne bloca drumul dintre Brive și Tulle, ce trecea printr-un defileu strîmt, un loc perfect pentru o ambuscadă. În schimb, în acea noapte, trupele SS au recucerit orașul Tulle, pierzînd doar trei oameni, și cîrînd după sosirea zorilor au început

Generalul Heinz Lammerding,
organizatorul atrocităților de la Oradour

represiile. 99 de civili, fără nici o legătură cu Rezistența, au fost spînzurați de stîlpii felinarelor. Lammerding supraveghea totul, bînd vin și ascultînd o muzică marțială la o cafenea. Mai tîrziu, el a negat că ar fi fost la Tulle înainte de miezul zilei, dar destui martori au susținut contrariul, încît a fost condamnat la moarte în contumacie de francezi, după încheierea războiului.

În aceeași seară, maiorul Dickmann i-a indicat locotenentului Walter ce drum trebuia să urmeze unitatea specială. În timpul după-amiezii, Dickmann aflase de la gestapo că partizanii răspunzători de sabotarea viaductului erau în Pădurea Brigueuil, din apropiere de Str. Junien. Studiînd harta, Dickmann a văzut că pădurea înconjură drumul direct spre următoarea destinație a batalionului, D 675 spre Bellac. Ar fi fost o nebunie să-l trimită pe locotenentul Walter, cu unitatea sa specială, pe acel drum. Singura alternativă era spre est, să pătrundă pe principalul drum dintre Limoges și Bellac, relativ sigur, deoarece era aproape tot timpul folosit de germani. Dickmann a repetat această variantă cu locotenentul Walter, pînă a fost convins că subalternul știe exact ce trebuie să facă. Singura parte periculoasă avea să fie saltul pe drumurile de țară pînă la drumul principal Limoges—Bellac.

Walter urma să plece la miezul nopții.

MISIUNEA LUI RAUL

Raoul se născuse sub numele Raphael Denovics, la Leipzig, în 1923. Tatăl său se stabilise în Germania la începutul secolului, după ce scăpase persecutării evreilor în Ucraina. Cînd avea 10 ani, sora mai mare a lui Raoul a dispărut, după ce a fost tirită de acasă de bătauși fasciști. El și părinții săi au părăsit imediat orașul Leipzig, mai întîi în Alsacia, apoi, în 1938, la Toulouse, unde băiatul a crescut ca Raoul Denis, aparent ca un băiat

rancez obişnuit. În 1939, când avea 16 ani, a izbucnit războiul. Toulouse, aflat în zona neocupată a Franței, nu era la fel de tulburat de război, dar părinții lui au trimis pe Raoul la liceu la Pau, lângă frontiera cu Spania, ca să evite recrutarea la munca forțată de către poliția regimului de la Vichy, o soartă ce s-a abătut asupra multor tineri din orașe ca Toulouse.

Raoul s-a alăturat Rezistenței. Pentru un tânăr erau vremuri violente, chiar dacă pericolele erau mai mult teoretice; cei cîțiva germani aflați în regiune n-au constituit o amenințare reală pînă în 1942—1943. În acel an, Germania a ocupat și zona Vichy, și schimbările s-au făcut îndată simțite. În luna februarie, germanii au introdus STO (*Service de Travail Obligatoire* — serviciul de muncă obligatorie), o lege foarte nepopulară care le permitea să-i recruteze pe francezi pentru muncă forțată atît acolo, cit și în alte zone. Pînă la 17 mai 1944, 17 la sută dintre tinerii francezi fuseseră deportați.

Pentru Raoul Denis, alegerea era clară. Dacă era prins de forțele STO, originea sa evreiască avea să fie descoperită. Raoul a început să se ascundă în satul Bedous, între Pau și frontiera spaniolă, la începutul lui 1944, a fost ales de Rezistență pentru antrenamente privind sabotajul în vederea apropiatei invazii a aliaților și a fost învățat cum să umble cu explozivii și cum să minuiască o pușcă Sten. A fost avertizat că o divizie SS Panzer va sosi curînd la Toulouse. Cînd avea să ajungă acolo, Raoul trebuia să participe la hărțuirea și împiedicarea înaintării ei spre nord.

Mulțumită decodificatorilor britanici reușiți la centrul de la Bletchley și mașinii de decodificat „Ultra”, serviciile de informații britanice știau despre apropiatul transfer cu mult înainte să fi aflat chiar membrii diviziei a doua SS Panzer, „Das Reich”. Cei care alcătuiau planurile aliaților au înțeles că această divizie putea constitui o piedică crucială în planurile lor de invazie, dacă s-ar fi îndreptat spre nord și și-ar fi sporit forțele. S-a considerat că, în cazul cel mai grav, divizia va ajunge în zona invaziei și în cea operațională după trei zile. În realitate, i-au trebuit 15 zile să ajungă și o lună înainte de a-și recăpăta capacitatea de luptă. Raoul a fost unul din miile de francezi recrutați să aducă, fiecare, trupelor germane cîte o mică daună. Luați laolaltă, ei s-au dovedit o forță hotărîtoare.

Lui Raoul i s-a spus să se întoarcă la Bedous și să aștepte un *message personnel*, unul din acele mesaje transmise în fiecare noapte de BBC de la Londra, care comandau agenților individuali să intre în acțiune. Mesajul către Raoul a fost transmis în ultima zi a lunii mai. Și-a luat bicicleta, a pornit spre nord și, după cîteva zile, a ajuns la un cătun aflat între Brive și Perigueux. Aici a așteptat ultimele ordine. Au sosit și acestea: să se îndrepte spre nord. În micul orașel St. Yrieix-la-Perche urma să preia conducerea a șase maquisards. Lui Raoul i s-a dat o nouă bicicletă, care avea anvelopele pline cu explozivi.

Prima impresie a lui Raoul, cînd și-a văzut oamenii, a fost de dezamăgire. Bărbați? La 21 de ani, Raoul era cel mai vîrstnic, cu cel puțin cinci ani. Dar erau cu toții inteligenți și înflăcărați, poate prea înflăcărați, pentru că nu păreau nici disciplinați, nici precauți. Le-a spus că urmau să meargă spre nord-vest, spre St. Junien, pe valea râului Vienne, și că urmau să se regroupeze într-o casă sigură din Chaillac.

De acolo trebuia să treacă peste rîu, dincolo de St. Junien, prin ținuturile de țară, pînă la un punct lîngă satul

Nieul, pe drumul dintre Limoges și Bellac. Acolo aveau două ținte: un pod de cale ferată și o parte din șosea. Se credea că trupele SS vor încerca să utilizeze Limoges ca un cap de cale ferată spre Poitiers (spre nord-est), pentru a transporta tancurile și blindatele spre Normandia.

AMBUSCADA

Cînd a căzut întinericul, vineri, 9 iunie 1944, Raoul și cei șase *maquisards* au plecat din Chaillac. Era o noapte cu lună strălucitoare, și Raoul era sigur că el și oamenii lui puteau fi văzuți sau auziți de la mare distanță. Era îngrozitor de greu să înaintezi cu acele biciclete grele în liniște. Fiecare pedalare răsuna ca o împușcătură.

În urma lor, la St. Junien, locotenentul Walter se pregătea să plece cu unitatea sa specială, potrivit ordinelor primite de la maiorul Dickmann. La miezul nopții s-a dat semnalul de plecare. Walter a urcat în mașina sa și convoiul a pornit pe străzile întunecate spre rîu, înainte de a întoarce spre est către St. Victurnien. În urma sa, Walter putea vedea camionul masiv cu documentele diviziei și încărcătura specială a maiorului Dickmann. În afara zgomotului motorului mașinii sale, putea auzi șenilele autobladatului ce urma camionul. În el se aflau zece soldați SS, special selectați, antrenați pînă la supunere necondiționată.

Raoul și oamenii săi au trecut de o încrucișare de drumuri și și-au dat seama că se îndepărtaseră 10 km de St. Junien. Intrau în ținutul deluros Limousin. Au urcat o colină lîngă valea râului Vienne, dincolo de un cătun de fermieri, Les Remejoux. Chiar acolo drumul cotea spre dreapta, la stînga, înainte să ajungă pe culmea înălțimii, de unde Raoul a observat un eleșteu la dreapta, cu apa sclipind la lumina lunii. Liniștea a fost îndată tulburată de un sunet inconfundabil venit din spatele lor.

Raoul abia a avut timpul să distingă siluetele citorva vehicule în mișcare, la mai puțin de cîteva sute de metri depărtare. Apoi, a auzit sunetul familiar al unui vehicul greu ce-și schimbă viteza apropiindu-se de colină. Raoul le-a șoptit tovarășilor săi împietriți să se îndepărteze cît mai mult de drum. Bicicletele au fost aruncate în tufisuri, puștile au fost luate în mîini și tinerii au sărit în șanțurile din marginea drumului. După o ultimă scurtă privire aruncată în lungul șoselei, Raoul a ordonat fiecăruia să se ascundă, spunîndu-le că acest convoi nu-i privea, întrucît ei aveau un alt obiectiv în acea noapte. Unul din tinerii francezi a spus că erau doar trei vehicule pe care, surprinzîndu-le, le puteau apoi opri și că era o șansă prea bună ca să-i dea cu piciorul. Raoul le-a interzis minios, pentru că nu-și pregătiseră pozițiile și aveau de înfruntat un inamic necunoscut. A repetat că treaba lor era la Nieul și că acest convoi nu-i privea cîtuși de puțin.

Dar n-a mai fost timp de ceartă, întrucît convoiul ajunsese la prima curbă și, curînd, avea să dea peste ei. Raoul a observat că erau, într-adevăr, doar trei vehicule, un automobil în față, un camion și un autobladat. Zgomotul devenea asurzitor. Din poziția sa, Raoul putea vedea automobilul luînd ultima curbă, atît de aproape în lumina lunii că putea distinge ochelarii șoferului.

Spre groaza sa, l-a văzut pe unul din tinerii francezi ridicîndu-se în picioare, de cealaltă parte a drumului. Cînd automobilul în trecere i-a obturat vederea, Raoul l-a văzut strigînd și aruncînd o grenadă. Apoi automobilul a explodat. A urmat scrișnet de frîne și apoi, iadul. Raoul a sim-

țit un ciob tăindu-i obrazul. A căutat o grenadă și a aruncat-o pe fereastra camionului. S-a lipit de pământ o secundă înaintea exploziei, care i-a răsunat în urechi. A aruncat, apoi, o privire și a văzut interiorul cabinei cuprins de flăcări și fum. Forța unei puternice explozii l-a răsunat din nou: o grenadă fusese aruncată de oamenii săi, aflați în partea cealaltă a drumului. Era furios pe băiatul care începuse totul. Acum erau prinși în chiar propria lor linie de foc, adică exact cum nu trebuia să organizezi o ambuscadă. Soldații începeau să sară din autoblindat. Raoul și-a îndreptat arma, aruncând spre ei un arc de gloanțe și i-a văzut căzînd. Unul a reușit să arunce o grenadă înspre partea cealaltă a drumului, care a explodat cu un zgomot îngrozitor. Exploziile se amestecau cu răpăitul mitralierelor, iar automobilul ardea cu violență.

Totul s-a terminat la fel de repede pe cît începuse. A coborît liniște, spartă doar de trozneteale flăcărilor și de gemetele citoriva încă în viață. Raoul se întreba cum de e posibil să faci un asemenea măcel în atît de scurt timp. S-a apropiat cu precauție de automobil și de camion. Cînd s-a aflat aproape de autoblindat, a văzut, pe sub el, pe cineva mișcîndu-se de cealaltă parte a drumului, dar nu putea spune dacă era un german. Apoi, o cască a sclipit în lumina lunii. Germanul se mișca încet, la vreo 30 metri în afara bății puștii sale. Raoul era gata să arunce o grenadă, cînd germanul a luat-o pe lîngă drum. Raoul a început să tragă în el cu sălbăticie, deși era conștient că propriul său spate era acum foarte expus. A urmat un geamăt, dar germanul continua să fuă.

Cei trei francezi aflați de partea cealaltă a drumului erau toți morți. Din cei trei aflați de partea drumului pe care se aflase Raoul, doi deja muriseră, iar al treilea agoniza. Raoul și-a dat seama că trebuia să cerceteze camionul, unde se puteau afla ascunși alți germani. A aruncat o nouă grenadă. Explozia a aruncat părțile laterale și testuri în cîmpul din jur. Cînd fumul a dispărut, s-a apropiat, sigur că oricine ar fi fost înăuntru era acum mort. A urcat în camion. În locul trupurilor la care se aștepta, n-a văzut decît cutii strivite, pe jos erau cîteva rînduri de cutii mici de lemn, cam de mărimea unei cutii de pantofi fiecare, în total vreo 30 de cutii. A ridicat una, uimit de greutatea ei. A reușit cu greu să o deschidă. Nu a fost chiar surprins, începuse să bănuiască din clipa în care a ridicat-o. Și totuși și-a pierdut răsufarea. Se găsea într-un ținut al nimănui, în zori, înconjurat de cadavre și carcase de vehicule, în posesia a ce părea a fi vreo jumătate de tonă de aur — și fără vreun mijloc să-l ducă de acolo.

A început să sape cu o cazma găsită în camion. A ales un loc pe cîmp, lîngă drum, desprinzînd atent iarba de deasupra, ca să o așeze la loc după ce va fi terminat treaba. N-avea nici o idee cît timp îi va lua să facă o groapă destul de mare, poate o oră, poate două. Tot ce știa era că, la un moment, a început să plouă mărunt și era incântat de umezeala rece. Aproape extenuat, a început să care cutiile din camion. Nu era prea departe, dar era aproape peste puterile lui Raoul să care 30 de cutii. Se luminase de mult de ziuă cînd a reușit să umple groapa. A acoperit cutiile, a bătătorit iarba la loc. A fost surprins cît de mult pămînt rămăsese afară. Nu mai era timp să-l risipească cum trebuia, încît l-a împrăștiat alandala, pentru a atrage cît mai puțin atenția. O parte din el l-a aruncat în șanț. Apoi, și mai precaut, a așezat cîteva resturi din vehicule peste iarba proaspăt bătătorită, să as-

cundă ceea ce îi părea o prea vizibilă groapă de cîrînd săpată.

Știa că tot ce făcuse era treabă de amator, dar nu mai avea timp de altceva. De altfel, nici nu credea cu adevărat că va reuși să se întoarcă vreodată la comora lui îngropată.

CEARTA

Sîmbătă, 10 iunie 1944, la orele 6 dimineața, cam la vremea în care Raoul se îndepărta pe bicicletă de locul ambuscadei, maiorul Dickmann a fost trezit de ordonanța sa din St. Junien, care i-a transmis să ia imediat legătura cu generalul Lammerding, aflat la Limoges. Cînd a venit la aparat, generalul Lammerding, de obicei calm, părea gata să explodeze. I-a ordonat tăios lui Dickmann să-i raporteze personal, la Limoges, în decurs de o oră. Voia să discute despre documentele diviziei și despre ce s-a întîmplat cu ele în timpul nopții.

Dickmann s-a dus direct la Lammerding. A fost o întîlnire zgomotoasă. Un telefonist SS, aflat în apropierea ușii, a auzit strigăte de fiecare parte. Era uimitor ca un maior SS să strige la superiorul său, atît de uimitor încît telefonistul își amintea foarte bine scena după 40 de ani. Nu știu exact ce și-au spus unul altuia Lammerding și Dickmann, dar pot să bănuiesc, pentru că a avut loc ca o consecință a istoriei pe care mi-a spus-o Raoul.

Ceea ce nu știa Dickmann pînă la sosirea la Limoges era că maiorul Kämpfe fusese răpit în ziua dinainte de Rezistență. Patrulele îl căutaseră toată noaptea fără succes. Una din aceste patrule l-a găsit pe supraviețuitorul ambuscadei. A fost dus înapoi la Limoges, și, în felul acesta, Lammerding a aflat ce se întîmplase. Era o dublă lovitură pentru Dickmann: mai întîi, ambuscada, apoi știrea despre prietenul său.

Dacă soarta aurlui a stat sau nu pe primul plan în mintea lui Dickmann în restul acelei zile, nimeni nu poate spune, dar el și Lammerding începuseră cu siguranță să se gîndească la aur ca la averea lor pentru mai tîrziu, încît dispariția sa nu poate fi ignorată oricare ar fi fost urgențele. O asemenea cantitate de aur nu putea ajunge prea departe, mai ales că drumurile erau ticșite de germani. La un moment dat, în acea dimineață, unul dintre ei va fi pus degetul pe hartă arătînd spre Oradour-sur-Glane ca fiind singurul loc unde fusese dus aurul. Oradour se afla la 4 km de locul ambuscadei.

Lammerding putea folosi răpirea lui Kämpfe ca să justifice șederea sa la Limoges, în acea zi, cu o parte a diviziei. Chiar dacă prioritatea strategică era Normandia, răpirea unui înalt ofițer SS cerea o anchetă mai atentă. Lui Dickmann i s-a cerut să-i raporteze, în persoană, lui Lammerding, la Limoges, la orele, opt seara. Avea mai puțin de 12 ore să găsească aurul.

Lipsa vreunui motiv aparent pentru comportamentul lui Dickmann a provocat multe speculații. De ce Oradour-sur-Glane? De ce a fost ales pentru represalii — care, chiar potrivit standardelor SS-ului, au fost bestiale —, un sat mic și îndepărtat, fără nici o legătură cu Rezistența?

Soarta maiorului Kämpfe, prietenia sa cu Dickmann și zvonurile că fusese răpit lîngă Oradour — dar un alt Oradour, Oradour-sur-Vayres — au fost sugerate ca motive pentru masacrul din acea zi. Însă Dickmann trebuie să fi știut că automobilul abandonat al lui Kämpfe fusese găsit

a 50 km de Oradour-sur-Glane și la 100 km de celălalt Oradour. Nici unul din aceste sate nu oferea un motiv clar de represalii. În plus, represaliilor li se făcea multă publicitate, în timpul și după eveniment. Scopul era de a-i avertiza pe alții în legătură cu colaborarea cu Rezistența. Dar SS-iștii nu au menționat Oradour. Dimpotrivă, au încercat, în felul lor, să mușamalizeze toată povestea. Zona a fost încercuită de Gestapo și a urmat o vinătoare (instructuoasă) după cei cițiva supraviețuitori. La Limoges, cenzura a interzis orice știre despre cele întâmplate, pînă și publicarea ferpărelor obișnuite în presa locală. Episcopul lui de Limoges i s-a respins chiar și cererea de a organiza un requiem. Cînd totuși lucrurile s-au aflat, după vreo două săptămîni, colaborașiiștii localnici li s-a cerut să dezmintă știrea și să răspîndească zvonul că totul s-a datorat bombardamentelor avioanelor RAF.

Înainte de a pleca din Limoges, în dimineața masacrului, Dickmann a dat peste doi **miliciens** francezi, membri ai organizației paramilitare franceze alcătuite de regimul de la Vichy pentru a lupta cu Rezistența. Aceștia susțineau că cunoșteau Oradour-ul și vor acționa ca interpreți ai lui Dickmann. Dickmann a urcat în mașină și s-a îndreptat spre St. Junien.

A ajuns în oraș pe la 10 dimineața și și-a chemat îndată ofițerii. Ordinele erau că batalionul să se îndrepte spre nord, cu excepția căpitanului Kahn și a companiei a treia. Dickmann știa că se putea bizui pe Kahn, al cărui trecut, atît pe frontul din Uniunea Sovietică, cît și în Franța, era mai atroce chiar decît cele mai severe standarde ale SS-ului.

Discuția lui Dickmann cu Kahn a fost extraordinară de amănunțită. În timp ce instrucțiunile pentru un **ratissage** normal nu luau mai mult de cinci minute, cei doi au discutat vreme de o oră și jumătate. Probabil că ofițerul Kahn n-a aflat niciodată adevăratul scop al expediției — e greu de crezut că Dickmann ar fi menționat altcuiva existența aurului —, dar trebuie să fi știut, deși a susținut contrariul, că era vorba de ceva mai mult decît un simplu **ratissage**, întrucît Dickmann îl plănuse cum nu o făcuse pînă atunci. Importanța acestui plan a reieșit clar după cîteva ore cînd ordine scrise au fost emise, detaliind tot ce trebuia făcut. Așa ceva nu se întimpla niciodată în cazul unei razii normale.

Kahn și-a strîns oamenii pe la 1.30. Erau 120, și mijloacele de transport constau în două blindate, opt camioane, o motocicletă și automobilul lui Dickmann.

CUMPLITELE CRIME

În mai 1986, la peste 40 de ani de la eveniment, am vizitat Oradour pentru prima oară. În timpul șederii mele în închisoare în Franța și după eliberarea mea, în septembrie 1984, continuasem să mă ocup de Oradour, iar acum, plecînd din St. Junien, ajungeam la ultima etapă a călătoriei mele. În închisoare identificasem 9 puncte în legătură cu masacrul, care aveau sens doar dacă știai povestea lui Raoul despre aur — și mă duceam la Oradour să le testez la fața locului.

În primul rînd, nu s-a explicat niciodată de ce Dickmann a urmat un anume drum în acea dimineață de iunie 1944. În loc să pornească pe drumul relativ sigur și mai bun dintre St. Junien și Oradour, a urmat calea indirectă, mai strîmtă, mai sinuoasă, care trecea prin St. Victorien. Dar dacă știi că dorea să verifice dacă aurul dis-

păruse din camion, la locul ambuscadei, decizia de a urma acest drum avea sens. Trebuie să subliniez că nu există nici un fel de document oficial referitor la vreo ambuscadă în acea zi de vineri.

În al doilea rînd, prezența lui Dickmann este, prin ea însăși, un fapt extraordinar, indiferent de răpirea lui Kämpfe. După ce îl întîlnise pe general în acea dimineață, nu mai putea avea vreo iluzie în legătură cu gravitatea întregii situații strategice. În fapt, el trebuie să fi fost extenuat de încercările zilelor anterioare și ocupat pînă peste cap cu răspunderile ce-i reveneau în calitate de comandant de batalion. Povestea lui Raoul ne oferă, pentru prima oară, motivul real al dorinței lui Dickmann de a merge la Oradour-sur-Glane.

În al treilea rînd, din momentul în care Dickmann a părăsit St. Junien a început să vorbească fără încetare la radioul din automobilul său, dar nimeni nu știe cu cine ori despre ce anume. Pe drumul meu spre Oradour, m-am gîndit la următoarele lucruri: îndată ce a părăsit St. Junien, Dickmann a comunicat prin radio cu Limoges pentru a stabili dacă Kämpfe (sau aurul) fusese găsit. Era un

*Căpitanul Kahn, cu un trecut atroce
chiar potrivit standardelor SS*

apel pe care Dickmann avea să-l repete de trei ori, de fiecare dată cu un mai mare sentiment al urgenței, pe măsură ce se apropiau de Oradour.

Al patrulea mister legat de Oradour: de ce soldații SS i-au împins pe toți locuitorii la 3 km spre sudul satului (dar nu spre vest, est sau nord). Ar fi fost mult mai „eficient” — și aceasta era practica normală — să pună victimele la zid și să le împuste pe loc și să nu le transporte spre o parte a satului. Dar dacă Dickmann era convins că aurul se găsea atunci la Oradour, dat fiind locul ambuscadei, toate căpătau un sens: toate formele, pe o distanță accesibilă de la sud de Oradour, cădeau sub bănuială.

Convoiul de camioane a trecut pe podul de peste riul Glape și a înaintat pe strada principală a satului. Camionul din față, în care se aflau cei doi **miliciens**, a mers până la capătul străzii, unde soldații au coborât grăbindu-se să închidă ieșirile. Alt camion s-a oprit în mijlocul satului, la încrucișarea de drumuri ducând, într-o direcție, spre St. Julien, iar în cealaltă, spre Champ de Foire, sau piața satului. Și mai mulți soldați au sărit din mașină alergând să ocupe poziții prestabilite. Reacția locuitorilor la sosirea convoiului zgomotos și terifiant a fost de surpriză. Dacă satul n-ar fi fost atât de izolat și atât de dezinteresat de război, sosirea unor soldați SS i-ar fi făcut, cu certitudine, pe locuitori să alerge la arme sau să se ascundă. De ce SS-ul va fi ales asemenea localitate pentru exterminare, a constituit al cincilea mister legat de Oradour și doar povestea lui Raoul îl explică.

În acea simăbătă după-amiază, Oradour era plin. Populația sa de 330 de locuitori sporise la aproximativ 650. Oradour era unul dintre numeroasele sate din zonă în care se stabiliseră refugiați. Se găseau acolo 30 de spanioli, republicani exilați după războiul civil, mulți evacuați din nord și nord-est, între care 44 din Lorena. O școală specială fusese organizată pentru 21 de copii din Lorena și se mai refugiase acolo și un preot din aceeași regiune. Ziua aceea era cea în care se distribuia rația de tutun și mulți fermieri din împrejurimi folosiseră pretextul să facă o vizită la hanurile locale. Tot în acea după-amiază urma să aibă loc o inspecție medicală a copiilor de școală. În afara celor 21 din Lorena, mai erau 64 la școala de băieți și 106 la școala de fete.

Îndată ce soldații SS și-au ocupat pozițiile, au început să tragă focuri de armă în aer. Apoi, o rachetă albă de semnalizare a fost trasă pe stada principală, anunțând încheierea primei faze a operațiunii. Oradour era, acum, izolat ca totul de restul lumii. A fost chemat primarul și dus la Dickmann, în Champ de Foire, unde au apărut și cei doi **miliciens**. În tot timpul după-amiezii, aceștia doi au rămas alături de Dickmann, primiseră ordinul să nu se despartă de el. Primarului i s-a spus că va urma o verificare. Toți locuitorii și vizitatorii, fără excepție, trebuiau să se adune de îndată, în Champ de Foire. Primarul a trebuit să se facă cu bătrînii și infirmii. Și ei, i s-a spus, trebuiau aduși, inclusiv copiii. Nu se admitea vreo excepție.

Dr. Depierreliche, crainicul satului, a fost trimis pe ulițe, să bată toba și să anunțe ordinul. A urmat un sentiment de ușurare cînd s-a aflat că toată agitația era doar pentru o verificare a identității.

La ordinele lui Kahn, soldații s-au răspîndit prin sat, dînd ușile de perete și scotocind toate casele. Au dat peste bătrîni prea bolnavi să poată fi deplasați. Unii au fost împușcați pe loc, alții au fost scoși afară cu lovitură cu patul armelor. Bătrîna directoare a școlii de fete a fost găsită grav bolnavă în pat. A fost scoasă afară și trimisă în Champ de Foire în cămașa de noapte peste care aruncase un pardesiu.

Unii au încercat să fugă, dar soldații SS, așezați pe poziții în afara satului, îi așteptau. Toți cei care o luau la fugă pe cîmp erau prinși cu ușurință. Un tînăr a căzut împușcat lîngă un gard de sîrmă ghimpată.

Dickmann părea satisfăcut că întreaga populație fusese strînsă în piață. Privindu-i pe cei 650 de oameni îngheșuiți în fața sa, în vreme ce erau aduse ultimele grupuri din fermele mai îndepărtate, Dickmann s-a gîndit la ce

are de făcut. Nu era timp să chestioneze pe fiecare în speranța că va mărturisii vreunul unde este ascuns aurul. A hotărît să procedeze selectiv.

Dickmann spuse primarului că primise rapoarte despre existența în sat a unor arme și a unor măruri interzise și că erau ceruți 30 de ostateci pînă se făcea o percheziție. Primarul s-a oferit imediat, împreună cu cei patru fii ai săi, ca ostateci, adăugînd că era convins de inexistența unor arme în sat. Se făcuse ora 3 și lui Dickmann îi mai rămăseseră de-abia patru ore la dispoziție. Doctorului și primarului li s-a cerut să se alătore celorlalți din piață. Din moment ce toți locuitorii satului erau strînși acolo, ar fi fost rapid și aproape obișnuit să se aducă o mitralieră și să fie împușcați acolo. Nu s-a oferit nici o explicație pentru ce a urmat — punct care a constituit al șaselea mister al evenimentelor de la Oradour.

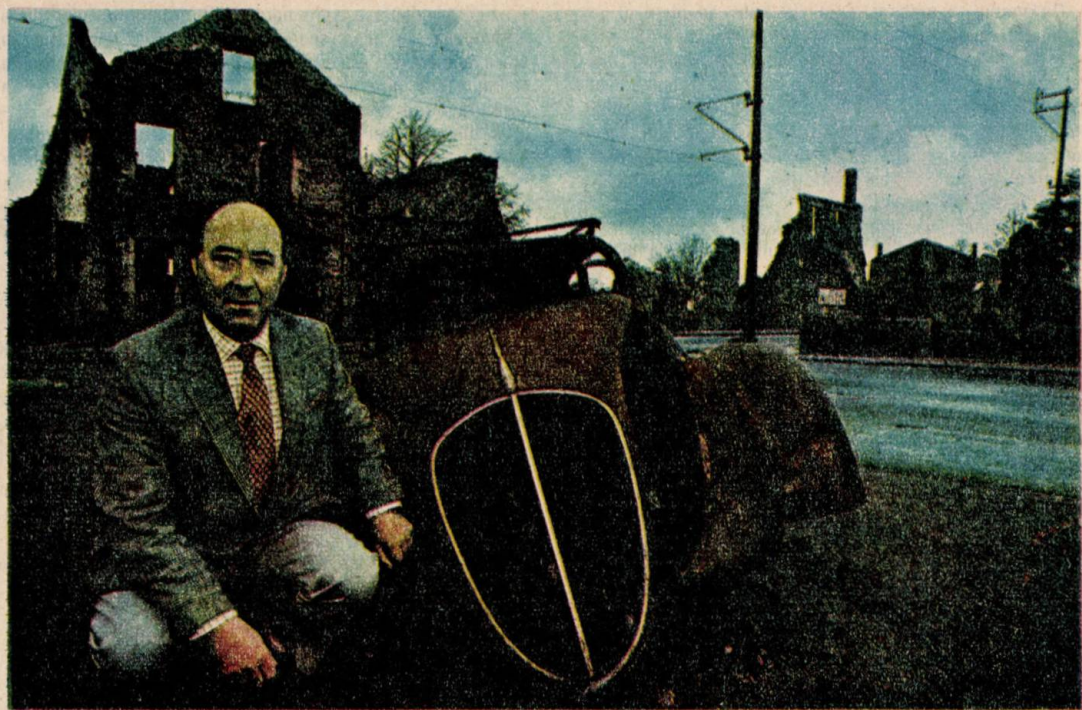
Femeile și copiii au fost despărțiți de bărbați, care au fost așezați în trei șiruri cu fața la zidurile pieței dinspre nord și est. S-a dat ordinul ca oricine ar întoarce capul să fie împușcat pe loc. Femeile și copiii au fost scoși din piață și duși spre biserică. Li s-a spus că va urma o percheziție și că, în timpul acesta, vor fi mai în siguranță în biserică. 450 de femei și copii au acceptat în tăcere. Rămăseseră în piață 200 de bărbați, înconjurați de soldații SS, care nu participau la scotocirea satului, și de Dickmann, care acum putea trece la interogarea lor.

„Marfa interzisă” a fost o expresie repetată de nenumărate ori în acea după-amiază. Un alsacian care vorbea franceza striga la oamenii strînși în piață: „Știm că există arme și alte măruri interzise în sat. Oricine știa ceva despre asta — continua soldatul — trebuia să vorbească de îndată și să salveze satul de alte necazuri”.

Jean Lemand s-a ridicat și a admis că posedă o armă de vînătoare, pentru care avea un permis în regulă. N-a fost luat în seamă, și soldatul a continuat să strige la mulțime, spunîndu-le că, în timp ce erau scotocite casă după casă, ei urmau să fie împărțiți în grupuri de cîte șase și duși spre grajduri, ca măsură de securitate. Totul era aranjat în așa fel încît să pară cît mai plauzibil. Doar cei care știau de vreo armă ascunsă ori de vreo marfă interzisă ar fi încercat să-și riște viața fugind, dar se părea să fie dovezi că vreunul ar intenționa să o facă.

În cele două urmări, lui Dickmann i s-a spus că toți bărbații fuseseră duși în șoproane și ușile fuseseră închise. Rămăseseră cu cei doi **miliciens** în centrul satului, lîngă mașina doctorului și, din locul acela, putea vedea satul tăcut și gol, în afara oamenilor săi care controlau totul. A dat din cap către căpitanul Kahn; acesta și-a scos pistolul, l-a ridicat și a tras o împușcătură în aer, care a spart liniștea coborîtă peste Oradour. După o clipă au urmat răpăitul unei mitraliere, de strigăte și gemete. Conform ordinelor, la semnalul lui Kahn, soldații SS deschiseseră ușile șoproanelor și, zbierînd, deschiseseră focul. Toată povestea n-a durat mai mult de 30 de secunde.

La biserica în care fuseseră închiși copiii și femeile, doi soldați tirau o cutie grea, cu aparență misterioasă. La semnalul lui Kahn, a fost aprins un chibrit cu care s-a dat foc celor trei fitiluri ce ieșeau din cutie. După cîteva secunde, un fum negru și gros a pătruns în biserică, stîrnind groaza printre femei și copii. Dar această uriașă grenadă ce producea fum și care ar fi trebuit să-i asfixieze pe cei din biserică s-a dovedit a nu fi prea eficientă, încît soldații SS au trebuit să termine treaba aruncînd grenade de mină în naos și să secere biserica cu mitralierele, pînă

Robin Mackness, autorul acestei reconstituiri, la Oradour, lângă un automobil distrus

cind i-a scos afară fumul înecăcios. Dar au continuat să arunce grenade, de afară, prin ferestre. Interiorul era ca un infern în flăcări. Clopotele s-au prăbușit, împreună cu acoperișul în flăcări.

În timpul acesta, Dickmann era preocupat de problemele sale particulare. Împreună cu cei doi **miliciens** s-a apropiat de primul șopron și a ordonat soldaților SS să treacă de partea cealaltă a drumului. A intrat în șopron și a inspectat ce făcuseră soldații: „o treabă perfectă”. Doar cîțiva erau morți. Un bătrîn zăcea lângă un zid, gemînd în agonie. Dickmann și-a scos pistolul și l-a împușcat în cap, după ce se asigurase că ceilalți văd ce face. Apoi, a trecut de la un rănit la altul, punîndu-le întrebări prin intermediul celor doi **miliciens**. Dar cum nu primea nici un răspuns, i-a împușcat pe unii de aproape. Un martor dintre soldații aflați de cealaltă parte a drumului crede că Dickmann a rămas în șopron vreo 10 minute. Cînd a ieșit afară, le-a cerut soldaților să continue treaba începută de el.

Soldații s-au întors la șopron, au luat cîte paie au putut și alte materiale inflamabile și le-au aruncat peste trupuri. Este posibil, ca, în momentul acela, jumătate din francezii aflați în șopron să fi fost în viață. Cîteva clipe mai apoi ardeau, odată cu șopronul.

După alte zece minute, Dickmann s-a dus la al doilea șopron, care se afla peste drum de locul unde oprise automobilul doctorului. Era vizibil minios. A urmat aceeași poveste aici și în alte patru șoproane. Ultimul (șopronul lui Landy) era departe de celelalte. Spre furia sa cumplită, începuse deja să ardă, cînd a ajuns el acolo.

La semnalul pistolului lui Kahn, soldații au dus la îndeplinire ordinele primite. Cei mai mulți dintre bărbați au

fost împușcați în picioare. Este evident că ordinea sunau în felul acesta, deși nimeni n-a reușit să explice de ce. Nu avea sens, nici dacă era vorba de cea mai gratuită cruzime, să rănești civili doar ca să-i arzi cîteva minute mai tîrziu. Trebuie să fi existat o altă explicație: acesta era al șaptelea mister de la Oradour.

În loc să-l aștepte pe Dickmann, cum li se ordonase, soldații de lângă șopronul lui Landy au dat imediat foc. Șapte dintre captivi au reușit să fugă printr-o spărtură a grajdului și pe o altă ușa. Cu toții au fost răniți, iar trei dintre ei n-au reușit să meargă mai departe. Dar patru au scăpat. Singurul alt supraviețuitor a fost o femeie care a reușit să scape sîrînd pe o fereastră de deasupra altarului. Deși rănită în cinci locuri, a reușit să alerge și să se ascundă într-o grădină de zarzavat, unde a fost găsită, aproape moartă, a doua zi.

Cînd Dickmann a ajuns la șopronul lui Landy, nu mai era nimeni în viață. Cumplit de furios, Dickmann le-a promis soldaților că îi va trimite la curtea marțială. Nu reușise să afle ce dorea prin interogatorii, iar acum nu mai rămăsese nimeni pe care să-l întrebe. Nu-i rămînea decît să răscolească satul, cu speranța deșartă că va găsi locul unde fusese ascuns aurul.

Nu mai avea nevoie de cei doi **miliciens** și a scăpat de ei cu două gloanțe. Apoi, le-a trîrît trupurile în șopronul arzînd. E posibil ca Dickmann să fi înțeles în acel moment că eșuase. Să se întoarcă la Lammerding cu mîinile goale însemna să-i piardă protecția și, fără ea, atîtea masacre de civili aveau să-i aducă necazuri. În cazul acesta, cu cît mai puțini martori, cu atît mai bine. Cei doi **miliciens**, în calitatea lor de traducători, erau singurii care știau adevăratul motiv ce-l adusese la Oradour.

Dickmann i-a ordonat, apoi, lui Kahn să distrugă sistematic întreg satul. I-a reamintit lui Kahn că erau în căutare de arme și de alte "mărfuri interzise". Oradour era un sat construit zdravăn, din piatră, încît nu putea fi distrus ușor. Cu toate acestea, soldații SS au reușit. Grenadele și incendiile au lăsat toate clădirile fără acoperișuri. Pe măsură ce casele se prăbușeau, ruinele lor erau răscolite în căutarea frenetică a ascunzătorilor. Dar nu s-a găsit nimic.

Pe la orele cinci, flăcările au început să se potolească. Dickmann mai avea două ore înainte să revină la Limoges. Trebuie să fi fost ore de furie și înfringere, în timp ce se plimba printre ruine. Dickmann s-a arătat peste măsură de interesat de oricîna venea de la Oradour sau care fusese acolo în ultimele două zile. Faptul a fost vizibil spre seară, cînd, spre uimirea celor care păzeau podul, tramvaiul local dinspre Limoges a sosit potrivit orarului și a oprit chiar lîngă Glane. Pasagerii ale căror acte arătau că erau din Oradour au fost dați jos. Conducătorului i s-a spus, apoi, să se întoarcă la Limoges cu ceilalți pasageri. Dacă, așa cum sugerează unele relatări, alegerea celor din Oradour de către SS a fost printr-o întîmplare, deliberata segregare a celor din tramvai nu avea sens. Acesta a fost penultimul mister al celor petrecute la Oradour.

Ultimul mister de la Oradour e legat de spectacolul a două automobile germane circulînd prin Veyrac, la cîteva mile mai departe de drumul de la Limoges spre Oradour. Au fost văzute îndreptîndu-se spre Limoges pe la orele șapte și s-au reîntors în aceeași seară. Cine se afla în ele și ce anume făceau a stîrnit multe speculații; deoarece soldații SS au părăsit Oradour pentru a se alătura batalionului la Bellac, înspre nord. Chiar și cartierul general al

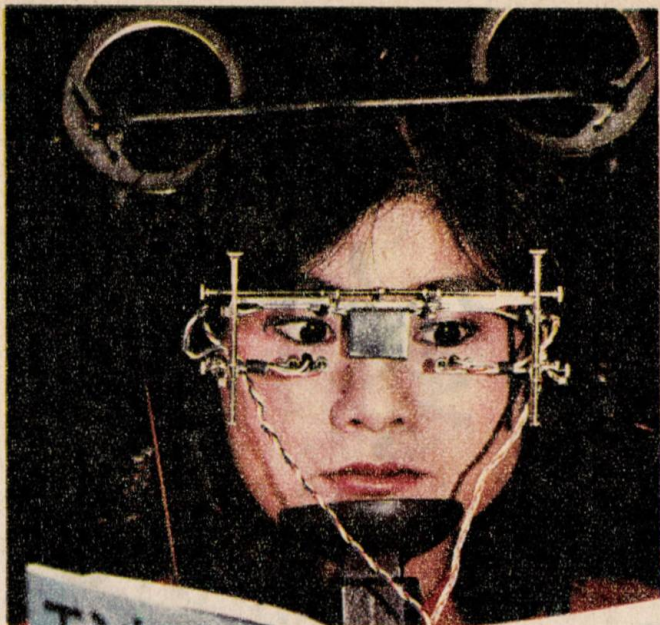
diviziei se deplasa spre nord, încît drumurile celor două automobile, în acea seară, nu aveau vreo explicație, în afara aceleia că era vorba de Dickmann care se întorcea să raporteze generalului Lammerding. Rămîne un mister în legătură cu a doua mașină. Cea a lui Dickmann era singura din convoiul care plecase din St. Junien dimineața. A doua nu putea fi decît furată de la Oradour și trebuie să fi fost automobilul doctorului, părăsit pe stradă, cu benzină în rezervor. Dacă așa s-au petrecut lucrurile, a fost readusă la Oradour în acea noapte, deoarece resturile ei ruginite se găsesc și astăzi, acolo.

Oradour e și azi, cum l-a părăsit Dickmann; ruinele au fost păstrate ca monument. Cînd am ajuns acolo, în mai 1986, doar eu știam de ce Dickmann venise în acest orășel. Lammerding era mort. Kämpfe era mort. Dickmann era mort. Kahn trăia, ascunzîndu-se în Suedia, dar nici el nu cred că știe de secretul aurului. Iar Raoul murise și el, de cancer, în 1984. Se întorsese după război și dezgropase aurul în secret. A folosit puțin din el pentru a înigheba o afacere cu oarecare succes. Dorea să ducă restul aurului într-un loc unde să fie sigur, să-l poată folosi familia după moartea sa, și a contactat o bancă elvețiană.

Eram, aproape sigur, ultima persoană care știa de ce Dickmann făcuse ce făcuse în acea zi cînd 642 de oameni au fost asasinați. Era de datoria mea, în memoria lor, să spun de ce.

Prezentare și traducere
de STELIAN ȚURLEA

Pasiunea japonezilor pentru miniaturizare s-a extins și asupra literaturii. Despre ce este vorba?

Prin tehnici de citire rapidă, perfecționate în orașul Yokohama, creierul uman se transformă într-un receptor fotografic capabil să înregistreze, prin citire, circa 100 000 de semne pe minut. S-a calculat că ar fi suficient un an pentru a citi astfel cele 15,5 milioane de cărți aflate în bibliotecile engleze dar că ar fi necesare... 400 de secole pentru a reda ceea ce s-a „citit” și înregistrat!

Nu, nu vă faceți probleme. Până acum nici un elefant nu a reușit să zboare. Cu excepția celui din fotografie care este de fapt un balon de mari dimensiuni, umplut cu... gaz. El a fost pregătit și lansat în Thailanda de către Malcolm S. Forbes, un multimilionar american care are ca hoby nici mai mult nici mai puțin decât lansarea baloanelor umplute cu gaz cu forme dintre cele mai ingenioase. Printre acestea se numără și un balon de forma unei motociclete, care a putut fi văzut pe cerul Normandiei, o copie a Templului de aur în Japonia, un Sfinx-balon, în Egipt, și recent, la Berlin, un balon imens care reda bustul marelui compozitor Beethoven. Dacă n-ar fi vorba, în primul rînd de publicitate, am putea spune: costisitoare pasiune!

Fapt divers pe mapamond

Mi-am dorit, în secret, încă de cînd eram mică, să devin vedetă în film sau în muzică” – declara cu cîțva timp în urmă Jill Jones unui reporter de la săptămînalul englez „The Sunday Times Magazine”. Visul ei pămîntean a fost mult mai concret, mai tangibil: voia să cumpere o fermă într-un loc liniștit unde să profeseze meseria de medic veterinar. Datorită însă marelui succes, pe care l-a înregistrat primul său disc, ferma, vacile și caii vor trebui să mai aștepte.

Jill Jones s-a născut în 1962, în Ohio. Admiratoare declarată a cîntăreței Janis Joplin, ea a debutat la 14 ani cu melodii compuse pe versuri proprii. Ele au fost remarcate de interpreta Tena Marie care o sprijină și o lansează. Adevăratul manager este însă bunica sa care o încurajează în permanență. LP din 1986 prezenta o voce flexibilă, caldă, puternică, motiv pentru care și cîntă cu plăcere balade, bluesuri și melodii foarte ritmate.

Ambițioasă, mobilizată de o serie de proiecte artistice, Jill Jones și-a dorit să cucerească, într-o primă etapă, sufragiile exigentului public englez. Ecourile spectacolelor sale au fost dintre cele mai bune. Talentul, inteligența, luciditatea dar și frumusețea au fost atuuri care au impus-o. Totuși în viața de toate zilele tinăra interpretă este extrem de realistă. „Succesul nu trebuie să te amețească și să te sustragă de la muncă” declara aceluiași reporter.

Triumful copilăriei

PICTOR CUNOSCUT ÎN VÎRSTĂ DE NUMAI 13 ANI

Între tablourile care figurează în galeriile de pictură provinciale și naționale din R.P. Chineză se află și cele ale lui Chen Mu, un băiat de 13 ani din Zhejiang, ținutul Wenling. El pictează de la vârsta de șase ani, fiind îndemnat în această direcție de tatăl său, ce face parte din personalul artistic al unei fabrici. Prima încercare a lui Chen Mu, pictarea unei flori de lotus, a evidențiat talentul său deosebit. La numai șase ani a obținut cu o pictură numită „Construcție nouă” premiul întâi la expoziția locală. Stimulat de acest succes, băiatul a început să picteze peisaje, flori, mici animale, portrete de oameni. A urmat cucerirea unor noi premii la expoziții la nivel provincial și chiar național. „Cursa dragonului”, „Devastare în cer” și „Un stol de păsări în zbor” sînt picturi ale lui Chen Mu trimise la expoziții din India și R.S.F. Iugoslavia. Tatăl și profesorul său de desen l-au încurajat să observe natura, lumea înconjurătoare cu grijă pentru a putea să discearnă esențialul și să nu se lase captivat de detaliu. Chen Mu, care acordă o mare atenție lecturii, studiului, încearcă să-și perfecționeze tehnica picturii. El a reușit să imprime multă mișcare și să asigure o deosebită expresivitate personajului principal al unei cunoscute cărți pentru copii intitulată „Călătorie spre vest”, regele maimușă, pe care l-a pictat în diferite ipostaze pe un sul lung de 1,3 metri. Această pictură l-a adus, de altfel, un nou premiu la un concurs la care au fost reprezentați și alți copii talentați din R.P. Chineză. În doar patru ani, Chen Mu a făcut cîteva sute de picturi din care șapte au fost alese pentru ilustrarea unui calendar. Activitatea bogată a lui Chen Mu a continuat, el propunîndu-și să picteze din ce în ce mai bine.

„UN FENOMEN UNIC”

„Un fenomen unic” — aceasta a fost caracterizarea făcută de renumitul poet sovietic Evgheni Evtuşenko lui Nika Turbina, o fetiță în vîrstă de 12 ani din Ialta, după ce i-a citit volumul „Primul proiect” apărut în limbile rusă și, ulterior, în engleză. Nika Turbina a în-

ceput să compună poezii de la vârsta de patru ani, o parte din ele fiind publicate în ziarul „Komsomolskaja Pravda”. Cartea amintită cuprinde poezii scrise de ea în perioada dintre cinci și opt ani. Mica autoare sovietică declara că „viața nu ar fi interesantă fără cărți”. „Ceea ce mă înspăimintă este indiferența”, mărturisește Turbina. „Aceasta poate devora lumea, mica noastră planetă, mica inimă care bate în univers”, consideră ea. Turbina este preocupată de problemele grave cu care se confruntă omenirea și în cuvinte de mare sensibilitate și-a exprimat dorința ca toate aceste probleme să fie soluționate spre binele umanității: „a vindeca rănilor Pământului cu un curcubeu”.

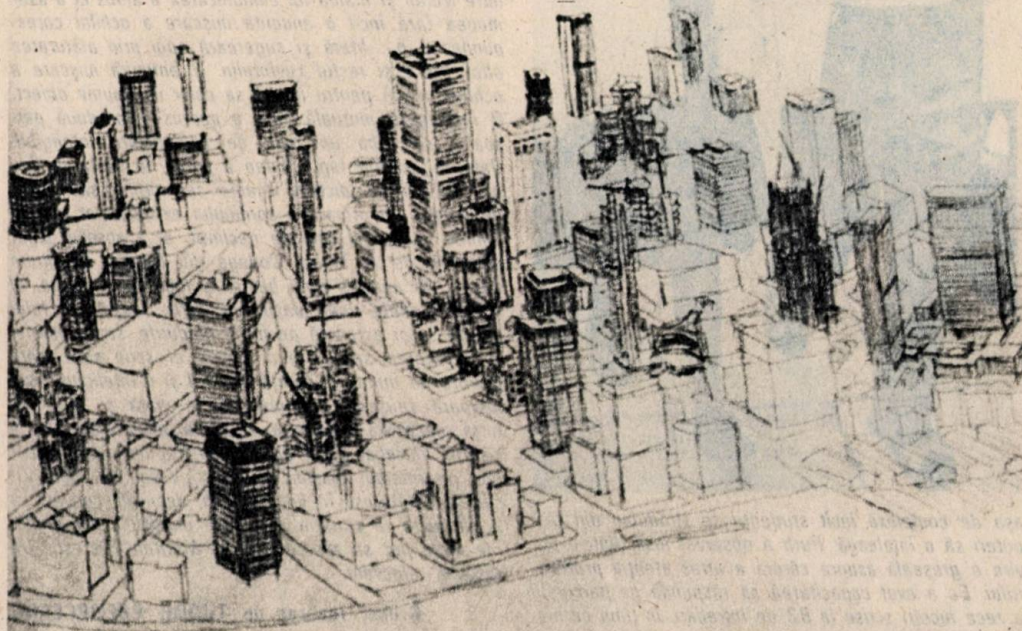
MESAJE DINTR-O LUME A TĂCERII

Un talent extraordinar la desen are Stephen Wilshire, un tânăr de culoare în vîrstă de 13 ani din Londra care suferă de autism. Moartea tatălui său când avea numai trei ani l-a afectat puternic. Când a ajuns la vîrstă de școală nu putea comunica cu lumea din jur. Însă el a găsit un mod original de a face cunoscută lumea sa interioară. Comunicarea cu exteriorul este realizată cu ajutorul desenului. O atracție deosebită o exercită asupra lui Stephen arhitectura. El reușește să deseneze cele mai complexe clădiri din memorie, deci fără a face în prealabil nici o notiță, să le reproducă cu o acuratețe aproape fotografică. Stephen desenează exact ceea ce vede. Stă înaintea modelului, de obicei o clădire, de pildă 15 minute. Apoi o desenează repede, cu încredere și precizie. Pentru el nu

are importanță dacă își începe desenul de sus, de jos sau de la mijloc, cu redarea pavajului, a acoperișului sau a unei ferestre. Din momentul în care începe să deseneze creionul se mișcă la fel de repede și sigur ca și acul unei mașini de cusut. Linia desenului se

așterne pe hirtie cu finețea unei broderii. Deși acum știe să scrie și să citească, deci legăturile cu lumea exterioară ale lui Stephen s-au lărgit, mijlocul său de comunicare cu ajutorul desenului s-a perfecționat. El desenează în prezent cu și mai multă încredere, cu mai mult simț autocritic și abordează o gamă mai variată de subiecte.

PERFORMANȚĂ DE EXCEPȚIE

La numai 13 ani absolventă cu rezultate strălucite a Facultății de matematică. Această performanță de excepție a fost realizată de Ruth Lawrence în cadrul celebrei Universități din Oxford. Ea și-a început studiile universitare la vîrsta de 11 ani. Tatăl ei, specialist în computere la Huddersfield, a renunțat la slujbă pentru a o putea îndruma pe Ruth. Atît profesorii cît și colegii acestei fetițe uimitoare au fost puternic impresionați de viteza de lucru a creierului ei, de rapiditatea cu care învăța. De pildă, la un seminar, unul din profesori a prezentat pe o tablă întreagă o teoremă

asa de complexă încît studenții se străduiau din răsuferi să o înțeleagă. Ruth a observat însă dintr-o privire o greșeală asupra căreia a atras atenția profesorului. Ea a avut capacitatea să răspundă pe parcursul a zece lucrări scrise la 82 de întrebări, în timp ce me-

dia de întrebări la care au răspuns ceilalți studenți a fost de 32. La examen Ruth lucra cu o viteză extraordinară. Ea scria răspunsurile la întrebări ca și cum ar fi dictat, declarau colegii ei. „Gîndesc în timp ce scriu. Nu am nici un motiv să mă opresc”, preciza Ruth. De altfel, Ruth Lawrence este cea mai tînără absolventă a unei facultăți de matematică din istoria Marii Britanii.

TRIUMFUL VIEȚII

De un mare succes la critică s-au bucurat volumul de poezie „Damn Burst of Dreams” (Izbucnire nebună de vise) și cartea autobiografică „Under the Eye of the Clock” (Sub ochiul orologiului) al lui Cristopher Nolan, un tînăr irlandez de 21 de ani mut și paralic din naștere. Volumul autobiografic al lui Nolan a concurat, de altfel, pentru un important premiu literar britanic. În el, Cristopher Nolan relatează la persoana a treia drama existenței proprii, insistînd asupra viziunii sale privind viața pe care este constrins să o ducă, trăind într-un cărucior cu roți. El a suferit un accident la naștere de pe urma căruia a rămas cu leziuni cerebrale. Nici un ziarist sau critic de artă nu a putut să-i ia un interviu, deoarece el nu vorbește, nu poate să exprime prin gesturile minilor sale ceea ce ar dori să spună. El duce o viață vegetativă, agravată și de faptul că nu poate mîncă singur și trebuie să fie hrănit mai mult cu lichide, fiindcă masticajia este foarte dificilă. Însă ochii săi vîi pur și simplu „vorbesc”. Mama sa este singura persoană care le poate „descifra” mesajul. Ajutor pentru spargerea lumii de tăcere care îl înconjură a primit și din partea surorii lui, care l-a tratat ca pe un egal, și din partea tatălui său. Dar între Nolan și mama lui comunicarea a ajuns la o asemenea fază încît o anumită mișcare a ochilor corespunde cu o... literă și sugerează apoi prin alăturarea altor litere și restul cuvîntului. O anumită mișcare a ochilor indică pentru mama sa chiar un anume obiect. O înțelegere mutuală care a permis celor două persoane să aibă un mod de comunicare inteligibil. Datorită acestui fapt, Nolan a putut, la vîrsta de numai 12 ani, să „dicteze” mamei sale primul său volum de poezii. Ca urmare a sprijinului extraordinar dat de familie, a voinței sale de neclintit, el a absolvit chiar cursurile de la Trinity College din Dublin. În ultima vreme, cu ajutorul unui băstonaș legat de... frunte, el atinge clapele unei mașini de scris, reușind în felul acesta să-și aștearnă pe hîrtie gîndurile, sentimentele, sensibilitatea sa. În felul acesta el scrie șase-șapte cuvinte pe minut. O voință de oțel și o inteligență superioară reușesc să-l mențină în viață și să-i dea forța necesară pentru a continua activitatea sa de scriitor. Întrebat ce și-ar dori, Cristopher a comunicat prin intermediul mașinii de scris: „Vreau să scriu. Visez să călătoresc în lumea largă, deși sînt convins că acest lucru în situația mea este imposibil, dar gîndurile mele pot să zboare pînă pe Muntele Everest!” Un răspuns elocvent.

Grupej realizat de TUDOR PRELIPCEANU

CREATIVITATEA

catalizator al rachetei progresului

Pe drept cuvânt, istoria societății omenеști este rezultatul creșterii mereu mai accentuate a volumului cunoașterii despre lumea înconjurătoare, a nivelului de inteligență, de competență, puse toate acestea în slujba studierii naturii și societății, a tehnicii, a creșterii economice. Experiența zilelor noastre dovedește fără putință de tăgadă, pentru orice domeniu al vieții, cit de mari sînt posibilitățile științei și cit de justificate sînt speranțele pe care ni le punem în ea. O probă elocventă o reprezintă înfăptuirile cu adevărat excepționale din toate sectoarele științei și tehnicii, rapiditatea apariției lor, calitatea acestora făcîndu-se să se vorbească despre o nouă revoluție tehnico-științifică. Particularitatea esențială a acesteia o constituie unitatea dintre cuceririle științifice și cele tehnice, ca două laturi ale unui proces unic, în care știința este elementul teoretic, iar tehnica, în sensul cel mai larg, concretizarea ei. În acest context este locul să subliniem că fenomenul respectiv a generat o autentică predispoziție spre creativitate, activitate ce nu mai este specifică doar unui grup restrîns de persoane și de instituții, sus-numita manifestare a spiritului uman căpătînd un autentic caracter de masă. Avem de-a face sub ochii noștri cu exprimarea dinamică a produsului aptitudinilor și vocației creative ale unui număr din ce în ce mai mare de autori, calități izvorîte deopotrivă din pasiune, din nevoia aproape organică de a descoperi și promova noul. Nu în ultimul rînd, aceste strășturi sînt efectul unui cunoscut principiu, potrivit căruia performanța generează performanță, că preocuparea pentru investigație beneficiază de un autentic cadru în care toți creatorii se pot afirma plenar. Dar toate aceste realități, respectiv faptul că acțiunea creativă a sutelor de mii de pasionați de nou este o cerință logică a progresului, condiționînd totodată calitatea vieții, pune în evidență și un alt aspect. Anume că afirmarea noului nu se desfășoară întotdeauna de la sine, formalismul, conservatorismul întîrzie uneori promovarea ideilor avansate.

Ancheta de față încearcă să dea un răspuns mai multor întrebări legate de mecanismele inovării și luptei pentru nou: este tinărul creator capabil să treacă de barierele rutinei?; cum contribuie spiritul științific dintr-un anume colectiv la dezvoltarea ideilor valoroase?; cum învățăm să creăm și mai ales să inventăm?; există o inevitabilitate a ideilor valoroase?; cum să evităm pericolul formalismului în inovare? Sînt acestea, întrebări de bază la care caută să răspundă un număr de tineri, creatori exemplari din unități economice, de cercetare și învățămînt din țara noastră.

Un anume mod de acțiune este demonstrat de către tinărul, medic stagiar ȘTEFAN ȘTINGACIU, 28 de ani, care după studii strălucite și o bogată activitate de cercetare, începută încă din facultate și continuată apoi în perioada stagiaturii, crede cu convingere că

EXISTĂ O FORȚĂ DE NEINVINS A IDEILOR ORIGINALE

Interlocutorul ține să avertizeze de la bun început că pentru ancheta noastră, pentru ceea ce noi dorim să demonstrăm, preocupările sale ar putea să trezească semne de întrebare. Tot el îmi spune și de ce. Anume că investigațiile sale țin de un domeniu care nu este nou defel, începuturile acestuia pierzîndu-se în negura vremilor. Pentru studentul Ștefan Știngaciu însă, care din primii ani de studiu proba autentice aptitudini pentru medicină, precum și o profundă maturitate în gîndire și decizie, nu aît parful de fantastic și mister specific medicinei orientale și în mod special un sector al acesteia — acupunctura

— a cîntărit în hotărîrea de a-i pătrunde tainele, ci în mod firesc, posibilitățile acesteia de a soluționa eficient, altfel decît prin medicamente, cazuri dintre cele mai variate. Mai mult decît aît, încă student fiind, el face un pas important în investigarea domeniului, prin brevetul de invenție obținut făcîndu-se să se vorbească admirativ despre o prioritate românească. Dar să nu anticipăm. Pînă una-alta o întrebare aproape logică ar fi: ce mai poate fi nou într-un domeniu cunoscut de milenii și în care știința românească este relativ recent venită? La această chestiune, pasionatul tinăr căutător de nou nu avea să dovedească altceva decît că atunci cînd există o puternică voință de a ști cit mai mult, de a demonstra că există chiar și în perimetrele științei considerate închise o serie de necunoscute care își așteaptă soluționarea, spectaculosul are toate șansele să apară. Firește, pe prim plan a continuat să se afle pregătirea de specialitate, fără de care nu poți reuși în profesia aleasă și în egală măsură în însușire corectă a principiilor științei care făcea obiectul pasiunii sale. Acupunctura nefiind cuprinsă în programa de învățămînt, singura posibilitate de a aprofunda domeniul era studiul diferitelor tratate, mai vechi și mai noi,

contactul strâns cu o serie de personalități ale vieții noastre medicale, care dincolo de îndrumările și încurajările date i-au asigurat accesul la o serie de publicații și alte materiale de specialitate. Nu în ultimul rând a fost stimularea prin intermediul cercului științific studențesc de specialitate, participarea la diferite manifestări de profil de înalt nivel național și internațional, din care de asemenea a avut multe de învățat. Dar în consolidarea orientării către această preocupare, nu putea lipsi așa-numita experiență personală, aceea care din punct de vedere practic îți dă posibilitatea să verifici, ca medic, pe propria-ți piele, eficacitatea unui procedeu sau altul. Concret, o gastrită care se încăpățâna să reziste tuturor metodelor clasice (medicație, regim), a fost nevoită să cedeze după câteva ședințe cu acupunctură. Autotratamentul s-a dovedit eficient, rebela maladie nu și-a mai făcut apariția. Și cei cu asta, ar putea susține scepticii, cu un exemplu nu demonstrezi o idee. Tocmai de aceea, și chiar pentru a-și dovedi lui însuși că nu greșea perseverind în această direcție, a trecut la încercarea unor metode de tratare a diferitelor boli, pe „voluntari”, aceștia fiindu-i chiar colegi, între care... viitoare soție. Reușitele n-au întârziat să probeze clar eficacitatea acestui sistem de tratament, zîmbetele ironice dispărînd ca și aprecierile din partea unora ce îl calificau drept excentric. Bun înțeles, povestește în continuare Ștefan Stingaci, ar fi fost prea frumos ca lucrurile să se termine aici. Din partea unor cadre didactice au continuat însă semne de neîncredere, ironii etc. Unii poate s-ar fi descurajat. Nu s-a întâmplat așa, deși ar fi fost îndreptățit poate să dea o anume replică acelor care chiar în fața evidenței preferau să afirme că așa ceva „nu există” sau „nu se poate”. A găsit însă acele resurse de a „manevra” echilibrat, dovedind chiar pesimiștilor că este în primul rând un student foarte bun, iar pentru pasiunea lui extrașcolară a lăsat să vorbească rezultatele. Fără a face aici o descriere a principiilor acupuncturii se impune să precizăm doar un element esențial, anume că fiecare organ intern își găsește corespondent într-un anumit loc de la suprafață, în diferite puncte de pe brațe, picioare, urechi, pielea capului, palme, tălpi și chiar ochi. Dacă în privința tuturor acestor zone, cu excepția ultimei, acupunctura nu avea nici o problemă în privința stimulării diferitelor puncte, referitor la ochi, deși corespondența diferitelor organe interne era cunoscută de multă vreme, aspectul diferitelor zone ale lui putînd oferi indicații precise privind anumite suferințe, acesta nu se preta la stimularea clasică. Nici chiar cu laser, pentru că oricît de fin s-ar fi acționat, tot s-ar fi produs mici leziuni. Problema prezenta totuși un interes deosebit, pentru că spre deosebire de celelalte zone arătate mai sus, ochiul și în mod deosebit irisul, oferă concentrat, precum o hartă, imaginea aproape a tot ce există în interiorul organismului. Parafrăzînd un vechi proverb, specialiștii spun: arată-mi ce ochi ai, ca să-ți spun cît de sănătos ești. O soluție, într-adevăr fabuloasă, trebuia să existe pentru stimularea diferitelor zone ale irisului. Și, cu ambiția, cu optimismul care îl caracterizează, studentul Ștefan Stingaci a găsit-o: irisul putea fi stimulat prin intermediul unor fascicule luminoase, de o anumită culoare și intensitate. Ca atare, în octombrie 1984, în anul V fiind, depune la OSIM cerere de brevet pentru procedeu și aparat de stimularea acupuncturală a irisului, acesta fiindu-i acordat în anul următor!

Aparatul propriu-zis a fost construit în colaborare cu specialiști de la I.F.T.M. Măgurele, tratamentul prin iridotera-

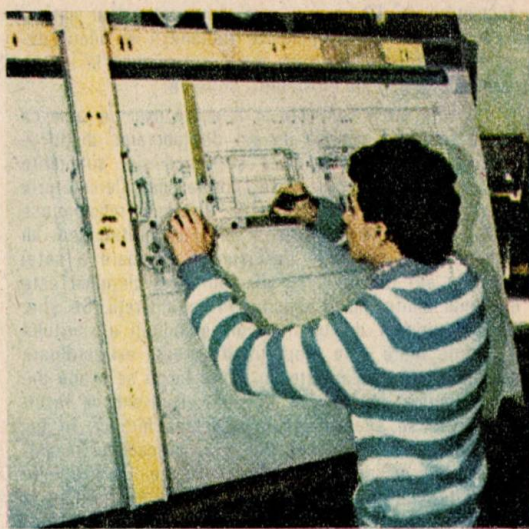
pie practicat pe diferite loturi de pacienți cu afecțiuni gastrointestinale, reumatismale, circulatorii, refacerea capacității de efort la sportivi, combaterea durerii etc., dovedindu-se foarte eficient. Între avantajele acestui procedeu ies în evidență maniabilitatea, precizia superioară, absența durerii și, foarte important — **faptul că permite pacientului să fie relaxat**, ceea ce are ca efect eficiența de care aminteam. De altfel, la simpozionul internațional de acupunctură desfășurat la București în 1986, comunicarea prezentată de proaspătul medic stagiar Ștefan Stingaci a trezit un interes deosebit. Relatarea s-ar putea desigur încheia aici. Nu însă înainte de a sublinia că la spitalul bucureștean unde își desfășoară acum activitatea, cercetările sale continuă în vederea perfecționării procedurii și a aparatului. Aceasta pentru că „floarea ochiului”, cum mai este numit irisul fiind prin aspectul și structura sa strict individualizată, tratamentul este și el la fel. De aceea se lucrează la obiectivizarea (punerea în memoria calculatorului electronic), a unor elemente de diagnostic, care prin compararea cu datele constatate individual vor permite o și mai exactă diagnosticare. Există deja o bază de date sintetizată în sistemul numit ACUTRA, realizare pusă la punct de către specialiști ai ITCI. București și medici, între care un fost coleg al său, Dan Vaniec. Domeniul fiind unul interdisciplinar, Ștefan Stingaci continuă cu o iubire exemplară de profesie să studieze, pentru că crede cu vigoare că mai sînt încă multe de spus în această știință, după cum, crede cu tărie în succesul ideilor noi. „Este visul cel mai frumos pentru care merită să lupti”, susține el.

În domeniul creativității tehnico-științifice, al definirii tinărului studios ca autentic specialist este deosebit de important ca înclinațiile, vocația spre cunoaștere, spre inovare să fie de timpuriu depistate și cultivate sistematic. Cu alte cuvinte este de păreră inginerul ROMUL CHIOREAN, șef al laboratorului de control al vibrațiilor din cadrul Întreprinderii Metalurgice Aiud, pentru succesul acțiunii

ESENȚIAL ESTE A CREA TOATE CONDIȚIILE DESFĂȘURĂRII NEINGRADITE A IMAGINAȚIEI

Pentru cine vine pentru prima oară în laboratorul „vibrațiilor” din unitatea amintită, prima senzație este că denumirea respectivă se trage de la mediul în care se află instalat, care într-adevăr este într-o vibrație aproape continuă. De la bun început, partenerul de dialog este de acord cu constatarea respectivă, nu înainte de a mă reține pe scaun în tendința mea de a mă îndrepta spre ușă, chiar fără să îmi iau rămas bun, din cauza unor vibrații în creștere care creșteau în intensitate. Linistit întrucîtva — află că ele provin de la mișcarea podului rulant în hala din apropiere — mă interesez dacă nu cumva preocupările sale, din care au rezultat o serie de realizări valoroase au fost inspirate de acest mediu în continuă mișcare. Inginerul Chiorean mă asigură că nu, drept pentru care convenim să lăsăm gluma la o parte și să discutăm probleme serioase.

Înainte de toate, câteva precizări de ordin personal, în ce îl privește. Este de loc din Aiud, a făcut T.C.M.-ul la Brașov și de la absolvire, în 1975 lucrează în cadrul aces-

tei unități. Preocupările sale în domeniul creației științifice și tehnice, l-au făcut de timpuriu remarcat, dovadă numeroasele distincții acordate pentru o seamă de realizări. Dar el nu este doar un competent inginer mecanic. Cunoșcându-l mai de aproape îți dai seama că ai de-a face cu o autentică personalitate tină, cu o pregătire complexă, ce merge și dincolo de specialitatea de bază. Modul convingător, limpede cu care abordează o idee sau alta, tonusul și optimismul molipsitoare sînt alte elemente care îi sînt caracteristice, încît o discuție cu el este de natură să te și satisfacă din punct de vedere profesional. Mai mult decît atît, un anume sentiment de admirație față de pasiunea sa în ale științei, de hotărîrea cu care militează pentru valorificarea practică a ideilor sale, vine și el să întregască portretul tînărului specialist. Să revenim însă la concret, respectiv la modul în care Romul Chiorean vede lupta între vechi și nou, care consideră a fi condițiile necesare afirmării în viață într-un domeniu sau altul.

Totul pornește de la un așa-numit microb, care înseamnă pasiune pentru ceea ce te înconjoară, fie că este vorba de natură, de tehnică etc. Asta se poate vedea încă din copilărie, drept pentru care aptitudinile respective, încurajate cu abilitate, educate gradat nu pot să nu dea satisfacție, atît pentru subiect dar și pentru educator. Invitatul nostru la această anchetă a pornit și el în copilărie pe un astfel de drum. La casa pionierilor din Aiud de exemplu, participa la mai multe cercuri: aeromodela, radio, științele naturii, teatru de păpuși. Mai tîrziu, la 15 ani, devenea cel mai tînăr deținător de autorizație din țară ca radioamator. Tot din liceu accentuează studiul matematicii și fizicii, cînd beneficiază de îndrumarea unor profesori de excepție, care puneau bază pe latura creativă a acestor discipline. Nu rămîne pe planul al doilea nici latura umanistă, literatura, istoria și celelalte științe sociale numărîndu-se printre pasiuni. În acest context, lectura — atît cea tehnică, dar și beletristică ori de altă natură — rămîne un prieten constant. A mai fost (și se mai numără încă între pasiuni) și șahul, care avea să joace un anume rol în formarea unui mod de gîndire și acțiune pre-

cis, ordonat; notăm ca performanță și titlul obținut în această perioadă, de campion al orașului la șah. Urmează alți ani de importante acumulări, cei ai facultății, cînd, așa cum aflăm de la el, noul cadru stimulează o dată în plus dorința de cunoaștere. În ce îl privește, opțiunile sale merg spre fizică, teoria mecanismelor și proiectarea tehnologică asistată de calculator, acestea fiind și titlatura unor cercuri științifice al căror membru a fost începînd din anul al doilea pînă la absolvire. Încheie cu rezultate foarte bune facultatea și vine la I.M. Aiud cu planuri dintr-unele mai mari. Perfect justificat mod de a gîndi cînd ești conștient de propria ta valoare (sublinierea ns). Numai că integrarea sa și punerea în practică a unor idei nu avea să decurgă atît de ușor. Perioada cînd elev și apoi student fiind fusese sprijinit, încît să creeze, rămăsese undeva în urmă. Romul Chiorean ne spune tranșant că însuși temperamentul său mai neconformist, felul său de a spune lucrurilor pe nume, nu i-au adus prea multe simpatii. Faptul era pe undeva „fîreșc”. Stagiul abia venit încerca schimbarea unui sistem comod de a face cercetare, respectiv, de adaptare a unor soluții cunoscute la necesitățile întreprinderii, cu unul autentic, de investigare și aplicare a unor soluții originale. Se ciocneau cum s-ar zice două pietre tari. Prima, cu argumentul vîrstei și a rutinei că „se poate și așa”, cea de-a doua cu îndrăzneala specifică poate numai tineretului, care susținea între altele că tocmai vechiul sistem duce la o rupere de realitate, la rămînere în urmă. Dincolo de faptul că dovedește vocația de luptător, Romul Chiorean nu încetează să afirme că a obliga pe fiecare creator să-și probeze calitățile psihice în lupta cu spiritul rutinier este profund dăunător, cel puțin din două motive: risipă de timp și faptul că îndepărtează de la o activitate mai mult decît utilă specialiști de înaltă competență. Cele patru invenții ale sale create aici nu au fost scutite nici ele de această luptă. Între acestea, cea mai valoroasă este intitulată „Procedeu și instalație pentru reducerea tensiunilor interne din metale prin vibrații”. O realizare ce avea să rezolve problema vechiului procedeu, energofag și neeconomic, asigurînd acum un consum energetic de circa 1000 de ori mai redus și o

productivitate de 10 ori mai mare față de vechiul sistem. Realizat integral cu componente românești și odată demonstrate performanțele sale, s-a putut renunța la importul costisitor al unor instalații similare.

Pentru cine nu îl cunoaște ar fi poate ușor de spus că invențiile realizate, funcția de șef de laborator, distincțiile câștigate pentru activitatea științifică sînt suficiente motive ca Romul Chioran să se „potolească”. Cercetătorul îmi declară însă că nu funcția și diversele recompense constituie idealul vieții lui. Ideal ar fi ca pretutindeni să fie create toate condițiile desfășurării creatoare a setei de nou. Cu atât mai mult cu cât, spiritul revoluționar este în cele mai multe cazuri specific vârstei tinereții. Se știe, grație unei demult demonstrate disponibilități a spiritului tânăr, că de mare este proporția de creații extraordinare la această vîrstă. Din păcate, în multe locuri se scapă din vedere nu numai faptul că o serie de absolvenți de facultăți ajung să se specializeze în mișcarea hîrtiilor, în loc să fie stimulați să cerceteze, dar și că procedîndu-se astfel cu ei, îi predispon la deprofesionalizare. Un exemplu, pe care interlocutorul nostru ne roagă să îl interpretăm la justa lui valoare, vine să susțină ideile menționate. Astfel, la cerul de informatică tehnologică pe care îl conduce, cerc avînd menirea să familiarizeze pe specialiști cu tehnica de calcul, sînt numai 21 de participanți, dintre care doar doi stagiați! Romul Chioran nu ține să fie luat drept exemplu că studiază acasă probleme tehnice cîteva ore, că se folosește în acest scop de un calculator personal, că poate citi în trei limbi străine. Noi ne permitem însă a sublinia că într-adevăr, ingineria începe abia din momentul în care ajuns într-o întreprindere, poți dovedi că diploma respectivă nu este o simplă hîrtie.

Din capul locului poate fi apreciat că, din nefericire, nu există o metodă universală, perfectă de rezolvare a problemelor noastre, una sau alta dintre metodele utilizate în soluționarea lor putînd fi greșită. La întrebarea noastră, dacă:

EXISTĂ ÎN CERCETARE O CALE DE MIJLOC?

*ne răspunde DUMITRU NICOARĂ,
șeful colectivului de monocristale
de la Facultatea de Fizică din Timișoara*

În cursul frămîntărilor și muncii sale concrete creatoare, specialistul se lasă adesea condus de un așa-zis al șaselea simț, care îi spune că acela este drumul de urmat. De multe ori, opțiunea respectivă se dovedește a fi fost justă, rezultatul fiind cel așteptat. Alături însă, alegerea pune în evidență faptul că specialistul s-a lăsat condus nu de „bunul simț” științific, ci de mirajul rezultatului. Pregătirea, experiența se dovedesc deci factori esențiali în bătaia pentru nou, pentru găsirea soluției optime. Eșecul face însă parte, orice s-ar spune, din scenariul creației. Chiar echipelor experimentate de cercetători li se întîmplă uneori să ajungă la alte efecte decît cele scontate. Dar adevărul căutat are miraculoase resurse de regenerare. Iar puterea de a o lua din nou de la capăt echivalează cu încrederea în reușită. Spectacolul mișcării de creație tehnico-științifică, indiferent de nivelul la care se ridică această activitate, pune pregnant în evidență

faptul că în contextul confruntărilor de idei, veridicitatea uneia sau alteia dintre soluțiile la care s-a ajuns, poate oscila de la o etapă la alta. Ceea ce este o dată în plus de natură să incite la căutarea adevărului. Așa se face că nu o dată, autori individuali sau echipe de specialiști au ajuns pe căi diferite la același rezultat, ceea ce a făcut să se îmbogățească latura teoretică și deopotrivă cea practică a științei. De aici și întrebarea dacă în procesul de investigație, atît cel care privește o idee nouă, cît și cel ce are în vedere drumul deja bătătorit, dar la care se caută metoda cea mai ieftină, „există cale de mijloc”? Este o problemă pe care ne-am pus-o și noi, nu o dată, în preocupările de a imita natura, respectiv de a crea pe cale sintetică anumite tipuri de cristale, subliniază interlocutorul.

O precizare se impune în acest moment, anume că cercetările în această direcție datează aici de pe la mijlocul anilor '60, cînd au fost declanșate investigații teoretice și de laborator. Interesul pentru realizarea unor asemenea produse este deosebit, ele fiind elemente stabile, neinfluențate de mediu, avînd totodată proprietăți optice și mecanice. Drept pentru care ele pot fi întîlnite în construcția unor aparate complicate precum analizoare de gaze și de hidrocarburi, spectrometre de masă, balanțe de precizie, o serie de aparate electrice de măsură unde sînt utilizate ca lagăre, apoi la realizarea lămpilor cu vapori de sodiu etc. Înainte de a fi conducătorul acestui colectiv de cercetare-producție, Dumitru Nicoară a lucrat în cadrul atelierului ca simplu laborant. Abia după aceea a urmat cursurile facultății, timp în care nu a rupt nici un moment legătura cu vechii colegi de muncă și evident cu activitatea în care avusese șansa de a intra de timpuriu. A fost și este, spune el, un domeniu fascinant, iar rezultatele nu au venit de la sine. Perimetrul este totodată pluridisciplinar, întîlnindu-se aici specialități precum electronică, electrotehnică, optică, mecanică fină etc. Plus că, o dată pusă la punct tehnologia din punct de vedere practic, proiectarea și realizarea unor instalații apte să stăpînească temperaturi de peste 2 000 și presiuni de asemenea foarte ridicate, a pus din nou la încercare competența colectivului condus de Dumitru Nicoară. Numai aparatura de creștere a cristalelor încorporează opt invenții, în total, brevetele obținute de șeful acestui colectiv și colegii săi se ridică la nu mai puțin de 24. Succesele obținute sînt cu atît mai valoroase, cu cît țările cu rezultate în acest domeniu sînt mai puține decît degetele de la mînă: S.U.A., U.R.S.S., Japonia, Cehoslovacia. Ceea ce s-a realizat a fost de asemenea și bine făcut, de unde și numeroase distincții: Premiul special al juriului la Salonul de invenții Rîmnîcu Vîlcea — 1986, Premiul I la Salonul de invenții de la Baia — 1987, Laureat cu Premiul I al etapei republicane în Festivalul Național „Cîntarea României” — 1987 și tot în acest an, o altă importantă recunoaștere a meritelor sale și ale colegilor — Premiul Academiei R.S. România „Dragomir Hurmuzescu” pentru „Grup de lucrări privind obținerea unor materiale noi cu proprietăți fizice superioare”. Realizările respective au fost prezentate totodată la diferite manifestări științifice interne și internaționale, fiind comunicate în reviste de specialitate din țară și de peste hotare.

O dată făcute aceste sublinieri, să reluăm ideea întreruptă mai sus, respectiv al drumului de urmat în activitatea științifică: „Orice s-ar zice, declară Dumitru Nicoară, pînă a vorbi de un sistem de lucru sau altul, merită con-

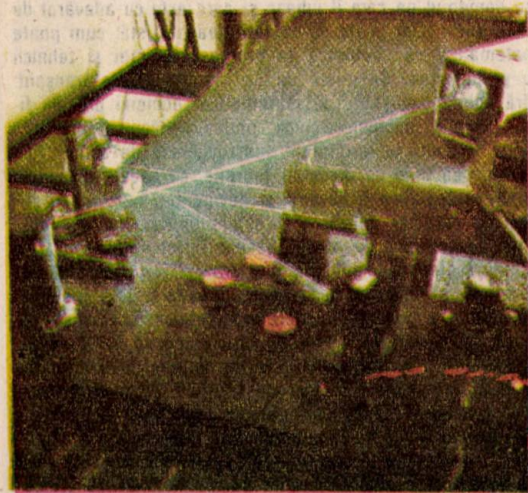
semnat că pentru succesul acțiunii, hotărâtoare este ambianța în care îți desfășori activitatea. Este deci deosebit de important să nu lucrezi sub presiune, ca atmosfera din colectiv să fie destinsă, după cum la fel de necesar este ca din partea diferiților factori tutelari să existe sprijin, stimulare etc. Dar pentru a mă apropia de tema discuției și considerând că aceste chestiuni sînt rezolvate, o clarificare se impune de asemenea: reguli „de făcut” descoperiri nu există. Dar, chiar dacă fiecare în specialitatea sa privește altfel aceeași problemă, esențial este că aceste interese ajung să se armonizeze atunci cînd se lucrează în echipă. Desigur, nici în mod individual, specialistul nu mai poate reuși să își aducă partea sa de contribuție limitîndu-se la cunoștințele strict ale profesiei sale, acesta trebuind să facă apel la sectoare științifice anexe. Iată de ce este riscant să spunem dacă există sau nu o cale de mijloc. Calea de urmat trebuie să fie în afara oricărei îndoieli, una riguroasă științifică, indiferent dacă merge printre drumuri verificate, căutînd o soluție inedită ori încercînd optimizarea altora mai vechi. Este calea cea dreaptă care, urmată cu pasiune, cu încredere că pista aleasă conduce spre o descoperire, nu poate decît să-ți dea tîie ca autor, precum și semenilor, satisfacția imensă a „reușitei”.

De multe ori se pornește în cercetarea științifică de la principiul că rezultatele trebuie obținute foarte repede. Sînt de părere, ne spune MIHAIȚĂ HORODINȚĂ, student în anul V la Facultatea de Mecanică a Institutului Politehnic din Iași, că fundamental, pentru a nu-i îndepărta pe tineri este

A-I ÎNVĂȚĂ SĂ DEOSEBEASCĂ INVESTIGAȚIA AUTENTICĂ DE MUNCA DE RUTINĂ

Ajuns în anul V, studentul unei facultăți tehnice mai ales este perfect îndreptățit să gîndească la ceea ce va face după absolvire în unitatea unde va fi repartizat. Mai ales în situația cînd, grație condițiilor create pentru mani-

festarea neîngrădită a aptitudinilor creative, viitorul absolvent are toate motivele să speră că va putea aplica la locul său de muncă ceea ce a învățat, ceea ce s-a consolidat în idei cu valoare practică. Asemenea condiții sînt o realitate la Politehnica din Iași, unde însuși principiul integrării teoriei cu cercetarea și producția este un exemplu de cum trebuie să se desfășoare o asemenea intercondiționare între laturile triadei. Partenerul de dialog, unul dintre cei mai buni studenți ai anului, apreciază că activitatea de cercetare-proiectare constituie într-adevăr cea mai bună cale de a te verifica, de a-ți proba cunoștințele, deprinderile într-o direcție sau alta. „Rezultatele concrete, spune el în continuare, se pot constitui și într-o dovadă a calității cursului. Un asemenea curs, bine predat, care lasă loc întrebărilor, comentariilor chiar fără ca profesorul să atragă atenția într-o direcție sau alta este un sprijin deosebit. Din experiență pot spune că atunci cînd profesorul evidențiază posibilele chestiuni în suspensie, studentul poate crede că este supus unui test și se apucă să citească oarecum la întîmplare. Revenind însă la partea practică a activității, respectiv cercetarea și proiectarea, aceasta poate constitui încă din această perioadă un indicu asupra valorii unui om. Concursurile profesionale studențești sînt un prilej de stimulare a fiecărui participant pentru rezultate cît mai bune”. Aici, Mihaiță Horodincă vine cu opinia că nu de puține ori aprecierile nu sînt cele care trebuie să fie, pentru că lucrările, în cauză fiind trimise tîrziu, n-au putut fi studiate de către comisiile respective. De aici, necesitatea ca profesorul să sesizeze momentul cînd studentul se blochează și, acționînd cu tact, să-l facă să nu abandoneze în preocupările lui de cercetare. Din punct de vedere al științei de a crea, la Politehnica din Iași se face într-adevăr mult și cu pasiune pentru studenți. Cursul de inventică predat de profesorul Vitalie Belousov se bucură de o largă audiență, curs care împreună cu acțiunile prin care tinerii sînt incitați să descopere ei înșiși cele mai bune soluții la o temă sau alta, a generat aici un autentic climat de creativitate. De remarcat este faptul că trezind interesul tinerilor pentru această activitate, ea nu mai reprezintă doar apanajul unor vîrfuri. Așa se face că și studenți cu mai puține reușite pe latura teoretică, s-au dovedit a fi buni practicieni, latură care o dată speculată, a făcut din ei creatori foarte buni, inclusiv autori de invenții sau inovații, altfel spus, de manifestare a spiritului creator la cel mai înalt nivel. Meritul, spune Mihaiță Horodincă, este în mare măsură al dascălilor noștri, care au știut și știu să mențină la cote ridicate exigența, caracterul științific al lucrărilor propuse spre soluționare. Nu în ultimul rînd, lăsînd studenților suficientă libertate de a gîndi liber, de a lua spre rezolvare și teme inițiate de aceștia, ei au căpătat acea încredere absolut necesară în munca de cercetare. Firește, subliniază partenerul de dialog, nu întotdeauna lucrurile au mers ca la carte. Așa-numite priorități au făcut ca uneori munca de cercetare să devină rutină, solicitarea ca rezultatele financiare să primeze, în pofida utilității lor scăzute pentru pregătirea de specialitate, generînd insatisfacție și o diminuare a entuziasmului. O asemenea activitate mai venea cu defecțiunea că scotea cum se spune, din mină, unii colegi ajungînd chiar să creadă că respectiva muncă este într-adevăr aceea care le trebuie. „Din ferire, asemenea momente au fost puține și de scurtă durată, iar aceasta chiar din grija dascălilor noștri, care nu au încetat să atragă atenția că o investigație autentică

este numai aceea în care ai posibilitatea să demonstrezi latura creativă a pregătirii tale. Benefic în această acțiune a mai fost și este că pe parcursul activității de cercetare, confruntându-te permanent cu tine însuși, poți descoperi la vreme în ce anume nu ești bine pregătit; este evident necesar ca aceasta să se întâmple acum, să fii propriul rău judecător, decât să constăți defecțiunea mai târziu, când insatisfacțiile vor fi mult mai mari". Mihăiță Horodincă, autor la această oră al unei invenții privind un procedeu și instalație de perforare adîncă, nu a fost nici el scutit de frământările și chiar perioadele de nemulțumire, cînd ar fi vrut chiar să abandoneze. Există însă, susține el, un anume for interior, care îți aduce aminte la timp că momentul critic face parte din această muncă. Fi- rește, această știință de a descoperi unde este soluția necorespunzătoare, care deosebește de fapt activitatea științifică de cea de rutină, se desprinde prin multă muncă, desfășurată cu pasiune, dar și îndrumată cu competență. În acest context, de o deosebită importanță se dovedește a fi utilizarea celor mai moderne mijloace de lucru. Inventatorul nostru nu ocolește să spună că pentru un specialist în formare, cum sînt ei, studenții de la facultățile tehnice, s-a făcut și se face prea puțin pentru familiarizarea cu tehnica de calcul. „Nu pun problema afirmă el că un calculator personal mi-ar da (și ne-ar da) posibilitatea să parcurgem mai repede anumite etape, dar, chiar prin intermediul programei de învățămînt, absolventul nu este practic pregătit să utilizeze un asemenea instrument. Or, în situația cînd viitorul nu este decît al acestuia, cînd tehnica de calcul va ajunge și la noi să fie nelipsită, ce vor face specialiștii care în facultate s-au mulțumit doar cu acel curs de programare făcut în anul I? Răspunsul se desprinde limpede. Vei ajunge la ceea ce este în prezent o problemă, adică îngroșarea rîndurilor specialiștilor care fac o muncă de rutină. În privința celor ce au mers pe alt drum, respectiv studiul aprofundat pe diferite căi a tehnicii utilizării calculatorului, acest pericol nu va putea fi evitat decît prin repartizarea omului potrivit la locul potrivit.

Nu cred că exagerez spunînd că, mai înainte de a fi o flăcără primenitoare, noul este o scînteie a imaginației, menită nu atît să „facă lumină” într-un anumit domeniu, cît mai ales de a contribui la îmbogățirea nivelului cunoașterii. În acest context,

STIMULAREA SPIRITULUI DE COMPETIȚIE

este apreciată de ADRIAN VASIU, elev în clasa a XII-a la Liceul de Informatică din Cluj-Napoca, drept principala modalitate de a face să țîșnească la suprafață ideile, soluțiile valoroase.

Înainte de toate o precizare care se impune: interlocutorul nostru este o autentică speranță a școlii matematice românești, fapt probat în numeroase rînduri la manifestări interne și internaționale de profil. Astfel, distincțiilor cucerite la faza națională a olimpiadelor de matematică din acest an și pe încă cinci ani în urmă, li se adaugă laurii cucerii anul trecut precum și în acest an, la Olimpiada Balcanică și Olimpiada Internațională de Matematică, unde reprezentanții noștri s-au clasat pe locul I. S-a

adăugat în ultima vreme, prin venirea la acest liceu și pasiunea pentru informatică, știință ale cărei taine le pătrunde cu pași rezezi tocmai datorită bogatelor cunoștințe matematice. Dar despre toate acestea să-l lăsăm chiar pe el să vorbească.

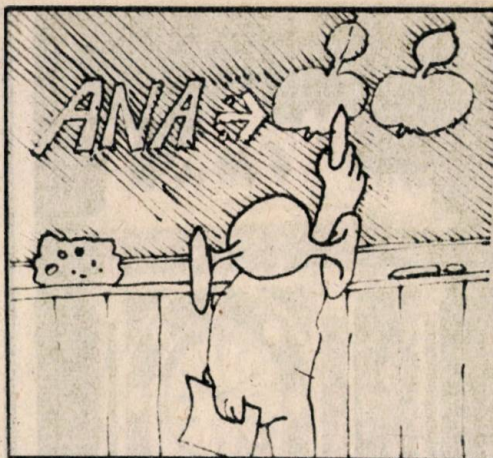
„Desigur, oricine este în afara acestei sfere de preocupări ar putea să întrebe ce are matematica, „știință abstractă”, cu creativitatea? Confuzia pornește, consider eu, dintr-o eroare de apreciere a situației de fapt, anume a necunoașterii realității că matematica a ajuns să fie ceea ce este, respectiv de a contribui la soluționarea altor și altor obiective, tocmai datorită dezvoltării gândirii matematice. Poate că acei ce privesc încruntați spre matematicieni ori li se schimbă starea de spirit numai cînd aud de matematică, vîd în această știință doar rezolvarea de ecuații cu mai multe necunoscute. Ceea ce spun eu acum nu este o cauză „pro domo”, ci o practică, de care beneficiază, repet, nu numai sectoarele științei și tehnicii. Nu aș vrea să fiu greșit înțeles, respectiv că unul abia ieșit în lume, dă lecții de etică profesională. Pledez doar pentru domeniul pe care îl iubesc și care este cu adevărat de mare viitor. Dar poate că neclaritatea persistă: cum poate matematica să contribuie la progresul științei și tehnicii în primul rînd. Se poate da un răspuns foarte tranșant: fără solide cunoștințe de matematică, domenii precum fizica, chimia, microelectronica, optica, mecanica fină etc., nu ar fi ajuns la rezultatele spectaculoase de astăzi. Așa se face că dintr-un domeniu teoretic, cu cîteva decenii în urmă, matematica a devenit și devine tot mai mult o știință cu caracter aplicativ. Direcțiile în care noile cunoștințe descoperite de ea își găsesc întrebuințare, nu sînt numai acelea exemplificate mai sus, ci și altele, aparent fără nici o legătură cu tehnica. Bunăoară, iată biologia. Aplicînd așa numitele modele matematice, specialiștii au reușit să descifreze modul în care ajung să se aranjeze, să se lege între ele, miliardele de neuroni din creier. Tot în mod „matematic” au fost descifrate o serie de instrucțiuni biologice ale codului genetic uman sau de declanșare a unor boli. Nu în ultimul rînd, matematica a contribuit și contribuie la proiectarea „minții electronice”, ceea ce reprezintă o altă fascinantă odisee. Mai exact, prelua-

rea în tot mai mare măsură de către mașinile electronice de calcul a activităților productive repetitive, ușurarea muncii creatoare și de inventivitate. Mergând mai în profunzimea răspunsului pe care îl căutăm, putem spune deci că aportul de cunoștințe noi provenite din matematică este un eveniment la zi, altfel spus, un nivel al performanței care crește prin el însuși.

Făcînd această pledoarie pentru matematică am avut și am firește în vedere viitorul profesiei mele, care nu poate avea alt drum. Cum pînă a ajunge în postura de creator vor mai trebui să treacă niște ani, perioadă pe care doresc să fie cît mai bogată în realizări, mai exact de acumulari în planul cunoștințelor de specialitate, m-aș referi în continuare la modul în care văd eu că poate fi stimulată creativitatea, „chiar” în interiorul matematicii.

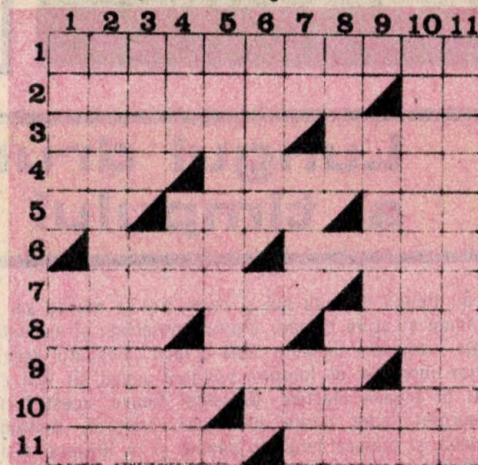
Desigur, pentru a face bine un lucru, și mai ales cu plăcere, o cerință esențială este să ai chemare pentru domeniul respectiv. Aceasta poate veni din familie, dar tot atît de adevărat este faptul că „declanșarea” pasiunii ține de „politică” didactică a unui dascăl priceput în a reliefa virtuțile științei respective. Depistarea precoce a celor capabili de performanțe superioare, îndrumarea lor corespunzătoare este pasul următor. Formarea unui asemenea grup, conștiința că te afli într-o asemenea elită a celor mai buni matematicieni de vîrstă ta este un fapt prin el însuși stimulat. Cred că dincolo de meritul profesorului, aici este momentul în care un mecanism natural contribuie la deblocarea creativității, incitînd la o muncă fără răgaz pentru a te menține în grup și cît mai sus. Nu înțiplător cei ce se ocupă de noi promovează un accentuat spirit de competiție, care nu trebuie înțeles ca fiind de concurență neloială. Dimpotrivă, prin aceasta rezultă un câștig enorm, anume că promovarea de a fi primul pe tărîmul inteligenței, a însemnat și înseamnă deopotrivă experiență de concurs în vederea viitoarelor confruntări, stimularea minții de a găsi soluții noi și acolo unde aparent nu mai este nimic de descoperit. Profesorii noștri vorbesc de așa numita „scînteie” a imaginației, ce este de altfel de natură să îmbogățească volumul de cunoștințe, și care, „scîlpire” este de altfel și înalt apreciată cu prilejul diferitelor manifestări de profil. Pentru a ajunge aici este firește nevoie să nu ții numărul orelor de studiu, fie că se muncește în grup ori acasă, dar important este și ce probleme se pun în dezbatere. Dacă se propun chestiuni comune ce se pot întîlni în orice culegere de probleme, rezultatele n-au cum să fie spectaculoase. Or grija celor ce se ocupă de noi tocmai aceasta este — de a ne pune mereu probleme inedite; de la sine înțeles deci, ce mare satisfacție încerci atunci cînd afli că soluția propusă de tine are cel mai înalt grad de originalitate. Ce vreau să susțin? Că o muncă în gol nu e suficientă, că e nevoie de satisfacția unor rezultate bune. Aceasta, repet, numai în cadrul unui sistem de permanentă competiție, care dincolo de stimularea individuală creează legături solide care nu se pot uita. În ce privește latura practică, (sînt doar la un liceu de informatică, însă cred că problema privește și pe alți colegi pasionați de matematică), apreciez că se face prea puțin pentru noi în privința aprofundării lucrului cu tehnica de calcul. Nu pun problema că noi cel puțin ar trebui să avem posibilitatea de a deține acasă un calculator personal, dar pentru a ne pune mai bine în valoare disponibilitățile creative, o anume „politică” din partea celor ce ne coordonează activitatea s-ar impune”.

Anchetă realizată de ALEXANDRU STROE

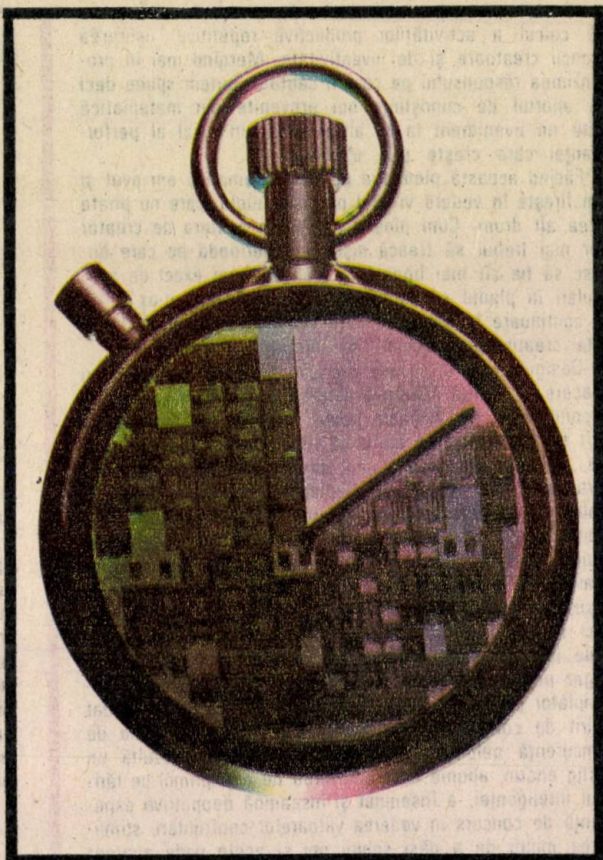

CALIGRAFII

ORIZONTAL: 1) Te fură din priviri (pl.) 2) Care pe care, în versiune englezească — Prezentate la centru! 3) Cerere la serviciu — Rumenit în toată forma 4) Curg zdrențele după el — Așa se cheamă cele de-un leat 5) Are... parte de carte! — Amintiri din familie — Viață de artist 6) Bulgării de zăpadă ai primăverii — Carne macră (pl. masc) 7) Turul pantalonilor — Doar o simplă idee 8) Îmbrăcăminte strălucitoare pentru masă — Lăsare la vatră! — Ne calcă pe urme 9) Îmbracă o haină fină (fem.) — Intrare-n interior! 10) Atenție la acordarea de priorități — Ale vieții valuri (sing.) 11) Reținuți în aprecieri — Afecțiunea din degete

VERTICAL: 1) O femeie cu însușiri... alese — Stă cu hirtile-n brațe 2) Nu trage deloc la apă 3) Se umflă-n pene — Cu deplasament greu (fem.) 4) Opus jocului de table — Cuprins de trac — Merg la scaldă cu copiii mici 5) Învățare prin repetare (pl.) 6) Încărcătura cartușului — Excepția care întărește regula 7) Un buchet din grădinile cu terasă — Oprește circulația în plină arteră — Sare din pat la cîntatul cocoșului 8) Mai marele cifrelor — Pe muchie de cuțit (pl.) 9) Soluție de curățat — Folosință... comună 10) Atacate cu-întorsurare 11) Strălucire în beznă, prin locuri necunoscute

Lungul drum al timpului spre calendar

I-au trebuit omenirii mii și chiar zeci de mii de ani de îndelungi și aspre căutări, eforturi, observații și acumulări în ale însemnării timpului, până a făuri calendarul acesta, prețios îndreptar al folosirii scurgerii vremii cât mai eficient în scopuri practice. De altfel Timpul, acest factor primordial, care curge neîncetat, creează, distruge, schimbă și preface totul pe pământ și în Univers, a dat multă bătaie de cap oamenilor din cele mai vechi timpuri. Bătrînul Hesiod — acum 2600 de ani — îl considera „un factor ascuns al ordinii universale”. Ascuns și misterios a rămas pînă în zilele noastre, cu tot progresul spectaculos al științei și tehnicii, de vreme ce și astăzi, unii învățați îl numesc „Misterul timpului” (S. Marcus) și chiar „Timpul, marele necunoscut” (V. Săhleanu).

Iată de ce ni se pare nimerit a face o mică incursiune în istoria făuririi calendarului pentru a-i urmări originea și evoluția schimbărilor survenite pe parcursul citorva mii de ani. Neîndoios rămîne faptul, că la originea calendarului european (român) ca și la originea calendarului altor popoare stă observarea și reintrarea în timp a oamenilor

după mersul astrelor pe bolta cerească. Acum vreo 20—30.000 de ani, oamenii care ajunseseră la un stadiu de viață mai ridicat și care își câștigau traiul cu trudă din vînat, deplasîndu-se mereu în timp și spațiu, și-au îndreptat tot mai mult privirea spre astrul nopții, Luna, observîndu-i fazele schimbării ei tot la 29,5 zile. Ciclul lunar le-a atras mai mult atenția decît mersul uniform al Soarelui pe cer. Acești vînători care au folosit în mod practic fazele ciclului lunar, au ajuns desigur la un stadiu mai avansat de trai civilizat, de vreme ce și-au împodobit pereții peșterilor de la Altamira, Lascaux, cu acele admirabile desene, adevărate opere artistice pe acea vreme pe care le-au lăsat ca o dovadă a trecerii lor prin marele Timp. Aceste realizări ale vechilor vînători de acum 20—30.000 de ani, presupun nu numai dezvoltarea gîndirii și a limbii, dar și o lărgire a orizontului lor spiritual. Poate la acești vînători s-a gîndit Mircea Eliade cînd a scris: „rămîne sigur faptul, că ciclul lunar era analizat, memorizat și folosit în scopuri practice cu circa 15.000 de ani înainte de descoperirea agriculturii”.

De altfel ciclul lunar a contribuit mai târziu în mare măsură la întocmirea primelor calendare lunare la mai toate popoarele din vechime, înaintea calendarelor solare. Și astăzi în țările de religie musulmană se folosesc calendarul lunar. Apoi s-a trecut la calendarul luni-solar folosit și astăzi în religia ebraică și în statul Israel. În cele din urmă s-a ajuns la un calendar mai perfecționat, calendarul solar folosit mai de toate popoarele europene.

Calendarul cu luni și săptămâni apăruse în Orientul Mijlociu acum aproximativ 4.000 de ani. În Europa — cu deosebire în lumea romană — calendarul se ivește cu o întârziere de aproape o mie de ani (se pare că a venit în Europa prin intermediul egiptenilor). La Roma, după tradiție, calendarul apare pe timpul lui Romulus (753—715 e.n.), fondatorul Romei. Deși babilonienii aveau deja un calendar cu 12 luni, romanii au adoptat, la început, un calendar de numai 10 luni, fără săptămâni, ca o creație a păstorilor și agricultorilor romani. Fiindcă trăiau într-o climă mai temperată, acești agricultori puneau în socoteala calendarului numai cele 10 luni în care lucrau efectiv, neglijând cele două luni de iarnă în care activitatea lor era aproape neînsemnată.

În acest calendar roman agricol, anul începea cu 1 Martius. Prima lună a anului era dedicată lui Marte, zeul agriculturii, luna doua era Aprilie — de la verbul „aprire”, a deschis mugurii plantelor — luna treia Majus, era dedicată lui Jupiter, luna patra Junius, era dedicată Junonei, soția lui Jupiter, iar celelalte luni rămneau doar cu numere: quintilis (a 5-a), sextilis (a 6-a), september (a șaptea), october (a 8-a), november (a 9-a) și december (a 10-a). Urmașul lui Romulus, Numa Pompiliu (714—671 î. e.n.) a adăugat la începutul anului cele două luni de iarnă, Ianuarius în cinstea lui ianua — zeul luminii, și Februarius, în cinstea zeului subpământean Februus. De la acest calendar roman au rămas multor popoare europene primele noțiuni de timp: zi, noapte, săptămână, lună, an, secol... Chiar cuvântul calendar îl avem de la romani. „Calendarium” registrul de plata datoriilor și dobânzilor, care trebuiau făcute în fiecare primă zi a fiecărei luni (calendarie). La început, anul calendaristic roman începea cu 1 Martie odată cu ivirea primăverii, dar din anul 153 î.e.n., odată cu alegerea consulilor, anul începea la 1 ianuarie.

Calendarul roman avea 354 zile, cu 11—12 zile mai puțin decât anul solar de 365—366 zile. În consecință de-a lungul „anilor”, aceștia trebuiau suplinenți, cu un număr de zile, iar după trecerea a doi ani, suplinenți chiar cu o lună „Marcedonius” de 22—23 zile. Din neglijență sau din diferite interese politice sau pecuniare, pontifii (în sarcina cărora cădea ținerea calendarului) puteau prelungi sau scădea zilele lunilor după bunul lor plac, producând astfel multe încurcături în „planificarea” unor ceremonii periodice sau sărbători romane.

Acest calendar haotic de 354 zile, a fost folosit pînă la venirea lui Iuliu Cezar, ca mare pontif, în anul 47 î.e.n. Sesizând greutățile aplicării acestui calendar, el a decis îndreptarea lui și pînă la cucerirea Egiptului, i-a încredințat astronomului Sosigene din Alexandria întocmirea unui proiect de reformă, pe baze științifice, a noului calendar. Noul calendar de 365, 25 zile — apropiat calendarului solar — a fost pus în practică în anul 45 î.e.n. Drept recunoștință senatul roman a hotărât ca luna quintilis (a 5-a) să primească numele Iulius, mai ales că era și luna de naștere a împăratului. „Calendarul iulian”, cum a fost numit mai târziu, avea trei ani cu 365 zile și al patrulea

cu 366 (an bisect). Ulterior Colegiul pontifical, din diferite interese, a hotărât ca anul bisect să fie tot la trei ani și nu la patru, fapt ce a produs iarăși încurcături. Octavian August, a hotărât revenirea la vechiul calendar iulian, fapt pentru care senatul roman i-a dedicat luna sextilis (a 6-a) numind-o Augustus.

Cu toate îndreptările făcute, calendarul iulian rămânea totuși în urmă tot la 128 ani, cu o zi în raport cu ciclul solar, ceea ce l-a determinat pe Papa Grigore al XIII-lea, în 1582, să facă o nouă reformă a calendarului, reparând decalajul de 10 zile, hotărînd ca în locul zilei de 4 octombrie 1582 să fie folosită ziua de 14 octombrie 1582 pentru a se intra în normal. Calendarul „gregorian” a fost repede introdus în țările din Apusul Europei, dar cele din Răsărit au rămas pînă în 1918 la vechiul calendar iulian, iar biserica ortodoxă l-a adoptat în 1924.

La început, lunile anului aveau aproximativ 30 de zile. Egiptenii și grecii le-au împărțit în decade, iar romanii în octave. Mai târziu ei au dat nume celor trei zile mai importante ale lunii calendare (prima zi a lunii), normele aproximativ în ziua a 7-a, iar ideile, aproximativ în ziua 15, iar celelalte zile ale lunii se numărau în raport cu aceste trei zile, un sistem destul de greoi.

Pe la sfîrșitul republicii romane, sec. I î.e.n. sub influența calendarelor orientale s-a introdus — poate la îndrumarea lui Sosigene — dacă nu chiar săptămîna de șapte zile, cel puțin importanța numărului șapte în măsurarea timpului. Oricum poetul Petronius (sec. I î.e.n.) scrie într-un pasaj din „Satyricon”, că pe timpul lui Nero (54—68 e.n.) săptămîna cu numele planetelor era deja în uz la Roma. De unde rezultă că utilizarea săptămîinii, e, deci, anterioară apariției creștinismului. La începutul erei noastre, odată cu apariția creștinismului încep să se folosească în imperiul roman paralel două calendare săptămînale, cel vechi roman și altul mai nou creștin, ceea ce a complicat foarte mult lucrurile privitoare la folosirea acestor calendare în imperiu.

Dar, cel dintîi istoric roman care amintește despre existența săptămîinii de șapte zile este Dio Cassius (sec. II î.e.n.), care în cartea sa „istoria romană” scrie între altele: „Obiceiul de a determina ordinea zilelor după cele șapte astre, care se cheamă planete, vine de la egipteni... dar după cunoștințele mele nu urcă într-o epocă prea îndepărtată”. El caută să explice prin cîteva motive, printre care cel mai important este că ordinea zilelor săptămîinii s-a făcut după depărtarea lor de Pămînt: „Saturn, Jupiter, Marte, Soare, Venus, Mercur și Luna”. Această ordine n-a durat multă vreme, deoarece adaugă... apoi, saltîndu-se două astre deasupra celorlalte s-a obținut o nouă ordine: „Saturn, Soare, Luna, Marte, Mercur, Jovis, Venus”. Precum se vede Cassius așeza Pămîntul în centrul sistemului planetar, socotind Soarele și Luna ca două planete. Această „saltare” a celor două astre Soarele și Luna între primele trei locuri se datora și importanței de care se bucurau ele în viața oamenilor.

Important de arătat este că această nouă ordine a zilelor săptămîinii, existentă în tradiția romană era atestată și în pictură și sculptura sec. I î.e.n. În acest fel trebuie să înțelegem și ordinea divinităților protectoare ale zilelor săptămîinii într-o veche pictură găsită pe pereții unui templu din orașul Pompei acoperit de lavă în anul 79 e.n. unde aceste divinități sînt prezentate în succesiune: Saturn, Soare, Luna, Marte, Mercur, Jovis și Venus. În aceeași ordine sînt reprezentate divinitățile săptămîinii în basoreliefurile găsite pe Valea Ronului, la Montpellier, la

Westtingen lângă Băile. Și în pictură și în basoreliefuli divinitățile apar ținând în mână atributele specifice: Saturn (bătrîn) cu o secură, Soarele (ca Apollo) cu sceptor și bici, Luna (ca Diana) cu sceptor, Marte cu coif, Mercur cu aripi la pălărie, Jovis cu fulgere și Venus cu diademă. Faptul că această ordine a zilelor săptămânii a fost reținută de tradiție multă vreme și reprezentată și în pictură și sculptură în sec. I e.n. ne îndreptățește să credem că vechimea acestei săptămâni trebuie căutată chiar spre sfîrșitul secolului I e.n.

O a treia ordine a zilelor săptămânii o găsim la poetul Ausonius (sec. IV e.n.), care într-o scriere a sa, numită „De nominibus septem dierum”, ne prezintă săptămîna începînd cu: Soare, Luna, Marte, Mercur, Jovis, Venus și Saturn”. Revenirea soarelui pe locul întîi — prima zi a săptămînii — nu trebuie să ne mire, deoarece încă din primele secole ale imperiului, Soarele (Solis) este reprodus pe monedele romane, i se ridică temple, și este socotit zeul suprem, protector al împăratului și al statului. Pentru evoluția calendarului săptămînal roman ar fi foarte important să știm din ce secol se folosea, în practică, această primă zi a săptămînii ziua Soarelui (dies Solis)? E posibil ca să fi fost folosită chiar de la sfîrșitul sec. I e.n.; ca dovadă, în sprijinul acestei ipoteze, ne vin mărturiile autorilor creștini. După cum se știe calendarul săptămînal creștin începe chiar din sec. I e.n. Primii creștini mai serbau simbăta (ziua șaptea, ziua lui Saturn-Sabbat) pînă ce apostolii și alți părinți ai bisericii au hotărît înlocuirea sabatului (ziua lui Saturn) cu prima zi a săptămînii, ziua Soarelui (dies Solis), căreia creștinii i-au dat un nume „domenica”, celelalte zile fiind numerotate: ziua doua, a treia etc. pînă la a șaptea. În primele trei secole creștinii au fost persecutați, atît de evrei, cît și de romani. Se adunau pe ascuns și cu mare frică. Pînă în sec. IV creștinii foloseau ca zi de adunare și rugăciune o zi determinată; Împăratul Constantin cel Mare, în sec. IV, după ce s-a creștinat, a legalizat duminica ca sărbătoare oficială, ea devenind prima zi a săptămînii. Cu toate acestea sf. Augustin (355—430) dojenește pe credincioși că mai scriu pe epitafurile mormintelor „dies Solis” în loc de „dies domini” și că mai folosesc zilele săptămînii cu nume păgînești.

Folosirea de către creștini a săptămînii care începe cu duminica (următoarele zile fiind numerotate: ziua doua, a treia etc.) a rămas în uz probabil pînă în sec. al VI-lea, cînd pe timpul lui Justinian (527—565) au început să fie folosite, pentru restul zilelor, numele zeităților romane, nume pe care le folosesc astăzi aproape toate popoarele europene.

Cea mai bună dovadă a existenței săptămînii — încă din sec. I e.n. — care începe cu ziua Soarelui și se ter-

mină cu ziua lui Saturn este și folosirea ei de-a lungul secolelor pînă astăzi de către poporul englez, a cărei săptămînă oficială începe cu Sunday (Ziua Soarelui) și se termină cu Saturday (ziua lui Saturn), dar folosind pentru celelalte zile ale săptămînii numele zeităților romane în limba și după mitologia lor. Tot în sprijinul acestei ipoteze ne vine în ajutor amintirea sărbătoririi îndelungate a zilei a șaptea (Ziua lui Saturn, sabatul evreesc), numirea ei pînă astăzi la unele popoare — așa cum s-a folosit, mult timp, în vremile vechi: Saturday (ziua lui Saturn), la englezi, sabato la italieni, sábado la spanioli, simbăta la romani și subbata la ruși, deși această zi, cu numiri vechi, a trecut pe locul șase al săptămînii, mult mai tirziu cînd duminica a trecut pe locul șapte.

Curios e faptul că nici pînă astăzi nu știm cînd s-a introdus în calendarele civile oficiale săptămîna care începe cu ziua de luni și se termină cu ziua de duminică, așa cum o avem azi.

Oare a trebuit să treacă atît de mult timp pînă să-i fi venit, poate lui Napoleon, marele om al reformelor moderne, ideea să facă și această schimbare?

Prof. ION ALBESCU

UMOR

● **ȚINĂRA PLEACĂ** împreună cu soțul, ofițer, să locuiască la Fort Sheridan. Înainte de plecare, mama o sfătuiește: „Ai grijă, viața printre necunoscuți va fi foarte grea. Îm-

prietește-te cu toată lumea, dar nu te confesa nimănui”. Ținăra soție a respectat această maximă cu atîta severitate încît era o enigmă pentru noii prieteni. După vreo șase luni de ședere, soția maiorului o vizitează și discutînd de una de alta, îi spune: „Sînt cea mai vîrstnică de aici, așa că eu am fost rugată de celelalte soții să te întreb ceva”.

„Am să vă răspund cu plăcere”, îi răspunde ținăra.

„N-ai discutat cu nimeni despre tine”, spuse soția maiorului înroșindu-se „și ne întrebam dacă știi că ești însărcinată”.

● **TURIȘTI:** Oamenii care călătoresc mii de kilometri ca să-și facă o poză lângă mașina personală.

● **PRIETENIE PLATONICĂ:** Ceva despre care jumătate din sat spune că nu e.

SĂ NU FIM LENEȘI...

Ne îndemna tinăra Alison Slack din Anglia, una dintre posibilele candidate la titlul „Miss Marea Britanie”. În vîrstă de 20 de ani, ea declară că pentru a-și atinge scopul trebuie să se abțină de la un consum nici un gram în plus din alimentele ce o tentează. „Fac multă mișcare, evit momentele de lene și mă rezum, în cadrul dietei ce mi-am impus-o, să consum cu preponderență fructe și legume”.

Chiar dacă are o tentă publicitară, statul merită, la orice vîrstă, a fi luat în considerație.

„COMRADES”, UN RECORD

Actorul Alex Norton a reușit o performanță artistică deosebită. El a dat viață, pe ecran, în filmul lui Bill Douglas, „Comrades”, la 12 compoziții interesante ce corespund tot atîtor roluri extrem de grele – afirmă criticii de specialitate.

Acest fapt a condus la includerea lui în celebra Carte a recordurilor. Afînd de acest lucru Alex Norton, constata nu fără ironie: „Dacă aș fi interpretat aceste 12 roluri, în tot atîtea filme, nimeni nu ar fi considerat aceasta o performanță, pe cînd așa...”

Acțiunea filmului aduce pe ecran povestea unor deschizători de drumuri, agricultori, pe continentul australian.

Fapt divers pe mapamond

Calul din fotografie este adevărat. Jockeyul însă, cîntărește numai 22 de kilograme și este construit din fibră de sticlă și metal. În realitate este vorba despre un superjockey, un robot conceput și utilizat cu succes de specialiștii americani. Ei s-au gîndit că în procesul de antrenare al cailor să ferească de accidentare atît călărețul cît și calul. Actualul robot elimină aceste riscuri în antrenarea cailor de curse, fiind condus prin teleghidare.

Cel mai discutat, disputat, controversat talent al jazz-ului britanic, este, la această oră, tînărul Andy Sheppard. În vîrstă de 31 de ani în-drăgostit de saxofon, el evoluează ca tenor sax. Maniera sa se distinge prin acuratețea interpretativă deosebită, libertatea improvizăției, trecerea cu ușurință de la partiturile clasice grave la cele mai dificile compoziții contemporane ale genului.

Pentru a interpreta cu succes muzica de jazz, trebuie să fii un instrumentist desăvîrșit, afirmă Sheppard.

Primul său disc, un veritabil eveniment artistic, lansat în urmă cu puțin timp, nu are titlu, purtînd pe copertă numai numele său: Andy Sheppard.

Vom mai auzi de el.

MARIAN CONSTANTINESCU

PRIMII PAȘI AI „ȚĂRILOR” SPRE „ȚARĂ”!

Un popor la poarta furtunilor. Conștiința originii comune, înțeleasă pe identitatea limbii, a tradițiilor, obiceiurilor, identitatea și, totodată, complementaritatea economică a comunităților de pe ambii versanți ai Carpaților și de pe ambele maluri ale Dunării, nevoia de a se apăra de dușmanul comun — mai întâi populațiile migratoare coborâte de la Baltica sau venite din străfundurile Asiei, apoi regatele ungar și polon, Hoarda de Aur, imperiile otoman, habsburgic sau țarist — l-au condus de timpuriu pe român la înțelegerea faptului că „în unire stă puterea”.

Cuprinderea tuturor teritoriilor locuite de români ca în epoca lui Burebista, într-un stat unic, centralizat și independent nu s-a putut realiza însă în evul mediu, de la început, în cadrul unui singur efort politico-militar. Explicația nu constă în faptul că românii nu ar fi putut da naștere unui Alfred cel Mare, Filip August sau Ferdinand de Aragon, sub numele unui Litovoi, Petru, Asan, Basarab, Bogdan, Mircea, Iancu, Vlad sau Ștefan, ci în poziția geo-politică a spațiului românesc, plasat — potrivit cronicarului Grigore Ureche — „în calea războaielor”, la întretăierea tuturor drumurilor de invazie, în zona de contact și conflict a marilor puteri agresoare ale evului mediu. „Cînd Nordul a vrut să meargă spre sud, cînd Apusul a vrut să se stingă cu Răsăritul — concluziona în acest sens Nicolae Iorga — aici s-au întîlnit, fapt ce explică de ce istoria găsește pe români aici înaintea tuturor și (...) ca ostaș” (General I.I. Atanasie). Permanentă amenințare care, după retragerea legiunilor romane spre sud, a început să planeze asupra teritoriului lor nord-dunărean i-a obligat pe autohtoni să adopte forme specifice de organizare politică și militară în genul confederațiilor

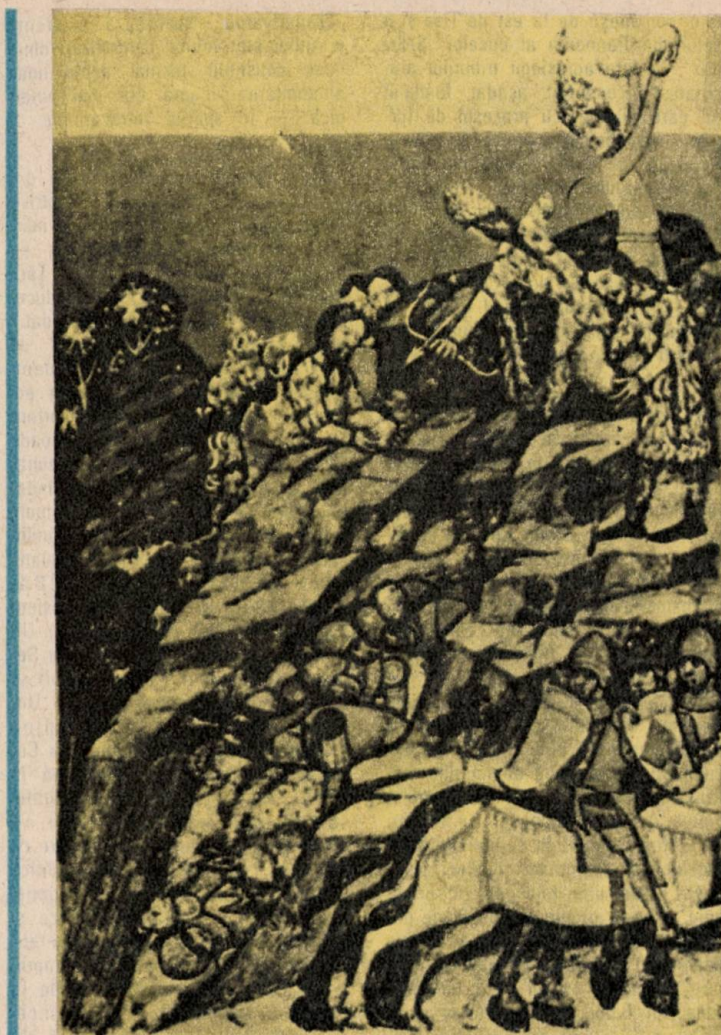
(uniuni) de obști satești („obști de obști”, „romanii populare”, „codrii”, „ocoale”), cnezatelor și voievodatelor („ducate”), generic numite „țări”, în limba română, iar în izvoarele străine ale vremii „vlahii”, „valachii”, „terra blachorum” etc., ca fragmente ale „țării” unice românești — „România” („Balac”, „Blokümannaland”) „Magna Valachia” — „Marea Țară a Românilor — România”). Prin lupta hotărîtă a întregului popor, a tuturor obștilor satești, românii nu numai că au reușit să-și păstreze ființa etnică și libertatea, rezistind valurilor succesive de migrație, dar au obținut și însemnate succese în direcția realizării unității statale, unificînd, pînă la jumătatea veacului XIV, pe spații largi, voievodatele și cnezatele, în cadrul statelor feudale centralizate și independente românești.

Ducate în luptă. În epoca cristalizării statelor feudale europene (sec. X—XIV), lumea politică românească a evoluat sub impactul invaziei triburilor năvălitoare maghiare și a expansiunii regatului catolic al Ungariei în care acestea aveau să fie înglobate după anul 1000, conjugat, totodată cu atacurile pecenegilor, uzilor, cumanilor și tătarilor (mongolilor). Dislocați din Asia Centrală, trecînd Uralii, străbătînd în timp, rînd pe rînd, regiunile Volga—Don, Nipru—Bug, Bug—Nistru, eșuînd în încercarea de a se strecura prin Dobrogea în Balcani, colind prin nord, pe la vest de Kiev bazinul carpatic, după luptele cu românii din nord-estul Maramureșului — lupte care au costat viața ducelui Almus —, cucerirea teritoriului numit cu un cuvînt românesc „fiindcă au ajuns cu cea mai mare muncă în țara pe care au dorit-o” — „Muncas” („Munkacs”, azi Mukacevo) (Anonymus) și a „țării” Ungului sau Ungarului de la care — notează gestele maghiare (Anonymus,

Simon de Keza) — vor moșteni numele de „unguari” sau „unguri” (cu sensul de cei ce stăpînesc sau vin dinspre Ung), maghiarii au atins pusta pannonă prin anul 896, organizîndu-și pînă în 903 o bază de atac între Tisa, Bodrog și Dunăre, prin înfrîngerea ducelui „Salanus” domn peste românii („Ulahi” și „Blasii”, „Blachii ac pastores Romanorum”) și slavii dintre Tisa și Dunăre. Prezență dezvoltarea statală românească în bazinul carpatic pentru secolele V—XIII, vechile cronici ungare identifică în vecinătatea ducatului lui „Salanus”, la est de Tisa, în momentul impactului maghiar-român, trei importante state românești: ducatul Bihorului de nord de Mureș „pînă la rîul Someș” cu cetățile Bihor și Sătmăr peste care domnea ducele „Menumorut”; ducatul Timișanei, la sud de Mureș „pînă la cetatea Urschia” (Orșova) pe Dunăre, peste care domnea ducele „Glad” (Vlad), fostul stăpînitor al Diului (Vidin) — centrul românilor timocenii; țara Ultrasilvană aflată la est de Carpații Occidentali, peste Codru (Sylvania) — o foarte probabilă uniune de obști satești libere, în podișul intracarpatic, un ducat întins și bogat „ubi Gelou quidam Blacus dominium tenebat”. Așadar, în Transilvania, domnea „Gelu Românul” sau „Gelu, ducele Românilor” (Gelu duces Blacorum), avînd o puternică cetate pe rîul Someș și probabil cetățile Dăbica (jud. Cluj) și Alba (Bălgărad, Alba Iulia, jud. Alba) atestate arheologic. Ridicînd la luptă împotriva cotorpitorilor în cadrul oastei pe toți cei în stare să poarte armele, sprijinindu-se pe cetățile lor și pe „prisăcile” (indagine) de la frontieră cei trei duci — spre deosebire de „Salanus” care, pînă în anul 905 își pierde întreaga stăpînire, dintre Tisa și Dunăre, fiind nevoit să se refugieze la Belgrad — au rezistat cu succes primelor tentative de cotor-

pire ale triburilor maghiare și ale aliaților lor (cazari, cumani, secui, slavi racolați în Rutenia), obligându-i să renunțe la o stăpînire efectivă la est de Tisa și să-și dirijeze raidurile spre vest. Abia după înfrîngerea lor pe riul Lech (10 august 955) de către Otto I cel Mare, teritoriile românești de la est de Tisa, bogate în sare, metale, pășuni, cereale, livezi și vii, vor reîntra în atenția ducilor „de Unguar”. Avînd de înfruntat de aici înainte forțele armate ale unui stat organizat în Pannonia, ultimii migratori, pecenegi-cumanii și tătaromongolii vor transforma în secolele XI—XIII în mod inevitabil spațiul românesc în bază de atac împotriva sa și, în condițiile reluării ofensivei ungare spre răsărit, adesea în teatru de operații. Confruntată astfel cu o dublă amenințare, societatea românească va acționa rapid în vederea încheierii procesului de unificare statală, văzînd în unitate, și în instrumentul pe care acesta i-l pune la dispoziție — o oaste puternică, singura garanție a menținerii independenței.

„Valachia Tran Siuana”. După moartea lui Gelu Românul (c. 901) pînă către sfîrșitul secolului X, teritoriile românești intracarpătine au fost unificate de către voievozii Giuleștii din Țara Oltului, conturîndu-se ca prim stat feudal românesc independent „Țara de dincolo de codru” (Überwald, Erdeuelu, Ultrasilvana), Transilvania numită de izvoarele cartografice și Țara Românească Transilvania („Valachia Tran Siuana în Mapamondul Borgiano) un „regnum —... latissimum at opulentissimum” (Cronica pictată). Întărînd armata, sistemul de fortificații sprijinit pe cele două puternice cetăți Alba Iulia și Dăbîca, strîngînd legăturile pe plan politic și confesional cu Bizanțul, Giuleștii au căutat să reziste tentativelor de cucerire ale ducilor arpađieni, cu care de altfel, au sfîrșit prin a se înrudi, Giulea cel Bătrîn dîndu-i ca soție lui Geza I (972—997) urmaș al lui Arpađ și Menumotor pe fiica sa. Tratatul încheiat prin această căsătorie avea să aibă însă urmări imprevizibile, întrucît lui Geza, Voicu (Bela) (997—1038), trecut la catolicism la anul 1000 — sub numele Ștefan, ulterior „cel sfînt” — cînd papa Silvestru II (999—1003) îi va acorda titlul regal (25 decembrie 1001), va contesta prin descendența sa maternă

calitatea de voievod al Transilvaniei rudei sale Giulea cel Tînăr (Giulița). Învins în anii 1002—1003, Giulea va fi dus ca prizonier regal la Buda.

În aceeași epocă, izvoarele atestă deplina continuitate politico-statală în ducatul Timișanei, legenda Sancti Gerhardi, plasînd aici, domnia lui „Ahtum”, urmaș în linie directă al ducelui „Glad” (Vlad). Principe cu reședința în orașul Morisena (Cenad), Ahtum stăpînea la răsărit de Tisa, „de la riul Criș pînă la părțile transilvane și pînă la Vidin, și Severin”, controlînd astfel drumul sării de pe cursul Mureșului inferior. „Încrezător în mulțimea ostașilor și nobililor asupra cărora își exercita domnia”, în strînse legături sub aspect cultural, confesional și politic cu Imperiul bizantin (Legenda S. Gerhardi), dispunînd de

cetăți puternice ca cele de la Glogova, Feldioara și Frumușani și el s-a împotrivit cu armele agresorilor unguri. Și tot ca un conflict dinastic trebuie privită, în contextul rezistenței românilor din „Vlahia Cisalpină” (Banat) sub „Ahtum”, urmașul lui „Glad” (Vlad), „trădarea” lui Chanadinus (Sunat, Cenad) ruda transilvăneană a lui Voicu—Ștefan. Pe Ahtum, povestește Anonymus „în vremea regelui Ștefan cel Sfînt, l-a omorît în cetatea sa de pe Mureș, Sunat (Cenad) fiul lui Dobuca (Dăbîca) nepotul regelui fiindcă i-a fost în toate adversar numitului rege și căruia numitul rege i-a dăruit o soție și fortăreața (lui — n.n.) Ohtum cu toate apartenențele sale... Această fortăreață se numește acum Cenad”.

Rezistența îndelungată a voievoda-

telor românești de la est de Tisa și a celui din Pannonia al ducelui „Salanec”, în fața agresiunii triburilor maghiare, a constituit, așadar, fundalul pe care, paralel cu procesul de formare din elemente etnice diferite și în etape succesive a poporului ungar și a regatului Ungariei medievale, „țările” (voievodatele sau „ducatele” și cnezatele) românești protejate de „coroana montium” s-au unificat sub sceptrul „marelui duca” („dux magnus”) sau marelui voievod Giulea cel Bătrîn, într-un prim stat feudal centralizat și independent românesc:

Țara românească a Transilvaniei, lar rezistența împotriva politicii anexioniste a regilor de la Buda — dusă inițial de aceștia în virtutea originii lor românești și a pretinsului drept de moștenire, susținut apoi pe considerentul împlinirii „misiunii apostolice” (de convertire la catolicism a „schismaticilor” români) — declanșată din chiar momentul constituirii Ungariei ca regat medieval, sub conducerea marelui voievod Giulea cel Tânăr (Giulița), al treilea membru al dinastiei Giuleștilor ardeleni, avea să se prelungească pînă la hotarul veacului XIV. Potențialul demografic restrîns al invadatorilor — rămași multă vreme păstori războinici și nomazi — a fost suplinît în cadrul ofensivei îndelungate împotriva obștilor românești libere prin folosirea „în prima linie” a unor grupuri compacte de populații străine cărora li s-a promis pămînt în schimbul obligațiilor militare și fiscale: secui (întîi în unele zone din Bihor, apoi pe Arieș și în „scaunele” estice) și „oaspeți” (hospites) veniți, după mijlocul secolului al XII-lea, mai ales din regiunea mosellană germano-romană — sașii. Pentru aceștia ca și pentru unguri, țara din interiorul arcului carpatic a continuat să rămînă însă o entitate politico-statală și etnică aparte (Überwald, Erdeuel, mai târziu Septemcastra, Siebenbürgen) dovadă eșecul înregistrat în încercarea de a o transforma către 1111 în principat catolico-maghiar. Persistența instituției românești a voievodatului, cu aceeași semnificație în întreg spațiul carpato-ponto-dunărean, demonstrează forța statalității românești, trînzirea organismelor administrativ-politice tradiționale. Menționarea, documentară, către 1176, a lui „Leustachius waywoda Transilvaniae” (Eustatie, voievodul Transilvaniei), conținînd și numele semnificativ

„Transilvania”, statuează existența primului stat feudal centralizat românesc constituit tocmai acolo unde amenințarea ungară era mai puternică — în spațiul intracarpatic.

După invazia mongolo-tătără din 1241—1242, marcată — potrivit corespondenței papalo-ungare și mărturie martorului ocular Rogerius — de ridicarea generală la luptă a Țării Românești Transilvane sub conducerea cnejilor („kanesi”), voievodatul avea să-și întărească statutul de „regnum” (stat) quasi-independent, românii autohtoni avînd, potrivit actelor de cancelarie, un rol important în viața sa politică, în perioada 1291—1355. Era unul dintre rezultatele concrete ale luptei pentru independența deplină purtată în ultimele decenii ale secolului XIII sub conducerea voievozilor separatiști Roland Borș (Borșa) (1282, 1284, 1288—1293) și Vladislav (Ladislaw) Kan (Kean? Han?) (1294—1315). Ultimele, prin tratatul de pace de la Seghedin (8 aprilie 1310) era nevoit să recunoască suzeranitatea regelui Ungariei, Carol Robert d'Anjou (1308—1342), căruia îi restituia Coroana Sfîntului Ștefan capturată în 1305. Tratatul consfințea statutul voievodatului Transilvaniei, care va apare în actele cancelariei ungare ca „regnum”, entitate etnică și politică aparte, separată de regatul Ungariei medievale, cu realități economice și sociale, organizare administrativ-teritorială, politică și militară, proprie, legată însă de regii de la Buda în virtutea relațiilor feudalo-vasalice, prin jurămîntul depus de voievod coroanei (care nu se mai intitula „mare” ca în principalele extracarpate surori, și nici „singur stăpînitor” sau „dominus” — domn). Același statut se va extinde și asupra „silvae-lor” (codrii) autonome dependente de voievodatul transilvan pe care-l înconjurau ca o salbă și care, spre sfîrșitul secolului XII încep să apară cu acest nume în actele cancelariei de la Buda: Maramureș, Bereg, Ugocea, Chechiș, Finteuș, „syšva Blacorum et Bissenorum” (1224), Codru — Ardud etc. ca și asupra „țărilor autonome” ale Chioarului, Lăpușului, Făgărașului (Oltului), Birsei, Năsăudului.

Ducate (voievodate), cnezate și țări românești extracarpatic. Concomitent, în secolele X—XIII, sursele documentare oglindesc și în restul

teritoriului românesc aflat în sfera de acțiune bizantină și pecenegocumană accelerarea procesului de unificare statală sub impulsul amenințării mongolo-tătare. Arheologic și documentar se conturează existența acum în spațiul românesc extracarpatic a numeroase uniuni de obști libere („țări”, „ocoale”, „codri”) și „ducate” (voievodate și cnezate).

Între Carpați, Nistru, Dunărea inferioară și gurile Dunării, teritoriu, care, nominal dominat de cumani pînă la începutul secolului XIII este numit generic Cumania Neagră pot fi astfel identificate: în nordul Moldovei istorice, Țara românilor care se învecinase spre est cu varegii unde stăpînea poate pe la 1247 acel duce Olaha (românul), „țara” Șepenitului și ocolul Cîmpulungului Moldovenesc; spre sud „țara” din zona Adjud-Bacău prosperă de pe urma exploatarea sării de pe valea Troțușului, cele din jurul tirgurilor fortificate Suceava și Baia („civitas Moldaviae”) de la Orhei și „codrul” Tichicului alături de formațiunea dintre Prut și Nistru a lui ploscânea, cneazul care în lupta de la Kalka (1223) va lupta de partea tătarilor împotriva incomozilor săi vecini cumanii și rușii lui Mistislav. În Oltenia „țara” Severinului, a „Jiului de Sus” și „de Jos”, a Romanaiilor peste care se vor suprapune în secolul XIII cnezatele lui Ioan și Farcaș și voievodatul lui Litovoi („Țara litua”); în Muntenia, ducatul montan de la Slon „țara românilor” din cîmpie (Vlașca), „codrii” Vlăsiei și Teleormanului, țările din jurul tirgurilor Cîmpulungului și Argeșului unificate ulterior de voievodul Șenestlav (Mishelav) menționat în 1241 și 1247. La Dunărea de Jos sînt menționate peste 80 de centre fortificate alături de cetățile Constanța și Drîstor (sec. X) conturîndu-se, „țările” Drîstorului, Deliormanului și „ducatul” (jupanatul) lui Dimitrie în Dobrogea. În veacul XI la Dunăre este menționat „Pudilă runtaş al valahilor”, ca aliat al Bizanțului împotriva cumanilor, iar în Dobrogea formațiunile statale conduse de Tatî, Seslav și Sacea, stăpîni pe centrele comerciale Vicina, Drîstor și Isacea — „orașul românilor” (abul Fedă); în sudul Dobrogei, apar țările Cărvunei și Ecrene, în Balcanii Mici o „țară a lui Petru” a valahilor „despre care se spune că sînt colonii de demult ai celor din Italia” (Joannes Kinnamos) și, legată de Diu (Vidin) — o „ară” a românilor timocenii.

În epoca consolidării voievodatului unificat al Transilvaniei, izvoarele scrise menționează, legat de rezistența românească în fața marii invazii mongolo-tătare (1241) lupte ale invadatorilor cu „popoarele de vlahi” (ulaghi) de la răsărit și sud de Carpați. Într-adevăr, tătarilor li s-au opus voievodatele din Moldova și Muntenia sub conducerea unor duci ca „Mishelav” (numit Seneslau la 1247 de diploma acordată de regele Bela IV al Ungariei, cavalerilor ioași).

Vlachia Transalpina. La cumpăna secolelor XIII—XIV însă, un nou stat feudal românesc independent apăs pe harta Europei în urma emancipării voievodatelor dintre Carpați și Dunăre de sub suzeranitatea nominală a regilor de la Buda și de sub dominația tătară instituită după 1242 — Țara Românească (Valahia, Valahia Mare, Kara-Valahia, Iflak, Transalpina, Vlaskoe Zemle, Havasalföld, Muntenia etc.). Numele adoptat trădează intenția voievozilor munteni care se vor intitula „domn — a toată Țara Românească”, de unificare a întregului pământ locuit de români într-o Țară unică în jurul acestui principat nord-dunărean, constituit pe la 1290—1300 prin unificarea pecutlărită patrimonial a celor două voievodate din stînga (Muntenia) și din dreapta (Oltenia) Oltului, ale urmașilor lui Litovoi și Seneslau. Tradiția populară (pătrunsă și în cronică) însă, amintind taptul real al refugierii unei părți a românilor transilvăneni în contextul luptelor cu regatul Ungariei, la sud de Carpați, proclamă ca întemeietor pe „Negru Vodă”, un legendar voievod transilvănean din „Țara Făgărașului”, fapt de importanță majoră, atestînd autohtonitatea românilor și continuitatea lor în interiorul arcului carpatic. În mod cert în anii 1320—1321 forțele noului principat românesc unificat sînt angajate în confruntările militare din zona culoarului Cerna—Timiș împotriva regatului suzeran angevin. Este epoca apariției în documente a numelui lui Basarab I, mare voievod al Țării Românești (circa 1310—1351/1352) personaj istoric considerat întemeietorul real al statului muntean și inspiratorul legendei lui Negru Vodă. Titulatura sa de **mare voievod** oglindește încheierea procesului de unificare statală între Carpați și Dunăre prin cumularea de către monarhul de la Curtea de Argeș a demnităților de voievod al Olteniei

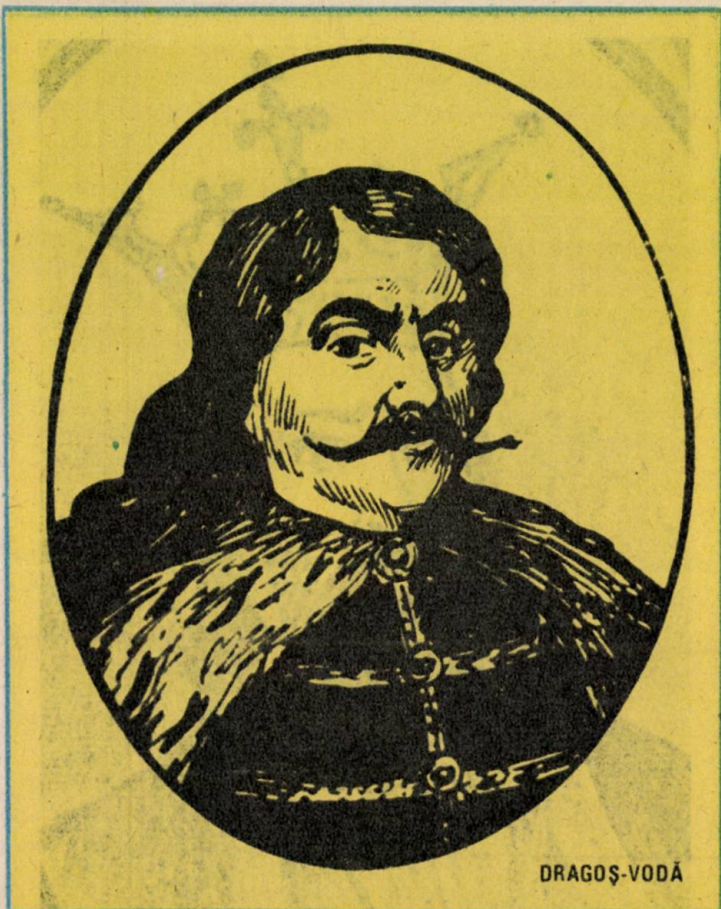

BASARAB I

și al Munteniei. Îndelungata sa domnie s-a desfășurat într-un context politic internațional caracterizat prin reluarea de către regatul Ungariei sub noua dinastie angevină a expansionismului sud-est european și a înaintării hanatului Hoardei de Aur spre Carpați și la Dunărea de Jos. Suzeranitatea angevină a fost înlăturată prin războiul victorios din toamna anului 1330, cauzat de unificarea la principatul muntean, fără asumarea unor obligații vasalice, a „Țării” Severinului. La 9—12 noiembrie trupele invadatoare ale regelui Ungariei, Carol Robert d’Anjou, după ce asediaseră zadarnic Cetatea Argeșului au fost surprinse în ambuscadă și zdrobite pe drumul de retragere într-unul din apropiatele defilee ale Carpaților Meridionali, la „Posada” (pazate, pasuri, trecători) regele Ungariei însuși trebuind să-și schimbe armura și însemnele monarhice pentru a se putea

salva prin fugă. Din deceniul patru al secolului însă, în vederea eliberării teritoriilor românești de la est de Carpați, a celor de la gurile Dunării și a răsăritului Munteniei, controlate de marele han tătar de la Sarai (pe Volga) în scopul continuării programului unificator al domnilor „a toată Țara Românească”, în schimbul recunoașterii stăpînirii sale în Transilvania în Țara Oltului (Făgăraș) Basarab I a reluat în vara lui 1344 relațiile cu Ungaria, noul tratat deschizînd perspectiva confruntării cu succes cu Hoarda de Aur.

Vlachia Minor. Rezultatul efortului militar susținut în anii 1345—1346 de românii transilvăneni, maramureșeni — în fruntea cărora s-au alăturat voievodul Dragoș și fiul său Giulea — și munteni s-a concretizat în eliberarea estului și nord-estului Munteniei și a regiunilor românești

DRAGOȘ-VODĂ

de la răsărit de Carpați într-o primă etapă pînă la riul Siret, de sub dominația tătară. Ca urmare, organizarea statală românească est carpatică s-a accelerat, rolul hotărîtor avîndu-l „Țara Moldovei”, voievodatul de pe riul omonim cu centrul la Baia („civitas Moldaviae”). După înfrîngerea forțelor hanului Athlamos la 2 februarie 1345 însă, românii moldoveni aveau să se confrunte cu o nouă primejdie — cea ungară. Fostul aliat, regele Ludovic I d'Anjou (1342—1382) a declarat teritoriile lor „marcă” angevină, încercînd prin aceasta și prin proiectul de reînființare (1347) a episcopiei catolice a Milcoviei să-și instituie controlul la răsărit de Carpații Orientali. Pretențiile de suzeranitate ale regalității Ungare însă au provocat nemulțumiri crescînde în „Țara Moldovei”, care au culminat cu o răzvrătire deschisă. Incapabil de a se impune prin forța armelor, regele Ludovic I d'Anjou a recurs la soluția politică: românul maramureșean Dra-

goș din Giulești, vasalul său a fost sprijinit să preia conducerea, o diplomă angevină din martie 1360 evidențiindu-l „în chip deosebit pentru restaurarea țării noastre moldovene”. Este motivul pentru care Dragoș din Giulești a rămas în tradiția istorică internă drept întemeietor al Țării Moldovei. Lui i-ar fi urmat guvernarea de patru ani, potrivit cronicilor interne, a altui voievod maramureșean Sas (1361—1364). Concomitent însă cu Vladislav—Vlaicu, fiul lui Nicolae Alexandru din Țara Românească, fruntașii românilor din „Țara Moldoveană” s-au ridicat la luptă pentru emanciparea de sub suzeranitatea angevină, chemînd în ajutor forțele voievodului maramureșean Bogdan din Cuhea. Ca o incununare a unei rezistențe armate de aproape un deceniu acesta a trecut cu cetele sale la răsărit de Carpați, reunind sub conducerea sa forțele românești locale care aspirau la cucerirea deplinei independențe. În iarna

1364/1365 voievodul vasal regelui de la Buda, a fost alungat, Ludovic I d'Anjou fiind nevoit să facă public eșecul politicii sale, în diploma de răsplătire a fiilor lui Sas — Drag și Balc: „voievodul Bogdan și fiii săi, necredincioși învederați ai noștri (...) plecând pe ascuns din zisul nostru regat al Ungariei în suspomenita noastră țară moldoveană, aspiră să și-o păstreze în paguba Majestății Noastre”.

Se confirma astfel practic independența Țării Românești a Moldovei (Vlachia Minor). Inițial ducat (voievod) evoluat treptat într-un principat — sub domnia voievodului Bogdan I, originar din Cuhea (Maramureș) — care, treptat, prin reluarea reconquistei anti-tătare, va unifica toate „țările” românești pînă la Nistru și Marea Neagră. Pe măsura consolidării sale, voievodul său ca și cel muntean vor adopta titulatura — ca mărturie a nerecunoașterii vreunui stăpîn — de mare voievod și domn de sine stătător, „domn” de la dominus (împărat) reflecînd ca și titlul imperial al Asăneștilor aceeași veche tradiție politică a Romanității orientale. Confirmarea internațională avea să vină o dată cu recunoașterea hotărîrilor domnilor de la Curtea de Argeș (Țara Românească) și Suceava (noua capitală a Moldovei) de înființare a mitropoliilor în anii 1359 (Curtea de Argeș) și 1381—1386 (Rădăuți).

„Aluak”. Și în teritoriile românești dintre Dunăre și Marea Neagră, procesul de unificare statală s-a accelerat, avînd ca promotori pe arhonele Balica (c. 1320—1348) și, deosebi, fratele și urmașul său, despotul Dobrotiță. Înruind (prin legături matrimoniale) cu marea aristocrație bizantină, chiar cu familia imperială, despotul Dobrotiță a reunit sub stăpînirea sa și ținutul Zagorei (fosta „țară a lui Petru”) și Distra (Silistra). Aliat al Țării Românești a lui Vlaicu vodă (1364—1374), vecin în zona Distra—Vicina, despotia sa asigura acesteia o ieșire la mare emancipată de monopolul comercial genovez. Faptul va declanșa atît războiul între despotat și Genova (1360—1386), cît și marea tentativă angevino-genoveză din 1376 de a se impune prin forță Țării Românești. Moldovei și despotiei sud-dobrogene, tentativă eșuată însă în anii 1377—1389 cînd unificarea statală a Țării Românești — căreia i se va uni și despotatul lui Dobrotiță din

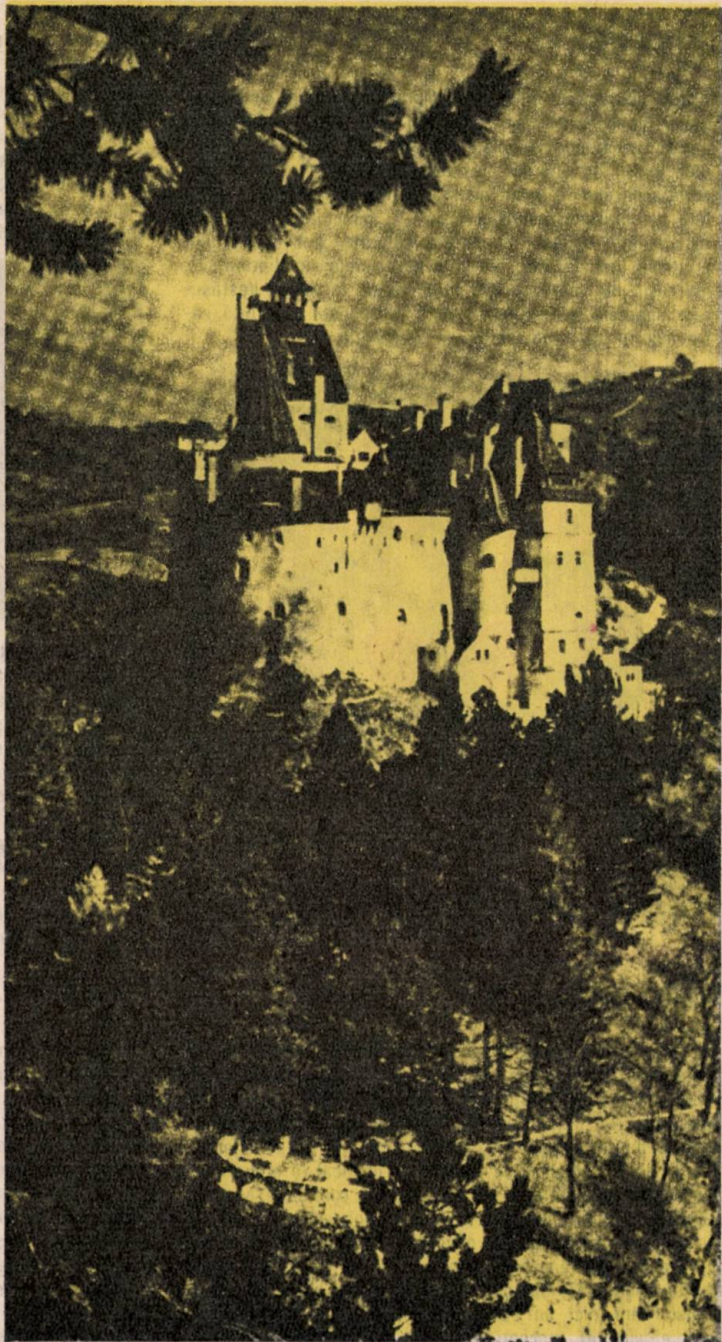
1388 — și a Moldovei aveau să se împlinească prin atingerea litoralului pontic în limitele etnice firești ale neamului românesc autohton.

„Marea Țară a Românilor — realitatea politico-militară de importanță europeană. Constituite în epoca ultimelor valuri de migrație în spiritul pluralismului statal specific medieval, ca etapă intermediară, necesară unificării politice depline a întreg spațiului etnic românesc, a „Țării” unice a tuturor românilor — România, statele feudale răsăritești centralizate și independente au reprezentat pentru Europa răsăriteană a secolelor X—XIV un factor de stabilizare. Un obstacol în calea expansiunii maghiare, apoi a regatului Ungariei spre estul și sud-estul continentului, a Hoardei de Aur spre Apus, o garanție a asigurării libertății Dunării, artera naturală europeană de mare importanță economică și strategică rîvnită de toate marile puteri ale evului mediu care s-au înfruntat în această parte a Europei. Pentru popoarele și populațiile balcanice îndoeșii, ele au constituit un prețios aliat în lupta pentru redobîndirea independenței depline prin alungarea armatelor bizantine într-o primă etapă, apărarea acestui bun recîstîgat apoi, în condițiile ofensivei politico-religioase a Occidentului (după cruciada a IV-a), a Ungariei catolice purtată în interes propriu — sub pretextul împlinirii misiunii apostolice” — și a reluării expedițiilor mongolo-tătare în a doua jumătate a secolului XIII. În mod identic, în nord, românii au constituit pentru zona de întretăiere a intereselor ungare, româno-germane, polone, lituane și rusești un sprijin al tuturor celor ce luptau pentru apărarea dreptului la dezvoltare liberă, neîngrădită, în hotarele firești. Continuînd această tradiție, odată cu apariția, ca nou factor perturbator în Balcani a emiratului apoi sultanatului otoman, pe măsura intensificării luptei pentru înfăptuirea deplinei unități politice, statalitatea românească își va asuma rolul de „poartă” închisă sau „zid de apărare” al Europei pe cele două direcții ofensive, urmînd cursul Dunării inferioare și maritime, ale strategiei otomane: central-europeană și nord-pontică.

epocii moderne, Țările Române vor constitui coloana vertebrală sau virtul de lance al tuturor alianțelor europene antiotomane, motiv pentru care hărțile medievale cu caracter mobilizator puse la dispoziția inițiatorilor de cruciade, le-au figurat de la început în poziție centrală sub nume unic

„Valachia” sau „Magna Valachia” — mărturie a sesizatei unități a poporului român, autohton în spațiul carpa-to-ponto-danubian.

MIRCEA DOGARU

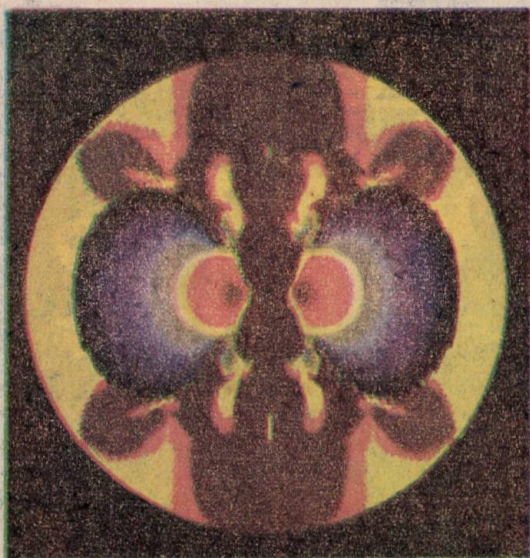

Mobilizîndu-și întregul potențial economic și uman, începînd cu deceniul penultim al secolului XIV, vreme de peste trei sute de ani, pînă în pragul

MODELAREA PE CALCULATOR - DE LA JOC LA INSTRUMENT ȘTIINȚIFIC

ASTROFIZICĂ

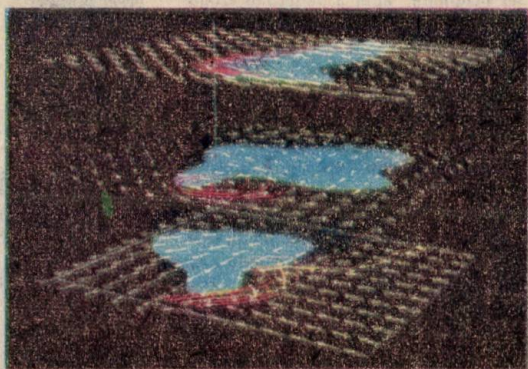
Găurile negre rezultă din transformarea unei supernove într-o concentrare de masă cu un câmp gravitațional imens. În anumite modele de simulare galactice, puternice emisii de energie din centrul galaxiei rezultă din absorbția gazelor în gaura neagră. În această secvență simulată pe un supercalculator Cray—1, punctul negru central este gaura neagră iar petele colorate sînt o secțiune printr-un inel de gaze din jurul găurii cele mai fierbinți fiind roșii, iar cele mai reci fiind negre. În timpul desfășurării simulării se observă cum o parte este absorbită către centru iar altă parte se împrășteie.

METEOROLOGIE

Turbulențele atmosferice sînt fenomene meteorologice care sînt o amenințare serioasă asupra traficului aerian și chiar asupra securității zborurilor mai ales la decolări și aterizări. Nu puține au fost accidentele fatale chiar și pentru marile avioane de transport cu sute de pasageri la bord. Un tip obișnuit de turbulență implicat în numeroase accidente este vârtejul — un puternic curent descendent asociat cu o furtună sau un nor care coboară brusc și realizează un curent spiralat orizontal. Pînă nu demult experții credeau că fenomenul apare numai în timpul sau după furtuni puternice, dar practica a arătat că poate să apară brusc, fără nici un semn prevestitor, chiar din nori de ploaie aparent inocenți.

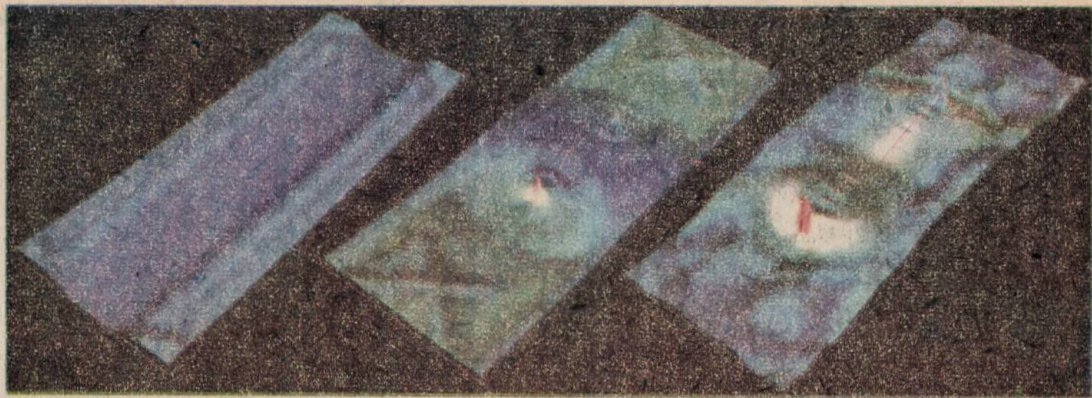
Pentru a putea fi combătut eficient prin dezvoltarea unor noi tipuri de radare de bord capabile să detecteze fenomenul în timp util este necesară cunoașterea fenomenului în tot timpul desfășurării sale. Acest lucru a fost realizat cu ajutorul simulării pe un calculator Cray X—MP. În cele șase secvențe ale imaginii, fenomenul este reconstituit în timpul a două ore de evoluție. Aerul dens și rece, reprezentat cu albastru, coboară rapid către sol generînd un vârtej intens.

Anticiparea tornadelor este o realizare ce poate duce la salvarea multor vieți. Simularea pe un Cray 1 a permis identificarea exactă a fronturilor ce apar adesea pe ecranele radarului, permițînd estimarea corectă a evoluției ulterioare a fenomenului. Imaginea din stînga este a unui nucleu de furtună în fază matură. În dreapta sînt reprezentate acțiuni orizontale la diverse nivele. Săgețile albe indică curenții de aer orizontali, contururile roșii și verzi pe cei ascendenți și descendenți, iar cu galben a fost marcat frontul de înaintare al furtunii. Zonele albastre și bleu indică zonele cu puternice precipitații. Contururile roșii de pe secțiunea din mijloc sînt cele care apar pe ecranele radar, fiind semnul unei apariții inevitabile a tornadei.

MATERIALE

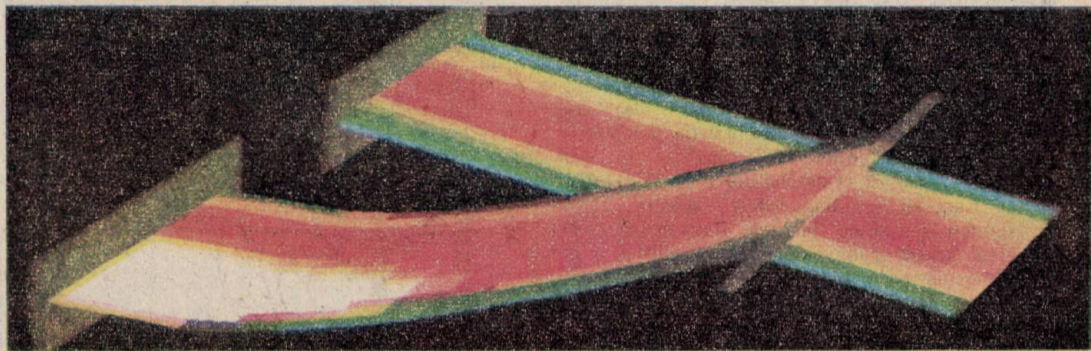
Care sînt eforturile la care este supus materialul unui recipient metalic atunci cînd prin el se propagă o fisură cu mai mult de 2 500 kilometri pe oră? Iată o problemă care interesează în mod deosebit proiectanții de recipiente nucleare sub presiune sau pe cei din industria petrolului. Animația pe calculator — spun autorii simulării — ne-a permis să vedem pur și simplu, modul de deplasare al undelor de șoc, ca valurile din jurul unei pietre aruncate în eleșteu reflectate apoi de marginile plăcii și interferînd. Spectrul de interferență poate fi observat în figurile doi și trei. Punctele roșii sînt cele cu energie cinetică maximă. Schimbînd forma gofreurilor se poate obține cea mai bună formă rezistentă simplu și eficient.

AERODINAMICĂ

Cum se comportă aeroelastic un anumit tip de aripă la viteze apropiate de cea a sunetului, atunci când în capăt i se agață o greutate suplimentară (o rachetă, un dispozitiv de observație etc.)? Devine aripa și implicit avionul un

sistem instabil? Imaginea simulată este în măsură să ne furnizeze un răspuns. La o viteză egală cu 0.875 Mach (arox, 1070 km/h) bordul de atac (banda verde) s-a curbat puternic și este gata să cedeze. Culorile au fost astfel codate încât să reprezinte distribuția de presiune pe suprafața aripii, pe extrados.

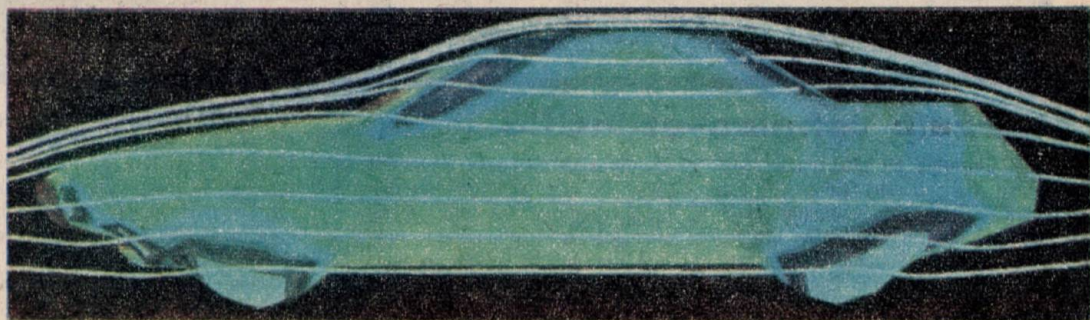
AUTOMOBILE

Simularea liniilor de curgere a aerului permite îmbunătățirea formei vehiculului pentru îmbunătățirea coeficientului de penetrație și implicit reducerea consumului de combustibil. Realizarea pe un Cray—IS/2300 imaginea este colorată codat, proporțional cu variația presiunii pe caroserie. Ea descrește de la roșu intens la roz.

Procese de combustie din interiorul motoarelor sînt încă puțin controlate, deși au fost realizate motoare cu performanțe excelente. Această simulare realizată în labo-

ratoarele firmei General Motors pe un Cray IS/2300 modelează funcționarea unui motor în doi timpi cu un mod deosebit de circulație a gazelor: amestecul proaspăt intră prin orificiile inferioare ale cilindrului și este evacuat prin cele patru supape din partea superioară. Aerul pur este colorat albastru, iar gazele complet arse roșu.

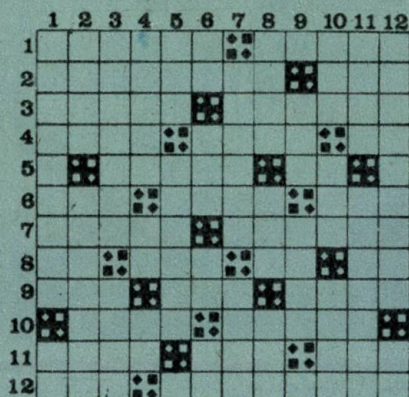
Prin realizarea unor simulări de acest tip se poate determina cantitatea și distribuția gazelor reziduale în cilindru, în diverse variante constructive ale motorului. Astfel de determinări permit perfecționări ulterioare ale motoarelor.

Joc de copii

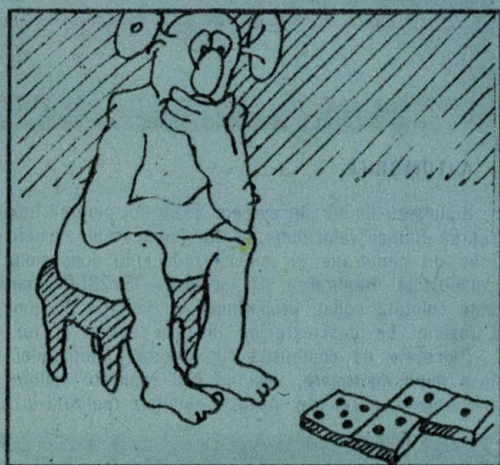
ORIZONTAL: 1) Vedetă franceză de muzică ușoară, interpreta șlagărului „Copiii din Pireu” — Pictor și gravor francez (Odilon), semnatarul pinzei „Copil și auroră boreală” 2) Marele nostru poet, autor al poeziei „Copii eram noi amindoi” — Măsura lui Cuza 3) Semnatarul poemului în proză „Copil jucându-se cu soldații de plumb” (Adrian) — Om de cultură român, în a cărei creație întâlnim și poezia „Copilul vinător” (Gheorghe) 4) Localitate în Indonezia — Artist plastic, autorul lucrării monumentale „Joc de copii”, din parcul Herăstrău (Nicolae) — Patru roman 5) Actor japonez prezent în filmul „Copii din Hiroșima”, distins cu Marele premiu al păcii la Festivalul de la Karlovy-Vary, 1954 (Niwa) — Adrian Enescu 6) Raționament (abr.) — Poet contemporan în al cărui volum, „O lege care se spune încet”, găsim poezia „Copil fiind” (Gligor) — „...capra și copilul”, poezie de Emil Isac (neart.) 7) Nume de fată — „Copil și... boreală”, tablou al pictorului francez Odilon Redon 8) Ultimii din față! — Alături de Victor Băduț a semnat un volum de povestiri despre circulația rutieră, printre care și povestirea „Atenție, copii!” (Gheorghe) — Notă muzicală — Cal de mare 9) Autorul grandilocventului poem „12.000.000 de copii” (Alexandru) — „...singură”, Volumul în care Valeria Boiculescu a inclus și un „Cîntec de speriat copii” — „O...plină de copii”, roman al englezei Joyce Cary (pl.) 10) Loc cu mulți tei — „Un copil al... noastre”, roman al scriitorului austriac Odon von Horvath (sing.) 11) În lirica acestui poet maramureșean întâlnim și poezia „Cînd rid copii” (Tiberiu) — Locul povestitorului (pl.) — Strigăt la coră 12) Magistrat și om politic francez — Artist plastic francez, autorul grupului statuar „Copiii adormiți” (Francisc)

VERTICAL: 1) Apreciată actriță și regizoare, autoare a piesei „Atențiune, copii!” (Lucia) — Luat la mijloc! 2) Clasic al picturii noastre, semnatar al picturii „Copil cu cioră” — Cunoscută actriță franceză, prezentă în filmul lui Marcel Carné „Copiii paradisului” 3) A potoli un copil — Prin copii își asigură continuitatea 4) „Cuore... de copil”, foarte apreciatul roman al lui Amicis — Ultimele baloane! — Plantă textilă 5) Una din cele două cavități ale ciclotronului — Dintre versurile acestei poete românce amintim poezia „Copilul meu, să nu mă cauți” (Magda) 6) În sfîrșit, un copilăș! — Literă grecească — Eugen Rotaru — Sonia Herescu 7) Pictor italian, reprezentant al neoclasicismului, autor al pinzei „Hercule săgetin-

du-și copii” (Antonio) — A poseda 8) Oraș în Bulgaria — „...heraldic”, volumul în care Eugen Evu a inclus poeziile „Copiii mei”, „Copii ai vremii” și „Copilul acela” — Fluviu european 9) Istria! — Timp de iarnă 10) Conducătorul piticilor lui Disney din feeria „Albă ca zăpada și cei 7 pitici” — Localitate în Irlanda — Copilașul cu săgeți 11) „Mă uit în... copiilor”, volum de versuri de Ion Brad (neart.) — Iarna se construiesc unelte speciale pentru copii 12) Inocența caracteristică mai ales copiilor — Ecaterina Young

Dicționar: ENIM, AYM, DEU, AAA, EMO

Mozaic tehnico-științific

□ **Chirurgie cu ultrasunete.** Specialiști francezi au realizat în premieră absolută un original instrument chirurgical, respectiv bisturiul cu ultrasunete. Superioritatea acestui aparat, față de cele mai perfecționate bisturii cu laser constă în faptul

că ultrasunetele, spre deosebire de laser, nu ard țesăturile, nu deteriorează periferia punctelor operatorii, ci numai le fragmentează. Aparatul este deocamdată utilizat în neurochirurgie, pentru ablațiunea contra tumorilor dificil de atins în gastroente-

rologie, în hepatologie și ortopedie etc. Noul aparat permite, grație posibilității de variere a intensității ultrasunetelor, protecția vaselor sanguine, a tendoanelor, conductelor biliare, a nervilor etc. Se are în vedere, utilizarea acestui fin instrument și la trepanarea craniului și în fragmentarea tumorilor cerebrale.

10 DEBUTURI ÎNTÂMPĂRI 10

Mai mulți actori au avut amabilitatea de a face o lectură la prima vedere a unei amintiri de la debutul lor pe marele ecran. Reporterul care i-a urmărit a remarcat tracul lor, sedimentat peste ani și sublimat într-o virtuozitate ce le-a devenit familiară tinerilor spectatori. E greu, firește, să indicîi prima întîmplare de la primul film, cînd nu o dată debutul în sine reprezintă un summum de întîmplări norocoase ori doar o întîmplare pe care unii nici măcar nu vor să și-o mai amintească, în vreme ce alții consideră că debutul se debutează pînă și el, încît orice rol presupune o luare de la început a meseriei, a emoțiilor, a iluziilor și speranțelor, a încrederii și neîncrederii, a tot ceea ce face farmecul unei profesii desfășurate „la vedere.” Actorii debutează, dar și publicul debutează atunci cînd pentru prima oară vede un film, așa că a vorbi despre întîmplări de la debut pe care să le „debutăm” noi acum, în paginile Almanahului, înseamnă să căutăm, să scormonim, să ne amintim, fără a imagina, cu gustul exactității, atît, firește, cît a mai rămas trecînd totul prin filtrul amintirii.

Să pornim la drum, deci, cu...

SERGIU NICOLAESCU:

„CUM AM JURAT SĂ MĂ APUC DE CĂLĂRIE”

Autorul atîtor filme de referință în cinematografia noastră, actorul performanțelor sportive, al marilor partituri eroice, Sergiu Nicolaescu a intrat în istoria filmului românesc prin *Dacii*, film de debut actoresc și regizoral. Într-un an și într-un sezon cînd cineastul are de îndeplinit, ca de obicei, mari proiecte, S.N. a avut amabilitatea de a purta un succint dialog prin care să „debuteze” la Almanahul „Scînteii tineretului” cu o întîmplare de-la-debut.

— Care a fost primul dumneavoastră rol?
— Unul în care nu am putut călări, iar pe deasupra mi s-a tăiat și capul.
— E desigur vorba de filmul *DACII*, dar cum se numea personajul?

— Marco, un centurion roman căruia i se va tăia capul la un moment dat. Cu el începe decimarea armatei romane care ratase primul asalt asupra cetății lui Decebal.

— Presupun că ne veți spune o întîmplare cu acest Marco. Aveți așa ceva pentru cititorii tineri ai acestui Almanah?

— Am, bineînțeles, trebuia să intru călare, în fața unor trupe de călăreți, într-un lagăr roman. Făcusem sport de performanță, atletism, parașutism, tir, ca orice sportiv, și foarte tînăr pe deasupra, mi-am zis: „Un cal, ei ce-o să fie un cal... patru picioare, un cap, un friu... Ei și? O să mă descurc eu, doar am făcut atîtea...” Am pregătit scena ca regizor, în amănunt. Am cerut lui Ioan Apahideanu, prietenul meu de la producție, un cal negru

Pentru un regizor-actor debutant, ca Sergiu Nicolaescu, orice film, și orice sport, e un risc pe cont propriu. Priviți-l aici, dînd indicații probate cu... capul! (La pregătirea unei secvențe în *Dacii*)

foarte frumos. Mi-a dat un cal negru dintre cei mai frumoși. Citi puteau exista. Dar cind să torn scena, calul n-a vrut și n-a vrut să calce dincolo de poartă. Pînă la urmă am filmat scena fără mine.

— A fost, deci, și primul dumneavoastră insucces, dacă nu și singurul...

— Sigur pot să vă spun că a fost momentul cind am jurat să mă apuc de călărie. Între timp am devenit călăreț sportiv și am cîștigat și concursuri hipice.

TEODORA MAREȘ:

**„SFÎRȘIT DE SEPTEMBRIE, ÎN GOLF.
LA COSTINEȘTI... CIND ERA SĂ MĂ ÎNEC...”**

Cind zici Teodora Mareș, zici „Declarație de dragoste”. Cind zici „Declarație de dragoste” urmează „Liceenii” și „Extemporal la dirigenție” — filme iubite de adolescenții de toate virstele despre a căror existență au știut să ne vorbească scenaristul George Șovu și regizorul Nicolae Corjos. Acum, cind se adună paginile Almanahului nostru, pe Teodora Mareș o aflăm la secția română a Teatrului de Stat din Sfîntu Gheorghe, într-o seară, la sfîrșitul spectacolului Adela unde tînăra și foarte talentata actriță joacă rolul titular culegînd aplauzele tuturor spectatorilor.

— O întîmplare cu care să debutați la... Almanahul „Scinteii tineretului”. Se poate?

— N-o să am decît întîmplări picante, în sensul, de pildă, că așteptînd la Buftea intrarea în cadru, și fiind eu acolo cea mai mică din distribuție, mi-a venit rîndul tocmai seara tîrziu, după o zi de așteptare. Am intrat la cadru pe la nouă seara. Mi se făcuse o foame teribilă. Nu prea puteam să plec, dar am reușit să cumpăr de la un țăran o mică „funie” de usturoi, încît am mîncat pur și simplu usturoi, cu gîndul la filmare...

— Sînt sigur că spectatorii care au văzut „Declarație de dragoste” nu au fost în nici un fel influențați de

De la început, Teodora Mareș privește înainte cu... încredere (Ioana din Declarație de dragoste), o dovadă că de fapt știe să înoate și pe uscat...

consumul excesiv de usturoi la cadru sau în afara acestuia.

— Nici eu nu cred, dar nu era vorba despre mult discutatul Declarație de dragoste. Primul rol, deși pe ecrane ordinea apariției a fost alta, l-am avut în Încercarea, în regia lui Tudor Mărcușu, este vorba de o scurtă secvență în lift...

— Am de gînd să vă rog să vă amintiți și o întîmplare din timpul filmărilor la „Declarație de dragoste”.

— O să găsim una, dar nu prea-mi face plăcere să mi-o amintesc. Am început filmările la „Declarație...” cu secvența finală, ca să mai prindem un pic de soare... Era sfîrșit de septembrie, ca să nu spun început de octombrie, cu frig, în golf, la Costinești. Bătea vîntul și apa era rece ca gheața. S-a filmat un cadru cind intram în apă cu Adrian Păduraru, interpretul rolului principal masculin. Tot înotînd noi în valuri nu ne-am dat seama cind s-a terminat de fapt filmarea, cind s-a spus stop la motor. Continuam să înaintăm în apă și la un moment dat Adrian Păduraru a uitat de mine și m-a scăpat în valuri, uitînd de fapt că nu știam să înot. Era gata-gata să mă înece. M-am ales cu răceală și cu tuse zdăvănă...

MIRCEA DIACONU:

„O STARE IDEALĂ DE A FACE FILM”

Mircea Diaconu este actorul care a inventat în cinematograful românesc un stil de interpretare, și cu asemenea calitate artistică puțini actori se pot totuși lăuda. Ar fi hazardat să ne încumetăm a caracteriza aici elementele inconfundabile ale modului lui de a concepe personajele pentru marele ecran. Un singur lucru nu vom uita să subliniem — capacitatea inteligenței sale artistice de a investiga realitatea și de a constitui apoi „nucleul de autenticitate” prin care să ne facă familiar acel personaj.

— Cînd ați debutat?

— În *La o nuntă de Dan Pîta*, film făcînd parte din dipticul *Nunta de piatră*.

— Personajul dumneavoastră, asemenea altora din film, nu avea un nume expres ci era recunoscut după „profesie”. Era *Toboșarul*. Cred că nu mă înșel.

— Nicidecum. În plus, acel personaj a însemnat pentru mine virful profesiei de actor de film.

— Cum a fost?

— Ne-am izolat în munți, în Roșia Montană. Am intrat fiecare în cite o casă de om. M-am îmbrăcat în costum și nu am purtat alte haine pînă nu s-a terminat filmul. Între filmări mîncam fragi, înotam într-un lac de munte și dormeam pe iarbă.

— Cum ați lucrat cu regizorul?

— Pe vremea aceea regizorii discutau seara cu actorii despre ce urma să filmeze a doua zi... A fost pentru mine starea ideală de a face film, ca atmosferă și ca mod de a lucra cu regizorul.

— Inutil să mai întreb dacă păstrați amintirea unui singur moment de atunci.

— Pot să-mi reamintesc, dar e o „întimplare” care și ea ține de ambianța generală de muncă. Ne crescuseră la toți barbă și într-o noapte cu lună mi-amintesc cum am urcat opt într-o Volgă și am mers la Sibiu să facem baie, adică să ne spălăm... Astă-vară am fost din nou în același sat și foarte mulți dintre cei care mi erau atunci prieteni nu m-au mai recunoscut fiindcă nu mă văzuseră decît în costumul ăla de acolo, de toboșar.

O filmare cu Dan Pița (regizor aici debutant) este starea ideală a debutantului Mircea Diaconu (în La o nuntă din Nunta de piatră).

RODICA MUREȘAN:

**„AM DEBUTAT CA LA CARTE,
ADICĂ FĂRĂ ÎNTÎMPLĂRI NEPREVĂZUTE”**

Rodica Mureșan este o tinăra actriță pentru care filmul pare să fie, chiar este, o excelentă posibilitate de exprimare a talentului ei bogat, nuanțat, rafinat, de o sobrietate elegantă, în datele unei fotogenii repede convingătoare. Cu alura mai sus schițată nu e de mirare ca actrița să aibă parte de mai multe roluri de... profesoară.

- Cînd ați debutat, Rodica Mureșan?
- La Constanța, unde am fost repartizată. Jucam într-o piesă...
- O clipă, am în vedere debutul în film.
- Atunci, tot la Constanța, unde am fost repartizată după absolvirea IATC-ului, dar într-un film de Dinu Tănase, Mijlocăș la deschidere.
- Ce jucați acolo?
- O profesoară de matematică-fizică. Aveam în clasă un elev bun la carte însă cam pușlama, un soralist care se înhăita cu niște indivizi dubioși, și pe care povestea filmului îl aduce pe drumul cel bun...
- Vă amintiți o întimplare de la debut?
- Nici una. Doar că era foarte plăcut. Era vară, soare. Eram acolo cu ai mei, cu familia, ne simțeam ex-

celent. Am debutat anormal de normal, ca la carte, deci, fără evenimente, fără întimplări neprevăzute.

— Cu un rol de profesoară.

— De care, poate neîntîmplător, am mai avut parte, Promisiuni, în Luminile din larg...

Pînă și în Secretul lui Bachus personajul Rodicăi Mureșan are același farmec de profesoară de care s-ar putea îndrăgosti băieții de liceu din clasele mari.

CONSTANTIN CODRESCU:

**„CA SĂ POT FILMA EXTERIOARELE
LA «MOARA CU NOROC», VICTOR ILIU
MI-A DAT TREI SĂPTĂMÎNI DE CONCEDIU..**

Constantin Codrescu ne este tuturor cunoscut ca un foarte bun interpret de roluri de dramă, iar vocea sa voalată poate cu siguranță să figureze în orice fonotecă de aur a cinematografiei. Debutul său s-a identificat în conștiința multor spectatori cu unul din succesele antologice ale filmului românesc — „Moara cu noroc”, film realizat în regia lui Victor Iliu după nuvela cu același titlu de Ioan Slavici. Rolul cu care a debutat este totuși altul decît Ghiță, poate cel mai bun de pînă acum al actorului, deși Constantin Codrescu a dat viață pe ecran multor altor personaje memorabile.

— Au trecut mai bine de treizeci de ani de la acel film de neuitat semnat de Victor Iliu după nuvela lui Slavici, unde jucați un rol dificil, Ghiță, soțul Anei și adversarul lui Lică Sămădău.

— Au trecut într-adevăr dar bucuria de a juca teatru și film a rămas aceeași.

— Mi-am dat seama urmărindu-vă în timpul repetiției, aici unde stăm de vorbă în sala Teatrului de Stat din Sfîntu Gheorghe. Multă lume consideră interpretarea lui Ghiță drept debutul dumneavoastră pe marele ecran. Așa stau într-adevăr lucrurile ori impresia se explică prin forța talentului demonstrat în filmul lui Victor Iliu?

— Poate că spectatorii își amintesc mai repede și cu mai multă plăcere tocmai personajul care i-a convins cel mai mult. De fapt am debutat în Nepoții gornistului.

Constantin Codrescu în două ipostaze: cu Ioana Bulcă și cu calul, într-unul și același film, dar nu de la debut, ci cum se mai obișnuiește să se spună, de la „adevărul debut”. (Moara cu noroc).

— Înseamnă că de aici ne veți relata o întâmplare cu care să debutați în... Almanahul „Știntei tineretului”.

— Să mă gândesc la una, dar mă tem că nu e tocmai ce trebuie... Mi-amintesc de căldura sufocantă din timpul filmărilor care se desfășurau într-un studio, undeva prin centrul Bucureștiului. Buftea neexistind pe atunci. Problema nu era căldura, ci faptul că noi trebuia să ne comportăm cu naturalețe, și doar naturalețea nu e cel mai ușor lucru pentru un debutant în film, pentru că trebuia să lăsăm impresia că ne sufocăm de fapt de... frig. Ninsorea era asigurată artificial...

— O problemă de adaptare la ambianța decorului.

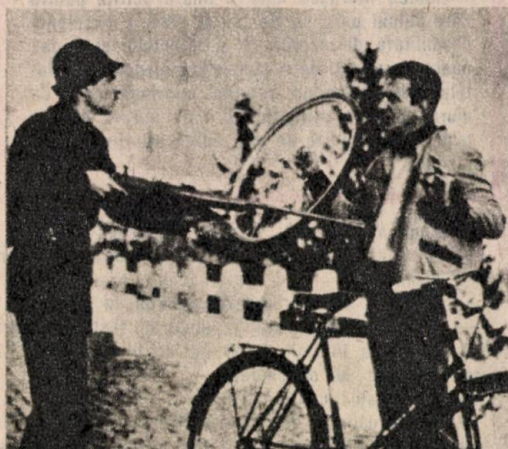
— Una, dar nu cea mai complicată întrucât la „Moara cu noroc” lucrurile au stat și mai de neînțeles. Pentru mine, firește. Am filmat întâi interioarele, scene puternice, încărcate de dramatism, care solicitau actorul, mai ales că Victor Iliu era un scrupulos, un as al adevărului psihologic. Filmările în exterior au fost ceva imposibil. Nu m-am mai putut adapta la alte condiții, de afară, nici măcar cât să pot lucra, atât de marcat eram de viața personajului crîșmarului de la „Moara cu noroc”. A trebuit ca Victor Iliu, desăvîrșit pedagog, să intuască situația și să-mi acorde un răgaz de trei săptămîni, ca să-mi pot intra iarăși în rol dar, de astă dată, în exterior, unde, nu-i așa, paradoxal, rigoarea parcă nu-i aceeași, maniera fiind totuși oarecum diferită de specificitatea filmărilor în interioare...

MITICĂ POPESCU:

„AM RATAT SECVENȚA PENTRU CĂ, DE GER, MI SE LIPISE MÎNA DE SPIȚELE BICICLETEI”

Foarte îndrăgit de publicul larg pentru naturalețea unică a jocului său, Mitică Popescu nu este doar actorul de prim-plan la Teatrul Mic, ci și un interpret de film desăvîrșit, cu un simț special al umorului popular, adevărat artizan al subtilităților rostite franc, însă cu adîncimea unui gînd mereu activ și energic.

- Primul dumneavoastră rol în film a fost?...
- ...Un rolîșor, în *Vin cicliștii*.
- Spectatorii tineri știu că în interpretarea lui Mitică Popescu toate rolurile devin mari.
- O fi, dar eu jucam în *Vin cicliștii* un pădurar, iar rolul ăsta era mic, doar de trei zile de filmare.
- Asta la filmare. La vizionare cum vi s-a părut?
- În nici un fel.
- ?
- Vreau să spun că, fiind pe vremea aceea actor la Piatra Neamț, la Teatrul tineretului, s-a făcut că nu am văzut filmul.
- Deloc? Niciodată?
- Deloc. Niciodată. Cum s-a întîmplat nici acum nu-mi dau seama, dar ăsta e adevărul.
- Ceea ce spuneți este, după cum iau seama, o întîmplare de la... vizionare. Înseamnă că tot ne veți spune și una de la filmare.
- Păi, eu fiind pădurar, veneam acolo la cicliști într-o motocicletă. În atașul motocicletei țineam o roată de bicicletă. Trebuia să dau cuiva acea roată, dar la filmare mi se lipise mîna de spițe, din cauza gerului, așa că a mai fost nevoie de o... din asta, cum îi zice?
- O „dubla”.
- Exact. Prima din viața mea de actor de film.

Se vede Mitică Popescu, se mai vede și Ștefan Tăpălagă, dar nu se vede gerul din pricina căruia puteau să se lipească (lui Mitică Popescu) mîinile (chiar dacă se vede roata cu spițe a bicicletei). Imagine din *Vin cicliștii*.

Debutul e câteodată o neașteptată încurcătură din care e complicat să ieși. Debutind la înălțime Diana Lupescu reușește să ne convingă cât de greu e să rămii acolo sus... (Povestea dragostei)

DIANA LUPESCU:

**„AM DEBUTAT LA 12 METRI DE SOL
ȘI LA 6 METRI DE PRIMUL ZID”**

Cine ar fi crezut că Diane Lupescu destinul cinematografic i-ar fi hărăzit un debut atât de fascinant, și totuși cu atâtea pericole, de tot nepotrivite unei ingene cu chip de zeiță. Am acum în vedere primul ei rol dintr-o ecranizare după „Povestea Porcului” de Ion Creangă, devenită Povestea dragostei de Ion Popescu Gopo. Deși, cum vom vedea, juca acolo rolul fetei împărțitului maniera de a filma, (actori plus desene animate) îi impune un efort deosebit și cu totul special pentru o actriță debutantă.

— Cum știu că ai debutat într-un basm de Gopo, m-aș aștepta la amintiri foarte plăcute. Ce ne spunei?
— Era un basm, dar amintirile nu prea sînt plăcute. Am fost pusă în situații foarte complicate, deși eram la primul film și abia la începutul anului al doilea de actorie. Apoi trebuia să joc cu desene animate, o altă dificultate pentru un începător.

— E vorba, deci, de „Povestea dragostei” de Gopo, după Creangă. În ce consta dificultatea?

— Ca problemă strictă de actorie... Pluteam, zburam deasupra văzduhului, avînd alături un corb, animat, personaj care mă însoțea în drumurile mele către lumea albinelor. Nu știam prea bine ce am de făcut acolo sus, nimeni nu-mi spunea nimic, iar în condițiile respective, cînd scaunul se balansa fără încetare, eu trebuia să improvizez.

— Nu am prea înțeles cum vă balansați.

— Simplu. Eram la 12 metri deasupra podelei pe un scaun prins la capătul unei bare de metal, iar de la pe-

rete erau peste 6 metri, deci într-o situație nu prea liniștitoare, balansul fiind destul de mare ca să-mi dea oarecare temeri. Întotdeauna este greu la început, dar și mai greu e cînd nu ai partener în cadru, trebuind doar să mi-l imaginez, partenerul fiind o pasăre — filmată ulterior, un personaj deci de animație.

— Cum a fost cînd ai văzut filmul la terminare?

— Nu, asta nu vreau numaidecît să-mi amintesc.

DEM RĂDULESCU:

**„AM DEBUTAT FĂRĂ EVENIMENTE, ÎM
ADICĂ
AM TRECUT DE PE STRADĂ
PRINTRE FIGURANȚI”**

Dem Rădulescu a debutat în Secretul cifrului, jucînd personajul ofițerului Burlacu. L-am întîlnit într-una din seri la Cinematograful „Studio”, unde poate fi găsit în fiecare luni, la orele 17, cînd au loc obișnuitele proiecții de documentare ale Asociației Cineaștilor.

— A fost un debut „natural”?

— Dacă prin asta înțelegem fără „accidente” și fără întîmplări de senzație, aș zice că așa a fost debutul meu în 1959 în „Secretul cifrului”, unde jucam personajul ofițerului Burlacu.

— A fost greu?

— Eram familiarizat cu uniforma, tocmai făcusem armata, sînt sublocotenent în rezervă și am reușit fără să dau vreo probă. Deci din primul foc.

— A fost primul dumneavoastră contact cu ambianța unei filmări?

— Nu, stați așa. Cînd am luat contact cu cinematograful eram student la actorie. Mergeam spre gară; lume, adunătură, agitație. Ne-am apropiat de gară, am auzit niște țipete, pe urmă cineva mi-a dat un bon ca să încasez treizeci de lei. Mă uitam la cei care jucau și

Dem Rădulescu a aflat „Secretul cifrului” abia în filmul Vin ciclistii. Așa se întîmplă cînd ieși contact cu cinematograful pe... strada mare.

cînd am primit banii mi s-a spus: „Pentru figurație”.

— Ce film era?

— Nu mai știu. Era ceva istoric, cu mase populare, cerești, dar de ținut minte nu mai țin. A fost așa, ca și cum ar trebui să prinzi un tren și în locul trenului ajungi la o filmare... M-am pomenit fără să vreau „figurant”.

RODICA NEGREA:

„N-AM AMINTIRI PENTRU CĂ NU MI-A PLĂCUT DELOC DE MINE”

Afirmată în primul rînd în teatru, încă din studenție, Rodica Negrea este actrița capabilă să electrizeze o sală printr-un joc elaborat dar de o finețe și exactitate ireproșabile. În film nu a jucat prea mult, și cei care regretă sintem noi toți, spectatorii și admiratorii ei. Nu a jucat pe cît i-ar fi dat dreptul talentului ei, dar de debutat a debutat.

Nu trebuie numădeciț să-ți placă de tine că să devii actor de film, așa pare a încerca Valeria Seciu să o convingă pe Rodica Negrea (în Mult mai de preț e iubirea).

— Cînd ați debutat?

— Asta era prin studenție, cu un film care s-a chemat întîi „Alegerea”, dar care a rulat pe ecrane sub titlul **E aút de aproape fericirea**. Regizor — Andrei Cătălin Băleanu.

— Pînă aici mergem bine. Am stabilit filmul. Care era personajul?

— Nu-mi amintesc, pur și simplu nu-mi aduc aminte deloc, doar dacă mă gîndesc.

— Gîndiți-vă, vă rog.

— Nu, degeaba. Știu doar că era prietena personajului jucat de Diana Lupescu.

— Diana nu debuta, așa-i?

— Nu, ea fusese debutată cu „Povestea dragostei”.

— Încă o dată observ că stăm din ce în ce mai bine. Nu a mai rămas decît să găsim și întîmplarea de la debut.

— Nu o am.

— Pot să știu de ce?

— Pentru că nu mi-a plăcut deloc de mine.

— Înțeleg, eu sint de vină. Poate că trebuia să vă cer o întîmplare dintr-un film în care să vă fi plăcut mai mult.

— Din Mult mai de preț e iubirea.

— Vă rog.

— Nu... n-am nici o situație, în afara faptului că mi-a plăcut să joc.

— Dar aceasta nu a fost întîmplător.

— Nu, nu.

ERNEST MAFTEI:

„ÎN TEATRU SE DEBUTEAZĂ DE OBICEI CU TAVA. ÎN FILM EU AM DEBUTAT CU... LADA”

Ernest Maftei, actorul roștirilor blînde, al glasului sfîtos, personajul prin care tradiția prinde contururi, interpretul atîtor roluri de dramatism cald și binefăcător, a intrat în film cu... lada.

— Cum cu lada, Bădie?

— Păi dacă în teatru se debutează în general cu tava, eu în film am făcut primii pași cu o ladă.

— În ce film?

— „Răsună valea”. În 1949, eram acolo, la Bumbești-Livezeni, în dublă calitate, de actor și de brigadier. Duceam o ladă cu troiul. Nu prea mi-a spus nimeni cum stă treaba. Cînd mă chemau eu apăream cu lada.

— N-am înțeles dacă v-a plăcut sau nu acest prim rol al dumneavoastră.

— Păi, cum să zic eu. Pe ecran era un trup cu cap de ladă!

— Era, deci, un personaj fără text. Dar cînd ați spus de fapt primele vorbe pe ecran?

— Asta a fost cînd m-a chemat Marieta Sadova să joc în **În sat la noi**. Bagă de seamă, mi-a zis, că te filmez cu cai cu tot. La terminare, cînd am văzut proiecția, ce să te miri: caii erau de un firesc nemaipomenit. Eu în schimb stam ca soldatul la fotograf. De fapt așa am învățat să devin firesc în film, de la animale și de la copii. Apoi, să nu uităm, că animalele nu prea pricep ele indicațiile regizorale ori tocmai de aceea...

E momentul să ne lămurim că Ernest Maftei nu a debutat nici cu tava; nici cu lada, ci... cu spatele la aparatul de filmat (În sat la noi)

Grupaj realizat de IOAN LAZĂR

PUBLICITATE „SPUMOASĂ”

Știi cine este „Breeze”? Mai precis ce? Ați putea răspunde că este o vedetă de cinema sau de serial TV! Ați fi pe aproape. Deoarece „Breeze” este o vedetă publicitară care a scandalizat publicul englez. El este, n-o să credeți, marca unui detergent care se folosește la spălat. Până aici nimic deosebit. Ceea ce a scandalizat spectatorii britanici al micului ecran a fost că producțiile publicitare, care lansează acest sortiment comercial, au ajuns să abunde într-un kitsch total, în care zine, zinișoare, drăculeji, ingerași, se spală pe miini cu petale de flori, care, ați ghicit, nu sînt altceva decît fulgi de săpun din detergentul „Breeze”. Și uite așa, ecranul este invadat de o spumă colorată care se umflă, se umflă, pînă apare pe ecran chiar „Breeze”. Nostim nu? Nu mai e rostim dacă amintim că anual reclamele pentru detergenți se ridică în Anglia la 400 de milioane lire sterline, sumă egală cu cea care a fost necesară pentru turnarea filmului artistic „Visul unei nopți de vară”, după piesa lui W. Shakespeare.

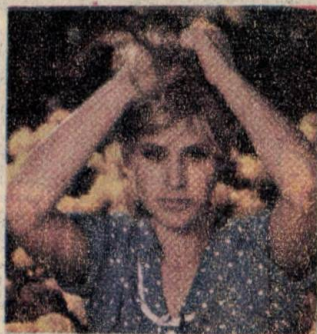
REPLICĂ

„Airwolf 11” a „sosit” în Statele Unite. Este vorba despre o nouă serie a unui film de televiziune care a captivat publicul american. Acțiunea se petrece în lumea aerului, cu piloți curajoși, care reușesc întotdeauna să-și ducă misiunile secrete și periculoase la bun sfîrșit. Și ca în orice film de aventuri toate acțiunile se termină cu bine. Popularitatea ce o cunoaște și „Airwolf 11” constă, se pare, și în maniera

Fapt divers pe mapamond

Cunoscuta actriță Rosanna Arquette, în vîrstă de 27 de ani, spunea, după ce și-a urmărit sora în prima sa compoziție, în filmul regizorului Dimitri Logathetis, „Pretty Smart” că: Simt că Patricia este atrasă de lumea filmelor, a artei cinematografice, ca un fluture de lumina lămpii.

Că este așa, ne-o dovedește chiar tînăra Patricia Arquette care, la numai 20 de ani a abordat deja un nou film: „Time out”. Ea interpretează rolul unei tinere care întâlnește un băiat într-un autobuz, de care se îndrăgostește, în stil francez, „furîndu-i” acestuia atît inima cît și banii.

Dar pelicula ce i-a adus un început de popularitate în Franța, unde interpretează un rol principal, se numește „Daddy” și este un serial TV., ce s-a bucurat de o frumoasă primire din partea publicului.

neagresivă sau violentă în care sînt rezolvate acțiunile filmice.

Eroii filmului, un rol principal aparține frumoasei și încîntătoarei actrițe Michele Scarabelli, alcătuiesc un grup de comando care trece prin multe greutăți. Ei au traseuri umane bine conturate – inteligentă, curaj, bunătate. Se pare, că prin conținut, noua serie s-a dorit o replică serioasă, a unor subproducții care promovează violența și criminalitatea pe micul ecran.

Moda 89 manifestă un gust marcat pentru contraste, oscilînd între preferințe pentru valorile sigure ale trecutului (clasicism, neobaroc etc) și dorința, instinctul pentru demistificare, specifice mai ales modei tinere, avangardiste, în care se melanjează într-un tot, nu lipsit de echilibru, măsură și rigoare, influențe diverse, de la cele de factură sport-echitație, aviație, motociclism, curse de mașini, pînă la prelucrări ale anilor '50—'60 realizate pe linii și structuri simple și în același timp sofisticate.

Dacă în îmbrăcăminte pentru femei, elementele de maximă noutate reconfirmă funcționalitatea prin intermediul stilului sport și simbolul prin reactualizarea, ca spirit și atmosferă, a modei secolului al XVIII-lea (Empire), a costumului sobru-fastuos din Evul Mediu și a liniilor și formelor anilor '50—'60, îmbrăcăminte masculină continuă să rămână atașată liniilor și structurilor clasice la ținutele elegante, de oraș, și stilului sport la ținutele de toată ziua și timp liber.

Pentru copii moda se traduce prin două teme: întâi „romantismul” — prin care se face apel la atmosfera unor povești popularizate prin filme și spectacole pentru copii (exemplu de referință „Mary Poppins”) și care constituie o tendință în care se melanjează forme și genuri vestimentare „retro”; apoi genul „Jocuri sportive” — care continuă în alte registre formale spiritul formelor sport-funcționale, axate în principal pe soluții și linii confortabile, destinate tuturor grupelor de vîrstă, cu referință mai ales la îmbrăcăminte de toată ziua.

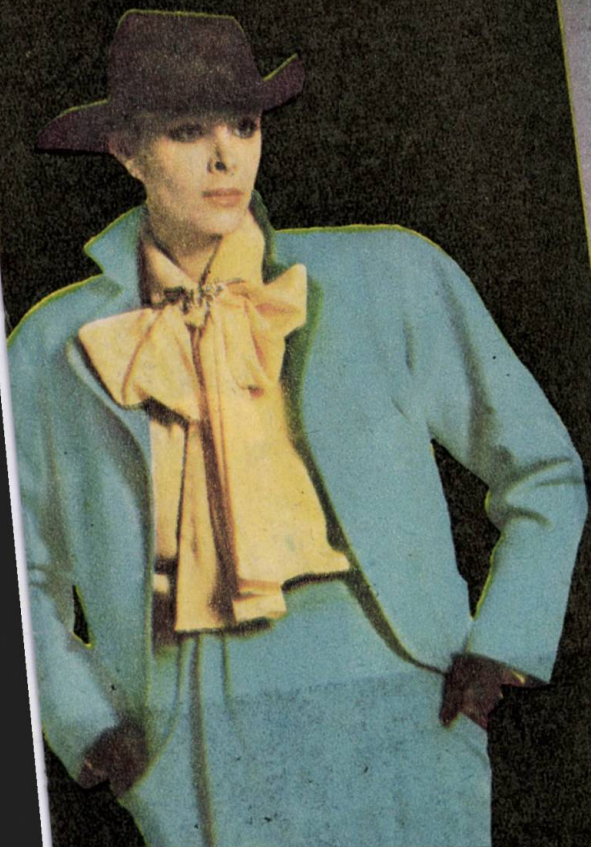
EUGEN NICULESCU

1989

MODA

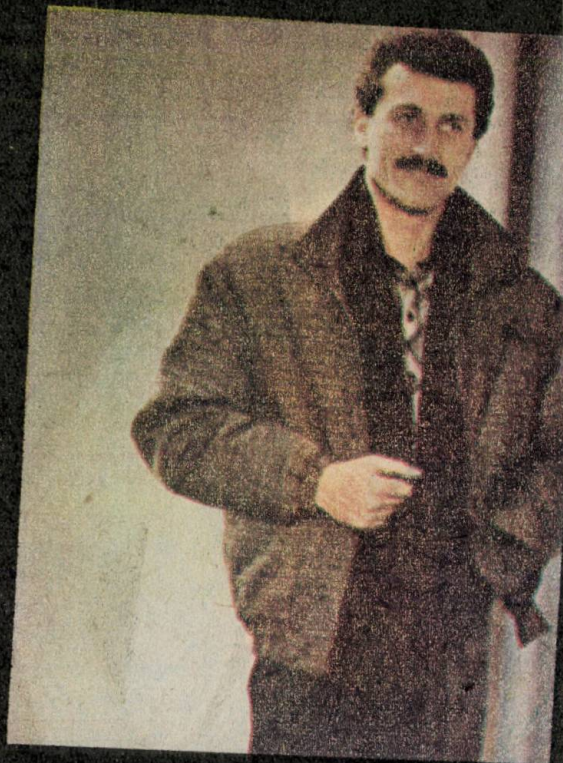

SILUETE — LUNGIMI — PROPORȚII '89

● Linii drepte, apropiate de corp, cu variațiuni în marcarea taliei sub bust, la locul ei, sau ușor coborâtă, linii trepez, cu bustul mic, umărul la locul lui sau ușor coborât, amănșuri clasice, micșorate, linii „amforă” — anii '50—60 și mai puțin prezente, linii „X”. Iluide și curgătoare, relansate de stilul „vienez”.

● Lungimile — rămân promoționale, lungimile situate în jurul genunchiului, urmate apoi de lungimile „mini” care domină garderoba pentru tineret și lungimile „maxi” aflate în regres.

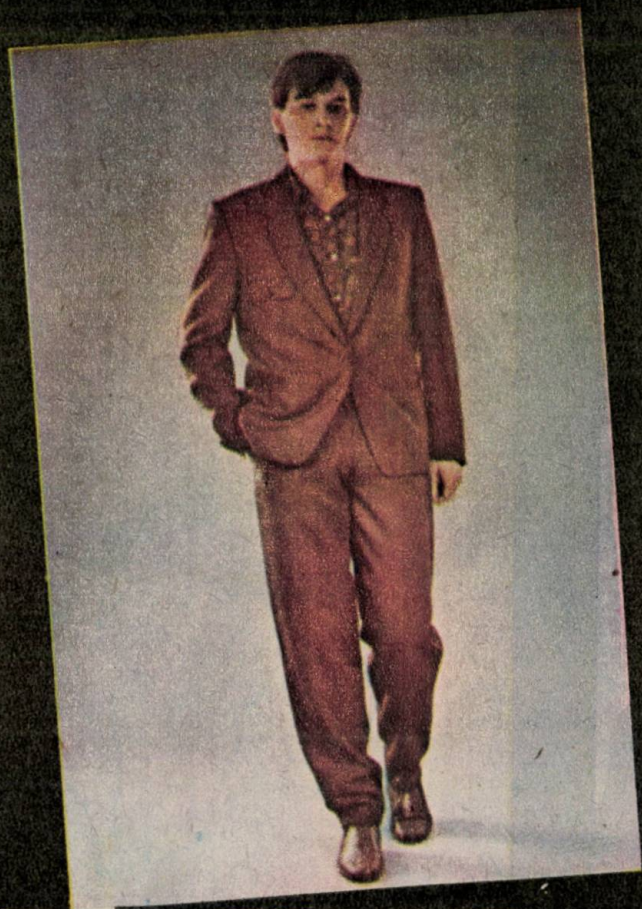
● Îngustarea liniei umerilor, bustul mic, frumos construit, talia fină, la locul ei, ușor ureată sau coborâtă pe șold, linii care urmăresc forma corpului — toate aceste aspecte tind spre o „refacere” a proporțiilor în limitele naturalului, accentuând tendința generală spre feminitate și eleganță.

PALETA DE CULORI 89

● Prezintă o mare varietate de tonuri și culori care merg de la contraste de alb-negru, bazate de fapt pe tonuri de alburii false și antracit, trecind printr-o gamă de culori închise sau proprii unor viziuni de tip roc (dominată de albastrui, tente de violaceu și roșu închis) până la tonuri calde, consistente, de toamnă.

Un veac... împreună

Un secol, împreună, au sărbătorit, în august, două staruri foarte diferite unul față de celălalt, dar al cărui destin adesea s-a intersectat, alături a fost paralel. Două mituri moderne ale cinematografului american — Dustin Hoffman și Robert Redford.

Solicitați, premiați, licitați, invidiați (zadarnic), imitați (tot zadarnic!), întotdeauna copios plătiți. Bur-

duși de talent. Și mai mult decît orice, simpatici, prietenoși. Mai mult decît (spun unii) Al Pacino și Robert De Niro — pe care nu-i interesează nimic, în afara propriei lor profesii, decît Woody Allen — mult prea cerebral, sau Paul Newman — care începe să fie marcat de vîrstă. Dustin Hoffman, uritul romantic, și Robert Redford, făt-frumosul militant social, sînt exact opuși din punct de

vedere fizic, în ce privește atitudinea despre viață, despre bani. Dar au și destule lucruri în comun. Sînt amîndoi eroii unei rapide afirmări pe scara succesului, reușită tipic americană conform rețetei: „self made man”. Au reușit singuri, cu aceea tenacitate și cu acea asprime care sînt inoculate individului încă din copilărie de mentalitatea capitalistă.

ÎNCEPUTURILE

Hoffman este un citadin incurabil, dezordonat în viața particulară, iubitor de publicitate și de petreceri mondene, în permanență „planificat” la psihanalist, înzestrat cu un mare simț al umorului care-i permite să rîdă de orice și pe seama oricui, inclusiv a sa. Redford, fire re-trasă, uneori la lucrurile prea în serios: în special cînd protestează împotriva degradării mediului ambiant, cînd își dezbracă smokingul pentru a trece de partea unor minorități indiene, sau cînd demonstrează în fruntea unui cortegiu ecologist. Altfel, acest star cu suris de steward și eficiență de manager duce o viață simplă, sănătoasă: sport, natură, muncă. Nimic „poluant” nu se poate spune despre el: timp de 25 de ani a fost căsătorit cu aceeași femeie, are trei copii reușiți, e cînd actor, cînd producător, cînd regizor — întotdeauna avînd ceva de spus despre existența umană, despre impactul dintre individ și societatea tehnocratizată de azi, despre unele valori care pe zi ce trece sînt amenințate, sufocate de super-civilizație (pămîntul-natură, familia, micii fermieri, minoritățile etnice), de „exigențele” actuale care impun un spirit calculat, rece, mercantil. Lucru care i-a creat faima de creator angajat, care l-a impregnat cu „mîros de politică”. De fapt, mărturisește Redford, „menirea unui cinema național este de a fi în permanent contact cu realitatea timpului său și de a nu transforma ecranul într-o oglindă idealizantă”.

Hoffman și Redford, totuși, seamănă unul cu celălalt. S-au născut amîndoi în California, în vecinătatea cetății viselor, Hollywood, unde fiecare piatră face apologia succesului. Ambii aparțin unor familii modeste: tatăl lui Robert este tinichigiu, cel al lui Dustin face mobilier pentru studiourile cinematografice. Tînăr fiind, Robert este o frumusețe care joacă bine baseball și curtează fetele. Încearcă să devină pictor, dar rezultatele sînt deplorabile. Cutreieră Europa, ca un nebun, în căutarea norocului, dar nu-l întîlnește. Începe să bea din ce în ce mai mult. Pînă într-o zi, cînd dă peste o femeie care-i redă încrederea în sine, reușește să-l dezalcoolizeze și să-l „împingă” pe to-poganul succesului. Drept „recompensă”, această binefăcătoare va deveni una dintre cele mai invidiate soții din lume: doamna Lola Redford. În adolescență, Dustin este victima unor complexe angoasante. „Sînt urît, mic, caraghios. Mulți își bat joc de mine. N-o să reușesc niciodată să devin cineva” — își repetă în fața oglinzii obsedant, în fiecare dimineață. Se înscrie la cursurile de actorie

mai mult ca să sfideze, în căutarea unei ieșiri din starea confuză în care se afla. Psihanalistul din el îl îmboldește de la spate și se trezește pe scenă: Shakespeare, Pirandello, Tennessee Williams sînt terapia prescrisă. Dar într-un New York care promite multe și acordă puțin, un tînăr actor nu se poate descurca numai cu ce cîștigă în teatru. Ca atare ghemul cu meserii începe să se depene: bătăi de prăvălie, magazioner, om de serviciu la bucătărie. În anii glorioși ai mizeriei celei mai romantice, împarte un sordid apartament cu alți doi exaltați întru Thalia, care lucrează ca hamali sau „buni la orice” ziua și noaptea studiază dicția, actoria. Cei doi se numesc Gene Hackman și Robert Duvall (Duvall, despre care, văzîndu-l în 1985, în „The Light Ship” al lui Jerzy Skolimowski, Dustin avea să declare: „Sînt gelos pe el. Este o permanentă surpriză. Aș vrea să fiu un actor tot atît de bun ca și Robert”). Și Hackman și Duvall și micul Dustin vor deveni „mari”, peste cîțiva ani însă, ani de muncă intensă, de sacrificii, de patimă pentru meserie.

EXPLOZIA

Primul mare succes, pentru Robert Redford, vine tîrziu, după o serie de roluri fără istoric, și se datorează filmului „BAREFOOT IN THE PARK” („Desculț în parc”, regia Gene Saks), turnat în 1967, alături de deja legendara Jane Fonda. Este un rol bine făcut, care-l impune pe tînărul cu păr blond, bogat, care-l adoră pe Spencer Tracy și nu spune nici un cuvînt nelalocul său, „avocatul” serios și pușin spontan, căsătorit cu o femeie care-l are pe o „vino-ncoa”. Hollywoodul se entuziasmează: s-a descoperit o nouă stea în galaxia celei de-a șaptea arte. Confirmarea este dată de filmele ulterioare. Redford este Sundance Kid, pistolarul taciturn, anarhistul cu anticipație față de o societate industrializată, tovarășul visător al lui Butch Cassidy — Paul Newman în de neuitatul „BUTCH CASSIDY AND THE SUNDANCE KID” (1969, regia George Roy Hill). Patru ani mai tîrziu îi vom reîntîlni din nou împreună pe cei doi (de astă dată) vagabonzi, puțin escroci, dar irezistibili iarăși, într-o altă istorie de complicitate tipic masculină: „THE STING” („Cacialmau”, în aceeași regie).

Hoffman explodează pe ecran tot în 1967, în memorabilul „THE GRADUATE” („Absolventul”, regia Mike Nichols). Mic, caraghios, incapabil să trăiască conform unor scheme impuse, un romantic disperat, de fapt un adolescent nonconformist, care începe să se opună unor tipare

sociale inadecvate, un contestatar, încă moderat, al unui mod de viață burghez, linced, imoral și ipocrit — acesta este Benjamin, protagonistul filmului. Cît de mult seamănă cu Dustin. Noul star are destinul însemnat: va avea parte numai de roluri deosebite, intense, disperate, care vor solicita deplină înțelegere, participare afectivă și gingășie. Ca Rico Rizzo, vagabondul șchiop și tuberculos, tipul marginalizatului unei societăți reclamă, în care totu-i de consum, dar nu pentru oricine, omul cu trupul bolnav, dar sufletul însetat de puritate, de nostalgia solarului, din „THE MIDNIGHT COWBOY” („Cowboyul de la miezul nopții” — 1969, regia John Schlesinger). Sau roluri ca cele din „THE LITTLE BIG MAN” („Micul om mare”, 1970, regia Arthur Penn), care stigmatizează genocidul indienilor americani, și „STRAW DOGS” („Cîinii de paie” — 1972, regia Sam Peckinpah). Ori, imposibil de uitat! acel tată care, printru lacrimile spectatorilor și imensă bucurie a vinzătorilor de bilete, își dispută, la tribunal, cu mama — soție incredintarea puștiiu delicos de fotogenic, în „KRAMER VS. KRAMER” (1979, regia Robert Benton).

PE TRAIECTE DIFERITE

Odată cu succesul, Redford devine și interogativ: care este funcția cinematografului în lumea contemporană, ce înseamnă „frumusețea” (pe cea fizică, a sa, o simte ca pe o greutate sufocantă, ca o condamnare, fiindcă îi autorizează pe mulți să-l considere doar decorativ, nu și inteligent), care sînt relele, neajunsurile societății americane de azi, ce-i mai important în viață: comoditatea materială sau aspirațiile spirituale etc. Decide să lupte împotriva falsului eroism hollywoodian (în Utah, își cumpărase un întreg canion, cu scopul de a-l păstra necontaminat de „civilizație”; în 1978 îi vine ideea de a organiza un festival al filmului independent, fapt pentru care fondează SUNDANCE INSTITUTE, o tabără de creație unde, cei care doresc pot să vină să lucreze un scenariu sau muzică pentru un film, să se perfecționeze în arta regiei sau în tehnica imaginii). Se declară un adversar înverșunat al star-system-ului, deși este convins de implicarea în el: „Nu mă simt superstar. Tot ce se scrie despre mine sînt știri vagi, la a treia mînă. Dar pentru că nu pot face nimic să le împiedic, m-am obișnuit. Nu sînt un adept al vieții publice și nu-mi place să-mi știu viața personală făcută publică. Menirea mea este să ofer oamenilor ceea ce-și doresc: rolurile mele. Să apar la petrecerile de după premiere și să dau interviuri nu fac parte din „afacere”. Nu pentru mine. Sînt de principiu că responsabilitatea mea „oficială” încetează cînd s-a terminat de turnat filmul. Aș înțelege să se facă altă vilvă dacă aș avea o meserie care să fie deosebit de importantă. Dar să fii privit de toată lumea care așteaptă să se întîmple ceva deosebit — să zîmbesc să mi se vadă cît de albi sînt dinții mei, să-mi scot ochelarii, pentru ca să se convingă dacă ochii-mi sînt chiar ațit de albaștri — cu acest cult pentru star nu am vrut să am vreodată de-a face”. Denunță tratamentul rezervat indienilor sau preaslăvește viața liberă, solitară, ecologică în filme precum: „TELL THEM WILLIE BOY IS HERE” („Spune-le că Willie Boy e aici” — 1969, regia Abraham Polonski), „JEREMIAH JOHNSON” (1972, regia Sydney Pollack), „WHITE MISCHIEF” („Răutatea albă”). În „THE GREAT GATSBY” („Marele Gatsby”, 1974, regia Jack Clayton) contestă societatea modernă dominată de fastul superficial și puterea banului; în „ELECTRIC HORSEMAN” („Călărețul electric” — 1979, regia Sydney

Pollack) ridiculizează divismul și artificialitatea sa, iar în „OUT OF AFRICA” („Plecarea din Africa” — 1985, regia Sydney Pollack) denunță imixtiunea americană (și nu numai) în continentul negru, impunerea unei culturi, a unui mod de viață în detrimentul specificului național ancestral. Filmele lui Redford încep să „miroase a politică”, inevitabil: „THE WAY WE WERE” (la noi a rulat cu titlul „Cei mai frumoși ani” — 1973, regia Sydney Pollack) un film patetic, care denunță perioada maccarthystă, vinătoarea de „vrăjitoare comuniste”; „THE CANDIDATE” („Candidatul” — 1972, regia Michael Ritchie) lansează un atac la adresa sistemului electoral; „THE THREE DAYS OF THE CONDOR” („Cele trei zile ale Condorului” — 1975, regia Sydney Pollack) demască ideologia violenței fără scrupule și a imixtiunii tiranice ale C.I.A.; „BRUBAKER” (1981, regia Stuart Rosenberg) înfățișează regimul inuman din închisori; „ALL THE PRESIDENT'S MEN” („Toți oamenii președintelui” — 1976, regia Alan J. Pakula) recompune pe ecran „scandalul secolului” — afacerea Watergate — un film politic care demască impactul presă-aparat politic asupra vieții sociale, un film incisiv, caustic, implicat total în realitate — un film, singurul de altfel, de pînă acum, în care Hoffman și Redford fac cuplu.

Succesul este ingenuunchiat și de Dustin Hoffman. Turnează film după film: „LENNY” (1974, regia Bob Fosse), „AGATHA” (1978, regia Michael Apted), „JOHN AND MARY”, „STRAIGHT TIME”, „PAPILLON” — dar profunzimea, angajamentul social se diluează în varietatea și „subțirimea” tematică, nu și cota la box office. Faima îl vindecă de nesiguranță, de îndoieli. Bogat și adulat, schimbă parteneră după parteneră. Soția (o frumoasă ex balerină, cu un cap mai înalt decît el, de care se îndrăgostise în vremurile romantice, cînd se suspecta de nereușită) îl abandonează. Nu-i mai rămîn decît satisfacțiile profesionale. Fiindcă doar actoria o respectă, doar pe ea nu o înșală, numai ei i se dedică total. Marșul triumfal continuă: „ALFREDO ALFREDO” (1975, regia Pietro Germi), „MARATHON MAN” („Maratonistul”, 1976, regia John Schlesinger), „TOOTSIE” (1982, regia Sydney Pollack) — film în care sfidează toate convențiile, jucînd în travesti, excelentă compoziție care bulversează critica și publicul). „Eu n-am devenit actor pentru a câștiga bani. Doream doar să lucrez în acest domeniu. Sînt considerat un star? Cu ațit mai bine, dar ceea ce mă preocupă înainte

de orice este să lucrez intens și să aprofundez această meserie" — avea să declare Dustin Hoffman la Mostra di Venezia, în 1985, venit în lagună să-și prezinte filmul „THE DEATH OF A SALESMAN” („Moartea unui comis voiajor”, regia Volker Schlöndorff), unde, în rolul lui Willy Loman, personaj cu conștiința otrăvită de reclame, demască cu sarcasm mentalitatea burgheză, încrederea în himera succesului ale cărui diamante se află pînă și în gunoaiile de pe drumuri, așteptînd doar un tip practic care să le culeagă.

Afirmam că, pe plan artistic, Redford nu s-a mărginit doar la a interpreta sau a produce, ci, cu intuiție, curaj și profesionalism, a trecut și în spatele camerei de filmat. În 1980, pur și simplu, a uimit și obligat pe membrii Academiei de Arte și Științe ale Filmului American — AMPAS să-i acorde laurii gloriei, regizorului Robert Redford (după ce, în cîteva rînduri, actorul fusese ocolit de „destin”!). Așadar „ORDINARY PEOPLE” și-a adjudecat cu „nonșalanță” patru importante Oscaruri: pentru cel mai bun film, cea mai bună regie, pentru scenariu adaptat (Alvin Sargent) și actor în rol secundar (Timothy Hutton). Ce are deosebit această peliculă? Nimic și foarte mult. Iese din tiparul american „clasic”: nu are o montare fastuoasă, nu apelează la efecte vizuale de senzație, nu are un casting cu rețetă asigurată... Dimpotrivă, aș spune că-i un film mai degrabă european ca atmosferă, ca tramă, un film simplu, familial, dar grevat pe pulsul de moment al spectatorului american; pe o problematică socială la zi, pe niște sentimente omenești firești prin profunzime și

perenitate (amintiți-vă că, în anul anterior, se impusese atenției „Dosarul Kramer” al lui R. Benton) Regizorul Redford, cu pasiune și un acut simț al observației, afirma: „Mă sperie gîndul că familia, ca nucleu social, este din ce în ce mai deteriorată de condiția și ritmul stressant al existenței moderne. Așa numita „societate permisivă” i-a învățat, în numele deplinei libertăți, pe copiii și tinerii de la noi, că totul, orice, le este permis. Ceea ce a dus de prea multe ori la o periculoasă stare de confuzie. Iată ce m-a determinat ca, în primul meu film de regizor, să-mi aleg drept subiect o familie americană. Cred în unitatea vieții de familie, atît de necesară echilibrului individual și social”.

Anul acesta înseamnă și o revenire a regizorului Redford pe platou: turnează cel de-al doilea lung-metraj al său, „THE MILAGRO BEANFIELD WAR”, povestea existenței dramatice a unor mici fermieri, a înclătării înverșurate cu marii latifundiari, un film despre „a fi sau a nu fi”: „Vreau să povestesc despre o experiență umană, despre sufletul ei față în față cu dezvoltarea tehnică și să opun valorile individului forțelor mecanice — declară Redford. Nu doresc decît să ridic un monument capacității omului de a lupta pentru realizarea idealului său”. Munca regizorului nu este decît o prelungire a celei a actorului, producătorului și militantului social. De curînd, Wildwood Enterprises — societatea producătoare pe care o patronază —, în colaborare cu rețeaua de cinematografe CINPLEX ODEON, a fondat o organizație al cărei scop este acela de a sprijini producerea filmelor (și pe actorii și regizorii independenți, în special) axate pe realități ale Americii contemporane.

Dustin Hoffman își continuă și el „maratonul” său eterogen: anunță (cel puțin) două filme, „Inimi necredincioase” este titlul provizoriu al unui, care are ca punct de plecare relația dintre senatorul Gary Hart și fotomodelul Donna Rice, aventură ce a dus la pierderea cursei pentru Casa Albă. Cel de-al doilea va fi dedicat vieții și activității eroului național nicaraguan Augusto Cesar Sandino. Filmul va fi o coproducție a unor studiouri din Nicaragua, Mexic, Spania; Italia și Marea Britanie și va fi semnat de cunoscutul regizor chilian Miguel Littin.

Viața merge înainte, se derulează după același tipar cunoscut pentru cei doi, ceea ce nu înseamnă că este monotonă, neinteresantă. Dimpotrivă, chiar anul acesta ne putem aștepta la o revenire spectaculoasă a lui Robert Redford și Dustin Hoffman. Nu ne rămîne decît să așteptăm clipa reîntîlnirii cu TALENTUL.

DAN FRANCESCO GERARDI

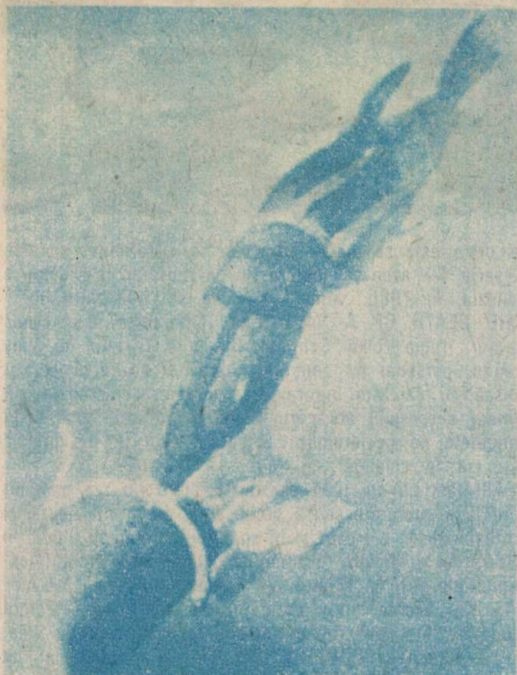

Universul „domesticit” al oceanelor

LEII DE MARE ȘI RECUPERAREA RACHETELOR

„Pornește!” a ordonat Jamie Fucito, ofițer în marina militară a S.U.A., unui leu de mare tânăr, avînd lungimea de 1,83 metri și greutatea de 77,5 kilograme. Acesta din urmă ascultător a plonjat în ocean din nava care l-a adus în largul golfului San Diego din dreptul coastelor Californiei. Jamie Fucito este specializat în pregătirea leilor de mare pentru recuperarea de rachete pierdute în mare. După saltul spectaculos făcut, leul de mare amintit și-a înălțat capul din apă pentru ca Fucito să-i fixeze aparatul cu ajutorul căruia să recupereze racheta pentru care era trimis în misiune. Acest aparat cu înfățișare ciudată, dispune de brațe semicirculare, ce seamănă cu cele ale unui clește. Leul de mare trebuie să recupereze macheta unei rachete antisubmarin aflată pe fundul oceanului la o adîncime de peste 51 metri. Cînd leul de mare găsește racheta apasă un trăgaci uns cu grăsime al aparatului. Imediat după aceea brațele de oțel vor cuprinde racheta în așa fel încît aceasta să poată fi scoasă la suprafață. De altfel, aparatul pe care-l poartă leul de mare are atașat un cablu deosebit de rezistent din nylon care poate să ridice un obiect greu de o tonă. În timpul unei operațiuni de recuperare a unei rachete reale leul de mare trage după el un cablu puternic bine legat de un trolu situat pe o barjă. Pentru reușita exercițiului făcut, leul de mare a fost răsplătit cu o cantitate însemnată de pește.

Forțele navale ale S.U.A. fac o serie de exerciții de lansare a rachetelor antisubmarin pentru a verifica modul de funcționare a acestora. În loc de focoașe reale, rachetele încercate sînt prevăzute cu instrumente care înregistrează accelerația, traiectoria, precum și alte date utile. La început aceste rachete erau recuperate de scafandri. Dar aceștia aveau nevoie de personal medical, de camere de decomprimare, de timp frumos. Pe de altă parte, operațiile de recuperare durau prea mult, uneori și trei zile. Specialiștii și-au dat seama că mamiferele marine pot fi mult mai eficiente decît omul în cazul unor astfel de operațiuni. Ele au un simț foarte dezvoltat al auzului, au o capacitate deosebit de bună de scufundare, nu au nevoie de camere de decomprimare, nu au nevoie de echipamentul costisitor pe care-l poartă scafandrii. Alegea s-a oprit în acest caz asupra leilor de mare deoarece aceștia sînt mai ușor de îngrijit și se scufundă la adîncimi de 228 de metri în mare deschisă. Experiințe similare au fost făcute încă din 1917 de Marea Britanie. Atunci s-a sperat că leii de mare ar putea fi folosiți la detectarea submarinelor inamice. Dar britanicii au renunțat la serviciile leilor de mare după încheierea primului război mondial. În ultimii ani, la baza Forțelor navale americane de la Coronado de lângă San Diego au fost antrenate șase lei de mare, însă, pentru recuperarea de rachete pierdute. Persoanele însărcinate cu pregătirea leilor de mare au fost trimise la școala de dresare a cîinilor aparținînd forțelor aeriene. Se știe că antrenarea leilor de

mare nu diferă mult de cea a cîinilor. Principala cerință pe care trebuie să o îndeplinească dresorul este să aibă o răbdare nemărginită. La pregătirea leilor de mare au participat, de asemenea, și experți în mamifere marine. După perioada de timp necesară cunoașterii reciproce, leul de mare este obișnuit să poarte un ham special prins de gît și umeri și o botniță. În cele din urmă leul de mare este obișnuit să poarte aparatul pentru recuperat rachete. O atenție deosebită se acordă „învățării” leului de mare cum să „manevreze” acest aparat. Leii de mare fac exerciții timp de cinci zile pe săptămînă. Ei au realizat o rată de recuperare a rachetelor deosebit de bună.

FOCILE ÎN SERVICIUL DE PRIM AJUTOR

Michael Sandlofer de la Institutul american de studii subacvatice North Wind a salvat de la moarte prin înfometare și deshidratare trei pui de focă ce se aflau pe o plajă din statul Maine. El a avut ideea să antreneze aceste focuri, pe care le-a denumit Stanley, Razz și Sirius, pentru a efectua o serie de operațiuni folositoare omului cum ar fi salvarea de persoane în cazul naufragiului vreunei nave sau prăbușirii în mare a vreunui avion, recuperarea cutiilor negre în cazul avioanelor ce se scufundă în mare, transmiterea cu ajutorul unor camere de luat vederi fixate pe spatetele lor a unor imagini din locuri unde nu

pot pătrunde scafandrii, recuperarea de droguri de contrabandă aruncate în mare — acțiune ce ar putea oferi indicii pentru prinderea traficantilor. Ele pot fi folosite și pentru recuperarea, de pildă, a pistolului pe care un răufăcător l-ar arunca în apă. Pentru a-și duce planul la bun sfârșit, Sandofer a luat legătura cu dresorul Joy Ross. Treptat focile au fost învățate să scoată la suprafață diverse obiecte pierdute în apă. Ele au învățat să ducă rezervoare cu aer scafandrilor. Pentru a sta mai mult timp în adâncuri, ele s-au deprins să se aprovizioneze cu aer de sub un clopot de scufundare aflat sub apă. În aceste condiții ele pot desfășura operațiuni ce necesită mai mult de 10 minute în adâncuri, perioada de timp pe care ele în mod obișnuit o pot petrece sub apă fără a fi nevoite să iasă la suprafață pentru a respira. Ele sînt deosebit de utile în cadrul acțiunilor de salvare deoarece se pot scufunda în apă fără vreo pregătire prealabilă, au vîzul bun, sînt rapide și agile, atingînd viteza de 27 kilometri pe oră. Stanley a fost prima din cele trei foci pregătite de Sandofer și Ross care a învățat să desfășoare o centură de siguranță ce ar putea imobiliza o persoană aflată într-un avion prăbușit în apă. Focile, animale rezistente, adaptabile și inteligente, înțeleg ce așteaptă omul de la ele. Sandofer a demonstrat că focile sînt pot acționa eficient în ocean în condiții dificile. Totodată, el și-a propus să înființeze o echipă de salvare complexă și foarte mobilă care să cuprindă elicoptere, ambarcațiuni rapide cu motor și foci.

DELFINII, AJUTOARE DE NADEJDE ALE OMULUI

În toamna anului 1965 ziarele din întreaga lume, sub titluri care mai de care mai atractive, aduceau la cunoștință că în cadrul unor cercetări submarine a fost folosit pentru prima dată un delfin, ce avea mai multe misiuni de îndeplinit, printre care și pe cea de... poștaş. Activitatea acestui delfin este legată de lansarea la apă, la o adîncime de peste 60 de metri, a laboratorului submarin „Sealab II”. Acvanauții urmau să rămînă mai mult timp aici. Ei ieșeau zilnic la lucru în mare și apoi se „retrăgeau” în „casa” lor subacvatică pentru masă și odihnă. Un delfin a fost dresat să coboare pînă la „casa” subacvatică pentru a duce cele trebuincioase. Astfel, de la suprafață, i se dădeau scrisori în pungi de nylon (pentru a nu pătrunde apa) pe care le ducea negreșit la... destinatar. Pe de altă parte, i se încredințau sticle de bere, pe care le „servea” cu promptitudine scafandrilor. Delfinul mai fusese dresat să răspundă la un anumit semnal al acvanauților cînd aceștia erau în pericol, căci în zona în care se aflau apa era foarte tulbure și de multe ori se rătăceau, nereușind să mai ajungă „acasă”. La auzul semnalelor, delfinul sosea imediat și trăgea un cablu special legat de „casa” submarină, pe care îl „înmîna” scafandrilor rătăciți și în acest fel, acesta se putea întoarce fără greș. Cînd se întimpla ca semnalul de alarmă să vină de la doi acvanauți deodată, delfinul dădea unuia cablul, iar pe al doilea îl „conducea” personal pînă la locuință. De asemenea, delfinul avea grijă să păzească atît „casa” cît și oamenii de atacurile neașteptate ale rechinilor.

În cadrul acestui experiment s-a demonstrat practic utilitatea delfinilor în cercetările subacvatice, ei putînd îndeplini multiple misiuni. Ei ar putea, de pildă, coborî la diverse adîncimi cu aparate automate de înregistrat temperatura apei, salinitatea, radioactivitatea. Ei ar mai putea fi folosiți la detectarea unor nave scufundate, precum și

la salvarea naufragiaților sau a acvanauților în pericol sau rătăciți. Delfinii pot descoperi, cu ajutorul ultrasunetelor pe care le emit, aglomerările de pește. Dresajul special ei ar putea „informa” pescarii despre aceste aglomerări și chiar ar putea „mîna” peștele spre plasele de pescuit.

Utilizarea firească de către om a însușirilor deosebite ale mamiferelor marine poate fi doar în scopuri pașnice. Iar aceste ființe atît de inteligente pot ajunge ajutoare de nădejde în rezolvarea unor probleme cu care omul se confruntă la ora actuală, inclusiv cele privind folosirea spre beneficiul umanității a marilor bogății din adîncurile mărilor și oceanelor.

TUDOR PRELIPCEANU

STRICT AUTENTICE

● „Eu însă nu am văzut niciodată cîinele să circule liber pe scară sau în curte. Acest cîine este de mărime mijlocie și este de culoare neagră. Precizez că acest cîine nu este agresiv. Lătrăturile cîinelui din apartament nu se aud nici pe palier și nici în apartamentul familiei V. Cîinele este de culoare neagră cu ceva alb la gît. Este prezentat și cîinele care se poate observa că este de talie mică. Cîinele este scos pe scară în lesă de către pîrîtă și se poate observa că deși este lume multă și străină acesta nu latră și nici nu a încercat să muște pe cineva (vreuna din persoane). În momentul în care completul de judecată a ajuns pe podestul din fața celor trei apartamente s-a auzit o lătrătură. Pe tot parcursul efectuării cercetării locale nu s-a auzit nici o lătrătură. Față de cele arătate mai sus, vă rugăm a dispune respingerea acestui capăt de acuzare privind cîinele.”

● „În anul 1986 pîrîtul a alergat cu cuțitul după soție intenționînd să o taie, însă nereușind a tăiat un porc.”

● „Am fost obligată să mă mut temporal la părinții mei.”

● „Solicît și partajarea a 10 kg. ceapă, 2 borcane murături și 2 ghivece cu violete de Parma înghețate.”

● „La întrebarea pusă de noi, unde se află economistul, membrii cooperatori au răspuns că se află în stare vădită de ebrietate și doarme într-o colibă a paznicului de noapte. Ne-am deplasat pînă acolo și într-adevăr situația s-a confirmat, întrucît în starea în care era nu se putea ține pe picioare, nerecunoscîndu-ne datorită stării în care se afla.”

● „Abaterea comisă a fost un incident în viața mea, întrucît am procurat o cantitate de fuică pentru nunta fiului meu, pe care am degustat-o și ca urmare m-am amețit. Tocmai datorită acestei situații nu m-am prezentat la sediul unității, rămînînd în coliba paznicului să mă odihnesc, unde am fost surprins de organele de control.”

● „Ne-am bucurat cînd am văzut că aveți băuturi alcoolice la fiecare etaj, dar ce folos dacă tata nu bea, îi tragi numai tu.”

● „Adevărul este că pîrîta nu a avut afecțiune față de mine și cea mai grăitoare dovadă în acest sens este

declararea mea că mort la filiala C.E.C. unde ceruse relații referitoare la libretetele rămase de pe urma decedului meu.”

● „Am luat și am vîndut toate bunurile tatălui meu, adunate în peste 25 de ani de muncă, într-o muncă bănoasă, ca aceea de gestionar P.E.C.O. a și fost condamnat pentru o mare sustragere de bani.”

● „Tov. avocat acuză și cere demascarea celor ce s-au făcut vinovați de fals, uz de fals, acuzații calomnioase. La care infractorii se ivesc, cu toată splendoarea, în arenă. Reclamanta personal declară că nu cunoaște nici o persoană cu numele de F.I. Am ajuns la omul invizibil. Plictisit și scîrbit de atîta prostie și miserie morală subsemnatul își audiază martorii.”

● „În sfîrșit apare pe ringul de dans primul martor. Mărturia sa, precum poezia marelui poet – „Pe lingă plopii fără soț...” În concluzie: nu se înțelege nimic din declarații, nici el nu mai știe ce minte, nimic care să confirme „teza de doctorat” – „Restituire de bunuri”.

● „Rog să-mi atribuie mie bunurile imobile – casa, gardul și cotețul.”

● „Privitor la bunurile comune, consider că ar fi un gest frumos din partea mea să i le las în continuare ca amintire de la cel pe care l-a subapreciat. Cît privește despăgubirile privind zilele neplătite ale subsemnatului și martorilor mei, dactilografiatul actelor, de asemenea consider că nu este cazul să le adaug la total, gîndindu-mă că va avea nevoie de bani la viitorul recurs penal.”

● „Apare apreciatul prozator în minciuni, mult căutatul și așteptatul martor mincinos.”

● „Atunci, mii de tunete și fulgere, de ce instanța îl mai pune pe subsemnatul să plătesc reclamantei 435 lei în contul bunurilor proprii ale acesteia?”

● „Solicît să dispuneți partajarea în cotă de 1/2 a următoarelor bunuri dobîndite pe parcursul căsătoriei: apartamentul – achitat 132 224 lei, dormitor „Ruxandra” – 10 000 lei... 4 crăcioare pentru încălzit mîncare – 40 lei, lighean plastic – 15 lei, 3 tăvi cozonac – 20 lei, suport șervețele – 10 lei, polonic – 10 lei, răzătoare metal – 7 lei, strecurătoare ceai – 5 lei.”

Culese de DAN LAURENȚIU STOICESCU

● Robert Benchley era cunoscut ca un om care dădea bacșișuri grase cînd i se făcea un serviciu. Dar în cursul unei scurte șederi într-un hotel monden, a observat că nu sînt respectate nici măcar bunele maniere, așa că nu a vrut să ofere nimănui nimic în plus. Plecînd din hotel, socotea că scăpase cu bine de

toți cei care ar fi putut aștepta bacșiș, cînd, în fața portierei deschise, îl găsește pe portarul hotelului, cu mina întinsă: „Nu veți uita de mine, domnule”, îi spuse portarul.

Benchley apucă mina întinsă spre el și o strînse:

„În nici un caz”, spuse el cu multă emoție în voce. „Îți voi scrie”.

● Dirijorul finlandez Boris Sirpo se mutase cu soția într-o casă americană despre care localnicii povesteau că este bîntuită de stafii. Chiar din prima noapte, au fost treziți de

niște sunete sinistre. Speriată, d-na Sirpo își roagă soțul să meargă să vadă ce se întîmplă. „Nu se poate, iubito”, răspunde el „știi că nu vorbesc englezește așa bine ca tine”.

● Noaptea, la ora 2, simțindu-se teribil de rău, pacientul roagă doctorul de casă să vină imediat. Cum era noapte și vreme foarte urîtă afară, pacientul își cere scuze. „Nu face nimic”, răspunde doctorul polițicos „oricum trebuia să mai trec pe la un bolnav din vecinătate, așa că omor doi iepuri dintr-o lovitură”.

TINERETUL ȘI SPIRITUL OLIMPIC

OLIMPISMUL — AFIRMAREA PRINCIPIILOR ETICE COMUNE ÎNTREGII UMANITĂȚII

— Stimate tovarășe Alexandru Șiperco, sînteți unul dintre promotorii spiritului olimpic. Ca vechi militant pe acest tărîm, cu funcții importante în C.I.O., am dori să vă întrebăm, încă de la începutul dialogului nostru, ce înseamnă, de fapt, spiritul olimpic? Ce înseamnă olimpism și mișcare olimpică? Cum se definește ea în epoca contemporană?

— Cu alte cuvinte, să stabilim, de la început, cîteva jaloane: olimpismul sau „spiritul olimpic”, cum îl numiți dumneavoastră, înseamnă, în primul rînd, punerea sportului în slujba umanismului, a formării omului multilateral și armonios dezvoltat fizic și spiritual. Audiența mondială a olimpismului este determinată de faptul că el afirmă acele principii etice care sînt comune întregii umanități, cu excluderea oricăror poziții sectare proprii unor categorii restrînse, cu respingerea oricăror discriminări — de rasă, de religie, politică sau de sex — că el apără demnitatea umană, respinge folosirea drogurilor și violența în lumea sportului, cultivă buna înțelegere și respectul adversarului, urmărește să pună sportul în slujba prieteniei între popoare și a păcii. Mișcarea sportivă olimpică cuprinde pe toți cei ce împărtășesc această concepție a rolului sportului, concepție consemnată în „Cartea Olimpică” elaborată de Comitetul Internațional Olimpic (CIO), ghidul recunoscut al mișcării olimpice și singurul care decide asupra apartenenței la această mișcare. Activitatea Mișcării Olimpice este permanentă, iar Jocurile Olimpice (JO) reprezintă manifestarea ei cea mai importantă. Fondatorul Jocurilor Olimpice moderne — Pierre de Coubertin, mare umanist francez și un prieten al românilor, — pedagog, istoric, literat, un inspirat vizionar și un excepțional organizator, totodată, — a avut ideea de geniu de a reînvia Jocurile Olimpice antice, care s-au serbat neîntrerupt timp de peste 1200 de ani marcînd întreaga istorie a Greciei prin pasul „Olimpiadelor” de patru ani, celebrate de Jocurile ce se desfășurau în sanctuarul Olimpiei. Ele nu aveau un caracter internațional, în sensul modern al cuvîntului, întrunind doar pe greci. — e drept cetățeni ai unor orașe — state independente — iar femeile erau excluse de la ele. CIO, a cărui creație datează din 1894, odată cu hotărîrea de a reînvia J.O., a actualizat neîncetat concepția olimpică a sportului, structurile mișcării olimpice și formula de desfășurare a J.O. Se poate afirma că

azi, cu puține excepții, întreaga mișcare sportivă mondială, care numără peste 300 milioane de membri, este olimpică. Toate campionatele și celelalte acțiuni ale celor 41 de Federații Sportive Internaționale, ca și Jocurile Continentale (Asiatice, Africane, Mediteraneene, ale Continentului sud-american) se desfășoară cu respectarea strictă a regulilor „Cartei Olimpice” și a statutelor acelor federații, care sînt, la rîndul lor, aprobate de către C.I.O. Pe plan național, mișcarea sportivă olimpică este condusă de cele 162 comitete olimpice naționale, care, la rîndul lor, grupează federațiile naționale, pe ramuri de sport. Împreună — CIO, Federațiile sportive internaționale și Comitetele naționale olimpice formează marea familie olimpică

MIȘCAREA OLIMPICĂ — ACTIVITATEA SOCIALĂ CU CEA MAI LARGĂ AUDIENȚĂ

Personal am urmărit patru ediții ale Jocurilor Olimpice, fiecare Olimpiadă cu frământările și istoricul ei, cele de la München, Montreal, Moscova și Los Angeles, relevînd, cum se știe, unele probleme dificile. Dorim să vă întrebăm cu ce probleme se confruntă mișcarea olimpică la ora actuală?

— De la reînvierea J.O. au trecut peste 90 de ani. Ele au supraviețuit, între timp, la două războaie mondiale, la anii de încordare internațională și la tot felul de alte încercări. Mișcarea olimpică, la rîndul ei, reprezintă azi, de departe, activitatea socială cu cea mai largă audiență în lume. Ca atare, ea nu poate să nu sufere și să nu reflecte marile procese ce au loc în lumea contemporană. Accesul la independență a numeroaselor țări, fostele colonii, a adus în sportul olimpic mase mari de practicanți ce se cer încadrate și asistate pentru a ajunge din urmă sportul din țările dezvoltate, a schimbat componența organelor de conducere ale mișcării sportive mondiale, modificînd politica lor, pînă de cîrînd orientată în prea mare măsură spre țările dezvoltate. Televiziunea, devenită globală, a lărgit neînchipuit asistența la manifestările sportive, făcînd ca numărul celor ce urmăresc competițiile din tribunele stadioanelor să reprezinte un procent infim al ansamblului spectatorilor. Miliarde de spectatori privesc manifestările sportive pe micul ecran. Tocmai de aceea impactul manifestărilor negative din întîlnirile internaționale transmise pe micul ecran cere o atenție sporită și măsuri din cele mai drastice împotriva huliganismului. Televiziu-

nea a îmbinat, de asemenea, manifestările sportive cu reclama comercială, aducătoare de mari venituri, împărțite acum, cu organizatorii acestor manifestări, cu țările și cu sportivii participanți la ele. Importanța pe care a căpătat-o, astfel, sportul a permis soluționarea unor situații grele create de factorii politici: în anii '60, C.I.O. a reușit să impună participarea la J.O. și la diverse compionate mondiale a R.D. Germane, în echipă comună cu R.F.G., și apoi separat, în perioada când R.D.G. nu era recunoscută de majoritatea țărilor, iar statele membre ale blocului NATO refuzau să acorde viza de intrare sportivilor est-germani pentru campionatele programate a se desfășura în țările membre ale organizației Tratatului Nord-Atlantic. Același lucru s-a întâmplat cu R.P.D. Coreeană. Rezoluția adoptată de C.I.O. la propunerea reprezentantului român, a permis participarea concomitentă a R.P. Chineze și a Taiwanului, considerat ca provincie a Chinei, la J.O. ce au devenit în ultimul timp obiectul unor presiuni politice, cum a fost atacul terorist cu victime omenești, la Olimpiada de la München din 1972, cele mai recente exemple fiind boicotarea J.O. din 1980, de la Moscova, și neparticiparea unui grup de țări la cele din 1984, de la Los Angeles. S-a încercat, de asemenea, fără succes, subminarea J.O. prin organizarea a tot felul de acțiuni sportive internaționale cu conținut politic, sector. Faptul că Jocurile Olimpice constituie o extraordinară cutie de rezonanță pentru orice se întâmplă în cursul desfășurării lor, datorită audienței uriașe care i se acordă de către Mass-media, face ca ele să reprezinte o țintă potențială pentru acțiunile teroriste, cum spuneam, ca cele de la J.O. din 1972 de la München. Dar spiritul olimpic învinge, pentru că apără adevărul și demnitatea umană, promovează prietenia și virtuțile tinereții.

FAMILIA SPORTURILOR OLIMPICE SPOREȘTE CONTINUU: CUM ARATĂ VIITORUL?

— Au fost cooptate, în familia olimpică, sporturi ce figurează pe lista disciplinelor care promovează profesionalismul. Un exemplu este tenisul de cîmp. Cum se împacă această măsură a C.I.O. cu Carta Olimpică?

— Admiterea de către Biroul Executiv al C.I.O., a tenisului în programul J.O., cu titlu experimental la Olimpiada de la Los Angeles, și sub rezerva ratificării acestei decizii de către Sesiunea C.I.O., din luna mai 1987 de la Istanbul, cînd s-a și hotărît intrarea oficială a tenisului în competițiile olimpice, oglindește orientarea C.I.O. către crearea de condiții egale tuturor sportivilor de performanță, indiferent de regimul politic al țării lor și de modalitatea în care li se asigură existența.

Apreciind că asistența materială a sportivilor, sub diverse forme, răspunde cerințelor sportului de azi, C.I.O. nu acceptă în familia olimpică decât acei sportivi care sînt controlați de către federațiile lor internaționale, potrivit statutelor acestora, aprobate la rîndul lor de C.I.O., ca fiind conforme cu „Cartea Olimpică”. Aceasta nu admite în viața sportivă pe cei ce practică discriminarea, folosesc drogurile, dau dovadă de violență pretinzînd, totodată, ca sportul să se conformeze regulilor de fair-play în competiții. Cei ce sînt profesioniști, în adevărată accepție a cuvîntului, adică nu sînt membri ai Federațiilor internaționale, nu se supun regulilor acestora, atît a celor tehnice competiționale, cît și a celor de comportare, de ținută morală, etică și sportivă, fiind în cele mai multe cazuri

proprietatea unor promotori afaceriști, ei rămînd excluși din viața sportivă olimpică. Tenismenii primesc prime pentru participarea la concursurile internaționale, dar ei sînt membri ai Federației Internaționale și se supun regulilor acesteia, aprobate de C.I.O. Pentru participarea la Jocuri ei nu pot primi prime, nu se pot preta la reclamă comercială și trebuie să se supună testului medical anti-doping. Cred că e cazul să subliniez, aici, faptul că acceptînd o federație internațională în Mișcarea Olimpică, C.I.O. extinde autoritatea olimpismului și a „Cartei Olimpice” asupra a milioane de practicanți ai sportului respectiv din rîndul cărora sportivii de înaltă performanță asistați, sub o formă sau alta, reprezintă o infimă minoritate.

— După toate cele spuse, cum vedeți viitorul J.O.? Care este principalul cîștig al concurenței statelor (țările gazdă) pentru organizarea de excepție a fiecărei ediții? Continuînd ideea, să observăm, deci, că Olimpiadele nu sînt probleme de indivizi, sînt probleme de stat, de guverne, de bugete naționale. Cum se realizează colaborarea C.I.O. cu țările organizatoare ale J.O.?

— Fiecare ediție a J.O. este mai grandioasă, aș putea spune, decît cea precedentă, sumele investite în organizarea Jocurilor de vară, de exemplu, ridicîndu-se uneori pînă la 3 miliarde dolari. La un moment dat, s-au făcut auzite voci care afirmau că acest gigantism va duce la prăbușirea lor, lipsind candidații care să le organizeze. Contractele pentru difuzarea lor prin televiziune au adus, însă, în ultimii ani, sute de milioane de dolari organizatorilor și C.I.O. Veniturile rezultate din turism, propulsarea țărilor gazdă în atenția mondială cu toate efectele pozitive pe plan economic și politic au făcut ca teama de un imens deficit să treacă pe al doilea plan și, astfel, la alegerea organizatorilor Jocurilor din 1992, care a avut loc la Lausanne, în octombrie 1986, s-au prezentat 6 candidați pentru Jocurile de Vară și 7 pentru Jocurile de Iarnă, delegațiile orașelor candidate fiind conduse de prim-ministrul Franței, Spaniei, Olandei, de regina Suediei și de alți înalți demnitari. De J.O. beneficiază atît mișcarea sportivă, cît și orașul și țara în care ele se organizează. Rămîn în urma lor nu numai baze sportive ultramoderne, dar și sisteme de comunicații ultra moderne concepute să deservesc circa 10 000 de ziaristi, rețele ameliorate de hoteluri, tot felul de instalații necesare pentru a face față afliuenței de sportivi și spectatori. Și să nu uităm profunda modificare a spiritului populației locale, deschiderea ei spre lumea diversă pe care o primește în sînul ei pe timpul Jocurilor. Spațiul nu-mi permite decît să enumer ceea ce implică organizarea Jocurilor: 50 000 personal auxiliar; 15 000 personal de securitate; 10 000 de ziaristi, selecționați dintr-un număr mult mai mare de solicitanți; sisteme de telecomunicații din cele mai sofisticate; investiții uriașe în bazele sportive de concurs și antrenament, de fiecare dată dintre cele mai mari și mai elaborate din lume. Importanța Jocurilor nu se rezumă numai la orașul și țara care le găzduiesc, ci se extinde asupra întregii regiuni.

ROMÂNIA — MEREU PRINTRE PRIMELE ȚĂRI DIN LUME ÎN IERARHIILE OLIMPICE

— Ce rol a avut de-a lungul timpului prezența României în mișcarea olimpică? Cum au fost priviți și apreciați mesagerii ei, marii campioni olimpici, de la Carpați și Dunăre?

— Mi-ar trebui mult mai mult spațiu, decît cel permis de un interviu, ca să vorbesc despre marile succese ale României la J.O. bine cunoscute, de altfel, publicul nostru, care urmărește cu pasiune și dragoste lupta dusă de sportivii români pentru a reprezenta cu cînstă mîndra țară de la Carpați și Dunăre. Aș vrea să remarc doar constanța succeseilor sportivilor români care, de la surpriza pe care au provocat-o la Melbourne, în 1956, pînă la aceea de la Los Angeles, în ultimii 30 de ani n-au ieșit din grupul primelor 10 țări din lume, după numărul medaliilor obținute, apropiindu-se de vîrfurile clasamentului neoficial pe țări în ultimele ediții ale J.O., lăsînd în urmă multe din tradiționalele „mari puteri” în domeniul sportului. Va rămîne de neuitat pentru toți cei ce au asistat în tribunele marelui stadion „Colosseum” din Los Angeles la deschiderea Jocurilor, momentul cînd, la intrarea delegației României pe stadion, întreaga asistență s-a ridicat în picioare, în frunte cu președintele Statelor Unite, ca să salute cu aplauze frenetice pe sportivii români. În loja prezidențială s-a aflat Nadia Comăneci, marea și neegalată noastră sportivă, care, împreună cu ceilalți campioni români, al căror număr este prea mare ca să-i pot enumera aici, a contribuit la sporirea popularității României pe toate meridianele globului.

OLIMPIADELE — MANIFESTĂRI DE CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE

— Prin ce atribute se încadrează Olimpiadele (olimpismul) în fenomenele de cultură și civilizație ale lumii? Dacă sportul este un factor educativ-formativ pentru tîna generație, care sînt atributele (funcțiile) umaniste ale olimpismului? Se poate vorbi de o vocație a păcii, a prieteniei și colaborării între națiuni, și spiritul olimpic?

— După cum am spus, Olimpismul, sau concepția olimpică a sportului reprezintă punerea acestuia în slujba umanismului, a prieteniei și respectului între oameni, a bunei înțelegeri între popoare și a păcii în lume. Trăsătura caracteristică a olimpismului care i-a asigurat audiența universală este ansamblarea într-o concepție coerentă, a ceea ce reprezintă fondul umanist comun al concepțiilor etice al tuturor popoarelor și respingerea oricăror poziții partizane de orice natură ar fi ele — politice, religioase, sociale — care ar putea exclude o categorie sau alta. J.O. reprezintă, fără îndoială, cea mai grandioasă manifestare a umanității, care reunește, prin intermediul televiziunii trei miliarde de spectatori din întreaga lume. Impactul lor asupra ideilor, concepțiilor, mentalităților oamenilor este imens. Ele demonstrează pe viu posibilitatea stabilirii relațiilor umane de prietenie și bună înțelegere, dincolo de deosebiri de limbă, de concepții politice sau de credințe religioase. Ele pun în evidență reprezentanții ai regiunilor situate în afara circuitelor obișnuite ale relațiilor internaționale, categorii pînă de curînd oprite, și contribuie la descătușarea femeilor, pentru început, prin sport. Întîlnirea tineretului de pretutindeni în tradiționalul sat olimpic, ca și aceea a iubitorilor de sport veniți din toate părțile lumii, presiunea pe care ei o exercită asupra unor bariere artificiale politice și de altă natură, care tind să împiedice această comuniune, obligă factorii politici de decizie să se plieze la realitățile progresului omenirii pe calea păcii, a unei mai bune înțelegeri între popoare.

— Cine sînt membrii C.I.O. și care sînt criteriile de acordare a acestor funcții de înaltă cînstă, demnitate și

onoare? Cum este reprezentată țara noastră în organismele olimpice?

— N-ar fi exagerat să se afirme că C.I.O., ocupă un loc cu totul aparte între marile organizații mondiale, fiind unicul organism cu chemare universală, care este reprezentativ și executiv, în același timp, rîmînd, în principiu, în afara influențelor politice sau suferind aceste influențe în cea mai mică măsură posibilă. Ceea ce a determinat stabilitatea C.I.O., care curînd își va serba o sută de ani de existență, timp în care a reușit să-și îndeplinească misiunea pe care și-a asumat-o, este statutul membrilor C.I.O., conceput de fondatorul său, Pierre de Coubertin. O persoană este cooptată de C.I.O. la recomandarea unui Comitet Olimpic național, al unei țări în care sportul este suficient de dezvoltat pentru a participa activ la relațiile sportive internaționale. Sînt preferate personalități care se bucură de suficientă autoritate ca să poată susține poziția C.I.O. la nivelul conducerii statului. Odată admis, membrul C.I.O. devine reprezentant al C.I.O. pentru țara respectivă. Pentru a i se asigura independența, un membru al C.I.O., odată ales, rămîne membru al acestuia pe viață, sau, pentru cei primiți mai recent, pînă la 75 de ani. C.I.O. numără printre actualii sau foștii săi membri, șefi de stat sau de guvern, miniștri și ambasadori, importanți oameni de afaceri, generali, oameni de cultură, uniți toți prin dragostea pentru sport, majoritatea sportivi activi în tinerețe, mulți ocupînd și în prezent funcții alese în conducerea organizațiilor sportive internaționale. Ei nu pot fi remunerați pentru activitatea lor în C.I.O., în organismele sportive din care fac parte. S-au făcut, în decursul timpului, propuneri, de către cei ce ar fi doriți să supună C.I.O. și Mișcarea Olimpică autorității unor factori politici, ca C.I.O. să fie format din reprezentanți ai diverselor țări după modelul O.N.U., omîindu-se să se menționeze că O.N.U. nu poate adopta decizii obligatorii pentru membrii săi, ci doar Consiliul de Securitate. La ce rezultate s-ar fi ajuns a arătat experiența campaniei de boicotare a Jocurilor Olimpice de la Moscova, inițiate de președintele S.U.A., de atunci, căreia i s-au alăturat, practic, toți conducătorii țărilor Europei Occidentale. Acțiunea a eșuat, intrucît toți cei 81 de membri ai C.I.O. au susținut tînera J.O. de la Moscova, inclusiv membrii C.I.O. din țările ale căror guverne susțineau boicotul. În ceea ce privește, am fost precedat în C.I.O. de doi membri: Prințul Valentin Bibescu, mare sportiv și unul din primii aviatori din lume și Senatorul Plagino, animator al sportului român, care a îndeplinit această funcție pînă la moartea lui, survenită în 1948. După o îndelungată candidatură, am fost ales ca membru în C.I.O. în anul 1955, și, de atunci am participat la 17 ediții ale J.O. de Vară și de Iarnă și la peste 40 de sesiuni ale C.I.O., rîspunzînd de numeroase domenii de activitate în cadrul Mișcării Olimpice și îndeplinind funcțiile de membru al Biroului Executiv și de vicepreședinte al C.I.O.

EROII ARENELOR OLIMPICE, EROI AI LITERATURII

— Există vreo legătură între spiritul olimpic, între J.O. și literatură? Cum explicați că mari scriitori, chiar laureați ai Premiului Nobel, s-au aplecat, s-au pasionat, au scris despre Olimpiade și despre olimpism?

— Numeroși oameni de cultură și litere au acordat atenție sportului în general și celui olimpic în special: pe măsura importanței sale în viața omenirii, a locului ocu-

pat de el în viața omului modern, a rolului său formativ al ființei umane, al fenomenului cultural pe care-l reprezintă în societatea de azi. De la marele Pindar al antichității, la Byron, Jack London și Scot Fitzgerald, la Faulkner și Canon Doyle, la Ebert și Montherlant, Lacoutouire și Prevost, Chabrol și Magnon, Ortega y Gasset și Unamuno, Flores și Pavon, Camus și Giraudoux, Blikendorfer și Bertold Brecht, lista celor care, sub o formă sau alta, s-au lăsat atrași de fenomenul sportiv pare să se întindă la nesfârșit. Fascinația și universalitatea spectacolului sportiv, eroii arenelor olimpice i-au atras pe mulți scriitori cu o irezistibilă chemare, în lumea sportului găsind subiecte de cărți nemuritoare. Numeroase institute care sînt dedicate filosofiei, sociologiei și psihologiei sportului și olimpismului, o Academie Internațională Olimpică și aproape 30 de filiale ale sale în diverse țări ale lumii, contribuie la studierea acestui extensiv și important fenomen social al societății noastre de azi. Aproape 50 de muzee permanente ale sportului olimpic și numeroase expoziții de pictură și sculptură, unele pe teme sportive, precum și alte manifestări artistice, care ilustrează cultura și civilizația popoarelor, reflectă legătura între sport și artă, întregesc tabloul sportului considerat ca fenomen cultural și de civilizație.

— Ce au însemnat pentru Dvs. călătoriile olimpice? Ce înseamnă ele pentru sportivi? Vă întreb aceasta pentru că „Notele de călătorie” din Franța, Suedia, Mexic, Grecia, semnate de Dvs, sînt lucrări literare de referință în domeniu. Activitatea Dvs., prodigioasă în lumea olimpică se va converti în lucrări beletristice sau de specialitate?

— Sportivii, în general, călătoresc mult, și acest contact permanent cu tinerii din cele mai diferite țări le întărește convingerea în unitatea omenirii, buna înțelegere, respectul și toleranța față de alții, îi îmbogățește spiritual, în contact cu cele mai diverse culturi și cu tradițiile și spiritualitatea popoarelor de pretutindeni. Eu însumi am călătorit mult, ce e drept nu numai în legătură cu sportul, am vizitat peste 50 de țări, de pe toate continentele, am avut prilejul să întâlnesc mari personalități ale lumii politice și culturale, șefi de state și de guverne, să vizitez locuri greu accesibile, să particip la evenimente deosebite, să duc tratative în cadrul organizațiilor și organismelor mondiale care depășesc cadrul sportului, întrucît, de la un anume nivel în sus, nu problemele de tehnică sportivă fac obiectul discuțiilor, ci cele de politică, să asist la acțiuni culturale remarcabile, să parcurg, cred, mii de kilometri prin muzee, să admir marile creații ale geniului uman. Formația mea de scriitor și ziarist, din trecut, mă fac să umplu carnete după carnete de însemnări, pe care le fac la fața locului, oprindu-mă pe stradă să notez cite o idee, folosind orele de călătorii cu avionul și trenul. Preocupările mele de istoric amator m-au ajutat să capăt o viziune dacă nu neapărat originală în detaliu, dar proprie în compararea elementelor de civilizație și cultură de pretutindeni. Nu pierd încă speranța ca în anii care mi-au rămas de trăit, să pot asambla măcar o parte din materialul adunat și să scriu...

VASILE CĂBULEA

A XXIV-a ediție a Olimpiadei de vară-Seul '88

24 de medalii (7 de aur) pentru sportul românesc

PRIVIND ÎNAPOI CU MÎNDRIE

Între 17 septembrie și 2 octombrie, la Seul a avut loc cea de a XXIV-a ediție a Jocurilor Olimpice de vară, competiție de vîrf a sportului mondial, care a reunit peste 14 000 de sportivi și tehnicieni din 161 de țări ale lumii. Printre aceștia și 64 de sportivi români, prezenți la 10 dintre cele 23 de discipline înscrise în programul Jocurilor. O delegație nu foarte numeroasă, deci, dar de valoare, avînd în vedere că, pînă în finalul întrecerilor, reprezentanții noștri vor cucerii 24 de medalii — 7 de aur, 11 de argint și 6 de bronz — urcînd pe podiumul de premiere la 8 dintre cele 10 discipline în care au luat startul și făcînd astfel ca delegația României să se situeze, din nou, printre fruntașele J.O.

Pînă la ora bilanțului olimpic '88, pînă la emoțiile pe care le-am trăit pe întreaga durată a acestei Olim-

piade și pe care le vom retrăi în rîndurile următoare, să aruncăm o privire retrospectivă asupra tabloului prezențelor românești la edițiile de pînă acum ale J.O.:

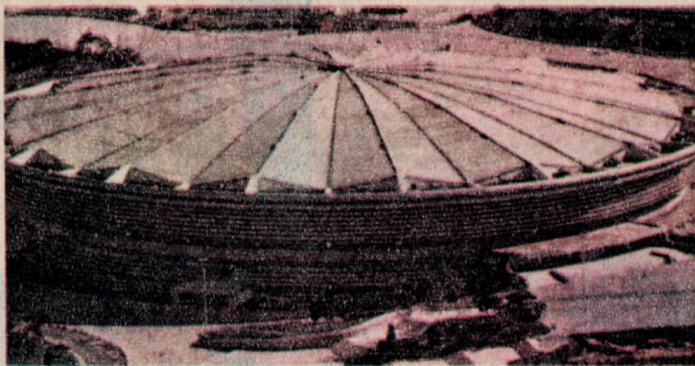
Olimpiada	Aur	Argint	Bronz	Total
1924 — Paris	—	—	1	1
1928 — Amsterdam	—	—	—	—
1936 — Berlin	—	1	—	1
1952 — Helsinki	1	1	2	4
1956 — Melbourne	5	3	5	13
1960 — Romă	3	1	6	10
1964 — Tokio	2	4	6	12
1968 — Mexic	4	6	5	15
1972 — München	3	6	7	16
1976 — Montreal	4	9	14	27
1980 — Moscova	6	6	13	25
1984 — Los Angeles	20	16	17	53

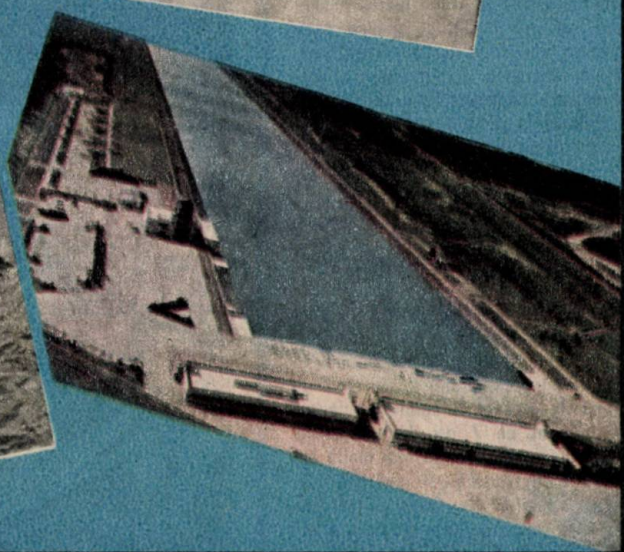

Cum nu se poate mai clar acest palmares olimpic, în care creșterile sportului românesc sînt ilustrate în mod special de medaliile de aur. Și, ținînd cont de faptul că, după cum scriam mai sus, la Seul a fost Olimpiada cu cel mai mare număr de țări prezente, bilanțul delegației noastre poate fi apreciat ca valoros. Și, privind înapoi cu mîndrie, avem încă o dată garanția trecutului mereu ascendent, pe linia tradițiilor unanim recunoscute ale sportului românesc, expresie elocventă a capacității mișcării noastre sportive, care se dezvoltă viguros, sub semnul condițiilor excelente asigurate practicării sportului în țara noastră de conducerea partidului și statului.

ÎNȚII, DESPRE AURUL OLIMPIC ROMÂNESC

În lumea sportului există o vorbă, frumoasă și plină de tîlc: „Imnul se cîntă numai pentru campioni!” Ei bine, pentru campionii noștri, la Seul Imnul de stat al României socialiste s-a intonat de 7 ori, făcîndu-ne să trăim momente de cea mai înaltă satisfacție patriotică și sportivă. Lidera delegației României a fost, de departe, excepționala gimnastă din Deva Daniela Silivaș, cea care — cu

un total de 6 medalii olimpice, dintre care nu mai puțin de 3 de aur — a intrat definitiv în galeria celor mai strălucitori campioni olimpici. Probându-și înalta clasă internațională și valoarea de excepție, fiind o nouă ilustrare a valorii școlii românești de gimnastică feminină, tripla campioană olimpică Daniela Silivaș a fost, în mod indiscutabil, cea mai valoroasă sportivă din concursul olimpic de gimnastică, mărturie stind nu numai cele trei titluri (din patru) obținute în finalele pe aparate, dar și impresionanta suită a notelor de 10 (șase la număr) și impresia generală pe care a lăsat-o în concurs. Nu mai puțin strălucitoare au fost schifistele **Rodica Arba** și **Olga Homeghi**, campioane olimpice la 2 rame și medaliat cu argint, apoi, în proba de 8+1, alături de celelalte componente ale echipajului românesc. De numeroase și binemeritate elogi s-a bucurat și atleta bucureșteancă **Paula Ivan**, campioană olimpică la 1 500 m și vicecampioană la 3 000m, la capătul unor finale în care a impresionat asistența, realizând și excelente performanțe de timp, care au însemnat noi recorduri ale României. **Sorin Babii**, surprinzătorul dar merituosul campion olimpic din proba de pistol liber, a purtat mai departe tradițiile școlii românești de tir, iar luptătorul **Vasile Pușcașu**, campion olimpic la cat. 100 kg, stilul liber, a cucerit la rândul său o prețioasă și strălucitoare medalie de aur românească. Tuturor campionilor noștri de la Seul, calde felicitări pentru comportarea excepțională și pentru rezultatele de vîrf, datorită cărora Imnul de Stat al României socialiste s-a intonat de 7 ori și la această cea mai mare Olimpiadă de pînă acum!

ÎNVIINGĂTORII DE PE LOCUL ...2!

Avînd sclipiri vecine cu cele ale aurului olimpic, medaliile de argint au răsplătit mereu învingătorii de pe locurile... secunde, adică pe acei sportivi care au pierdut (de foarte puțin, în majoritatea cazurilor!) titlurile olimpice. Nu mai puțin de 11 asemenea medalii au cucerit sportivii noștri la Seul și absolut toate sînt demne de laude și de elogi, pornind de la „argintul” **Danielei Silivaș** la individual compus (practic un... aur, avînd în vedere cele numai 25 de miimi și ciudățeniile arbitrajului) și pînă la medaliile obținute de: **Paula**,

Ivan, **Noemi Lung**, **Gabriela Potorac**, **Daniel Dumitrescu**, **Nicu Vlad**, echipa feminină de gimnastică și patru echipaje de schi, feminine și masculine. Despre toți acești medaliați și despre ceilalți sportivi care au urmat pe podiumul olimpic la Seul, numai cuvinte bune, alături de

felicitările noastre și de convingerea că sportul românesc și-a făcut din nou datoria. Că se putea și mai bine, însă, asta e altceva, despre care vom vorbi în paginile ziarului nostru.

Grupaj realizat de
TOMA ALEXANDRESCU

OLIMPIADA '88 ÎN IPOSTAZE INEDITE!

Cea mai mare și mai importantă competiție sportivă de pe Terra este Olimpiada de vară. Eveniment de referință a lumii sportului. Ea stabilește ierarhiile sportive, valoarea recordurilor și, prin aceasta, gradul de dezvoltare a mișcării sportive mondiale și în fiecare țară în parte.

Evenimentul sportiv al anului '88, care polarizează interesul amatorilor de sport de pe întregul glob pământesc, îl constituie Jocurile Olimpice programate la Seul, în perioada 17 septembrie pînă la 2 octombrie. În aceste două săptămîni peste 13 500 de sportivi, reprezentanți a peste 160 de țări participante — ambele, recorduri absolute — vor lua startul la cele 27 discipline înscrise în programul J.O. Evenimentul reunește, în universul olimpic de la Seul, 10 600 ziaristi și comentatori la care se mai adaugă 3 000 de oficiali (antrenori, arbitri, reprezentanți ai federațiilor și organismelor sportive internaționale și naționale etc.). Se consideră că actuala ediție a J.O. din Coreea de Sud va beneficia de o super-organizare, întrecînd toate edițiile precedente, bazele sportive — pe care le vom prezenta în cele ce urmează — gata de funcționare și experimentare încă de acum cîțiva ani, atingînd apogeul perfecțiunii. Toate acestea — ca și ambianța de concurs, temperatura continentală — în jur de 21 grade — prezența reprezentanților tuturor țărilor de pe Terra — îi determină pe specialiști să afirme că concurenții au toate condițiile să-și demonstreze talentul, măiestria și valoarea și să dobindească recorduri fără precedent, să realizeze — metaforic vorbind — performanțele sportive ale secolului viitor.

Nu ne îndoiim că J.O. de la Seul vor consacra în Pantheonul campionilor olimpici nemuritori și cîțiva dintre reprezentanții tricolorului românesc.

AICI AU FOST GĂZDUITE ÎNTECERILE OLIMPICE

Au fost construite 15 baze sportive noi, dotate cu instalațiile cele mai moderne, în care estetica arhitecturii, fantezia creatoare și ineditul, se îmbină armonios, cu utilul, cu ultima expresie a perfecțiunii tehnicii și electronicii. În tribunele celor 15 baze pot lua loc deodată, 277 696 spectatori! Iată-le, prezentate pe scurt:

● **STADIONUL OLIMPIC.** Un imens oval, cu tribune acoperite, construit după cea mai modernă arhitectură și estetică. Are o capacitate de 100 000 de locuri, dispune de două niveluri. Echipat cu instalații ultramoderne, un ecran-video gigantic, sistem de sonorizare, instalație de noaptea, tabelă electronică de afișaj pentru rezultate, sisteme de memorizare, etc., marele stadion olimpic va fi, deopotrivă, gazda întrecerilor atletice, a unor finale de rezonanță în alte discipline și, desigur, fotbalul — dar și locul unde se vor desfășura festivitățile de deschidere și închidere a Jocurilor.

● **SALA OLIMPICĂ DE GIMNASTICĂ.** Construcția după ultimele reguli și inspirații ale arhitecturii... spor-

tive, cu acoperiș de sticlă, avînd o suprafață de peste 30 de mii de metri pătrați, sala olimpică de gimnastică, cu o capacitate de 15 000 locuri va găzdui întrecerile de gimnastică și finala de handbal masculin.

● **STADIONUL KWANGJU.** În localitatea Kwangju, Chollanam-do, s-a construit un frumos stadion, cu o capacitate de 30 000 locuri — tribune în culori vii, în aer liber, cu instalații de noaptea, unde vor fi programate meciurile de fotbal.

● **GIMNAZIUL OLIMPIC DE SCRIMĂ.** Construcție splendidă, cu acoperișul cupolei transparent, în valuri, are o suprafață de peste 16 mii m.p. și o capacitate de 7 000 locuri, care va găzdui întrecerile de scrimă.

● **STADIONUL SONGNAM.** Cu 27 000 locuri, o suprafață de 103 430 m.p., cu tribune, în aer liber, în culori pastelate și noaptea, pe stadionul Songnam vor fi programate întrecerile de hochei pe iarbă.

● **GIMNAZIUL SUWON.** Sala cu o cupolă rotundă imensă, de o construcție ingenioasă, avînd o suprafață de 8 700 m.p. și o capacitate de 5 145 locuri, va găzdui întrecerile de handbal.

● **GIMNAZIUL OLIMPIC DE HALTERE.** Construită într-un stil specific locurilor, sala (10 716 m.p., 4 000 locuri), va fi gazda întrecerilor de haltere.

● **BAZINUL REGATELOR DE PE FLUVIUL HAN.** Lacul artificial, rezervat întrecerilor de caiac-canoe, construit pe fluviul Han, are o suprafață de 661 000 m.p. iar tribunele pot primi 25 000 spectatori.

● **GIMNAZIUL SANGMU.** Sala destinată întrecerilor de lupte greco-romane și libere, are o suprafață de 7 690 m.p. și o capacitate de 5 000 locuri.

● **COMPLEXUL OLIMPIC DE TENIS.** Intrat în familia sporturilor „olimpice”, tenisul de cîmp va debuta competițional, în condiții excelente: complexul de tenis numără 18 terenuri, iar tribunele stadionului central totalizează 15 000 locuri.

● **VELODROMUL OLIMPIC.** Superbă și această construcție nouă, (26 200 m.p.) destinată întrecerilor de ciclism, care în afară de ovalul de beton, dispune de tribune pentru 6 300 spectatori.

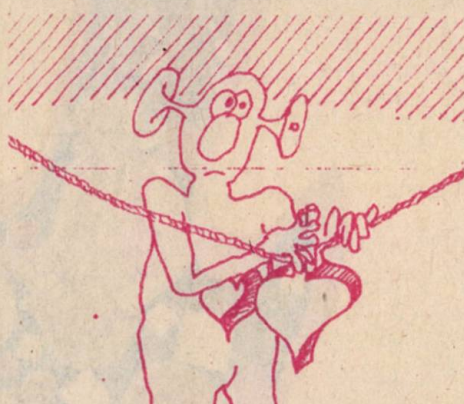
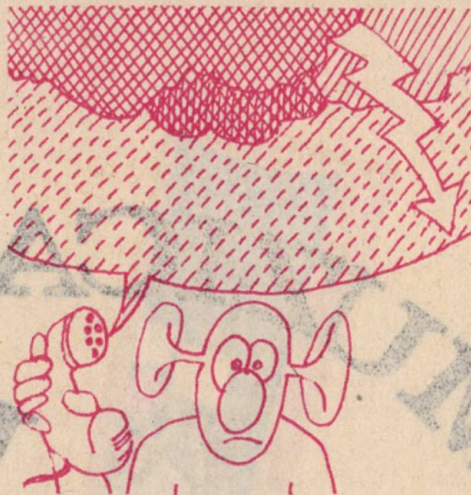
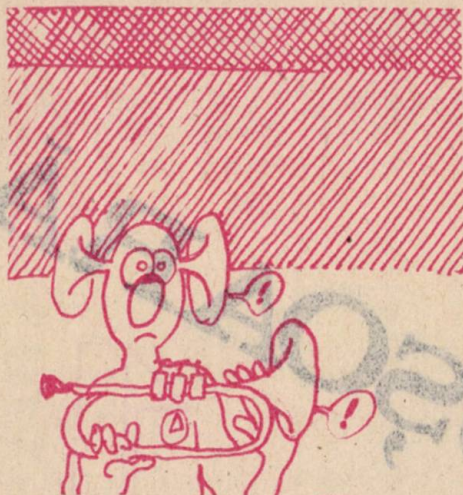
● **GIMNAZIUL UNIVERSITAR CHAMSHIL.** Rîngurile de box sînt instalate într-o sală care se întinde pe o suprafață de 118 000 m.p. și dispune de tribune în care pot lua loc 7 500 de iubitori ai „nobilei arte”.

● **PISCINA OLIMPICĂ.** O construcție unică, acoperită, dispusă pe o suprafață de 24 775 m.p. cu tribune pentru 10 000 spectatori. Aici se vor desfășura întrecerile de natație (înot, înot sincron, polo).

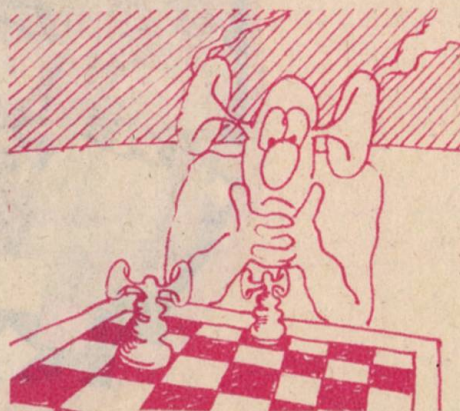
● **GIMNAZIUL CHAMSHIL.** Baschetul, cu o uriașă audiență, dispune de o construcție proprie, de mare frumusețe: sala de la Gimnaziul Chamshil, cu o suprafață de 29 000 m.p. și tribune cu o capacitate de 12 751 locuri.

● **Mascota acestei ediții a Jocurilor Olimpice este tigrișorul „Hodori” simpatic, după cum puteți constata singuri.**

VASILE CĂBULEA

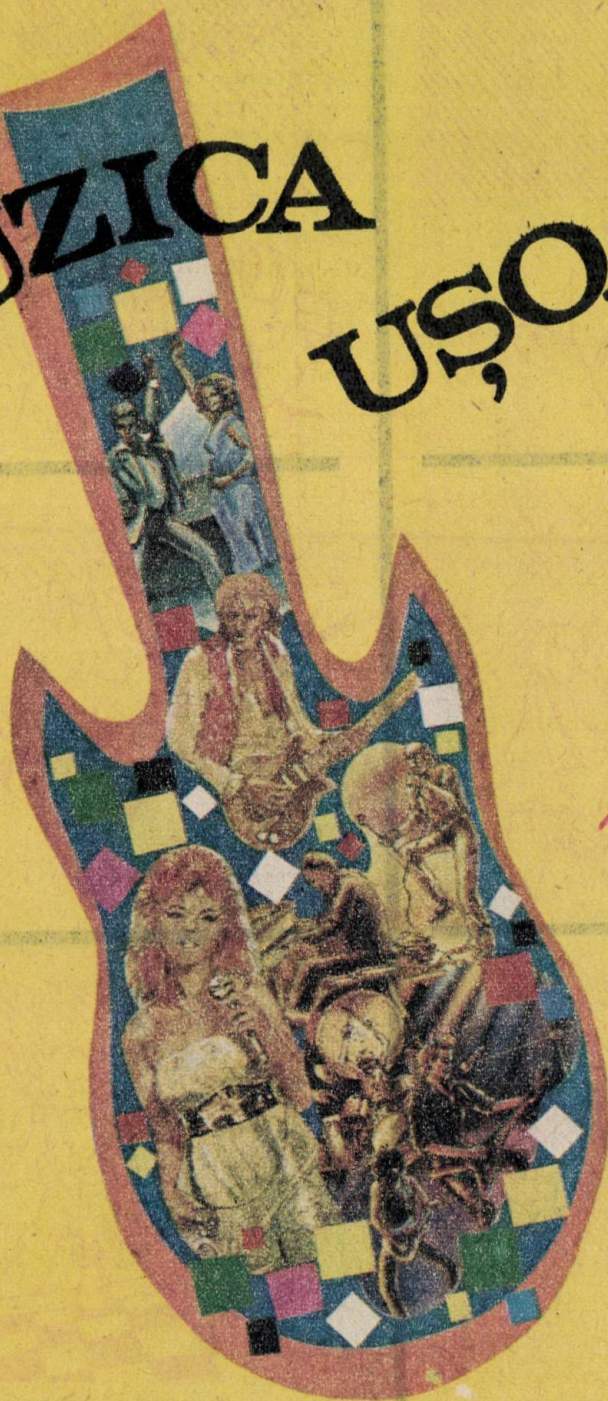

DINTRE ZECI DE CATARGE.
DINTRE MII DE CATARGE...

Caricaturi de GHEORGHE BEJAN

MUZICA UȘOARĂ

1989

MAISON MARTIN MARGIELA

Concursuri, concursuri...

ALEXANDRA CANAREICA

GABRIEL COTAIBIȚĂ

GABRIELA SAUCIUC

Firește, orice iubitor al muzicii ușoare românești, atunci când va fi întrebat care este manifestarea muzicală nr. 1 a genului își va răspunde: **concursul de la Mamaia!** La ora când predăm aceste rânduri mai sînt mai bine de 30 de zile pînă la primul gong al ediției '88. Ceea ce știm deja sînt datele de desfășurare (31 august—4 septembrie), faptul că și de această dată competiția va fi precedată de 6 concerte-avanpremieră Mamaia '88, în stațiunile de pe litoral, cu tineri din secțiunea de „interpretare”, plus recitalurile unor Gabriel Cotaibiță, Loredana Groza, Cătălin Crișan — (deci săli arhipline asigurate!), că și anul acesta concurenții au fost pregătiți în cadrul unui „curs intensiv de vară”, sub îndrumarea unor dascăli reputați, cum ar fi Camelia Dăscălescu, Titel Popovici, Dumitru Lupu. Despre acest curs am solicitat câteva amănunte tovarășului secretar de stat Ladislau Hegedus: „Este o școală la care de fapt învățăm și noi: fiind o acțiune fină, ne perfecționăm și noi din mers! Important este ca acești tineri să nu fie lăsați la voia întâmplării, noi fiind cu toții răspunzători de afirmarea sau de ratarea lor. În fond, unii vor îmbrățișa cariera artistică, poate, alții — nu, dar deocamdată se cuvine să-i punem cît mai bine în valoare pe cei selecționați (au fost, inițial, peste o sută), sprijinindu-ne, astfel,

proprile opțiuni”. La același etaj de la Consiliul culturii și educației socialiste, unde, o știe oricine, se află „motorul” tuturor manifestărilor importante ale genului (revigorat în anii din urmă, cu beneficii vizibile, cum se spune, cu ochiul liber), am mai aflat câteva amănunte, nu neapărat de senzație, legate de concurs. Am intrat, deci, în febra organizării (sau a... organizatorilor!), asistînd la telefoane, parcurînd partituri, fișe, texte, urmărind legătura menținută continuu cu ceilalți organizatori, Radioteleviziunea Română și Uniunea compozitorilor și muzicologilor. De aici, de la acest etaj, pornesc firele prin intermediul cărora concursul devine an de an mai diversificat, mai atractiv. Ne grăbim spre biroul lui Eugen Aron, știînd că după ora 11 nu mai este de găsit: beneficiînd din plin de bucuriile caniculei în mijloacele de transport în comun, aleargă de la televiziune la radio și de aici la Electrecord, cu scurte stagii... pe litoral, unde pregătirile sînt de asemenea în toi. Urgența numărului unu: repetițiile legate de piesele în primă audiență (atît de la „creație”, cît și cele încredințate tinerilor soliști de la „interpretare”), problemă ce dă insomnii și redactorului TV Mariana Șoitu. Orchestrele repetă din plin: cea a Radioteleviziunii (dirijor Cornel Popescu), grupurile conduse de compozitorii Ionel Tudor și Alexandru

Wilmanyi, iar pe litoral și orchestra Teatrului „Fantasio” (dirijor: compozitorul Aurel Manolache). Vor fi și de această dată discurile festivalului la standuri chiar în zilele desfășurării sale? Și iată că am ajuns, pe ne-simțite, la cei care urcă pe scenă (chiar dacă o fac numai la repetiții!), adică la realizatori. O parte din ei au fost amintiți anterior (Mariana Șoitu, Eugen Aron, dirijorii ș.a.). Ceilalți sînt: regizorul artistic Bițu Fălticeneanu, de la Teatrul satiric-muzical „C. Tănase” (adevărat „veteran”, el se simte aici ca un pește în apă, și asta nu datorită apropierii Mării Negre, ci unei experiențe călîte și la concursul „Melodii”, de la București), scenograful Dana Moraru și Cornel Ionescu (de la TV), tot de la televiziune redactorul muzical Nicoleta Păun, regizoarea de montaj Doina Anastasiu (indiferent dacă soțul ei, apreciatul interpret Dorin Anastasiu va figura sau nu în program!), reprezentanții fiecăruia din cele trei organisme co-organizatoare, ai A.R.I.A. (invitarea unor impresari de peste hotare s-ar impune, pentru a facilita cunoașterea talentelor, a valorilor muzicii noastre ușoare, reunite „în plin” la Mamaia). Între aceștia din urmă, la loc de frunte, neobositul șef al Filialei „Litoral” a A.R.I.A., Sebastian Tașcă, care ordonează ca într-un computer cazarea, masa, transportul și mai ales „tragică” pro-

blemă a biletelor pentru spectacole (n-am vrea să fim în locul lui în acea perioadă; noroc că are grijă să nu fie niciodată găsit!). Și tot la realizatori, deși pe ei îi vedeți pe scenă, cei care vor fi alături de orchestre și soliști: membrii grupurilor vocale „Choralis” și „Armonia”-ambele instruite în cadrul Ansamblului artistic al U.T.C. de dirijorul Voicu Enăchescu. În ceea ce privește tinerii concurenți, este prematur să facem anticipări, chiar dacă ne încearcă mîhnirea, neînțelegînd deloc cum tineri de mare talent cum ar fi Melania Zăgrean-Pop, grupul Stil, Iolanda Grecu, Corina Moldovan, Brîndușa Axînte, Olga Bălan n-au fost selecționați... Tot ce putem spera este că se vor afirma tineri... cu adevărat tineri, soliști cu o apariție scenică modernă, cuceritoare, decontractată-recomandînd juriului să țină seama și de acest aspect la edițiile viitoare.

CORINA CHIRIAC

CĂTĂLIN CRIȘAN

GABRIEL DOROBANȚU

O altă competiție majoră a genului din anul 1988 a fost „Melodii '87” — necesară și grăitoare trecere în revistă a realizărilor din anul precedent. Chiar dacă am fi dorit ca tineretului să fie mai „apăsător” prezent, pentru că este mai mult decît evident că el a preluat pozițiile fruntașe, idoli chemîndu-se astăzi Gabriel Cota-biță, Cătălin Crișan, Gabriel Dorobanțu, Ileana Șipoteanu, Loredana Groza, Ricky Dandel, venind serios din urmă Anca Țurcașiu sau Daniel Iordăchioae. Oricum, ne-a bucurat mult premiarea unei melodii compuse de Dandel („Cu tine”, pe versurile poetului Dan Verona), a unor piese cîntate de Anca Țurcașiu („Visez o primăvară” de Zsolt Kerestely), Gabriela Sauciuc și „Ton” („Ce culoare are tinerețea” de Corneliu Mearu), Cătălin Crișan (firește, „Vorbește marea” de Aurel Manolache), Ileana Șipoteanu (cu marele său șlagăr laureat și la Mamaia, „Ce mult te-am iubit” de Dumitru Lupu), Daniel Iordăchioae („Un poem tuturor” de Temistocle Popa), Gabriela Sauciuc („Mindria mea” de V. Veselovski), George Nicolescu („Să-nvingă dragostea” de Dan Pavelescu — în duet de Mihaela Runceanu) — chiar dacă în două din cazuri a fost vorba de reluări cauzate de felurite indisponibilități ale „titularilor”. Iar cele mai moderne piese laureate au fost, cu certitudine, „Încearcă” de Cornel Fugaru (Gabriel Cota-biță), „Vom cînta” de Ionel Tudor (G. Cota-biță împreună cu „Stil”), „Avem o singură

RICKY DANDEL

jume” cu Holograf (Premiul Ansamblului artistic al U.T.C.), „Măcar o clipă” și „Îți citeșc în ochi” de Adrian Enescu, pe versurile poetului Lucian Avramescu (Premiul C.C. al U.T.C.) — cu Loredana Groza. În rest, piese-șlagăr, interpretate de numele unanim apreciate ale genului: Mirabela Dauer, Corina Chiriac, Angela Similea, Mihaela Runceanu, Mirela Voiculescu-Fugaru, Adrian Dămnescu. Și, chiar dacă nu au avut melodii premiate, s-au dovedit aceiași interpreți experimentați, valoroși Dan Spătaru, Mihai Constantinescu, Marina Scupra, Carmen Rădulescu, Ioan Luchian Mihalea, Elena Cîrstea, înfruntînd asaltul „noului val” din care

ELENA CÎRSTEA

MIRCEA DUMITRESCU

TRIO „EXPRES”

PULS

au mai făcut parte Alina Mavrodin, Marilena Dobre, Silvia Dumitrescu, Daniela Nicol, Angela Stoica, Valeriu Crișan, Mircea Dumitrescu, Doru Ștefan, Otilia Rădulescu, „Maraton”. În atractive recitaluri înafară de concurs, alături de cîțiva dintre acești tineri în talentul cărora credem cu toată tăria, au evoluat Vasile Șeicaru și Ștefan Hrușcă, „Riton” (Bulgaria), Matthias Test (RDG), Stanislav Hlozek (Cehoslovacia), Sári Iren (RPU), Barbara Sikorska (Polonia).

Cea de-a treia competiție ce a polarizat atenția generală a fost **Concursul cîntecului politic pentru tineret** (ediția a 7-a), organizat de C.C.

al U.T.C. Pe lângă frumoase melodii corale (premiul I recompensînd calitatea deosebită a unor lucrări semnate V.V. Vasilache, un fin melodist), au fost premiate 14 cîntece de muzică ușoară, detașîndu-se creațiile lui Ionel Tudor „Vom fi mereu” (Marina Florea și Gabriel Cotașu) și „Pentru pace, viață tinerețe” (Stil. — Premiul I pentru amîndouă. În concurs sau înafara lui am ascultat cîteva melodii generoase, cu o linie melodică suplă, fluentă, capabile de a reține atenția publicului tînr, melodii semnate de Marcel Dragomir, Marius Teicu, Corneliu Meraru, Ion Cristoiu, Dumitru Lupu, Octav Firulescu, Laurențiu Profeta, Viorel Gavrilă, Pe-

tre Magdin sau de nume mai noi: Mihai Grigoriu, Petre Gălușanu, Cristian Simionică. Cu siguranță că multe din aceste cîntece vor rămîne în memoria publicului, așa cum au stat lucrurile și cu piesele lansate la Concursul cîntecului de dans pentru tineret de la Costinești, a cărui ediție 1989 este așteptată cu imens interes.

Am amintit multe nume noi, tinere, în rîndurile de mai sus. Ei bine, ele își fac „stagiul” și „rodajul” pe scena unor competiții de amatori de tradiție, de unde vin bine pregătiți la Mamaia sau la „Steaua fără nume”. Este vorba de concursurile de la Constanța („Steaua litoralului”), Bacău

OANA SÎRBU

SILVIA DUMITRESCU

DENIS ROMAN

pentru muzica noastră ușoară: Iolanda Grecu, Adrian Dospinescu, Mihaela Lupu, Anda Muraru, Vali Zaporajan-laureați, cu toții, ai primei ediții. În aceste condiții, nu putem decât să prevedem un frumos viitor artistic laureaților de anul acesta: Cristi Bardon, Brîndușa Axînte, Diana Spînu, Gabriela Roșu, Irina Scafaru, Claudia Ionescu.

Tot ediția a doua și la Călărași, unde ambițiile sînt și mai mari, datorită unei emulații concertistice deosebite în ultimii ani. Un public avizat a urmărit cu entuziasm recitaluri de excepție (Hrușcă, Șeicar, Dorobanțu, Cotaibiță, Cîrstea, Runceanu, Gina Pătrașcu), precum și evoluția unor tineri dintre care unii vor fi și la Mamaia: Cristian Dicu, Adriana Pop, Melania Zăgrean-Pop, Mioara Brăcăcescu, Marilena David, Iulia Duman... „Florile de mai” călărășene sînt de pe acum o mare reușită!

...Concursuri, concursuri, speranțe, bucurii, tinerețe, optimism și mult, mult talent!

(„Toamna culturală băcăuană”), Băilești („Primăvara culturală băileșteană”), Amara (competiție „veterană”). Cîteva rînduri, aici, despre alte două concursuri cu frumoase reușite. La Iași a avut loc a doua ediție a „Florilor de tei” — manifestare organizată de Casa de cultură municipală, animată de harnica directoare Maria Brehuescu. În juriul prezidat de compozitorul și muzicologul Vasile Donose-apreciate cadre universitare ieșene, în frunte cu compozitorul Vasile Spătărelu, decanul Conservatorului „G. Enescu” din Iași, secretar al Filialei Iași a Uniunii compozitorilor. Și acompaniamentul a fost la mare înălțime, avînd în vedere că formația „Univers” (9 persoane) a fost dirijată de profesorul și compozitorul Titel Popovici, din componența ei făcînd parte nume binecunoscute ale jazz-ului autohton: Romeo Cozma, Ion Leonte, Mihai și Virgil Popovici. Recitalurile au fost susținute, alături de Angela Ciochină și Gabriel Dorobanțu, de nume de viitor din perimetrul ieșean, adevărată pepinieră

ȘTEFAN HRUȘCĂ

VASILE ȘEICARU

CRESTON

Festivaluri internaționale

Anul 1988 ne-a adus bucuria unor frumoase premii pentru culorile românești în câteva competiții importante, și în domeniul muzicii ușoare. La „Orfeul de aur”, în Bulgaria, pe malul Mării Negre („antrenamentul” de la Mamaia contează!), compozitorul Horia Moculescu a fost distins cu premiul pentru cea mai bună orchestrație (a unei piese bulgare), interpretarea aceleiași melodii aducându-i lui Adrian Daminescu un premiu III! Încă de acum câțiva ani, când a fost lansat concursul „Șlagăre în devenire” al Televiziunii, am introdus anunțarea, pe lângă compozitor și textier, a orchestratorului-element cu pondere uriașă în „greutatea” unei creații de muzică ușoară. Am propune ca la fel să se procedeze și la Mamaia, „Melodii” etc. pentru a stimula pe orchestratorii valoroși și a descuraja pe cei care mai recurg la procedeul incorect al însușirii (cu acordul celui în cauză, firește, dar asta nu schimbă nimic) calității de semnat al aranjamentului orchestral de către compozitori ce nu fac acest lucru! Se cuvin acordate premii speciale pentru orchestrație, pentru că, iată, sintem unanim apreciați peste hotare. La Rostock, la un alt mare festival internațional, același premiu pentru cel mai bun aranjament a revenit lui Cornel Fugaru, pentru cele două compoziții proprii (interpretate de autor în duet cu Mirela Voiculescu, ceea ce l-a privat de posibilitatea de a dirija). Aici, la Rostock, fiecare participant cântă două melodii: una din ele, cu tematică specifică, la parte la secțiunea „Oamenii și marea” (cu 3 premii ale juriului și 3 ale publicului), cealaltă la secțiunea „debut Rostock '88” (cu 3 premii ale juriului și unul al publicului). Aceste 10 distincții au revenit anul acesta unor nume mai puțin cunoscute: Etta Scollo (Austria), Geoffrey Garth (Olanda), Gheorghe Hristov (Bulgaria) — despre care Cornel Fugaru ne spunea că, de fapt, a fost cel mai bun, Heike Schäfer (R.F.G.), grupurile Spektrum (Polonia) și Los Zorongos (Spania). Au mai fost acordate trei premii speciale, unul lui Fugaru (cel amintit), celelalte fiind ale tineretului (Marjorie-Finlanda) — se

ADRIAN DAMINESCU

acordă soliștilor până la 22 de ani și de interpretare (Spektrum). În acompaniamentul orchestrei RTV din R.D.G. (dirijor Martin Hoffman) și al grupului vocal Cantus (care a fost solicitat și la „Orfeul de aur”) au mai cântat Pavel Vitek (RSC), Relf Heinrich (RDG), Bjorn Foreman (Norvegia), Olga Rajacka (URSS), Kentaur (RPU), Juliet Lehn (SUA), grupurile Falcon (Danemarca), Ages Apart (Marea Britanie), John Doe (Suedia).

Mai puternic, în ceea ce privește participarea, cu o tradiție superioară (ediția a 23-a), este „Lira Bratislava”, ce se desfășoară, firește la Bratislava, în Cehoslovacia, la finele lunii mai. În prima zi a avut loc un concurs la care au luat parte 12 melodii cehoslovace, interpretate de soliști din țara gazdă. În ziua a doua-două recitaluri de jazz, cu celebrul chitarist spaniol Paco de Lucia și cu vocalistul cehoslovac Peter Lipa. În fine, în cea de a treia zi, care ne interesează cel mai mult, s-au înfruntat 17 melodii străine, cărora li s-a alăturat câștigătoarea concursului de creație autohton din prima seară. Deci, un concurs de melodii-cu frumoase aprecieri din partea publicului și ziaristilor pentru cîntecul lui Dumitru Lupu, pe versurile Malei Bărbulescu, „Ce mult te-am iubit”, laureat la Mamaia '87. Inter-

ILEANA ȘIPOSEANU

preta acestuia, Ileana Șipoteanu, s-a bucurat de o primire extrem de caldă, delegarea sa la acest concurs puternic, la nici 21 de ani, părindu-ni-se extrem de inspirată, datorită calităților sale certe. Ea a avut de înfruntat experiența net superioară a soliștilor Hennie Thijssen (Olanda), Igor Saruchanov (URSS), Anoushka (Egipt), Sergio Farias (Cuba), Massimo Savic (Iugoslavia), Alan Roy Scott (SUA), Barbara Sikorska (Polonia), Barry Leef (Australia), Petra Schwerdt (R.D.G.), A. Nita (RPU), a grupurilor Double Take (Marea Britanie), Denk (Turcia), Allies (Irlanda), Avalanche (Norvegia). Au susținut recitaluri Alicja Majewska (Polonia), grupul Mašina Vremeni (URSS) și reprezentanții gazdelor: Richard Müller, formația Banket, Vase Patejdl, Heidi Janku.

Și, în final, un festival la care sperăm ca la edițiile viitoare să participe și unul din reprezentanții ai de origine românești de jazz. Este vorba de cea mai puternică și mai strălucitoare paradă a jazzului mondial, „North Sea Jazz Festival” de la Haga (Olanda), organizat în colaborare cu celebra firmă JVC. O simplă înșiruire a câtorva dintre cei circa o mie (!!) de muzicieni invitați în cele numai 3 zile de festival este mai mult decît edificatoare. Mai înti

big-band-urile și „monștrii sacri”: Lionel Hampton, Gerry Mulligan, Illinois Jacquet, Buddy Tate, Art Blakey, Ray Charles, Stéphane Grappelli (ani-versindu-și aici 80 de ani de viață!), Modern Jazz Quartet, Horace Silver, Eartha Kitt, Chuck Mangione. Secțiunea de fuziune între jazz și rock, atât de îndrăgită de publicul tânăr, a fost reprezentată de Miles Davis, George Benson, Lee Ritenour, Carlos Santana împreună cu Wayne Shorter (!), Jean-Luc Ponty, grupul „Animal Logic” ce-i alătură pe Stanley Clarke și fostul baterist de la Police, Stewart Copeland. Pentru cei care iubesc pianul în jazz, de asemenea un adevărat regal: Oscar Peterson, Herbie Hancock, Adam Makowicz, Michel Petrucciani; așa cum nu lipsesc nume de primă mărime din blues, soul, funk, rhythm and blues, căci festivalul este extrem de eclectic: B.B. King, John Lee Hooker, Papa John Creech, James Brown, Ben E. King, Curtis Mayfield. Alte zone geografice ale jazzului, cu un plus de culoare și exotism, au fost reprezentate de „Reichlich Weiblich” (un big-band în întregime feminin din R.F.G.), formația Igor Brill, duetul Leonid Cizik-Viktor Dvoskin (URSS), King Sunny Adé (Nigeria), așa cum muzica braziliană a fost adusă în scenă de spectacolul „Viva Brazil '88”, iar cea Salsa de Mongo Santamaria și Eddie Palmieri.

Pe lângă participări mai consistente ale artiștilor noștri de jazz la festivalurile majore ale genului, așteptăm acum noi premii de la cei de muzică ușoară-la Sopot, Dresda și celelalte concursuri ce vor urma. Ne-am obișnuit cu premiile!

**OCTAVIAN și FLORIN-SILVIU
URSULESCU**

COMPACT

REDIVIVUS

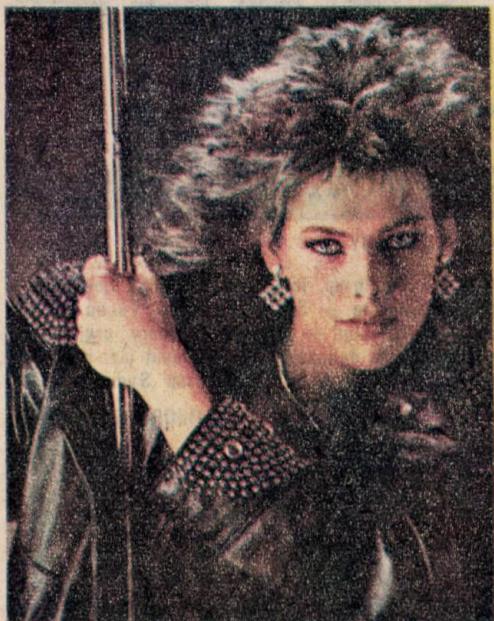

APELSIN (U.R.S.S.)

disco blitz

● Cântăreții italieni devin tot mai frecvent și prezentatori: Loretta Goggi prezintă „Canzonissima” (program cu cintece de succes) la RAI, iar Johnny Dorelli este comperul emisiunii TV „Premiatissima” pe Canalul 5.

C.C. CATCH

● Observatorii atenți ai topurilor internaționale au semnalat repartiția în forță, începând cu vara lui '87, a formațiilor de hard-rock. Semnalul l-a „dat” grupul irlandez U2, urmat în clasamente de Whitesnake, Bon Jovi, Poison, Motey Crue. Al doilea val, al verii '88, este condus de britanicii Def Leppard, urmați de Van Halen (cu noul disc „OU 812”) și Guns N' Roses.

● Reuniți în 1984 în componența care-l făcuse celebru cu mulți ani în urmă, grupul Deep Purple și-a imprimat toate concertele ultimului turneu (sute de ore!) pentru a edita un disc „live”. Cei cinci faimoși muzicieni rock (Glover, Lord, Blackmore, Paice, Gillan) au numit acest album dublu „Nobody's Perfect” (Nimeni nu este perfect), căci pe scenă mai apar și imperfecțiuni de sincronizare; ultimul disc „din concert” cu Deep Purple apăruse în 1973 („Made in Japan”).

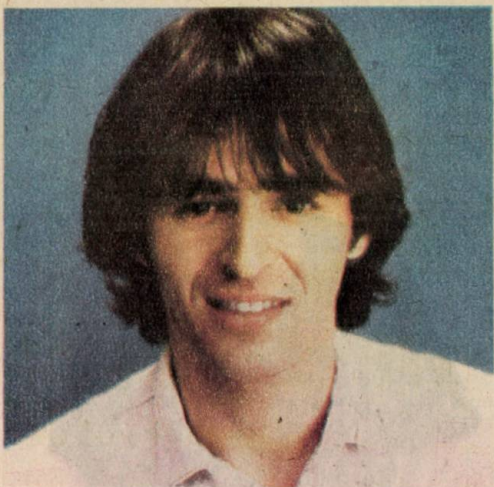

GABY RÜCKERT

● Un stil în mare vogă: Rap (constind într-o „recitare” sacadată pe muzică disco), cu frecvente trimiteri sociale. Iată de ce tinerii, mai ales cei din păturile neprivilegiate, sînt mari admiratori ai unor Kool Moe Dee, Fat Boys, Run D.M.C., Timex Social Club, DJ Jazzy Jeff and Fresh Prince.

BOB DYLAN

JEAN JACQUES GOLDMAN

ROBERTO MAGRIS

DIRE STRAITS

disco blitz

ART COMPANY

● Un nou grup, interesant, de mare finețe, cu o titulatură aparte — Swing Out Sister. Vocea flexibilă a solistei trioului — Corinne Drewery, propulsează cîntecele spre delicatul teritoriu numit jazz-pop, ilustrat anterior de Matt Bianco sau Sade Adu.

GHEORGHI STANCEU

LITERATURA ca o rentabilă afacere?!

Zefirul innoitor și efemer al modei își face simțită prezența, din plin, și în alte domenii decât croitoria (fiind aceasta cu predilecție și pretenții „haute couture”) sau design-ul automobilistic. De pildă — literatura. Și nu mă refer, acum, la cavalcada de teme și stiluri prea cu ușurință impulsionată de, uneori, grăbit-facila conjunctură, ci la tipul de scriitor care „se poartă”. Mai precis, la imaginea despre sine pe care scriitorul caută să o impună „marelui public”, în încercarea de a-și susține extra-literar opera (cită **este**) literară. Trecut-a gloria celui care, autoclastrat în turnul de fildeș, al vreunei mansarde boeme, medita romantic la soarta lumii. Trecut-a și cea a estelului excesiv, împătimit de jocurile aristocratiei și ironice ale timpului său. Precum și aceea a „tînărului furios” care se simțea în largul condeiului pe baricadele înfruntărilor sociale și morale ale timpului său. (Simplific, desigur, înlănțuirea ipostazelor și ignor simultaneitatea lor trecut și actuală). Iată, pe scena vieții literare este vremea să apară în prim plan scriitorul care ciștigă. Nu laurii unui prestigios premiu, ci bani, cit mai mulți bani. Competiția literară se supune normelor care guvernează competiția financiară. Pe anumite meridiane culturale...mercantile, scriitorii — mulți de real talent — se lasă angrenați în mecanismul care țacăne obsedant o melodie pînă nu de mult (și ea!) la modă: Money, Money, Money...

Romancier de succes, James Clavell nu vrea să știe de o altă vorbă a unui alt cîntec, cum că „Banii n-aduc fericirea”. El vrea să scrie cît mai multe pagini, să încaseze sume cît mai mari, să fie cît mai fericit. După publicarea a patru cărți — **King Rat**, **Taipan**, **Shogun** (a cărei adaptare TV. a devenit campioana foiletonului pe micul ecran) și **Noble House** —, era considerat cel mai celebru autor de **best-sellers**: 20 de milioane de exemplare vîndute. Îi întrecuse pe James Michener și Stephen King, anteriorii deținători ai recordurilor. Dar lovitură de teatru de abia urma să se producă! La simpla prezentare a ma-

nuscrisului celui de al cincilea roman al său, **Hurricane** (1.400 de pagini), o editură americană i-a oferit 5 milioane de dolari. Este, să recunoaștem, o sumă impresionantă, căreia i se adaugă propunerile pentru traduceri, propuneri venite din partea unor editori europeni și japonezi. Vestea a făcut așteptată vilvă și toată lumea (inclusiv, sau mai ales, „lumea bună” reprezentată de atît de pariziana revistă **Paris Match**) a început să se întrebe: dar cine este James Clavell? Iar lumea literară a fost tulburată de întrebări **sotto voce**: de ce el și nu eu?

Biografia îi este nici prea-prea (ternă), nici foarte-foarte (spectaculoasă). Născut în Australia, James Clavell este descendentul unei familii ai cărei reprezentanți și-au slujit țara, timp de două secole, în Royal Navy, pentru onoare și o soldă subțirică. Conformindu-se tradiției, a urmat cursurile unei școli de ofițeri. A cunoscut războiul la 18 ani, în condiții dure. A fost rănit, prins de japonezi, a evadat, a trăit ascuns în junglă, a fost din nou luat prizonier. La Changi, un lagăr aflat la nord-est de Singapore, a văzut cum îi mor camarazii cu miile de foame, de mizerie, din cauza tratamentului inuman. El a supraviețuit. Mărturisește despre această perioadă a devenirii sale, folosind o metaforă ironică: „Am fost un sublocotenent ca oricare altul, fiu al lui Kipling și al reginei Victoria, care s-a jucat de-a Kim în jungla Malaeziei și care a devenit adult la Changi, descoperind legile teribile ale supraviețuirii”. O astfel de experiență lasă urme adînci. Dar avea să cunoască și altele. Întors în Anglia, a descoperit că Imperiul nu mai exista, vechea armată nu mai exista. Prietenii lui muriseră sau erau considerați dispăruți. Anglia nu mai era cea pentru care se bătuse. Englezii se descopeau a fi învingători cu suflute de învinși. Se simțea dezorientat într-o societate pe care o ignora și, mai cu seamă, o respingea. Cu asemenea experiență de viață și beneficiind de un indiscutabil talent literar, James Clavell ar fi putut deveni (cum au devenit cîțiva dintre colegii săi de ge-

nerație!) un scriitor implicat în dezbaterea unor teme sociale grave, o conștiință-martor a epocii pe care a trăit-o. A ales, însă, un alt drum — cel al succesului la **box-office**, cel al unei literaturi bine scrise care facilitează doar reveria pitorească a cititorului dornic să uite tensiunea existenței în contemporaneitate. Dezorientat în Anglia, s-a îndreptat spre Hollywood, pentru că lumea imaginii îl fascina. Acolo a dat peste o altă junglă, mai periculoasă decît cea din Malaezia. A trebuit, din nou, să învețe să supraviețuiască. A început prin a mătura studiourile de la Paramount, a scris scenarii care îi erau, de cele mai multe ori, refuzate. Dar a fost tenace. A adaptat pentru cinematograful un roman S.F., **Musca**. Un remake după **Minele regelui Solomon** l-a transformat în director de producție și realizator. Primul film pe care l-a făcut în calitate de producător s-a numit **Cinci porți pentru infern**. Începutul cu încetul, pentru James Clavell se deschideau porțile succesului. O altă mărturisire, despre o altă etapă: „Am învățat cum să mă apăr împotriva miilor de ambuscade pe care le organizează un dușman din care trebuie să știi să îți faci un aliat, un prieten — banii. Money, money... după ce crezusem atîta vreme că singurul cuvînt care contează este întotdeauna onoare”. Puțin cinică, afirmația! De altfel, într-un interviu realizat de Jean Lartéguy (el însuși scriitor și deținător al unui record: 10 milioane de exemplare vîndute, după 45 de cărți, însă), James Clavell declară cu nonșalanță că succesul îl datorează celor patru „rețete” personale și unui secret la fel de personal. După cum se obișnuiește într-o serioasă întreprindere publicitară, rețetele și secretul sînt dezvăluite, spre luarea aminte a celor interesați. Rețetele? Să ai patru profesii: autor de filme, realizator, producător și scriitor. Este necesar, deci, să fi „om de film” înainte de a ajunge scriitor, să legi întotdeauna scrisul de imagine și de acțiune. Astăzi se poate scrie o carte excelentă pe o foarte bună temă, dar cartea aceasta riscă să rămînă necunoscută,

Trebuie, în plus, să știi să „o vinzi”, să te pricepi să o comercializezi. Astfel a procedat și James Clavell. A scris, în 1962, *King Rat* bazându-se pe instinctul său de cineast (autor al unor filme cu succes de casă), descriindu-și experiența japoneză imagine cu imagine. Romanul a fost achiziționat de un producător pentru suma de 150.000 de dolari. Un generos cont în bancă asigură acum liniștea necesară creației. Cu drepturile de autor încasate pe *King Rat*, James Clavell s-a instalat trei ani la Hong-Kong, unde i-a venit ideea de a scrie saga unei mari familii din Taiwan. A luat naștere al doilea roman, *Taipan*. După un timp, hazardul l-a făcut să descopere într-un manual școlar o informație: în 1600, un marinar scoțian, Will Adams, s-a dus în Japonia și a devenit samurai. A scris al treilea roman, *Shogun*, apoi s-a ivit urearea la *Taipan*, intitulată *Noble House*. Romanul pentru care i s-a oferit cel mai fabulos avans din istoria editurilor (5 milioane de dolari), *Hurricane*, relatează evenimentele din Iran legate de răsturnarea monarhiei șahului Mohamed Reza. James Clavell a fost din nou atras de un spațiu exotic, acțiunea se împlinește, din nou, într-un ritm, trepidant. Un necontestat succes de librărie! Și secretele? Femeile care îl înconjoară: soția, April, fiica, Michela (totodată agentul său literar), și cele patru Fifi. Acestea sînt... doar patru compuneri, plasate fiecare în cite una dintre locuțiile scriitorului, care îl

ajută la descălcirea conturilor domestice și la munca de documentare. Căci trebuie să recunoaștem, fără ironie, că James Clavell este un profesionist de talent și de probitate în ceea ce privește informația vehiculată. Poate prea profesionist! O întrebare a lui Jean Lartéguy: „Cum poate un tânăr care vrea să se lanseze în dificila carieră de scriitor să cîștige cu pana sau cu computerul cele cîteva milioane de dolari la care visează fiecare dintre noi?” Un răspuns al lui James Clavell: „Simplu. Să uite puțin de Gutenberg, în favoarea fraților Lumière, să își construiască cartea ca pe un film sau un serial de televiziune. Fiecare detaliu să fie adevărat, acțiunea să primeze asupra plăcerii de a jongla cu cuvintele. Să fie eficace”. Există, literar vorbind, realismul de suprafață, fotografic, și realismul meditației de profunzime. Urmind sfaturile lui James Clavell, un tânăr aspirant la condiția de scriitor ar deveni un bun profesionist. Dar un scriitor...?

Cele 5 milioane de dolari încasate de James Clavell au provocat ecouri diverse printre confrății francezi. Jean D'Ormesson, și el cîtat bine la *box-office*: „Este o sumă copleșitoare. Dar este mai periculoasă pentru viitorul său literar, decît agasantă pentru noi. Dacă mi s-ar fi oferit mie? Aș fi fost înspăimîntat în ceea ce privește șansele mele de posteritate literară, dar am caracterul alît de slab, încît aș fi fost tentat să o accept”. Jean-Ederm Hallier: „Vreau

să demonstrez că, reluînd tradiția lui Victor Hugo din *Mizerabilii*, un scriitor veritabil poate bate aceste *best-sellers* sintetice. Aș da banii poezilor autentici și sărmanilor marginalizați de către sub-cultura jurnalistică, iar eu aș trăi, în continuare, ca un vagabond de lux”. André Bercoff: „Nu sînt șocat. Este legea pieței. Ca pentru cartofi, cafea, cacao... Aș primi și eu o astfel de sumă, fără să simt o angoasă metafizică. Aș subvenționa cultura subversivă, aș fi un mecena mai mare decît Lorenzo Magnificul, m-aș instala la Veneția, aș cumpăra Palatul Ducal și aș scrie un roman admirabil. Pentru că aș avea timp, aș scrie *În căutarea timpului pierdut*”. Alexandre Jardin: „Aș accepta suma, cu o clauză: să nu se știe, este supărător să devii «autorul cu cinci milioane de dolari». Cred că aș fonda o editură și o casă de filme. Iar dacă aș da faliment, nu-i nimic. Este prea plăcută încercarea de a permite culturii să se afirme”. Comentariile sînt uneori ironice, ideile susținute, în opoziție, sînt uneori nobile.

Și totuși, în subtextul declarațiilor pentru presă, se simte disimulată o doză de invidie. Explicabilă în această competiție comercială care pune valoarea literară în umbră, în competiția al cărei mecanism a ajuns să țâcăne obsedant: Money Money Money... Pentru unii scriitori, literatura s-a transformat doar într-o rentabilă afacere.

GABRIEL RUSU

Fapt divers pe mapamond

● Ceea ce reușesc să facă micii școlari în timp ce scriu o compunere sau copiază o lecție, de exemplu, se poate lesne vedea în caietele lor: ele sînt pline de pete și de ștersături. Un nou stilou conceput de firma berlineză „Herlitz” urmează să pună punct acestui vechi război al micului elev cu cerneala.

La un capăt al stiloului se află penița tradițională, iar la celălalt o rezervă cu pic, dar nu cel clasic, care absoarbe cerneala. Un cuvînt scris greșit este repede șters, iar forma corectă poate fi scrisă imediat deasupra fără a rămîne vreo urmă din greșeala anterioară. Substanța tip „pic” este astfel compusă chimic încît nu decolorează cerneala, nu atacă foaia de hîrtie, iar plasarea rezervei la celălalt capăt al stiloului economisește din timpul școlărilor, care nu mai este nevoit să apeleze la alt „creion pic”.

● De curînd au fost instalate la Leipzig (R.D.G.) semafoare pentru nevăzători. Cinci semnale auditive consecutive se emit pe culoarea verde a semaforului tradițional, ele devenind astfel mijloace utile în traversare pentru handicapații vizual de toate felurile (slab văzători, daltoniști și nevăzători).

De aproximativ patru ani există mici instalații experimentale la Mei Den Gera, Berlin și Königs-Wusterhausen.

● Britanicul Paul Murfin (24 de ani) se poate căsători în sfîrșit cu prietena lui, pentru că a consimțit să se despartă de pitonul lui, lung de 4 m și greu de 50 kg.

Tînăra nu a fost de acord să trăiască în aceeași casă cu pitonul, Murfin a preferat-o totuși pe prietena sa, dar cu inima îndoită. „Îmi pare nespus de rău că trebuie să renunț la șarpe” a spus el. „Era alît de ușor de (între)ținut!”

**Terra trebuie să-și sacrifice zece secunde
pentru a urmări o cursă de o sută de metri!**

MECIUL SECOLULUI: CARL LEWIS - BEN JOHNSON

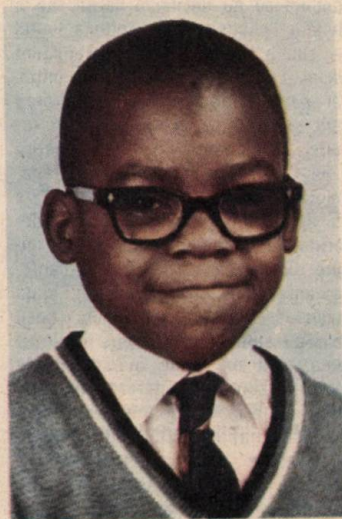
Se spune despre secolul nostru că e secolul vitezei. Și-atunci, nimic mai firesc decât ca meciul secolului să nu fie unul de box, unul de fotbal sau unul de formula 1, ci un duel între cei mai rapizi doi oameni ai lumii, atleții Carl Lewis și Ben Johnson. Întrați deja în legendă, dobândind amindoi statut de super-staruri și confirmând non-stop că sînt, într-adevăr, doi titani ai sprintului, „King Carl”, cvadruplul campion olimpic de la Los Angeles, și „Big Ben”, campionul și recordmenul de la Roma, vor fi și în această toamnă, la Olimpiada de la Seul, corifeii Jocurilor. Și dacă tot vor fi și dacă sînt, cum spuneam, cei mai buni doi atleți din lumne, merită să îi cunoașteți mai de aproape. Este ceea ce ne-am și propus și vă propunem în paginile următoare — cunoașterea marilor atleți, în cuvinte și imagini grăitoare.

„KING CARL”, UN TIP CARE FACE NUMAI CE VREA EL!

Aleargă în fruntea plutonului de sprinteri, cu gulerul bluzei de trening ridicat chipurile ca din întâmplare, deși e clar că ține morțiș să fie altfel decât ceilalți, deși nepăsarea sa pare să spună, apropo de gulerul de peste gît „Oh, s-a ridicat! Probabil din cauza vîntului!”. În jurul gîtului poartă, tot din întâmplare!, o bentiță pentru păr, portocalie, care are șansa să fie singura bentiță pentru păr purtată în jurul gîtului, iar pe ea sînt tipărite cu litere de-o șchioapă însemnele postului de televiziune din Huston unde lucrează el, marele Carl Lewis. A, nu știați? Da, se ocupă și cu chestia asta la televiziune, deși îl cam plictisește puțin. Da, sigur, a și cîntat o vreme, lansînd un disc disco, a scris și o cânticică, tipărită în vreo 500 000 de exemplare, s-ar putea să se ocupe cîndva și de astronomică, dacă o să fie cazul, dar pînă una-alta rămîne la atletism, în care mai are cîte ceva de spus. Sprintează leneș, lăsînd impresia că o face într-o doară, iar în picioare poartă pantofi pentru lungime, făcuți special pentru el. Normal, nu?! Și, ca să nu-l confunde nimeni, vai! ar putea fi confundat!, pe spatele bluzei tronează numele său, brodat cu grijă de o mîină de maestru. Cum, nu știați? Da, el e Carl Lewis, el însuși, în carne și oase, cu pantofi Carl Lewis, cu trening Carl Lewis, cu bentiță (de păr) în jurul gîtului și cu gulerul ridicat ca

din întâmplare. Îl recunoașteți? Da, e chiar el, marele King Carl! Acum tocmai se pregătește să sară la lungime, în antrenament. Accelerează cu o ușurință extraordinară, iar cînd bate pe prag ai o clipă senzația că a depășit. Dar, nu, n-a depășit, a prins pragul milimetric și poate pluti liniștit, ca în imponderabilitate, pășind în aer cu o lăcomie de distanță extraordinară. Întreaga sa forță este concentrată în această săritură, partea calmă pe care o vezi în ochii lui e

împletită cu partea agresivă observabilă în încordarea mușchilor. El este întregul și pentru că știe amănuntul asta ține să îl facă observabil. Că, oricum, pe el nu-l prea interesează ce e de jur împrejur! Drept pentru care un bun prieten al său, Don Coleman, reprezentant al firmei „Nike” spune mereu: „Carl e probabil singurul tip din lume care a înconjurat lumea de vreo 5 ori, fără să-și facă o fotografie!” Păi de ce să-i facă el, cînd cine-l vede și-l recunoaște se

Carl Lewis la vremea copilăriei, un puști simpatic, un pic miop, care nu părea să devină marele campion de mai tîrziu.

Dar iată-l pe Carl în anii studenției. Un atlet superb, care știe ce vrea și care progresează absolut uluitor.

grăbește să-l tragă în poză imediat?!...

Lewis este un copil răsfățat care s-a urcat într-un copac și singura idee care-l frământă e cât de departe poate merge pe o creangă! Săritura în lungime era doar o chestiune de doi pași și jumătate, așa că a mai adăugat și cursa de 100 de metri, și ștafeta de 4 x 100 m și, apoi, două-sutele! Își propusese să devină comentator sportiv după Olimpiada '84, dar fiind atleți care făceau același lucru i s-a părut banal și s-a îndreptat întâi spre actorie, apoi spre muzică și scris. Probabil că și în politică s-ar putea lansa cu același succes și în cine știe ce alt domeniu, dar deocamdată are de rezolvat o mică problemă cu Ben Johnson, canadianul care i-a mai rețezat ceva din superpotența sa sportivă.

Chestia e, însă, că Ben îl preocupă numai atât cât trebuie ca să nu se plictisească, adică vreo 30%. E tipic pentru Carl, care spunea încă de pe vremea Olimpiadei '84: „Toți se gîndesc că dacă nu voi cucerii patru medalii de aur, treaba asta o să mă dea gata. Nereușita, însă, nu mă dezarmează. Dimpotrivă! Pierzînd, voi cîștiga atîta popularitate încît să acaparez pagina întîii din toate ziarele sub titlul „Lewis n-a reușit!” Deci, Carl privește totul din alte unghiuri, deși la Los Angeles a cucerit patru medalii de aur, ceea ce se traduce pentru el și prin a putea cucerii un disc de aur în muzică, un Oscar de aur în film. Lewis nu e vulnerabil la nimic.

La 8 ani a jucat base-ball foarte bine, dar s-a convins repede că nu era pentru el acolo, la... înghesuială. Același lucru și cu fotbalul american, apoi cu soccerul, că, să nu uit să vă spun, familia Lewis are vechi tradiții în sport. Bill Lewis, tatăl, a jucat fotbal american la Chicago, mama sa, Evelyn, a părăsit Alabama, pentru a alerga în probe de garduri pînă la nivelul Jocurilor Panamericane (din 1951), Mackie, fratele mai mare, a fost specialist în 220 yarzi, Cleve, mijlociul, a jucat soccer, iar Carol, mezină familiei, este o bună săritoare de lungime. Carl a început atletismul de mic, distingîndu-se în întrecerile orășenești din Willingboro, dar mai mergea cu plăcere și la patinaj și la înot, lua lecții de dans, cînta la violoncel. Făcea de toate și l-a enervat teribil cînd profesorul de matematică de la școală, iritat de aroganța sa, i-a prezis că n-o să reu-

șearcă nimic în viață. Carl n-a uitat și, cîțiva ani mai tîrziu, cînd devenise student la Universitatea din Huston, s-a dus special la Willingboro, pentru a da ochii cu profesorul, să vadă dacă mai are ceva de zis!

„Cel mai sigur mod de a mă determina să fac ceva este să-mi spui că nu pot să fac!” se va destăinui Lewis peste ani, explicînd că marele lui secret stă în voința de a reuși și în convingerea că va reuși! Părinții săi, antrenori de atletism, i-au alimentat continuu independența, convingîndu-l că o puternică personalitate e fundamentală pentru reușita în viață. Antrenorii lui Carl din anii de școală îl etichetau drept „rebel sănătos”. Pentru el decidea numai el, iar asupra lui nu putea exista alt control decît... autocontrolul. „M-am născut cu doi ani mai bătrîn!” obișnuiește să spună Carl și n-ar greși dacă ar spune patru sau cinci în loc de doi. El a știut să fie matur de foarte tînăr, de copil chiar, pentru că a înțeles perfect avantajul maturității și a vrut să fie matur. În ultimul an de liceu ajunsese la performanțe atletice spectaculoase: l-a învins întîii pe Steve Williams, unul dintre sprinterii americani de vîrf ai aceluia moment, iar la lungime a reușit 8,04 m, rezultat cu care a ocupat locul 3 la Jocurile Panamericane. Atletismul și pentru el o treabă extrem de serioasă, dar cu condiția să nu devină o caznă sau o chestie plictisitoare. Antrenamentul — spune Lewis — e un eveniment social. E bine să muncești mai puțin, dar perfect, decît să muncești prea mult și să ți se acrească! Drept urmare, ciclul săptămînal de pregătire a lui Carl Lewis înseamnă 5 antrenamente de cîte 60 de minute, din care 45 de minute reprezintă muncă adevărată, fără menajamente, iar 15 minute sînt joacă veritabilă! Nu antrenamente lungi, nu rupere de viață obișnuită, nu alte privațiuni decît cele pe care și le-a impus dintotdeauna. Carl nu crede în volumul de alergare pentru obținerea rezistenței și nu crede în lucrul cu halterele pentru îmbunătățirea forței, acceptîndu-le doar foarte greu și numai rareori. Restul e pentru el plăcere și, pentru că-i place ceea ce trebuie să facă, o face din toată inima, convins că e bine, că e cel mai bine!

În 1982 a sărit la lungime... 9,06 m într-un concurs oficial, dar un arbitru, unul singur, a apreciat că plaste-

Campion mondial la Helsinki, în '83, cvadruplu campion olimpic în '84!

lina de pe prag fusese, totuși, zgîrțită! Săritura i-a fost anulată, dar Carl nici măcar nu s-a sinchisit! „Pot să bat recordul lui Beamon (8,90 m — n.n.) în altă zi, mîine dacă vreau!” spune Carl, fălos ca Muhammad Ali, dar tot atît de talentat și de convins că poate. El n-are complexe și nici emoții... l-au ieșit vorbe că se dopează cu hormoni de... gorilă, dar, strîmbînd din nas, spune sigur de el: „arăt eu a gorilă?” Și, ce e drept, nu arată deloc, fiind un exemplar superb de atlet, la 1,88 m și 80 de kilograme, cu fuleul lui imperial și cu o extraordinară eleganță în mișcare. Nu forța îl caracterizează pe Carl, ci suptele absolut fantastică, care-i dă aerul de mare ușurință, pînă sau mai ales atunci cînd explodează în finis, rupîndu-se literamente de ceilalți concurenți. Ben Johnson îi e net superior în start, dar în materie de finis și astăzi, cînd e în mod cert al doilea, Carl Lewis spune că rămîne superior. La lungime, elanul lui de 51 de metri (23 de pași) e cel mai lung din cîte s-au văzut vreodată. Momentul de bătaie-desprindere nu impresionează teribil, dar zborul și pașii în aer creează senzația de imponderabilitate. Aici e mîna lui Tom Tellez, antrenorul, care vede totul „altfel”. El spune că distanța verti-

Carl Lewis, devenit „King Carl” are motive să surîdă liniștit!

cală (înălțimea zborului) reduce din distanța orizontală (lungimea săriturii). Carl e de aceeași părere și, în consecință, el nu urcă, pentru a avea de unde să coboare, ci înaintează într-un plan paralel cu solul, spre punctul de aterizare. Și tot timpul în săritură Lewis e perfect lucid de ceea ce face, controlându-se și controlând fiecare moment al zborului. Astfel, nimeni nu va putea susține vreodată că săritura record „i s-a întâmplat” lui Carl Lewis, de vreme ce el însuși a determinat și controlat acea săritură! Cu antrenorul, Carl are relații de prietenie, de colaborare. Nimic nu e impus, nimic nu e unilateral. Carl nu l-a supărat niciodată pe Tellez, Tellez nu l-a supărat niciodată pe Carl. Se înțeleg perfect, din priviri, pe tăcute, de la distanță și amândoi sînt conștienți că orice controversă le poate dăuna la fel de mult amîndurora. Ce spune Tellez despre Carl? Iată: „Sîntem prieteni. El m-a rugat să-l antrenez și am acceptat cu plăcere. Îl admir și îl respect. Cu mine nu e dificil, dar poate fi dificil cu majoritatea celorlalți. Poate alerga la fel de bine și 110 m garduri sau 400 m plat. Nu mă interesează banii lui și nici viața lui particulară, dar recunosc că sînt liniștit în ambele privințe!” Ce spune Carl despre Tom Tellez? Nu spune nimic. I se pare suficient că lucrează cu Tom! Ce spune, însă, despre ce spune antrenorul său?... „Ar putea, of course, să alerge 110 m și 400, ba ar putea să se apuce chiar de decatlon. Doar nu are decît 27 de ani, impli-

niți la 1 iulie și, gîndindu-se la cîte mai sînt de rezolvat, crede că o să cucerească din nou patru titluri olimpice, plătindu-i cu vîrf și îndesat lui Ben Johnson, bîlbîitul ăla care, de la Roma încoace, n-a mai avut curaj să se întrecă o dată cu el!”...

BIG BEN STORY

...Cînd a plonjat năpraznic din bloc-startul de la Roma, lăsîndu-l parcă ținut pe marele Carl Lewis, o clipă am crezut, cîstit vorbind, că a... furat plecarea! Nici vorbă, însă, de așa ceva, de vreme ce stau măturie chiar senzorii „Omega”, care-au tradus în limba electronicii viteza de reacție a lui Ben: 0,129 dintr-o singură secundă! Atît i-a trebuit fulgerului canadian ca să atace „suta” mondială, de la explozia capsei de pistol la propria sa explozie din finală! King Carl, inegalabilul de altădată, fusese chipurile mult mai lent și declanșase cu exact 7 sutimi întîrziere, lansîndu-se cu calm inconștient în urmărirea glonțului deja pornit! Să fugi după un glonț, visînd chiar să-l întreci, nu-ți poți permite nici dacă te cheamă Carl Lewis și dacă ai culege patru medalii olimpice de aur la o singură Olimpiadă! Și, totuși, Lewis a ncerat marea cu degetul, sperînd, crezînd chiar că-l va birui pe Ben, o dată pentru totdeauna.

Vedeți dumneavoastră, meciul acesta, a fost ceva între asprimea dintre Clay și Frazier, dar și între

Dar, din Canada, apare Ben Johnson, un tip care are multă ambiție și răbdare

Pe podiumul olimpic de la Los Angeles, Carl Lewis suride de pe locul I. În timp ce Ben Johnson, sosit al treilea, privește înapoi cu minie!

Revanșa se va consuma la Roma, în '87, când startul lui Ben și finišul său îl paralizează realmente pe „King Carl”.

disputa psihologică dintre Karpov și Kasparov! Un meci jucat în ani, ba de aproape, ba de la distanță, pe care Ben Johnson l-a câștigat în '87 muncind din greu, meticolos, tăcut și dîr și mai ales convins că trebuie și chiar că poate câștiga! În avion, venind spre Roma, citise într-o revistă o declarație a lui Carl, care spunea: „Marele țel al lui Johnson nu este obținerea supremației la sprint, ci înfrîngerea bilbielii sale!”... Asta-l înfuriase cumplit și, după cum va destăinui mai târziu, făcuse parte din cursa lui finală, în care-a vrut să fie rău și el, măcar o dată-n viața lui!...

Ei da, Ben Johnson e cam bilbiit! N-o suna frumos, dar asta e, iar Carl știa foarte bine că asta deranjează! Și el se bilbiise cîndva, în adolescență, și înțelegea perfect ce-l roade pe Ben. Ce nu știa, însă, Lewis sau, dacă nu știa a ignorat, era faptul că taciturnul sprinter canadian lăsase de mult grija bilbiitului său, pentru a se dedica în exclusivitate sprintului și pistei.

...Se născuse în Jamaica, la Falmouth, la 30 decembrie 1961, cu cinci luni mai târziu, deci, decît marele său rival de azi. Situat la cîțiva kilometri de Montego Bay, orașul său natal fusese cîndva un portuleț prosper dar, cu timpul, neputînd fi adaptat navelor de mare pescaj, decăzuse. Familia Johnson o ducea tare greu, cei doi băieți și cele patru fete trăind din agoniseala lui Ben Johnson senior, care muncea la o companie de telefoane. Soția sa, Gloria, se ocupa de gospodărie și de copii, micul Ben crescînd în curtea casei părintești, unde-i plăcea să îngrijească de vacă și de capre sau să-l ajute pe bătrîn la stupărit. La școală cînd a mers n-a fost printre elevii cei mai buni, dar nici printre cei slabi nu și-a permis s-ajungă niciodată. Era tăcut și complexat de bilbiiala lui, iar pe deasupra era și rușinos din cauza fizicului său plăpînd. Îi plăcea să înoate singur, nevăzut de nimeni, iubea filmele cu arte marțiale sau despre culturiști, era îndrăgostit

de soare și de plajă și visa că va ajunge cineva, cîndva!

La stadion a mers prima dată cu fratele său, Edward, care făcea sprint la clubul de atletism „Conqueros”. Iar prima vizită i-a fost de-ajuns lui Ben, pentru a-și descoperi marea pasiune. Avea 7 ani și găsisse atletismul, pista, alergarea. Mai mult nici nu-i trebuia!

În începuturile lui Ben, printre copiii jamaicani, n-avea să se anunțe nici o performanță semnificativă. Era tot pe acolo, printre cei modești, care nu promiteau nimic deosebit. În schimb, muncea ca nimeni altul, cu plăcere, chiar cu bucurie și învățase pe de rost istoria sprinterilor jamaicani. Cînd a împlinit 11 ani, greutatea familiei au împins-o pe mama lui să plece în Canada, în căutare de serviciu. Avea acolo o prietenă, la Toronto, unde va trece timp pînă își va găsi de lucru la bucătăria aeroportului. Ea da, dar nu și Johnson sr., care se va întoarce acasă cuînd, acuzînd și frigul, cu care nu se putea

acomoda deloc. Pentru micul Ben, însă, frigul n-a contat, însă, și după cum spune el însuși „putea fi foarte frig, aveam cu mine căldura din Jamaica! Prima dată când am văzut zăpada, m-am jucat cu soră-mea vreo patru ore stînd numai în tricouri!”

Lucrurile prindeau, însă, să se schimbe. Ben a intrat la „Yorkdale High School”. Apoi, s-a întâlnit prima oară cu antrenorul Charlie Francis, el însuși fost sprinter de marcă canadian, creditat cu 10,1 și trimis chiar la Olimpiada '72. La 15 ani, Ben Johnson începe atletismul adevărat!... Charlie Francis e un tip marocănos. E greu să-i intri în voie, ȋde greu, dar și atunci o face numai cu jumătate de gură. Chestia care-l enervează cel mai mult acum e să audă pe cineva spunînd că Ben Johnson a apărut pe neașteptate, de nicăieri, abia în '87! „De fapt — spune Francis — dintre toți marii sprinteri ai lumii, Johnson s-a ridicat cel mai metodic!” Și are perfectă dreptate!

În toamna lui 1976, cînd Charlie l-a văzut pe Ben, micuțul jamaican alerga cu chiu cu vai un tur de pistă, avea o poftă de mîncare de speriat și arăta aproape jalnic: mic de statură, slăbănog, cu picioare scurte și lipsite de musculatură. Prima „sută” cronometrată a lui Johnson datează din primăvara lui 1977, cînd timpul său — 11,5 secunde — nu era deloc de natură să anunțe un mare talent. Peste numai un an, însă, Ben coboară la 10,79 s, ceea ce, la numai 16 ani și jumătate, era de-acum ceva, fie și numai dacă ne gîndim că la aceeași vîrstă Carl Lewis era creditat cu 10,85 s. Charlie Francis își aduce aminte (zîmbind!) cum creștea micul Ben într-un an cît alții-n zece: creștea la propriu și-l figurat, musculatura sa dezvoltîndu-se rapid, armonios și spectaculos, ca urmare a unei pregătiri fără concesii. Mai presus de orice, însă, Charlie și Ben au descoperit sau au redescoperit valoarea startului, imensa sa importanță pentru probele de sprint. Asta era prin 1979, cînd Ben Johnson începuse să arate ca un culturist sau, mai corect spus, ca un atlet veritabil. Debutul său internațional s-a consemnat în 1980, la Jocurile Panamericane ale juniorilor, unde a ocupat, însă, numai locul 6, nereușind să-și egaleze cea mai bună performanță din același an, care fusese 10,62. Rețineți, totuși, progresia de pînă atunci: 1977 — 11,5; 1978 —

10,79; 1979 — 10,66; 1980 — 10,62! Și, totuși, ascensiunea lui era departe de a-i mulțumi pe Ben și pe Charlie Francis.

Au reluat treaba în perimetrul Universității York, unde se află „Metro Toronto Track And Field Center”. 6 zile pe săptămînă fără momente de respiro, drăcește, pe brînci, muncă de salahor, în timp ce Lewis, vă amintiți, doar 45 de minute, de 5 ori pe săptămînă. Asta e deosebirea dintre talentul excepțional, care lucrează pentru menținere și sportivul care se ridică 99% prin muncă! Ei bine, pînă la urmă munca va bate talentul, deși, ca să respectăm adevărul, nu putem spune că Lewis n-a muncit și nici că Johnson n-ar avea talent! Cum-necum, în 1981 Ben Johnson a coborît de la 10,62 la 10,25 și se părea că totul merge excelent, cînd a intervenit o incredibilă stagnare 10,30 în 1982, apoi, în '83, curba valorică reîntră în mormal — 10,19 s! Dar ce însemnau 10,19 în anul în care Calvin Smith zbura la Colorado Springs, la altitudine, în 9,93 secunde, pe o sută de legendă?! În '84, la Olimpiada din Los Angeles, a sosit momentul de glorie pentru Lewis, învingător în 9,99, în timp ce Ben sosea al treilea, cronometrat în 10,22. Lupta cu Carl fusese pierdută, dar era abia la început!...

S-au întors din nou asupra startului și Charlie se încapățîna să spună că acolo mai au de lucrat. Zeci, sute, mii de starturi și-apoi aparatul acela de tortură care se numește „spe-

ed-builder”, remorcîndu-te cu un cablu și obligîndu-te să mărești viteza de rulare pînă dincolo de limitele maxime, pe care crezi tu că le ai! În 1985, la Zürich, prima reîntîlnire cu Lewis și prima victorie: 10,18 — 10,31! Mulți zîmbesc cu îngăduință și sugerează că King Carl nu e încă în cea mai bună formă, în timp ce Ben, dacă tot se mai bilbie puțin, nici nu se obosește să explice că de-acum înainte cam asta va fi situația între ei! la Jocurile Mondiale indoor (60 m) și „Cupa Mondială” de la Canberra, Ben Johnson triumfă realmente și chiar dacă Lewis absentează (probleme cu lansări de discuri și de cărți...) suta australiană a canadianului vorbește singură, cu 10,00 avînd și vînt potrivit! În iarna lui '86 Johnson continuă să domine cu autoritate și să cîștige tot, pentru ca la Jocurile Bunăvoinței de la Moscova cu 9,95 s, cel mai bun rezultat din istorie, la nivelul mărilor! Apoi, campion mondial de sală la Indianapolis, cu 6,41 s la 60 m, care însemna nou record mondial. Și alte recorduri, în aceeași iarnă: 5,55 s — la 50 m, la Ottawa. 6,04 s la 60 yarzi, la East Rutherford. 6,44 s la Osaka și tot 6,44 la 60 m la Edmonton! Cel mai rapid om din lume fugea de-i sfîrșiau călcîiele cum se spune, împins de munca și ambiția sa, de lunga așteptare care-l ascunsese lumii atîția ani de zile!

Anul de grație 1987 aducea, în fine, marea confruntare mondială de la Roma. Carl Lewis știa că nu mai e

Sosire splendidă și nou record al lumii pentru canadian!

de joacă și muncise crincen, ca pe vremuri, neuitînd ca în același timp să declanșeze și războiul psihologic, persiflîndu-l pe Ben Johnson în aproape fiecare interviu. Carl miza nu pe descurajarea lui Ben și nici măcar pe ațîțarea lui, ci pur și simplu pe faptul că, auzindu-l „trîncă-nînd” și văzînd că nu „apare” la 10,00, canadianul își va slăbi cît de cît vigilența. King Carl era, însă, mai pregătit ca oricînd și-avea să facă în finala mondială cea mai bună cursă din întreaga lui carieră, egalînd, cu 9,93 s, fostul record al lumii. Inutil, însă!...

Ben Johnson nu putea fi, totuși, păcălit, fie și numai pentru că avea de-acum o experiență uriașă, iar în ultimele două sezoane își dovedise valoarea din plin: 23 de curse regulamentare sub 10,1, nemaivorbind de recorduri, de medalii și de titluri, de tot ce însemna respect pe drept cu-cerit în lumea atletismului!

În seriile și semifinalele „mondialelor” Carl Lewis a mers mai bine decît Johnson. Ben, însă, forțase numai atît cît trebuia, în timp ce Carl ținea morțiș să epateze...

Gloria Johnson, bătrîna și buna mamă a lui Ben, era în tribună, cu ochii închiși și cu minile încleștate una în alta. Ben și Carl se aflau alături, pe culoare vecine, două fulgere negre, de abanos, două sculpturi minunate, doi pur-sînge cu pielea arămie, sub care mușchii frîmtau aproape să plesnească. În tribune — vîiet, pronosticuri și pariuri, un stadion cu ochii ațîțîți la ei, o lume-ncremenită la televizor, o Terră gata să-și sacrifice zece secunde din întreaga existență, pentru o cursă de o sută de metri. Apoi, un pocnet de

pistol... Ben a țîșnit cu cel mai bun start care s-a văzut vreodată, iar Carl a plecat cu 0,196 s după semnal. Să ai un metru avans din primii 10 metri e ceva de necrezut, nu? Dar să ajungi la 60 de metri cu un metru și jumătate, înaintea lui Lewis e de-a dreptul delirant! Și, totuși, cam așa a fost, Ben Johnson ajungînd aici în 6,38 s, adică mai bine cu 0,03 decît recordul mondial de sală care îi aparținea! Totul părea terminat, cînd Carl a răbufnit, venind din urmă ca un uragan dezlîntuit. Pas cu pas el se apropia de Ben și, dintr-o dată, lumea a crezut că sorții se vor inversa, de-a dreptul nebunește. Dar, nu, de unde? Cum să se întîmpe o asemenea minune?! Ben, cel care sprinta pe viață și pe moarte, pentru el, pentru Canada, pentru mama Gloria din tribună, a apăsât din nou pedala de accelerație. În plină viteză s-a calculat că a atins 45 km/h, regim de bicicletă de curse, de motocicletă, de mașină dacă vreți. Iar Carl nu era decît un om, un mare sportiv, un mare campion, dar nu mai mare decît Ben Johnson. Tocmai atunci mama sa îndrăznea să deschidă ochii, pentru că o învățase Ben de-acasă: „Cum auzi pistolul, începi să numeri rar: 1, 2, 3... iar la 9 deschizi ochii și mă vezi cum trec linia de sosire, primul!”... Așa a și fost — 9,83, record mondial și, după cum avea să-i declare și lui Dwight Stones, la NBC, nu mai e nimic de spus sau de adăugat!”...

După „mondiale”, un veritabil război psihologic s-a dus între Carl și Ben, întîi pornind de la acuzațiile americanului că Ben s-ar fi dopat (total nefondate), apoi pe motiv că Johnson a refuzat orice altă confruntare directă pe pistă. Anul acesta, la Seul, chiar în zilele următoare, finala de „sută” a Olimpiadei îi va aduce din nou față în față. Meciul secolului nu s-a încheiat, pentru că Lewis vine după un sezon excelent, iar Johnson — după o accidentare-n primăvară, o ceartă cu Charlie Francis și o împăcare ultra-rapidă, care i-a redat nu numai ambiția de a cîștiga dar și omul cu care și-a pregătit marile victorii. Meciul secolului continuă, deci, și cine știe dacă nu ne va aduce un nou record al lumii, semnat de Johnson, de Carl Lewis sau chiar de mai vechiul Calvin Smith, care s-a jurat să intre în posesia fostului său record!

EPILOG NEAȘTEPTAT (DE TRIST)!

Adăugăm aceste rînduri cînd almanahul nostru se află în tipar și cînd de la Seul sosește vestea incredibilă că marele duel sportiv dintre Ben Johnson și Carl Lewis s-a încheiat în modul cel mai... nesportiv posibil! Concret, o știți de-acum, după ce canadianul a învins în cursă, stabilind și un nou record mondial (9,79 s), controlul doping l-a descoperit... dopat! O contra-expertiză a reconfirmat că lucrurile stau așa, Ben Johnson fiind descalificat, retrăgîndu-i-se titlul și medalia, fiind apoi suspendat pe doi ani de Federația Internațională de atletism și — pe viață de federația canadiană. Medalia de aur i-a revenit, astfel, lui Carl Lewis, clasat al doilea în finală, dar nici măcar americanul nu poate fi prea bucuros de modul în care s-a tranșat duelul dintre el și Ben. Un epilog care vorbește mult despre cît de departe se poate ajunge atunci cînd lupta sportivă e dusă la exagerare. Încă nu-i, totuși, sigur dacă Ben Johnson a trișat, destule semne de întrebare planînd asupra rezultatelor controlului și mai aflîndu-se că Ben a luat cu el o probă în Canada, pentru o altă contra-expertiză. Cum, însă, verdictul C.I.O. a fost fără nici un dubiu, „meciul secolului” a luat sfîrșit. Definitiv! Păcat!...

Ben Johnson și mama sa Gloria

Și Ben în finută de gală, încălțat cu... pantofii cu cuie!

Grupaj realizat de
HORIA ALEXANDRESCU

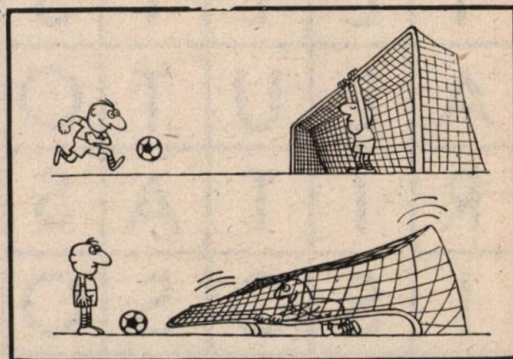
Cronica noutăților... imposibile

■ Conducerea C.N.E.F.S. a organizat o conferință de presă, în cadrul căreia comentatorii sportivi au putut dialoga cu președintele forului respectiv ■ Cunoscutul arbitru de fotbal Cristian Teodorescu, care conduce clubul automobilistic de la Buzău, a recunoscut la un bal automobilistic că și-a bătut joc de Sportul studențesc, în meciul cu Rapid București, pentru a-și putea bate joc, după aceea, și de rapidiști, într-un alt meci, arbitrat tot de el! ■ Antrenorul de atletism Ion Puică a făcut cunoscut că a descoperit o nouă manieră de a o pregăti pe eleva sa, Maricica Puică: noutatea constă în efectuarea unor deplasări lungi, de preferință în S.U.A. și Turcia, în cadru cărora atleta ori ia startul și abandonează la jumătatea curselor, ori nu concurează deloc. Este la mijloc o armă psihologică extrem de eficace, care demobilizează toate adversarele, întrucât acestea nu vor putea susține niciodată că au învins-o pe Maricica Puică! ■ Centrul de medicină sportivă ne precizează că, după ce i-a recomandat sulițășului Nicu Roată să-și reia antrenamentele, în urma unei întinderi musculare, îl va trimite acum la... operație, cu același scop... profilactic. Nicu Roată e de acord și se bucură că nu e fotbalist, întinderea respectivă afectându-i un genunchi, nu cotul brațului de aruncare! ■ O veste de ultimă oră: întrucât s-a constatat că legitimațiile de intrare la manifestările sportive nu mai au nici-o valabilitate dacă nu sînt însoțite și de tichete editate special, se va trece la anulara legitimațiilor și se intră direct pe tichete. Secretul: dacă o legitimație de carton pinzat costă 50 lei bucată (cartonul propriu-zis), un tichet la același preț aduce importante economii! ■ Întrucât, la nivelul federației noastre de specialitate, s-a constatat că patinajul artistic se bucură de infinit mai multă atenție decît patinajul viteză, secretarul F.R.P., Marian Nedelescu a propus ca, în sezonul de iarnă '88—'89 lotul de patinaj artistic să fie lansat și în întrecerile de patinaj viteză. Noi propunem viceversa, că, oricum, ar fi obținute rezultate mai bune! ■ Antrenorul de aruncări Ioan Sabău, care s-a ocupat încă un an de nereușitele lui Nicu Roată (suliță) și Elisabeta Neamtu (disc), a cerut să fie lăsat să-și vadă de treburile de la catedra de atletism a I.E.F.S., unde n-are pe cine să accidenteze, unde nu se fac controale și nu există obiective de performanță. Propunem să fie ajutat în solicitarea sa... ■ Schimbat (cu greu) de la cîrma echipei noastre de „Cupa Davis”, fostul căpitan-nejucător Ștefan Georgescu a avut următoarea exclamație de amenințare: „Și să mă chemați înapoi, tot n-am să mai vin, decît peste un an sau doi!”... ■ Apreciatul scriitor și comentator de fotbal Fănuș Neagu ne-a rugat să inserăm știrea potrivit căreia el nu a avut nici-o contribuție în promovarea lui Cristian Gațu, de la Steaua, în funcția de președinte al clubului F.C. Bihor. ■ Apropo de F.C. Bihor, se pare că și Emeric Jenei, directorul tehnic al echipei naționale, și-ar fi exprimat dorința de a se întoarce în orașul nordic, cu atît mai mult cu cît Mircea Lucescu a revenit la cîrma unui lot (olimpic) ■ Antrenoarea federală de atletism Mihaela Penes, sesizînd perfect criza

de valori din proba feminină de aruncare a suliței, și-a expimat dorința de a fi trimisă într-un club, pentru a forma o grupă de sulițășe olimpice. Decît hîrtii la federație, mai bine suliță pe stadion! Ni se pare normal!...

■ De la federația română de natație aflăm că problemele care existau în lotul piteștean au fost soluționate prompt prin îndepărtarea din proprie inițiativă a antrenoarei Marineci, cea care a contribuit decisiv la lansarea acestui centru. De acord cu hotărîrea antrenoarei, federația a răsuflat ușurată ■ Premiul atribuit anual celor mai disciplinați fotbaliști i-a revenit lui Marius Lăcătuș, urmat în top de Bucico, de la Sportul studențesc, de Bumbescu și Moraru. Topolinschi a fost accidentat... ■ F.R. Fotbal i-a informat pe comentatorii sportivi că, în vederea viitoarelor deplasări cu echipa națională, ceremonia tragerii la sorți a comentatorilor aleși să însoțească echipa se va efectua dintr-o urnă adevărată, pentru a nu mai apărea momente penibile, cum s-a înîmplat înaintea amicalului cu Olanda, cînd numele celor propuși s-au extras dintr-un banal pahar de plastic! ■ Tot F.R. Fotbal anunță că, respectînd genericul popularului spectacol de varietăți „Cu mască, fără mască”, și-a propus ca noul campionat de Divizia A să poarte denumirea „Fără mască”, pe considerentul că este un fel de act II la campionatul precedent. Aplauze! ■ Asociația presei sportive a hotărît, în marea ei majoritate, ca organismul să se reunească cel puțin din doi în doi ani, pentru a-și alege conducerea și, eventual, pentru a mai discuta și alte probleme, la fel de interesante ■ Întreprinderea de administrare a bazelor sportive anunță pe cei interesați că organizează în premieră cursuri de inițiere la înot pentru copii în piscina circulară formată accidental — din cînd în cînd — în jurul stadionului „23 August”. Apa fiind mică, în jur de 30—40 cm, nu există pericol de înec! ■ Muzeul sportului românesc, în continuare desființat, îi informează pe cei care doresc, eventual, să vizioneze cîteva dintre trofeele cele mai de preț cucerite de sportivii noștri peste ani că pune la dispoziția doritorilor, prin poștă, fotografiile ale cupelor și medaliilor respective!

ALT. HORIA

Probleme de logică distractivă

1. LABIRINT CU CIFRE

Alegeți un câmp în pătratul din figura 1 și deplasați-vă orizontal (spre stînga sau dreapta) sau vertical (în sus sau în jos) cu atîtea câmpuri cît indică cifra din câmpul de plecare. În câmpul de sosire găsiți o nouă cifră. Deplasați-vă acum pe un segment perpendicular pe segmentul anterior, tot cu atîtea câmpuri cît indică cifra întîlnită. Continuați în acest fel pînă ce treceți cel puțin o dată cu linia trasată prin toate câmpurile pătratului și reveniți în câmpul de plecare. Nu aveți voie să schimbați direcția de deplasare de două ori în același câmp.

Soluția este unică (și implică 24 de schimbări de direcție).

1

5	2	3	4	2	6	7	7
2	5	3	4	1	2	1	6
5	1	1	2	5	2	3	2
3	3	2	3	4	4	2	3
6	4	4	5	4	2	2	1
3	3	1	1	4	2	5	1
1	5	2	3	4	4	3	2
3	3	2	6	2	3	2	7

I	T	A	R	I
T	E	L	I	S
A	L	U	T	O
R	I	T	A	S
I	S	O	S	O

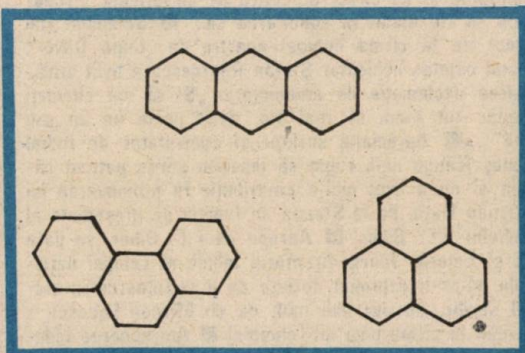
2. UN CAREU NEOBIȘNUIT

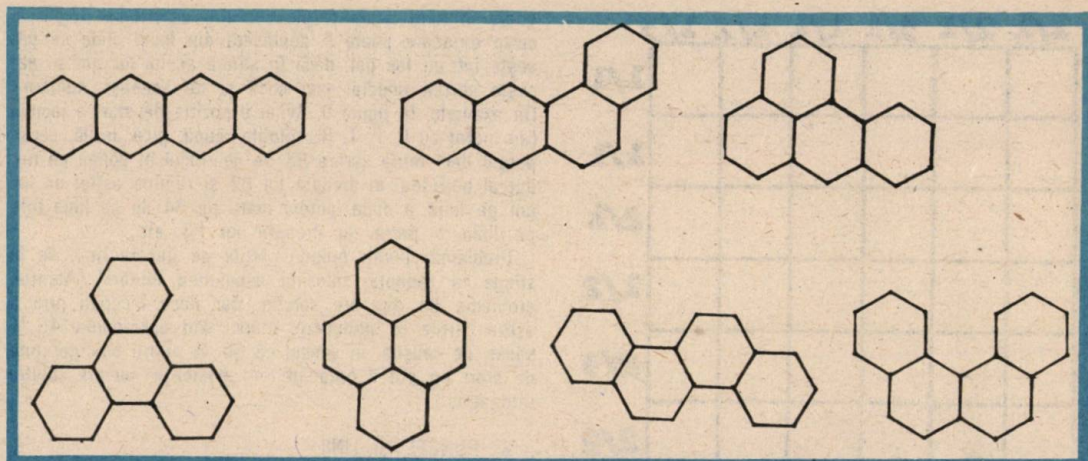
Decupați careul din figura 2 în două părți, apoi reasamblați aceste părți în așa fel încît să se formeze un careu 5×5 corect (avînd pe orizontală și verticală cinci cu vînte corecte).

3. UN PĂTRAT LATIN

Priviți pătratul din figura 3. Pe unele linii și coloane ale sale apar litere distincte, pe altele literele se repetă. Schimbînd literele A și B din colțul din dreapta-sus al pătratului, pe linia de sus vor apărea litere diferite. Efectuați 6 asemenea interschimbări (fie pe linii, fie pe coloane), astfel încît să obțineți un pătrat latin — avînd pe fiecare linie și pe fiecare coloană litere distincte. (În cazul nostru, pătratul obținut poate avea și alte proprietăți: litere identice pe fiecare șir oblic paralel cu diagonală sud-vest nord-est și litere distincte pe șirurile paralele cu cealaltă diagonală.)

D	C	E	B	B
C	D	B	C	A
E	B	D	A	C
A	D	A	B	E
D	E	C	E	A

4. UN ASCENSOR CU... PROBLEME

Într-un imobil cu 11 etaje există un ascensor mai neobișnuit, care nu urcă decât câte 2, 3 sau 5 etaje deodată și nu coboară decât câte 4 etaje deodată. Cum se poate pleca de la parter, pentru a ajunge la etajul 11, oprind câte o singură dată la fiecare etaj? Există șase soluții diferite, dar este suficient să găsiți una singură (este totuși cu atât mai bine cu cât găsiți mai multe).

5. HEXA-POLIOMINOURI

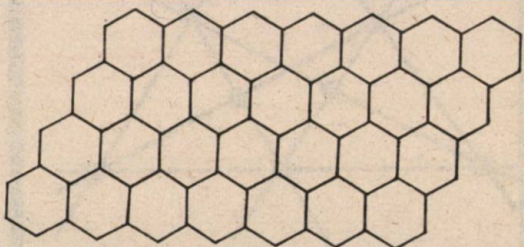
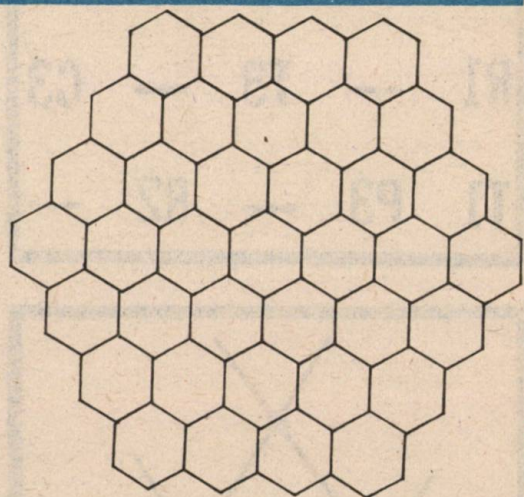
Despre poliminouri (pentaminouri în primul rând) s-a vorbit foarte mult (și subiectul tot nu este epuizat). Să considerăm însă nu pătrate, ci hexagoane ca figuri de bază și să construim toate piesele care pot fi formate alăturând în toate modurile posibile câte 3 și câte 4 hexagoane. Obținem astfel 3 tri-hexa-polinominouri (figura 4) și 7 tetra-hexa-polinominouri (figura 5); ignorăm piesele obținute ca imagini în oglindă ale acestor piese. În total, cele 3+7 piese anterioare conțin 37 de hexagoane, deci tot atât cât „fagurele” din figura 6. Această potrivire sugerează următoarea problemă: alăturați hexa-polinominourile din figurile 4, 5 pentru a acoperi desenul din figura 6 (piesele pot fi așezate cu oricare față în sus). Dacă această problemă vi se pare prea simplă, încercați apoi să realizați desenul din figura 7 folosind numai tetra-hexa-polinominourile.

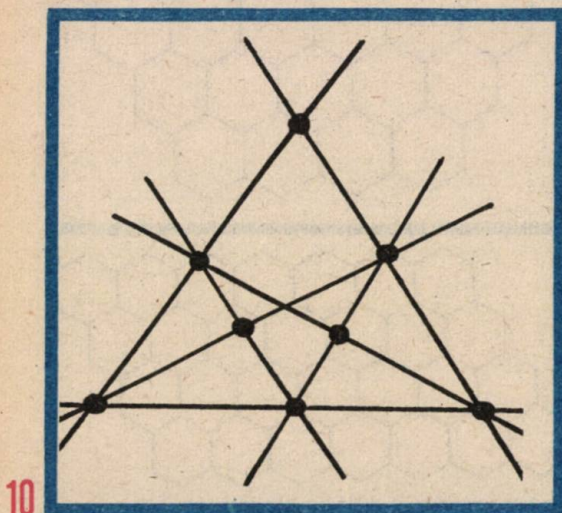
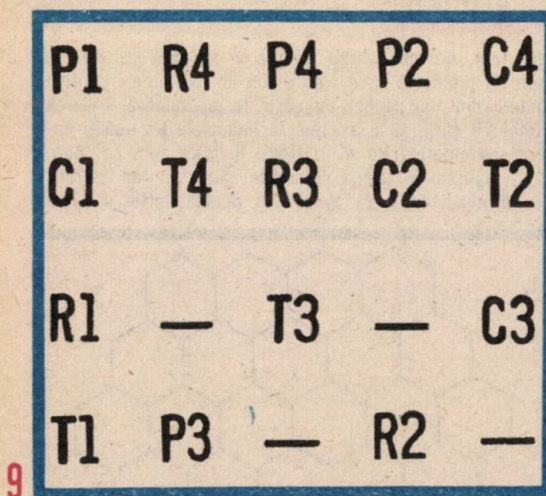
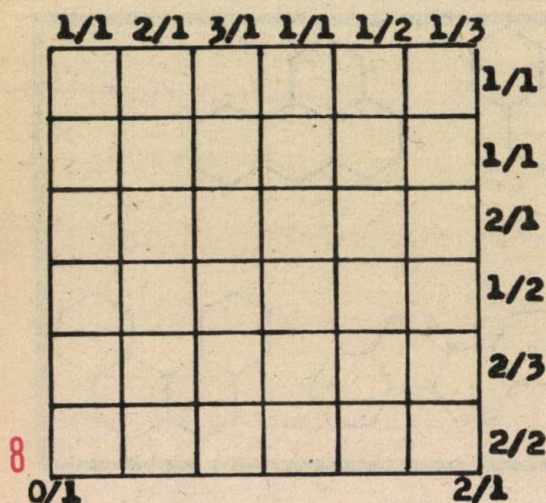
6. CU PIESE DE GO

Problema poate fi abordată cu orice fel de piese albe și negre, nu neapărat de GO. Pe tabla din figura 8 (de dimensiuni 6+6), vi se cere să așezați 9 piese albe și 9 piese negre în așa fel încât pe fiecare linie și coloană numărul pieselor negre și albe să fie cel indicat în dreapta, respectiv, deasupra tabloului; prima cifră indică numărul pieselor negre, iar a doua indică numărul pieselor albe. Exemplu: 2/1 înseamnă 2 piese negre și o piesă albă. În plus, pe diagonala nord-vest sud-est trebuie să existe 2 (respectiv, 1) piese negre (albe), iar pe cealaltă diagonală trebuie să apară doar o piesă albă, după cum stă scris în colțurile de jos ale pătratului.

7. O PASIENȚĂ

De fapt, nu este vorba despre o pasiență și atîta, ci despre o problemă care apare într-un asemenea context. Scoatem dintr-un pachet de cărți de joc valorile 1 — 4 în total 16 cărți, și le așezăm la întîmplare pe masă, în 4 rînduri orizontale (cîte 4 în rînd). Ridicăm apoi cei patru ași și-i așezăm în stînga celorlalte cărți, formînd astfel o coloană nouă. În locul așilor vor rămîne astfel 4 locuri

goale. Mutăm acum cărțile conform următoarei reguli: o carte oarecare poate fi deplasată din locul unde se găsește într-un loc gol, dacă în stînga aceluia loc gol se găsește cartea imediat mai mică și de aceeași „culoare”. De exemplu, în figura 9, avem o poziție de start a jocului (am notat cu C, P, T, R „culorile” cupă, pică, treflă, carô). putem deci muta cartea R3 de pe rîndul al doilea pe rîndul al patrulea, în dreapta lui R2 și rămîne astfel un loc gol pe linia a doua, putem muta pe P4 de pe linia întii pe linia a patra, în dreapta lui P3 etc.

Problemă: puteți ordona cărțile pe fiecare rînd, de la stînga la dreapta, folosind asemenea mutări? (Atenție, problema de aici are soluție, dar dacă începeți prin a așeza cărțile la întîmplare, atunci sînt aproximativ 45 % șanse de reușită, în sensul că 55 % dintre configurațiile de start nu pot fi ordonate — „pasiența” nu are soluție totdeauna.)

8. PUNCTE ȘI LINII

Figura-10 arată cum putem așeza 8 puncte în plan astfel încît să se formeze 7 triplete de puncte colineare (fără a exista 4 puncte pe o aceeași linie). Așezați într-un mod similar 9 și 10 puncte, pentru a forma 10, respectiv, 12 triplete de puncte colineare. (Pentru cititorii interesați în generalizarea acestei probleme la un număr mai mare de puncte, menționez că ea a fost îndelung studiată, începînd chiar din secolul trecut, fără a fi complet rezolvată, în sensul că nu se știe care este numărul maxim de triplete care pot fi formate pentru mai mult de 12 puncte.)

9. DIN NOU PENTAMINOURI

În almanahul de anul trecut vi s-a propus să realizați pătratul sau dreptunghiuri folosind cele 12 piese pentamino (suprafața lor totală este de 60 de pătrate unitare). Dacă adăugăm însă și piesele obținute prin oglindire, se obțin în total 18 piese (F, L, P, S, Z, Y, nefiind simetrice dau piese noi. Aceste 18 piese au suprafața totală de 90 de pătrate unitare, ceea ce ridică în mod natural problema obținerii unor dreptunghiuri cu această arie: 3×30, 6×15, 5×318, 9×10. Evident, de această dată, piesele au „față” și „dos” și nu pot fi așezate decît cu fața în sus.

GHEORGHE PĂUN

**Probleme
de logică
distractivă**

(RĂSPUNSURILE ÎN PAGINA 205)

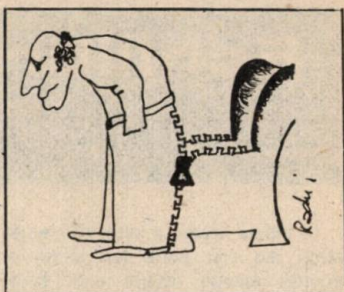

● Prezintă o premieră la Hollywood, Grucho anunță: „Hollywood-ul dă, citeodată, filme mari, remarcabile, adevărate opere de artă... Astă-seară, însă, din nefericire, nu vom vedea nimic de felul acesta.”

● ACTOR: Un tip care, dacă nu vorbești despre el, nu te ascultă.

● Un scriitor din Hollywood a cerut prin testament să fie ars după moarte; 10% din cenușa lui să fie aruncată în fața agentului de publicitate.

● Max Grucho s-a retras de la clubul de care aparținea cu următoarea explicație: „Nu pot aparține unui club care mă acceptă pe mine ca membru”.

● GRIJĂ: A pune soarele de azi sub norul de mine.

Arhiva sentimentală a „Scintei tineretului”

SFECLA ALBASTRĂ

Sub cireș ploua omida. Astfel încât prânzul semetistiilor se petrece repede și plin de transpirație. Așchii de soare ne intrau în cap, iar fețele prindeau chipul steclei în stare să dea recolte record la hectar. Nimeni însă nu era neliniștit, atâta doar că ne pureca spatele cămășii de prea multă sudoare și pleavă și gozuri adunate peste zi. Eram în primul an de ucenicie la tribuna tineretului și eram în stare să cred că tot ce zboară se și mănincă. Fusesem trimis pentru trei zile într-o unitate agricolă din lalomița, la vremea secerii de grâu. Vreme nemiloasă, cu soare înălțat pe catalige din fier înroșit. Eram însă strident de scrupulos în acel an și treceam oarecum ușor toate încercările firii mele oarecum boeme. Două zile la rând am bătut câte o vadră de apă adusă cu sacaua. O vadră de apă turnai în tine, două vedre îți ieșeau prin pori. Dar ce să mai spun de locurile pentru dormit! Numai o imaginație tălîmbă poate cînta greierii și cerul de vară înstelat. Ne asaltau mereu-țînțării, picadori cu nemiluita. Între trei și patru dimineața visam coșmărește, ierni bogate în zăpadă și sânni trase de cerbi turmentați.

Îmi umplusem carnetul cu tot soiul de notițe: biografi, mici reflecții cu platfus, observații mirobolante de genul: „combina de strîns furaje-e un fel de cheia-sol”, și cite și mai cite. După două zile în Bărăgan strînsesem „material” pentru o carte, cit despre reportajul ce urma să-l scriu nu-mi făceam probleme nici cit negrul sub unghie. Nea Gigă Fecioru și Nicolae Arsenie îl vor citi cu sufletul la gură — mă gîndeam. Iar gîndul ăsta (și altele asemenea) mă găseau mai puțin circumspect la invitațiile unui tînăr tehnician, trimis pentru două săptămîni de direcția agricolă județeană la unitatea cu pricina. Întîmplarea a făcut ca acel tehnician să fie și un pasionat al fenomenului O.Z.N. Organiza la Slobozia cercetări sistematice asupra bolții cerești. (Erau de fapt o echipă și făceau cu rîndul observații ale cerului de pe acoperișurile mai înalte). Chestia cu O.Z.N.-urile mă interesa și pe mine. Eram, în speță, tînăr și dornic de co-

municare, fie și cu extraterestrii. Circumspecția mea față de acel tehnician mai avea deci încă un motiv să se topească. Așa se face că după masa de lîngă cireșul chelit prea devreme am intrat într-o discuție oarecum savantă despre noile soiuri de sfeclă furajeră. „Da”-urile mele, dar mai ales negațiile stîrneau un soi de admirație în rîndul convivorilor, transpirați ca și mine. Într-un sfîrșit inginerul cu chimizarea și tehnicianul s-au oferit chiar să-mi arate cel mai nou soi de sfeclă furajeră, ce se experimenta în acel an în unitatea ce cu onoare (și nu întîmplător — spuneau ei) ne aflam. Curios din fire am acceptat să mergem la sola cu pricina. Una peste alta, nu era nici departe locul, cale de vreo trei kilometri de la cireșul desfrunzit.

Cine ar fi cedat tentației? Să vezi „sfecla albastră!” un soi hiperproductiv, cu mari colete pentru zootehnie, cu partea cămoasă neverosimil de atrăgătoare, atît prin aspectul exterior, cit și prin imensa bogăție de săruri minerale.

Pe drum am uitat repede de zăpușeală, iar dintre Cucuieți îmi făcea cu ochiul Fata Morgana... sfecla albastră. Apoi s-a făcut că în lunca lalomiței s-ar fi deschis o poieniță răcoroasă, iar la umbra unor arini de pomină, pe o rogojină foșnitoare, odihneau un cean cu pui, o balercuță de anghelică de casă și ceva vin de uscat transpirația și strepezit dinții.

O vagă bănuială cum că aș fi fost tras pe sfoară m-a încercat la un moment dat, dar e oare cuviincios să te îndoiești de bunele intenții ale cicaronilor? Totuși am avut puterea să mai întreb: „Dar cu sfecla albastră ce se mai întîmplă?” Mi s-a răspuns pe dată: „Nici o grijă, crește, tovarășe gazetar, crește. O s-o vedem cit de curînd. Dar pînă atunci s-o lăsăm în pace, să-i mai tîhnească. Tonul răspunsului m-a emoționat fără doar și poate. Se vorbea de sfecla albastră furajeră ca despre un om, de o ființă foarte apropiată, ca de mama, de pildă. O asemenea duioșie m-a dezarmat complet. Am discutat apoi despre O.Z.N.-uri, despre experiențele francezilor în Pacific, de rolul asolamentelor în producția crapului fitofag și multe, multe altele. Cu această ocazie am avut revelația că părerile mele au o nemăsurată greutate. De atunci nu le-am mai cîntărit niciodată. M-a hotărît și întîlnirea, a doua zi spre prînz, cu tovarășul Arsenie și nea Gică Fecioru. Singurul care mi-a spus că o să-mi arate el undeva în lalomița o sfeclă albastră a fost A.I. Zăinescu. Cu o sfortare supraomenească nu l-am crezut.

PAVEL PERFIL

Echilibrul climatic în pericol?

În ultima vreme o serie de cercetători din mai multe țări și-au îndreptat atenția asupra unor fenomene ce au loc în stratosferă, acolo unde o pătură de ozon protejează viața de pe planetă de efectele razelor ultraviolete. Cauzele sînt multiple, de la cursa aberantă a înarmări-

lor și tendințele consumatoriste din țările dezvoltate pînă la folosirea unor compuși chimici dăunători. O importanță deosebită pentru eliminarea cauzelor care provoacă deteriorarea concentrației de ozon o are, în primul rînd, cunoașterea cît mai exactă a fenomenelor ce se produc

în stratosferă. De asemenea, o atenție deosebită capătă așa numitul „efect de seră”, care prin accelerarea unor procese chimice ar putea duce la creșterea temperaturii medii a Terrei, cu consecințe incomplet elucidate. Iată cîteva detalii privind unele cercetări în acest sens.

CERCETĂRI CONFIRMATE LA PUNTA ARENAS

În toamna anului 1987, un grup de 120 de savanți și tehnicieni, în cea mai mare parte americani, au sosit la Punta Arenas, cel mai mic oraș din Chile. Pe parcursul șederii lor, care a durat 8 săptămîni, au utilizat adesea un avion de tipul DC—B, special amenajat pentru cercetări. O dată decolat, avionul se îndrepta spre Antarctica la o distanță de circa 1000 de mile, luptîndu-se cu vînturile năprasnice, înainte să se stabilizeze la o altitudine de 12 000 m, făcînd un tur de 12 ore deasupra continentului înghețat. pe drum, aparatura științifică a colectat date despre gazele și particulele din atmosferă și despre radiația solară. Între timp, un alt avion de tipul Lockheed ER—2, (o versiune pentru cercetare științifică a avionului U—2), a realizat 12 ieșiri de circa 6 ore fiecare, la o altitudine de 21 000 metri.

Ambele aeronave făceau parte dintr-o acțiune fără precedent, realizată de către NASA, Administrația Națională pentru Studiul Ocenelor și Atmosferei, Fundația Națională pentru Știință și de alte foruri științifice.

Scopul era să se determine de ce stratul de ozon care protejează suprafața Terrei de razele ultraviolete, a suferit o gravă degradare deasupra Antarcticii. Savanții erau îngrijorați de asemenea de „efectul de seră”, o încălzire de lungă durată a planetei cauzată de modificările chimice din atmosferă. Amenințarea la adresa ozonului a fost descoperită pentru prima oară în 1983, cînd specialiștii britanici au făcut o observație surprinzătoare: concentrația stratului de ozon în stratosferă scade puternic deasupra Antarcticii în fiecare primăvară australă, refăcîndu-se apoi numai foarte puțin pînă la sfîrșitul lui noiembrie. La început, s-a crezut că fenomenul se datorează activității crescute a petelor solare sau climatului deosebit al continentului. În prezent s-a acceptat teoria conform căreia vînturile ar fi parțial răspunzătoare. Însă ar mai exista un factor: un grup de substanțe chimice numite clorofluorocarbați (CFC), utilizate mai ales ca lichide de răcire în frigider și aparate de aer condiționat, în industria maselor plastice și ca solvenți în microelectronică. Studiile au demonstrat că în anumite condiții, aceste componente, ridîcîndu-se de la suprafața pămîntului spre stratosferă, dau naștere la reacții chimice care distrug rapid ozonul.

Procesul chimic nu este încă precis determinat, dar nu

se poate nega rolul central al CFC. Barney Farmer, fizician la Jet Propulsion Laboratory, în urma observațiilor făcute a evidențiat legătura directă CFC — ozon. Rezultatele recente de la Punta Arenas au confirmat aceste dezvăluiri. Nu numai că ozonul a fost distrus în proporție mai mare ca înainte — 50 la sută din acest gaz a dispărut în timpul dezhgețului polar, comparativ cu 40 la sută în 1985 — dar legătura cu CFC a apărut ca fiind mult mai evidentă.

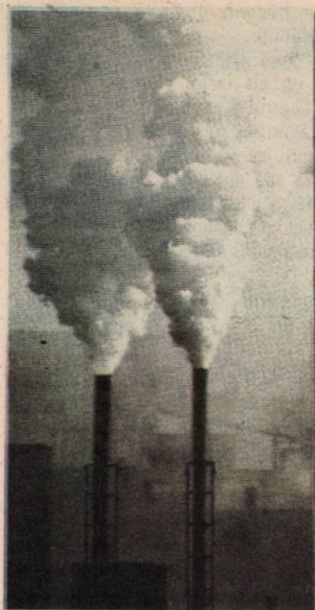
Savanții știau de mult că există cicluri istorice de încălzire și răcire a globului. Majoritatea experților cred că suprafața pămîntului a început să se încălzească treptat de la ultima glaciație, dar numai recent a apărut ipoteza că aceste cicluri climatice pot fi influențate de om. De altfel, un savant declara: „Oamenii modifică suprafața pămîntului și îi schimbă atmosfera într-un asemenea ritm încît au devenit un concurenț al forțelor naturale. Ce este nou, este ireversibilitatea schimbărilor care se petrec acum”.

Într-adevăr, dacă stratul de ozon se diminuează deasupra unor zone poluate — și există deja semne că acest proces a început, deși nicăieri la fel ca în Antarctica — consecințele ar fi foarte grave. Razele ultraviolete, o formă de lumină invizibilă pentru ochiul uman, dau naștere la arsuri și la cancerul pielii. De asemenea, ele provoacă cataracta și duc la slăbirea sistemului imunitar. Fără stratul de ozon, procentul unor asemenea boli ar crește în mod sigur. Aceste pericole au fost suficiente pentru a determina reprezentanții a 34 de state să participe la o conferință la Montreal, unde au căzut în principiu de acord asupra unui tratat care cere limitarea producției de CFC.

„EFECTUL DE SERĂ”

Mult mai dăunător decît distrugerea ozonului și mult mai greu de controlat este „efectul de seră” cauzat în cea mai mare parte de dioxidul de carbon (CO₂). Efectul CO₂ în atmosferă este comparabil cu cel al sticlei unei sere: lasă razele calde ale soarelui să pătrundă înăuntru și oprește căldura să iasă afară. El ar putea produce o creștere a temperaturii medii cu 1,1—4,5°C pînă în anul 2050.

Relația între CO₂ și încălzirea globului este mai mult decît teoretică. O echipă de cercetare sovieto-franceză a

anunțat descoperirea unei strinse legături între nivelul CO_2 și temperaturile maxime ale globului. Studiind ghețurile din Antarctica, cercetătorii au arătat că în ultimii 160 de mii de ani glaciațiile au coincis cu niveluri reduse de CO_2 iar perioadele interglaciare au fost marcate de o creștere a concentrației acestui gaz.

Locul unde se vor desfășura schimbări majore în următoarea jumătate de secol se preconizează că va fi atmosfera, oceanul de gaze care înconjoară pământul. Aceasta este o membrană foarte subțire. Dacă am presupune că Pământul ar fi de mărimea unei portocale, atmosfera ar fi de grosimea cojii acesteia. Stratul inferior al atmosferei, troposfera, este locul unde se desfășoară toate schimbările climatice. Aerul încălzit de la suprafața solului se ridică, iar cel rece coboară să-i ia locul și de aceea troposfera pare a fi într-o continuă agitație. Vânturile ce iau naștere împrăstie poluanții în troposferă. Deasupra acesteia se află stratosfera. Aici aerul care se răcește pe măsură ce ajunge la altitudini mari începe să se încălzească. Motivul, într-un singur cuvânt, este ozonul.

PE URMELE CFC

Ozonul (O_3) este o formă a oxigenului. El apare când moleculele de oxigen (O_2) sînt bombardate de razele ultraviolete, mai ales în stratosferă. Această radiație eliberează atomii de oxigen, dintre care unii se recombinau cu O_2 pentru a forma O_3 . Acesta are proprietatea de a absorbi razele ultraviolete, apără astfel suprafața pământului. Energia radiației absorbite încălzește ozonul, creînd straturi mai calde în stratosferă, ce acționează ca un capac pentru troposfera turbulentă de mai jos.

Moleculele de ozon sînt create în mod constant. Dar ele pot fi distruse prin alte procese chimice, majoritatea naturale, cum ar fi spre exemplu distrugerea cu oxidul de azot, eliberat de microbi și de combustibili solizi și lichizi. Abia la 5 ani după ce a părăsit solul, oxidul de azot atinge altitudinea de circa 24 000 metri, unde este

distrus de radiația ultravioletă. Fragmentele rezultate — numite „radicali” — atacă și distrug alte molecule de ozon. Un alt distrugător al ozonului este metanul.

De milenii, procesul producerii și nimicirii ozonului s-a aflat în echilibru. În 1928, un grup de chimiști de la General Motors au inventat un gaz inert, netoxic, utilizat inițial pentru răcire. Acesta este o substanță de tipul cloro fluorocarbonaților (CFC). Gama produselor s-a lărgit apoi foarte mult. CFC păreau a fi o familie minune: produși în cantități de mii de tone anual, păreau prea buni pentru a fi adevărați.

În 1972, Sherwood Rowland, chimist la University of California, a auzit o comunicare în care se spunea că urme de CFC au fost găsite în atmosferă atît în emisfera nordică, cît și în cea sudică. Ce căutau acolo? Răspunsul pe care l-au dat Rowland și colegul său, Mario Molina, a fost că aceste substanțe nu aveau unde să se retragă în altă parte. Ele se evaporă, trec prin troposferă (unde nu pot fi distruse) și ajung în stratosferă. Aici se descompun sub influența razelor ultraviolete. Rezultă atomi liberi de clor, care atacă ozonul pentru a forma oxidul de clor (ClO) și O_2 . Oxidul de clor se combină apoi cu un atom liber de oxigen pentru a forma O_2 și un atom de clor. Procesul se repetă apoi continuu. S-a ajuns la concluzia că la fiecare atom de clor eliberat, se distrug 100 000 molecule de ozon.

În 1974, Rowland și Molina și-au făcut publice rezultatele. CFC slăbesc stratul de ozon destul de încît să provoace o creștere a cazurilor de cancer al pielii și o modificare în climatul planetei.

Totuși, existența golului de ozon nu înseamnă că numai aceste substanțe sînt vinovate. Au fost propuse o serie de alternative. S-a considerat că acest gol nu ar însemna neapărat o pierdere de ozon, ci pur și simplu o redistribuire a acestuia ca rezultat al unei întreruperi temporare a deplasării maselor de aer de la tropice (unde ia naștere cea mai mare parte a ozonului) spre poli.

O altă teorie susținea că golul s-ar datora intensității

activității solare în anul 1980, când s-ar fi creat mai mulți radicali de azot.

Însă datele de la Punta Arenas au subminat această ultimă teorie. Nivelul ozonului și al azotului sînt scăzute, dar concentrația oxidului de clor este de 100 de ori mai mare decît cea din zonele temperate.

Oamenii de știință nu știu încă de ce golul rămîne deasupra Antarcticii sau de ce epuizarea este atît de avansată. Aceasta s-ar putea datora naturii deosebite a acestui continent.

Iarna, stratosfera acestei regiuni este practic izolată de restul lumii de către vînturile puternice ce se răsucesc în jurul ei, formînd un vîrtej impenetrabil. Un factor ce contribuie la distrugerea ozonului sînt norii de particule de gheață. Astfel gheața poate fi considerată o cauză centrală a golului de ozon, deoarece ea permite colectarea moleculelor și grăbește reacțiile chimice.

Nu este însă clar dacă distrugerea ozonului în Antarctica este un fenomen izolat sau dacă este un semnal de alarmă omniprezent. Datele indică pentru ultimii opt ani un declin de 4—5%. Savanții estimează că din acest procent 2% s-ar datora distrugerii naturale, 1% golului din Antarctica și 1—2% fluctuațiilor normale.

Același lucru poate fi spus și despre „efectul de seră”; este prea devreme pentru a ști dacă are loc într-adevăr o încălzire neobișnuită a globului terestru. Spre deosebire de distrugerea ozonului, „efectul de seră” este un fenomen natural cu consecințe parțial pozitive. Fără el, pămîntul ar fi de nelocuit, semănînd cu o planetă înghețată, cum ar fi Marte.

SCHIMBĂRI ALE TEMPERATURII MEDII?

Totuși începînd din 1890, chimistul suedez Svante Arrhenius a început să se teamă că arderile masive de cărbuni în timpul revoluției industriale ar fi eliberat prea mult CO_2 în atmosferă. El a estimat că o dublare a concentrației dioxidului de carbon în atmosferă ar duce la o creștere a temperaturii medii cu circa 5° . El a sugerat că perioadele de glaciație s-ar datora nivelului scăzut al acestui gaz. Deși contemporanii săi au rîs, Arrhenius a avut dreptate. În timpul său, concentrația de CO_2 era de 280—290 părți la un milion. Astăzi însă, ea este de 340 părți la un milion. În 2050 ea se va dubla, ceea ce înseamnă că în atmosferă vor fi reținute mai multe radiații ultraviolete. Unele schimbări sînt deja vizibile. Climatologii au observat o creștere a temperaturii medii cu 1°C față de începutul secolului — în timp ce „efectul de seră” continuă. Totuși, modificarea s-ar putea datora unor cauze încă necunoscute. Absența unei dovezi concrete nu confirmă însă această teorie. Oamenii de știință se așteaptă ca orice creștere a „efectului de seră” să fie mascată o bună perioadă de timp de către mări și oceane, care au o putere de absorbție de 40 ori mai mare decît cea a atmosferei. Se estimează că pînă vor fi cunoscute rezultatele cercetărilor, va fi prea tîrziu pentru a se putea opri încălzirea, și că teoria „efectului de seră” este cea mai puțin controversată la ora actuală.

Însă mecanismele climatice sînt mult mai complexe, fiind influențate de modificările în rotația Terrei, de banchizele de la poli, de floră, de faună. Vulcanii în erupție aruncă în atmosferă cantități imense de praf, care reflectă lumina solară și răcesc planeta. Deșerturile cu nisipurile lor aproape albe și ghețurile de la poli reflectă de

asemenea razele soarelui. Pădurile tropicale, oceanele absorb razele, încălzind planeta.

Norii, care acoperă în orice moment o jumătate din suprafața pămîntului, sînt un alt factor climatic important. James Coakley, de la Centrul Național pentru Cercetări Atmosferice spune: „Dacă încălzești atmosfera și introduci mai multă apă în ea, norii se vor schimba. Dar nu știm încă în ce fel”. Vaporii de apă pot da și ei naștere „efectului de seră”, dar suprafața alb-argintie a norilor reflectă lumina solară. Care efect predomină? Depinde de nor. Spre exemplu, norii stratocumululus reflectă circa 60 la sută din razele solare.

Un alt factor al modificărilor climatice este biosfera. Majoritatea efectelor de aici sînt naturale. Termitele produc cantități enorme de gaz pe măsură ce consumă materialul lemnos; un singur mușuroi de termite degajă cinci litri de metan într-un minut. Metanul ajunge în atmosferă, unde poate distruge ozonul dar unde acționează de asemenea pe linia „efectului de seră”.

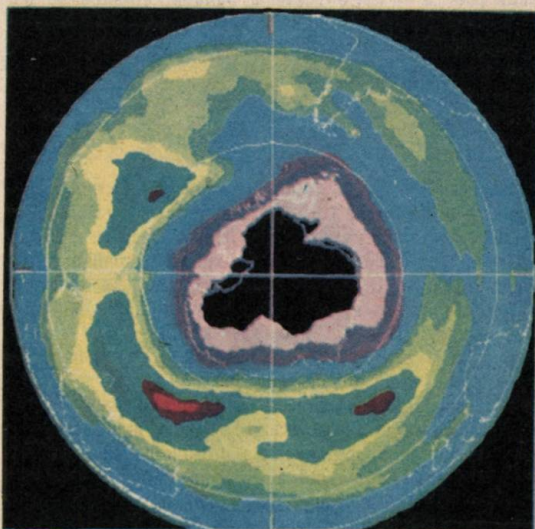
Termitele produc circa 50 la sută din metanul atmosferic.

În prezent, biosfera devine o problemă numai acolo unde este implicat omul. Pădurea amazoniană a fost defrișată în proporție de 10—15 la sută pentru minierit și agricultură.

Acțiuni similare au avut loc în Africa, Indonezia și Filipine. Arborii arși degajă dioxid de carbon. Numărul gazelor care dau naștere „efectului de seră” este însă mult mai mare; se apreciază că pînă în 2030 ele vor echivala cu o dublare a concentrației de CO_2 .

Există vreo modalitate de a încetini „efectul de seră” sau distrugerea ozonului? Acordul de la Montreal, la care s-a ajuns după discuții ce au durat cinci ani, reglementează producția și consumul de CFC, astfel încît acestea să se reducă cu 35 la sută pînă la sfîrșitul secolului. Deși majoritatea oamenilor de știință consideră că reducerea este prea mică, s-a calculat că fără acest acord, ar fi putut apare circa 131 milioane de cazuri de cancer al pielii la persoanele născute înainte de anul 2075.

În ceea ce privește „efectul de seră”, măsuri importante ar fi protejarea suprafețelor împădurite și limitarea consumului de combustibili fosili.

Pină acum, climatul pământului s-a dovedit a fi remarcabil de stabil și echilibrat, permițând doza și tipul de energie solară care să susțină viața. Ciclurile alternative de căldură și frig, la fel ca și concentrația micșorată sau sporită a anumitor gaze au făcut posibilă evoluția unor specii sau dispariția altora.

Ca o ironie a soartei, tocmai cînd începem să descifrăm ritmurile climatice care se desfășoară de sute de milioane de ani, am început și să le modificăm irevocabil. Și așa cum ne demonstrează golul de ozon recent descoperit, multe schimbări neașteptate par a fi încă pe drum.

În mare măsură viitorul depinde de cunoașterea mecanismelor naturii, de eforturile oamenilor de a proteja planeta. Alocarea numai a unei părți din actualele bugete militare cercetărilor științifice în aceste domenii ar reprezenta, fără îndoială, o expresie a responsabilității pe care generația actuală o manifestă pentru destinele generațiilor viitoare.

MISIUNE ÎN STRATOSFERĂ

Începînd cu operațiunile de pregătire și terminînd cu aterizarea, pilotarea avionului special echipat ER—2, aparținînd NASA, nu este o acțiune pentru oameni slabi. Cei trei piloți care au executat 12 misiuni „solo” deasupra golului de ozon al Antarcticii au definit această sarcină ca fiind istovitoare. Cu o oră înainte de a se ridica în stratosferă, fiecare a trebuit să-și pună un costum protector și să înceapă să respire oxigen pur, pentru a elimina azotul din sînge și țesuturi.

Odată decolat, „trebuie să ai răbdare” spune pilotul Ron Williams, care a zburat în prima misiune. „Ești prins de un scaun timp de șase ore”.

Deși piloții au fost preveniți de către meteorologi, totuși au găsit condițiile de sus ca fiind foarte grele. Obișnuiți cu priveliștile clare, largi de la altitudinile înalte, piloții — care au urcat la 21 000 metri — au fost surprinși să întîlnească straturi de ceață translucidă, copusă din particule mici de gheață. O altă surpriză: temperatura nu numai că nu a crescut, dar a scăzut la -130° , fiind destul de joasă pentru a pune problema înghețării combustibilului.

La 18 000 metri, vînturi cu viteză de peste 250 km/h loveau avionul. Totuși, cele mai mari dificultăți proveneau de la virtuțile care zgîlțiau avionul în timpul aterizării.

Avionul avea aripile îngreunate de aparatura montată pe ele, semînd cu un albatros mare.

Condițiile la bordul avionului DC—8 erau mult mai bune. Aparatul, care transporta 41 oameni de știință, nu a zburat mai sus de 12 000 metri în cele 13 misiuni, iar cei de la bord erau liberi să se deplaseze. Dar nori grei acopereau imaginea Antarcticii, iar zborurile erau călătorii anoste ce durau 11 ore.

Pentru a sparge monotonia, oamenii au luat la bord animale: foci, pinguini, pisici. Temperatura era păstrată răcoroasă pentru a preveni supraîncălzirea instrumentației deosebit de sofisticate. Un membru al echipajului a declarat că dacă ai fi încercat să adormi, puteai îngheța

PROGNOZARE — PRIN MODELE

Climatologii ne avertizează adesea asupra unor eventuale dezastre atmosferice. Ei se bazează de fiecare dată pe modele sofisticate, computerizate care nu sînt altceva decît reprezentări matematice ale climei și ale factorilor ce pot contribui la un fenomen anumit, cum ar fi distrugerea ozonului. Din nefericire, atunci cînd toate variabilele sînt introduse în calculator, prognozele pot fi totuși eronate.

Să luăm spre exemplu golul de ozon. Înainte de a fi descoperit, modelatorii climatologi care încercau să simuleze pierderile de ozon în atmosferă nu luau în calcul prezența norilor de gheață în stratosfera din Antarctica. De aceea modelele lor au fost greșite.

Înseamnă însă aceasta că modelele ce încearcă prognozarea modificărilor climatice reflectă numai opinia autorilor lor? Nu în mod necesar.

Modelele încearcă să reducă clima Terrei la o serie de rețele și numere și să manipuleze apoi aceste date pe baza legilor mecanicii și termodinamicii. Numărul calculelor implicate este imens. Un model bidimensional cere peste 500 miliarde calcule pentru a simula climatul pe un an.

La ora actuală, tehnica folosită constă în a împărți suprafața globului în mici „cămăruțe”, limitate ca suprafață și condiții. Aceste pătrățele nu sînt încă atît de mici pentru a spune de exemplu cum va fi mîine vremea în Omaha. Totuși de ce savanții au totuși încredere în aceste modele? Pentru că ele sînt foarte bune în reproducerea condițiilor trecute. În prezent se pot crea modele, dar la scară mare.

În ceea ce privește efectul de seră, pot fi prognozate direcțiile majore, dar nu și detaliile acestui fenomen.

În afara punctelor slabe ale modelelor climatice, apare un avantaj semnificativ. Ele sînt instrumente experimentale, care permit testarea ipotezelor. De asemenea, pot descrie efectele unor fenomene climatice care nu au avut loc niciodată. În 1983, un grup de savanți a calculat deznodămîntul unui eventual conflict nuclear. Rezultatul a fost conceptul „iernii nucleare”.

Modelul lor a ignorat însă factori cheie cum ar fi vînturile, oceanele, anotimpurile. Datele acestea, introduse într-un model tridimensional au modificat conceptul în „toamnă nucleară”. În ciuda limitelor și omisiunilor modelelor climatice, oamenii de știință nu-ți pot permite să ignore prognozele. Acestea sînt ca un glob de cristal prăfuit. Întrebarea este cît timp aștepți să cureți suprafața globului pînă îți poți da seama ce se află înăuntru?

IOAN TIMOFTE

Fotbalul mondial în trei dimensiuni de timp

Timpul prezent:

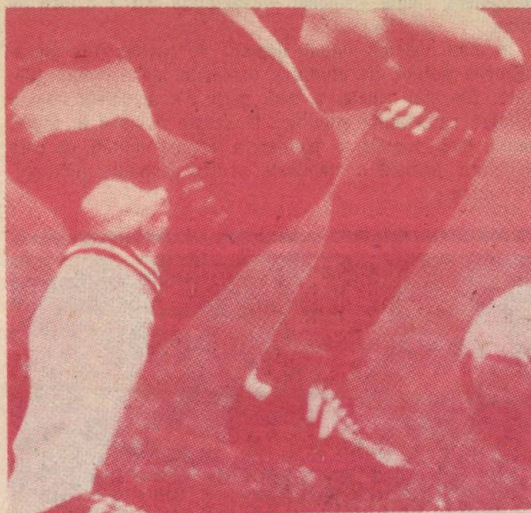
„EURO '88 ÎN RETRO“

● POSTFAȚA LA O MARE COMPETIȚIE

Nu încapă îndoială că întâi de toate ar trebui subliniat faptul că această ediție a C.E. a fost o mare reușită. Atât în ce privește organizarea — terenuri de joc excelente, ordine, disciplină, fair-play — afluența de public — la cele 15 partide au participat aproape un milion de spectatori — record de audiență — ceea ce înseamnă o medie de peste 60 000 la fiecare meci, cât și în privința calității prestației fotbalistice. Să amintim, deci, și amănunțit de joc extraordinară, cu tribunele arhipline... Au apărut tendințe noi și orientări privind sistemul și tactica de joc care au dat un plus de frumusețe, de neprevăzut spectacolului sportiv, stimulând spiritul ofensiv. Aproape toate partidele s-au ridicat la cele mai înalte cote ale calității. Într-un fel ni se pare absolut firesc, la acest turneu final au participat cele mai bune opt echipe europene — mai încolo le vom prezenta, sintetic, „cărțile de vizită” — în vreme ce la un turneu final de C.M. se califică 14 selecționate de țări din Europa, lângă care, cum se știe, mai evoluează încă zece echipe din celelalte continente. Așa că, din start, a existat o mare concurență, cerință esențială pentru o calitate superioară a jocului. Ceea ce s-a dovedit, cu relevanță, fără putință de tăgadă. Specialiștii și comentatorii turneului final sînt unanim de acord că „Euro '88” a fost, într-o privire și concluzie de ansamblu, o victorie a fotbalului-spectacol. În mod special se subliniază că trei echipe au determinat, prin evoluțiile lor, această apreciere: Olanda, cîștigătoarea titlului, U.R.S.S., finalista, și Italia, cu cea mai tînără echipă a turneului, media de vîrstă a „azzururilor” fiind în jur de 25 ani deși Altobelli numără... 33!

● TENDINȚE NOI, ORIENTĂRI, STIL, EXPRIMARE, JOC.

Înainte de a prezenta, succint, cîteva însemnări despre jocul echipelor să vedem ce au avut unele din ele caracteristic, inedit. E de semnalat, la unele din ele, **omogenizarea mediei de vîrstă**, și scăderea ei, în raport cu alte ediții ale competiției: finalistele (Olanda și U.R.S.S.) au cam aceeași medie de vîrstă, la echipele de bază: 26,9 ani, prima, 26,7 ani a doua. În același cerc se înscrie R.F.G. — cu 26,2 ani. Cea mai tînără echipă a fost aceea a Italiei — cu o medie de 25,6 ani. Acesta este **rodul unei munci de perspectivă**, de patru ani, procesul omogenizării începînd la echipa de tineret, la care au fost adăugați jucători în formare, talentați, de valoare indubitabilă. Să remarcăm, în acest context, al sporului de tinerețe, că Maldini (Italia) — nu are decît 20 de ani, Vialli (Italia) — 19, Adams (Anglia) — 22, Bosman (Olanda) — 23, Thon (R.F.G.) — 22, Klinsmann (R.F.G.) — 24, Berthold (R.F.G.) — 24... Dar și **experiența competițională** a cîntărit mult. În rîndurile echipelor au evoluat jucători cu nu-

meroase selecții în loturile naționale, deci cu o mare experiență competițională în arena internațională: Dasaev — 82 selecții, Matthäus — 64, Altobelli, 60...

„Euro '88” s-a caracterizat printr-un fotbal modern, imaginativ, ale cărui improvizații și rapidele reacții au suplinat, au eliminat acele scheme rigide, ferecate de joc. Nu s-a mai văzut „jocul de bloc”, cum era cel al Italiei, de altădată, dar acțiunile individuale au fost, oricum, subordonate **jocului colectiv**. Vezi Olanda, U.R.S.S., Italia...

Viteza acțiunilor, este o altă tăsătură. După cum **jocul în forță** a fost mereu, în prim plan. S-a demonstrat, deci, că și **jocul în forță poate fi imaginativ**, fantezia, inspirația fiind **atu-uri ale eficacității**. S-a relevat o **creștere evidentă a gradului de tehnicitate**: rafinamentul tehnic — Gulitt, Protasov, Matthäus, Vialli, Aldridge... s-a exprimat prin acea secvență extraordinară a înscrierii golului lui van Basten din finala cu sovieticii! **Aproape toate jocurile au fost de ridicată factură tehnică și spectaculară**. Aceasta și pentru că individualitățile (stelele) s-au încadrat perfect în jocul, în mecanismul echipei. De observat, apoi, că fiecare echipă a abordat jocul din punct de vedere tactic, diferit, de la un meci la altul, în funcție de atributele adversarului. Exemplul cel mai concludent — jocurile echipei Uniunii Sovietice. **S-a remarcat spiritul colectiv** — ofensiv la toate echipele, tempoul ridicat de joc, ca și **mobilitatea jucătorilor din linia a treia, de apărare, și jocul lor pe orice post, pe orice spațiu**. Această caracteristică a scos în evidență tipul de jucător total. Printre aceștia — olandezii Rijkaard și Koeman, apărători care participau, cu succes, la faza de finalizare. Să mai amintim participarea portarilor la construcție și

jocul lor tactic în careul de 16 m, superioritatea numerică în cele două faze, atac-apărare, asigurată prin inteligență tactică, inteligență ce s-a manifestat, deopotrivă, și în ce privește punerea în valoare a întregului potențial disponibil, colectiv și individual, iar talentul jucătorilor s-a arătat, mai ales în inițiativa lor, de a-și schimba funcțiile, atribuțiile, în raport de problemele apărute în joc. Neprevăzute inițial. Au fost de reținut, de asemenea, schimbările tactice în funcție de rezultat și obiectiv, în ultimele minute, participarea atacanților în dispozitivul de apărare în propriul careu (Gulitt, Klinsmann, Belanov...). Nu în ultimul rând să observăm că toate echipele au acceptat „jocul tare”, dar fără riposte, păstrând un admirabil spirit de fair-play, dovadă a înaltului moral de luptă, demonstrat, de unele echipe, și prin tăria arătată la eșecuri, pe care le-au primit, cu demnitate cum a fost cazul Angliei sau Danemarcei. Nu putem omite **calitatea arbitrajelor**, deși în unele meciuri au cam produs ilarități, totuși „cavalerii în negru” au asigurat cursivitate jocurilor și o unitate în aprecieri, făcând distincție între intenție și lipsa de intenție, aplicând bine legea avantajului, dar arbitrii au fost ajutați mult de sportivitatea jucătorilor.

● ESENȚIALUL DESPRE ECHIBE

Olanda. Echipă omogenă, cu o mare mobilitate și cu numeroși jucători-personalități (vedete) care și-au pus amprenta pe joc și au condus Olanda la performanța supremă. Când dorința de victorie era evidentă, presiunea olandeză nu cunoștea momente de respiro. O dozare inteligentă a efortului, economia de resurse fizice, știind că într-o competiție de durată, cu meciuri din ce în ce mai grele rezistența și prospețimea fizică sînt decisive pentru interpretarea partiturii tactice. Remarcabilă capacitatea de a găsi noi resurse, noi soluții tactice „portocala mecanică” stăpînind cu măiestrie arta apărării și atacului, dar mai ales dominarea la mijlocul terenului.

U.R.S.S. Jucătorii sovietici au pus în evidență o mare știință a jocului. Apărarea „aeriană” a fost de netrecut, iar construcția jocului, cu combinații subtile, derutante, cu pase lungi și demarări rapide pe ambele flancuri, au făcut adesea șah-mat ofensiva adversarilor. Cu mai multă șansă și un coeficient mai mare de valorificare a situațiilor de gol jucătorii sovietici s-ar fi putut detașa și mai evident, ei posedînd acum mai multe partituri tactice, pe care le etalează, în funcție de adversar, superiori în organizarea apărării prin jocul de cap (Kuznetov, Mihailenco) și jucătorul de sprijin, care a funcționat fără fisură, o echipă cu o disciplină de fier și un joc metodic.

Italia. Cea mai îndrăgită și susținută echipă pentru tinerețea, prospețimea și fantezia jucătorilor, pentru măiestria lor în stăpînirea și conducerea balonului. A impresionat jocul ofensiv, în rafale, care nu a cunoscut răgazul, jocul deschis, renunțînd la tradiționalul joc închis — cate-naccio — fiind permanent cu ochii și spiritul spre buturile adversarilor. O echipă tinărară cu jucători talentați, care a atins o maturitate ce anunță mari performanțe.

R.F. Germania. Formația lui Beckenbauer, surprinsă la turneu, într-un proces de reconstrucție încă neîncheiat, de unde o vizibilă lipsă de omogenitate, de forță și precizie în finalizare. Handicapați de accidentarea celor două virfuri, Aloofs și Völler, a debutat în întrecere sub semnul improvizatiei și incertitudinii.

Irlanda. Marea revelație a turneului, care din out-sider

s-a transformat, la un moment dat, într-o favorită. Harnică, modestă, cu o apărare „în tranșee”, cum spunea cineva, echipă fără speranțe, cu jucători din campionatul englez, a învins pe una din favorite, echipa Angliei... Mai multe în capitolul consacrat special Irlandei.

Spania. O echipă pe care norocul avut la Tirana și Viena în preliminarii (a obținut victoria — deci 4 puncte în deplasare, la mustață) aici la Euro '88 a părăsit-o. Cam obosită, cu un joc totuși aerisit, grație tehnicii și dinamismului jucătorilor săi, Spania a confirmat scăderea de formă și valoare competitivă, cele trei înfrîngerii dinaintea turneului anunțînd căderea. Suprasolicitați, jucătorii în campionat și „cupele europene” au fost marcați de neputință, irascibilitate și ieșiri nesportive. A făcut mai mult, figurație. Prezența echipei României ar fi fost discutabil, mai prestigioasă.

Anglia. Nici o victorie. Zero puncte spune mult, pentru o echipă care nu mai cunoscuse înfrîngerea de o bună bucată de vreme. Reprezentanții Albionului lipsiți de experiența proaspătă a „cupelor europene” — au pierdut contactul cu elita europeană (ce face huliganismul suporterilor, cît de grave și răzbunătoare sînt consecințele violenței!) — a fost ingenuitate de... proprii ei jucători, lecția învechită de fotbal, monotona și fără străluciri i-a făcut pe unii comentatori s-o numească „bătrîna doamnă” a turneului. Lucrurile, poate s-ar fi schimbat dacă golgeterul C.M. din Mexic, Gary Lineker, n-ar fi irosit cinci-șase ocazii uriașe de gol, balonul expedit de el înfîlînd bara sau fiind expedit departe de țintă. Dar așa...

Danemarca. O echipă de la care se spera foarte mult a arătat și realizat foarte puțin. Sepp Pionetek a fost nedecis între a prefera, în exclusivitate, generația tinărară — echipa olimpică pe care a pregătit-o, din umbră, pentru viitor — și formația revelație din turneul final al C.M. 1986 care s-a impus, pe „platourile mexicane” și i-a adus mare faimă. A mizat tot pe Ellkjaer Larsen, Lerby, Sivebeck Laudrup, Olsen... Și cu „bătrîni” a nimerit.

Antrenorii. De remarcat că nici un antrenor din cei opt n-au fost înlăturați, după Euro '88, de la conducerea tehnică a echipelor. Ceva zvonuri au fost în legătură cu Bobby Robson și Miguel Munoz, dar nu s-au adevărat.

Dacă spaniolul Munoz va pleca este pentru că la cei 66 de ani se gîndește poate, la retragerea sa de pe „banca suferințelor”. Cîștigătorul — Rinus Michels — în schimb, a plecat, de bună voie, de la echipa Olandei, echipa campioană, ofertele lui Bayer Leverkusen, cîștigătoarea „Cupei UEFA” fiind, probabil, după succesul de la Euro '88, care l-a plusat foarte mult, la capitolul competență, profesionalism și inovație tactică — mai tentante! „Firma” întotdeauna ridică prețuri!

● REVELAȚIA TURNEULUI SE NUMEȘTE IRLANDA

Da, Irlanda, poate cea mai simpatizată echipă, pe care doar neșansa a stopat-o de a juca în semifinale. Să ne reamintim că „elevii” lui Jackie Charlton, pe care-l cunoaștem de la ediția '66 a C.M. cînd, împreună cu fratele său, Bobby Charlton, și cu echipa lor, au cucerit titlul mondial învingînd, în finala de pe Wembley, cu 3—1 reprezentativa R.F.G. Noi ni-l amintim, însă, și mai bine din meciul, tot de pe Wembley, cînd tricolorii au ținut în șah (1—1) pe campionii mondiali, un an mai tîrziu, actualul antrenor, cu alura sa impresionantă avînd misiunea, în acel meci de legendă să-l păzească pe „micuțul” Florea Dumitrache, zis „mopsul” care prin driblingurile și fentele măiestre i-a făcut lui Jackie momente grele, după propria declarație. Dar să revenim... Irlanda a venit la Euro cu emblema out-sider-ului! N-a fost așa, pentru că „alb-verzii” au venit în arena CE să-și vîndă scump pielea, chiar dacă n-au reușit promovarea în semifinale, deși au fost la un pas (olandezul Kieft a înscris în finalul meciului, min. 82, golul victoriei echipei care avea să devină... campioană (?), irlandezii — harnici, modești, dar bătaioși, inspirați, cu un joc pe atac și cu o apărare-beton — au produs marea surpriză realizînd o „remiză” cu U.R.S.S., cealaltă finalistă și învingînd Anglia fără drept de apel. Aceasta din urmă o victorie care-l face pe antrenorul J. Charleton celebru, deoarece este prima victorie a Irlandei asupra Angliei după 39 de ani! Omul care a jucat la un singur club în carieră — 629 meciuri în prima ligă și numai la Leeds United, din 1953 pînă în 1973! — n-a primit cu mare entuziasm sarcina să antreneze la Dublin echipa Irlandei. Era primul „străin” antrenor și avea împotriva sa și ostilitățile cîrcurilor catolice. Ambitioși și tenace, Jackie, o dată pornit la drum, s-a apucat serios de treabă și dintr-un lot extrem de eterogen, fără nici un ju-

cător din campionatul intern, ba mai mult, doar 7 din 20 de selecționabili erau născuți în Irlanda, cei mai mulți dintre ei activînd la cluburile engleze, trei chiar la echipa campioană, Liverpool, el a construit o echipă foarte puternică și pragmatică, care a fost marea revelație a lui „Euro '88”. Sigur, victoria asupra Angliei a dat multă apă la moară comentatorilor, mai ales că în echipa Irlandei au fost selecționați mai mulți jucători (trei, cum spuneam R. Houghton, Whelan și Aldridge) de la Liverpool, decît în formația adversă! Tactica lui Jackie a fost simplă: viteză, pase lungi, chiar cu „mingea la bătaie”, pentru a ajunge cît mai iute la poarta adversarului. Așa a ajuns la un moment dat, cel mai comentat antrenor al turneului, creîndu-și o faimă ce va dăinui și-i dă o a doua strălucire în arenele fotbalului.

● VEDETE CARE VIN, „STELE” CARE SE STING...

„Euro '88” a propulsat și el cîteva vedete sau le-a dat o nouă strălucire celor consacrate, deja, în arena internațională. Cine îi va putea uita pe omniprezentul și imprevizibilul Ruud Gulitt, pe acest jucător total, cu un simț al

porții și o tehniă în lovirea balonului puțin obișnuită, care este Marco van Basten, din echipa Olandei, care a cucerit titlul european? Cei doi jucători, s-ar putea spune, au decis în mare măsură victoria finală a olandezilor. Ei sînt „focarele”, piesele de bază pe care s-a axat întreg arsenalul tactic al echipei olandeze, pe drept numită „portocala mecanică”. Dar lîngă cei doi, au mai apărut un Frank Rijkaard sau Ronald Koeman, doi jucători tenaci, în apărare, cu apariții periculoase în atac, blondul Koeman deținînd o forță de șut rar întîlnită. La fel, „personaje ale spectacolului” demult lansate în arena internațională, cum sînt cele din echipa Uniunii Sovietice, inspiratul și inteligentul portar Rinat Dasaev, Vasili Raț, Anatoli Mihailenco, Aleksandr Zavarov și Igor Belanov, Aleinikov sau Oleg Protasov, chiar dacă au pierdut finala cu „portocala mecanică”. Au mai înscris nume, pe lista „starurilor lui Euro '88” echipa Italiei — un rafinat tactician și periculos șuter, Vialli, apoi pe cei care vin și amenință adversarii „squadrei azzurra” la C.M. 90, Mancini, Donadoni, Maldini sau De Napoli, echipa R.F. Germaniei — Mathäus, Völler, Brehme și Klinismann, ca să ne oprim la echipele

care au promovat în semifinale. Dar ar fi nedrept să-i omitem pe R. Houghton, Whelan și Aldridge din echipa Irlandei care, cum am mai spus, a fost revelația competiției.

Apariția noilor „stele” ale jocului cu balonul rotund coincide, logic, matematic cu trecerea treptată, în umbră, până spre dispariție a fostelor glorii ale gazonului. Ne gândim, spre exemplu, la italianul Altobelli (33 ani) folosit, de antrenorul său, doar spre finaluri de meciuri, dar într-unul, cel cu Spania, „maurul” și-a făcut datoria, marcând golul care a deschis drumul spre victorie. Ne gândim la palidele figuri făcute de spaniolii Chamacho, Butragueno sau Gallego, adesea în prim-planul marilor victorii; la „bătrâni” insulari Shilton, Sansom, Hateley și chiar Lineker; aveam în vedere, mai ales, pe nordicii Elkjaer, Laudrup, Lerby, Olsen care au strălucit pe tabela vedetelor „El Mundialului” mexican. Meciurile, evoluțiile și jocul acestora la „Euro '88” par să anunțe crepusculul carierei. S-ar putea să greșim, dar cotele lor la „bursa valorilor” au scăzut în ultimul timp — și turneul a demonstrat-o — considerabil. Vine o vreme...

OPINII, DECLARAȚII... TOT FELUL

Marile evenimente sportive și, în special, cele fotbalistice trăiesc, dăinuie în vreme și prin opiniile, prin declarațiile — colorate și savuroase — pe care le consemnează, în momentele fierbinți, cronicarii sportivi. Am selectat, pentru cititorii **Almanahului**, doar câteva din noianul care ar putea constitui o carte uriașă, cît o enciclopedie — câteva, zic, care mi se par mai semnificative, legate de pronosticurile dinainte, sau de rezultatele unor meciuri, inclusiv finala, din care desprindem păreri, uneori contradictorii, dar cu atît mai interesante și demne de a fi supuse comentariilor.

● **Cunoscutul internațional francez Michel Platini** a pronosticat, spre pildă, o finală Anglia-R.F.G. Previziunea celui care a adus titlul european Franței, în 1984, a fost departe de adevăr. ● **Tot înaintea începerii turneului fostul internațional sovietic Nikita Simonian** a declarat: „Noua campioană continentală va fi... selecționata Angliei!” După cele două înfringeri consecutive suferite de echipa engleză a fost dezamăgit și a declarat că s-a pripit cînd i-a dat favoriți pe englezi. ● **Rinus Michels**: „Nu am nici o preferință, pronosticurile antrenorilor sînt luate în serios, or, cum mă consider un om serios, nu vreau să dau pronosticuri neseriouse.”

● **Valeri Lobanovschi**: „Nu vorbesc despre șansele noastre, după cum nu vorbesc nici despre șansele

altora”. ● **Jose Chamacho** (căpitanul echipei Spaniei): „Sper să văd o finală R.F.G.-Spania”. ● **Sepp Pionetk**: „R.F.G. are avantajul terenului, o recomandă rezultatele bune din ultimele turnee și are sprijinul suporterilor”. ● **Rinat Dasaev**: „Conducătorii, antrenorii și jucătorii echipei noastre preferă să nu se joace de-a pronosticurile. Asta e distracția amatorilor. Noi sîntem profesioniști.” ● **La semifinala dintre echipele R.F.G. și Olandei**, în tribunele stadionului din Hamburg, au fost toți antrenorii din prima ligă a campionatului vest-german. Dintre aceștia numai unul s-a bucurat de eșecul selecționatei vest-germane. Este vorba de olandezul Arie Haan, antrenorul formației... VFB Stuttgart, care a declarat: „De la 14 ani am așteptat această revanșă pentru înfringerea suferită de echipa Olandei în finala campionatului mondial de la München — 1974, disputată cu formația R.F. Germania”. ● **Numeroși susținători ai echipei Angliei** l-au acuzat pentru rezultatele nesatisfăcătoare pe Gary Lineker, golgeterul campionatului mondial din Mexic. Aceștia susțin că, deși a beneficiat de numeroase ocazii favorabile, Lineker nu a reușit să înscrie nici un gol. Coechipierul său, Brian Robson, i-a luat apărarea, declarînd: „Nu trebuie să uităm că Gary a cîștigat multe meciuri pentru echipa noastră. A arunca, acum, toată vina pe umerii săi nu este sportiv.” ● **Într-un interviu, antrenorul Bobby Robson**, la întrebarea afirmație a reporterului că... „Lineker și Barnes au

dezamăgit în mod special, nu?” a răspuns răsplat: „De ce ei? Toți au dezamăgit!” Dar cînd același antrenor a făcut tristul bilanț englez nu s-a ferit să afirme: „Trist e că ne-am întors acasă atît de repede! Altfel n-am jucat rău, dar am avut dificultăți la finalizare! Ceea ce nu e, să nu rîdeți, treaba antrenorului. Ce să fi făcut eu? Să-l învăț, pe un golgeter, ca Lineker (cu 5 bare pe durata turneului) să înscrie?” fără comentarii. ● **Rinus Michels**, după finala, în care echipa sa a obținut victoria și titlul! „Fără noroc nu poți să cîștigi un asemenea turneu. Noi am avut noroc și în finală și în meciul cu Irlanda (1-0). După primul joc pierdut cu U.R.S.S. (0-1) am schimbat tactica și cîțiva jucători și am găsit, în timpul turneului, formația ideală, o formație cu jucători de superclasă fără nici un punct slab!” ● **Valeri Lobanovschi** — antrenorul echipei U.R.S.S.: „A fost o finală interesantă, care cred că a plăcut spectatorilor. Nouă ne-a lipsit Kuznețov (cumul de două cartonașe, dar unul luat în jocurile de calificare) foarte mult. Ar trebui să cugătam asupra faptului că e bine ca aceste cartonașe galbene să-și păstreze sau nu valabilitatea și în turneul final. Victoria olandezilor este meritată.”

● **Juan Antonio Samaranch**, președintele C.I.O., prezent la finală: „Am văzut un joc foarte bun, cu un învingător merituos. Numărul mare de spectatori la acest turneu dovedește că fotbalul este unul dintre sporturile cele mai importante din lume, foarte

populare și cu o audiență publică inegalabilă. ● **Ruud Gulitt**: „De data aceasta (în finală) i-am lăsat pe sovietici să facă jocul și să vină în atac, nu ca în primul meci când am avut inițiativa noi. Când vom ajunge acasă, Olanda e prea mică pentru sărbătoarea noastră.” ● **Franz Beckenbauer**, antrenorul R.F.G.: „Tandemul Gulitt-van Basten este cel mai bun din lume. Van Basten a marcat în finală golul secolului!” ● **Cotidianul moscovit**: „Sovietschi Sport”: „Un bravo pentru fotbal. Olandezii au câștigat și, probabil, toți iubitorii fotbalului din Europa împărtășesc bucuria lor. Ei au jucat excepțional. Nici un reproș la adresa echipei noastre, pentru că a pierdut în fața unui adversar de înaltă clasă.” ● **Ziarul „Pravda”**: „Avem o echipă de argint! Olanda a devenit campiona Europei, dar echipa Uniunii Sovietice a lăsat

o impresie bună la C.E.” ● **Sunday Express** (Anglia): „Lumea fotbalului nu mai trebuie să plîngă după echipa lui Johan Cruyff. Campiona Europei a demonstrat, în mod strălucit, a dat startul într-o nouă eră a fotbalului olandez.” ● **„The mail on Sunday”** (Anglia): „Olandezii au sărbătorit o „fiesta” a fotbalului inteligent, tehnic, variabil și versat.” ● **„Tutto Sport”** (Italia): „Diavolii din Milano au câștigat titlul european. Cu două lovituri strășnice Gulitt și van Basten (ambii la AC Milan) au învins valoroasa echipă a Uniunii Sovietice.” ● **„Sunday Times”** (Anglia): „Desigur, Olanda a fost cea mai bună echipă a turneului final și U.R.S.S. a fost, probabil, cea de a doua echipă. Totuși, trebuie să ne pară rău pentru sovietici, fiindcă ne putem întreba ce s-ar fi întâmplat dacă roșcovanul Kuznețov n-ar fi fost suspendat?” ● **Din nou,**

Valeri Labanovschi, antrenorul echipei U.R.S.S., care se află și la cîrma celei mai bune formații sovietice, **Dinamo Kiev**: „Turneul final al C.E. din R.F. Germania a demonstrat că nivelul general al jocului a crescut substanțial, chiar în comparație cu „Cupa Mondială” din Mexic '86! A fost cel mai bun turneu din istoria C.E. Un turneu imprevizibil, pentru toți experții și participanții înșiși. Practic, nimeni nu a fost în stare să prezică finala. Toți vedeau finaliste pe R.F.G., Anglia, Italia... Fotbalul a devenit mai iute și mai agresiv, și jucătorii mai versați, toate echipele, fără excepție, au preferat jocul colectiv, și nu jocul individual, al marilor vedete. A fost depășite așteptările, partidele s-au ridicat la un înalt nivel, astfel că unii comentatori au descris fotbalul turneului ca fiind fotbalul secolului XXII!”

TABELA DE MARCAJ

GRUPA A: R.F.G.—Italia 1—1 (0—0). Au înscris: Brehme (min. 57) și, respectiv, Mancini (min. 51); Spania—Danemarca 3—2 (1—1). Au înscris: Michel (min. 5) Butragueno (min. 52) și Gallego (min. 67), respectiv, Laudrup (min. 25) și Poulsen (min. 83); R.F.G.—Danemarca 2—0 (1—0). Au marcat: Klinsmann (min. 9) și Thon (min. 86); Italia—Spania 1—0 (0—0). A punctat Vialli (min. 74); R.F.G.—Spania 2—0 (1—0). A marcat Völler (min. 29 și 50); Italia—Danemarca 2—0 (0—0). Au înscris: Altobelli (min. 65) și De Agostini (min. 81). În clasamentul final al grupei 1. R.F.G., cu 5 puncte (golaveraj 5—1) 2. Italia — tot 5 p. (4—1) 3. Spania — 2 puncte (3—5) 4. Danemarca — 0 puncte (2—7).

GRUPA B. Irlanda—Anglia 1—0 (1—0). A marcat R. Houghton (min. 7); U.R.S.S.—Olanda 1—0 (0—0). A înscris Raț (min. 53); Olanda—Anglia 3—1 (1—0). Autorul golurilor van Basten (min. 44, 73 și 76); Irlanda—U.R.S.S. 1—1 (1—0). Au înscris Vhelan (min. 38) și, respectiv Protasov (min. 74); U.R.S.S.—Anglia 3—1 (2—1). Au înscris: Aleinikov (min. 2) Mihailcenko (min. 26) și Pasulko (min. 71), respectiv, Adams (min. 15); Olanda—Irlanda 1—0 (0—0). A marcat Kieft (min. 82!).

În clasamentul final: 1. U.R.S.S. — 5 puncte (golaveraj 5—1), 2. Olanda — 4 puncte (4—2), 3. Irlanda — 3 puncte (2—2) 4. Anglia — 0 puncte (2—7).

În prima semifinală, Olanda—R.F.G. 2—1 (0—0). Au marcat R. Koeman (min. 74, din penalty) și van Basten (min. 89), respectiv, Mätthaus (min. 54, din penalty). A arbitrat românul Ioan Igna.

În a doua semifinală, U.R.S.S.—Italia 2—0 (0—0). Au marcat Litovcenko (min. 60) și Protasov (min. 62)

FINALA Olanda—U.R.S.S. 2—0 (1—0). Au marcat: Gulitt (min. 34) și van Basten (min. 54). A arbitrat francezul Michel Vautrot.

Viitorul unu: „COPPA DEL MONDO, ITALIA '90“

● STARTUL A FOST DAT

Abia s-au încheiat întrecerile lui „Euro '80“ — ecourile, comentariile continuă — și gândurile, atenția lumii fotbalistice s-au și îndreptat spre viitorul eveniment de proporții al soccerului mondial pe care-l reprezintă **Turneul final al C.M. din Italia 1990**. Cu toate că se cunosc o serie de lucruri privind cel mai apropiat și cel mai important moment — timp — al fotbalului, cum s-ar spune **viitorul unu**, pe care-l reprezintă **„Il calcio mondiale, Italia '90“**, scurgerea zilelor ne aduce mereu vești noi despre acțiunile și preocupările competitorilor și ale organizatorilor italieni. Iată, primele meciuri din preliminarii au și început... Până la ora la care scriem aceste rânduri — începutul lui august 1988 — în zona europeană s-a desfășurat un singur meci: Irlanda de Nord—Malta, din grupa a VI-a, rezultat 3—0 pentru irlandezi; în zona africană s-au întrecut, în meci pentru preliminariile C.M. '90, selecționata Malawi cu reprezentativa Ugandei, scor final 3—1 pentru prima echipă. Și, încă un rezultat, de data aceasta din zona Americii centrale: Costa Rica—Panama 2—0. Adevăratul debut, însă, va fi în toamna lui '88, când sînt programate cele mai multe meciuri, continuînd, desigur, în anul 1989, ca la sfîrșit, în decembrie, să fie alcătuite cele 6 grupe ale turneului final, prin sistemul tragerii la sorți din urmă, cu excepția Italiei, fixată automat în grupa A, și Argentinei, campioana mondială, stabilită, în prealabil, în grupa B, adică cele 24 echipe pentru cele 52 meciuri.

care vor oferi un spectacol — sperăm! — inegalabil ce se va derula pe durata a 30 de zile. Deocamdată, însă, din cele 24 echipe, nu sînt cunoscute decît două, Italia — țara organizatoare și Argentina, deținătoarea titlului suprem cucerit în 1986, la ediția mexicană a „El Mundialului“. Dar FIFA a stabilit o serie de lucruri privind competiția finală. Astfel, meciurile vor avea loc în următoarea ordine, în prima fază, cuprinsă între 8 și 22 iunie.

● PROGRAMUL ÎNTR-UN TABLOU SINOPTIC!

Grupa A: între 9 și 16 iunie 1990, pe stadioanele din Roma și Florența. În această grupă va juca echipa Italiei, care va susține toate meciurile la Roma, pe stadionul olimpic, superba arenă de marmură albă, care are o capacitate de circa 100 000 locuri.

Grupa B: 8—18 iunie, la Milano, Napoli și Bari, în primele două orașe existînd, de asemenea, stadioane, cu mari capacități: „San Siro“ din Milano (acum „Giuseppe Meazza“) cu 103 000 locuri, și „San Paolo“ din Napoli, cu 87 000 locuri.

Grupa C: 10—20 iunie, la Torino și Genova.

Grupa D: 9—19 iunie, la Milano și Bologna.

Grupa E: 12—21 iunie, la Verona și Udine.

Grupa F: 11—21 iunie, în sud, la Cagliari și Palermo.

De menționat că Argentina, campioana mondială, en titre, va susține meciul inaugural, potrivit tradiției —

cu cine? — răspunsul se amână — la 8 iunie, la Milano, pe „San Siro”.

Ne vom afla, oare, și noi printre cele 24 echipe participante? Există șanse, există speranțe că tricolorii pot rupe cu tradiția nefastă a ratării calificărilor...

Pentru faza a doua a turneului final — optimile de finală — programate între 23—26 iunie, se califică primele două clasate din fiecare grupă, precum și alte patru formații situate pe locul trei în ierarhia grupei, care realizează un punctaj, golaveraj etc. superioare.

Comisia de organizare a FIFA a mai anunțat și orele de desfășurare a meciurilor: 18, ora locală, 16 ora G.M.T.

Semifinalele sînt prevăzute pentru 3 și 4 iulie, orele 20.00 (locală) Finala, la Roma, aceeași oră, pe stadionul olimpic. Desigur, cu atîta timp înainte, ne gîdim că vedea numărul unu a fotbalului mondial, Diego Maradona, cunoaște bine stadioanele italiene și că Italia, cu o echipă tînă, pregătită cu tact și răbdare de Azeglio Vicini, de cîțiva ani buni, va încerca, profitînd de terenul propriu, cum se spune, să stabilească un record, o

performanță unică în această competiție de elită: să obțină cel de-al patrulea titlu suprem din istoria zbuciumată a celei mai mari, mai captivante și spectaculoase competiții fotbalistice din lume.

Viitorul doi:

„WORLD SOCCER - S.U.A. '94”

● FOTBALUL VA CUCERI AMERICA?

Sau — o altă întrebare — se va lăsa America cucerită de jocul cu balonul rotund? Sînt întrebări care au fluturat pe buzele a milioane de iubitori ai fotbalului chiar și a unor persoane care încă n-au pătruns în universul de mister al sportului care urcă, în triumf, la acest sfîrșit de secol XX, spre înaltele piscuri ale performanței sportive și popularității. Întrebări la care cititorii vor găsi, cel puțin parțial, răspunsul din însemnările care urmează.

În ziua de luni, 4 iulie, 1988, la Zürich, cu 10 voturi pentru din cei 21 de membri ai Comitetului Executiv al FIFA (7 a obținut Marocul, 2 Brazilia și 2 abțineri) s-a decis ca Turneul final al campionatului Mondial din 1994, să fie încredințat spre organizare Statelor Unite ale Americii. vestea a fost anunțată de irlandezul Harry Cavan, vicepreședinte al FIFA. Desemnarea S.U.A. ca țară organizatoare a fost primită de delegația americană prezentată la Zürich, cu o explozie de bucurie. O hotărîre care comportă două semnificații distincte: ziua în care s-a luat această decizie, 4 iulie, marca cea de-a 212-a aniversare a Independenței și, într-un fel, a formării S.U.A.; a doua notă distinctă — era pentru prima oară de la crearea „Cupei Mondiale” în 1930, cînd turneul final al celei mai mari competiții de fotbal se va juca într-un alt continent decît în America Latină sau Europa, prin regula alternanței.

● ÎN PRIM-PLAN... AFACERILE

Ecourile imediate au fost din cele mai diverse. Dar în majoritate au înclinat să considere că a fost o alegere bună. Să ne amintim că după ce Columbia a renunțat

să organizeze ediția din 1986 a C.M., înainte doar cu un an, de inaugurarea turneului final, S.U.A. alături de Brazilia și Mexic, își pusese candidatura pentru a fi gazda... „El Mondialului” mexican, fostul secretar de stat, Henry Kissinger, diplomat și mare iubitor de fotbal — pentru publicitate numai? — s-a zbătut enorm să determine administrația și opinia publică americană să găzduiască evenimentul, să convingă restul lumii că va fi un succes. Pînă la urmă opiniile au înclinat spre Brazilia, care și-a declinat și ea răspunderea, din motive economice, lipsa de fonduri necesare, scăderea popularității și regresul fotbalului în țara în care a cunoscut cele mai mari triumfuri și a dat zeii jocului cu balonul rotund, urmînd să i se încredințeze Mexicului importanta misiune, pentru a salva... alternanța, America Latină — Europa, un argument fiind existența bazelor sportive și reușita organizării ediției din 1970 a C.M. pe aceleași „platouri mexicane”. De data aceasta, „politica americană” a avut sorți de izbîndă. Nord-americanii, atît de însetați să cîștige cît mai mulți dolari, s-au bucurat teribil, după ce-au aflat că S.U.A. au reușit, în sfîrșit, să organizeze un C.M. Chiar s-au și făcut, imediat, estimări că prin organizarea acestei competiții de anvergură s-ar putea cîștiga peste 1 500 milioane dolari, adică un miliard și jumătate. Și, culmea ironiei, o țară care a considerat totdeauna fotbalul ca un sport străin de preocupările și specificul american, în acest domeniu, iată, organizează un turneu final, primul după 56 de ani din istoria existenței acestei competiții!

● CÎND FOTBALUL SUSCITĂ MARI INTERESE

Se pare că în această opțiune au cîntărit foarte mult interesele economice și politice, ca și participarea pu-

blicului. Deci, drept argumente sînt cifrele de afaceri, interesele economice, recordul de spectatori. Se aşteaptă ca la C.M. din S.U.A. unde fotbalul nu se numeşte fotbal, ci soccer, să participe o cifră fără precedent de spectatori — 3 200 000 — în vreme ce recordul anterior, cel din Mexic '86, s-a situat la un nivel de 2,5 milioane la 52 meciuri. Se ştie, FIFA va fi şi ea beneficiară a unui sfert din câştigurile realizate, din vânzarea biletelor, publicitate şi dreptul de televizare a meciurilor. Unii experţi, ca cei de la cotidianul „Wall-Street Journal”, sînt mai reţinuţi în optimism, decît conducătorii Federaţiei americane de specialitate (USSF — Unites States Soccer Federation — cu sediul la New York, pe Fift Avenue 350), ei apreciind că dacă această ţară — S.U.A. — este „ultima frontieră de cucerit de către FIFA” ceea ce este foarte sigur sînt drepturile de retransmitere la TV. Argumente: canalul de televiziune N.B.C., de exemplu, a plătit în 1986 circa 5 milioane dolari pentru a retransmite diverse partide de pe stadioanele mexicane. După această investiţie a obţinut doar la finală un indice naţional de audienţă de... 4 la sută! În restul lumii finala C.M. din Mexic a cunoscut un record fără precedent cu 600 milioane de telespectatori, a doua mare audienţă din istoria Televiziunii, prima fiind actul istoric pentru întreaga umanitate, primii paşi făcuţi pe Lună, de americanul Neil Armstrong, în 1969! Astfel, încît se apreciază că atît faţă de TV, cit şi în timpul desfăşurării C.M. din S.U.A. se vor păstra momente de necunoscut. Conducătorii fotbalului din S.U.A., ca amfitrioni ai competiţiei, nu-şi fac excesive iluzii în ceea ce priveşte performanţele pe care le-ar putea dobîndi echipa gazdă, că ea va putea pătrunde, automat, în fazele superioare ale întrecerii mondiale. **Preşedintele USSF, Werner Fricker**, consideră că organizarea Campionatului lumii va impulsiiona fotbalul din ţara sa, sport care stagnează în ultimii 17 ani. Tot el declară că Florida este unul din statele cu cele mai bune posibilităţi de găzduire a unor meciuri, la Orlando, Tampa şi Miami. Stadionul „Joe Robbie”, din Miami, proprietatea echipei de fotbal „Los Dolphins”, de pildă, cu o capacitate de 74 990 spectatori, dar care poate fi sporită, ar putea găzdui chiar finala.

● ŞEFUL „EXECUTIVULUI” AMERICAN INTERVINE

Pentru a da greutate acţiunii, pentru o garanţie sigură în privinţa traducerii în fapt a opţiunii organizării C.M., **şeful „executivului” american, preşedintele Ronald Reagan**, a transmis Comitetului Executiv al FIFA, **preşedintelui forului mondial, Joao Havelange**, un mesaj prin care arată că ţara sa ar fi fericită să se bucure de ocazia de a primi, ca ţară organizatoare, „Cupa lumii” la fotbal '94. Stadioanele moderne, de cea mai bună calitate, hotelurile, comunicaţiile, transporturile, aeroporturile, toate mijloacele necesare sînt asigurate de S.U.A. la cel mai înalt nivel al exigenţelor, pentru a le permite să organizeze un turneu final mondial de fotbal care prin marea lui ar îmbogăţi istoria şi tradiţia S.U.A.. „Ţara noastră deţine o experienţă importantă în organizarea unor întreceri sportive de mare anvergură, cum sînt J.O. de la Los Angeles, din 1984, sau Jocurile panamericane şi dacă înainte de Olimpiada din 1984 am fost surprinşi de imensa cerere de bilete pentru me-

ciurile de fotbal, aceasta presupune creşterea numărului celor care practică fotbalul, în ţara noastră, ca şi sporirea interesului pentru acest sport mondial. Aşa încît sperăm ca turneul final al C.M. '94 să exercite, în această privinţă, a dezvoltării fotbalului în S.U.A., o influenţă extraordinară” — a mai spus, în mesajul său, **preşedintele Ronald Reagan**.

● OPINII PRO ŞI CONTRA DUPĂ HOTĂRIRE...

Fireşte, primii care au felicitat delegaţia S.U.A., după efectuarea votării, au fost membrii Comitetului Executiv, în frunte cu **preşedintele Joao Havelange**. Din partea „adversarilor” **Octavio Pinto Guimaraes, preşedintele Confederaţiei braziliene de fotbal**, a ţinut şi el, totuşi, să arate: „Victoria S.U.A. era previzibilă, pe mine nu m-a surprins şi consider că a fost o alegere bună pentru dezvoltarea fotbalului în general”.

După reuniunea Comitetului Executiv al FIFA, din 4 iulie, la Hotel „Movenpick Regendorf” din Zürich, prezidată de nord-irlandezul Harry Cavan, primul vicepreşedinte care a anunţat, dealtfel, desemnarea S.U.A. ca ţară organizatoare, reacţiile au fost aprinse, prompte, din cele mai diferite.

„Cel mai frumos şi nepreţuit dar de Ziua Independenţei S.U.A.” — a spus în cadrul unui mesaj video americanul de origine austriacă **Werner Ricker**, imediat după decizia organizării C.M. '94 în S.U.A. Înfrîngerea regulii alternativei, America Latină—Europa, este o mare victorie. Lumea întreagă are nevoie de asemenea spectacole cum este turneul final al C.M. de fotbal. Milioane de tineri americani vor veni pe stadioane să practice fotbalul”. **Henry Kissinger**, mare pasionat de fotbal, şi-a manifestat, de asemenea, bucuria unui vis împlinit, afirmînd că „hotărîrea FIFA este un triumf pentru nord americani”. **Paul Stiehl**, trezorierul federaţiei americane, care a şi primit însărcinarea şi titlul de „director al Cupei Mondiale 1994”, la rîndul lui, a descris desemnarea S.U.A. ca o „injecţie intravenoasă de vitamină B, ce va avea efectul direct al revitalizării acestui sport!” Decizia FIFA a reprezentat culmea unui ansamblu de eforturi oficiale şi particulare în obţinerea organizării C.M. din 1994.

Evident, în tabăra celor care au suferit eşecul, reacţiile au fost contradictorii. Reprezentanţii Marocului s-au declarat, pe faţă, indignaţi de decizia FIFA. Mediile de informare în masă din Maroc acuză „imperialismul yancheu” de a fi „mituit” şi influenţat pe reprezentanţii FIFA. Un ziar se referă la o declaraţie maliţioasă, ironică la adresa candidaturii Marocului făcută de un reprezentant al delegaţiei S.U.A. la Zürich, care ar fi spus că „avem tot respectul pentru marocani, dar noi, americanii, sîntem în stare să organizăm „World Cup” mîine, ceea ce nu este cazul rivalilor noştri”. Se invocă opinia lui **Jaques Georges, preşedintele UEFA**, care şi-ar fi exprimat opţiunea pentru Maroc, deoarece principala candidată pentru ediţia din 1998 a C.M. este Franţa. Şi, ca o ironie a soartei, chiar unele ziare marocane afirmă că FIFA are în vedere toate candidaturile care încă nu au primit satisfacţie, astfel că pînă în anul 2022, Marocul poate spera să organizeze una din ediţiile competiţiei supreme ale fotbalului. În schimb, **conducătorii fotbalului brazilian** au avut opinii echivoce. La Brazilia s-a afirmat, oficial, că alegerea S.U.A. va da un

nou impuls fotbalului, datorită unei noi „piețe” tinere, unor structuri puternice și competitive — a declarat **secretarul general al Conferinței braziliene de fotbal (CBF), Mozart di Giorgio** — și că decizia FIFA nu reprezintă o traumă pentru Brazilia. „Brazilia deține și ea toate condițiile necesare pentru organizarea C.M. — împotriva acuzațiilor unor ziariști, pe care le respingem — a declarat **Miguel Aidar, președintele lui Sao Paulo**, doar S.U.A. reprezintă o lume nouă, competitivă pentru fotbal. **Didi**, legendarul mijlocaș al selecționatei braziliene, din 1954, 1958 și 1962, fostul antrenor al naționalei Peru-lui pentru C.M. din 1970, din Mexic, în schimb, a deplins faptul că Brazilia n-a obținut ea decizia, după 38 de ani (din 1950), de la organizarea unei „Cupe Mondiale” în țara jocului „carioca”...

● ECOURI ÎN ȚĂRILE CAMPIONILOR MONDIALI

În Italia, reacțiile au fost mai mult negative, ele mergând spre ideea că organizarea C.M. în S.U.A. nu va duce la progresul fotbalului. **Directorul sportiv de la Bologna, Nello Governato**, bunăoară, cel care a fost coechipier cu Chinaglia, la Juventus, acesta din urmă având „aventura americană” de la Cosmos New-York, a fost de acord că fotbalul va aduce noi aderenți, dar „fotbalul american nu va putea triumfa nici la nivel de masă, pentru că nu există în S.U.A. o cultură de masă pentru acest sport”. **Jacomuzzi, conducător al clubului F.C. Torino**, a calificat decizia FIFA drept optimă. „Nu cred să existe o altă țară în lume capabilă să organizeze mai bine ca S.U.A. competiție ca aceasta. Dar la fel de bine știu că nordamericii preferă mai mult alte sporturi de mare tradiție și largă audiență, cum sînt bass-ball-ul și baschetul, foarte spectaculoase, sau mai dure ca rugby-ul. În Argentina, fotbaliști, antrenori, arbitri, conducători sînt unanimi în a considera că **puterea economică a S.U.A. a fost factorul determinant pentru hotărîre**. Centrul atacant al echipei campioane **Newell's Old Boys din Rosario, Gerardo Martino**, a declarat că i-ar fi făcut mai multă plăcere dacă Brazilia ar fi găzduit C.M. din '94. Dar S.U.A. este o nouă și importantă „piață” pentru fotbal. (În paranteză fie spus, termenul de „piață” revine mereu în declarațiile factorilor occidentali din lumea fotbalului. Într-adevăr, ei privesc fotbalul ca pe o veritabilă „piață de afaceri”. Nici nu ne așteptăm la altceva). **Vicepreședintele clubului River Plata, Osvaldo di Carlo**, a spus că nu-i deloc rea alegerea: „Turneul final oferă un spectacol nou și interesant pentru publicul american deși S.U.A. nu au o tradiție în acest sport”. **Carlos Bilardo**, cel care a dus echipa Argentinei în triumf la C.M. din Mexic '96, într-o declarație radiofonică, transmisă tocmai din Australia unde se afla, la un turneu, cu echipa Argentinei, a arătat că evenimentul „este important pentru S.U.A. care nu are, la ora actuală, decît 20 de echipe în ligă, ca să poată promova pe scena publică americană și fotbalul care nu se bucură, deocamdată, de prea mult interes.”

Desigur, reacțiile și opiniile cu cele mai diverse argumente au fost mult mai numeroase. Se înțelege că Europa n-a privit cu ochi buni alegerea. Dovadă, ecourile produse în Italia, organizatoarea apropiatului C.M. din 1990, care simte o concurență prea puternică ce ar putea să pună în umbră eforturile — din punct de ve-

dere financiar, organizatoric și publicitar — ale Italiei. Cert este că încă de-acum se fac, cum am văzut, tot felul de speculații, se produc o serie de acțiuni de culise, proprii fotbalului profesionist, aflat într-o permanentă concurență și goană după câștiguri mari. Să reținem, deocamdată, faptul că mulți conducători și specialiști lansează sugestii cu adresa FIFA ca să-i oblige pe americani să înlocuiască gazonul artificial sintetic, al stadioanelor, cu gazonul natural, iarba verde, care convine mai mult europenilor și echipelor de rang înalt. Dar asta nu-i sperie deloc, „americarii sînt adevărați magi în a pregăti stadioanele și a crea ambianța marilor manifestări sportive”. deocamdată...

● AMERICANII PROPUN...

La alegerea următoarelor stadioane din mai multe state americane, examinate, dealtfel, de o comisie superoară a FIFA, în aprilie.

În zona de nord-est a S.U.A. organizatorii s-au fixat asupra următoarelor stadioane și orașe: Stadionul „John F. Kennedy” din Philadelphia cu o capacitate de 90 000 locuri; Stadionul „Franklin” tot din Philadelphia (61 000 locuri); stadionul „Robert F. Kennedy” din Washington (55 000 locuri); stadionul „Palmer” din Princetown, New Jersey (45 000 locuri); stadionul „Corpului de marină” din Annapolis din statul Maryland (30 000 locuri); **în zona de sud-est a S.U.A.:** stadionul „Orange Bowl” din Miami, Florida (75 355 locuri) stadionul „Joe Robbie”, tot din Miami (74 990 locuri); stadionul „Tampa” din Tampa, Florida (74 317 locuri); stadionul „Citrus Bowl” din Orlando Florida (50 843 locuri); **zona mijlocie de vest:** stadionul „Arronwhead” din Kansas City (78 065 locuri); stadionul „Cotton Bowl” din Dallas, Texas (72 000 locuri); stadionul „Soldier Field” din Chicago, statul Illinois (66 260 locuri); stadionul „Minnesota Sports” din Blasing, Minnesota (90 000 locuri); stadionul se află în construcție; **în zona de vest:** stadionul „Rose Bowl” din Pasadena, California (103 553 locuri); stadionul „Husky” din Seattle, statul Washington (72 484 locuri); stadionul „Memorial Colosseum” din Los Angeles, California (92 516 locuri); stadionul „Parker” din Corvallis, statul Oregon (40 553 locuri); stadionul „Sam Boyd Silver Bowl” din Las Vegas, Nevada (30 000 locuri). 18 stadioane! Acest tablou prezintă capacități care depășesc, cu mult, baremurile impuse de FIFA. Dar, nord-americarii au promis că unele din aceste stadioane vor suferi noi amenajări, noi modernizări, inclusiv prin sporirea numărului de locuri și a dotărilor lor cu instalații suprasofisticate.

Cam acestea sînt dimensiunile ultimului C.M. anunțat, stabilit deja, cel din 1994. Timpul, care se grăbește, va putea aduce noutăți de ultimă oră care să facă din acest „Viitor II” al fotbalului mondial un moment de apogeu. Oricum — ca să mai reținem un amănunt, o idee la ordinea zilei — în urma unui acord semnat între FIFA și USSF, publicitatea pentru tutun și alcool va fi cu desăvîrșire interzisă pe toate stadioanele și în toate incintele legate de C.M. din 1994 din S.U.A.! E un pas înainte!

Deocamdată atît pentru cititorii **Almanahului**.

Așa că... **This is America „World Cup”...**

VASILE CĂBULEA

FORMULA 1 SAU FORMULA... HONDA?!

Poate părea greu de crezut, dar cea ce se întâmplă în acest sezon de formula 1 e un fel de joacă de-a șoarecele și pisica. Pisica e echipa „McLaren-Honda”, cu Alain Prost și Ayrton Senna la volanul celor două super-monoplasuri, iar șoricelii sînt mai toți ceilalți piloți prezenți pe circuite. La ora cînd scriem aceste rânduri, scorul dintre echipa „McLaren-Honda” și celelalte team-uri e 10—0 în actualul campionat al lumii. S-au consumat, deci, 10 „Grand Prix”-uri din 16 și nimeni altcineva în afara mașinilor cu emblema „H” nu a trecut mai repede de linia de sosire. Să cîștigi 10 curse din 10 în calvarul din formula 1 e deja ceva cu totul și cu totul nemaiîntîlnit, și-n mare măsură motorul japonez își spune cuvîntul. Nu de alta, dar, în sezonul precedent motorul Honda a învins cu team-ul Williams și cu Nelson Piquet la manșă, pentru ca noua grupare, reunind McLaren-ul și Honda să domine de o manieră absolut senzațională, avînd, e drept, de partea sa și arta de piloți a celor doi „driveri” evidențiați mai sus: Alain, francezul, experimentat, lucid, inteligent și sobru, și Senna, brazilianul, un drac împielit, care riscă surzînd inconștient și care pilotează chiuind de bucurie. În urma lor, ceilalți, rămași cu buzele umflate, se bat anarhic pentru cîte un loc trei, trăind în continuare peripețiile atît de firești de pe circuite: defecțiuni mecanice, caramboluri, ieșiri în decor etc. etc. Honda, însă, nu mai știe ce înseamnă defecțiunea, totul funcționează matematic de exact, iar piloții săi, mai mari între maștri, dau și plusul necesar pentru ca biruințele să

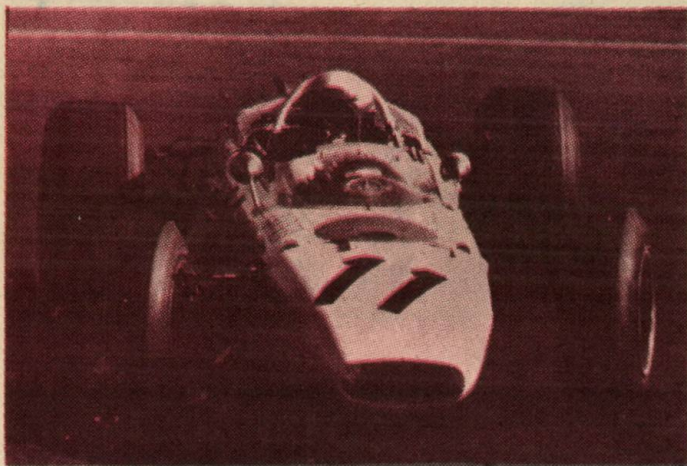
fie absolut strălucitoare. Și, totuși, sentimentul inegalității e mereu mai mult copleșitor, șoricelii sînt prea mici pentru pisică și de-aici o evidentă plictiseală. La birourile de pariuri bookmakerii dau aproape faliment, publicul se împuținează vîzînd cu ochii, camerele de televiziune caută mereu numai două mașini, iar Campionatul Mondial ediția '88 e practic cîștigat de la jumătate de Honda — atît la constructori, cît și la piloți. O singură dilemă mai rămîne: cine va fi campion al lumii, între Alain și Ayrton? Acum, cînd scriem, sînt la egalitate, iar gurile

răutăcioase spun că pînă și aici e o-nțelegere la mijloc și că Alain, francezul, mai face unele concesii tînărului său coechipier. Posibil, ba poate chiar probabil, dar cum problema e mai mult „de casă”, înteroară, rămîne s-așteptăm finalul de sezon.

Ce e interesant, din punctul nostru de vedere, e cum a reușit echipa „Honda” să atingă o asemenea perfecțiune și, pe de altă parte, ce fac ceilalți pentru a mai reduce cît de cît din handicap? Pornim cu punctul doi avînd extrem de puține de răspuns. Ceilalți au două variante: ori

Pilotul, la un pas de roțile mașinii sale!

24 octombrie 1965. O victorie istorică a americanului Richie Ginther, cu prima mașină Honda venită pe circuite.

se-mpaca deocamdată cu situația, cum fac cei mai mulți, ori trec la contra-măsuri. Împăcații sînt destui, inclusiv cei care au adoptat motoarele „Honda” — cazul echipei „Lotus” —, menținîndu-se la un nivel destul de acceptabil. La contra-măsuri a trecut, pînă acum, numai bătrînul Enzo Ferrari, cel care se străduiește să țină aproape de vîrf. Firma Ferrari a pregătit deja o nouă mașină, pe care-o va lansa în sezonul viitor. Prea multe nu se știe despre ea, dar primul lucru deosebit de interesant e că va fi propulsată de un motor „atmosferic”! Șasiul, din carbon și kevlar, va cîntări 505 kilograme, avînd o lungime de 4,40 m și o lățime de 2,130 m. Motorul va avea o cilindree de 3500 cmc, cu 12 cilindri avînd cîte 4 valve pe cilindru, putînd dezvolta 600 cp la o turație de 12 500. Alimentarea va fi cu injecție electronică de tip „Weber—Marelli”, vor fi folosite bujii „Champion” și aprindere electronică „Magneti Morelli”. În fine, frîne pe toate cele patru roți, cu discuri autoventilație, din fibră de carbon. Acesta este F 1—89 cum a fost botezat și chiar dacă în aparență mașina nî s-a dezvăluit, secretele ei sînt strașnic ascunse de Don Enzo, care-și testează prototipul pe circuitul Casei Ferrari, de la Maranello. Firma italiană a rămas aceeași ambițioasă dintotdeauna, iar sfidarea japoneză care i-a venit de la Honda nu va rămîne fără replică... Ușor de spus, dar în practică lucrurile sînt foarte complicate. Și iată de ce: pentru că uzinele Honda s-au întors pe

circuite cu totul pus la punct pînă în cele mai mici detalii. La începutul actualului sezon de formula 1 ziarul nostru a prezentat, pe scurt, istoria constructorului nipon în lumea formulei 1. Acum vom reveni asupra ei, pentru că e extrem de interesantă și merită să fie cunoscută...

Bătrînul „oyaji” Sachiro Honda și-a lansat programul de Formula 1 la începutul anilor '60 și nu a făcut-o decît din pasiunea pentru cursele automobilistice. Pe atunci era prea preocupat de mașinile „de oraș”, cele care vor cuceri lumea înfinit mai devreme decît circuitele de formulă, dar cu aceeași siguranță, Oyaji i-a încredințat această misiune lui Yoshio Nakamura, care a încercat întîi un motor de 16 cilindri, pentru a rămîne apoi la un 12 cilindri clasic. Și prima Honda a apărut pe circuite chiar în Japonia, avîndu-l la volan pe cvasi-necunoscutul pilot american Ronnie Bucknum. Asta se întîmpla în ultimele luni ale lui 1963, iar în august '64 mașina se aliniază la startul „Grand Prix”-ului R.F. Germania. Debutul va fi, însă, un eșec pe toată linia și japonezii se retrag, dar nu înainte de a fi înregistrat pe rețină și pe diferitele mijloace video mai tot ce era de reținut în materie de tehnică de pe circuite. Doi ani mai tîrziu revin și sînt la nivelul celor mai puternici, dovadă că și obțin prima victorie într-un G.O., cîștigînd — cu pilotul Richie Ginther — Marele Premiu al Mexicului! A doua victorie va fi obținută în 1966, în Italia.

1987. Au trecut 12 ani și mașina „Williams—Honda”, pilotată de Nelson Piquet, îl „depanează” pe Alain Prost, pe circuitul Grand Prix-ului din R.F. Germania.

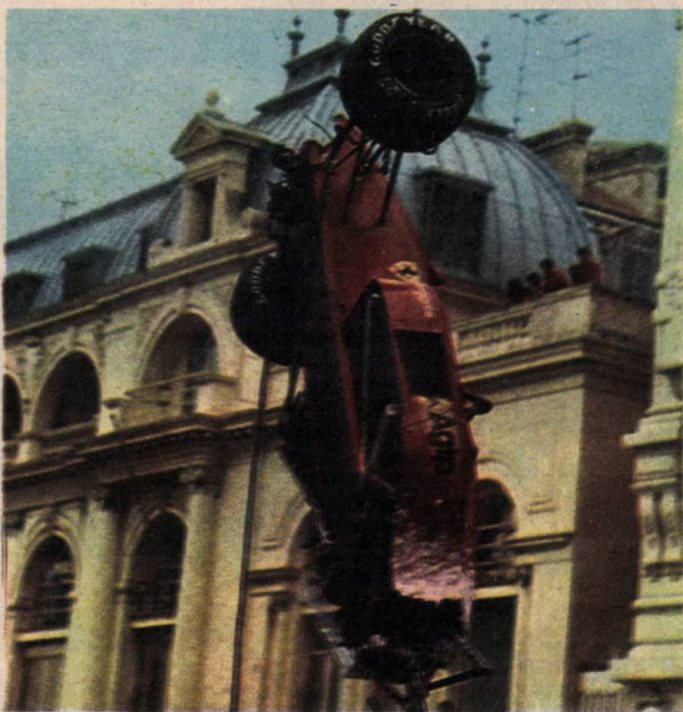
Ayrton Senna, brazilianul-minune, i se alătură lui Alain Prost, cu care domină anul acesta sezonul de F 1 pe mașinile McLaren-Honda.

prin John Surtess, după care — în 1968 — survine un accident: Jo Schlesser, un pilot francez, își pierde viața pe un circuit din Franța, în noua mașină Honda, cu un șasiu de magneziu. Episod tragic, singurul dealtfel din întreaga istorie a firmei, dar suficient pentru ca respectuoșii constructori niponi să se retragă iar din curse, păstrând un lung moment de reculegere. 15 ani!... Întoarcerea va fi ordonată de succesorul lui Sachiro Honda, Kiyoshi Kawashima, în 1983. O întoarcere pregătită din nou în cele mai mici amănunte. Și din nou apar succesele. Întimplare? Nici vorbă de așa ceva. Totul e calculat, prevăzut, intuit chiar, iar după fiecare cursă motoarele Honda sînt închise în containere speciale și iau drumul Japoniei, pentru a fi studiate în centrul de la Wako. Acolo, unde 300 dintre ei 3 000 de oameni ai uzinelor se ocupă numai de compartimentul auto-moto al firmei, formula 1 e o' treabă extrem de serioasă. După cum avea să spună mai târziu Frank Williams, celebrul șef de echipă, reușita japonezilor este rezultatul unei educații, al unei stări de spirit. Cînd ei doresc să-și ducă la bun sfîrșit un proiect, aruncă în luptă tot ce au mai bun, investind în oamenii cei mai competenți, fără a se uita la bani! În 1985 și 1986

Honda a triumfat pe circuite cu echipa Williams—Honda, iar la capătul lui '87, cînd Nelson Piquet triumfa din nou, francezul Alain Prost, de la McLaren—Porche, avea să declare: „avansul tehnologic al motoristilor japonezi este atît de mare încît a devenit ireversibil. De-acum, constructorii europeni vor trebui să se mulțumească doar cu furnizarea accesoriilor!” Și a urmat ceea ce era de așteptat: echipa McLaren a divorțat de celelalte motoare Porche, care-i aduseseră atîtea succese, mon-tînd pe șasiuri caii putere japonezi. Am ajuns astfel de unde am plecat, adică la acest sezon, în care, cum spuneam la început, mașinile McLaren—Honda și piloții lor, Alain Prost și Ayrton Senna, se plimbă pur și simplu, jucîndu-se de-a șoarecele și pisica cu celelalte mașini. Jocul e, însă, cum nu se poate mai serios, mărturie stînd meticuloasele echipe de tehnicieni japonezi prezente pe circuite, camioanele Honda — de tip „TIR”, care ascund atîtea secrete de nedelegat, iar unul dintre ele, se spune, computere legate direct, prin satelit, de centrul de la Wako. Așa se și explică misterul că Honda, în 1960 primul constructor mondial, de

motociclete, a ajuns să fie în 1986 al zecelea constructor de mașini al lumii! Un profesor american, John McDonald, dela „University Businnes School”, avea să explice, după ce a efectuat un studiu amănunțit al fenomenului Honda: „Spiritul Honda e mai important decît orice cifră de afaceri. Funcționarii săi sînt motivați în primul rînd prin dragostea lor de motoare”. La Tokio, în „Honda Aoyama Building”, intră în fiecare dimineață 1 300 de funcționari, iar Tadashi Kume, președintele firmei, în vîrstă de 55 de ani, vine cu metroul și intră punctual în biroul său de la etajul 10 al clădirii. De ce etajul 10? Pentru că poate urca și coborî mai repede la laboratorii săi, din restul clădirii. Pentru că Honda merge înainte, vizînd între altele locul 3 în producția mondială de automobile, pînă în 1990. Dar în formula 1! Încă un titlu la piloți, încă un titlu la constructori și cît mai multe echipe cu motoare Honda. Că, deocamdată, sînt doar... jumătate dintre ele. Pe curînd, deci, un Campionat mondial de formula 1 purtînd emblema Honda!

Grupaj realizat de
T. ALEXANDRESCU

„Mici” întîmplări sau cîm arată mașinile grăbite!

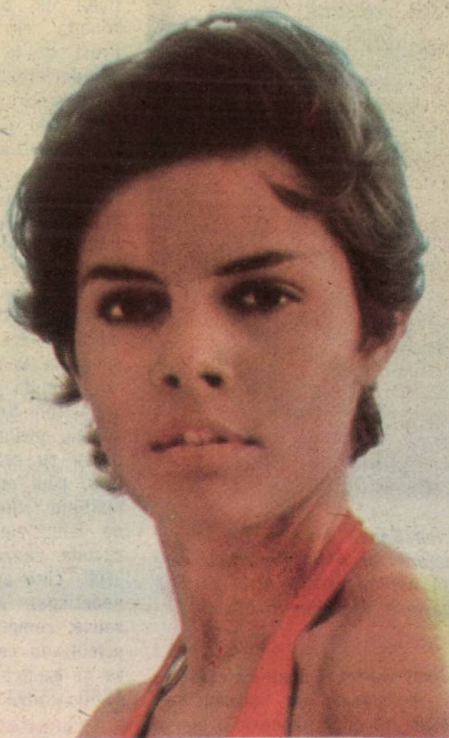
Mozaic cinematografic

Gina Lollobrigida

Richard Gere - „băiatul bun” al cinematografiei britanice.

Un enorm succes cunoaște în S.U.A. cu filmul „Cocoon”, tinăra actriță Tahnee, fiica Raquelei Welch.

Încă doi ochi albaștri în cinematografia franceză: Emmanuelle Béart, 23 de ani.

DINCOLO DE GAZONUL VERDE

Amintiri de la masa presei

Reluăm și în această ediție a **Almanahului** „Scinteia tineretului” ’89 firul amintirilor de la „masa presei”. Cineva aseamăna „masa cronicarilor sportivi”, cu un „turn Babel al presei”. Aici se strâng ziariști de toate seminiile, se vorbesc o sumedenie de limbi și chiar dacă nu le cunosc, cronicarii se pot înțelege între ei. Fotbalul are și meritul de a fi creat un limbaj comun.

Există o limbă „esperanto” a fotbalului. Vă închipuiți „masa presei” care reunește — la un turneu final de C.M. sau C.E. — citeva mii de cronicari. Această multime gălăgioasă pare un veritabil furnicar și ipostazele în care-i surprinzi pe reprezentanții ziarelor și agențiilor de presă sînt din cele mai diferite și bizare. Un italian poate să vorbească cu voce tare, la telefon, tot timpul meciului descriind jocul, fazele, golurile, într-un tempou care crește odată cu acțiunile ofensive de poartă, pînă la sugrumarea vocii. Pe un scoțian, stînd aplecat asupra mașinii de scris, îl poți surprinde stimulîndu-și inspirația cu țaria „whisky-ului”, pe care-l are alături de carnetul de reporter; un francez poate sta liniștit, meditativ, circumspect... Cite figuri, atîtea caractere și expresii umane.

„Masa presei” rămîne un univers greu de descifrat. Dar de pe un loc al ei lumea — inclusiv cea a fotbalului — se vede altfel. O lume cu sensuri și existențe multiple. În fond, fotbalul este un teatru, jucătorii sînt actorii care evoluează pe uriașă scenă a gazonului verde. O scenă pe care se petrec lucruri extraordinare, istorii palpitante, cu personaje legendare; o scenă de viață plină, intensă, unde se-ntîmplă drame și evenimente fericite, într-o succesiune neprevăzută, tulburătoare.

● ACȚIUNEA „PRATER”

În timpul călătoriei spre Viena se detaliază lucrurile, se caută argumente pro și contra, se completează părerile, opiniile cu noi informații care au răzbătut din tabăra austriacă și din partea adversarului direct în lupta pentru calificare. Cele două echipe, România și Spania, se aflau la egalitate de puncte. Obiectivul amîndurora — calificarea la „Euro ’88” din R.F. Germania. Pînă aici drumul echipei noastre avusese un curs ascendent, cu excepția primului meci, cel de la Sevilla, pe care tricolorii l-au pierdut, la limită, (0-1) — golul a căzut spre finalul meciului, în plină dominare românească în urma unei evoluții de calitate, care ne-ar fi dat dreptul, potrivit tuturor specialiștilor și comentatorilor, la cel puțin un rezultat de egalitate. După aceea o suită de victorii frumoase și consistente: 4-0 cu Austria, 3-1 cu Spania și 5-1 cu Albania, toate la București, 1-0 cu albanezii, în deplasare, la Vlora, în sudul însoțit al Albaniei... Un golaveraj excelent de 13 goluri marcate și numai 3 prime. Se făceau tot felul de calcule: în aceeași zi, la aceeași oră, spaniolii înfîlneau, tot în ultimul meci, și tot la... Sevilla, echipa

Albaniei. Ca să ne calificăm noi aveam nevoie de o victorie la limită, în vreme ce ibericilor le era necesară o victorie la o diferență de opt goluri! Era posibilă o asemenea victorie, în fața albanezilor, cînd în meciul tur, de la Tirana, spaniolii de abia i-au învins, la limită, printr-un mare noroc?! Greu de contracara golaverajul nostru. Însa mai presus de orice calcule noi aveam în vedere marea dorință a tricolorilor de a juca în turneul final al C.M. programat pentru iunie 1988 în R.F. Germania. Judecînd realista situația, ne mîngîiam cu visul și speranța că fotbalistii austrieci nu au motivația mizei, a succesului. Pentru că într-un joc fără miză nu te poți mobiliza, oricît ai vrea, ca pentru unul decisiv, de care atîrnă, poate, destinul, viitorul! Era miza orgoliului, dar pentru o victorie doar de palmares nu pui osul la bătaie, pînă la sacrificiul de sine, pînă la disperare. Erau, însă, două aspecte care ne cam încurcau socotelile, ne derutau dialogul, opiniile. La cîrma echipei austriece se afla iugoslavul Branko Elsner, care nu-și onorase promisiunile în cei trei ani de cînd conducea timona echipei ba, mai mult, a înregistrat numai eșecuri, trăgînd-o într-un vizibil anonim. Nici o victorie de răsunet! De aceea — ziceam noi — el va cere, probabil, elevilor săi să lupte de data aceasta pentru el, deci să-i facă despărțirea de echipă și public, fără reproșuri prea tari: să-i facă drept cadou de adio o victorie a reabilitării și uitării eșecurilor. Și mai exista un punct nevralgic care intra în discuție: supărarea lui Toni Polster, cel mai bun jucător al team-ului austriac, fost golgeter al țării, și în momentul acela golgeter la echipă a A.C. Torino, care în cursa pentru „Gheata de aur” a Europei fusese învins (cu 44 de goluri marcate față de 39!) de românul Rodion Ci-mătaru. Putea să mocnească o răzbunare! Cei doi se aflau, deci, față în față, dar peste două zile, fiecare do-rînd, în sinea lui, să-i demonstreze celuilalt că este mai bun...

● ÎN VIENA... „ORAȘUL MUZICII” VREME RĂCOROASĂ

Nici n-am simțit cum a trecut timpul pînă la aterizarea pe aeroportul din Viena. Vreme mohorîtă. Nici o agitație specială pentru echipa noastră. Ca niciodată, cronicarii și fotoreporterii nu s-au înghesuit cu declanșarea aparatelor și blitzurilor și a minifoanelor pentru interviuri și declarații. Meciul nu prezenta nici un interes, cum bănuiam și vorbisem, de altfel, pentru mediile de informare austriece. Ca dovadă că și televiziunea s-a rezumat la informații stricte, fără detalii. Interesant, antrenorii noștri, Emerich Jenei și Cornel Drăgușin, au fost depistați, la aeroport, și intervievați, pînă la urmă, de doi ziariști din... altă țară, de la cotidianul sportiv portughez „A Bola” care se intereseau nu atît de echipă și de meci ci de... componenți echipei Steaua Urma Benfica Lisabona, în semifinalele

C.C.E., altă „încercare de foc” pentru fotbalul românesc. Oamenii pregăteau, din vreme, opinia publică! Evident, prea multe n-au aflat. Poate, două zile mai târziu, din urmărirea desfășurării meciului! Am fost așteptați de un reprezentant al Federației austriece și un interpret care a condus echipa la hotelul ce urma să fie reședința echipei pentru sejurul la Viena. Ulterior am aflat de la Cornel Drăgușin, antrenorul federal, că amfitrionii echipei — inclusiv ospătarii și responsabilii hotelului, situat, într-un cartier mai periferic, departe de centrul Vienei — aflușau o răceală ce ieșea din limitele statutului de gazde. Când băieții noștri intrau în hotel sau la masă erau numărați și cercetați, într-un stil deloc elegant, ca nu cumva în rîndurile lor să se strecoare persoane neavenite. Interes mare pentru meci nu era, dar iată, „războiul psihologic” începuse.

● ALO, BUCUREȘTIUL! AȘTEPTĂM AVANCRONICA!

Am transmis avancronica de la Ambasadă. Mi-am intitulat-o „Ore de emoții înaintea deznodământului”. Arătam că de cel mai important meci al naționalei într-o perioadă de patru ani — meciul decisiv pentru calificarea la Euro '88 — ne mai despart doar câteva ore și că, în afară de cele știute deja, pentru această întâlnire decisivă, lucruri noi și date semnificative nu apăruseră. Arătam, ceea ce am spus și mai înainte, că pentru austrieci rămîne doar un „derby de onoare”... Echipa noastră are neapărat nevoie de victorie. Premise favorabile pentru succes și calificare erau indiscutabile. Dacă printre spectatorii austrieci nu stîrnește interesul, în schimb, toate țările participante la „Euro '88” și-au trimis specialiști și observatori să vadă echipa României, înarmați cu aparate de înregistrare și pixuri pentru desenarea schemelor tactice la fața locului. Au sosit mulți corespondenți de presă străini. În preajma meciului și televiziunea austriacă este mai generoasă, prezintă echipele, se iau scurte interviuri jucătorilor, doar-doar tribunele marelui stadion vor atrage mulțimi. Cămătaru, golgeterul european, și Jenei, care cucerise cu Steaua „CCE”, sînt, de data aceasta, în prim plan. Din cîte am putut înțelege din întîlnirile cu jucătorii și antrenorii noștri, dominantă era optimismul robust, încrederea în forțele proprii, într-un cuvînt, încredere și speranțe în victorie și calificare. Deci, așteptam și noi cu aceleași emoții ca cei de-acasă dialogul de la distanță România—Spania, care va însemna, pentru ambele tabere, un suspans continuu, sub imperiul unei tensiuni psihice cum numai marile partide decisive poate s-o creeze. Învîng spaniolii la o diferență de 8 goluri? Imposibil! Nu știm ce mocnește în tabăra austriacă. Văzusem, într-un ziar, o declarație a antrenorului B. Elsner. „Mi-e rușine de rezultatele mele!”, prin care, e limpede, încerca să ceară sprîjinul jucătorilor și să-i ambiguiască. Declarațiile la care, nu fără tîlc, vedeta echipei, Toni Polster, s-a grăbit să dea replică: „Nouă jucătorilor, ar trebui să ne fie rușine!” Concludent, nu? Ne-au sosit, la urechi, zvonuri că spaniolii, pe de altă parte, se ocupă serios de meciul nostru cu austriecii! Am cules și cîteva declarații de la jucători. Bôlôni: „Avem șansa unei mari performanțe! Sîntem decîși să n-o irosim!”; Cămătaru: „Voi juca să demonstrez că sînt golgeterul Europei!”; Jenei: „Ne-am pregătit pentru acest meci să-l cîștigăm! E prima noastră datorie! Jucătorii mei privesc acest meci ca pe unul al carierei lor!” Aveam motive să sperăm că aici, în orașul unde adesea

am auzit atît de melodiosul și fascinantul vals „Pe valurile Dunării” compus de un ofițer de cavalerie român, totul se va termina cu un nou triumf al echipei și fotbalului românesc...

● TOTUȘI UN MOMENT DE INCERTITUDINE

În seara zilei de marți, 17 noiembrie 1987, ne-am deplasat la Stockerau, un orașel mic, aflat la vreo 30 de km distanță de Viena. Aici avea loc meciul echipelor de tineret ale celor două țări care, totdeauna — regulă strictă a UEFA — se joacă paralel cu meciurile echipelor mari. E spre seară, ieșim din oraș, ne îndreptăm spre acel loc minunat, ce-l reprezintă pădurile vieneze. Străbatem cîmpuri înverzite, cu pajiști ce urcă spre munții Tirolului. Cineva, care ne atrage atenția unei cirezi de vite, ne spune că, în Tirol, sînt vaci care pasc numai pajiști de flori — plante medicinale — laptele fiind administrat, mai ales, copiilor, ca un medicament, ca o vitamină întăritoare. Într-adevăr, laptele cu firma „Maresi” din Tirol este mai scump cu 25 la sută decît cel obișnuit...

Totul ar fi decurs în condiții normale, dacă în pauza meciului, pe coridorul de la vestiare, n-am fi făcut cunoștință cu ziaristul francez Erick Bielderman, trimisul special al cotidianului parizian „L'Equipe”, care ne-a întrebat dacă, într-adevăr, Emerich Jenei se retrage de la conducerea tehnică a echipei după meciul cu Austria? Am rămas perplecși, nu auzisem de o asemenea intenție! Nu știa nici, nimic. Dar de unde a aflat? Cu un zîmbet satisfăcut, pe buze, probabil din orgoliu profesional și mîndrie, partenerul nostru de dialog ne-a mărturisit că i-a luat un interviu lui Jenei încă luni, la sosire, pe care l-a transmis

ziarului său, interviu care a și apărut, marți, adică în ziua în care ne aflăm. Graba redacției „L' Equipe” de a-l publica era firească! După cum pentru tânărul ziarist Erick Bielderman era o „bombă” pe care-a prins-o și cu care și-a făcut loc, mai în față, printre „maгіștrii” cronicii sportive de la reputatul ziar. Nouă, însă, ne-a produs o surpriză neplăcută! Am resimțit, chiar, un sentiment de amărăciune, alături de altul de nesiguranță și incertitudine! De ce tocmai în momentul acesta, atât de important pentru jucători, Jenēi a făcut o asemenea declarație care poate să conturbe, să influențeze starea de spirit a echipei? Oare jucătorii știu de intențiile antrenorului? — ne-am întrebat.

N-am aflat, eram departe de ei. Dar răspunsul a venit în seara zilei de miercuri, după istoricul meci...

● „PRATERUL” ȘI SURPRIZELE LUI

A sunat ceasul decisiv. Ne îndreptăm spre stadion, cu emoții și, cum se-întimplă, deobicei, în asemenea situații, cu orice gînd neexprimat, oprit ca și glasul, în forumul nostru interior... Vremea pronosticurilor, a calculelor; a părerilor a trecut. Mai sînt mai puțin de două ore pînă la „lovitura de început”. Alaiul din preajma stadionului nu-i deloc animat, gălăgios. Mai mult tineret, înarmat cu tot felul de instrumente de produs zgomote, fanioane, steaguri... Stadionul din parcul „Prater”, modernizat recent, este o construcție monumentală. Toate tribunele sînt acoperite. Capacitate — 80 000 locuri! Instalație de nocturnă care face din noapte, zi însorită. Ne identificăm locurile la „masa presei”. Tribuna presei era cea mai populată cu o oră înainte de meci. Primim lista cu formațiile și programul de meci editat pe o hîrtie fină, în condiții grafice de excepție. Dintre fotografiile jucătorilor austrieci se detașau cele ale vedetelor de primă mărime, căpitanul și „veteranul” echipei, Bruno Pezzey, și golgeterul Toni Polster, care apăreau în mai multe, inclusiv în faze de joc. Date despre „Euro '88” și fotbalul austriac. În ce ne privește, pentru echipa noastră, era rezervată o singură pagină din 32! Lipsă de generozitate? Altceva? Prea multe întrebări...

Prima apariție pe teren, fanfara. În fruntea ei un ponei, înveșmîntat în drapelul austriac, care trage o tobă imensă, în care toboșarul bate cu forță ritmul pentru fanfară... Imnurile protocolare! Emoții! Inima ne pulsează puternic! Ce-o fi? Public puțin — în pauză avea să apară, pe tabela de marcaj, cifra exactă a spectatorilor: 6207! — biletele foarte scumpe, între 30 și 50 de dolari! Grupurile de tineri din tribune flutură steagurile și cîntă „Marșul” din Aida! Apoi finalul din Simfonia a noua de Beethoven, partea aceea înălțătoare cu imnul, pe versurile lui Schiller... Fluierul de început... Început de tatonare, cele două echipe se comportă ca... doi boxeri. Apoi, primele șarje ofensive ale tricolorilor. Atacurile noastre sînt, în cîteva rînduri, un real pericol pentru poarta lui Linderberger, dar Hagi, Cămătaru nu nimeresc ținta, Klein întîrzie șutul, într-o situație favorabilă, nu închegăm jocul, Lăcătuș pri-

mește un cartonaș, austriecii reușesc primul șut de-abia în minutul 26 pe care Silviu Lung îl prinde fără dificultate... Dar să nu facem, din nou, cronica meciului... În prima repriză echipa noastră nu a practicat un joc suficient de ofensiv, consistent și eficient. În pauză se anunță rezultatul de la Sevilla: Spania conducea Albania cu 4-0! În tribune se scandează „Espania” și se flutură lozici pentru iberici. Din nou o ciudățenie: meciul lor începușe cu 8 minute mai târziu! Începem să găsim explicații pentru „răceala” de la primire, comportamentul distant, simpatia tribunelor, prin care se adevăresc și bănuielele lui Bulgarelli...

În partea a doua a meciului, echipa noastră iese la atac dar ineficacitatea ne pîndește vrăjmaș: Pițurcă îl schimbă pe Cami, dar degeaba, Ungureanu, Iovan, Băloș, Hagi, Stoica, Mateuț, Bumbescu cred că am amintit toți jucătorii care și-au înscris numele la această ratăre de proporții, ale cărei pierderi sînt incalculabile s-au arătat incapabili să-și adjuce victoria, să obțină mult dorita calificare! Ultimele minute sînt de-a dreptul dramatice, sufocante! Lo Bello îl elimină pe Belodedici, pentru că, după ce primește un cartonaș galben, jucătorul nostru îl aplaudă, și a venit imediat cel roșu. Pe stadioanele de-a-fară, nu-i tocmai ca la noi, unde arbitrii se lasă intimidați de firmă și numele glorioase! Dar păcatele se plătesc!... Atacăm insistent, fulminant, poarta austriacă, jucătorii de pe banca de rezerve se ridică în picioare, strigă la colegii lor, intră pe pistă, au de furcă cu tușierul, spaniolii conduc numai cu 5-0, ar mai fi timp, un gol pentru calificare, doar un gol, hai băieți, însă... și la ultimul nostru atac o ocazie uriașă se încheie printr-o nouă ratăre, a lui Băloș, dintr-o poziție ideală... Fluierul lui Lo Bello pune sfîrșit unei bătălii dramatice care se încheie la scor alb: 0-0. O nouă ratăre pentru echipa națională, un nou insucces pentru fotbalul românesc! Simțim că ne trec toate nădușelile, ne uităm unii la alții, uimiți, nu ne vine să credem!...

Nu avem nici un dubiu, calificarea o puteam obține, acest meci îl puteam cîștiga, dacă toată campania preliminarilor C.E., inclusiv partida de la Viena, le pregăteam mai bine, cu mai multă atenție și răspundere, cu o angajare sufletească totală, și, bineînțeles, dacă jucam mai incisiv și, în loc de ratări, înscrim goluri...

Coborîm, cu pași siananogi, ca de plumb, scările tribunelor. Nu mergem la vestiare, n-aveam de ce, nu e cazul de felicitări, n-aveau rost, pe jucători i-am zărit, taci-

turni, cu fețele pămîntii, livide de efort și durere, așa că ne-am îndreptat spre... „conferința de presă”. Dar n-a fost o „conferință” organizată, pe austrieci nu-i prea interesa, ceea ce a făcut ca Jenei să fie „agățat de ziariști în holul mare al vestiarelor. Întrebările se cantonaau în câteva direcții principale: ce va face în viitor? De ce a jucat echipa noastră ofensiv — cu presing în forță numai în repriza a doua? Cît de mult îl supără acest eșec? Nu e de părere că forcing-ul a început prea tîrziu? Antrenorul român a dat unele răspunsuri la țintă, altele echivoce: „Viața merge înainte! Ca orice elev care are o corigență și noi avem dreptul să ne susținem corigența!” (Cînd, spunem noi, o campanie se-ncheiase, nu cu corigență, ci cu repetenții!); „Supărarea este mare pentru că mai există un precedent: meciul Australia—RFG (...la CM din Spania, ne amintim, austriecii au cedat victoria la scorul trebuincios producînd mare scandal)... și a ajuns RFG în finala cu Italia. Acum, Austria a jucat pentru Spania!”, „Austriecii au declarat că joacă pentru victorie, cînd colo s-au apărut, au făcut anti-joc, ca să ne deruteze... Ei, nu aveau ce pierde...” Președintele FRF, Mircea Angelescu, completează: „De trei zile se susține aici, sus și tare că Austria dorește victoria! Că vrea o victorie pentru Elsnier! Că e un joc de onoare pentru fotbalul austriac! O echipă care joacă așa cum a jucat Austria, în această seară, înseamnă că nu victoria a vrut-o! A vrut un punct de la echipa României!” Din nou Jenei: „Dacă ne uităm la caseta tehnică vedem că șansele ne-au ocolit!” „Dacă Spania s-a calificat este un moment fericit pentru ei și nefericit pentru noi!” Ziaristul francez, E. Bielderman, a insistat: „Intenționați să vă ocupați de echipa României, în continuare?” Jenei: „Cum am mai declarat, s-a încheiat un ciclu, s-a terminat o campanie, probabil va veni altul la cîrma echipei!”

Dar Jenei se află, în continuare, la cîrma echipei și se gîndește, probabil, să izbindească, cu tricolorii, într-o nouă campanie, cea pentru calificarea la CM din Italia '90. Îi dorim și le dorim tricolorilor succes! O calificare la un turneu final ne lipsește ca apa și aerul... Fotbalul românesc are nevoie de ea și o merită! Învățămintele cele mai dureroase sînt uneori de bun augur! În campania lui „Euro '88” am pășit, la debut, cu stîngul și am încheiat tot cu stîngul! Acum, în octombrie '88, cînd în primul meci întîlnim Bulgaria în deplasare, să pășim cu dreptul!

VASILE CĂBULEA

ALFRED HITCHCOCK PREZINTĂ

biblioteca

ENIGMA

Taci, draga mea
conștiință

C. B. Gilford

NOAPTEA

Lovitura o împinse în volan pentru că nu-și legase centura de siguranță, așa încît nu văzu prea clar ce se întîmpla acolo în noapte, în fața parbrizului, în fața farurilor. Observă doar o formă întunecată... o siluetă... un corp. Bara mașinii parcă prinsese corpul... îl aruncase... îl făcuse să se zvîrcolească... chiar dinaintea ei. Apoi partea cea mai oribilă: mașina nu se opri. Nici un mesaj nu fu în stare să circule de la creier la piciorul drept, să-i spună să părăsească acceleratorul și să apese pe frînă, pentru că mașina, avîntîndu-se încă înainte, prinse din urmă corpul aruncat și de data aceasta îl trînti de șosea. Toată mașina se clătina cînd, mai întîi roata din față, apoi cea din spate, trecură peste acel lucru și-l făcură una cu pămîntul.

Oprește... dar dură așa mult! Voia să oprească... și totuși, desigur, n-o făcu. Mașina avea o energie, o viață, o voință proprie. Și merse mai departe. Corpurile, carnea nu însemnau, nimic pentru ea; o mașinărie din metal, cauciuc și sticlă. Lucrul acela de pe drumul din spatele ei îi semăna, carne de frate.

Piciorul ei găsi în cele din urmă pedala de frînă. Se ridică aproape în picioare apăsînd pe pedală. Mașina se învîrți o dată ca un cîine pus brusc în leșă, încercă să scape de ea, viră întîi spre barele de protecție din stînga drumului, apoi spre copacii din dreapta. Se luptă să recapete controlul, insistă pe frînă, în timp ce cu minile trăgea în sus de volan, de parcă ar fi fost hățuri. Partea din spate se ridică, cauciucurile schelălăiră pe asfalt și apoi, în sfîrșit, mașina se opri. Rămase acolo rigidă, amortită, incapabilă să dea drumul volanului.

Trecu mult timp pînă cînd reuși să se desprindă, să-i dea drumul. Mîntea îi era complet vidă, cu toate celulele înghețate. Timpul trecea. Simțurile îi reveniră cu greu. Mîna stîngă bibii după clanță, o apăsă, împinse portiera. Scoase piciorul stîng și atinse asfaltul. Corpul îl urmă, ieșind din mașina încremenită. La început rămase pur și simplu în mijlocul drumului, fără putință de orientare și fără țintă.

Tăcerea domnea pretutindeni. Toate zgomotele nopții încetaseră: insectele, păsările, animalele, chiar și vîntul, toate fură întrerupte de bubuiala și zdobitura violenței. Asfaltul gri negricios al drumului era aproape invizibil. Stătea singură, izolată, suspendată în timp, spațiu și negură. Singură, în afară de...

Oare ce lovise? Pe cine?

Îngrozitorul mister o imobiliză mult timp — orice sau oricine ar fi fost era acolo în urmă, la o sută de picioare sau mai bine, acolo unde drumul cotea înspire beznă. Cunosce drumul, gîndi ea. Îl cunosce ca pe propria-mi palmă. Asta e curba cea rea, unde farurile nu pot să lumineze decît copacii și mizeria terasamentului... Știu asta. Am condus noaptea pe drumul ăsta de mii de ori... și de obicei încetinesc... pentru că știu cum este. Brusc poate să-ți apară ceva în fața farurilor... și n-ai cînd să oprești...

Ceva. Nu... cineva. Nu... un mort e doar un obiect.

Se trezi mergînd, tocurele lovind monoton asfaltul. Departe de lumina roșie a stopurilor, fu repede înghițită de întunericul cald.

Era o noapte fără lună, doar cu stele palide care nu dădeau decît atîta lumină cît să distingă cerul de pămînt. Se apropie de lucrul acela, poate la vreo 50 de picioare.

Atunci se opri, îngrozită într-un fel nou, diferit. Puțin într-o parte, pe jumătate ascuns în iarbă, era atît de imobil, înform, tăcut, un lucru puțin mai închis decît restul nopții, o umbră ceva mai densă.

Nu se putu fizic apropia, deși își impuse. Dacă tot nu mai mișca, era lipsit de viață, ce rost mai avea? Ce putea face?

— Trăiești?

Sunetul propriei voci, cuvintele zdruncinînd brusc tăcerea, o speriară și-i amplificară groaza. Nu veni nici un răspuns! Pentru că acel lucru de la pămînt nu mai avea viață!

Aleargă înapoi în mașină, o insulă familiară de lumină și siguranță. Sări înăuntru, trase ușa cu putere, ca și cum ar fi urmărit-o cineva. Motorul lenevea încă. Băgă în viteză; mașina săltă înainte recunoscutoare.

Un sfert de milă de curbă continuă — chiar mai puțin de-atît — și de cealaltă parte a ei era acasă. Mașina intră pe alea. Ușa garajului se ridică ca prin farmec, telecomandată. Mașina alunecă înăuntru. Stîsne motorul dar nu intră în casă. În loc de asta, rămase acolo, uitîndu-se în neștire la pereții goi și albi ai garajului, sculptori, orbitori în lumina farurilor.

Ar trebui să mă întorc, repeta neîncetat o voce, propria-i voce, în cap. Ar trebui să mă întorc... sau să chem pe cineva... un doctor... salvarea... poliția!

Totuși groaza, ca niște mîini reci, nu-i dădea drumul. Nu-i permitea nici să iasă să inspecteze botul mașinii, nici să intre în casă la telefon, nici să stingă farurile. Nici măcar să urle.

Așa încît oribilul gînd trebui să-i rămînă în creier, reverberînd acolo: **Am fugit de la locul faptei!**

DIMINEAȚA

La ivirea zorilor, se mișcă în sfîrșit. O dureau tot corpul cînd ieși teapănă din mașină și părăsi garajul în zorile unei veri timpurii. Distinse vag razele soarelui alunecînd pe stropii de rouă, parfumul pămîntului și al vegetației, cîntecele păsărilor din fiecare copac. Lumea noii zile se deosebea atît de mult de lumea de aseară, încît se întrebă, plină de speranță, dacă nu cumva visase.

Merse pe alea cu pietriș, încercînd să se îndrepte de șale. Observă că hainele de pe ea erau sigur cele purtate în ajun. Rochia verde scurtă și pantofii verzi asortați nu prea se potriveau cu ora matinală.

Totul era atît de liniștit. N-ar fi trebuit să audă sirena? Nu neapărat, desigur. Nu prea treceau multe mașini pe Tanager Lane, deci poate că descoperirea nu fusese încă făcută. Atunci, se putea întoarce chiar ea în locul acela și... și ce?

Gîndul era ca și cum ar fi alergat izbîndu-se de un zid masiv. Ce-ar face dacă s-ar întoarce acum? Să se uite lung la cadavru? Să cheme poliția? Să-și recunoască vina? Apoi să-ncerce să explice de ce n-o chemase noaptea trecută? Poate că dac-ar fi sunat atunci, s-ar mai fi putut face ceva. Acum era sigur prea tîrziu. „**Mi-e teamă că va trebui să vă arestăm, doamnă Rand...**”

Intră în casă, prin ușa din interiorul garajului, direct în bucătărie. Puse de-o cafea, se duse în baie și se schimbă în pantaloni scurți, o bluză subțire și răcoasă și rămase în picioarele goale.

Toate mișcărilor îi erau încete, ca de robot. Cînd se întoarse în bucătărie, cafeaua nu era gata, dar așteptă cu răbdare. După ce o făcu, se așeză cu ceașca în mînă. Licoarea neagră era amară și-i arse gura și gîtul. Nu conta. Ce aștepta oare, sirena poliției sau a salvării?

După mult, mult timp, auzi soneria telefonului. Ascultă, sperînd să se oprească, dar fiindcă continua să sune, se ridică resemnată și luă receptorul aparatului de pe perete.

— Alo...

— Jen? Jennifer?

— Da. — Vocea i se părea vag familiară. — Tu ești, Brad? Unde ești?

— Sigur că eu. Cine altul și-ar permite să te sune la ora asta imposibilă? Sint la Denver, unde în altă parte? Doar nu te-am trezit cumva din somn? Știu că-ți place să te scoli devreme vara, așa că am riscat. Eram îngrijorat

— De ce?

— N-ar fi trebuit să te las să mă conduci la aeroport și să te întorci singură acasă.

— A, de-asta!

— Da, de-asta! Știu că ești o văduvă independentă și mergi unde vrei și cînd vrei. Dar nu e nevoie să-mi fii șofer. Știa că ar fi trebuit să spună ceva, să continue, poate argumentația, dar nu se simțea în stare.

— Te simți bine, Jen?

- Da...
- Ai o voce cam ciudată...
- Nu... mi-e... mi-e bine.
- Nu te-am trezit?
- Nu, eram trează.
- Ești cit se poate de trează?
- Da.

— Vrei să te măriți cu mine?

Rămase cu ochii pironiți pe peretele opus. În cele din urmă răspunse foarte hotărât.

— Nu, Brad, nu pot să mă mărit cu tine. Și închise telefonul.

Nu trecu decât un minut, poate două, până ce telefonul sună din nou. Lăsând în urmă sunetul soneriei, ieși din bucătărie și alergă în picioarele goale în garaj.

Mașina aștepta. Acum, la lumina zilei, îi dădu ocol și se opri în fața ei.

Noaptea trecută nu fusese un vis. Bara cromată avea o adâncitură și geamul semnalizatorului era spart. Lovise ceva. Ceva...

Se urcă în mașină, porni motorul și ieși din garaj. Nu dură decât un minut. Nu era departe; dincolo de curbă, în locul acela. În locul acela unde lovise ceva, crăpase geamul și julse cromajul.

Acolo nu era nimic. Se opri, ieși din mașină, se plimbă în picioarele goale în sus și-n jos pe drum, pe iarbă. Nici măcar pete de sânge. N-ar fi trebuit oare să fie sânge? Sau poate că corpurile lovite de automobile au numai hemoragii interne?

Nu găsi nimic.

UITAREA

Nu-i spusese nimic lui Brad până în septembrie, la sfârșitul verii. Așteptase trei luni să-i povestească ce se întâmplase în noaptea când el plecase la Denver și ea îl condusese la aeroport.

El ascultă cu seriozitate și înțelegere și când ea se opri, avea deja la îndemână o explicație a misterului. Lovise vreun animal destul de mare, fără să-l omoare, îl rănise doar, iar acesta se trăise de acolo, undeva în pădure. Sigur, ar fi destul de greu de stabilit asta trei luni mai târziu, dar un lucru era din fericire limpede: lovise un animal. Un om, o ființă umană nu s-ar fi tîrît în pădure.

Apoi Brad îi zîmbi îngăduitor, o luă în brațe, o sărută și o mustră că nu-i mărturisise mai curînd.

— Înțelegi, Jean, te-aș fi salvat de cîteva luni de îndoială și îngrijorare. Ai nevoie de mine. Nu ți-e clar de-acum? De ce nu te măriți cu mine?

Îl privi. Brad Richmond: nu prea frumos, dar cit se poate de sobru și foarte masculin; 35 de ani, plin de succes în afaceri. Divorțat acum mult, mult timp; are nevoie de o femeie; are nevoie de dragoste. Sigur, la fel ca ea.

— Jen, nu-i normal să trăiești în sălbăcie asta absolut singură.

— Sălbăcie? Cînd cad frunzele, pot să văd multe alte case. Îmi place locul ăsta.

— Știu.

Da, știa. Petrecuse aici șase ani fericiți cu Evan și aceasta era casa ei. După ce Evan murise în accidentul de mașină, odată cu Mike, Jen rezistase să-și mai ia alt soț și alt cîine. Așa că locuise aici foarte singură.

— Căsătorește-te cu mine, Jen, insistă el.

— Vrei să te însori cu un șofer laș care a fugit de la locul faptei? îl provocă ea.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că n-are importanță ce-a ieșit, adică, din punct de vedere moral. Am lovit ceva pe drum. N-am visat; mașina e julită. Am lovit ceva... dar eu am fugit și l-am lăsat acolo... să sufere durerea... sau să moară.

— Pentru că ți-a fost frică, argumentă Brad. Psihologie simplă. Soțul tău a murit într-un accident de mașină. Asta ți s-a ntipărit în minte și nu poți uita. Așa încît atunci cînd ai fost implicată într-un accident ai intrat în panică.

— De cînd Evan a fost ucis în mașină, am un motiv în plus să fac ceea ce trebuie.

Încercă să o ia din nou în brațe.

— Iubita mea, n-am să-ți fac nici o vină din asta. Nimeni nu poate să-ți facă vreo vină.

Se îndepărtă de el.

— Principalul e că eu mă simt vinovată, spuse ea.

CAPCANA

Omul nu apărură pînă în ianuarie. Jen tocmai tira spre casă o cracă ruptă de pe dealul împădurit, gîndindu-se cît de bine se descurca singură, tăindu-și cu toporul propriile lemne, cînd îl zări pe alee. Lăsase ușa garajului deschisă după ce ieșise, iar acum omul măsoara stătea acolo, uitîndu-se lung la mașină.

Altfel nu s-ar fi alarmat. Era obișnuită să trăiască singură, nu se emoționa sau speria ușor și, în plus, era ziua-n amiaza mare; dar bărbatul se uita la mașină. Numai din acest motiv, o intuiție groaznică o preveni că este el.

Scăpă din mină craca. Îi veni s-o ia la fugă în sens invers, departe. Și ar fi făcut-o, dar pe cînd stătea înghețată și nehotărîtă, el își întoarse ochii de la mașină și o privi țintă.

Erau la o sută de yarzi depărtare unul de celălalt. Nu-i putea distinge fața, nici ochii, dar privirea lui pironită asupra ei o reținea și nu-i dădea voie să fugă. Cînd în cele din urmă se mișcă, o porni spre el încet, trasă neajutorat ca de un magnet malign.

Astfel încît imaginea lui nu se contură brusc, ci treptat, pe măsură ce se apropia de el. Purta o scurtă grosolană împotriva frigului, era scund și slab. Smocuri de păr lung și sîrmos îi ieșeau de sub șapca roșie. La început își închipui că fața lui prelungă era contorsionată într-un fel de rînjit zeflemitor, dar apoi văzu că aceasta îi era adevărata expresie. Ochiul stîng era cît o crăpătură. De sub ea, pornea pînă la gură o cicatrice, care părea să-i ridice colțul stîng, dezvelindu-i jumătate din dantură. E urît. Vorbele acestea rele începură să-i răsune în minte... urît... aproape diform.

Se opri la vreo zece pași de el. Părea ca și cum i-ar fi zîmbit, dar avea un zîmbet oribil, strîmb. Îi adresă întrebarea cuprinsă de panică.

— Ce doriți?

— Doamna Jennifer Rand ? — Avea o voce blîndă și vorbea puțin peltic, poate din cauza buzei de sus deformate.

— Da. — Încercă să vorbească egal și calm. — Cine sînteți?

— Danny Korth.

Numele nu-i spunea nimic.

O lăsă în nedumerirea ei vreo 10-15 secunde. Apoi adăugă:

— Sînt cel pe care l-ați lovit cu mașina acum șase luni.

După aceea, ea știu totul; tot ce mintea ei conștientă refuzase să știe în acest răstimp. Acela fusese corpul unui om trîntit pe asfalt. Făcut ghem ca o minge... haine negre și un ciuf de păr negru în bezna nopții, așa încît păruse să nu aibă nici formă, nici identitate umană. Așa încît putea să se prefacă a crede că lovește altceva, nu un om. Toți subconștientul ei știuse adevărul, nu-i așa? Oarecum sosirea acestui bărbat nu fusese o surpriză mare, enormă. În adîncul sufletului îl așteptase întotdeauna să apară.

— Vă amintiți, d-nă Rand?

Ea dădu din cap afirmativ. Panica se evaporase. În locul ei se instalase resemnarea și disperarea, tovarășele ei secrete în ultima jumătate de an.

— Ați oprit mașina; v-ați întors să priviți. Poate ați crezut că sînt mort, sau ați sperat asta. Apoi v-ați dus acasă. N-ați raportat accidentul. N-ați chemat salvarea. Pur și simplu v-ați dus acasă.

Ea dădu din nou din cap, hipnotizată de surîsul lui ochi, de orbita albastră, luminoasă, sclipitoare.

— Aș fi putut să mor. Dar soarta a preferat să mă lase așa. — Cu o mină slabă făcu un gest vag înspre față, apoi se apropie un pas. Tot corpul i se coborî și balansă cît făcu acest singur pas. Piciorul stîng era cu cîțiva inci mai scurt decît dreptul.

Ce putea să spună? Că-i părea rău? Să se scuze? Să explice? Nimic nu i se părea potrivit. Totul depindea de el. Iar el hotărîse să se întoarcă.

— Și acum ce vreți? Întrebă ea supusă.

Atunci fu sigură, după modul în care i se contorsionară buzele, că-i rînjea zeflemitor.

— În clipa asta, răspunse el, mi-e frig. Vreau să intru înăuntru și să beau o ceașcă de cafea.

Mintea nu-i mai lucra. I să părea că ar fi mai în siguranță afară. Dat fiind șchiopătutul lui, ea ar fi putut să fugă. În casă, unde nu puteau fi văzuți sau auziți nici de vecini, nici de trecători, putea s-o încolțească. Deși era mic și diform, avea oricum mai multă forță decît ea... și putea s-o bată, să scoată un cuțit sau un pistol. Dar nu conta. Aceasta-i era soarta pe care o merita. Nu scăpase nici o clipă de Danny Korth și nu va scăpa nici acum.

O luă înainte conducîndu-l prin garaj, apoi prin bucătărie.

— Livingul e aici.

— O să-mi beau cafeaua în bucătărie, spuse el.

— Pot să vă pun haina în cuier?

— O s-o arunc pe un scaun.

— Exact așa și făcu, acîncînd-o împreună cu șapca. Părul șaten arăta murdar și nepieptănat, urît ca tot restul. Nu purtase mînuși, așa că începuse să-i sufle în mîini să le încălzească. Ea încercă să nu-i urmărească mișcările, se întoarse și se ocupă cu pregătirea cafelei.

— Aveți o casă drăguță, comentă el după ce se așeză.

Ea rămase în picioare, cu ochii la ibric, fără să-l privească pe vizitator.

— Locuiți aici singură.

Nici macar nu strînse din umeri. Deși nu putea să-i ghicească următoarele mișcări sau cuvinte, tot ce spunea i se părea exact ceea ce așteptase să audă. Acum știa că o privește fix.

— De ce nu vă scoateți haina? Întrebă el în cele din urmă.

Ea se supuse, aruncînd-o, ca și el, pe un scaun. Apoi se întoarse cu fața. Știa că mai curînd sau mai tîrziu va trebui să dea ochi în ochi, așa că se uită la el, direct la pleoapa căzută, la cicatrice și la gura diformă. Nu fusese niciodată frumos, nici măcar acceptabil, așa că nu fusese niciodată cine știe ce — dar, bineînțeles, acum era și mai puțin, mai puțin decît nimic... hidos... un monstru.

— M-am întors la locul accidentului în dimineața următoare, se trezi spunîndu-i. Nu erai acolo. Unde ați plecat?

Rînji din nou.

— Sinteți curioasă să aflați, nu-i așa, d-nă Rand?

— Da, de-atunci încoace sînt curioasă, știam că am lovit ceva, pentru că mașina avea o adîncitură. În cele din urmă am hotărît că fusese un animal care se tirise de acolo.

— Și-așa v-ați liniștit conștiința, hii?

— Nu cîmpet. N-am vrut să lovesc nici măcar un animal.

— Mă bucur, d-nă Rand. Acum că ne-am cunoscut, îmi dau seama că sinteți un om cu conștiință.

Își bătea joc de ea, desigur, dar n-avea dreptul să se simtă jignită, așa că-i acceptă stilul.

— Unde ați plecat? întrebă ea din nou.

— O să vă spun, d-nă Rand. De-aia m-am întors. Ca să vă spun totul. Dar mai bine să luați înți loc. Ea se supuse. Timp de șase luni avusese o presimțire și acum se simțea copleșită.

— După ce m-a lovit mașina dumneavoastră, continuă el, în timp ce privirea fixă a singurului lui ochi o obliga să-l privească, ați oprit mașina și v-ați întors. Eram conștient. Știam că sinteți acolo. Și m-ați întrebat. „Trăiești?”

Ea își mușcă buza. Cît de bine își amintea. Chiar așa spusese.

— Aveam dureri mari, d-nă Rand, dar am auzit întrebarea foarte clar. Și am prins și tonul vocii dumneavoastră. Ceea ce voiați să spuneți de fapt era: „Sper că ești mort ca să nu poți depune mărturie împotriva mea”. Așa că mi-am dat seama pe loc ce gen de om sinteți. O femeie bogată într-o mașină mare. Am urît întotdeauna tagma dumneavoastră, bogătașii cu mașinile lor mari, pentru că eu mi-am petrecut aproape toată viața mergînd pe jos. Iar pe dumneavoastră v-am urît în mod special, pentru că m-ați lovit și nu v-a păsător, preferînd să fi murit. V-am urît atît de mult, încît nu v-am răspuns. N-am gemut ca să vă atrag atenția că trăiam. Și am avut dreptate în privința dvs., nu? Pentru că ați luat mașina și ați plecat, nu? și n-a mai venit nici o salvare. M-ați lăsat acolo să mor. E un delict grav să părăsiți locul accidentului, d-nă Rand.

— Da, știu... Îi cercetă masca groaznică a feței, ca să descopere vreun indiciu. — De-aia ați venit? Ca să mă șantajati?

El rînji, un cap distorsionat al morții.

— Ce faceți cu cafeaua?

Ca și-nainte, ea se mișcă la comanda lui. Cînd aduse o singură ceașcă, el întrebă:

— Nu vreți să beți și dumneavoastră cu mine?

Apoi ea mai turnă o ceașcă. Aduse frișcă și zahăr, dar vizitatorul își bău cafeaua amară.

— Nu beți, remarcă el.

Ascultătoare, ea sorbi din ceașcă.

— Hai să zicem așa, d-nă Rand, începu el în sfîrșit. Mi-a venit o idee cînd ștăteam întins pe drum, în timp ce dvs. sperați că am murit. M-am gîndit că indiferent dacă chemați poliția sau salvarea sau pe altcineva, o să spuneți că a fost un accident și o să vă creadă fiindcă sinteți bogată. Și o să mă plătiți din asigurare. Eu o să suport durerea, iar compania de asigurări cheltuielile, iar dvs. n-o să vi se-nîmple nici pe dracu'. Așa că în clipa aceea mi-am spus că n-o să permit să se petreacă așa ceva.

Se opri și gustă din cafea.

— E bună și caldă, remarcă el. Azi e frig afară.

Ea aștepta, ca un prizonier, sentința.

El sorbi de vreo șase ori înainte să continue.

— M-am hotărît să revin să vă văd într-o bună zi, d-nă Rand. Amicul meu și cu mine.

— Amicul dumneavoastră?

— Da, amicul meu și cu mine aveam o rulotă parcată lîngă drum. Bănuiesc că n-ați văzut-o. — Oricum, el m-a dus la spital. Apoi s-a întors peste cîteva zile și a verificat mașina. Știam numărul de înmatriculare, vedeți dv. Mașina era în garaj. Pînă azi are același număr. Prietenul meu a făcut cercetări. V-am descoperit numele. Sinteți văduvă și locuiți singură în această casă. Ne-am gîndit că am putea oricînd să vă dăm pe mîna poliției...

— Încă mai puteți asta, îl întrerupse ea.

El aprobă, sorbind din nou din cafea.

— Încă mai putem. Să nu uitați asta, d-nă Rand.

Era un pînienjen uriaș și răuvoitor care stătea acolo și-și țesea pînza în jurul ei, iar ea lupta să iasă.

— Deci intenționați să mă șantajați, zise ea slab. N-ați fi obținut mai mult de la compania de asigurare decît de la mine.

Răspunsul lui fu calm și simplu.

— Ne putem oricînd întoarce la compania de asigurări dacă trebuie. — Trînti ceașca cu putere, sperînd-o. — Ați uitat ce-am spus acum un minut. Ar fi prea ușor pentru dumneavoastră să lăsăm totul pe seama companiei de asigurări. Vreau să negociez direct cu dumneavoastră. Vreau să plătiți.

— Nu sînt bogată..., începu ea.

— Mai există și alte lucruri în afară de bani.

Ea clipi.

— Nu înțeleg.

— Uitați-vă la mine, îi ordonă el.

Oare expresia de pe fața lui era o batjocură? După felul în care cicatricea îi trăgea în sus colțul stîng al gurii, dezgolindu-i dinții, părea să rînjască, dar judecînd afacerea cu care venise, nu putea să fie așa.

— Uitați-vă la mine, doamnă Rand. Cîți bani v-ar trebui ca să compensați asta? Cu o mîină arată fața, pleopa ca zută, cicatricea albicioasă, gura deformată. Cam cît ați spune?

- Asigurarea mea urcă pînă la 100 000, zise ea.
 Palma minii stîngi coborî cu putere pe masă făcînd să zăngăne ceștile.
 — Tăceți din gură cu asigurarea! strigă el. Nu vreau să-mi plătească ei. Vreau să-mi plătiți dumneavoastră!
 Se făcu mică în fața furiei lui.
 — Nu am atîția bani!
 — Bani! Strigătul deveni tipăt. Nu vreau numai bani.
 Se uită la el stăpînită de teroare.
 — Atunci ce vreți? Întrebarea îi ieși în șoaptă.
 — Vreau o viață, răspunse el liniștit.
 — Ce?
 — O viață.
 — Viața mea?... ați venit aici să mă ucideți... Șoapta devenise și mai surdă.
 El clătina din cap.
 — Nu viața dumneavoastră, doamnă Rand. **A mea.** Viața zdrobită de mașina dumneavoastră. Viața mea dinainte. O viață normală.
 Acum reușea să șoptească numai cu mare greutate.
 — Cum aș putea eu oare...
 El o fixă sever cu privirea singurului ochi, ca un judecător pronunțînd sentința.
 — Vreau tot ce aveți. Casa asta. Mașina. Contul dumneavoastră din bancă. Și pe dumneavoastră.
 Ea își înăbuși un strigăt.
 — Pe tine, repetă el. Pe tine, Jennifer.

SENTINȚA

Cînd Brad sosi pe neașteptate în seara aceea, deși nu aveau întîlnire, ea își revenise din criza de isterie, dar fără în-doială că arăta schimbată. De fapt, știa că așa este. Se uitase scurt în oglindă și descoperise acolo aproape o străină cu obraji palizi și ochii bîntuiți de neliniște.

- Jen, ce s-a întîmplat cu tine? Ți-e rău? O prinse de umeri, dar ea se scutură și-i întoarse spatele. — Jen!
 — Brad, pleacă. N-ar fi trebuit să deschid ușa.
 — Aș fi deschis-o cu forța. Ce s-a întîmplat? Nu plec, așa că va trebui să-mi spui.
 În cele din urmă îi spuse povestea cu Danny Korth.

Brad era furios, parcă gata-gata să comită un act violent, dar îl văzu luptîndu-se să rămînă calm, să se gîndească. Brad fusese întotdeauna genul de om liniștit, metodic, care gîndea problemele din toate unghiurile de vedere, hotărînd apoi cel mai bun mod de a proceda; dar acum era vizibil marcat — nu găsise încă calea cea mai bună.

- Unde este acum acest Danny Korth? vru să știe cînd recitalul ei se sfîrși.
 — Afară în mașină.
 — În mașina ta?
 — Da. Spunea că vrea să meargă cu mașina care l-a doborât.
 — A furat-o.
 — Vai, Brad, sper. Sper că o ia și pleacă. Poate că așa n-am să-l mai văd.
 El dădu din cap posomorit.
 — Da, presupun că ai scăpat cam ieftin.
 — Dar eu știu că nu scap așa ușor, reluă ea. O să se-ntoarcă.
 — Și-atunci ce se va-ntîmpla?
 — Nu știu.
 — Jen, eu chem poliția. Să-l aresteze pe tipul ăsta.
 — Pentru ce?
 — Încearcă să te șantajeze.
 — Vrei să le spună că am fugit de la locul accidentului?
 — Poți să negi asta. Ți-ai reparat mașina. Ce poate el să dovedească? Cuvîntul tău are mai mare greutate decît al lui.

Ea scutură din cap și-l privi cu drag. De ce nu se căsătorise cu el cu un an în urmă, cînd îi propusese prima dată? Atunci n-ar mai fi locuit aici, n-ar mai fi condus pe drumul acela, nu l-ar mai fi lovit și mutilat pe Danny Korth.

— Sint vinovată, Brad, insistă ea. Sint răspunzătoare de starea în care e acum omul acela. L-am distrus viața. Nu-ntelegi? Nu e doar o problemă legală, ci morală. Eu mă simt moral vinovată, așa că trebuie să plătesc. Prețul întreg.

- Adică?
 — El mi-a spus că l-am distrus șansele de a duce o viață normală. Ca orice bărbat, vrea un cămin, o femeie — casa asta și pe mine.
 — Stai un pic. Brad se îndreaptă spre ea, dar ea din nou îi întoarse spatele și se îndepărtă. N-o urmări, dar continua să-și muște buzele și să-și încheșteze pumnii. — Bun, deci ți-a luat mașina. Să-i fie de bine. Dar în ce privește casa, sau o femeie... Se opri, îngrozit de ceea ce spusese. Pe tine nu te va obține!

Pe cînd stateau uitîndu-se unul la altul, auziră sunete afară, hîrîitul unui motor, cauciucurile pe aleea cu pietriș, ușa garajului deschizîndu-se și închizîndu-se, apoi sunete din casă, pași, pași amenințători, pași inegali, după care apărură Danny Korth.

Korth vorbi ca și cum era proprietarul casei.

— Cine-i tipul ăsta, Jennifer?

— E Brad Richmond, răspunse automat. E prietenul meu cel mai bun. Știe că sînteți.

Îl văzu pe Brad studiînd apariția, piciorul mutilat, fața oribilă, zdrobită, dar își reveni repede. Brad avea un instinct puternic de supraviețuire și o mare capacitate de a răbda, ceea ce-i adusese mari succese în afaceri. Ea văzu acum întreg acest mecanism în funcțiune. Era concentrat dar nu isteric cum fusese ea.

— Jennifer și cu mine sînteți foarte buni prieteni, domnule Korth, începu el. Deși n-am făcut nici un aranjament încă, am discutat să ne căsătorim. Așa încît consider că problemele ei mă privesc și pe mine.

Bărbatul se sprijini de perete, acordînd astfel corpului suportul pe care piciorul mai scurt nu reușea să-l ofere. Nu spusese nimic.

— Se pare că dumneavoastră sînteți o problemă, domnule Korth.

Fața strălucă parcă rîni.

— O-na Rand mi-a spus povestea pe care i-ați istorisit-o. Pretindeți că dvs. ați fost victima și că ați fost salvat de un prieten într-o rulotă. Susțineți că rulota era parcată la marginea drumului, în pădure. Unde era prietenul dvs. în momentul accidentului? Cu dvs. sau în altă parte? Și ce faceți în această zonă noaptea târziu, rătăceți prin pădure sau vă plimbați pe drum?

Ochiul albastru solitar privi în batjocură la anchetator. O limbă roșie ieși să lingă buza răsucită.

— Făceam orientare turistică, răspunse Danny Korth.

— Ce vreți să spuneți?

— Zona mi s-a părut bună. Și toate casele erau singurate. M-am gîndit că am putea găsi ceva.

— Adică vreo casă goală, izolată, pe care să o spargeți.

— Poate.

— De ce nu i-ați explicat asta doamnei Rand?

— Nu m-a întrebat.

— Sînteți spărgător de profesie, domnule Korth?

— N-am spus asta. Danny Korth schiopătă prin cameră și se afundă în cel mai comod fotoliu din fața căminului. Oricum, ce contează? Sînt om. Jennifer a călcat un om și l-a lăsat să moară în drum.

— Nu-i mai spuneți Jennifer! Brad își pierde cumpătul pentru o clipă. Se întoarce cu spatele, luptîndu-se cu sine însuși. Desigur că putea ușor să dea intrusul afară. Sau chiar să-l ucidă. Arăta de parcă asta ar fi vrut, dar se întoarce spre Jennifer. — De ce nu chemăm poliția? Omul acesta e un hoț.

— Nu puteți dovedi asta, îl întrerupse Korth.

Brad se așeză. Se simțea mai bine. Se uită lung la Korth timp îndelungat, apoi își reluă interogatoriul.

— Spuneți că prietenul ăsta v-a dus la un spital. La ce spital? Ce doctor v-a îngrijit?

— Ce contează?

— Doctorul și spitalul nu prea și-au dat osteneala cu dvs.

— Eram într-o stare destul de proastă.

— A, sigur. Dar chirurgia plastică face minuni în zilele noastre. Un doctor cît de cît priceput ar fi putut să...

— Brad, gata! strigă Jennifer. De ce vrei să-l mai torturezi?

— Nu vreau să-l torturez, vreau faptele. N-avem dreptul să le știm? Uită-te la omul ăsta, Jen. Bineînțeles că e infirm și știe că ai lovit pe cineva sau ceva pe drum. Dar legătura n-a fost dovedită. De unde știm noi că tu i-ai făcut asta? Cicatricea de pe fața lui mi se pare cam veche.

— Sînteți doctor? întrebă Korth nu supărat, dar plictisit. Știți să deosebiți o cicatrice veche de una recentă?

— Nu, dar pun pariu că pot să găsesc pe cineva care știe. Vă supuneți unui examen medical?

Korth se lăsă pe spate în fotoliu.

— Nu, de ce-aș face-o? Jennifer mă crede. Nu-mi pasă cît e negru sub unghie dacă dumneata crezi au ba Brad se întoarce spre ea.

— Îl crezi?

Ea dădu din cap afirmativ.

— Nu uita prietene, se oferi Korth, cum m-am identificat față de Jennifer la început. Cînd a ieșit din mașină, s-a întors să se uite. Și-am auzit-o spunînd: „Trăiești?” Exact vorba ei. Întreab-o. Cum altfel aș fi putut să știu asta dacă n-aș fi fost eu cel ce zăcea acolo pe drum?

Brad o privi scurt, cu ochii plini de durere și neajutorare.

Ea dădu din nou din cap.

— Du-te, Brad. Nu poți să faci nimic.

— Și să te las aici cu el?

— Da.

— Ce vă îngrijorează, prietene? întrerupse Korth. Credeți cumva că am de gînd s-o violez? Poate că am fost spărgător, deși n-aș mai putea fi nici măcar atît acum în starea în care mă aflu. Dar cu violul nu m-am ocupat. Voi dormi în camera de oaspeți pînă cînd Jennifer și cu mine ne căsătorim.

— Jen! Brad străbătu camera și o prinse brutal de umeri. N-ai de gînd să te măriți cu el?

— Ce pot să fac?

— Lasă-l să meargă la poliție. O să stai la închisoare un an, e mai bine decît...
 — Asta nu l-ar ajuta pe Danny.
 — Jen, nu poți să faci asta! Urma să te măriți cu mine!
 — Asta se-ntîmpla demult, Brad. Am pierdut ocazia. Acum am alte răspunderi.
 — Jen, n-o să te las. Țasta-i ultimul meu cuvînt.
 — Te rog să pleci, Brad.
 — Nu mișc un pas.
 Ea îl privi drept în ochi, hotărîtă.
 — Atunci va trebui să chem poliția. Va trebui să le spun că Brad Richmond se află în casa mea împotriva dorinței mele și că vreau să plece.
 El se dădu cițiva pași înapoi.
 — Ești nebună, șopti el. Tîrîtura aia care stă acolo e un nebun, dar tu ești mai nebună ca el.
 Îi întoarse spatele și o porni grăbit spre ușă, fără să spună „la revedere”, fără alt cuvînt. Ea se duse și o închise în urma lui, pe cînd mașina pornea. Apoi se întoarse să se confrunte cu Danny Korth.
 — Bine, zise ea supusă.
 — Și tu crezi că violez femeile? întrebă el.
 — Tot ce știu despre dumneavoastră este că v-am mutilat.
 — Bine. Prietenul ăla al tău, cine știe, poate vrea să-mi vină de hac, să mă acuze de viol. Nu risc nimic. Am să dorm în camera de oaspeți. O să ne comportăm frumos și legal, pentru că vreau tot ce pozezi, Jennifer, inclusiv persoana ta. Acum, du-te la culcare. Miine avem multe de făcut, trebuie să ne scoatem autorizația de căsătorie și să facem planul pentru luna de miere. Abia aștept... Jen... luna de miere.
 Ascultătoare se duse în cameră și-l lăsă în fotoliul ei preferat, urmărind focul din cămin, complet stăpin pe casa ei

REVOLTA

Danny Korth apăruse marți. Acum era joi, autorizația fusese scoasă și toate preliminarile îndeplinite, iar nunta așepta. Danny fusese ocupat.

— Avocatul Verone ne va căsători la ora patru, o informă el. Am rezervat o cameră pentru o noapte la Sandbury, apoi o pornim spre sud fără să ne grăbim. Florida e întotdeauna aglomerată în perioada asta a anului, dar o să găsim noi ceva. Vreau să mă prăjesc la soare.

Ea nu protestase. Se dusesse ascultătoare la bancă să scoată suficienți bani pentru excursie.

Făcuse bagajele sub ochii atenți ai lui Danny.

— Taiorul ăla verzui, spuse el, e numai bun pentru ceremonie, după care supraveghease și restul garderobei ei, inclusiv cîteva costume de baie pentru plaja din Florida. Cu totul erau cinci valize ticsite, toate ale ei. El, evident, nu avea bagaj, dar spuse că o să-și ia ce-i trebuie în drum.

La ora trei, Danny încărca valizele ei în mașină, cînd sună telefonul. Era Brad. Nu-l văzuse de marți.

— Mulțumesc cerului că mai ești acolo, începu el. Ești teafără?

Știa ce vrea să spună.

— Da, sînt teafără.

— Bine, vin imediat la tine.

— Nu, nu veni, îl întrerupse ea și-i povesti de planurile de nuntă.

El o opri înainte să termine.

— Stai acolo. Reține-l pînă vin eu. Ai priceput, Jen?

— Brad, ce rost are?

— Uite ce e, am făcut niște verificări. Cred că am întregat fiecare spital și clinică pe o rază de 100 mile. Am controlat dosare căutînd numele lui Danny Korth. Damenii m-au sprijinit mult. În plus, m-a ajutat un căpitan de poliție pe care-l cunosc. Nu există nici un Danny Korth. Pricepi? Poate a folosit alt nume. Dar știm data accidentului, 25 iunie, așa-i?

— Nu există nici o evidență a unei astfel de lovituri atunci și nici cîteva zile după. Înțelege?

— Poate că prietenul lui l-a dus mai departe decît 100 mile, spuse ea obosită.

— Sigur. Dar de ce? De ce-ar fi făcut-o cînd avea dureri, cînd ar fi putut să moară? N-are sens.

— Brad... Nu poți să m-ajuti... sînt vinovată...

— Ascultă-mă! Reține-l! Nu părăsi casa! Vin în jumătate de oră, peste 20 de minute. Stai acolo. Te iubesc. Închide telefonul

Ea plecă de la telefon, se opri la oglindă și-și privi reflecția în ea. Purta taiorul verzui. Părul îi era coafat, avea cantitatea corectă de machiaj pe față, și totuși nu arăta ca o mireasă. Mai degrabă ca un prizonier condamnat gata să fie dus să-și asculte sentința. În fond asta și era, nu? Un prizonier vinovat.

Sentința pe viață. Se văzu tremurînd. Dacă l-ar fi omorît pe Danny Korth și ar fi chemat poliția și salvarea imediat, acum ar fi fost liberă. Cine-ar fi putut să dovedească că condusese prea repede? Dacă l-ar fi rănit și ar fi telefonat după, ar fi avut remușcări, desigur, dar ar fi fost în fond liberă. În loc de asta, îl rănise... și fugise... îl abandonase să sufere și poate să moară. Deci acum nu era liberă. Dar sentința pe viață!

Totuși așa era drept, nu? Tot ce-i furase, îi dădea înapoi acum. Sau, mai degrabă, tot ce putea.

— Jennifer, e timpul să plecăm, se auzi vocea lui Danny din bucătărie.

Ea se supuse automat. Îl găsi în bucătărie.

— Mireasa e frumoasă, spuse el.

Își bătea joc de ea? Cum putea să-și dea seama vreodată?

El îi ținu ușa să intre în garaj. Acolo se afla mașina, ghinionul ei, cu spatele încărcat cu bagaje pentru luna de miere. Mirele deschise portiera din față a locului de lângă șofer. Ea urcă. Ușa mare a garajului, comandată de butonul din perete, se căscă deschisă, lăsând soarele de ianuarie să pătrundă înăuntru. Galantul ei tovarăș șonticăi în jurul mașinii spre portiera șoferului, dar înainte să ajungă, ea smulse cheile din contact.

El nu le descoperi lipsa decît după ce se așeză la volan. Și atunci îl văzu înțepenind.

— Jennifer, întrebă el după o clipă, unde sînt cheile?

— La mine, răspunse ea.

— Dă-mi-le.

— Nu.

Se lăsă tăcerea ca un fel de încercare a voinței. În cele din urmă el vorbi primul.

— Ce s-a întîmplat? o întrebă calm.

— A sunat Brad Richmond. A verificat spitalele. Nu apare nici un Danny Korth sau altcineva tratat de leziunile tale în jurul datei de 25 iunie.

— Deci acum tu nu mă mai crezi. Rămase tăcut, încrezător.

— La ce spital ai fost dus? Ce doctor te-a tratat?

— Nu pot să răspund la întrebările astea. Nici măcar pentru tine, Jennifer. Trebuie să protejez niște oameni.

— Atunci nu mă mărit cu tine. — O surprinsese și pe ea stăpînirea cu care vorbea, stăpînirea din interiorul ei, hotărîrea ei bruscă. Oare Brad ar fi mîndru de ea? Spera că da. Aprobarea lui Brad era importantă, singurul lucru de care se agăța acum.

Danny nu se mișcă de la locul lui.

— N-ai de gînd să-mi plătești ce-mi datorezi?

— Nu, pînă nu aflu absolut sigur, că-ți datorez ceva.

— Ți-am făcut deja o descriere completă a accidentului. Cum aș putea să știu toate astea, dacă n-aș fi fost acolo?

— Ți-ar fi putut spune cineva.

— Cine?

— Persoana pe care am lovit-o, înainte să moară. Prietenul ăla al tău din rulotă. Poate că tu erai prietenul. Poate că tu ai dus victima de acolo.

Rise încet în bătaie de joc.

— Cred că Brad Richmond ți-a vîrît ideea asta cretină în cap.

Ea nu se mai lăsă intimidată de batjocura lui ca mai înainte.

— Poate că da, îi răspunse. Dar vreau mai multe dovezi.

El rise din nou.

— Ce alte dovezi pot să-ți mai dau?

Ea ezită puțin.

— Cît de bine ți-amintești cum te-am lovit? întrebă ea.

— Ce vrei să spui?

— Eu îmi amintesc foarte clar detaliile. — Încrederea îi creștea pe măsură ce vorbea. — Cum arăta pîptonul cînd l-am văzut prima oară. Cum l-a lovit mașina. Toate astea. Tu cît de bine-ți amintești?

— Ți-am spus deja.

— Mi-ai spus ce s-a întîmplat după. Cum am coborît din mașină, m-am întors și restul. Dar cît de bine-ți amintești detaliile concrete ale șocului?

El era prudent. Ea nu se uita la el, refuza să-l privească, dar simți că e în gardă, foarte circumspect cu tot ce spusese.

— E evident unde-am fost lovit, răspunse el rar. La picior... la cap...

— Da, dar cum? Ce parte din mașină te-a lovit? Ai căzut? Ai fost aruncat? Te-a călcat mașina? Cu ce parte?

— Jennifer, totul s-a întîmplat atît de repede că...

Ea continuă să privească drept în față, la peretele garajului.

— Nu cred asta, domnule Korth. Mi-ai spus deja, Țineți minte, că după aceea ați fost foarte conștient de amănunte.

— Asta-i altceva.

Acum el era în apărare. Nu-și mai bătea joc; încerca s-o liniștească.

— E o deosebire între lucrurile care se întîmplă brusc și lucrurile care ți se întîmplă cînd ai motiv să le observi cu atenție.

— Și mie mi s-a întîmplat brusc, argumentă ea iute, fără milă. Am imaginea în minte și va rămîne acolo pentru totdeauna.

— N-am văzut decît farurile. Am fost orbit. Nu mi-am dat seama nici măcar în ce parte să m-arunc.

— Cred că ați fost lovit cu partea stîngă.

— Bineînțeles.

— Altceva?

— Nu știu.

— Vreau dovezi

— Dovezi? — Devenise brusc răutăcios. Poate că îi va face vreun rău, dar trebuia să riște. — Dovezi!, urla el. Uită-te la mine! Uită-te la corpul meu distrus!

— Dar nu asta-mi amintesc... Arată-mi ce-mi amintesc... Vocea i se pierdu.

El respira greu. Simțea respirația lui fierbinte pe obraz.

— Nu înțeleg.

Ea era acum ca în transă, privind fix prin parbriz la peretele alb al garajului. Pe zidul imaculat, începură să se formeze imagini palide din amintiri.

— Arată-mi, îl imploră încet, dacă te potrivești cu imaginea mea.

El ezită.

— Adică... să ies și să stau în fața mașinii?

— Da... da... poate că așa mă conving.

El apucă clanța portierei, se repezi afară, șchiopătă până ajunse în fața mașinii și rămase acolo, aruncându-i o privire fioroasă.

— Cum arăt? tipă el. Mă potrivesc cu imaginea ta?

Da, se potrivea. Deși garajul era inundat de lumina soarelui și nu de cea orbitoare a farurilor, amintirile de coșmar prinseră formă în jurul lui. Expresia feței ei îi trăda probabil groaza, pentru că Danny rînji triumfător. Un ultim detaliu, mic dar important.

— Ridică brațul stîng în dreptul feței, îi strigă ea. Nu te uita... încearcă să-ți aperi fața... nu te uita... stai așa...

El urmă instrucțiunile cu precizie.

Ea își cunoștea mașina și cit de repede putea răspunde la comenzi. Cheia în contact... învîrtită... motorul trezit la viață... pîrghia de viteză la „Pornește”...

Apoi urlatul lui pe cînd mașina pornind brusc înainte, chiar dacă piciorul ei nu era pe pedala de accelerație, îl lipi de peretele garajului.

Urla și ea; alunecînd pe scaunul din stînga, încercînd să ajungă cu picioarele pedala ca s-o apese tare și să termine treaba.

Atunci apărură Brad, cu umerii lui lași umplînd spațiul portierei deschise și încercînd s-o scoată de-acolo.

— Vreau să-l omor... e singura scăpare... sfîrșitul suferinței... pe urmă merg la închisoare! plîne ea.

— Stai liniștită, Jen! Doar atît te rog.

Nu se știe cum, dar ea îl ascultă. Se supuse și înlemni.

Umerii și brațele lui Brad se retraseră.

— Korth! îl auzi strigînd scurt.

Acesta stătea în fața lor cu ochiul mare deschis, lucind de groază.

— Korth, spune adevărul!

— N-am fost eu acela, răsufflă el greu. Piciorul... și fața... mi le-a parădit un camion... acum patru ani. Jennifer mi-a omorît cîinele... l-am înmormîntat în pădure — vă arăt unde. Știam că-și închipuie că a lovit un om cînd a întrebat „Trăiești?”. Așa mi-a venit ideea să mă răzbun. Iubeam cîinele — singurul care m-a iubit vreodată.

Îl urmăriră împreună cum înainta șontic-șontic pe drumul pe care venise. Se oferiseră să-l conducă la autogară, la aeroport sau oriunde în altă parte, dar refuzase. Nu era schilod, mirîse el amar, se putea descurca și singur. Îi oferiseră bani, dar îi refuzase și pe aceia. Nu era un neajutorat. O va scoate la capăt.

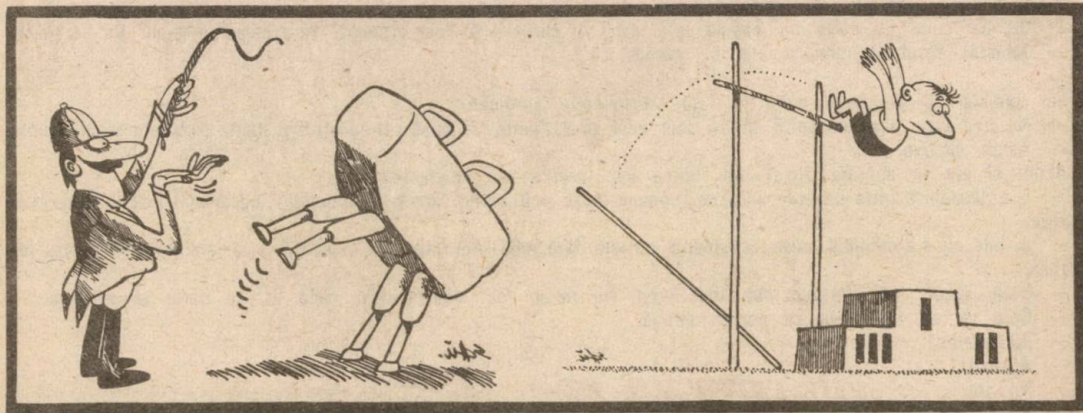
— Crezi că se mai întoarce? întrebă Jennifer

— Niciodată, zise Brad. Ești liberă.

— l-am ucis prietenul. N-o să fiu niciodată complet liberă. Vreau să plec de-aici. Nu mai vreau să văd locul ăsta

— Am să te iau de-aici, îi promise Brad

Traducere și adaptare: LIGIA TODAN

Arhiva sentimentală

a „Scînteii tineretului”

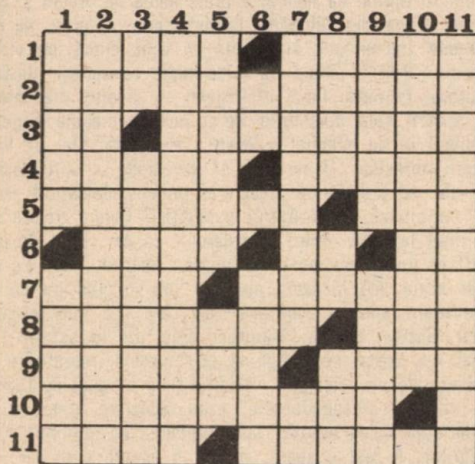
BRIGĂZILE DE ALTĂDATĂ...

Mais ou sont les neiges d'antant? — rostesc odată cu François Villon — și mă întorc spre fereastra din spre început a anilor mei de gazetărie, către acea vreme a zăpezilor fierbinți și curate ale sufletului petrecut direct dintr-o studenție exuberantă și suavă în gifiiala fascinantă și nocturnă a rotativei. Zăpezi purtate-n suflet și-n buzunar, în dreptunghiul carnetului de reporter, care avea pe fiecare filă înscrisă efigia „Scînteii tineretului”. Zăpezi care mă încantau și mă înspăimîntau în același timp.

Ei, dar anii trec, începi să capeți „experiență” — și chiar capeți o anume înțelepciune și îndemnare, dacă ai venit în Hotarul Cuvintelor cu oarecare îndemn natural, din fașă. Capeți însă vrînd-nevrînd și abilitatea potrivirii, a șablonului — și dacă **fașa** lipsește, cu atît mai mult se întinde șablonul. (Îmi amintesc de un coleg care „deținea” — **fașa** lui! — treisprezece șabloane de redactare a unei știri despre strîngerea și trimiterea fierului vechi către oțelării).

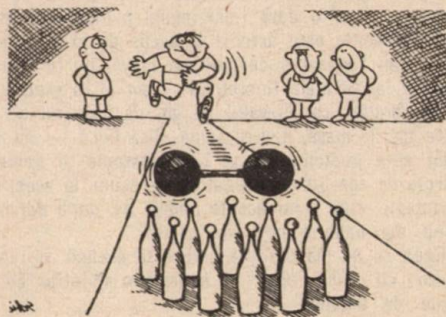
Anii trec, cum spuneam — firești și în rotunjire ori tîrîș-grăpiș — și cu ei se duc, din păcate, și **fragedele zăpezi de altădată**, pe care nici amintirea nu le mai poate scoate întocmai din ocnițele de adînd ale sufletului. De unde și nostalgia exclamației:... **ou sont les neiges d'antant?** Într-adevăr: **Unde sînt zăpezile de altădată?** Ce paseri măiestre le vor fi luat pe aripi și au uitat să le mai aducă la întoarcere? Ce condori se vor fi prăbușit cu ele-n soare, prefăcîndu-le în sudoare de aur? Ori — vorba Poetului — vor fi fiind însăși sudoarea privighetorilor ce-au cîntat toată noaptea, pînă-n zori — sudoarea cîntecului, roua dimineții? Undeva trebuie să fie ele, **curatele zăpezi de altădată**, pentru că, iată, generație de generație, depunem mărturie că existau, le-am simțit, le-am trăit!

Dar ce mă tot întreb eu aici de acea vreme a „zăpezilor fierbinți”? Cînd aș putea foarte bine să-mi văd de treabă, să-mi scriu articolul pe care trebuie să-l predau mîine, să nu zgîndăr lacăte amorțite — și să-mi fie chiar bine. Nu pot, însă. Acum nu mai pot. M-a ispîtit c-o invitație un om la care țin foarte mult care-mi propune o amintire, ceva ca de „arhivă sentimentală”, pentru Almanahul tineretului, ca om ce-am palmășit cu condeiul la acest ziar niște ani buni. Ani buni? Hm! Un fel de-a zice. Ani mulți. Douăzeci la „Tineret”, apoi cinci la „România liberă” — un sfert de veac! Mă îngrozesc cînd mă uit peste umăr la cită vreme s-a povîrnit în spate-mi. Și totuși, iată-mă, de vreo două ceasuri, în fața hîrtiei, buimac și nepriceput, ca rădica, în anii dintii, spăimînt de munții ce și-ar putea ridica avalanșele peste mine, din imaculatul colii albe. Strîng bine condeiul de urechi, tîntuiesc în cuie de argint coala — și scriu cu sînge de dragoste tînră, împrosăpată. Simt, observ

ORIZONTAL: 1) Se duce-n fugă la stadion — Cîntăreț de noapte 2) Trecerea în revistă a formațiilor populare 3) Pană pusă în cric! — Face praf cînd mătura 4) Grămada ordonată a celor de la țară — A te exprima în forță 5) Moale la contact — Are un tic repetat la anumite intervale de timp 6) Imagini de moment — Verticala pe care se înalță lumea — Pune capăt vorbeii! 7) Precizează locul fiecăruia — Un interpret clasic de operă 8) Întrerupătoare de sarcini — Mănîncă unde-i pui (pl.) 9) Plesnite cu vorba — Limitator de viteză 10) Rătăcit printre cuvinte 11) Copii de trupă — Exponent la o putere (pl.)

VERTICAL: 1) E mohorit și picură din cînd în cînd — Pastă încheată la rece 2) Procedeu de îndreptare a celor porniți pe un drum greșit 3) Ecuație de gradul III — Cernut, fără impurități 4) Foc mocnit din care sar scînteii la așitare 5) Carte de duzină ce-și pierde rapid actualitatea (pl.) — A ieși puțin în lume (masc.) — Nimerit în față! 8) Ajuns în nămeți din cauza vîntului — 1—2 milimetri... în minus! — Lipsit de culoare 9) Se ia după vorbele altora — Pălărie-n biserică 10) Bine înfipt, cu greutate 11) Lucru a pagubă (pl.)

cum se desprinde din amintire, capătă contur tot mai clar, o mașină cu prelată trasă, un imeseu de moda veche — și-n el, o mică trupă gălăgioasă de tineri, învîrînd cămăși umede de sudoare deasupra capului, ca pe cele mai frumoase drapele. Mașina se apropie, se apropie, disting inscripția din parbriz — **Brigada Științei tineretului** — recunosc chipurile celor dinăuntru, simt însumi vîntul înfiorîndu-mi pletele rebele. Se află — pe băncile laterale: Marian Ovidiu, Bazil Răvescu, Cornel Dumitru, gazetari în stare să galopeze printre fafte 48 de ore neîntrerupt și-n cea de-a 49-a să scrie o pagină de ziar și s-o transmită imediat, prin telefon, în redacție. Lîngă ei — Gică Cucu, fotoreporter, un ochi mereu treaz în aparat, pîndind instantaneul de excepție. În față: Vali Tanasof, șoferul, un tînăr mai tînăr ca noi, atent la drum — „Am marfă rară neică-n carlingă, de-o săptămînă n-au schimbat praful din cuta cămășii!” — dar și la aparatul lui Gică — și cred eu, acum, tîrziu, că nu întîmplător a ajuns Vali fotoreporter, poveste de care Gică Cucu se pare că încă de pe atunci nu era străin. În sfîrșit, lîngă șofer, de-a dreapta lui, pe locul de onoare: subsemnatul, în calitate de „șef al brigăzii” — și care, din profunde sentimente democratice ce-l animau, îi „obliga” pe toți, prin rotație, să stea pe scaunul de onoare (care, în paranteză fie spus, era cel puțin zgduid la hîrtoape).

Era în vara anului 1974 — și noi pornisem, **brigadă**, într-o mai lungă călătorie de documentare. „Brigada” era un fel de specie publicistică — gen „Trimișii noștri speciali transmiți” — abordată cu prilejuri oarecum speciale, ca acum, în întîmpinarea aniversării a 30 de ani de la Eliberare. Ziua — alergam, întrebam, notam, cercetam, verificam, fotografiam. Noaptea — plănuiam, scriam, ne certam, rescriam. Dimineața — la prima oră — transmitem: telefonic, taxă inversă, convorbire de presă! (Gică isprăvea de seara, mituind cite un mecanic de locomotivă ori conductor de tren să-i ducă filmele în „Nord”, la „biroul corespondențe”, de unde urma să le ridice „Regina Grantului”, curiera oacheșă a ziarului, care nu se supăra niciodată dacă făcea drumul degeaba). Și din nou „pe cal” — în alt județ — pentru o nouă zi de alergare, întrebare, notare... Nu voi face însă aici, cu orice preț, un rezumat al subiectelor tratate de brigadă; luam, se înțelege, pulsul firesc și ardent al muncii și conștiinței tinere — din mari unități industriale și întinse recolte, din amfiteatre școlare și laboratoare de cercetare — în preajma marii sărbători. Voi reda numai cîteva secvențe, cîteva crochiuri, ce țin de natura „inimă” a gazetărilor, a noastră, cei de atunci, hălăuind cu-n pumn de vise la butoniera vîrstei. Așadar...

Trecusem Argeșul, Oltul, „atacasem” Dolj și poposisem — ne prinsese și duminică — în Mehedinți. Ni se cam isprăviseră paralele și făcusem roată în jurul lui nea Băghină, un fel de paznic-administrator al unei baze a BTT-ului, situată pe un tîpșan de munte, de unde aveam sub privire Dunărea la Cazane și Pîrîngul la Petroșani. Și se minuna tare nea Băghină cum de ne plăceau așa de mult nouă, niște bucareșteni, brînză și piinea la care ne îmbiasc: „Că dacă știam aduceam țesutul și sedila încoace, că eu venii doar așa, c-o monstră, să gustați și dumneavoaștra reva local, specific, dar lăsați, pe mine, disează aici punem de mămăligă”. Ne-am infruptat, i-am mulțumit lui nea Băghină și pentru seară — și ne-am risipit care-ntr-o, la datorie. Scriam de

zor, dar înaintam greu. Bazil scheuna că nu-i sare ni-meni în ajutor, că tocmai a prins ideea de urechi și n-o poate trage din călimară. Cornel, serios și grav, se retrăsese într-un colț și medita cu ochii cruciș pe vîrful pixului. Vali îi dădea lui Gică niște consultații despre motorul în patru timpi al Gigelei — și uite, mă întreb și astăzi: cum Dumnezeu de-și numise mașina Gigele, nume bun de mîngîiat o floare, sau o fată? Dar pe Vali cine-l poreclise „Generalul”, el dovedindu-se apoi destul de abil să transforme porecla în renume, devenind, tacit și... neoficial, conducătorul expediției? Ovidiu trecea de la unul la altul, sfătios și ardelean, ca un „chibiț de geniu” în jurul unei mese cu jucători întăriți. Eu? Eu nu mai eram: mă făcusem mic-mic, într-un gînd pe care-l trimiteam spre o „contesă” pe care n-o cunoscusem încă. Scriam de zor, înaintam greu, dar la asfințit — cînd s-a arătat nea Băghină cu miresme îmbietoare în desaga de pe umăr și-n clondirul ținut cu grijă de toartă — toate „corespondențele” erau redactate, gata să — dimineața calea eterului spre întîlnirea cu plumbul lor tipurilor. A fost o seară, a fost o noapte cum rar trăit: unici între greieri și stele.

Și iarăși am mai traversat cîteva județe. Gorj, Caraș-Severin, Alba. La Alba am supus la vot „eliberarea pe cauțiune” de sarcinile brigăzii a lui Ovidiu, pentru trei zile: era joi, iar duminică avea omul nuntă — căci plecase în brigadă numai ce se însurase. Iar nuntă — se întîmplase, urma să se petreacă în casa părinților lui, la Ocna Mureș, cîteva kilometri de Alba Iulia, unde în săși mureasa îl aștepta de o săptămînă. Am continuat documentarea în cinci, Bazil a scîncit din nou. „Se simte lipsa, excelență” — dar Gică a replicat: „Face poze generalul, l-am instruit, îi scriu eu”. Duminică seara, printre alte daruri de preț, fericita pereche a primit și o mașină... de gazetari lîhniți de foame și oboșiți de muncă, dar cu ochii sticliți după obraze rumene de codane (parte despre care numai Cornel avînd noroc de un damenvals). „Cauțiune! — i-ar fi zis Bazil lui Ovidiu, cînd a coborît din mașină arătîndu-ne pe toți — cam scumpă, dar merită, n-ai decît s-o suporti”. Ovidiu însă ne-a omenit cu multă dragoste — și-n numele cauțiunii a continuat, imediat după nuntă, brigada cu noi pînă în Moldova.

Dar despre acest traseu, poate într-un viitor almanah.

Ceea ce nu mă oprește însă să mă întreb ce vor mai fi făcînd prietenii mei de brigadă — știut fiind că de la „Știința tineretului” nu prea se iese la pensie, cititorilor tineri adresîndu-li-se gazetari tineri. Ovidiu Marian este un competent publicist pe probleme agrare la Agerpres. Bazil Răvescu lucrează în cadrul unei case de filme — și nu o dată i-am întîlnit numele pe ecrane. Cornel Dumitru este activist la secția de presă a partidului. Vali Tanasof a devenit într-adevăr un fotoreporter talentat la „Știința tineretului”, însoțind în prezent altfel de brigăzi, cu aparatul de gît, de care nu se desparte nici la masă, nici în somn. Gică Cucu — eh, Gică Cucu este prietenul trecut prea devreme și nemeritat dincolo de apa Styxului, pentru care acum, la acest ceas de noapte, cînd scriu aceste rînduri, pic după datină la crimă din paharul ce-l am alături.

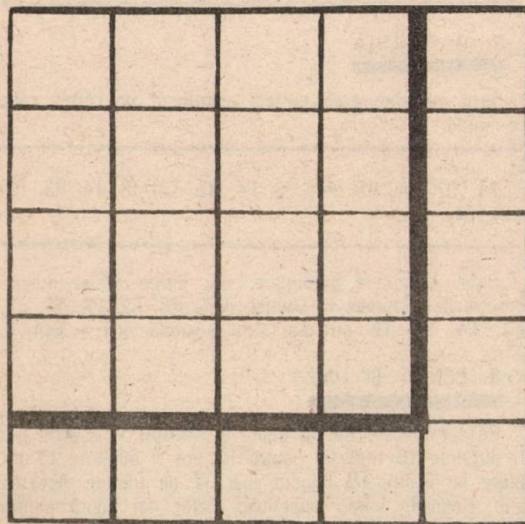
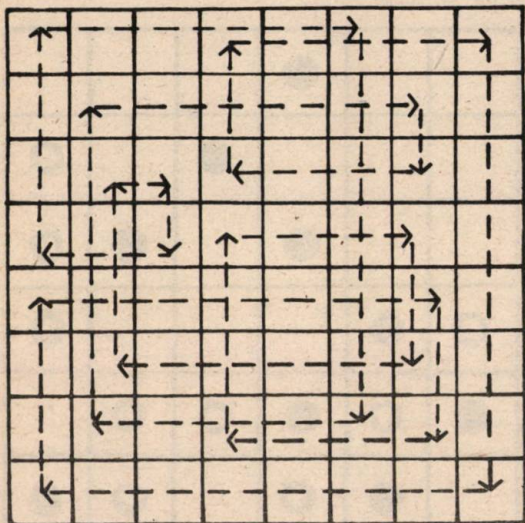
Ceea ce nu mă oprește, totuși, să exclam, în numele tuturor, cu ochiul coborît în suflet și-n amintire: Eh, brîgăzile de altădată!...

ION ANDREIȚĂ

de logică distractivă

1 LABIRINT CU CIFRE

Problema este mai simplă decât pare. Într-adevăr, este clar că în fiecare colț trebuie să avem o schimbare de direcție. Să observăm că în colțul din dreapta-jos nu se poate veni decât din colțul din dreapta-sus, iar aici numai din cimpul marcat cu 4 pe latura de sus. Din colțul din dreapta-jos se merge în cel din stînga-jos, apoi 3 cimpuri în sus, apoi 6 spre dreapta. Abia aici putem să ramificăm drumul, în sus sau în jos. Dacă mergem 2 cimpuri în sus, trebuie să facem apoi 3 la stînga și de aici 2 în sus sau în jos. În sus nu se poate (se închide drumul fără a ac-

peri pătratul), dac» mergem în jos ne blocăm din nou (nu putem continua nici la stînga, nici la dreapta). Dacă alegem drumul în jos (2 cîmpuri), trebuie apoi să mergem 3 cîmpuri spre stînga, apoi 3 în sus, apoi din nou putem să ne ramificăm. Drumul spre stînga se va bloca din nou, cel spre dreapta continuă. În cele din urmă vom obține drumul din figura 1, singura soluție a problemei.

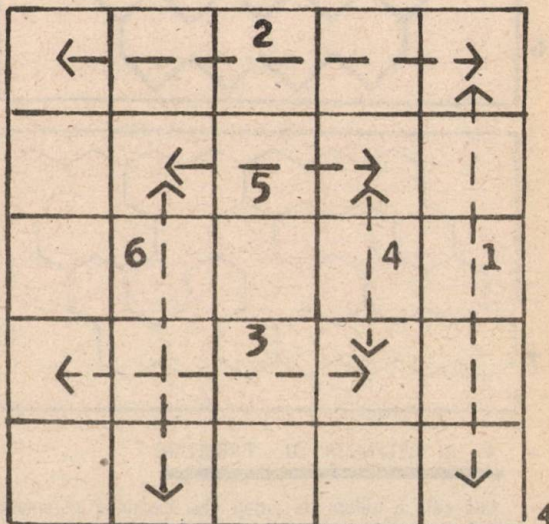
2. UN CAREU NEOBIȘNUIT

Se decupează careul ca în figura 2 și apoi se assemblează cele două piese ca în figura 3 (cu piesa în formă de V răsturnată deci). Trucul se bazează pe faptul că literele O, S, I pot fi răsturnate fără a se modifica.

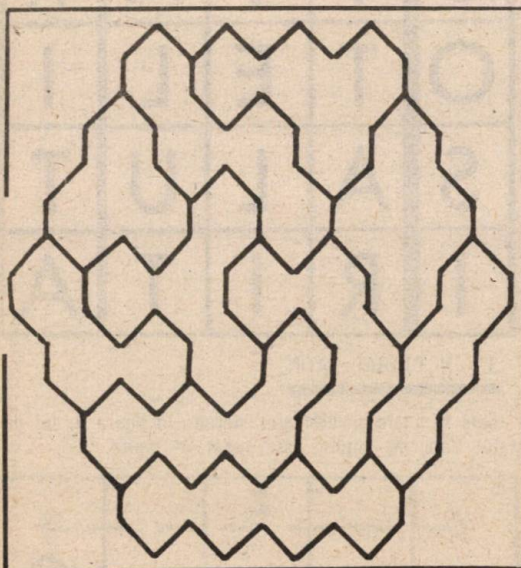
3. UN PĂTRAT LATIN

Cele 6 interschimbări sînt indicate în figura 4, iar pînă la tratatul care se obține este redat în figura 5.

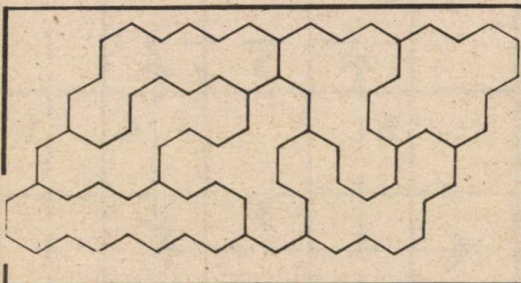

A	C	E	B	D
C	E	B	D	A
E	B	D	A	C
B	D	A	C	E
D	A	C	E	B

5

6

7

4. UN ASCENSOR CU... PROBLEME

Iată cele 6 soluții (le puteți găsi explorând sistematic arborele tuturor „mutărilor” posibile):

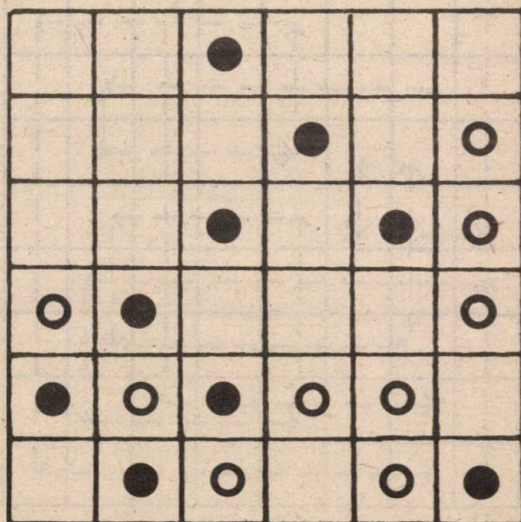
0, 2, 4, 7, 9, 5, 1, 3, 8, 10, 6, 11
 0, 2, 4, 7, 10, 6, 9, 5, 1, 3, 8, 11
 0, 2, 5, 1, 3, 8, 4, 7, 10, 6, 9, 11
 0, 2, 5, 1, 4, 7, 3, 8, 10, 6, 9, 11
 0, 3, 8, 10, 6, 2, 5, 1, 4, 7, 9, 11
 0, 5, 1, 3, 8, 10, 6, 2, 4, 7, 9, 11

5. HEXA-POLIOMINOURI

Cîte o posibilitate de a rezolva aceste probleme este indicată în figurile 6 și 7.

6. CU PIESE DE GO

O soluție este indicată în figura 8 (probabil că mai există și altele).

8

7. O PASIENȚĂ

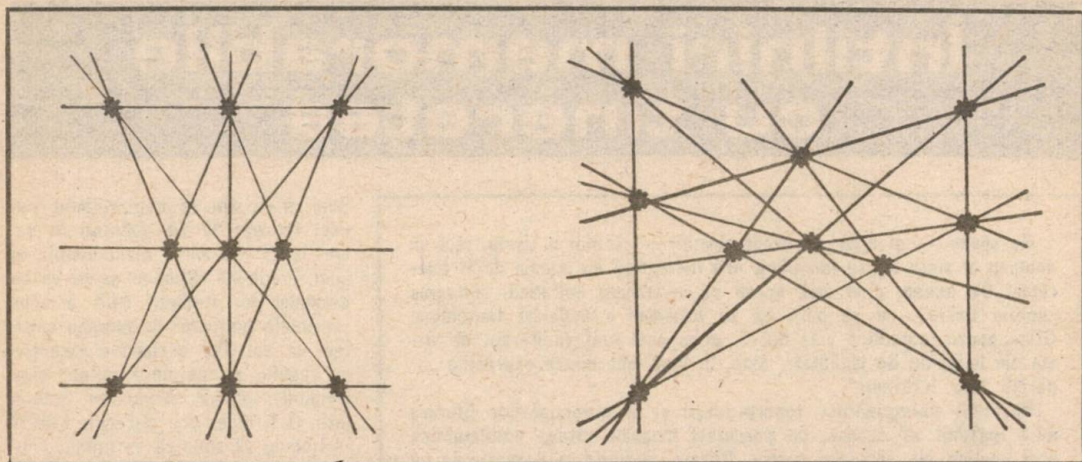
Șirul mutărilor este perfect identificat de cărțile care se mută:

T4, C2, R4, P2, P4, P3, P4, R2, T2, T3, T4, R3, R4, C3, C4

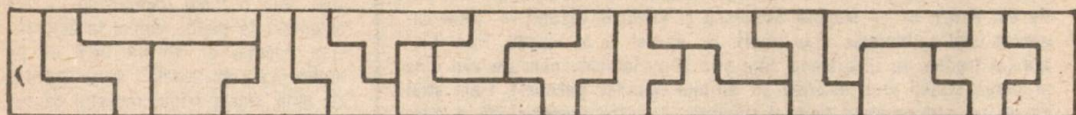
Dacă mutați la întâmplare, s-ar putea să vă blocați înainte de a ajunge la soluție: după R3, R2, P4, T4, C2, C3, C4, P3, T2 nu mai este posibilă nici o mutare

8. PUNCTE ȘI LINII

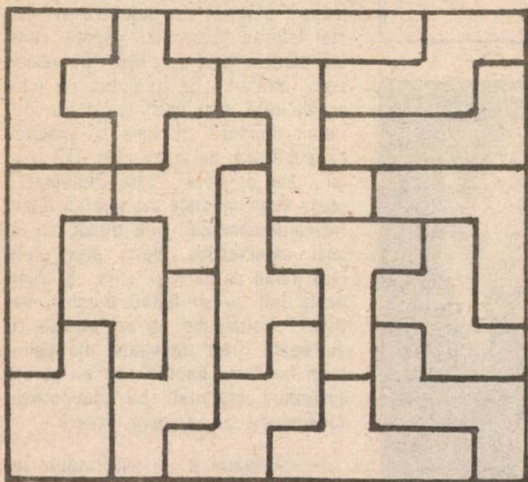
Răspunsul este dat în figura 9. (Pentru 11 puncte pot fi obținute 16 triplete, pentru 12 pot fi obținute 19 triplete iar pentru 16 puncte apar 37 de triplete. Acestea sînt singurele valori superioare celor din figură pentru care problema este complet rezolvată.)

9

10

11

9. DIN NOU PENTAMINOURI

Figurile 10 și 11 prezintă cite o construcție pentru dreptunghiurile $3+30$ și $9+10$; pentru celelalte, problema rămâne în seama cititorului (există, desigur, soluții)

RĂSPUNSURI

La problemele
de logică
distractivă

● Băiețelul, care a fost adus pentru prima oară la balet, uitându-se intrigat la balerinele care dansează pe poante în jurul partenerilor: „Mami”, întreabă el cu voce tare, „dar nu era mai simplu dacă alegeau niște balerine mai înalte?”

● După ce a văzut pentru prima oară un musical în America, un european, obișnuit cu opereta vieneză, exclamă: „Foarte interesant! Nimeni nu putea să cinte, dar toată lumea cînta”.

● O societate de binefacere înființată de cîteva americane din sud,

hotărîse să scrie deținuților, ca să încerce să-i ajute intrucitva. Faptul era dificil, pentru că înafară de numărul sub care au fost înregistrați, nu știau nimic despre ei. Una dintre doamne, mai inventivă, recurse la această formulă de adresare prietenoasă:

„Dragă 688395,
Pot să-ți spun 688?”

● Agatha Christie, însoțindu-și soțul, arheolog, în călătorii de studiu, spunea cu multă convingere. „Un arheolog este cel mai bun soț. Pentru el, devii tot mai interesantă pe măsură ce îmbătrânești”.

● Într-un magazin de articole pentru femei se putea citi următorul anunț: **10% REDUCERE PENTRU ACEEA CARE CUMPĂRĂ ÎN 10 MINUTE DE LA INTRAREA ÎN MAGAZIN.**

Întâlniri memorabile cu tinerețea

Se spune — și cred, pe drept cuvânt! — că nici o vîrstă, nici un anotimp al vieții nu se identifică mai îndreptățit cu poezia decît tinerețea. De aceea, cînd aud, spusă cu seriozitate emfatică, sintagma „poezie tînăra”, mi se pare că se folosește o nedorită tautologie. Orice poezie autentică este tînăra, orice poet real, indiferent de vîrsta din buletinul de identitate, este, în fond, una dintre expresiile „tinereții fără bătrînețe”.

Hazardul peregrinărilor reportericești și al preocupărilor literare mi-a îngăduit să cunosc, pe parcursul timpului, cîteva emblematice voci poetice ale secolului nostru. Despre întîlnirile și convorbirile cu trei dintre ei aș dori să notez cîteva amintiri în rîndurile de mai jos. Pe doi dintre ei — Nichita Stănescu și Vladimir Vișoțki — i-am cunoscut cînd și biologic erau tineri, iar pe cel de-al treilea, Paul Eluard (al treilea nu în ordinea cine știe cărei ierarhii, căci nu vîd cine ar putea stabili vreo ierarhie pe tărîmul valorilor perene!), l-am știut ca pe un reprezentant tipic al tinereții — sursă neîntreruptă a poeziei.

NICHITA

Un acut simțămînt de culpabilitate mă încearcă de fiecare dată cînd mă gîndesc că am avut atîtea prilejuri de a sta de vorbă mai pe îndelete cu cel căruia toți îi spuneam, încă atunci cînd trăia, simplu și frățește: „Nichita” și că, dintre ele, am folosit atît de puține, atît de puține...

Ce-i drept e drept, nu m-am numărat nici o dată printre intimii săi, n-am făcut parte din „curtea” care, (uneori din interese) îl însoțea pretutindeni. Ocaziile noastre de a sta de vorbă erau legate, mai totdeauna, de împrejurări mai mult sau mai puțin, să le zicem așa, protocolare: o ședință sau o consfătuire scriitoricească, o recepție sau vreun cocteil pe la cine știe ce ambasadă etc. O singură dată am izbutit — nu știu prin ce minune — să-l „prind” fără „curtea” obișnuită, cînd ne-am întîlnit, acum vreo 15 ani, la Fondul Literar care se găsea, pe atunci, în vechea clădire a Școlii de literatură de la șosea. Ne-am plimbat atunci vreo oră în jurul Arcului de Triumf (Era, mi se pare, toamnă și frunzele căzute foșneau sub pașii noștri cu un soi de troznet subțire, adînc și feeric). Spre marea mea uimire, a privit încă o dată clădirea ușor morocănoasă a

„școlii”, ce rămăsese deja mult în urmă, și a exclamat brusc:

— Eu n-am urmat nici o dată cursurile acestei școli și, nu o dată, mă cuprinde o mare părere de rău. Aș fi fost coleg cu Lăbiș, cu alții din generația lui, care e, de fapt, și a mea.

Ștai că eu sînt, la drept vorbind, „un poet întîrziat”? Să debutezi în volum la 27 de ani e fîrziu pentru un poet, crede-mă. Știu, ai să-mi vii cu exemplul lui Arghezi, care a scos „Cuvintele potrivite” la aproape cincizeci de ani. Dar aceasta e excepția, nu regula, și, pe urmă, altele erau vremurile atunci. Acum ne grăbim însă. O fi bine, o fi rău, cine știe?!

Trebuie să spun că — știindu-l iubitor de formulări paradoxale, el însuși fiind o ființă paradoxală — mă așteptam la multe, numai la asta nu: cum, tocmai el, socotit încă de pe atunci „cap de școală”, să-și exprime cu atîta sincer năduf regretul că n-a urmat acea școală, pe care destui își luaseră obiceiul s-o hulească pe cele mai felurite tonuri (din păcate, chiar unii dintre foștii ei elevi!). De aceea l-am întrebat: „Ce îți putea da oare școala mai mult decît ai dat tu literaturii române?” (E bine să precizez că publicase de-acum cele „11 elegii”, „Oul și sfera”, „Laus Ptolemaei”, opere fundamentale ale poeziei noastre contemporane). Și-a trecut, cu un gest caracteristic, mîna prin părul încă blond ca paiul și a rîs: „Și dumneata îmi vii cu flatări d-astea, bătrîne?” (totdeauna mi se adresa cu dumneata, însă totdeauna mă denu-mea, familiar, „bătrîne”, iar eu nu mă simțeam contrariat, ba, dimpotrivă, consideram că e ceva firesc).

— Adevărul e — mi-a spus, devenind subit serios, grav chiar — că n-am dat literaturii române nici pe sfert din ce mi-a dat ea mie. Pregătesc o „Carte de recitare” (peste un timp avea să și apară N.n.), în care voi încerca să-mi arăt recunoștința pentru tot ce mi-au dat, nu numai ca scriitor, ci și ca om, marii clasici ai literaturii noastre, începînd cu „clasiicii” așa-zis „de manual”, pe care, din păcate, după terminarea școlii, prea puțini își mai iau osteneala să-i recitească. Avem o literatură mare, bătrîne, avea dreptate Călinescu s-o privească din unghiul acesta, singurul valabil, în „Istoria” sa, carte de căpătîi, nu altceva. Se vorbește, uneori prea mult, despre dialectica tradiție-inovație. Lucrurile stau mult

mai simplu decât vor unii să le prezinte, totul e să privești realitatea așa cum e, să n-o exagerezi nici pe o latură, nici pe cealaltă. Spun un lucru extrem de banal, știu, dar toate marile adevăruri sînt banale: tradiția e ochiul lucid, vigilent cu care privește trecutul către prezent: ia să-te vedem, măi prezentule, ești în stare cumva să știi pasul după mine, să duci mai departe toată avuția pe care ți-o las ca moștenire? Sau ești un nevolnic care are în spinare o povară prea grea, pe care nu e în stare s-o ducă decât sprijinit în cîrje. Și știi care sînt cîrjele? Imitația, epigonismul, mimarea, fie după modelele trecutului, fie după cele ale prezentului...

Furia bruscă împotriva epigonismului, exprimată de acela care, în viață fiind, devenise deja obiectul unui epigonism, supărător adesea, mi s-a părut numai de bun augur, dar, mai ales, adînc semnificativ.

L-am mai întîlnit, cum spuneam la început și în alte cîteva rînduri pe Nichita. Niciodată însă n-am mai avut prilejul de atunci, de la Arcul de Triumf, de a sta mai pe îndelete de vorbă cu el despre ale poeziei și ale vieții (căci sînt mai legate între ele decât ni se pare). Îmi fac nu o dată o vină din aceste ocazii pierdute, irosite, zădărnice, adesea din superficialitate. Dar cine putea bănuși — îmi zic, căutîndu-mi parcă o scuză — că firul vieții sale se va rupe atît de neașteptat și de crud? Îmi mai amintesc însă o vorbă a lui, parcă aruncată în treacăt, în pauza unei ședințe sau la vreo recepție, nu-mi mai aduc bine aminte: „Să știi, bătrîne, că poezia este ceea ce nu se vrea cu tot dinadinsul poezie...” Nu știi dacă a mai rostit-o altundeva, dar eu mi-am notat-o ca pe un adevăr esențial.

VÎSOŢKI

Pentru tineretul sovietic de astăzi ideea de poezie și ideea de tinerețe sînt reunite într-un singur nume, care capătă parcă, îndată ce-l pronunți într-un cerc de tineri muncitori, studenți, elevi sau ostași din Moscova, Leningrad, Kiev, Tbilisi sau orice alt loc din Uniune, rezonanța bizară a unei noțiuni, a unui concept: Vladimir Vișoțki.

Înainte de orice, actor — asta s-a și vrut, asta a și fost toată viața lui

activă, așa l-am și văzut, pe celebra scenă de la Taganka, printre altele interpretînd rolul principal în excepționalul spectacol „Maestrul și Margareta” —. Vișoțki a intrat însă în conștiința tineretului sovietic mai ales ca poet baladist, „un George Brassens al U.R.S.S.”, cum l-a caracterizat cea care i-a fost tovarășă de viață un lung răstimp, cred că peste un deceniu: Marina Vlady. Plin de tîlc e faptul că, acum cîteva luni,

— Oare chiar așa să fie? — rise el cu reală detașare cînd auzi impresii e mele entuziaște despre cîntecele ascultate și interpretarea lor, într-adevăr, de neuitat. Un poet mare? Un poet adevărat? Vă dați seama ce înseamnă asta într-o literatură care i-a dat lumii pe Pușkin și pe Esenin? (Aveam să aflui mai tîrziu că, în urma unor intrigi „sfărășite” din culise „literare”, în timpul vieții nu i se tipărise decât un singur volum, și acela

cînd i s-a acordat Premiul de Stat pîst-mortem (căci el s-a stins din viață la numai 42 de ani, în urma unei boli necruțătoare), s-a precizat că i se decernează această înaltă distincție pentru înalta măiestrie actoricească și „pentru crearea și interpretarea unor cîntece” de largă audiență publică.

Cînd l-am cunoscut, acum vreo două decenii, Taganka „cea mare” era abia în fașă, dar gloria lui de interpret, cu o voce ușor răgușită, al propriilor cîntece începuse de-acum să se formeze și să crească pînă la proporțiile unui mit: la un concert, desfășurat în sala unui club studențesc — o sală de vreo 200 de locuri —, a luat parte, cred, un număr dublu (sau, poate, chiar mai mulți) de audienți. După cite îmi amintesc, atunci ne-am și cunoscut, prin intermediul unei prietene, ziaristă la agenția „Novosti”, admiratoare de mai multă vreme a talentului său unic, și tot atunci am stat de vorbă mai îndelung.

În ultimele zile cînd trăia, pe această bază neputînd fi primit în Uniunea scriitorilor — N.n.). Eu nu sînt și nu vreau să fiu decît atît, un poet al „cîntecelor de autor”, adică al acelor cîntece care își dobîndesc adevăratul sens și adevărata valoare doar cînd sînt aduse la cunoștința publicului de autorul lor. Cum le creez? Ei, asta e o treabă ceva mai complicată! Drumul lor e, cel mai adesea, foarte întortochiat. Uneori mă trezesc noaptea cu o strofă pe buze, mă duc drept la chitară și încep să zdrîngăn pînă îmi găsesc echivalența melodică ce mi se pare cea mai potrivită, cea mai capabilă să meargă drept la inima ascultătorului. Altădată se întîmplă să nu pot scăpa o zi întreagă de o frîntură de melodie, parcă fișnită de undeva, din necunoscut, care își „cere” imperios un text pe măsură, un poem care s-o valorifice. Mai ciudat e cînd încep să scriu o poezie veselă, vioaie, cu ritm săltăreț, dar melodia, ca un făcut, ia un curs „serios”, de marș ori de romanță. Cum

procedez atunci? N-am o rețetă „de-a gata”, de prefabricat. Uneori melodia, încetul cu încetul, parcă de la sine, se adaptează la text, alături invers...

Ne-am întâlnit și în alte câteva rânduri, uneori în grabă, alături mai pe îndelete, la o ceașcă de ceai. Mi-a duc aminte că, o dată, gazdă primitoare, în confortabilul și spațiosul lor apartament moscovit, ne-a fost însăși Marina Vlady. Cu frumoasele ei mini ne-a servit ceaiul, în prețioase ceșcuțe japoneze, împreună cu acele prăjiturile specific rusești denumite „priadki”. Atunci l-am întrebat, pe cite îmi amintesc, care e deosebirea între poezia citită și cea rostită sau cîntată.

— O deosebire? Auzi ce mă întreabă Victor? (din prima clipă a cunoștinței noastre, la modul foarte rusesc, m-a tutuit și mi-a spus pe numele cel mic, ceea ce mi s-a părut pe deplin firesc — N.n.) Sint zeci de deosebiri și nici una — se grăbi să-mi răspundă, fără a aștepta și opinia Marinei. Una e cînd scrii, în singurătatea camerei tale de lucru, pentru un cititor imaginar, și alta cînd scrii mereu „cu fața la public”, cum o fac eu. Unii mi-au reproșat că sint declamator și retoric, alții că sint „prea intimist”; mă rog, fiecare după gustul și receptivitatea lui; fără ideea că vei întâlni și reproșuri critice, nu te azvîrli, cu poeziile tale, în marea tumultuoasă a publicului. Eu știu una și bună: indiferent ce scrii pentru pagina tipărită sau pentru a-ți cînta versurile în fața mulțimii, ele trebuie să respire o atotcuprinzătoare și indispensabilă sinceritate. Cu alte cuvinte, să te exprime așa cum ești, nefardat, negrimat. Asta e și deosebirea între teatru și poezie, între actor și poetul-cîntăreț. Îți dai seama cit de greu îmi vine să trec aproape zilnic de la o ipoteză la alta!?

După cite îmi aduc aminte, aceasta a fost ultima noastră convorbire. Poate și de aceea mi s-a întipărit cu o putere atît de nestrămutată în memorie...

ELUARD

Un singur prilej mi s-a ivit să-l întâlnesc și să stau de vorbă cu Paul Eluard, poetul favorit al tinereții mele, ca și a multor alora din generația mea de uteciști din toamna lui 1944, care știau pe de rost și reci-

tau cu fervoare, în românește sau în franțuzește, poemul său de rezistență intitulat emblematic: „Libertate” (sînt greu de uitat clipele cînd recitam cu patos: „Pe caietele de școlar/ Pe bancă, pe copaci/ Pe nisip, pe zăpadă/ Scriu numele tău.../ Și prin puterea unei vorbe/ Încep acum o nouă viață/ Eu m-am născut ca să te aflu/ Să-ți spun pe nume/ LIBERTATE” — N.n.). Prilejul amintit mi s-a ivit în 1951, la o reuniune pentru pace de la Moscova, unde eram corespondent. Cum puteam să știu că peste nici un an acest bărbat falnic, cu chipul nobil emaciat, care își pusese fără ezitare condeul în slujba celor mai înalte idealuri ale umanității, avea să se sfîrșesc la nici 57 de ani? Și că această întîlnire era, de fapt, o ultimă șansă pentru reporterul îndrăgostit de poezia „a”?

Fiind mereu înconjurat de participanți la reuniune ori, pur și simplu, de admiratori ai poeziei sale (și tare îi mai plăcea lui Eluard să se afle mereu în mijlocul oamenilor, ca vîrstă, pregătire, bagaj de cunoștințe, din categoriile cele mai diverse!) nu mi-a fost prea ușor să-l „smulg” pentru cîteva minute dintr-un „asediu” prelunțat, pentru a-l supune „tirului” întrebărilor gazetărești. Prima dintre ele pornea chiar de la sus-amintitul poem „Libertate” și se referea, concret, la raporturile dintre poezie și politică (mai ales că nu de mult apăruse la Paris o plachetă a sa, „Poeme politice”).

— Îmi pui o întrebare care mi s-a mai pus, deci n-o să te superi dacă răspunsul meu o să repete răspunsuri date și în cadrul altor interviuri. Poe-

zia e un organism viu și, ca atare nu se poate hrăni și adăpa decît din viață. Or, viața în toate ipostazele ei, de la cele mai simple la cele mai complexe, înseamnă luare de atitudine, deci politică. Greșit procedea aceia care limitează sensurile poeziei politice doar la rostirea metaforică a unor sloganuri. Deși, ca să fim drepecți, și pe această cale se pot obține efecte poetice dintre cele mai semnificative.

Parcă stimulată de acest răspuns întrebarea următoare a apărut de la sine: „Care e raportul dintre istorie și contemporaneitate în poezia modernă?”. Întrebare la care interlocutorul părea să se fi așteptat, altfel nu se explică promptitudinea cu care mi-a răspuns.

— Bine că ați precizat că e vorba de poezie, căci altul e raportul amintit pentru un istoric, altul pentru, să zicem, un inginer și cu totul altul pentru poet. Ca să fie mai limpede gîndul meu, o să vă dau un exemplu: cînd prietenul meu, Aragon, inspirat și inspirator, a cîntat-o în anii Rezistenței pe loana D'Arc, intona, de fapt, un imn de slavă întregii Franțe combatante. Pentru poet istoria e, firesc, integrată în contemporaneitate, la fel, de altminteri, ca și viitorul. Desigur, asta nu înseamnă o ștergere a delimitărilor temporale, cum încercam în tinerețea noastră suprarealistă, împreună cu același Aragon, cu Breton și Soupault, sub influența dicteului automat, izvorit, la rîndul lui, din cunoștințele noastre vag-freudiste. Nu, dicteul automat era o joacă de copii mari, pe cînd ceea ce vreau eu să spun se referă la faptul că poetul autentic trăiește, firesc și simultan, trecutul, prezentul și viitorul. Cred că asta am și vrut să spun cînd mi-am intitulat unul dintre volume: „Poezie neîntreruptă”. A trăi concomitent toate ipostazele timpului înseamnă, de fapt, a asigura poeziei tinerețea ei perpetuă: tocmai aceasta e, în realitate, poezia tinăra și tinerețea poeziei, forța genezei unui sentiment de trăire continuă într-un timp fără delimitări artificiale!

Nu l-am mai reîntîlnit pe Eluard — cum am mai spus, un an mai tîrziu avea să și moară — dar cuvintele lui îmi răsună și acum în auz, nu ca un testament ci ca un fel de „manifest poetic” adresat tuturor generațiilor, dar mai ales tineretului, ca receptorul cel mai sensibil la timp.

VICTOR BĂRLĂDEANU

Fotografie de: MIHAI CUCU

SUB LUPA... PARODIEI

Aventura lui Peter Black

de Robert L. Fish

Au trecut mulți ani de la evenimentele despre care vreau să vă povestesc și asta pentru că menajera noastră, doamna Essex, a folosit unul din jurnalele mele ca burlat contra curentului de sub ușă. În ciuda timpului care s-a scurs, relatez încă plin de admirație despre strania abilitate de care a dat dovadă bunul meu prieten Schlock Homes în rezolvarea unei probleme care a derutat cele mai agere minți de la Scotland Yard. În plus, cazul a picat chiar la țanc, fiindcă Homes tocmai terminase afacerea bizară cu artistul de circ ce-și ciștiga piinea mâncând becuri, caz de care cititorii mei își vor aminti sub titlul „Aventura luminatului client”, și era gata să dea piept cu o nouă problemă.

Totul s-a întâmplat într-o miercuri dimineață de la începutul lui martie. Afară, o furtună cu rafale de ploaie și grindină ne bătea în pervazuri. Focul de la sediul nostru din Str. Incovrigată nr. 221 B contracara furia naturii dezlănțuite. Homes stătea ghemuit în scaunul lui lejer, cu vioara în mână, executînd în joacă pasajul lent din „Concertul pentru talgere” de Copeland, în timp ce eu mă cufundasem în cercetare, studiînd un tratat despre „Vaccinarea degetului mare (aplicație a injectării intradigitale a serului)” de Hayden. Deodată, în ușa de la stradă se auză bătăi puternice și o clipă mai târziu pajul anunță un musafir. Homes și cu mine schimbăm priviri întrebătoare, fiindcă nici unul din noi nu aștepta oaspeți, totuși am îndoit cuminte pagina unde rămaseseam, în timp ce Homes puse vioara deoparte și se ridică în picioare.

Spre marea noastră surpriză, bărbatul care apărură și roind în ușă nu era altul decît inspectorul Lestrade, zis „Babanul”, fostul contrabandist de pe Strada Reverenței și cu siguranță unul din cei care nu se numărau printre admiratorii lui Homes. Acesta din urmă se încruntă, dar cu ospitalitatea-i caracteristică, îi făcu semn cu mîna să poștească înăuntru.

— Întrați, domnule inspector. Luați loc! Faceți-vă comod!

Bărbatul, solid își scoase melonul și pelerina și acceptă un loc lângă foc, în timp ce Homes, după ce dădu în primire obiectele, se întoarse în scaunul său. Trecură câteva momente în tăcere, după care Lestrade își dresă glasul și spuse:

— Am să intru direct în subiect, domnule Homes

Mărturisesc că nu vă deranjez din proprie inițiativă. Inspectorul șef adjunct a insistat să vă consultăm într-un caz destul de interesant intervenit de curînd, — Inspectorul dădu din umeri. Mă îndoiesc sincer că ne-ați putea fi de vreun ajutor, acolo unde cele mai ascuțite minți de la Yard n-au izbîndit nimic, dar cuvîntul în spectorului este lege.

— În ce constă mai exact cazul la care vă referiți? întrebă Homes cu voce egală.

Lestrade își desfăcu portofelul pentru a scoate o foaie împăturită, pe care i-o înmînă lui Homes. Prietenul meu o acceptă și se lăsă pe spate să o studieze cu o față lipsită de expresie. M-am dus în spatele lui ca s-o citesc și eu peste umăr. Fusese dactilografiată pe un formular standard de telegramă și conținea următorul text simplu:

BARCLAY'S MIEZUL NOPTII RESPONSABIL SUPEL QU-ICKLOCK* TIP SARE

Homes pipăi hîrtia o clipă, apoi ridică ochii încruntat.

— De unde aveți asta, domnule inspector?

— Am găsit-o asupra unei persoane pe nume Peter Black, cunoscut intimilor — din motive de neînțeles — sub numele de Sculă Neagră. A fost ridicat azi dimineață pe baza acuzației de rutină că vagabondează cu intenții necurate și în cursul percheziției, obișnuite am descoperit această telegramă. Cum experții noștri în coduri n-au scos nimic din ea, am considerat că e extrem de suspectă. Dacă nu-i găsim cheia pînă diseară la opt, desigur că vom fi obligați să-i dăm drumul lui Black, dat fiind că nu putem reține o persoană pe acest temei mai mult de 12 ore, în afară de cazul cînd se descoperă dovezi suplimentare.

Homes dădu din cap îngîndurat.

— Ce profesie are negrul ăsta?

— Nu e negru, dar pretinde că lucrează la agenția de presă Reuter, zise Lestrade, într-o funcție care-i lasă serile libere. — Zimbi cu puțin cam multă cruzime. — Recunoașteți că v-am cam încuiat domnule Homes.

— Avînd în vedere că oamenii dumneavoastră s-au ocupat de mesajul acesta aproape toată dimineața, în timp ce mie abia mi-a fost înmînat, cred că ar fi mai cînsit să vă păstrați părerile pînă după ce voi fi avut timp să studiez problema — se pronunță Homes cu răceală. — Totuși, chiar la prima vedere sîm remarca unele lucruri.

— „Barclay's”, continuă Homes pe o voce egală, dacă la asta se referă biletul, este, desigur, unul din restaurantele de primă mînă ale Londrei, dar mi se pare că, în mod normal, închid la zece, așa încît e puțin ciudat că vor să-și ia supeul acolo la miezul nopții. În ce privește tipul de săritură cu închidere rapidă...

Întinse mîna în spate după o carte de referință, deschise și studie mai mult timp o pagină, apoi o închise ținînd degetul ca semn, și-l privi pe Lestrade.

— Spuneți-mi, zise el, greșesc cumva dacă presupun că acest Black nu este un bărbat tînăr, ci aproximativ de vîrsta mea?

Așa este, da, domnule Homes, răspunse Lestrade evident surprins.

— Și a fost și el pe front, ca noi toți, în timpul Marelui Război?

— Da, a fost, zise el, deși nu-mi pot da seama cum ați ghicit?

— N-am ghicit, am dedus, răspunse rece Homes, ridicându-se în picioare, închizând cartea și punind-o la loc. Se întoarse spre Lestrade, care se ridicase la rândul său. — Domnule Inspector, vă propun să vă întoarceți diseară la șase, când o să am ceva să vă comunic.

Lestrade îl studie bănuitor pe Homes câteva momente, apoi dădu din umeri.

— În câteva dați ați avut noroc, recunosc eu. Dacă pînă diseară reușiți să descifrați codul, voi fi bucuros să dau uitării tot trecutul.

Luîndu-și pelerina și melonul, coborî grăbit scările.

— Voi fi bucuros să dau uitării tot trecutul, îl cită Homes cu un zîmbet strîmb. Parcă nu l-am pus pe calea cea bună de zeci de ori pînă acum. Ei, presupun că va trebui s-o mai fac o dată de dragul inspectorului șef. Pe urmă, iar o să încep să mă confrunt cu formalismul lui Lestrade.

— Dar, Homes, strigai eu, cum ai reușit să deduci vîrsta și serviciul militar al tipului din câteva cuvinte?

— Mai tîrziu, Watney, spuse el cu blîndețe. Pentru moment -avem multe de făcut.

— Crezi sincer că poți să descifrezi un cod care a derutat experții de la Yard? Nu mă îndoiesc de capacitatea ta, Homes, adăugai, dar timpul e atît de limitat!

— Iată un motiv în plus să nu-l pierdem, zise el și începu să-și desfacă cordonul halatului. Și-acum trebuie să plec, oricît de neplăcut mi-ar fi pe vremea asta.

Ultimele cuvinte îi fură înăbușite de ușa închizîndu-se în urma lui. L-am așteptat să revină într-o tăcere buimacă și cînd, în cele din urmă, își făcu apariția, mi-e teamă că am căscat gura involuntar, fiindcă Homes era îmbrăcat în tinută soldățească. Avînd în vedere că trecuseră 30 de ani buni de cînd avusese ultima oară ocazia s-o poarte, uniformă îi rămăsese, desigur, prea scurtă la glezne.

Șapca de campanie cu ghirlandă de ghinde i se potrivea destul de bine, iar moletierele sufocate, deși un pic decolorate, nu-i veneau prea rău. Din pricina anilor, bastonul de paradă se cam încovoiasse, dar era evident încă utilizabil. Porni spre ușă cu un pas de ofițer caracteristic marelui său talent actoricesc, tăie aerul cu bastonul de paradă, lovindu-se astfel peste picior, se crispă de durere și-mi trimise un zîmbet chinuit.

— Mă voi întoarce, spuse cu o grimasă de bravură, care mă lăsă nedumerit dar în admirație, și coborî șontic-șontic scările.

Se lăsase înserarea și ploaia rece continua să măture străzile, cînd Homes se întoarse în fine acasă. Urcă scările cu efort, trînti ușa în urma lui și căzu în scaun, aplecîndu-se imediat să-și dea drumul la moletierele prea strîmte. Îi observai îngrijorat privirea posomorîtă.

— Homes! am exclamat nerăbdător. Te simți bine?

Nu răspunse, dar în schimb își desfăcu moletierele și le stoarse violent. Un torent de apă se revărsă pe covorul nostru, urmat de câteva mucusuri de țigare și de diverse alte gunoaie.

— De jos în sus, nu de sus în jos, mormăi el exasperat și căzu pe spate în scaun.

Deodată păru să-și amintească întrebarea mea

— A, da, Watney, răspunse el zîbind. Mi-e doar

frig și foame, altfel mă simt bine. Ce ne-a pregătit doamna Essex pentru cină?

Mîncarea ta preferată: ardei iuți în curry, trași prin unt, cu sos din corcodușe și stafide, aseasonați cu ceapă și curmale, i-am răspuns. Dar, Homes, ce-ai făcut cu problema? Ce-i cu vorbele alea de neînțeles? Ai reușit să descurci ceva?

— Desigur, zise el languros, întinzînd mîna după o havană „Venusiană”. O aprinse și trase adînc aer în piept, în timp ce ochii îi scînteiau. Îmi dădeam seama că prelungea suspansul în modul lui insuportabil pe care-l folosea ori de cîte ori ducea la bun sfîrșit o situație încurcată.

— Ei, hai, Homes! i-am spus pe un ton oarecum aspru. Cîteodată ești de-a dreptul imposibil.

— Nu, nu, Watney! zise el ridicînd mîna. Imposibilul e ceva ce elimini cînd dorești să rămii cu probabilul — Suspînă. — Bine, Watney, atunci, dacă nu poți să aștepti sosirea lui Lestrade, presupun că trebuie să-ți satisfac curiozitatea. Mesajul era limpede ca bună-ziuă, dacă-l priveai din unghiul corect, și e firesc să fi fost găsit asupra domnului Black, pentru că dînsul lucrează la o agenție de presă. În el se spune doar că un colonial romantic cu un nume cam ciudat a avut norocul să cîștige un concurs terpsichorean într-una din țările Pieței Comune. Mai -precis, în Canada. Asta era tot!

— Ba nu zău, Homes, îi zisei cu reproș, nu obții nimic trăgîndu-mă pe sfoară.

— Vorbesc cît se poate de serios, crede-mă! răspunse el. Dar uite că, dacă nu mă-nsel, vine Lestrade însuși și ai să asculți amănuntele pe măsură ce i le comunic lui.

Ușa se deschise pentru a da la iveală pe masivul ofițer de poliție, ținîndu-și strîns melonul în mînă. Nu făcu nici o mișcare să se elibereze de pelerina de pe care se scurgea ploaia, ci rămase acolo împietrit, manifestîndu-și astfel, ca de obicei, disprețul trufaș.

— Ei bine, domnule Homes, zise el zeflemitor și evident pregătit să se bucure de înfrîngerea prietenului meu. Presupun că vom fi nevoiți să-i redăm domnului Black libertatea, pur și simplu pentru că n-ați fost în stare să dezlegați codul.

— Intrați, domnule inspector, spuse Homes cu căldură. Scoateți-vă haina și luați loc. Aveți dreptate că va trebui să-l eliberați pe domnul Black, dar nu pentru că eu n-am fost în stare să dezleg ghicitoarea din cuvintele acelea, ci tocmai pentru că au o explicație atît de simplă.

Zîmbi cînd îl văzu pe inspector tresărînd, așteptă pînă cînd poliștistul încă bănuitor se debarasă de veșmîntul său exterior și se așeză, apoi scoase foaia de hîrtie din buzunar. O puse pe masă ca s-o putem citi cu toții, apoi indică cu un deget de magician.

— Să ne oprim la aceste cuvinte, zise el calm. BARCLAY'S MIEZUL NOPTII RESPONSABIL SUPEU QUICKLOCK TIP SARE. Watney, tu m-ai întrebat după-masă cum am reușit să deduc vîrsta și serviciul militar al tipului din aceste câteva cuvinte. Tu pe vremea aceea erai în India și cred că dl. inspector era prea tînăr, dar în cursul antrenamentului amplu la care am fost supuși pentru a fi pregătiți în fața tranșeeilor din Franța, am învîțat și săritura cu închidere rapidă, cu scopul de a sări peste sîrma ghimpată a inamicului. De fapt, acest tip de săritură s-a folosit mult timp, pînă cînd s-a observat că prea mulți soldați s-au îmbolnăvit de hernie de pu

urma genunchilor ținuti prea strinși după bătaie, motiv pentru care a fost înlocuită cu săritura deschisă, mult mai isteasă, care cred că a rămas în practica armatei până în ziua de azi.

Îl priveam pe prietenul meu cu o admirație fără rezerve în timp ce însuși inspectorul Lestrade fu nevoit să-și modifice expresia încruntată și bănuitoare a feței, cu care ascultase vorbele lui Homes. Acesta din urmă se lăsă pe spate, își împreună degetele și continuă calm:

— Acum, zise el, faptul că acest Peter Black, sau cum îl mai cheamă, cunoaște săritura cu închidere rapidă mi-a indicat faptul că a făcut războiul; de aici și deducția mea în ce privește vîrsta și fosta lui carieră militară. — Își desfăcu degetele așa încît să poată ridica unul într-un semn profesional. — Totuși, acest lucru mi-a indicat ceva cu mult mai important.

— Ce anume, Homes? l-am întrebat cu respirația tăiată.

Îmi zîmbi.

— Gîndește-te, spuse el. Avem de-a face cu un om care lucrează la o agenție de presă, loc în care informația se transmite adesea codificat, fie din motive de economie, fie ca să împiedice alte agenții concurente să le fure. E adevărat că nouă știrea s-ar putea să nu ni se pară prea semnificativă, dar fără îndoială că ea este pentru un ziarist înăscut.

— Care știre? întrebă Lestrade, acum complet concentrat la spatele prietenului meu și nămaipurtînd expresia zeflemitoare pe chip. Și care să fie codul?

— În ce privește informația, răspunse Homes, după cum îi explicam lui Watney înainte să sosită dumnea-voastră, domnule inspector, e vorba doar de cîștigarea unui concurs, de dans. Cît despre cod, este cel folosit în mod firesc de un fost combatant, și anume vocabularul militar standard, cunoscut, mi se pare, sub numele de alfabet fonetic.

Lestrade îl privi lung.

— Ce alfabet?

— Alfabetul fonetic, repetă Homes și se întoarse spre mine. Nu se folosea și în India, Watney?

— Desigur, răspunsei instantaneu și citai din memorie: Ana, Barbu, Costică, Dan, Elena... și așa mai departe pentru A, B, C, D...

Homes ridică mîna.

— A, așa m-am gîndit și eu, dar cînd am aplicat literele la mesaj n-am obținut nimic. Apoi mi-a trecut prin minte că, de-a lungul timpului, alfabetul fonetic s-o fi schimbat și el. Îmbrăcat de rigoare, am pătruns fără probleme în Magazinul Armatei și Marinei Militare și acolo am intrat în vorbă cu un funcționar, care lucrase ca telegrafist pe lângă generalul Rohr la Belleau Wood. El mi-a dat versiunea actuală. În loc de Ana, Barbu, Costică, Dan etc., alfabetul fonetic care se folosește acum în armată este Alfa, Bravo, Charlie, Delta, Ecou etc.

Lestrade scutură din cap.

— Tot nu înțeleg ce are asta-a face cu mesajul de pe masă!

— Să revenim la mesaj, avînd în vedere cele ce v-am povestit, domnule inspector, zise Homes egal. BARCLAY'S MIEZUL NOPTII RESPONSABIL SUPEU QUIC KLOCK TIP SARE. Cuvintele în sine nu înseamnă nimic, au fost folosite doar pentru a transmite mesajul prin in-

termediul primei litere a fiecărui cuvînt. Să le luăm și vom vedea că sînt: B, M, N, R, S, Q, T, S.

— Ei și? făcu Lestrade devenind din nou bătaios.

— Să vedem unde ne duc literele astea dacă aplicăm alfabetul fonetic modern în uzul actual, după care am luat aici o copie. Homes așeză o a doua foaie lângă prima și indică cuvintele cod pentru fiecare literă. Cu mirare zărirăm mesajul, pe care Homes ni-l transcrisese cu minunată sa ortografie:

BRAVO! MIKE NINO ROMEO STOP QUEBEC TANGO STOP

— Homes, strigai mîndru. Ai reușit din nou!

— Vrei să spui..., se fistică Lestrade.

— Exact, zise Homes puțin sever. Dl. Black ducea pur și simplu acest mesaj pe care-l primise, n-am nici o îndoială, de la corespondentul lor canadian. Nu pretind că știrea ar avea vreo importanță mondială covîrșitoare, dar un lucru e sigur: datorită întîrzierii provocate de tactica greoaie a poliției nu mai este, desigur, de actualitate, iar dl. Black a pierdut probabil, cu această ocazie, niște bani. Să aveți în vedere acest lucru cînd îl eliberați.

— Îi voi cere scuzele de rigoare imediat ce mă întorc la Yard, zise Lestrade aiurit și ne părăsi, sper, mai limpede la minte și mai drept.

Se crăpa de ziuă și un vînt puternic îndepărtase norii în timpul nopții, aducîndu-ne o binevenită ușurare după vremea proastă care ne chinase. Luam micul dejun decojindu-mi prima caperă și încercînd în același timp să citesc ziarul de dimineață, cînd apărură Homes. Părea mulțumit de sine pentru că tocmai salvase un sărman nevinovat de la o detenție suplimentară. Se așeză pe partea opusă a mesei și-și trase șervetul în poală.

— Ai găsit ceva în ziar care să intereseze un detectiv cam plictisit, Watney? întrebă el, întinzînd mîna după heringi și marmeladă.

— Ar fi ceva, Homes, i-am spus citind povestea de pe prima pagină: „Se pare că în noaptea trecută s-a dat o spargere la una din cele mai mari bănci din Londra. Hoții au făcut să sară în aer incuetoarea seifului și au fugit cu cîteva milioane de lire. Poliția a descoperit la locul faptei o substanță, despre care chimiștii susțin că ar fi o combinație de nitrat cu glicerol...”

— Nitratul, evident, știm cu toții ce este. Dar glicerolul?

Abandonă heringul cîteva clipe pentru a se duce în birou, de unde se întoarse cu un volum de referință din vasta sa bibliotecă. Îl răsfoi, murmurîndu-și ceva, apoi deodată se opri descoperind informația dorită.

— A, uite! Glicerol: folosit ca emolient în industria farmaceutică, conservant pentru alimente, ca umectant al tutunului și al altor materiale, ca element de falsificare a vinurilor, berii etc.

Ochii săi îngroziți îi întîlniră pe ai mei.

— La FALSIFICAREA vinurilor și a berii? Nemernicii aștia trebuie dați pe mîna justiției fără întîrziere, Watney! O telegramă autorităților prin care-mi ofer serviciile, te rog!

Traducere și adaptare: LIGIA TODAN

„S-au învățat să lupte pentru viață“

CASCADORII LA CADRU!

A treia zi de filmare. Prima în care sînt chemați cascadorii. Căldură mare. Costume de epocă, pele-rine, fracuri și meloane, flinte, cai, spade, șei.

324 filmat la două aparate!

— Atenție, acțiune, motor!

Șapte oameni pe o scară lată de 1 m și înaltă de 5, o coordonare perfectă a mișcării. O palmă, un dos de palmă, pălăria zboară pe trepte. Un picior de lemn „minuit” cu abilitate, simularea primirii împușcăturii în plin, o rostogolire pe cele 27 trepte, o alunecare pe balustradă în mîini!

— „Purtatul aceluia picior de lemn e un element de cascadorie... Trebuie în primul rînd o mobilitate extraordinară pentru a filma douăzeci de minute cu piciorul îndoit sub tine, pentru a folosi piciorul exact ca pe un ciot, ca pe o proteză, pentru a urca astfel aproape în viteză scara și a o coborî imediat în alunecare pe balustradă. Evident trebuie să cunoască și poziția aparatelor, filmăm cu două, pentru a masca falsa infirmitate. Cascadorul trebuie să știe și mult film, altfel tot curajul, toată tehnica sînt inutile.

Soby Cseh și Nelu Crăciun pun la punct cadrul următor. Cel de-al doilea șchioapătă rău. Am crezut că așa e rolul...

— Nea Nelu s-a accidentat, ieri la o săritură de la patru metri. Cutiile de carton n-au fost bine strînse sub prelată. O entorsă urîță, dar n-a părăsit o secundă filmarea.

— Cum se sare de la înălțime, Nelu Crăciun?

— Glumiți? Sînteți ironic?

— Vorbesc foarte serios. Toți băieții ăștia tineri spun că mata i-ai învățat, indiferent de accidentul de ieri...

— Amortizarea se face pe cartoane, cutii de carton, acoperite cu o prelată pentru a nu fugi de sub tine la impact. Sînt mai multe stiluri

de săritură, mai multe elemente de acrobație: o cădere în față prin rostogolire în aer, căderea pe spate, căderea „stinghie”, cînd corpul este lăsat perfect relaxat pînă aproape de orizontală și abia apoi se face desprinderea, căderea pe lateral, cu ro-tire în aer. Soby e cel mai bun specialist la sărituri, are și cîteva inovații în acrobația mișcării apreciate în lume, nu numai la noi.

— Care e secretul „aterizării”?

— În general în cascadorie nu există rețete, nu se scriu manuale, nu se dau sfaturi, totul e practic. Descompunerea mișcării se învață în aer!! Aterizarea se face în așa fel încît suprafața de contact cu cartoanele să fie cît mai mare...

— Nelu Crăciun la cadru! Piro-tehniștii la cadru, urmează secvența cu cele două explozii! Machiajul la cadru!

Se sting reflectoarele, se șterge clacheta cu buretele. Apoi se completează din nou: 333 filmat 1.

O ȘCOALĂ ȘI PATRU PROMOȚII DE CASCADORI

Cu ochii la pregătirea cadrului îl interpelez din nou pe Reli Manolescu care e lîngă mine:

— Ai fost elevul lui Nelu Crăciun?

— Nu chiar, am făcut cursul de anul trecut. Profesorii au fost de fapt Aurel Popescu, Telu Păun și Paul Fister. Primul coordonator, ceilalți la mișcare fizică și spadă, respectiv la călărie.

— De unde ai știut de existența cursului? E ceva anual?

— Nu, e al patrulea curs de cascadorie de la noi. Primul a fost făcut la „Dacii”, a fost inițiat de Sergiu Nicolaescu și condus de Soby. El Soby este și cel pe care-l considerăm șef de școală între cascadori. Tot ceea ce explică pare atît de simplu, căci apelează mult la logică la... bun simț.

— E un bun pedagog...

— Sigur, și asta contează enorm. La preselecție la curs au venit 600 de oameni. Ah ce m-ați întreat... a fost anunțat și în presă concursul de selecție!

— Cîți au luat examenul de început și în ce a constat?

— Eu cred că în meseria asta, echilibrul psihic, poate mai mult ca cel fizic și caracterul omului, sînt determinante. De aceea mi s-a părut foarte normal că examenul a constat într-o probă psihologică, o discuție

cu viitorii conducători ai cursului. Așa din 600 au rămas 98 care am început să învățăm cascadoria.

— Curs intensiv?

— Cinci luni, cu examene după fiecare lună: mînuirea spadei, mobilitate, săritură peste cal, peste lada de gimnastică, călărie și săritură de pe cal, probe date apoi în costumație de platou... E una să faci trei rostogoliri consecutive după o săritură peste ladă, cînd ești în costum de sport și alta cînd ești cu zalele pe tine, cu scutul într-o mîna și cu spada în cealaltă.

— Cîți ați terminat cursul?

— 30. Am și o fotografie, v-o pot arăta odată. Sîntem împreună cu cei care ne-au scos cascadori, ne-au „uns” cascadori: Fister, Păun, Aurel Popescu, cu specialistul în hipism Marius Ivanciu...

— Care a fost cea mai grea zi de antrenament?

— În primele zece zile am avut continuu o febră musculară teribilă cu toate că fac sport de cînd mă știu. Șocul cel mare l-am avut însă la călărie — pînă la curs încălecasem de două trei ori — cînd, după ce ni s-a explicat scurt poziția, ni s-au descris harnașamentul și am fost familiarizați bine de tot cu calul, m-am trezit nevoit să cobor o pantă serioasă — malul abrupt al unui riu, o viroagă, și apoi să urc pe partea cealaltă. Animalul s-a lăsat mult în față și ca să-l echilibrez a trebuit să mă lîpesc aproape de crupa lui, pe spate, ba să mă și balansez căci terenul era mlăștinos și-i fugeau picioarele cînd pe dreapta cînd pe stînga...

— Prima filmare?

— Luna trecută la Deva, la castelul Corvinilor. Aici am fost cu Nelu Crăciun, aici el ne-a ținut lecții serioase despre film, despre poziția noastră față de aparat.

— Adică?

— Să vă dau un exemplu: o lovitură de pumn de pildă... dacă cei doi sînt în axul aparatului, poate fi dată de la... 5 metri (!) de cel care o primește. Importantă e mișcarea și mai ales reacția primitorului. Dacă aparatul nu e în ax ești descoperit, altfel trebuie lovit. La blocarea unui cal cu trăgătorul, acesta trebuie să fie întotdeauna în partea opusă aparatului.

— Să ne oprim la „trăgător”...?

— Ah, cînd un cal trebuie împiedicat, după care se face săritura de

pe el i se prind de picioarele din față două legături, care cu o trăgătoare se leagă la șa. Călărețul trage de ea, animalul se rostogolește în față și în fracțiunea de secundă următoare trebuie să se desprindă.

— Ai sărit vreodată?

— Sigur... Am martor și o fotografie.

Aurelian Manolescu, pe care încercasem să-l prind nepregătit la lecția... teoretică, s-a dovedit inababil. Școala de cascadori se poate mîndri cu absolvenți ca el. Școala aceasta, „afiliată” filmărilor pentru „Mircea cel Mare” este a patra. Prima a fost înainte de „Dacii”, apoi la „Bătălia pentru Roma” și „Mihai Viteazul”.

Exploziile în șir m-au lipit de pereți. Doi cascadori se strecoară printre ele spre un zid. Aparatul alunecă în traveling lateral pe lîngă ei. Fiecare pas e foarte precis. O explozie în spate e urmată aproape imediat de una în față. Tinerii sînt exersați și au singe rece. Nelu Crăciun îmi face semn de la distanță, spre băieți, e încîntat. Soby îi ia aproape în brațe la sfîrșit. Nu-i nevoie de nici o altă dublă.

RECORDURI MONDIALE: UN ZBOR DE 47 METRI CU O LIMUZINĂ.

Un zbor într-o limuzină, fără modificări la motor. Calculul parametrilor trambulinei. Încercările pe ma-

chetă, îngreuierea spatelui vehiculului pentru a evita catapultarea de pe trambulină prin rostogolire. Alegerea unei poziții optime în mașină. Calcularea timpului necesar părăsirii mașinii sub apă.

Apoi fotografi, ziariști, apoi „un Nul” fotografiilor și ziariștilor. Colegi, un scafandru pentru recuperarea în caz de nevoie a temerarului cascador din mașina submersă.

În ultimul moment se refac calculele și se suplimentează cimentul din portbagaj.

Contact, motor, acțiune! Mașina coboară furioasă spre „Marea cea Mare”. Zborul! Un Aoooahh! prelungit, cu mîna la gură.

Scafandru însuși n-are timp să-și așeze bine masca pînă cînd învingătorul apare la suprafață. Balizele printre care s-a trecut arată un zbor de 47 metri! Record! Performerul e cascadorul român Soby Cseh.

— ...Ce alte recorduri mai dețin cascadorii români, Nelu Crăciun?

— Regretatul Aurel Grușevski, Grușa, a fost foarte aproape de a-l stabili pe cel de săritură din mașină în viteză. Atunci recordul era pe la 120 km/h. Grușa a fost aproape, i-au lipsit ceva materiale, pista de beton impunea o frecare mult mărită. Pe iarbă și noi, alți cîțiva, sărim la 90—100 km/h. Dacă vreți... un record — sigur neomologat, eu îl consider și cobilor lui Sob Cseh pe fațadă din balcon în balcon în filmul „Un comisar acuză”.

O inovație, mai mult decât un record, constituie și încercarea folosirii trăgătorului pentru trei picioare. Calul se rostogolește pe o parte, e ceva foarte spectaculos. Abia se experimentează. Să vedem...

Oricum, să zbori 47 metri deasupra mării, nu-i puțin lucru.

AM ÎN MINE O ÎNCREDERE OARBĂ

Cu oricare din cei vechi ai vorbi două nume revin ca un leitmotiv: Stavru și Grușevski. Doi oameni deosebiți, doi dintre cei mai dotați cascadori ai noștri, pierduți în împrejurări dramatice. Jocul soartei a împins la pieire pe un as la motoarelor într-un stupid accident de motocicletă. Aurel Grușevski, autorul celor două atit de cunoscute cărți despre cascadori. „Din jurnalul unui cascador” și „Din lumea unui cascador”, autorul unora din cele mai spectaculoase cascade (coborirea fără asigurare de la etajul zece (!), pe balcoane, din „Aventuri la Marea Neagră”) își pierde viața într-un accident rutier. O povestire a lui Grușă parcă rău prevestitoare, sublinia nefasta dependență a cascadorului de lumea obiectelor neînsuflețite, de precizia motoarelor și rezistența zidurilor de protecție, de rezistența cartoanelor sau de năbădăile flăcărilor a căror evoluție e greu de ghicit.

„Subconștientul — scria undeva Aurel Grușevski — declanșase semnalul de alarmă. Periculos! Depă-

șeste posibilitățile de amortizare!”

„I-am întâlnit în chiar dimineața ce urmasse cutremurului. Se aflau undeva în provincie, turnau un nou film. Au sărit în ce mașini au găsit... au cerut apoi să fie triniși în „linia-nți” a operațiunilor de salvare.”

„Tudor Stavru și Paul Firter au făcut imposibilul pătrunzând printr-o nișă teribil de îngustă și redînd vieții o tînără.”

„De ce nu mergeți la Nestor să vorbiți cu Stavru? De ce nu se duce să se culce? Au trecut opt zile. Aștia n-au astîmpăr, asta n-are moarte.”

— Vedeți, nu știu ce să zic, poate a avut chiar o presimțire, cu vreo două zile înainte l-am văzut foarte surescitat. Stavru era un tip foarte aparte: nu bea, nu fuma, atîta doar că-i curgea singele prea repede prin vine.

— ...El practic terminase tot ce era de făcut acolo. Se și schimbaseră, trebuia să mergem la o conferință de presă... parcă văd blestematele alea de costume de camuflaj pe care le avea... Ce văzusem noi sub dărimături în zilele alea. Mă mir că mai rezistam psihic, ce erori comisese natura asta dezlănțuită. El... Stavru, salvase oameni de sub dărimături, fusese conducătorul operațiunilor de salvare la Nestor... Nu pot să-l uit, îmi pare rău, dar nu vă pot povesti mai mult, poate altă dată...

Pentru prima dată, de trei zile, trei zile grele de filmări, îl văd pe Nelu Crăciun emoționat, pierzîndu-și

— ce-i drept doar pentru o secundă — controlul; trece la alt subiect, nu îndrăznesc să insist; cîndva la începutul discuției noastre spusese mai mult ca pentru el:

— Avem și morții noștri și necazurile noastre. La noi oamenii sînt cei mai spectaculoși, nu cascadele, păcat că mulți nu știu asta...

„După opt zile de curaj și după opt nopți de uitare de sine, fostul muncitor lăcătuș, cascadorul Tudor Stavru, a căzut la datorie”.

MERSUL PE ȘI ALUNECAREA ÎNTRE VAGOANE

— Care e cascada cea mai grea, Nelu Crăciun?

— Sînt două tipuri distincte de cascade. Din prima categorie fac parte cele care se opresc după prima acrobație, după prima încercare. Dacă însă cascadele sînt înlănțuite atunci e mult mai greu. Trebuie, spre exemplu, să sari de pe cal în cădere, să te ridici și să te lupți cu spada, trecînd prin cele patru puncte de șarf pe care ți le dă dinainte operatorul. Dacă prima mișcare — căzătura — e greșită, restul e degeaba.

— Cum e, totuși, un mers pe vagoane?

— Simplu.

— ???

— Serios, viteza trenului nu e mare, are cam...

— 10 kilometri pe oră.

— Nu, are cam 30... Însă asta nu-i mult. Greutatea e, spre exemplu, să te lași între vagoane, din cădere bineînțeles, printre tampoane și să te prinzi la viteza asta de bară de fier de sub vagon, chiar la capătul lui, pe care ți-o montezi acolo dinainte. Apoi îți lași picioarele să lovească încet terasamentul și trăgînd mîinile la piept te lași sub tren.

— Cît durează totul?

— Zece secunde, poate nici atît. Apoi însă, trebuie, uneori, să ieși de sub linie cînd trenul e încă deasupra.

— ???

— Da, aștepti să treacă o roată, două, simți viteza și cînd trece următoarea ai și pornit. Ai timp suficient.

— Adică, mai puțin de o secundă.

— Cam așa, dar e suficient, faci practic o rostogolire paralelă cu linia ferată, peste ea.

— Sau cum scria Soby „dacă te

concentrezi n-ai voie să greșești niciodată”.

— Exact.

CASCADORUL? UN ARTIST DE FILM

— Da, ca să vă conving, pe lângă ce ați auzit cu lovitura de pumn falsă, față de axul de filmare, o să vă descriu cum se filmează o desfășurare de trupe călări, de cavalerie, o înfruntare de două cavalerii.

— Ca la „Mihai Viteazul”!

— Exact. Aparatul este la mijloc. Să zicem că deschiderea asta cam de 90 de grade este cea a obiectivului. În margini sînt cele două oști. Noi sîntem în prima linie întotdeauna. În momentul cînd s-a dat acțiunea plecăm. Dar cum? Primii pleacă cei din flancul depărtat, apoi cei din ce în ce mai apropiați, de cameră. Asta o dată, căci altfel cei apropiați maschează căzăturile celor din planul doi. În afară de asta sînt explozii pe care pirotehnistul nostru, nea Tiberiu, le dă cînd trebuie, și tu ești obligat să respecti un culoar fixat dinainte. Apoi momentul împiedicării calului trebuie să fie foarte scurt ca să pară veridic. Din planul depărtat, uneori situat la peste 100 metri trebuie să eviți ca trecerea figuranților chiar prin fața obiectivului (la numai doi-trei metri) să se suprapună cu căderea ta. După ce ai căzut, la două trei secunde în urma ta apare linia a doua, trebuie să-i aștepti și abia apoi să te retragi pe un culoar printre ei. Dacă rămii blo-

cat sub cal mai mult de aceste secunde...

— Pare mai greu decît un rol cu replică serioasă.

— Nu neapărat, atît doar că e nevoie de mult mai multă precizie.

...Soarele roșu se lasă greoi peste văile Doftanei, Telegăi, alé Buștenarilor. Zalele și genuncherele, laolaltă cu coifurile și centurile se așază cumînți în lăzile de recuzită. Una cîte una mașinile părăsesc locul de filmare. Printre ultimii, cascadorii se suie în autocar. Oboseala este vizibilă pe fețele lor, se simte în miș-

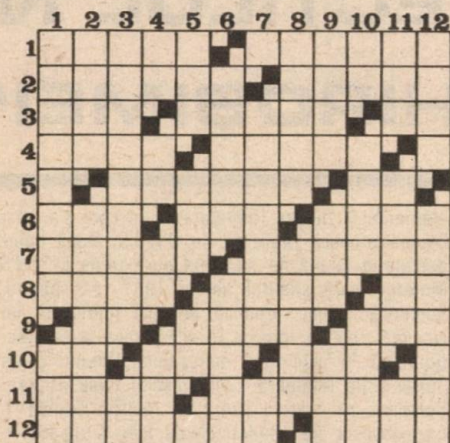
cări, în mersul domol, al lor, cei care într-o singură zi au luptat cu lancea, spada, pumhalul, au călărit armăsari năvălași, au sărit în flăcări pe ferestre și s-au rostogolit pe treptele de marmură sau pe scările de brad negeluit.

Leacul pentru entorsa lui Nelu Crăciun este „filmarea de a doua zi”. În alt decor, între aceiași prieteni, un alt spectaculos cotidian al acestor cavaleri ai riscului care sînt: **CASCADORII.**

RADU GEROGESCU

DIMINEAȚA

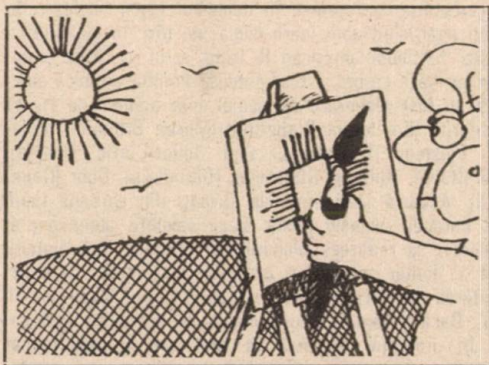

ORIZONTAL: 1) Ziarist și scriitor român, editor al ziarului „Dimineața” (Constantin) — În volumul „Cardioglob, sau pe ce lume trăim”, include și poezia „Dimineața cu greieri” (Nicolae) 2) Om de cultură român, autor al poeziei „Lăcrămez de dimineață” (Gheorghe) — Semnatarul volumului „Scări la stele”, în care apare și poezia „Dimineața aurie” (Horia) 3) Poet născut din creația căruia face parte poezia „Dimineața pe plajele albe” (Aurel) — Din creația acestui poet semnalăm volumul „Dimineți de vară” (Niculae) — Ion Staicu 4) Ca lămiia — Regizor cehoslovac, realizator al filmului „Simbătă noaptea, duminică dimineață” (Karel) 5) Liric sovietic, semnatar al poeziei „Bună dimineața” — Eră 6) Fiu în limba arabă — Apă stătătoare — „...de dimineață”, poezie de Constantin Abăluță (neart.) 7) Popor — Artiști 8) Aliat — Apreciat scriitor contemporan, autor al poeziei „Dimineața, pe Tîrnava mică” (Ion) — Dumitru Kirculescu 9) Cupru — Autor al poeziilor „Azi dimineață, mersul tău” și „Tăcutele dimineți” (Gellu) — Apuci, însușești 10) Capil — „Dimineața de...”, volum de versuri pentru copii al nepalezului Laksmiprasol Devkota — Atom cu exces de sarcină 11) Autoare a poeziei „Dimineața blîndă, luminată”, din volumul „Roata lumii” (Florența) — „Utopia...”, volumul lui Marius Robescu, apărut în 1975, ce cuprinde și

poezia „Dimineți” (nom. pl.) 12) Poetă contemporană, pentru care „Într-o dimineață frumoasă de aprilie/ Ora șapte mirosea a vanilie” („Sărbătorească”; Doina) — Poet maramureșean, autor al poeziei „Oda dimineții”, din volumul „Goana după vînt” (Tiberiu)

VERTICAL: 1) Semnatarul volumului de reportaje „Geamandura”, în care întîlnim și însemnarea „Bună dimineața, doctore! Trăiască!” (Nicolae Grigore) — „...spre lumină”, volumul în care Cristian Sirbu include și poezia „Dimineți provinciale” (sing.) 2) Liric clujean, autor al poeziei „Pe ینگینatul dimineții” (Emil) — Apreciat pictor român, semnatarul pinzei „Dimineața la sapă” (Octav) 3) Poet ieșean, autor al poeziei „Dimineața pe plaja fierbinte a mării” (Dan) — Barbu Lăutaru 4) Calc! — Campion — Ionel Tudor — Strugure (reg.) 5) Riu în Franța — Dinsele — Negație 6) „Dimineți de...”, povestire de Marin Preda — Alt poet contemporan, autor al poeziei „Dimineața”, din volumul „Cupa de aur” (Vlaicu) 7) A lansat, alături de Ștefan Hrușcă, șlagărul „Dimineți cu ferestre deschise” (Vasile) — Plantă textilă 8) Tată — La întemeierea lui se obișnuiește să se salute cu „Bună dimineața!” 9) „...zorilor”, piesă de A.N. Arbuzov (neart.) — Tetraetil-tiurandisulfură (Abr.) — Localitate în Japonia 10) Ionel Apostol — Nimic — Înaintare prin apă 11) Munte în Zair — „Dimineața...”, poezie de Florența Albu — Soare egiptean 12) Martor la nuntă — Poet rus, autor al poeziei „Dimineața” (Ivan)

Dicționar: ABN, IEI, AUA, EHN, TTD, OSU, AMI

umor

● Comicul de TV George De Witt povestea despre o cunoștință întâmplătoare: „Era atît de complexat încît, dacă îi spunea liftierului la ce etaj merge, adăuga imediat «Sper că nu vă abateți din drum...»”

● „De fapt”, mărturisește ea unei prietene, „îl iubesc pentru cîteva lucruri: o casuță, un iacht micuț, o piscină cochetă, un grăjduleț pentru cai de cursă”.

● Sandy și Mac, prieteni de multă vreme, pregătiseră, pentru prînz, două bucăți de pește. Mac se servi primul și își luă în farfurie bucata cea mai mare. „Ce maniere mai sînt și astea, Mac?”, îi reproșă Sandy, „dacă eram în locul tău, aș fi

luat bucata cea mai mică!” „Uite”, răspunde Mac cu gura plină de pește „poți fi mulțumit. Acum e a ta.”

● Nepoata: Pur și simplu nu mai pot suporta toanele soțului meu. E mereu nemulțumit și nervos, nu mai mînînc și slăbesc încontinuu. „De ce nu-l părăsești, atunci?” se revoltă mătușa.

„Sigur că asta intenționez, dar vreau întîi să ajung la 50 de kg.”

DE LA „PROIECTILUL NI” LA LECȚIA HIROȘIMEI”

Despre istoria bombei atomice s-au scris biblioteci întregi. Cele mai multe, rafturi sînt ocupate de „proiectul Manhattan”, cel mai amplu și mai ambițios proiect științific și tehnologic din cîte fuseseră realizate în lume pînă la acea dată. Și ale cărui rezultate concrete, aveau să inaugureze ceea ce urma să se denumească „era atomică”. O eră întîmpinată nu cu salve de salut ci cu explozii de o forță terifiantă, urmate de consecințe din cele mai nefaste pentru specia umană. Despre „proiectul Manhattan” se spune, în mod curent, că a dus la crearea, de către Statele Unite, a primei bombe atomice. Afirmatia necesită însă o precizare. Este adevărat că performanța a fost realizată în Statele Unite, în cadrul unui program inițiat, coordonat și finanțat de autoritățile de la Washington. Dar la activitățile desfășurate în „lagărul de concentrare al laureaților Premiului Nobel”, cum avea să fie denumit laboratorul de arme creat special pentru „proiectul Manhattan” în mica localitate Los Alamos din statul New Mexico, au participat oameni de știință, ingineri și tehnicieni dintr-un mare număr de țări. În plus, bomba nu ar fi putut fi realizată dacă nu ar fi fost folosite cercetările întreprinse în domeniul fizicii nucleare de savanți aparținînd unui mare număr de țări. În legătură cu aceasta, fizicianul american R. Lapp, scria în 1953: „Principiile pe baza cărora a fost produsă bomba atomică americană au fost elaborate de genii unor oameni de știință din diferite țări: lordul Rutherford (Marea Britanie), profesorul Einstein (Germania), soții Joliot-Curie (Franța), Fermi (Italia), Hahn și Strassman (Germania), Bohr (Danemarca). Această listă cuprinde savanți din aproape toate țările Europei, inclusiv Rusia. Dacă savanții americani ar fi încercat să realizeze planurile lor atomice fără ajutorul direct al multor cercetători europeni, bineînțeles că experimentarea bombei atomice nu ar fi putut avea loc în 1945. Dacă ne-am fi folosit numai de serviciile americanilor în proporție de sută la sută, am fi înmormîntat proiectul nostru atomic. Spunînd aceasta, nu am nicidecum intenția să înjosesc știința americană sau să deduc că americanii singuri nu ar fi fost în stare să creeze bomba atomică. Însă este aproape cert că fără „străini” talentați ca Fermi, Bethe, Wigner și Teller, pentru a nu cita decît cîteva nume, am fi avut nevoie de mult mai mult timp pentru fabricarea bombei”. Iar într-o lucrare editată de laboratorul național Los Alamos care narează amănunțit povestea creării primei bombe atomice, în textul explicativ al unei fotografii ce reprezintă un aspect din munca experților în genistică angrenați în proiect figurează, între altele, și numele unui George Economu...

ÎNĂUNTRUL ȘI ÎNAFARA „CLUBULUI ATOMIC”

Despre „proiectul Manhattan” s-a scris, așadar, mult. Și se va mai scrie încă. De cîtva timp se cunosc mai multe

elemente și despre împrejurările în care s-a născut prima bombă atomică realizată de U.R.S.S. După binecunoscuta declarație făcută de ministrul de externe al U.R.S.S., V.M. Molotov, spre sfîrșitul anului 1947, că „pentru Uniunea Sovietică bomba atomică nu mai reprezintă un secret” cea mai celebră referire în acest sens la care se apelează figurează în memoriile mareșalului Uniunii Sovietice G.K. Jukov, care relatează cum, imediat după aflarea veștii, la Potsdam, că Statele Unite au realizat bomba, I.V. Stalin l-a convocat pe academicianul Igor Kurceatov pentru a-i cere ca, împreună cu colaboratorii săi, să urgiteze activitățile de producere a armei atomice sovietice.

Avea să se scrie, apoi, pe măsura desfășurării evenimentelor, despre activitățile desfășurate în domeniul armelor nucleare de Marea Britanie, Franța, China, India, care le-au conferit acestor țări statutul de membre ale „clubului atomic”. După cum se scrie, tot mai frecvent în acești ani, despre eforturile desfășurate în secret de țări ca Republica Sud-Africană și Israel vizînd, după cum o arată probe tot mai evidente, producerea de către aceste state a propriei lor arme nucleare.

S-a scris mult și despre eforturile desfășurate în Germania nazistă pentru producerea bombei atomice. Multe elemente rămîn încă învăluite în mister, în ciuda trecerii anilor. Părerile „istoricilor bombei” sînt în continuare împărțite. Așa de pildă, francezul B. Goldschmidt consideră că la începutul anilor '40 „germanii au conchis că o bombă atomică veritabilă nu ar putea fi confecționată în cîtiva ani” și că „nu din considerente morale au renunțat la idee, cum s-a pretins uneori”. În schimb, austriacul Robert Jungk formulează o apreciere mai nuanțată. „În cartea sa „Mai strălucitor decît o mie de soți”, el citează trei factori principali care aveau să acționeze pentru a împiedica realizarea unei bombe atomice germane. „În primul rînd, proasta organizare și insuficienta apreciere a cercetărilor de interes militar din partea regimului hitlerist. În al doilea rînd, greutatea tehnică care stăteau în calea realizării unui proiect atît de complicat. În al treilea rînd, și cel mai important — după părerea lui Jungk — atitudinea personală a celor mai de vază atomiști germani, care, din fericire, nu au făcut nimic ca să combată lipsa de înțelegere a autorităților și dificultățile tehnice ivite în calea proiectului de construire a unei astfel de bombe, ci, dimpotrivă, s-au străduit, cu succes, să abată atenția forurilor conducătoare hitleriste de la ideea unor asemenea arme inumane”. Acest al treilea factor, ține Jungk să sublinieze, a fost foarte puțin cunoscut de opinia publică, pentru că, „din discreție și tact, majoritatea celor în cauză au preferat să nu pomenească despre această „chestiune delicată” decît în cercuri restrînse”. Episodul acesta rămîne și astăzi deschis ipotezelor, controverselor și eventualelor dezvăluiri tardive și pe deplin revelatoare.

Intenționa oare Japonia militaristă să-și construiască

la rîndul său, o bombă atomică? Elemente suficiente pentru un răspuns cuprinzător la această întrebare au lipsit vreme îndelungată. Abundau supozițiile, informațiile fragmentare. În cartea menționată a lui Robert Jungk se vorbește la un moment dat despre faptul că a doua zi după bombardarea Hiroshimei, Yoshio Nishima, cel mai cunoscut fizician atomist japonez, a fost convocat la cartierul general al statului major al armatei unde a fost consultat, în calitate de autoritatea numărul unu în materie, asupra naturii noii arme. Bomba lansată în urmă cu o zi asupra Hiroshimei a fost oare o bombă atomică? — a fost el întrebat. „Desigur, ar fi posibil” a murmurat savantul. Iar adjunctul șefului de stat major al armatei i-a adresat o a doua întrebare: „Ați putea să construiți o bombă atomică în termen de șase luni?” Nishima i-a replicat: „În condițiile actuale, nici măcar șase ani nu ar fi suficienți pentru a fabrica o asemenea bombă în Japonia. Și apoi, nici nu avem uraniu”.

Se părea că episodul acesta, relatat în cartea lui Jungk ar fi cuprins esențialul în ce privește formularea unui răspuns la întrebarea dacă Japonia militaristă s-ar fi angajat într-un program de producere a bombe atomice. Au trecut ani și decenii de la încheierea celui de-al doilea război mondial și răspunsul la întrebare părea să fie dat în mod definitiv. Și iată că, la peste patru decenii după încheierea marii conflagrații și după bombardamentele atomice de la Hiroshima și Nagasaki, presa japoneză avea să aducă la cunoștința generală existența unui proiect de producere a unei bombe atomice japoneze. Proiectul Ni, cum a fost el denumit, avea să-și aștepte sfîrșitul, înainte de a putea fi finalizat, tocmai în ruinele bombardamentelor atomice efectuate asupra celor două orașe japoneze.

1943: „AȚI AUZIT DE BOMBA ATOMICĂ?”

Despre ideea producerii unei bombe care să utilizeze energia nucleară a început să se discute, în cercurile militare nipone, încă înainte de declanșarea războiului din Pacific. Printre primii care au manifestat interes față de un asemenea proiect a fost generalul Takeo Yasuda, absolvent al Universității din Tokio, șeful Departamentului științific și tehnic al forțelor aeriene și apoi șeful statului major al forțelor aeriene al armatei imperiale. Parcurgînd literatura de specialitate, generalul Yasuda manifesta o atenție deosebită față de articolele în care se vorbea despre faptul că reacția în lanț a fisiunii nucleare a uraniului poate duce la o explozie de o putere extraordinară. Unul din foștii profesori ai generalului Riokighi Sagane, care vizitase Statele Unite înainte de război, avusese prilejul de a întîlni la Universitatea din California tineri fizicieni din Europa și Statele Unite și de a lua cunoștință, prin intermediul lor, de ideile care circulau în legătură cu proiectele în domeniul nuclear. La capătul mai multor întîlniri cu generalul, profesorul Sagane a redactat un document în care formula concluzia că descoperirile cele mai recente în domeniul fizicii nucleare își pot găsi aplicații militare. „Să lăsăm experții să se ocupe de această problemă” — a declarat ministrul de război, Hideki Tojo, la aflarea conținutului memorandumului redactat de profesorul Sagane. În consecință, în mai 1941, generalul Yasuda a cerut Institutului de cercetări fizico-chimice să studieze „posibilitatea proiectării și construirii unei bombe cu uraniu”. Cu realizarea acestui proiect a fost însărcinat profesorul Yoshio Nishina, care în tinerețe studiasse la Copenhaga, unde îl avusese ca profesor pe Niels Bohr. La cerea profesorului Nishina, un număr de peste 100 de tineri cercetători ale căror preocupări erau legate de domeniul nuclear, au fost puși să lucreze, sub conducerea sa, pentru nevoile armatei. Timp de doi ani, ei au efectuat diferite calcule cu caracter teoretic, au elaborat un studiu comparativ privind diferitele metode de fisiune a izotopilor uraniului și au analizat posibilitățile de obținere a minereului de uraniu.

La 5 mai 1943, profesorul Nishina a prezentat un raport comandamentului forțelor aeriene prin care se arăta că producerea unei bombe atomice este posibilă din punct de vedere tehnic. Generalul Yasuda a înaintat raportul lui Tojo, care devenise între timp prim-ministru. În acest moment s-a născut proiectul Ni. În limba japoneză, caracterul „ni” înseamnă „doi”. Dar proiectul a fost denumit după începutul numelui omului de știință care avea să fie conducătorul său.

După ce a ascultat concluziile savanților, premierul Tojo l-a convocat pe șeful Departamentului general al statului major al forțelor aeriene, colonelul Jawashima, „Ați auzit de bomba atomică? Sau n-ați auzit?” — l-a întrebat, pe un ton tranșant, premierul. Și fără a mai aștepta răspunsul, a continuat: „Este ceva care poate să răstoarne cursul războiului. Să trecem la construcția bombe. Veți avea prioritate deosebită în ce privește acordarea de fonduri, materiale și forță de muncă. Găsiți pentru fizicieni tot ce au nevoie”.

„Avem oameni destui” — i-a replicat cu un surîs profesorul Nishima colonelului cînd acesta i-a relatat conținutul discuției sale cu premierul. „Important este ca armata să ne ajute să obținem uraniu” — a continuat fizicianul. Și astfel s-a trecut efectiv la realizarea proiectului. În vara anului 1943, colonelul Kawashima și subordonații săi au

inceput să se preocupe de căutarea minereului de uraniu. Rezervele cunoscute de uraniu ale Japoniei, aflate în prefectura Fukushima și în Peninsula Coreeană (invadată la acea dată de armata japoneză) n-au fost însă la înălțimea așteptărilor. În același timp, pentru efectuarea experimentelor necesare era nevoie urgentă de o cantitate de două tone de oxid de uraniu. S-a luat atunci hotărârea să se recurgă la un ajutor din partea Germaniei. Ambasadorul japonez la Berlin, Hiroshi Oshina, le-a prezentat căpeteniilor naziste o cerere oficială în vederea obținerii a două tone de minereu de uraniu. Răspunsul Berlinului a fost că înainte de a da curs cererii, ar dori să știe de ce are nevoie Japonia de o cantitate atât de mare de uraniu. Ambasadorul a transmis de urgență acest răspuns, deloc încurajator, al partenerilor de Axă la Tokio. Cuprins de indignare la aflarea poziției germane, Kawashima a telegrafiat ambasadorului de la Berlin: „Spuneți-le că ne e greu să înțelegem atitudinea lor față de solicitarea noastră. Amintiți-le că Japonia se află în război cu Statele Unite și Marea Britanie ca aliat al Germaniei. Dacă problema nu este rezolvată la nivel de lucru, ar fi de dorit ca negocierile să fie purtate direct cu Führerul”.

Este greu de spus dacă această problemă a fost adusă sau nu la cunoștința lui Hitler. În orice caz, în cele din urmă autoritățile naziste au hotărât să dea curs solicitărilor formulate la Tokio. La sfârșitul anului 1943, o tonă de minereu de uraniu a fost încărcată la bordul unui submarin care urma să o transporte în Japonia. Dar în apropierea coastelor peninsulei Malacca, submarinul a fost avănat și scufundat de nave de război americane. O altă cantitate de o tonă, relatează anumite surse, n-a mai fost trimisă niciodată de Germania.

EFORTURI DISPERATE

Membrii proiectului Ni s-au gândit atunci să încerce a procura uraniu prin alte modalități. La începutul anului 1944, lucrările se aflau încă în stadiul cercetărilor de laborator. Statul major al forțelor aeriene n-a dat, în prima fază, prea multă atenție acestui proiect pe care chiar îl inițiază. Puțini dintre militari credeau că o bombă atomică ar putea avea o putere explozivă atât de mare. Dar pe măsură ce situația de pe fronturile de luptă se înrăutățea pentru Japonia, liderii militari au început să-și pună speranțe tot mai mari în proiectul bombei atomice încredințat spre înfăptuire oamenilor de știință. După bătăliile din Marea Coralilor și din largul coastelor insulelor Midway, Japonia militaristă a început să se retragă dintr-o serie de teritorii ocupate de ea anterior.

Insulele Mariane, declarate la Tokio drept „fortăreață inexpugnabilă”, erau administrate de Japonia după primul război mondial, în baza unui mandat încredințat de Liga Națiunilor. În cea mai mare insulă a arhipelagului, Saipan, pe lângă o garnizoană ce număra 30 000 de militari trăiau aproape 25 000 de oameni aparținând populației locale. Bătălia pentru Saipan, care a început la 15 iunie 1944, a fost una din cele mai înverșunate cite s-au purtat în timpul războiului din Pacific. Celor 70 000 de pușcași marini americani, care au debarcat pe insulă cu un puternic sprijin aerian și de pe mare, le-au trebuit mai mult de trei săptămâni pentru a înfringe rezistența garnizoanei japoneze. Într-un moment în care soarta bătăliei nu este încă hotărâtă și se purtau lupte înverșunate, premierul Tojo i-a convocat pe oamenii de știință angajați în produ-

cerea bombei atomice și le-a dat ca temă de reflecție ce s-ar întâmpla dacă bomba ar fi lansată asupra insulei Saipan, transformând-o într-un mormint comun pentru atacanți și apărători. Întrebare, dealtfel, inutilă, pentru că până la nașterea bombei mai era un drum lung de străbătut. Între timp, încercările de a rezista în Saipan ale japonezilor au eșuat. La 9 iulie 1944 trupele americane au ocupat insula în întregime. La 18 iulie, guvernul Tojo a fost nevoit să demisioneze. În aceeași zi, membrii proiectului Ni au început un experiment esențial privind scindarea izotopilor uraniului. Și tot în aceeași zi, sprijinul acordat proiectului a sporit masiv. S-a hotărât ca de procurarea minereului de uraniu să se ocupe Departamentul înzestrării armatei, mai precis secțiunea tehnică și științifică a opta, care avea un efectiv de peste 500 de oameni, în locul cartierului general al forțelor aeriene, care acționase până atunci fără nici un succes. O misiune în acest sens a fost încredințată maiorului Iochi Yamamoto, de formație geolog. Conducerea științifică a lucrărilor a revenit profesorului Satoyasu Iimori de la Institutul de cercetări fizico-chimice. Diplomat la Oxford, el a fost unul din primii cercetători japonezi care s-au ocupat de studierea elementelor radioactive. Profesorul Iimori a proiectat și construit două uzine pentru minereu de uraniu concentrat. Minereul trebuia să vină din China și Coreea. Dar exploatarea și transportul său puneau numeroase probleme.

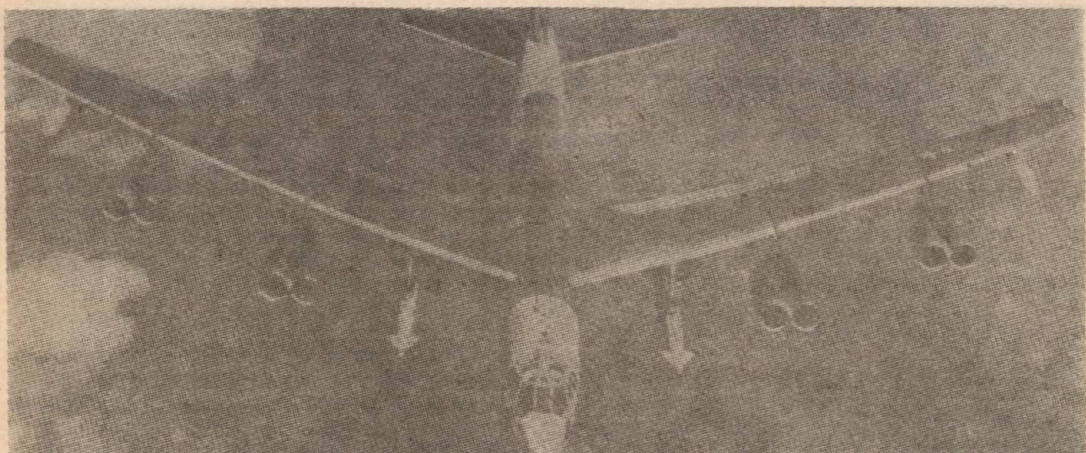
Deteriorarea continuă a situației militare a făcut ca de la un moment dat să nu se mai poată conta pe resursele din teritoriile „de peste mări”. Singura speranță care mai rămânea erau resursele ce ar fi putut deveni utilizabile de pe teritoriul japonez. În consecință, a început exploatarea minereului cu concentrație redusă din prefectura Fukushima. Elevi ai școlilor din regiune au fost mobilizați la munca de extragere a minereului dintr-un bazin aflat în apropiere de orașul Ishikawa. Acești adolescenți în vârstă de 15 ani lucrau de dimineața până noaptea în condiții deosebit de dure.

La începutul anului 1945, activitățile din cadrul proiectului Ni cunoșteau un ritm febril. O nouă serie de încercări de extragere a uraniului 255 alimentase anumite speranțe. Dar din luna martie, din insula Saipan, unde fostul premier Tojo proiectase să arunce o bombă cu uraniu, bombardiere americane B-29 au început să efectueze bombardamente masive asupra localităților japoneze. La 9 martie, bombe incendiare lansate de avioane americane au transformat un întreg cartier al capitalei japoneze în cenușă. În cursul unei singure nopți, flăcările au mistuit aproape 100 000 de vieți omenești. Două zile mai târziu, a căzut victimă unui raid orașul Nagoya, peste alte câteva zile Osaka, apoi Kobe.

SPERANȚE DEFINITIV SPULBERATE

La 13 aprilie se anunța prin radio decesul președintelui Roosevelt. În aceeași zi, bombardiere B-29 și-au făcut din nou apariția deasupra orașului Tokio. În bombardamentul efectuat de ele au fost distruse în cea mai mare parte clădirile Institutului de cercetări pentru echipament de aviație. A rămas intactă doar clădirea nr. 49, care adăpostea laboratoarele proiectului Ni. Profesorul Nishina tocmai se gădea tă, odată mai mult, primejdia a trecut cind, deodată, o explozie puternică a prefăcut și această clădire în ruine.

Raidurile masive de bombardament întreprinse asupra orașelor Tokio și Osaka i-au privat în mod considerabil pe

cercetătorii japonezi de posibilitatea continuării activităților lor în domeniul fisiunii izotopilor de uraniu. Dar în exploatarea miniere din Fukushima, elevii au continuat să sfarme rocă pînă în ultima zi a războiului. În lunile ce au urmat, centrul de gravitație al deplasărilor s-au deplasat în laboratorul profesorului Bunsaku Arakatsu din Kyoto, unde au fost continuate cercetările pentru separarea izotopilor de uraniu prin folosirea unei instalații centrifuge. Calculele teoretice erau făcute de Hydeki Yukawa, care avea să devină ulterior laureat al Premiului Nobel.

În ziua de 22 iulie 1945, oamenii de știință au informat în mod oficial că Japonia nu poate crea o bombă atomică. Două săptămîni mai tîrziu, la 6 august, o bombă americană cu uraniu a prefăcut în cenușă orașul Hiroshima. Peste două zile, profesorul Nishina și generalul Arisue, șeful celui de-al doilea departament al statului major general s-au deplasat la locul exploziei. Au sosit la Hiroshima și profesorii Arakatsu, de la Kyoto, și Asada, de la Osaka. Cînd s-au întors de la Hiroshima, cei trei fizicieni au fost invitați la statul major general. Se așteptau să li se pună întrebarea dacă ceea ce au văzut erau într-adevăr consecințele unei explozii atomice. Dar subiectul discuției a fost cu totul altul. „Puteți să vă reuniți eforturile pentru a crea o bombă atomică în decurs de șase luni? Noi vom anunța că principalii participanți la realizarea proiectului și-au pierdut viața în timpul bombardamentelor și vom organiza funeralii pentru fiecare din ei. Între timp, vă vom instala în prefectura Nagano, unde există, săpată în roca

de granit a muntelui, lîngă Matsushiro, o cetate subterană pentru familia imperială. Dacă americanii vor încerca să ne ocupe, trupele regulate și unități de voluntari vor încerca să reziste cu orice preț timp de șase luni. Dacă puteți produce bomba în acest răstimp, vom arunca în aer capul de pod al inamicului și vom răsturna cursul războiului în favoarea noastră”.

Fizicienii ascultau toate acestea într-o tăcere de piatră. Fanatismul ignorant al elitei militare era atît de incredibil pentru oamenii de știință cît era teoria relativității pentru generali și amirali. „În actuala situație — a rupt tăcerea profesorul Nishina — nu șase luni, dar nici șase ani nu ar fi un răstimp suficient pentru noi. Nu avem nici uraniu, nici energie electrică. Nu avem nimic din ceea ce ne-ar trebui”.

Dar oamenii în uniformă păreau să vorbească într-o altă limbă. Mult timp încă după ce oamenii de știință părăsiseră cartierul general, le-au rămas întipărit în memorie chipul generalului cuprins parcă de delir al amiralului Toyataro Tamura de la statul major al forțelor armate și cuvintele rostite de el: „Lucrările trebuie să continue în orice situație, pentru a face bomba măcar pentru viitorul război, dacă nu pentru cel actual”.

Japonia militaristă avea să capituleze, însă, necondiționat. În 1976, guvernul de la Tokio avea să ratifice Tratatul de neproliferare a armelor nucleare.

CORNELIU VLAD

Mozaic tehnico-științific

— **Atenție la... neatenție.** Un inginer elvețian a inventat un dispozitiv care permite recuperarea obiectelor pierdute sau uitate de proprietar în diferite locuri. Acesta este compus dintr-un emițător de foarte înaltă frecvență care este atașat pe la obiectul respectiv sau chiar la o persoană urmărită și un receptor, aflat în posesia supraveghetorului. Distanța de detectare variază în funcție de versiunea aparatului, între 1 200 și 5 000 metri, acesta indicînd cu

precizie direcția și amplasarea sursei semnalului.

□ **Energetică.** O firmă nord-americană a început comercializarea unui sistem de recuperare a căldurii pierdute de la compresoarele grupurilor frigorifice ori a instalațiilor de aer condiționat, procedeu vizînd prepararea de apă caldă menajeră în hoteluri, spitale etc. Funcționarea se bazează pe principiul cunoscut al pompei de căldură. Agentul care iese din

compresor este returnat către un tîl din cupru prin care circulă apă. Turbulența creată de contracurentul produs de circulația în sens invers aer-apă favorizează schimbul de căldură. Sistemul poate recupera echivalentul a circa 6 000 Kcal/oră, adică necesarul energetic pentru a încălzi 40 litri de apă de la 16 la 65 grade C. Aparatul este de mici dimensiuni (1,50/0,50 metri) și poate fi montat pe un încălzitor de apă clasic. Utilizînd un asemenea dispozitiv se poate economisi pînă la 30 la sută din costul încălzirii apei.

Povestiri umoristice chineze

Publicăm mai jos câteva povestiri umoristice și satirice — traduse din volumul „O sută de anecdote din toate dinastiile Chinei”, apărut în Editura Shangwu din Beijing în anul 1985. „Aceste bucăți întrucapează — după cum apreciază, în prefața cărții, Lu Yunzhong, profesor universitar la Facultatea de limbă engleză a Institutului de limbi străine din Shanghai — trăsăturile caracteristice ale povestirilor cu haz, scrise de literați proeminenți din diferite epoci. Scurte, concise și pline de sevă, ele dramatizează întâmplări hazlii ale vieții oamenilor de rând, în condițiile sociale ale epocilor respective”. Povestirile pe care le publicăm în continuare fac parte din volumul „supă de ginseng” (cuprinzând traducerea integrală a celor „O sută de anecdote”) predat Editurii Sport-Turism.

MAI LASĂ-L PE BUDHA ÎN PACE

Mama micuțului Zhai Yongling era o budistă foarte evlavioasă. Era atât de pioasă, încât recita scripturi budiste fără încetare, de dimineața pînă seara. Într-o zi, Yongling vru să-i spună ceva — și o strigă tocmai cînd ea invoca mai abilit numele lui Budha.

— Vezi, mămică, replică fiul, te superi pe mine doar pentru că te-am chemat de cîteva ori. Închipuie-ți a'unci cît de supărat trebuie să fie Budha, cînd îi chemi numele de mii de ori, într-o singură zi.

PISICA VEGETARIANĂ

Un șoarece bătrîn văzu, din întâmplare, o pisică purtînd un șirag de mărgelă în jurul gîtului, cum numai călugării buđiști poartă.

— Ah, exclamă șoarecele, cu bucurie, această pisică a devenit vegetariană!

Apoi, bătrînul șoarece își chemă neamul, să facă împreună o vizită pisicii, pentru a-i exprima recunoștința lor. Abia apărură, că pisica scoase un urlat de poftă și spin-tecă pe loc cîțiva șoricei. Bătrînul șef de trib scăpă tea-făr, cu fuga. Fugea și țipa cît îl ținea gura:

— Aole! Aole! Pisica asta este și mai nemiloasă, de cînd a devenit vegetariană!

UN REGRET

Respectabilul domn Lu, rămas văduv către asfințitul vieții, își luă de nevastă o femeie tînără și frumoasă. Nefericită de această căsnicie, tînăra nevastă era mai tot timpul cu sprîncenele încruntate. Într-o zi, domnul Lu o întrebă:

— Regreți că te-ai măritat cu un om bătrîn, ca mine?

— Nu, răspunse aceasta.

— Ești nemulțumită pentru că rangul meu oficial este prea scăzut? continuă soțul.

— Nu, întări, din nou, tînăra femeie.

— Atunci de ce ești atât de nefericită?

— Nici vîrsta ta înaintată și nici rangul tău scăzut nu constituie cauza regretului meu. Singurul meu regret este că m-am născut prea tîrziu ca să te fi întîlnit cînd erai tînăr.

MINCINOSUL

Un tînăr pierde-vară din Wuling era cunoscut drept un mincinos notoriu. Într-o bună zi, aflîndu-se la țîrg, îl opri un om.

— Am auzit că ești un mincinos iscusit, zise acesta, arată-mi și mie cît de priceput ești la minciuni!

— Oh, n-am timp acum pentru așa ceva, răspunse grăbit tînărul. Chiar adineauri am aflat că s-a scos apa din Lacul de Est și că toată lumea e acolo să prindă broaște țestoase cu carapacea moale (O specie comestibilă, cu carnea foarte gustoasă și hrănitoare; constituie o delicatose a bucătăriei chinezești — n.n.) Mă reped și eu pînă acolo să prind cîteva.

Crezîndu-l, omul o luă fără zăbavă spre Lacul de Est. Într-un tîrziu, cînd ajunse la lac, se trezi în fața ochilor cu o întindere fără margini de ape — și nici țîpenie de om. Abia atunci își dădu seama că fusese tras pe sfoară.

CÎND UN OM SERIOS SPUNE NU

Pentru a scăpa să nu fie bătut de muiere, bărbatul se ascunse sub pat. Dar muierea strigă la el:

— Leși afară! Repede!

— Nu, nu iese! răspunse bărbatul.

— Leși, am zis! se înfurie și mai mult muierea.

— Nu, răspunse hotărît bărbatul. Și nu mai repeta. Cînd un om serios spune nu, nu rămîne!

TOBA ȘI BOUL

Un om zise:

— În satul nostru există o tobă atît de mare, încît atunci cînd e bătută se aude pînă la o sută de li. (1 li = 500 metri — n.n.)

Un altul interveni:

— În satul nostru există un bou care cînd vrea să bea apă își întinde gîtul pînă la malul celălalt al fluviului. Primul om clătină din cap a neîncredere — și hotărî:

— Nu poate exista un bou atît de mare.

Al doilea om replică:

— Dacă nu ar exista un astfel de bou, de unde naiba ați mai lua voi atîta piele ca să acoperiți toba aia a oastră?

FABULĂ CU FURNICI

Lăsîndu-și oaspetele în salonaș, gazda se strecură în iucătărie să îmbuce, pe fugă, ceva.

— Ce salonaș frumos ai! strigă pe neașteptate musafirlul. Păcat că stîlpii sînt cam mîncăți de furnici.

— Furnici? ieși în grabă gazda din bucătărie. Unde sînt? întrebă îngrijorat.

— De unde să știu eu? răspunse calm musafirlul. Ele nu se lasă niciodată văzute, cînd mîncă.

Traducere din limba chineză de
XU WENDE și LIA-MARIA ANDREIȚĂ

Se lasă noaptea pe tînjală,

ORIZONTAL: 1) Compozitor român, autor al suitei de dansuri populare „Seara la izvor” (Jozsef) — „Seri la ...mării”, melodie de Sile Dinicu (nom.) 2) Mare om de cultură român, autor al elegiei „Îmnul de sară” (Gheorghe) — Fluviu de coastă în Italia 3) Orașel în Filipine — În volumul „Datoria”, include și poezia „Înserare” (Ion) 4) Unu la zaruri — „...de stea”, volumul lui Cristian Sirbu, în care întâlnim și poezia „Seară rustică” (pl. neart.) — Sau 5) Poet contemporan care include în volumul „Ochii florilor” și poeziile „Soră bună mie seara” și „Seară nesfîrșită, de omăt” (Petre) — Se sfîrșește seara — Autorul faimosului roman „Misterele Parisului”, ce conține în volumul al II-lea și capitolul „Cina” 6) „...de seară”, volum al prozatorului și dramaturgului sovietic Nikolai Evghenievici Virta (neart.) — Liric maramureșean, autor al poeziei „O șoaptă pentru seară” (Tiberiu) 7) Rege al Țării Galilor — Particulă a viitorului — Scriitor american, autor al poemului „Steaua serii” (Edgar Allan) 8) „Ultima seară de...”, poezie din creația lui Ștefan Iureș — Abia (reg.) 9) Mese de seară — „American Association of School Librarians” (abr.) — Încep lucrul! 10) Cal de mare — Poet mehedintean, autor al poeziei „Aseară”, din volumul „De dragoste” (Victor) — Împărat legendar al Chinei 11) Petrecere de seară — Veșnic tânărul interpret al melodiei „Astă seară nimeni să nu doarmă” (Gică) 12) Scriitor român contemporan, autor al volumului de povestiri „Mireasa vine cu seara” (Vasile) — Prozator american al cărui volum „Așteptind Autobuzul 5” se deschide cu povestirea „Pe înserat” (John Hoyer)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1									●			
2							●				●	
3				●								
4			●							●		
5		●				●			●			
6								●				
7				●			●				●	
8	●								●			
9					●					●		
10			●					●				●
11				●								
12						●						

VERTICAL: 1) Liric contemporan, autorul poeziilor „Baladă de seară” și „Pe urmă se făcuse seară...”, din volumul „Cîntece de viscol” (Horia) — În volumul „Poezii” (din 1970), include și poezia „Seară de toamnă” (Olga) 2) Poet ardelean, semnatarul versurilor „Seara își trimite fetele s-adune nori/ Și s-arunce-ntunecimea-n munți și vale” („Ninge”) — Pictorul rus, semnatar al pinzei „Seară de vară” (Isaak) 3) Poet bistrițean, autor al poeziei „Seri clujene” (Aurel) — Vagabond — Cald! 4) Tudor Constantin — Autor al versurilor din volumul „Serile cătunului” — Se umple seara de stele 5) Poetă sovietică, autoarea volumului „Seara” — Universal Postal Union (Abr.) 6) Trecătoare în NE Italiei — Regretată cîntăreață de muzică populară, interpreta de neegalat a cîntecului „Aseară vîntul bătea” (Maria) 7) „Cum... serii”, poezie de Anghel Dumbrăveanu (pl.) — Semnatarul volumului „Cîntarea cîntărilor mele” ce include și poezia „Clopote de seară” (Nicolae) 8) Diplomat și scriitor român, ale cărui note de călătorie, intitulate „Veneția”, conțin însemnări făcute în trei seri consecutive (Costache) — „...spre lumină”, volumul lui Cristian Sirbu, în care apare și poezia „Seară cu viscol în Bărăgan” (sing.) — Radu Petrescu 9) Curmături — Ulpiu Olinescu — Compoziție muzicală cu caracter liric 10) Oaie — Lumină de seară — Campioni 11) „Astă seară vom inventa o specie... de vis”, poezie de Emil Manu — Autorul versurilor melodiei lui Valențiu Grigorescu, „Cîntec de seară” (Mircea) 12) Poet ieșean, semnatar al volumului „Călătoria de seară” (Dan) — Diftoag

PUNETI LANTERNA PE
FAZA 'MICĂ, VĂ ROG!

Că nu dă zilei socoteală...

Dicționar: ESI, DAU, UEL, ABI, AASI, IAO, UPU, LIUS

NELSON MANDELA - simbolul rezistenței, speranței și viitorului Africii de Sud

„Prețuiesc propria-mi libertate, dar mai presus de toate o iubesc pe a voastră. Prea mulți au murit de cînd eu mă aflu în închisoare. Prea mulți au suferit pentru dorința lor de libertate. Le sînt dator văduvelor, orfanilor și părinților lor, care i-au plîns și i-au jelit. Nu numai eu am suferit în acești lungi, lungi ani iroșiți. Nici eu nu iubesc viața mai puțin decît voi, dar nu îmi pot vinde dreptul de a mă fi născut - și cu atît mai puțin acest drept al poporului meu - pentru a-mi recăpăta libertatea. Libertatea mea și a voastră sînt inseparabile. Mă voi întoarce!”

CÎTEVA DATE BIOGRAFICE

„M-am născut la 18 iulie 1918 în Umtata, Transkey Tatăl meu, căpetenia Henry, era poligam: a avut patru soții. Nici el nici mama nu urmaseră vreodată cursuri școlare. Tata a murit în 1930; după moartea sa, David Dalindyebo, noul șef de trib, a devenit tutorele meu”. Acestea sînt primele cuvinte dintr-o notiță autobiografică a lui Nelson Mandela. Ele fac aluzie la acea lume din care fiul căpeteniei tribului regal Tembus, aparținînd populației Xhasa, se simte trăgîndu-și rădăcinile spirituale.

„În esență, Nelson este un tradiționalist”, scria cîndva soția sa Winnie, care a crescut, ca și el, în cîmpiile largi ale Transkeyului, aflat în vecinătatea Oceanului Indian. „Dacă îl auzi filosofînd despre ce înseamnă să îi ascuți vorbind pe bătrîni așezați în jurul focului, dacă îl ascuți descriindu-i pe acei bătrîni înțelepți cu părul și bărbile albe pe care îi admiră atît, atunci realizezi că aceștia sînt oamenii care au trezit în Nelson mîndria și iubirea adîncă față de poporul său. Iubirea aceasta atît de puternică, de intangibilă este cea care caracterizează în esență personalitatea lui Nelson”.

Mandela însuși vorbește despre această perioadă: „Bătrînii ne povesteau despre războaiele purtate de strămoșii lor pentru apărarea țării și despre faptele de vitejie ale conducătorilor și războinicilor noștri din acele vremuri tulburi. Speram că printre posibilitățile pe care mi le-ar fi oferit eventual viața va exista și aceea de a servi cu modestele mele puteri adevărului poporului meu, luptei sale de eliberare națională și socială.

La 16 ani, conform legilor nescrise ale tribului devenisem bărbat și puteam face parte din „parlament”. Dar, alt fel decît pe vremea tatălui său, cînd membrul parlamentului din Transkey era în același timp și șeful sfatului marii căpetenii tribale, drepturile la decizii ale acestor organizații tradiționale deveniseră extrem de limitate. Colo-niștii, stăpîni atotputernici, nu lăsaseră populației africane mult mai mult decît posibilitatea de a decide în probleme legate de familie și de a judeca acte și atitudini criminale. Se pare că, în ciuda îngrădirilor, aceste tradiții au marcat înțelegerea de către Mandela a democrației reale, căci în 1962, în fața completului de judecată a declarat: „Structura și organizarea societății africane existente cîndva în această țară au influențat puternic evolu-

ția viziunii mele politice. Multe lucruri erau primitive și nesigure într-o astfel de societate și desigur ea nu s-ar fi ridicat la cerințele actualei epoci. Dar în această societate exista germenul democrației revoluționare”.

Acest germen însă nu poate încolți în oricine, dacă e să ne gîndim doar la prințul Mantazima, un văr al lui Nelson Mandela. Deși cei doi au crescut împreună și au primit aceeași educație, Mandela a devenit revoluționar, un luptător pentru libertate, iar vărul lui, un colaboraționist, un trădător, care, ani de zile, pentru un salariu mare-pri-mit de la rasiști, a fost șef exclusiv al oprîmării propriu-lui popor. Adesea, hegemonia lui Mantazima în bantustanul Transkey era asemuită dictaturii lui Duvalier în Haiti.

În 1938, sfatul familiei a hotărît să-l trimită pe Mandela, după ce acesta absolvise o școală misionară, la Universitatea Fort Hare din Alițe pentru a studia dreptul, acea universitate pe care au absolvit-o mulți din actualii conducători politici africani, printre care și Robert Mugabe. Acolo a luat Mandela, fiul mîndru al unei familii regale africane, primul contact direct cu autoritățile albe. Era membru al comitetului reprezentativ al studenților de la Fort Hare, iar cînd a fost limitat dreptul comitetului la exprimare liberă a opiniilor, Mandela și colegii săi au organizat o grevă a studenților. În timpul boicotării cursurilor s-au cunoscut, de altfel, Mandela și Oliver Tambo, actualul lider al A.N.C. Nelson Mandela a fost exclus din Universitate și s-a reîntors în localitatea sa natală, unde îl aștepta o surpriză. Verii și unchiilor lui i-au căutat între timp o soție, iar pregătirile de nuntă erau în plină desfășurare. Numai lui Nelson nu-i ceruse nimeni părerea...

PRIMUL CONTACT CU MAREA METROPOLĂ

După un timp, tânărul în vîrstă de 22 de ani și presupusul urmaș al căpeteniei luă drumul metropolei industriale, orașul auriului, Johannesburg. Primul deceniu la Johannesburg a fost pentru Mandela, sosit aici în 1940, o perioadă de mare cenzură. Orașul, cu milioanele de locuitori, mărginit de minele de aur, trebuie să fi fost un șoc pentru tânărul de douăzeci și doi de ani. Mai mult decît atît, în Johannesburg mizeria populației de culoare, privată de drepturi, ieșea și mai mult în evidență. Cartierele luxoase ale albilor și ghetourile suprapopulate ale negrilor constituiau contraste flagrante. În plus, Mandela, dat fiind noul său loc de muncă, respectiv, supraveghetor la poarta unui ghetou aparținînd lucrătorilor la minele Crown, a mai luat contact cu o altă țară a societății bazate pe discriminare rasială; bărbați cu paturi de ciment, 20 sau mai mulți bărbați într-o încăpere, închiși noapte de noapte în spațele gardurilor străbătute de curent electric.

La Johannesburg, Mandela se căsătorește cu Evelyn Ntoko, care în decurs de zece ani îi dăruiește trei copii. Familia trăia în „renumite cutii de chibrituri” din Soweto, acele locuințe minuscule care fac ghetoul să pară, privit de sus, un lagăr de concentrare. În vecinătate locuia și Walter Sisulu cu familia. Sisulu, viitorul secretar general al A.N.C., a fost și cel care a descoperit dorința lui Mandela de a deveni jurist și în consecință i-a găsit o slujbă la biroul unui avocat alb, impulsionîndu-l peste ani să își termine studiile. Tot lui Sisulu i se datorează și schimbarea viziunii tribale a fiului căpeteniei din Umtata.

PRIMELE CONTACTE CU CONGRESUL NAȚIONAL AFRICAN

În această perioadă a descoperit Mandela A.N.C.-ul, al cărui scop dintotdeauna a fost unitatea tuturor africanilor. În 1944 a intrat în Liga tineretului a susnumitei organizații, iar în 1947 era deja secretarul ei general. A doua jumătate a anilor '40 a însemnat și perioada de revoltă a tinerelor forțe conducătoare din A.N.C. împotriva celor „bătrîne”. Ultimii sperau încă să poată determina autoritățile albe de la Capul Bunei Speranțe prin apeluri scrise și rugăminți să renunțe la nedreptățile sociale. Cei tineri considerau aceste demersuri o iluzie, cu atît mai mult cu cît în 1948 Partidul Național rasist preluase puterea politică, iar ideologia apartheidului devenise oficial doctrină de stat. „Pînă în 1949, va spune Mandela mai tîrziu, A.N.C. folosisese doar metode constituționale în activitatea sa politică... Noi eram de părere că sosise vremea cînd congresul trebuia să vizeze forme mai radicale, militante de acțiune — greve, nesupunere, boicot, demonstrații de protest — pe lîngă metodele devenite tradiționale.”

Cel mai elocvent exemplu că noua strategie a presiunii maselor asupra autorităților își dovedise superioritatea îl constituie anul 1952. A.N.C. și-a elaborat așa-numita campanie de nesupunere și refuz. Aceasta înseamnă că „voluntari” urmau să încalce conștient legile rasiste. Campania a fost declanșată la 26 iunie, acel an, cu 33 de participanți, iar la finele anului ea cuprindea 8500 de oameni aparținînd tuturor raselor. Nelson Mandela a fost desemnat de Congres „marele voluntar”.

Devenit cunoscut pretutindeni ca unul dintre principalii organizatori, „marele voluntar” și-a atras în mod special minia autorităților. În noiembrie 1952 a fost adus în fața

instanței și condamnat la nouă luni închisoare. Acesta a fost începutul actelor de represiune pe care Mandela le va avea de suportat de-a lungul timpului. În anul 1950 rasiștii promulgaseră „Legea înăbușirii comunismului” și Mandela a înțeles că această măsură nu se îndrepta doar împotriva Partidului comunist, care fusese interzis, ci „avea ca scop atacarea și distrugerea tuturor organizațiilor politice care acuzau politica rasistă a regimului sud-african”.

Cîțiva ani mai tîrziu Mandela explică: „Decenii la rînd comuniștii au fost singura grupare politică din Africa de Sud care era dornică să îi privească pe africani ca pe ființe umane, ca pe egalii lor, să lupte alături de africani pentru drepturile lor politice și pentru locul acestora în societate.”

CINCI ZILE SAU CĂSNICIA LUI WINNIE MANDELA

„Într-o zi, brusc, Nelson a parcat automobilul la marginea unei străzi și mi-a spus: «Știi ceva, acolo lucrează o croitoreasă și ea o să-ți facă rochia de mireasă. Cîte domnișoare de onoare vrei să ai?»... Jur pe zeei Africii! Astfel mi-a spus Nelson că ne vom căsători”. Astăzi Winnie se amuză de această îndrăzneală și neobișnuită cerere în căsătorie. Dar atunci îi pierise graiul, recunoaște ea. De cunoscut s-au cunoscut în timpul marelui „Proces al înaltei trădări”, care a început în 1956. Mandela o rugase atunci pe activista cu probleme sociale în vîrstă de 22 de ani să strîngă bani pentru apărarea celor acuzați, iar Winnie s-a îndrăgostit de bărbatul chipeș și deja renumit, acuzat în acel proces.

Împreună cu alți 155 de conducători și reprezentanți ai mișcării împotriva apartheidului, Mandela fusese acuzat că vrea să răstoarne sistemul discriminatoriu și opresiv sud-african și să îl înlocuiască cu unul comunist. Motivul real al declanșării acuzației oficiale era „Carta libertății”. În 1955, în jur de 3000 de reprezentanți ai diferitelor grupări de opoziție, printre care și A.N.C., s-au adunat la un congres popular la Kliptown și au elaborat această carte, care este și astăzi programul politic fundamental al Congresului Național African. În ea participanții se angajau să lupte „pentru că Africa de Sud să aparțină tuturor celor care o locuiesc”.

„Congresul popular — spunea Mandela în 1956 — a fost cea mai «impresionantă declarație» pe care această țară a dat-o vreodată... pentru prima oară în istoria țării noastre s-au reunit toate forțele democratice, făcând abstracție de deosebirile de rasă, concepții, apartenență la partide sau religii diferite, au negat rasismul în toate formele lui, manifestându-și dezacordul cu politica de stat, și-au definit clar intențiile și scopurile și s-au unit pe baza unui program comun de acțiune. Această mișcare a Congresului popular trebuia înăbușită prin razii de amploare și arestări masive. Timp de patru ani și jumătate cât a durat procesul acuzații au fost alternativ eliberați pe cauziune sau închiși.

La 14 iunie 1958 Winnie și Nelson s-au căsătorit. „Atunci nici măcar nu știam când divorțase. Nu avusesem curajul să-l întreb”, mărturisește Winnie în cartea sa «O parte din sufletul meu s-a dus cu el». Pentru căsătorie, Nelson a trebuit să ceară instanței de judecată câteva zile de «concediu special». „Era dorința părinților mei să ne căsătorim acolo unde mă născusem. A primit de la autorități aprobarea de a merge acolo. Aceasta a fost singura perioadă în care ni s-a îngăduit cu adevărat să fim împreună. Aceste cinci zile ale nunții noastre... Când ne-am întors din Transkey, viața noastră a continuat la fel de nefiresc cum se scurse și înainte. În septembrie 1958 am fost arestată. Așteptam primul meu copil. Fiica mea face parte din acea categorie de sud-africani de culoare care au fost în închisoare încă înainte de a se naște”.

Și Nelson Mandela a mai fost arestat. De cum era eliberat, continua să pregătească la Pretoria, împreună cu un colectiv de juriști, apărarea în „procesul de înaltă trădare”.

Mandela însuși deschisese la Johannesburg, împreună cu Oliver Tambo, un birou de avocatură. Erau primii cetățeni de culoare din Africa de Sud cu un astfel de birou. Ruth Monepati, secretara lui Mandela din 1955 până în 1961, povestește: „Mandela și Tambo erau juriști geniali, iar biroul lor era plin, de dimineața până seara târziu, de oameni în căutarea dreptății. Sigur este că cei doi nu au cîștigat averi, pentru că de cele mai multe ori apărau africani simpli și nevoiași, alungați de pe pământurile lor și care aveau greutăți în obținerea unui permis de muncă sau locuire în oraș, fiind astfel amenințați cu deportarea forțată. Mulți nu-și puteau plăti avocații, iar cei doi considerau apărarea compatrioților de culoare o datorie sfântă”.

În 1961 s-au prăbușit definitiv toate acuzațiile din „procesul de înaltă trădare”; toți acuzații au fost eliberați, iar Mandela s-a întors pentru scurt timp la Soweto, la soția și cele două fiice ale sale — cea mai mică nu avea nici trei luni. A rugat-o pe Winnie să-i împacheteze câteva lucruri și a dispărut din nou.

„Aceasta a fost ultima oară când l-am văzut, în mod legal, pe soțul meu acasă, ca tată de familie”.

ACȚIUNI CONTRA POLITICII DE APARTHEID

„Prima stare explozivă a fost înregistrată în primele ore ale dimineții de 16 decembrie 1961” își amintește Hilda Bernstein, angajată, împreună cu soțul ei, în lupta de rezistență. Manifeste erau lipite pe ziduri, se putea citi: „Răbdarea poporului nu este nelimitată. În viața fiecărei națiuni vine momentul când rămâne doar alegerea între a se supune sau a lupta. Acest moment a venit pentru Africa de Sud”.

„Umkhonto we Sizwe”, „Lancea națiunii” fusese pentru prima oară aruncată, iar conducerea supremă a acestei organizații, care atunci nu aparținea oficial A.N.C.-ului, a fost preluată de Mandela. Clădiri ale guvernului au explodat în acel septembrie la Johannesburg, Port Elizabeth și Durban. Alte acte de sabotaj au urmat. „Acestea erau menite a fi semnale de alarmă, pentru a clarifica tuturor în ce situație catastrofală ne-a adus politica naționalistă. Speram ca regimul și adepții lui să devină raționali, înainte de a fi prea târziu, înainte de a se ajunge în stadiul îngrozitor al unui război civil”, a explicat mai târziu Mandela hotărîrea de a da lovitură unor instituții economice și administrative. În același timp însă se dăduse un ordin strict: membrii organizației „Lancea națiunii” nu aveau voie „în nici un caz să ucidă sau să rănească oameni în pregătirea sau desfășurarea operațiilor”. Și astăzi aripa înarmată a A.N.C. are același principiu de a cruța pe cît se poate civilii. La acest semnal, autoritățile, în loc să reacționeze cu înțelegere, au recurs la forță. De aceea s-a hotărît pregătirea grupării pentru un război de guerrillă. Mandela însuși a fost instruit, învățînd să folosească explozibile, arme și să tragă la țintă. În ianuarie 1962 a părăsit Africa de Sud pe cale ilegală pentru a participa la Addis Abeba la conferința panafricană și astfel a călătorit prin mai multe țări africane.

Arhiva sentimentală a „Scînteii tineretului”

Locul de întîlnire

Cu cîteva luni înainte plecării, albul Arthur Goldreich i-a oferit un nou adăpost la mica lui fermă în Rivonia. Pe drumuri ocolite erau aduse acolo din cînd în cînd soția Winnie și cele două fiice. „Puținele ore petrecute acolo erau, cumva, bucățele de viață de familie. Zeni, fiica cea mare, își închipuia locul acela ca pe casa ei, deoarece era singurul loc unde tatăl ei se jucase vreodată cu ea. Ani de zile a dus dorul acelei ferme”, scrie Winnie Mandela despre ferma din apropierea Johannesburgului.

În iulie 1962 soțul ei s-a întors în Africa de Sud. Ea însă l-a mai văzut o singură dată. „Conștiincios cum era în toate, a ținut să meargă în Natal pentru a informa personal pe membrii A.N.C. despre călătoria sa”, își amintește Hilda Bernstein. „Mandela însă a întîlnit mulți oameni, iar unii din ei nu s-au putut abține să declare că l-au văzut în carne și oase. Pește tot în țară existau informatori ai poliției, care nu aveau altă treabă decît să fie atenți la cel mai mic zvon. Astfel poliția a aflat că Mandela era în Natal și a organizat o blocadă a străzilor. Așteptarea a durat trei zile, după care polițiștii l-au arestat în timp ce voia să se întoarcă la Johannesburg”. Aceasta se întîmpla la 5 august 1962.

La scurt timp a fost adus în fața instanței. Hilda Bernstein se afla la Pretoria, printre cei aproximativ 350 de spectatori, care împotriva interdicției și-au făcut drum în sala de judecată. „Cînd a intrat Mandela în sală, toți cei prezenți s-au ridicat ca și cum ar fi intrat judecătorul în persoană, întîmpinîndu-l cu salutul A.N.C.-ului — pumnul ridicat — strigînd „Amandla!” — „Putere!”. Mandela i-a salutat pe cei prezenți, iar lui Winnie, îmbrăcată în portul tradițional regal al tribului Tembus, frumoasă ca o regină, i-a zîmbit.

Instanța l-a acuzat pe Mandela că a organizat greva generală din mai 1961 și că a părăsit ilegal țara. A fost condamnat la cinci ani închisoare. Justiția statului rasist era aproape sigură că el era unul din conducătorii „Lanței”, dar de demonstrat nu putuse demonstra. Nu încă.

Prezentare și adaptare de
GABRIELA ȘECARU

Nu mă pot abține, ori de cîte ori trec pe sub arcadele de marmură, să nu mă abat pe la „Scînteia tineretului”, locul în care am trăit aproape două decenii. Spun „am trăit”, pentru că aici mi-am găsit, de la primele începuturi profesionale, cei mai buni prieteni și tovarăși de muncă, cea mai ospitalieră atmosferă de lucru și, nu de puține ori, chiar acoperișul de noapte, în camera de serviciu sau în tipografie, cînd eram cap limpede și mai apoi supracontrol. Aici, în redacție, aveam locul de întîlnire, primeam sarcini, plecam pe teren, reveneam, redactam, corectam, așteptam confirmarea calității, rămîneam la o partidă de tenis de masă sau chibîțam pe lîngă șahiștii „de serviciu” (secretariatul tehnic). Duceam cu toții aceeași viață dinamică, antrenantă, agitată uneori, optimistă întotdeauna, plină de tot felul de evenimente și întîmplări, de bucurii și necazuri trăite și simțite deopotrivă ca într-o adevărată familie. Memoria le păstrează cu emoție și respectul pentru cei mai frumoși ani dintr-o viață de om și gazetar la un cotidian de invidiat.

Ce să scoți mai întîi din aceste „sertare” ale amintirii? Poate copleșitorul sentiment al participării la punerea în funcțiune a Hidrocentralei de pe Argeș, la străpunerile de galerii de pe Lotru, la bararea Dunării în zona Porților de Fier, la inaugurarea sau închiderea unor șantiere naționale ale tineretului ca cele de la Autostrada București-Pitești, Bazinul carbonifer al Olteniei, Termocentralele Rovinari și Turceni, la recordurile de minerit, la evenimente dramatice provocate de calamități naturale, la mari competiții artistice de masă sau poate palpitatele investigații legate de anchetele sociale sau freneticele „brigăzi” care ne mobilizau, pe toți, fără excepție, de la redactorul șef pînă la secția scrisori și corectură; poate chiar acele clipe de „respiro”, tot împreună, prilejuite de organizarea excursiilor, a întîlnirilor sportive prietenești cu redacții județene. Și cîte și mai cîte. Amintirile mele călătoresc și azi cu nostalgie pe drumurile de documentare, purtînd nume de oameni și locuri, care au contribuit esențial la pregătirea și experiența mea de viață.

DE UNDE MI SE TRAGE

Terminasem, practic, anul al V-lea de facultate, cînd apărea pe ecrane filmul „Gauđeamus igitur”, în jurul căruia se crease atunci o imensă campanie de presă. Am scris, la îndemnul lui Vartan Arachelian care avea „intrarea” făcută la „Scînteia tineretului”, o notă. De atunci m-am ținut aproape de „Papa” — așa îi spuneam, fiind

mai în vîrstă ca mine, publicînd cîte ceva, participînd la organizarea unor anchete și scriînd mai apoi articole la rubrica, cu larg ecou, „**Tinerete, educație, răspunderi**”. „Papa” m-a introdus la redactorul șef adjunct, Eugen Florescu, care m-a întrebat direct: „Știi să scrii?”. Luat direct, n-am înțeles la ce se referea, dar fiind filolog, n-am negat. Ce-o fi o fi! Am primit o delegație de colaborator, și lăsînd la o parte timiditatea, am început cu zel să scriu la **secția morală**!

Dar cum perioada de probă dura, mi se părea mie, cam de mult, eu fusesem între timp adoptat de colectiv (mi se spunea, și eram încîntat, „puștiule”) l-am „amenințat” pe redactorul șef adjunct că dacă nu-mi face angajarea ca titular, mă duc la Pitești, la ziarul local. Cuvîntul magic fusese rostit. În loc să-l supere atitudinea mea, l-am văzut luminîndu-se: „Pitești? Avem acolo un post liber de corespondent”. Argeșan fiind, am acceptat cu bucurie. Dar prietenii mei continuau să spună că angajarea mi se „trage”, de fapt, de la o excursie cu redacția în Delta Dunării. Erau pe vas, între alții, Fănuș Neagu, Ion Băieșu, tipi de umor și petrecere, care țineau rubrici de mare popularitate în paginile ziarului. Cu umorul și amabilitatea lor, m-au ajutat să devin simpatic și mi-au insuflat curajul să mă apropii mai mult de redactorul șef. Ceea ce am și făcut într-o dimineață, în zori, cînd acesta pescuia la prora. Am intrat în vorbă și l-am ajutat „cu zel” să-și descurce firele. „Ia-l dom'le, că-i băiat bun, nu vezi, priceput la toate, angajează-l!” spunea nea Fane. Aflat în preajmă, „bătrînul” Ranga, fotoreporter de mare clasă, a cărui dispariție o regretăm cu toții, a prins momentul și mai tîrziu avea să glumească pe seama încadrării mele: „Pustiule”, știi de unde ți se trage? De la pescuit”.

LECȚIA DE GAZETĂRIE

Dacă este adevărat că ziaristica se învață pe cont propriu, depinzînd de harul celui care o practică, nu e de neglijat rolul și rostul gazetărilor cu experiență. Lecția de gazetărie a acestora am simțit-o de multe ori. Mi-amintesc de nopțile de brigadă, cînd chinuiam cuvintele, căutînd sensul cel mai potrivit, admonestat de „moșu” (Jean Andreiță), pentru că nu-l nimeream, sau cînd eram întors de la lift de Nicolae Arsenie, secretarul responsabil de redacție, și „rugat” să găsesc un titlu potrivit, punîndu-mi în brațe un vraf de materiale. „Vezi tu, Bobiță, rafistolează-le și dă-le un titlu”. Dar nu voia un titlu ci... „Mai caută, asta e ideea”. Dar ideea era de mult scrisă de el, în capul articolului respectiv. Abia mai tîrziu, cînd redactam rubrica de informații și trebuia să dau multe titluri, am înțeles ce bun a fost acel antrenament. Acum îl iert, și-i mulțumesc! Îi mulțumesc și profesionistului de excepție, Ilie Purcaru, pe care-l admiram în timpul ședințelor de lucru cu redacția „Ramuri”, cînd trecea pe sub condei, într-o singură noapte, de la un cap la altul toată revista. M-a impresionat forța lui, în ciuda constituției fizice, de a interpreta și comenta faptele înlînite, umplînd cu ușurință paginile ziarului, în timp ce eu abia scoteam un reportaj de 3—4 file. Copleșit de personalitatea sa, mi-a fost jenă să recunosc că nu știam prea exact ce mi se cere atunci cînd m-a trimis în teren cu sarcini expres în cultura de masă. Am expediat în teren primul articol. Cînd am luat ziarul, l-am văzut pe prima pagină semnat cu

numele meu întreg. Dar articolul suferise mari modificări. Cu manuscrisul alături am confruntat textele. Nu mi-am revenit multă vreme. Dar următoarele articole au fost mai aproape de ceea ce trebuia. De atunci n-am mai purces la drum fără să știu exact ce se vrea de la mine. Și nici nu mi-a fost jenă să întreb de două ori. Deși lecția a fost atunci „prea dură”, mi-a prins bine. Asemenea „lecții” le rețin cu plăcere, chiar dacă erau susținute cu tăieturi apăsate și scris mărunt printre rînduri, însoțite de un „hm” și o mîngiere nervoasă de mustață, sau cu violență verbală și priviri încruntate, dîndu-mi dreptul să-i notez aici pe acești profesioniști ai condeiului cu numele lor care circula cu simpatie în cercurile de prieteni: „Conu Alecu”, „Ciinele”, „Nea Mitică” și altfel.

REPORTER DE VACANȚĂ

Pînă atunci nu prea se întîmplase să fie dislocat un om din redacție și trimis special într-o acțiune de durată. Am fost preferat ca reporter de vacanță pe litoral. Toată redacția mă invidia. Eu singur știam ce mă așteaptă. De aceea nici nu m-am repezit direct în mare... M-am apucat serios de lucru, scriînd și transmițînd zilnic, chiar de două ori, reportaje din cele mai diverse domenii, spre disparea fetelor de la „Rețea”. Vacanța mea fusese scurtă, două trei săptămîni. Nu eram bronzat, spre mirarea colegilor, dar materialele continuau să apară. Și au apărut, pînă în luna septembrie, cînd cineva a sesizat: „Cît îl mai ții pe litoral?”

— A fost o frumoasă ambiție gazetărească, de felul celor pe care știa să le aprindă mai tînărul redactor șef, și prieten apropiat de atunci, Nicolae Dan Frunțelată, căruia îi spuneam cu drag: „Feleul”.

DESPRINDEREA

Desprinderea s-a produs brusc, dureros. A venit printr-un apel telefonic, seara, de la secretara de serviciu a redactorului șef. Mi se amintea că am împlinit 40 de ani și „ne-am gîndit că s-a ivit un prilej favorabil. Treci dimineață și discută”. Am trecut. Și de atunci au mai trecut cinci ani în care eu port fără întrerupere carneașul de reporter care-mi roade buzunarele hainelor. Și nu mă pot abține, ori de cîte ori trec pe sub arcadele Casei Științei, să nu arunc o privire spre ferestrele etajului al III-lea. Parcă o aud și acum pe Angela, steno-dactilografa, care bătea la mașină mai repede decît dictam noi, anticipînd cuvintele, fiindcă „ne știa stilul fiecărui”: „Pe unde mai umbli nebunule?” Sau pe Ida, secretara care ne dădea formele de teren, azi pensionară: „Iar îți vine să-ți iei cîmpii?”... și alte chemări și voci prietenești dinspre secțiile Sport sau Foto, dinspre secretariatul tehnic, de la Documentare și secția Externă, de pretutindeni, din birourile unde și de unde se intră și se iese ca într-un stup ce adună mierea din cuvinte pentru a o oferi generos cititorilor.

Urc la etajul al III-lea și-mi caut acolo amintirile. Ele continuă să circule pe urmele mele de reporter neliniștit, gelos pe cei care scriu azi la „Știința tineretului”, sau plecați de aici, din această școală de gazetărie, luminînd cu talentul și experiența lor paginile altor publicații.

VASILE RĂVESCU

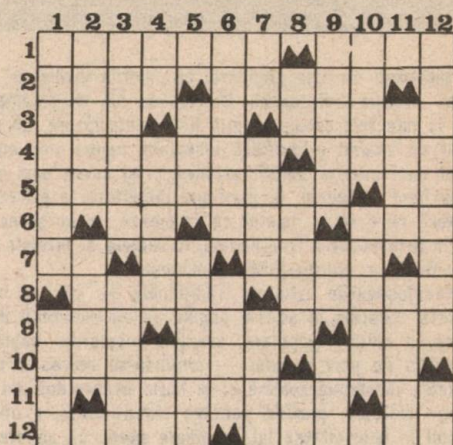
SUPLIMENTUL LITERAR - ARTISTIC AL „SCÂNTEII TINERETULUI“

cuprinde pagini diverse de creație originală, comentarii, eseuri, dialoguri cu personalități ale vieții culturale-artistice și, firește, relații despre ședințele și turneele cenaclului literar-artist „Confluente“!

Imagini de vis

ORIZONTAL: 1) Reprezentant de seamă al fovismului, semnatarul pinzei „Visul” (Henri) — Scriitor bistrițean, prezentând visele Dorei pe patul de spital, în povestirea „Sub poigghița subțire a somnului” (Valentin) 2) „...visurilor noastre”, cronică romantică, în șase tablouri, de Alexei Arbuzov (neart.) — „Vis despre...”, tablou al maghiarului Imre Amos 3) Fiord în Norvegia — Camă! — Scriitoare contemporană, autoarea cărții pentru copii „Poveștile visului” (Monica) 4) Spulberarea viselor (pl.) — „În... visul nu se mai întoarce”, poezie de Emil Manu, din volumul „Vesperalia” 5) Autorul melodiei „Azi noapte te-am visat” (Ion) — Catene! 6) Emilia Stănescu — Localitate în Camerun — Recipient 7) Aurel Popescu — Tudorel Zidaru — Poetă mexicană, semnatară volumului „Primul vis” (Juana Irés de la...) 8) Filmul lui Bryan Forbes, „Vis de glorie”, i-a permis acestei tinere actrițe o evoluție de excepție, alături de Christopher Plummer și Anthony Hopkins (Tatum) — Autorul poeziei „Abandonat visării”, din volumul „Hibernale” (Nicolae) 9) „...și visele; eseu asupra imaginației materiei”, lucrarea filozofului și criticului literar francez Gaston Bachelard — „Vis de...”, melodie de Mircea Romcescu — Exclamație de frig 10) Actor italian, rolul principal în filmul lui Renato Castellani, „Vis spulberat” (Leo) — „Un vis într-un vis” și „Tărîm de vis” sînt două poeme din creația acestui mare scriitor american 11) Scriitor român, autorul romanului „Privighetoarea de ziua”, al cărui capitol 20 prezintă „o săptămîină de lene, dragoste și visare” — Un cont deschis! 12) Lumea aceasta, nu cea de vis — Autoarea poeziei „Visul e aproape” (Magda)

VERTICAL: 1) Exponent de seamă al realismului psihologic italian, semnatarul nuvelei „Visul” (Alberto) — „Vis de...”, un frumos vals românesc, semnat de George Ochi-albi 2) Scriitor român contemporan, autorul romanului „Oamenii visează trandafiri” (Ion) — Autorul melodiei „Frumoasă-i visarea” (Temistocle) 3) Apreciat umorist, autorul lucrării „Carte de explicarea viselor” — Autorul prozei „Lupta viselor cu apa”, din volumul „Anatomia suferinței” (Mihail) 4) Împlinirea visului! — „Vis despre... fermecată”, volum de versuri de Istvan Olah (pl.) — Hîrtie adunată 5) Noroi — „Visînd cu...”, poezie de Anghel Dumbrăveanu 6) Eseiști și poet francez, autorul volumului de versuri „Visurile întinericului” (André) — Localitate peruană 7) Perioadă — Liric clujean, autorul poeziei „Visul” — Comună în U.R.S.S. 8) Curmătură — Re-

gizor francez din creația căruia face parte filmul „Julieta sau Cheia visurilor” (Marcel) — Campion 9) Poet simbolist, autorul volumului „Sub cupola de vis” (Ion M.) — În duet! — Tip de fibră textilă 10) Orășel în Suedia — Regizorul maghiar al filmului „Mefisto”, ce a semnat și pelicula „Vîrsta viselor” (Istvan) 11) Acesta — Actriță italiană, prezentă-n filmul „Visul spulberat” (Cosetta) 12) Prozator francez, semnatarul lucrării „Visare asupra naturii primitive a omului” (Etienne Pivert de) — Ciolan

ACEI MEȘTERI MINUNAȚI ȘI ARTA LOR NEMURITOARE

Întîlnirea cu arta populară, cu valorile civilizației noastre tradiționale rămîne întotdeauna un prilej de bucurie, de intensă vibrație sufletească. Un vas de lut, cu smalțul înrouat și îngemănarea lui de briie stelare, un ștergar ca zăpada, la capetele căruia palpită flori nemaivăzute, un chimir cusut cu mărgelile sau o formă de lemn în care încrustațiile par un alfabet primordial, înseamnă pentru noi, atunci cînd le privim sau le atingem cu instinctivă sfială, nu doar prilejul unei intense emoții estetice ci și sursa unui sentiment dintre cele mai puternice: acela al conexiunii la un filon spiritual străvechi, la matricea definitorie a existenței și dăinuirii noastre multimilenare. E un „izvor pururea reîntineritor” care nu a încetat să fascineze, în curgerea și evoluția lui, generațiile de creatori ale artei culte, care au găsit în arta noastră tradițională, în temele și formele ei, o nobilă sursă de inspirație, o cale de legătură cu fibra cea mai adîncă a spiritualității românești.

Meșteșugurile artistice tradiționale — căci la ele se referă cu precădere aceste însemnări ca și grupajul de „portrete” cuprins în aceste pagini — au constituit dintotdeauna o dimensiune fundamentală a civilizației satului românesc, a culturii populare, creațiile meșterilor noștri — unelte de muncă, ustensile casnice, piese textile de interior, piese de port popular — situîndu-se mereu la confluența utilului cu frumosul și încorporînd nu doar pricepere „tehnică”, meșteșugărească ci și harul creatorilor din lumea satului, vocația lor de a conferi acestor obiecte valențe artistice multiple, purtînd pecetea autenticității, a originalității, a rafinamentului și măiestriei creatoare. Privind fenomenul în istoricitatea lui, se poate spune că generațiile tinere de astăzi au posibilitatea să cunoască — prin intermediul muzeelor etnografice și de artă populară, al numeroaselor expoziții permanente — multe din creațiile reprezentative ale artei noastre vechi, a căror valoare consistă, pe lîngă expresivitatea lor artistică intrinsecă, în vechimea lor, în faptul că au fost realizate de generațiile de creatori populari înaintași, constituind pentru noi cei de azi o mărturie palpabilă a potențialului creator al satului românesc, a înaltelor culmi pe care au ajuns, printr-o milenară cizelare, meșteșugurile artistice. Concomitent cu posibilitatea cunoașterii vîrstelor succesive ale creației populare, noi cei de azi avem privilegiul să receptăm arta tradițională, meșteșugurile artistice și ca pe un fenomen viu, în continuă dezvoltare și prefacere calitativă, în strînsă conexiune cu valorile tradiției, grație activității creatorilor populari contemporani, care și-au asumat — prin prisma unei conștiințe patriotice și artistice de autentică vibrație — misiunea perpetuării acestor meșteșuguri, pe care le-au preluat de la înaintași, de la moșii și strămoșii lor, de la părinți, ducînd mai departe, pe firul tradiției — căreia îi adaugă expresivități noi, izvorit din pricepere și talent — această torță nestînsă a spiritualității românești, a vocației creatoare a poporului nostru.

Tînărul care vrea să știe mai multe despre străvechiul meșteșug al olăritului nu are deci la îndemînă doar vitrinele muzeelor și expozițiilor în care se află sintetizată o întreagă istorie a ceramicii autohtone — începînd cu cea geto-dacică — ci și lucrarea ei, deosebit de interesantă a meșterilor olari de azi, a marilor meșteri, care odată cu lutul și străvechea roată a olarului au preluat și duc mai departe acest frumos meșteșug, cu tehnicile și motivele lui decorative fundamentale, specifice fiecărui centru, fiecărei zone, cu convingerea că mina care modelează pasta și o împodobește cu superbe linii și culori nu rămîne și nu poate să rămînă o simplă „manufactură”, ci este un act de creație prin care meșterul de azi continuă o tradiție, realizează un act de restituire spirituală, făcînd să trăiască pentru noi un vechi meșteșug, o artă cu vechime de secole și milenii.

O componentă distinctivă a activității meșterilor populari amintiți anterior o constituie grija pentru formarea celei mai tinere generații de creatori, pentru transmiterea mai departe a acestor străvechi și frumoase meșteșuguri. Fiii și nepoții unor venerabili creatori de astăzi, rudele acestora — ilustrînd în primul rînd transmiterea din tată-n fiu a meșteșugurilor — ca și ucenicii lor, elevii unor clase speciale de inițiere în aceste tehnici, create din inițiativa centrelor de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă, a școlilor populare de artă — învață cu răbdare și pasiune, aspirînd să devină la rîndu-le meșteri renumiți, despre care să se vorbească cu admirație și ale căror creații să constituie o bucurie pe care ei înșiși să o transmită urmașilor, ca pe o torță nestînsă.

DRĂGUȘ, UN SAT NEPERECHE

Pentru mine drumul către Drăguș este întotdeauna o călătorie prin memorie. Am străbătut de multe ori, adolescent fiind, acest drum de la poalele munților, neasfaltat pe atunci, simțîndu-mă fascinat de imaginea culmilor colosale ale Făgărașilor, care coboară brusc spre întinderea

calmă a depresiunii. Mergeam acolo atras de o forță pe care nu mi-o puteam explica, de iradierea magnetică a unei frumuseți care părea să aibă aici, în acest sat neperече, o intensitate aparte. Îmi plăceau și îmi plac și azi acești drăgușeni, care purtau și mai poartă încă, în constelația satelor din jur o mîndrie care le luminează chipul și le dă un aer aparte, izvorit din conștiința faptului că

sînt purtătorii unor tradiții de excepție, pe care doresc să le păstreze cu sfințenie și să le perpetueze în dimensiunea lor profundă, originală, autentică. E o senzație care au încercat-o fără îndoială și cercetătorii școlii sociologice și etnografice bucureștene, al cărei spirit tutelar a fost marele profesor și cercetător al realității satului românesc, Dimitrie Gusti, atunci cînd în urmă cu mai bine de o jumătate de secol au optat pentru Drăguș ca zonă de investigație. Acel neuitat film „Drăguș — o zi din viața unui sat românesc”, pe care am avut privilegiul să-l văd în cadrul unei „Zile a Drăgușului”, la Muzeul Satului din Capitală, reprezintă nu numai un document cinematografic inestimabil, ci și o mărturie emoționantă despre forța și expresivitatea unor tradiții pe care generațiile de astăzi le păstrează cu grijă și venerație.

Una din ulițele pe care mie îmi place să mă plimb atunci cînd mă aflu în mijlocul prietenilor mei drăgușeni este cea pe care se află casa lui Dumitru Sofonea. Un pîrîu limpede curge pe una din laturile străzii, de la sud la nord, însoțind casele mari, cu acoperișuri de țiglă roșie. Casa meșterului cojocar se află cam la cinci minute de mers din centru, pe partea dreaptă; o clădire traicică, frumoasă, cu poartă înaltă, boltită, cu intrarea pietruită, cu lespezi de rîu, albite de trecerea carului pe sub arcada de zid, înaltă și albă.

Dialogul cu Dumitru Sofonea nu se înfiripă prea ușor. Meșterul e de-acum o celebritate, a călătorit mult, la tîrguri și expoziții din țară și din străinătate, a dat interviuri în presă, la radio și la televizor și se bucură de o popularitate care pare uneori că-l obosește. Șansa mea e că sînt „din zonă” — nu uit să-i spun asta — și interlocutorul meu devine dintr-o dată mai comunicativ, făcînd abstracție de faptul că sînt totuși reporter. Privesc jur-îm-

prejur, îl întreb, exclam, îl „descos”, în timp ce el coase cojoace și pieptare, povestind într-una despre arta lui și despre călătoriile care i-au adus atîția admiratori și atîta faimă. În jurul nostru, la umbră sînt piei de oaie puse la uscat sau la argăsit, bucăți de piele și de blană gata croite, pieptare multicolore în diferite faze de execuție, panglici de meșină decorative, gheme și papiote colorate, ace

La Drăguș, îmi povestește chiar meșterul de azi, tradiția cojocăritului este foarte veche. În memoria satului se păstrează și azi amintirea unor meșteri care au trăit la începutul secolului: Vasile Husea, Spiridon Fogoroș, Gheorghe Jurcovan, Solomon Jurcovan, Gheorghe Rogoza, Gheorghe Sofonea a lui Șchiopu Pandurului, aceștia avînd la rîndul lor ucenici, deveniți apoi meșteri cojocari de renume ca Gheorghe Gușeală, Vasile Tătaru, Nicolae Sofonea, Gheorghe Popa Codrea ș.a.

De la tatăl său Dumitru Sofonea a deprins cele mai ascunse taine ale cojocăritului, tehnici și motive decorative ce s-au cristalizat într-o practică de secole aici la Drăguș. Bătrînul Sofonea lucra cioareci, „recăle” (piese de îmbrăcăminte confecționate din aba), „cheptare înfundate” (fără despicături în față) pentru femei și bărbați, cojoace mari cu mîinci (unele dintre acestea cu lîna în afară — ciobănești), opinci, căciuli ș.a. Evoluția portului țărănesc din zonă a diminuat însemnătatea unor piese, aducînd în prim-plan altele precum „cheptăruțele crăpate” (adică pieptare despicate în față), „bondițele”, cojoacele trei sferturi ș.a. Indiferent însă de evoluția modei Dumitru Sofonea cel tînăr a rămas credincios tradiției drăgușene, pe care altoiește, cu ingeniozitate și har, cîmpuri ornamentale ce poartă o subtilă pecete proprie.

Partea cea mai spectaculoasă a realizării unui cojoc sau a unui pieptar rămîne, desigur, împodobirea lui. Mai întîi „se scriu florile”, cu ajutorul unei penițe sau chiar a unui capăt de mosor muiat în cerneală, pentru motivele de formă rotundă, cu ajutorul degetarului fiind marcați așa-numiții „ochi”. Prin alăturarea elementelor de bază rezultă ansambluri decorative mai mari, amplasate pe piept sau deasupra buzunarelor ca și de-a lungul unor fișii de meșină (numită local „pojiță”).

Brodatul direct pe piele sau pe „pojiță” reprezintă într-adevăr marea artă a lui Dumitru Sofonea din Drăguș. Se coase mai întîi tot ceea ce e cu negru, apoi cu maro, cu roșu, cu vînat, cu vișiniu, cu roz, cu verde. Sub privirile noastre uimite, pe cîmpul alb al pieptarului se nasc flori și motive geometrice de o frumusețe neasemuită, forme și culori vii, alcătuiind ansambluri de o armonie desăvîșită. Printre pleoapele întredeschise meșterul privește el însuși cu încîntare acest joc de linii și culori, în care se disting cîteva arii bine individualizate: „floarea cheptarului”, amplasată în partea din față a „cheptarului înfundat”, „floarea de la schinare”, aflată deasupra briului brodat de la marginea din spate, apoi „lipărul” (floarea de la guler), „țifra” (floarea dintre buzunare), trandafirul, „brăduleții”, „muștele”, „onurile”, „ochiul”, „crestele”.

Să reținem în finalul acestor însemnări un fapt cît se poate de semnificativ: toți cei cinci copii ai lui Dumitru Sofonea au învățat cojocăritul de la tatăl lor. Ion, băiatul cel mare, absolvent al Academiei de Studii Economice, Mărioara, fata cea mare, stabilită în Făgăraș, Livia, studentă la Facultatea de agricultură a Institutului Agronomic „Nicolae Bălcescu” din București, Lenuța, elevă a unui liceu din Sibiu și Dumitru fiul cel mic au moștenit acest meșteșug și-l duc mai departe, fiind la rîndu-le ajutoare părintelui lor sau ei înșiși autorii unor piese de cojocărit de mare frumusețe. Marele meșter de mîine va fi, se pare, Dumitru Sofonea cel mic, fotografiat aici alături de tatăl său, într-o simbolică alăturare care ne demonstrează că arta cheptarelor înflorate la Drăguș va dăinui și în următorul mileniu.

AMINTIRE DESPRE O NEDEIE

Alexandrina Mioc, din satul Ohaba-Forgaci, comuna Boidur, județul Timiș a învățat să țese de la bunica ei, Ana Călina. „Eram copilă, își amintește dînsa, și frumusețea costumului popular, bogăția lui multicoloră m-au atras, îndemnîndu-mă să învăț și eu lucrul cu acul”. Avea 7 ani cînd a încercat să facă prima floare pe pînza albă și își amintește că n-a fost deloc ușor. Bunica, dar și mama au avut multă răbdare și au învățat-o cum să coasă, cum să aleagă culorile, cum să îmbine motivele pentru a crea cîmpuri ornamentale care să respecte tradiția țesutului și a broderiei, specificul acestui meșteșug, așa cum s-a păstrat el în Ohaba-Forgaci și în întreaga zonă etnografică a Lugojului. Așa a ajuns Alexandrina Mioc, la numai 9 ani să cunoască taina cusăturilor pe „fire numărate”, a „tăieturilor” și a „ciurăturii”, fapt care i-a permis atunci, la acea vîrstă a copilăriei, să țese primul „spăcel” (ie) pentru „ruga” (nedeia) din acel an. Vestea că fata de numai nouă ani și-a țesut și și-a brodat singură ia s-a răspindit repede în sat, astfel că multe fete și chiar tinere femei veneau s-o vadă cum lucrează, încercînd să „fure” ceva din tainele acestui străvechi meșteșug.

În anii care au trecut de la acea primă ie, rămasă ca un reper sentimental în biografia sa artistică — pentru că Alexandrina Mioc este o artistă în toată puterea cuvîntului — creatoarea din Ohaba-Forgaci a parcurs, cu talent, efort și rafinate căutări tehnice și plastice, un drum ascendent către desăvîșirea artistică. Ea realizează azi, cu deplina conștiință a priceperii și talentului său, piese superbe de port popular bărbătesc și femeiesc: „spăcele” (ii), poale, oprege, catrințe, brie, concuiri, cămăși, obiele precum și numeroase țesături decorative menite să împodobească interiorul locuinței țărănești.

Priceperea și talentul acestei pasionate creatoare în domeniul țesăturilor și broderiei sînt preluate de nepoata sa, Doina Petruți, o tînră profesoară din comuna Sinerșig, județul Timiș. Născută la 27 aprilie 1958, Doina a urmărit cu vie curiozitate, încă din copilărie, arta mătusei sale, care a învățat-o cu răbdare cum se țese pînza, cum se numără firele, cum se aleg culorile, cum se brodează. Încet-încet străvechii meșteșug s-a transmis de la mătusea la nepoată, care a reușit, nu după multă vreme, să croiască, să coasă și să împodobească singură piese de port bărbătesc și femeiesc, cojoace, țesături de uz casnic și obiecte cu rol decorativ pentru interiorul tradițional. Studiind vechi piese de port popular, transcriindu-și elementele decorative specifice zonei Lugojului — Doina Petruți este absolventă a Facultății de filologie din Timișoara, specializarea română-franceză — ea a reușit să reconstituie pînă în cele mai mici detalii un interior de casă țărănească din zona Sinerșigului, majoritatea pieselor fiind țesute și decorate de ea, concomitent cu organizarea unei expoziții de creație ce cuprinde piesele realizate de elevi, pe care îi inițiază în tainele artei textilelor, în cadrul unui „cerc gospodăresc” pe care îl conduce în cadrul școlii. Se prefigurează, deci un nou schimb de ștafetă în spațiul tradiției, al prețuirii valorilor artei noastre populare.

UNDE ESTE LUT ESTE ȘI UN OLAR

Despre meșterul olar Ionică Stepan din Biniș, județul Caraș-Severin a auzit multă lume. Biografia sa (artistică) a stîrnit interesul cercetătorilor, care i-au consacrat multe pagini în lucrările lor, numele său fiind pronunțat cu prețuire atunci cînd e vorba de meșteșugurile artistice tradiționale și protagoniștii lor. Prezent în ultimul deceniu la numeroase țirguri și expoziții, deținătorul multor premii și diplome care certifică forța talentului său, autenticitatea creației lui în domeniul ceramicii populare, meșterul din

Biniș a reprezentat cu cinste arta tradițională românească și peste hotare, cu prilejul unor demonstrații care au stîrnit admirația publicului căci Ionică Stepan este, între altele, un „maestru al focului”, cuptoarele sale, cu două guri de foc — respectînd modelul medieval — permițînd un superb „joc” cu flăcările, în urma căruia vasele sale dobîndesc frumuseți greu de egalat în spațiul breslei. Meșteșugul l-a moștenit — după cum mi-a mărturisit în cadrul unui dialog care a durat mai multe ore — de la tatăl său, iar acesta de la tatăl lui, care la rîndu-i l-a învățat de la părintele său, tot așa pe parcursul a șapte generații, pe care meșterul de azi a reușit să le identifice, făcîndu-și arborele genealogic. Cîndva, îmi spune acest om, acum în vîrstă de șase decenii, dar încă tînr prin puterea minții și ascuțimea minții, toți locuitorii Binișului se ocupau cu olăritul. Faptul este explicabil prin aceea că localitatea este așezată într-o zonă de dealuri, unde argila și nisipul, ca materii prime, sau combustibilul se găseau și se găsesc și azi cu relativă ușurință. Ionică Stepan își amintește și astăzi cum pleca, copil fiind, împreună cu tatăl său, prin satele cărășene sau timișene să vîndă ulcioare, căni, farfurii, chiupuri și figurine de lut, olăritul, în ultimă instanță, mijlocul principal de subzistență al locuitorilor din Biniș, căruia i se alătura, firește, agricultura.

„Unde este o rîpă este și un olar” obișnuiește să spună meșterul Ionică Stepan, citînd dintr-un autor pe care acum cînd scriu aceste rînduri nu mi-l amintesc. Cînd spune asta mi-l și închipui pe artist, însoțit de nepotul său Leonid lucrînd în buza dealului de la marginea satului, de unde extrag lutul — se sapă gropi adînci de 8—10 metri. De aici argila este depozitată în grădina casei, într-o groapă special destinată acestui scop, numită „lutiță”. Gerurile de peste iarnă, ploile, arșița fîrîmîtează „gliile” (calupurile), uniformizîndu-le și făcîndu-le apte pentru prelucrare. Cînd încep să lucreze cei doi olari din familia Stepan își pregătesc din timp materialul. Lutul, amestecat cu nisip este călcat cu picioarele și ce ciudat e atunci, îmi spune meșterul cel tînr, liceanul, pămîntul e moale și răcoros și parcă îți mîngîie tălpile.

PODOABE PENTRU SUFLET ȘI PENTRU MIRESE

Pentru Mircea Lac, creator popular binecunoscut în întreg județul Hunedoara și nu numai aici, pentru că realizările sale și ale elevilor săi au stîrnit interesul specialiștilor din întreaga țară, lemnul are posibilități de expresie nelimitate. Această limbă nepieritoare și foarte veche a

crestăturii, a sculpturii în lemn reprezintă o moștenire pe care profesorul Mircea Lac, îndrumătorul cercului de sculptură în lemn de la Casa Pionierilor și Șoimilor Patriei din Deva, a dobîndit-o în acel sat din Apuseni în care s-a născut, Almașu Mare, județul Alba, ca semn viu al unei îndeletniciri și al unei arte arhaice, pe care moșii au transmis-o din generație în generație și căreia i-au conferit forță și strălucire, așezînd-o emblematic în fruntea meșteșugurilor pe care le-au practicat și le practică și astăzi, cu un talent și o autenticitate creatoare demne de toată admirația. Ca dascăl la Deva, mai întîi la Liceul pedagogic, apoi la Casa Pionierilor și Șoimilor Patriei din orașul reședință de județ, meșterul nostru — pentru că este într-adevăr un meșter în sensul cel mai adînc și mai emoționant al cuvîntului — a considerat că una din cele dinții datorii ale sale este transmiterea acestei arte cu rădăcini multimilenare, în care s-au întruchipat atît de strălucit sensibilitatea creatoare a înaintașilor.

Lecțiile de prelucrare artistică a lemnului (cărora li se adaugă prelegerile și demonstrațiile practice de realizare a podoabelor din metal, tehnică străveche și ea, specifică zonei pădurenilor) sînt nu numai o superbă demonstrație de stăpînire desăvîrșită a meșteșugului ci și o probă de vibrant patriotism, prin legătura intimă dintre mesajul pe care artistul îl propune și istoria dăinuirii noastre neînterupte. Vorbîndu-le copiilor despre tradiția acestui meșteșug el îi învață, încă de la început, un adevărat alfabet al ornamenticii, arătîndu-le ce valoare pot avea în ansamblul ornamental o incizie, o crestătură, o sculptură. Și prezentarea și folosirea uneltelor reprezintă pentru ucenicii meșterului — copii din Deva și din întreg județul — o etapă a transmiterii acestei arte, „Zgîrîciul”, „horjul” (compas) dăltița, dalta, toporul, fierăstrăul, cuțitoaia, rîndeaua, cuptorul (pentru podoabele de metal realizate în tehnică străveche) reprezintă elementele unui vocabular, ale unei gramatici artistice care, odată deprinse, le permit micilor meșteri să se încumete în realizarea unor piese de certă valoare expresivă.

PRINTRE UIMITOARE FLORI DE MĂTASE

Marioara Chiru s-a născut la 4 octombrie 1949 în satul Rachelu, comuna Luncavița, județul Tulcea. Face parte, cu alte cuvinte, din generația tînră de meșteri populari, mai exact dintre aceia care și-au propus să revitalizeze tradițiile deosebite de vii odinioară, ale țesutului și broderiei, cărora ea le-a conferit, prin talent și efort creator, prin

obstinația cu care valorifică tezaurul deosebit de bogat al acestei zone nord-dobrogene, o strălucire aparte. Încercînd să parcurgem, în sinteză, biografia sa artistică, trebuie să pornim de la faptul că Marioara Chiru s-a născut și a crescut într-o familie în care prețuirea pentru valorile tradiției dobîndește aspecte concrete. Bunica și mama ei au fost niște țesătoare recunoscute, prețuite nu doar în comunitatea satului Rachelu ci și într-o arie mai întinsă, bunica sa Maria Istrate fiind autoarea unor țesături brodate, de borangic, de o neasemuită frumusețe.

O realizare de vîrf a creației Marioarei Chiru o reprezintă piesele de borangic, în special ștergarele, cu „alesături peste fire” sau „ajurate cu păpuși” (șabac), avînd ca motive decorative „bucșetele”, „sacșiile” (ghivece cu flori), „ajutorul cel mare”, „cocoșei”, „păunii”, „căluții”. Borangicul este o țesătură realizată în casă de tînăra maestră, care își crește singură viermii de mătase, hrînindu-i cu frunza duzilor aflați în preajma casei și tot ea își prepară firele, pe care le sortează în funcție de grosime și calitate. Din cele mai fine, categoria I-a le spune ea, se țes maramele și ștergarele de nuntă, lungi de trei-patru metri, împodobite tot prin tehnica „șabacului” (broderie în ajur) sau prin linii de arniciuri. Din firele de borangic de categoria a II-a se realizează o altă categorie de ștergare de nuntă — „pentru mesenii de rînd” — și, de asemenea, cămăși și cearceafuri.

Caracterul artistic al activității pe care o desfășoară pasionată creatoare din județul Tulcea este confirmat și de faptul că ea reușește, prin țesăturile și broderiile pe care le realizează, să transpună în materialul textil o veritabilă sinteză a creației populare tradiționale din zonă. Studînd piesele vechi de nord-dobrogean, păstrate în muzee și expoziții, în casele locuitorilor, ca mărturii ale talentului generațiilor înaintașe, Marioara Chiru se află conștient în postura unui cercetător al creației noastre populare. Multe din vechile piese ale costumului popular tulcean au fost reconstituite cu mîgală de Marioara Chiru, tehnica și ornamentica acestora fiind însușită și de alte tînere femei din satele vecine și din întreg județul ca și de o viitoare generație de creatoare, astăzi eleve, cărora maestra din Rachelu le-a „predat” arta țesutului și a broderiei. Nepoata sa (de soră), Lenuța, în vîrstă de 14 ani, a învățat de la mătușa ei multe din subtilitățile artei textile tradiționale, cărora încearcă să le confere, în contextul tradiției, o notă personală. Foarte perceptivă la sfaturile Marioarei Chiru, Lenuța cunoaște toate tipurile de broderie, își calculează cu mare excitație necesarul de fire, știe să pregătească firele pentru țesut, urzindu-le pe

gard, știe să țesă în două și patru ițe”, să rostuiască „despărțimintele” etc. Meșteșugul Marioarei Chiru va trăi deci prin nepoata ei, acum în vîrstă de numai 14 ani, așa cum vor dăinui și frumoasele țesături și broderii de borangic, bumbac, în și lînă, mereu renăscute prin creația viitoarelor generații.

RĂȘINARI. O CRONICĂ PE STICLĂ

Pictorul Vasile Frunzete din Rășinari Sibului, străveche vatră de spiritualitate și istorie românească, se mîndrește cu faptul că arta sa se situează, potrivit aprecierii specialiștilor, în prelungirea unei tradiții care au avut reprezentanți de marcă în satele din Țara Făgărașului și cele ale Mărginimii Sibiului — pictura pe sticlă și pe lemn — ilustrată cu atîta har de un Matei Țîmforea, să zicem. Rășinariul însuși, de unde își trage seva poezia marelui Goga, este un spațiu al interferențelor spirituale, creația populară fiind ilustrată de-a lungul anilor prin reprezentanți de frunte, al căror renume a depășit hotarele localității. În ceea ce-l privește pe Vasile Frunzete, artist popular a cărui creație are o dimensiune aparte — neputînd fi încadrat în categoria „pictorilor naivi” — trebuie spus că el se trage la rîndu-i dintr-o familie de meșteri cu renume, cojocarii Ioan și Ana Omotă, în picturile sale pe sticlă și pe lemn fiind recognoscibile parcă, alături de liniile și cromatica vechii picturi pe sticlă, și ceva din armonia ornamentală a cojoacelor de Rășinari. Din această juxtapunere creatoare rezultă poate și caracterul insolit al

picturii lui Vasile Frunzete, care realizează prin ansamblul creației sale o cronică în imagini a satului românesc de ieri și de azi, o sinteză a vieții sale individuale și colective. „Casele din Rășinari”, „Ulița cu case colorate”, „La fîntînă”, „Coboară turmele”, „Cu toba prin sat”, „Țăitul lemnului acasă”, „Caru cu juni”, „Secerătorii”, „Căsătoria” sînt titlurile unor tablouri ce fixează scene din viața cotidiană a satului, dar și elemente ale tradiției, perpetuate cu respect și deosebită grijă de generațiile de astăzi. Pictura sa nu-și refuză nici proiecția mitologică, lucrări purtînd titlul „Masă părinților”, „Pasărea măiastră”, „Meșterul Manole”, „Pomul vieții”, „Călărețul fără cap”, „Omorîturul de balauri”, „Marele zburător”, „Zmeii”, „Pasărea de foc”.

Narînd pictural viața satului său, Vasile Frunzete a reușit, prin talent și perseverență autodidactă, să realizeze un adevărat salt în raport cu pictura pe sticlă tradițională. Imaginile sale sînt compuse din cîmpuri monocrome; el

conturează mai întâi cu linii negre puternice, apoi umple aceste suprafețe, egale ca ton, cu culori pure. Pictura sa nu are relief, nu are lumini și umbre ci se constituie, așa cum spuneam, din cîmpuri de culoare intensă, egală și uniformă, senzația de profunzime fiind realizată nu din perspectiva liniilor și a volumelor ci din culoare, din contrast. Aparent simplă, tehnica sa este realmente de mare efect, prin prospețimea culorilor, prin jocul formelor, prin armonia ansamblului, care te duce, firește, cu gîndul la pictura vechilor icoane pe sticlă dar și la unele simboluri ale picturii contemporane.

E o plăcere să-l urmărești pe Vasile Frunzete cum pictează, născînd prin transparența sticlei imagini de o memorabilă expresivitate. E interesant, de asemenea, să vezi cu cîtă măiestrie își pregătește lemnul, suprafața de lucru, preparînd-o cu o pastă formată din gips, cîlți și clei. Printre pleoapele sale întredeschise lumina face întoarsă către cîmpul picturii, după ce a străbătut straturile memoriei afective, și în fața sa se nasc, pentru a mărturisi viitorului, scene din viața Rășinarilor, din Satele Mărginimii Sibiului, mărturisind sensibilitatea unui artist adevărat, a cărui vocație este pe deplin confirmată de numeroasele expoziții organizate în țară și peste hotare, de premiile și distincțiile care îi încununează creația.

COCOȘUL DE HUREZ

Un mesaj artistic plin de forță și sensibilitate vine spre noi din spațiul cu recunoscute tradiții al Horezului, comuna vilceană în care meșteșugul olăritului s-a aflat și se află la mare cinste. Generație după generație, prin meșteri talentați și prin familiile lor, au conferit acestei îndeletniciri însemnele artei, înscriind în istoria creației populare un reper distinctiv, cu atribute pregnante, sintetic reprezentate de sintagma „ceramică de Horezu”. Că această străveche artă e vie și azi o dovedesc numeroasele familii de olari „active”, ca și tradiționala manifestare „Cocoșul de Hurez”, în spațiul căreia își dau întâlnire meșteri olari din întreaga țară, veniți parcă să sublinieze prin prezența lor ideea că Horezul este unul din centrele cele mai prestigioase ale acestor arte, în multitudinea formelor ei de expresie.

Soții Gheorghe și Maria Iorga, din satul Olari, comuna Horezu formează un „tandem” artistic care s-a impus tot mai mult în ultimii ani, în competiția benefică ce se desfășoară între meșterii zonei. Îi definește pe soții Iorga tineri încă, frumusețea formelor și a motivelor decorative și, mai ales, acuratețea incredibilă în realizarea fiecărui detaliu, a fiecărui centimetru pătrat de vas. Cînd privești o farfurie sau o ceașcă ieșită din atelierul acestei familii — să amintim că și fiul și fiica lor au moștenit pasiunea și priceperea modelării lutului — poți fi sigur că obiectul, sub toate aspectele lui, are ceva din perfecțiunea unei forme sculpturale îndelung șlefuite, începînd cu linia și sfîrșind cu frumusețea decorației, realizate printr-o „diviziune a muncii”, mamei și fiicei fiindu-le rezervate mai ales operațiile de decorare a vaselor.

Creația soților Iorga se înscrie, prin datele ei esențiale, în linia tradiției care a consacrat comuna Horezu și în special satul Olari ca a puternic centru al olăritului. E vorba mai întâi de ceramica „de uz”, nesmălțuită, cu o decorație mai sobră, dar foarte expresivă — un simplu registru ornamental, de culoare roșie. Ceramica bogat ornamentată, pe care soții Iorga o realizează de asemenea, are și ea rădăcini foarte vechi și este legată de tradiția comemorării strămoșilor, prilej cu care erau folosite aceste vase frumos împodobite. Decorarea acestor piese ceramice se realizează cu ajutorul „gaiței”, un soi de pensulă, cu doar cîteva fire tari de păr. Culoarea este picurată pe suprafața vasului dintr-un corn; de olar; roata se învîrte iar „gaița” execută mișcări de zig-zag, de „jurăvire” a culorii, rezultînd un briu vibrat, un motiv căruia meșterii locali îi spun „spic de grîu”. Cîmpurile ornamentale includ și alte motive: „bobocii”, „miezurile de floare”, meandrele și celebrul „cocoș de Hurez”, devenit aproape o „marcă” a ceramicii realizate de renumiții meșteri de aici. Vasele au, aproape fără excepție, un fond maroniu sau „angobat” (culoarea albă rezultată din cufundarea în pasta lăptoasă de caolin), pe care se aplică elementele de decor, de culoare cărămizie, verde sau alte nuanțe ale acestora.

CIVILIZAȚIA LEMNULUI

„Lemnul are tainele lui, trebuie să ai răbdare să le descoperi” spune meșterul Pavel Caba din Nereju-Vrancea, unul dintre creatorii populari pentru care lemnul, într-adevăr, pare să nu mai aibă secrete. L-am văzut lucrînd, cu ocazia uneia din numeroasele întâlniri purtînd genericul „Zilele creației populare” pe care le organizează Muzeul Satului și de Artă populară din Capitală, și am fost pe drept cuvînt fascinat de acel simț special cu care știe să identifice în bucata de lemn forma ascunsă, unică parcă, ce urmează să se nască, să prindă contur, ca și acel sunet misterios care sălășluiește în adîncurile fiecărei fibre, pentru că înainte de toate meșterul Pavel Caba este un neîntrecut făuritor de instrumente muzicale. În imaginea alăturată, realizată cu prilejul amintitei manifestări, pot fi văzute, pe masa sa de lucru, cîteva din fluierele care-i poartă semnătura. O semnătură de artist, pentru că tot ceea ce realizează Pavel Caba poartă pecetea vocației sale creatoare, a înaltului profesionalism, de unde și valoarea de unicat a acestor piese. Nu e vorba, cum spuneam, numai de fluier, ci de o întreagă gamă de instrumente muzicale (cavale, ocarine, ș.a.), ce se disting prin acuratețea și frumusețea execuției, prin calitatea sunetului pe care îl emit, fiind, în consecință mult solicitate de interpreții cîntecului popular din zonă și din întreaga țară. Prezentarea creatorului popular Pavel Caba nu ar fi însă completă dacă nu am spune că el stăpînește întregul „repertoriu” al lemnului. Cofițele, șiștarele, tiparele și „păpușarele” de caș, „veselarele”, „blidarele”, casele întregi construite de el sînt doar cîteva din elementele de uz gospodăresc pe care le realizează cu deosebită pricepere și cu un simț artistic înăscut.

Meșteșugul l-a deprins de la tatăl său, Ion Caba, și de la Ion Pavel din Neguleștii Vrancei. De fapt aici, la Nereju, civilizația lemnului, arta prelucrării lui are vechi tradiții, încît pentru copilul Pavel Caba lemnul făcea parte

din aerul și lumina casei părintești, din viața localității natale. A preluat, deci, cu o curiozitate mereu vie dar și cu talent nativ, tot ceea ce înaintașii săi i-au transmis, punînd parcă de la sine un plus de har, de imaginație. Fluierele, de pildă, le face ca nimeni altul. Sînt suple, cu suprafața perfect lustruită, au cel mai adesea încrustații, cîmpuri ornamentale de un desăvîrșit bun gust și sună frumos, împrumutînd parcă ceva din vocea ascunsă a arborelui. Le face din lemn de prun, frasin, paltin și, arbori, din tisă, pe care o găsește mai greu, fiind o esență mai puțin reprezentată în pădurile zonei. Mi-a povestit o dată cum face fluierul din lemn de prun. Trunchiul se taie în bucăți cu fierăstrăul, apoi se despică în 6—10 bucăți, care se cioplesc cu barda (se „fățuiesc”), pînă se ajunge la o secțiune pătrată, în care se poate înscrie viitoarea circumferință a fluierului.

Prins într-o menghină, pe teighea, lemnul e găurit cu un „sfredel”, de forma frunzei de păr, spune meșterul, spre a sugera cît mai bine alura părții de lucru a acestui burghiu specializat. Apoi această bucată pătrată e subțiată cu securea și cu o rindea mică, după care i se dă forma rotundă, cu ajutorul unui „rașpel”. Capetele, neprelucrate pînă în această fază, sînt rotunjite separate, după care se taie „vrana” și se confecționează dopul, elemente esențiale în obținerea timbrului dorit. Găurile se fac cu o „custură” cu trei tășuri, după care sînt finisate cu smirghel. Urmează operația de finisare generală, după care fluierul este uns cu ulei și lăsat să se usuce.

SUNET DE CORN

Unul din aspectele cele mai semnificative ale activității meșterilor populari contemporani îl constituie grija pentru a transmite arta lor generațiilor care îi urmează. Demersul lor mi se pare cît se poate de firesc și își găsesc explicația în iubirea lor sinceră pentru meșteșugul pe care l-au îmbrățișat și l-au slujit cu credință, cu pasiune, în dorința vie ca învățătura lor, dobîndită în urma unei activități îndelungate, să nu se piardă. Este și aceasta dovada unei autentice conștiințe artistice, a convingerii lor că moștenirea spirituală a viitorului trebuie să încorporeze și aceste meșteșuguri, pe nedrept uitate în unele locuri. Fotografia alăturată este o convingătoare pledoarie în sensul celor spuse anterior. Bărbatul în vîrstă, cîntînd la „tilincă”, este renumitul creator popular Mihai Lacatiș, din Cîmpulung Moldovenesc, iar tînarul de alături, care dă semn din corn, este Nicolae Chișciuc, ginerele meșterului, căruia aceasta din urmă s-a străduit să-i transmită secretele artei sale, preluate la rîndu-i de la înaintașii săi.

O convorbire cu cei doi creatori de instrumente muzicale — fluier, „trîmbițe” (buciume), tilinci, cornuri — are o savoare deosebită, prin unda de poezie care o traversează, subtil. „Ca să faci un instrument bun, îmi spune meșterul Lacatiș, trebuie să știi cum să cauți lemnul de rezonanță. Cel mai bine poți s-o faci iarna, cînd e liniște și lemnul „doarme”. Îl lovești cu muchia toporului și-l ascuți cum vibrează, cum cîntă, numai atunci poți fi convins că e bun. De obicei trebuie să ascuți mulți copaci pînă să dai peste cel pe care îl cauți. Străbați în lung și-n lat pădurea de molid, lovești și ascuți pînă cînd deodată apare el, cel căutat, purtînd în fibrele lui o muzică aparte.” E vorba, aproape fără excepție, de un arbore care

a răsărit mai tirziu decât cei din jur, crescînd mai „dezmiardat”, la adăpost de vînturi, lîngă izvoare, unde vin sălbăticiunile și calcă iarba, astfel că atunci cînd era „puiantru” copacul a putut să crească drept, în lumină.

„Ca să faci o trîmbiță, continuă meșterul cel tînăr, Nicolae Chișciuc, trebuie să cunoști o serie de reguli. Copacul trebuie să fie bătrîn, în jur de 150 de ani, și gros ca să-l nu-l poată cuprinde un bărbat cu brațele. Se taie, cum spuneam, iarna — avînd firește toate aprobările necesare — cînd arborele n-are sevă și e aproape înghețat. Apoi se crapă în lobde mari și e adus acasă, unde se ține la uscat circa doi ani, în dosul casei sau în grajd, rezemat în picioare, fiind întors pe o parte și pe alta, pentru a se usca foarte bine. Trîmbița (buciumul) se realizează în mai multe etape. Dintr-o bucată de lemn lungă de circa 3,5 m se „hălcește” cu toporul și se netezește cu „cuțitoaia” pînă se obține forma exterioară a instrumentului. Apoi se despică în două, cu „cuțitul de draniță”, pentru a se putea executa canalul interior, „jghebuirea”, cu ajutorul „scoabei” și al teslei (în partea mai groasă, numită „bute”). Su-prapuse din nou, cele două părți sînt strînse, fără să „răsufle”, cu o spirală de coajă de mesteacăn, preparată și ea într-un mod special. Aceasta se recoltează de regulă „în verde”, la sfîrșitul lunii mai sau începutul lunii iunie, desprinzîndu-se de pe tulpina mesteacănului în fișii spirale late de circa două degete și se lasă să se usuce, ani în șir, cu partea dinspre interior deasupra. Înainte de folosire se umezește cu apă caldă, se desface și se lasă așa în apă 2—3 ore. Se înfășoară pe „trîmbiță” de la bute la vîrf, avînd grijă ca tubul astfel creat să nu „răsufle”, pentru că altfel calitatea sunetului lasă de dorit. Capătul spiralei se lipește apoi cu rășină sau clei, pentru a nu se desface, apoi i se pune (trîmbiței) muștiucul, din lemn de paltin, alun sau soc, acesta puțînd fi schimbat la nevoie, pînă se obține sunetul dorit.”

MIRCEA FLOREIN ȘANDRU

Fapt divers pe mapamond

● Un papagal furat a reușit să se întoarcă la prima lui stăpînă pentru că la momentul oportun a recunoscut cîinele casei. Fosta protectoare a papagalului din localitatea Niort (Franța), însoțită de cîinele ei, a luat parte la o vînzare de animale din orașul apropiat, La Rochelle, prilej cu care papagalul bine dresat și-a recunoscut prietenul patrupe și a început să strige: „Acesta este Black, acesta este Black”.

● Din diferite cauze, în lume se înregistrează testul de multe nașteri premature. Numai în R.F.Germania se nasc anual înainte de termen 40.000 de copii, de cele mai multe ori subponderali, ei urmînd să-și petreacă primele săptămîni (uneori chiar luni) de viață în incubator. Ei sînt astfel izolați total de mediu, de părinți sau de personalul însărcinat cu îngrijirea lor.

O nouă generație de incubatoare urmează să facă posibil ca această microlume protectoare să devină mai tîndră, atît pentru adulți, cît și pentru părinți.

La o simplă apăsare pe buton, incubatorul poate fi înclinat, ridicat sau coborît, astfel încît părinții sau asistentele se pot dedica timp mai îndelungat copilului, șezînd.

● Sisteme de recunoaștere și senzori aproape umani au făcut posibil ca noii roboți ai Centrului tehnic din Berlin să fie capabili să monteze parbrize la automobile. Roboților li s-a atribuit calitatea de „inteligenți” pentru că ei reușesc să descopere defectele de fabricație și să le corecteze singuri. În afară de aceasta sînt extrem de adaptabili; nu trebuie reprogramați pentru o operație diferită, iar din acest motiv li se prevede un viitor strălucit. Se preconizează ca din 1991 acești roboți să lucreze în laboratoarele spațiale, pregătînd construcția de uzine pe orbită.

● Despre francezul René Tranoni se spune că este omul care vorbește cel mai repede. La începutul lunii februarie a recitat clar 555 de cuvinte dintr-o dramă de Molière, depășind astfel cu 3 cuvinte fostul record al unui american, ba mai mult, și-a adjudecat și recordul celor 100 de cuvinte (alese de subiect) pe care le-a rostit în exact 9 secunde.

● După 29 de zile și 30.000 km străbătuți pe calea aerului, o pisică slabă și jigărită, cu numele Felix, a aterizat pe aeroportul londonez Heathrow, destinația ei inițială fiind California.

Drumul de întoarcere la stăpînul ei american l-a străbătut Felix „legal” torcînd într-un fotoliu comod al avionului companiei britanice cu destinația California.

„DE LA «BE-BOP», LA... CASA ALBĂ!”

Amintirile lui Dizzy Gillespie
din lumea jazz-ului

Personaj faimos, pe numele său întreg John Birks Gillespie, el a reinventat, pur și simplu, jazz-ul! Formidabil trompetist, a inovat fără încetare și a influențat mai multe generații de „jazz-man”-i din lumea întreagă.

Născut în 1917, în Carolina de sud, pe coasta Atlanticului, a studiat mai întâi trombonul și armonia la „Laurinburg — Institute”, debutând în orchestra lui Frankie Fairfax. A cântat apoi cu Teddy Hill, cu care a făcut și un turneu în Europa, ca trompetist. După stabilirea la New-York, începe să colaboreze cu mari nume ale jazz-ului: Ella Fitzgerald, Earl Hines, Duke Ellington. La sfârșitul războiului, alcătuiește un cvintet cu care va semna contracte în California. Din această formație va face parte și Charlie Parker, marele său prieten și controversatul saxofonist, cu destin tragic. După dizolvarea grupului, „Dizzy” face mai multe turnee în Europa, cu o orchestră al cărei lead-er va fi. La Paris, în 1952 și 1953, repurtează mari succese. „Be-bop”-ul, noul curent lansat de el, în jazz, îl va purta pe culmile gloriei, confe-

rindu-i o imensă popularitate. Cu începere din 1957 va participa la toate marile festivaluri de jazz din America, sau Europa: Newport, Antibes, Wright, și va edita un număr uriaș de discuri.

Deși influențat, inițial, de muzica lui Roy Eldridge, Dizzy Gillespie reușește să creeze un stil trompetistic cu totul modern. Împreună cu saxofonistul Charlie Parker — acesta din urmă, o adevărată legendă în lumea jazz-ului! —, inițiază celebra revoluție stilistică „be-bop”, încă de la începutul anilor '40. Deformându-și trompeta și folosind, uneori, surdina, Dizzy s-a remarcat întotdeauna printr-un „atac” precis, percutant, o sonoritate clară și o excepțională virtuozitate, cu întorsături bruște ale frazei muzicale, ce se desfășoară, frecvent, în registrul acut. A putut fi ascultat, de două ori, și la București: în noiembrie, 1971, cu formația „The Giants of Jazz” și în 1974, cu prilejul turneului „Newport în Europe”, când s-a dovedit a fi și un „show-man” excelent, dispunând de o inepuizabilă vervă orală și mult haz.

Aceeași vervă poate fi descoperită și în amintirile sale (atât de sugestiv intitulate „To be or not to bop!”), publicate pe la mijlocul anilor '70. Dizzy povestește, cu o seriozitate simulată, într-un stil specific american, despre „avatarurile gloriei” sale, despre prietenii și colaboratorii săi — uneori citindu-i chiar pe aceștia, pe pagini întregi —, despre mărirea și decăderea lui Charlie Parker, despre turnee, contracte, despre ambițiile sale, ca și despre problemele pe care i le-a creat discriminarea rasială.

Uriașa sa popularitate l-a făcut, în cele din urmă, să candideze până și pentru postul de Președinte la Casa Albă...! Sînt copioase paginile în care dezvăluie cum și-ar fi alcătuit o echipă guvernamentală, cu Duke Ellington — ministru, secretar de stat, sau Ray Charles — director al bibliotecii Congresului, ș.a.m.d. Imaginea atât de contradictorie a unei Americi spectaculoase, dar cu flagrante, de-a dreptul scandaloase, inegalități răzbate printre rindurile așternute de Dizzy pe hirtie.

„TO BE OR NOT TO BOP!”

Contribuția mea a fost, în același timp, ritmică (de inspirație afro-cubaneză!) și armonică. Le explicam pianistilor cum să plaseze acordurile în raport cu soliștii, pentru a le oferi acompaniamentul ideal. De exemplu, în loc să cânt cu conștiințiozitate fiecare notă dintr-o partitură foarte încărcată, eu le eliminam pe cele pe care le consideram „în plus”, trișând însă, pentru a lăsa impresia că ele există și se aud...!

Așa se explică faptul că, cei care au vrut să noteze

acordurile mele, au transcris note pe care eu nu le cîntam niciodată... Notele mele erau, de fapt, doar „subînțelese”. Această, hai să-i spunem, „iluzie acustică”, era de fapt noua formă de frazare muzicală și era exact ceea ce deosebea muzica noastră de cea a înaintașilor (...)

Cînd Charlie Parker a sosit la New York, în 1942, noul stil se născuse deja, dar el i-a adus o dimensiune în plus. Mai văzusem saxofoniști cîntînd cu o viteză uimitoare, dar nici unul ca el. Și apoi, ideile lui, intrările, „swing”-ul lui! Eu, care fusesem întotdeauna înnebunit după pian, am renunțat la el, ca și la trompetă, în favoarea sax-ului pen-

tru a demonstra, la „Jardbird”, felul în care ideile noastre se puteau include în noul stil; concertul a fost epocal. **Charlie Parker** avea o frazare foarte personală, bazată, în special, pe accentuarea tonală și pe spiritul „bluesy”; ceilalți interpretau mai egal, mai uniform. Contribuția lui **Charlie Parker** la curentul nostru muzical se situează, mai ales, la nivelul interpretării temelor, a inflexiunilor și a liniilor melodice. Captivante, unele dintre ele... Profunde! Melodii la fel de frumoase și de emoționante aproape, ca muzica lui **Beethoven**. Poate exagerez, dar așa ni se părea nouă, cel puțin...

TURNÉE DE JAZZ ÎN ANII SEGREGAȚIONISMULUI RASIAL

Întorcându-mă în timp, îmi amintesc că, spre sfârșitul lui 1941, mi s-a ivit ocazia să plec în turneu, în Canada și în „Midwest” cu o orchestră albă, cea a lui **Charlie Barnet**. În vremea aceea, discriminarea rasială se simțea mai puțin în mediul oamenilor de jazz. Era, totuși, ceva, din moment ce nu prea existau orchestre albe de renume, care să angajeze permanent cîntăreți negri! Excepție făcea orchestra lui **Benny Goodman**. Orice scuza părea convenabilă pentru a justifica această nedreptate: incidentele pe care le-ar putea provoca orchestrele mixte (Albi/Negri) față de anumiți clienți, sau patroni de restaurante, rasiști; complicațiile ce s-ar fi putut ivi într-o orchestră albă, din cauza elementelor de culoare, în locuri publice ca hoteluri, toalete, baruri, care aplicau legi segregacioniste. Dar părerea mea este că motivul principal era acela că majoritatea orchestrelor albe acceptau fără să protesteze această situație, pentru a se apăra de concurența periculoasă a cîntăreților negri. Faptul că am acceptat locul oferit de **Charlie Barnet**, era, într-un fel, o formă de a lupta împotriva discriminării rasiale.

Charlie Barnet era cunoscut pentru ideile sale liberale.

O angajase deja cîntăreață pe **Lena Horne**. Mai târziu i-a luat pe basistul **Oscar Pettiford** și trombonistul **Trummy Young**. Dar pe vremea angajării mele eram singurul negru! Odată cîntam într-un mare hotel din Indianapolis, oraș renumit pentru rasism. Negrii nu aveau nici măcar dreptul să-și cumpere un bilet pentru spectacol.

Într-o zi, la hotel m-a oprit un portar și m-a întrebat unde merg.

- În cabina artiștilor.
- De ce?
- Fac parte din orchestră.
- Pe naiba!

A trebuit să intervină cineva din orchestră ca să mă lase să trec și să ajung la repetiție!

O altă întâmplare amuzantă — la Detroit era un trompetist alb care, văzîndu-mă că țin trompeta cu gura în jos, în timp ce-mi citeam partitura, mi-a zis:

— Trebuie să ridici trompeta. Gura trebuie să treacă peste pupitrul ca să iasă sunetul bine. Ține trompeta în sus!

— Bine. Am să-ncerc.

Și, ori de cîte ori uitam, ridica mîinile ca să-mi reamintească. După două săptămîni am învățat să țin trompeta corect.

LA HOLLYWOOD, PREGĂTIRI DE CONCERT

Membrii orchestrei fuseseră aleși cu grijă. Îl angajasem și pe **Charlie Parker**, pentru că era, fără îndoială, un geniu, fratele meu siamez, „jumătatea” mea muzicală. **Milt Jackson** era un tânăr vibrafonist care putea să „urce”, ajungînd foarte repede la stilul nostru, cu o interpretare percutantă, plină de inventivitate ritmică și debordînd de inspirație. De departe cel mai bun elev al meu, **Ray Brown** interpreta texte de bas modern cele mai solide cu o tehnică suplă, perfect aplicată. S-a făcut observația că angajasem doi albi: pianistul **Al Haig** și bateristul **Stan Levey**, ceea ce părea ciudat în vremea segregăției. Lumea părea să uite că era vorba de doi interpreți excelenți, pasionați ai noului stil. S-au lansat zvonuri că **Charlie Parker** nu era deloc încîntat să lucreze cu mine. Total inexact! **Yard**, impresarul, era fericit să nu aibă responsabilitatea acestei angajări, pentru că nu era sigur că o poate respecta. Luasem, de altfel, șase cîntăreți în California, în loc de cinci, prevăzuți în contract, știînd că nu pot cînta cu certitudine pe sprijinul lui **Yard**. **Charlie Parker** era un mare muzician, atît de mare încît i se întîmpla uneori să hoinărească peste măsură și să ajungă foarte târziu pe scenă. În astfel de situații, patronul îmi spunea: „Contractul indică cinci cîntăreți, dar nu văd decît patru pe scenă. Trebuie să reducem plată.” L-am mai angajat și pe **Milt Jackson**, ca să fim siguri că vom fi mereu cinci. Cîteodată, **Charlie Parker** lipsea toată dimineața, iar patronul întreba: „Unde e **Charlie Parker**?” Eu răspundeam: „Numele lui nu figurează în contract. Tot ce îmi ceri dimineața este să am cinci oameni pe scenă, și îi am.” Pînă la urmă era de acord, iar mai târziu venea și **Charlie**. (...)

În sfîrșit, aveam grupul meu! — „Cvintetul lui **Dizzie Gillespie**” —, în care **Charlie Parker** era un membru eminent. Eu onoram facturile și luam hotărîrile!

Am fost prea bun prieten cu **Charlie Parker** ca să-l pot vorbi de rău acum. De aceea îi las pe alții să evoce, aici, despărțirea noastră.

Stan Levey (percuție): Singurul lucru care-l enerva teribil pe „**Diz**” era să ne vadă ajungînd cu întîrziere la repe-

tiție. El este un profesionist adevărat, care nu suportă acest gen de atitudine. Incorectitudinea era de neconceput pentru el! **Charlie** nu venea niciodată înainte de 11,15, și începeam cu întârziere. **Parker** trecea printr-o perioadă foarte proastă. Era deja bolnav și complet dezorientat. Dar „**Diz**” știa aceasta când înființase grupul.

Charlie era un „iresponsabil” pe care trebuia să-l ții legat ca să fii sigur de prezența lui. Talentul însă, geniul lui, compensau din plin lipsurile. **Dizzy** adoptase față de el atitudinea unui părinte care are în grijă un mic geniu, un copil minune, pe care trebuie să-l supraveghezi, ca pe orice copil. Nu trebuia să-i dai toți banii deodată, pentru că ar fi cheltuit totul și nu s-ar mai fi întors în grup.

Dar **Charlie** avea caracter și o personalitate foarte puternică. Știa ce vrea! Relațiile dintre cei doi erau destul de încordate pentru că **Dizzy**, ca un adevărat profesionist, hotărâ, spre exemplu: „Începem la 9,30!” Dar **Charlie** nu începea niciodată la o asemenea oră. Era foarte dezordonat. Această atitudine a frînat prietenia lor, pentru că **Dizzy** nu o putea accepta. Avea ambiție, voia să reușească cu orice preț, să devină o vedetă.

Cînd termenul angajamentului nostru în California se apropia de sfîrșit, **Parker** ajunsese o umbră. Era o ruină, un om complet distrus.

Walter Gilbert Fuller (aranjor): După întoarcerea la New-York, **Charlie Parker** a fost reprimat în orchestra care avea acum un angajament într-o sală din „**Bronx**”. Dar a fost ultima lui apariție împreună cu noi. Era dărîmat și a stat în colțul lui pînă cînd i-a venit rîndul pentru solo.

Și-a luat sax-ul, l-a dus la gură și a bolborosit: „bleo, bleo, bleo...” Iar „**Diz**”, în fața unei săli arhipline, a strigat: „Dați-l afară pe nenorocitul ăsta!” Nu voia ca orchestra lui să apară ca o șleahtă de drogați.

CELE CINCI ACUZAȚII FATIDICE...

În 1946 au început să circule, și chiar să apară în presă povești destul de „sordide” despre grupurile „**be-bop**”. **Acuzația nr. 1: „Be-bop”-erii** purtau haine excentrice și ochelari negri, seara... Urmăriți moda anilor '40, în filmele vechi, care rulează uneori, tîrziu, la televiziune: haine lungi, aproape pînă la genunchi, și pantalonii largi! De fapt, mă îmbrăcam ca toată lumea, ca orice personaj al vremii. Mai tîrziu, în plină epocă „**be-bop**”, am devenit un fel de „**dandy**”, cu pantalonii strînși pe gleznă, dar cu nimic mai extravagant decît „**jeans**”-ii peticiți de astăzi.

Pentru scenă aveam costume cu revere foarte late și centuri — cadou de la un croitor din Chicago! — dar pe care nu le purtam în oraș. Mai tîrziu ne-am hotărît să purtăm haine ușoare, de cașmir ruginiu, dar fără revere. Am lansat chiar o modă! Lumea s-a luat după noi, ajungînd la concluzia că e ridicol să mai plătești în plus pentru revere late... În 1943, revista „**Esquire**”, cea mai influentă pentru moda masculină, a calificat ținuta noastră drept elegantă, deși îndrăzneată, și a publicat o poză de-a noastră.

În amintirea Franței poate, pentru care aveam o slăbiciune, am adoptat, la un moment dat, bereta. Era practică, pentru că la nevoie o puteai băga și în buzunar. Înainte, îmi pierdusem o mulțime de pălării! Ca orice „**dandy**” al vremii, îmi plăcea să port pălărie, dar cele pe care le tot pierdeam costau 9 dolari bucata. În timpul unor înregistrări, neavînd surdină la trompetă, am înlocuit-o cu bereta, și, cum eram inițiatorul unui curent, tinerii mi-au urmat imediat exemplul!

Acuzația nr. 2: „Be-bop”-erii purtau barbă, de fapt „barbișon”, sau alte soiuri de „prelungiri păroase”...

La început mă radeam sub buza inferioară, dar aveam senzația de arsură și de înțepături. Cînd începea să crească părul din nou, mi se irita pielea exact în locul în care venea în contact cu trompeta. Așa că mi-am lăsat „bărbuța”, unul dintre atributele mele cele mai caracteristice. De fapt, acest smoc de păr — care nu displace, de altfel, doamnelor... — este foarte folositor pentru a face mai blind contactul cu trompeta, și m-am gîndit că mă va ajuta să-mi îmbunătățesc stilul.

Acuzația nr. 3: „Be-bop”-erii foloseau un jargon ciudat sau încercau să vorbească la fel ca negrii...

Această acuzație e, întrucîtva, îndreptățită. Foloseam cuvinte din „**Dig latin**”, limbajul codificat, ca „**ofay**” pentru a vorbi despre un alb. „**Pig latin**” este un soi de limbaj codificat care s-a dezvoltat în rîndurile populației de culoare și care permitea adulților să comunice fără să poată fi înțeleși de copii și de neinițiați. De altfel, negrii aduseseră din Africa un număr mare de cuvinte care au intrat în vorbirea curentă, ca de exemplu „**yum-yum**” (ce bun — ce bun!), etc...

Jargonul „**Be-bop**” se crease foarte simplu. Cineva lansa cîte un cuvînt care suna bine, altul îl repeta, apoi altul — și tot așa. Fără să ne dăm seama, fusesem inițiatorii unui limbaj ermetic, pe care, ca să-l descifrezi, trebuie să fii avizat. Ziua în care „**Vulturul va zbura**” (vulturul american, bineînțeles!) era ziua în care erau plătiți

cîntăreții!... Un „**brici**” era curentul venit pe vreo fereastră deschisă și care era tăios ca o lamă. Un oarecare număr de cuvinte, pe cît de pitorești, pe atît de colorate, s-au strecurat în limba engleză, dar nu cred că am fost autorul nici unuia dintre ele, cu excepția lui „**Be-bop**”. Era modul obișnuit de a ne exprima, al nostru, al negrilor, iar cei ce voiau să comunice cu noi trebuiau să țină seamă de el!

Acuzația nr. 4: „Be-bop”-erii aveau, zice-se, atitudini „antipatriotice” față de segregatie, și față de „**Felul american de viață**” („**The American Way of Life**”). E adevărat că noi n-am vrut niciodată să rămînem închiși într-un context pur american, pentru că eram creatorii unei arte cu rădăcini universale. Refuzam, de asemenea, rasismul, sărăcia, exploatarea anumitor clase și nu eram dispuși să ducem o existență monotonă, pentru a supraviețui. Dar aceste sentimente nu aveau nimic „antipatriotic”. Dacă America refuza să-și aplice Constituția și să se respecte ca oameni, noi nu mai aveam nimic de împărțit cu sistemul lor și cu „**Felul american de viață**”. Și s-a ajuns pînă acolo încît să se considere că cine iubea muzica noastră era „antiamerican”!...

Acuzația nr. 5: „Be-bop”-erii aveau preferință pentru alte religii, decît cea creștină. Nu e decît parțial adevărat! Majoritatea cîntăreților și compozitorilor negri, inclusiv cei din perioada „**bop**”, au avut primul contact cu muzica datorită bisericii. Și au fost supuși acestei influențe toată viața. Dar, din motive mai degrabă sociale decît religioase, un mare număr de cîntăreți de jazz au trecut la islamism, începînd cu anii '40. „Ascultă, dacă te faci musulman, devii alb!” — se spunea. „Capetei un alt nume și gata, nu mai ești negrul!”. Mulți au început să se convertească pentru că părea mai avantajos să nu mai fii negru în vremea segregatiei. Chiar și eu am fost tentat, dar mi-am zis apoi că majoritatea celor din generația mea încearcă să se transforme în orice, numai să nu rămînă „negri” și e păcat. Nu aveau conștiința identității rasei lor și încercau să se lepede de ceea ce li se părea a fi o țară. Și cînd toți aceștia au aflat că, de exemplu, **Idris Suleiman**, care tocmai trecuse la islamism, putea să intre în restaurantele rezervate albilor și să cumpere sendvișuri pentru ceilalți, pentru că nu mai era „negru” — cu toată culoarea lui de horn nescuturat! — au început să se convertească unul după altul...

(...) Muzicienii începuseră să-și înscrie, la rubrica „rasă”, din buletinul de identitate, litera „**W**” (**White** = alb). **Kenny Clarke** mi-a arătat buletinul lui zicînd: „la te uită, negrule, eu nu mai sînt negru, sînt alb!”. Purta acum numele arab „**Liaqat Ali Sallam**”. Un altul a intrat într-un restaurant unde negrii nu erau primiți. A declarat că se numește „**Mustafa Dalil**” și a fost lăsat să intre, iar patronul l-a primit politicos chiar!

Cînd m-am dus să-mi fac și eu buletinul de identitate, n-am permis poliției să înscrie nimic la rubrica „rasă”. Cînd polițistul a vrut să completeze, l-am întebat:

— Ce punei acolo, „**C**” („**coloured**” = „de culoare”)?

— Păi, ce să pun, sînteți negru, nu?!!

— Eu, negru? Nu...

— Atunci ce sînteți, alb?

— Nu sînt nici alb. Nu treceți nimic în rubrică și dați-mi buletinul așa. Și așa a făcut. Nu voiam nici **W**(**white**) nici **C**(**coloured**).

Un ultim atac împotriva noastră a fost comis cînd presa a început să afirme, sus și tare, că „**be-bop**”-erii erau un

pericol pentru muzica populară, pentru „**blues**”-uri și pentru vechiul jazz „**Dixieland**”. Ceea ce nu era adevărat!

Cearta dintre „**bop**”-eri și „zaharisiți” (care nu cîntau și ascultau decît „**New Orleans**”), a fost iscată de vechea școală, care ataca fără încetare muzica noastră, ponegrind-o. Spuneau peste tot: „Asta nu e muzică!”

Chiar și **Louis Armstrong** ne-a criticat; nu pe mine, personal, în orice caz niciodată felul meu de a cînta la trompetă. A spus lucruri neplăcute despre cei care încercau să mă imite, dar niciodată vreun cuvînt care să pună la îndoială calitățile mele de trompetist, sau cunoașterea instrumentului. Despre „**be-bop**” spunea, însă: „Vai, vai, ce „putreziciune”. Nici măcar melodie...” Dar **Louis** nu putea să înțeleagă muzica noastră, nu avea formația culturală necesară ca să poată sesiza structura temelor noastre și întreg sistemul nostru armonic.

Eu, în schimb, l-am criticat pe **Louis** pentru latura lui de „**Negru cumsecade, de pe plantație**”, care nouă nu ne prea plăcea. Ori de cîte ori eram întebat ce părere aveam despre imaginea lui în public, cu batista lui mare și cu zîmbetul generos, adresat rasismului alb, am răspuns că nu eram de acord. Nu voiam ca alții să-și închipuie că eram gata să accept, din partea lor, ceea ce acceptase **Louis Armstrong**! În fond, aveam și eu felul meu propriu de a le cînta „**Coliba unchiului Tom**”. Fiecare generație de negri a trebuit să-și găsească stilul ei propriu de a o face, pentru a se putea adapta unei situații, fundamental nedrepte. Amintiți-vă comicii negri de demult, cu replici de genul: „Am înțeles, dom’le patron...”, cu care cei de astăzi nu mai sînt de acord, ceea ce nu-i împiedică să facă glume de alt gen, despre nedreptățile pe care le-au suferit. Abia mai tîrziu am înțeles că interpretasem greșit zîmbetul blajin al lui **Louis**. Exprima, în fond, refuzul total al funiei, al frustrărilor rasiale, care ar fi putut să-l lipsească de veselia lui, imprimîndu-i-se pe chip. Aparținînd unei alte generații, îl judecasem greșit!

DE LA „BE-BOP”, LA... CASA ALBĂ!

În 1964 — ce credeți?! — mă hotărâsc să particip la alegerile prezidențiale, cu scopul cel mai nobil din lume: apărarea cauzei negrilor de a-și exercita drepturile! Adversari îmi erau, atunci, **Barry Goldwater** și **Lyndon Johnson**. Toată lumea a crezut că înnebunisem, dar popularitatea mea a crescut enorm.

Jon Hendricks ne-a dat tonul, în cântecul nostru de luptă, pentru care compusese cuvintele, pe melodia „**Salt Peanuts**”:

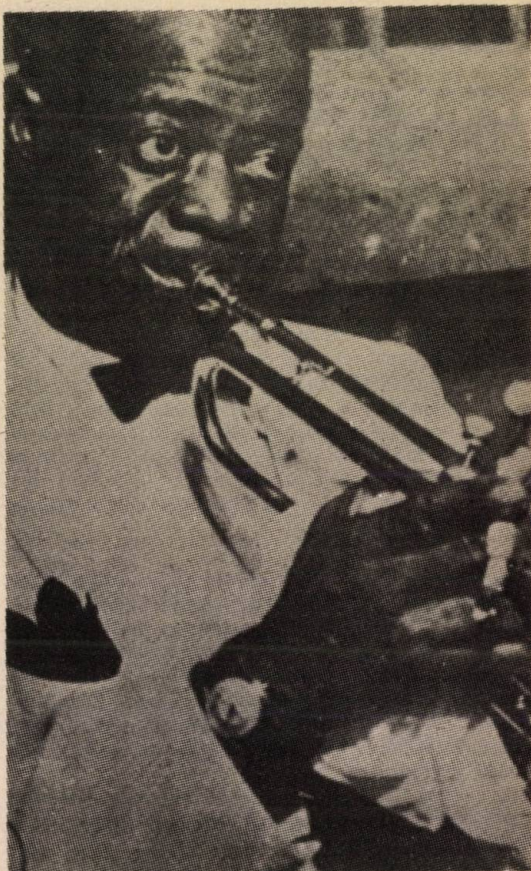
*„Dacă vrei să alegeți un președinte foarte bun —
Votați-l pe **Dizzy!** Votați-l pe **Dizzy!**
Dacă vrei ca guvernul să devină simpatic —
Votați-l pe **Dizzy!** Votați-l pe **Dizzy!**
Și atunci politica va dansa swing...
Votați-l pe **Dizzy**, Votați-l pe **Dizzy!**
Președintele trebuie să fie un tip de încredere...
Votați-l pe **Dizzy!**...”*

Povestea era nostimă și aducea o undă de umor campaniei noastre. Apoi am prezentat câteva sugestii Congresului și Administrației, în general. Am cerut, în mod special Comisiei senatoriale pentru securitatea interioară, să ancheteze activitățile antiamericane și tot ce se ascundea „în spatele cearșafurilor albe”; am cerut celor de la **NASA** să lanseze pe orbită cel puțin un astronaut negru etc. Am mai „lansat” și câteva „pastile”, sugerînd schimbarea culorii Casei Albe...! Admiratorii mei fondaseră „**Societatea John Birks**” și vindeau tricouri cu portretul meu pe piept, după exemplul admiratorilor lui **Bach** și **Beethoven**. ori de cîte ori criticii mă întrebau de ce eu, un cîntăreț de jazz, îmi depusesem candidatura la președinție, le răspundeam: „pentru că avem nevoie de un președinte...” Aveam proiecte pentru toate domeniile, iar pogramul nostru începeuse să se contureze rapid (...).

La jumătatea campaniei, discursul meu era deja bine rodat și a fost citat în presă, cuvînt cu cuvînt. Îmi expuneam pe această cale ideile directorate, privind principalele numiri în posturile guvernamentale.

Miles David (inițiatorul „free-jazz”-ului — n.trad.) și-a oferit serviciile ministerului de Finanțe, dar eu l-am sfătuit să preia mai de grabă conducerea C.I.A. **Max Roach**, baterist, și-a manifestat dorința de a prelua ministerul de Război, dar, pentru că noi sîntem pacifiști, i-am recomandat să citească ceva din lucrările lui **C. Bright Mills** și l-am convins să opteze, totuși, pentru Apărare. M-am gîndit, bineînțeles, la **Charlie Mingus**, pentru postul de ministru al Păcii, pentru că aveam cu toții interes... (ha, ha!) să-l lăsăm în pace pe acest „jazz-man” nebul dacă vrem să rămînem în viață! **Ray Charles** va răspunde de Biblioteca Congresului. Vom depune, de asemenea, o moțiune pentru a obține hotărîrea Congresului de a-i retrage naționalitatea guvernatorului **George Wallace** (atunci guvernator în Alabama, aprig apărător al segregăției — n. trad.).

Pentru funcția de ministru-secretar de Stat, m-am gîndit la **Duke Ellington**. Este omul ideal pentru acest fel de post, capabil de a trage pe sfoară pe oricine! **Louis Armstrong** va deține portofoliul Agriculturii. Nimeni nu cunoaște mai bine decît el problemele plantațiilor de bumbac... **Mary Lou Williams** a acceptat deja postul de ambadoare la Vatican. Iar în urma unei analize serioase a

calificării și a resurselor interioare ale mai multor candidați, am hotărît ca „marele rabin al jazzului modern”, „maharajahul muzicii contemporane”, unul dintre „tinerii” noștri cîntăreți de avangardă, foarte talentați și creativi, **Theodonus Sphere Monk**, să fie trimis în lume, timp de patru ani, ca ambasador plenipotențiar itinerant...

Vor mai exista de asemenea portofolii și pentru **Peggy Lee** (ministru Muncii), **Ella Fitzgerald** (Sănătate și Educație), **Carmen McRee**, **Benny Carter**, **Woody Herman** și **Count Basie**. Ei au colaborat încă de la început la programul nostru educativ de jazz, disciplină ce va fi predată copiilor în toate școlile.

Postul de „poet laureat” al țării îi va reveni, firește, lui **Jon Hendricks**, care și-a oferit serviciile de textier în timpul Campaniei.

În postul de vice-președinte mi-ar plăcea să fie aleasă **Ramona Crowell**, unul dintre liderii **Societății „John Birks”**, autentică indiană **Sioux** (...)

Președintele Johnson a înțeles seriozitatea campaniei atunci cînd cîntăreții au venit să manifeste, în fața unei discoteci care aduna fonduri pentru el. Protestau împotriva faptului că la toate reuniunile se foloseau numai înregistrări. Pancartele lor purtau inscripția: „Discurile nu votează!”

„Îmi plăcea ideea de a fi candidat și mi-ar fi plăcut chiar să fiu ales...”

Adaptare și prezentare MARIUS PETRESCU

● Când editorul Harold Ross a fondat „The New Yorker” redacția se afla într-un birou extrem de modest, lipsit de aparatură și materialele necesare. Scriitoarea Dorothy Parker fusese angajată de curind, când Ross o întâlni în timpul orelor de program, în restaurantul de la subsolul clădirii. „Ce cauți aici?” întrebă șeful ziarului enervat. „De ce nu stai sus, să scrii?”. „Folosea altcineva creionul”, explică ea liniștită.

● Un tânăr îi trimise iubitei prima orhidee cu următorul mesaj: „Cu toată dragostea mea și aproape tot salariul”.

● O femeie care își omorise soțul a fost achitată datorită insistențelor unei judecătore. După proces, judecătore și-a explicat astfel atitudinea: „Mi-a fost milă de ea, la urma urmei, e o biată văduvă.”

● Iritat, șoferul de taxi spune doamnei care vrea să coboare: — Nu vă costă nimic! Dumneavoastră ați condus tot drumul.

● SOȚIE: O persoană care poate să se ducă să ia din sertarul de sus al dulapului soțului batista care nu era acolo.

● AUTOBIOGRAFIE: Ficțiune scrisă de cineva pe baza unor fapte pe care le cunoaște.

● GENIU: Capacitatea infinită de a se chinui pe sine și pe ceilalți.

● PSIHOLOGIE: Știința care îți explică ceea ce înțelegi cu ușurință, în cuvinte cărora nu le poți da de capăt.

● Nepotelul de 14 ani studia la școală „istoria popoarelor care vorbesc limba engleză” de Winston Churchill.

„Unii dintre noi ne-am gândit să-i scriem o scrisoare”, spuse el bunicii.

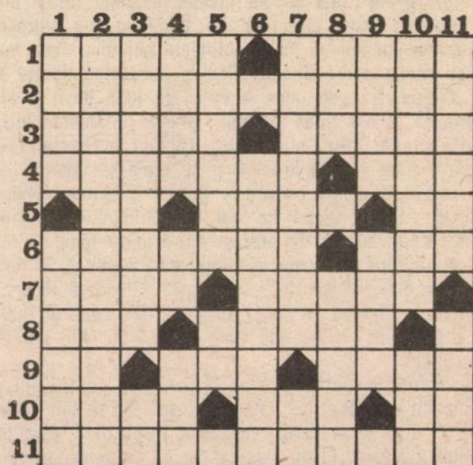
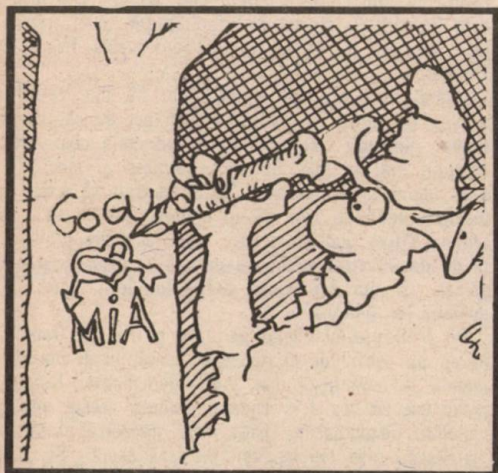
„Sînt convins că Sir Winston va fi foarte încîntat”.

„Știu eu”, spuse băiețelul pe gin-duri, „noi am vrea să-l rugăm să nu mai scrie alte cărți”.

● Băiețelul, către bibliotecar: Aveți ceva referitor la părinții între 30 și 35 de ani?

ÎNCRUSTAȚII PE SCOARȚĂ

ORIZONTAL: 1) Astea te duc la un schimb de cuvinte încrucișate — Un om gospodar ce duce o viață de ascet 2) Digul unui curs de apă 3) Fructe... stricate — Fire bune conducătoare de curent 4) Concurant cu o pilă — Flori presate 5) Carne de vită! — Chemarea salvării într-un caz de apă la plămîni — Limită la numitor! 6) Însemn al puterii... de seducție — Pădurea spinzuraților 7) A realiza o surpriză — Fuse de câteva ceasuri 8) Bună de înrămat — Citite din scoarță-n scoarță 9) Fata de la țară! — Groasă de-un tol — Depășit de evenimente 10) Un acru de vie — Brațe înălțate la cer (sing.) — Un zimbet pe 16 mm! 11) Lucrare de stat

VERTICAL: 1) Lăcașul unei prize ale cărei fire înroșite scot fum — Un om plin de bunăvoință 2) Stare de fapt 3) Miniatură de sticlă — Prezentate mai jos! 4) Dată la școală pentru instruire — Cantina din incinta combinatului! — Cîștigător în cadrul unei competiții de masă 5) Subiect în dezacord flagrant cu predicatul (pl.) — Nucleu de stibiu! 6) Uvertură muzicală 7) Motor cu ardere internă — Rubrica agrară! 8) Spațiul de manevră al unei vedete de coastă — Compoziție cu elemente specifice pentru suflători 9) Zidul plîngerii — Susținător la galerie 10) Virulentă manifestare a răului de mare, în plină hulă — Storși după ce au avut de-a face cu o miuere 11) Aripă ridicată în tărie — Negație pentru un anumit post

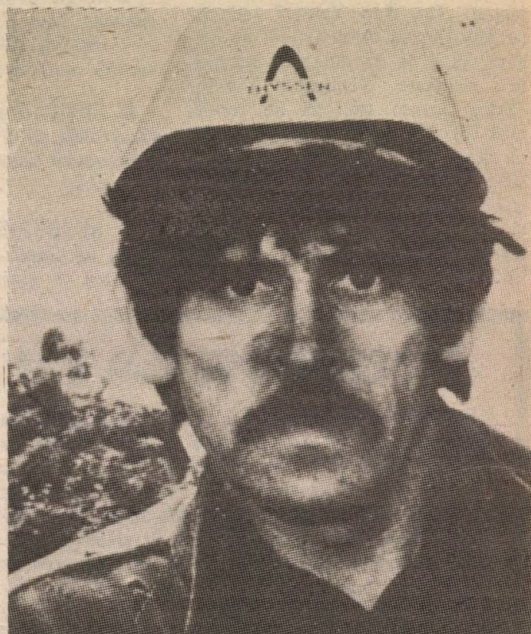
Dezvăluiri din lumea dezmoșteniților soartei

— FRAGMENTE DIN CARTEA ZIARISTULUI VEST-GERMAN GÜNTER WALFRAP „GANZ UNDER” —

Osman Tokar (22 de ani), colegul meu de muncă turc, și-a pierdut locuința. Adler l-a consolat într-una cu plata salariului. Dar proprietarul lui nu se lasă purtat cu vorba. Osman a trebuit să se mute și să-și lase în casă și cele câteva mobile prăpădite. Proprietarul le-a încuiat în beci ca garanție, până ce Osman a plătit 620 mărci — chiria restantă. De atunci Osman nu mai are domiciliu stabil. Uneori doarme la un văr pe o saltea trântită pe coridor, alteori prietenii îl mai lasă să înnopteze la ei câteva zile. Nicăieri nu poate rămâne mai mult timp, pentru că toți au prea puțin loc chiar și pentru ei înșiși. Așa cum mi-a mărturisit rușinat, Osman a înnoptat de câteva ori și pe băncile din parc. Acum îl paște expulzarea, pentru că nu are cum să dovedească existența unui domiciliu stabil și a cerut deja de câteva ori ajutor social. Nu vrea să se întoarcă în Turcia. Acolo a fost doar de câteva ori în vizită și printre străinii reci din Germania se simte totuși mai bine decât în patria părinților săi, unde nu și-a petrecut decât primii doi ani de viață. Vorbește germana ceva mai bine ca turca, dar amândouă limbile au rămas pentru el limbi străine. Nu știe unde îi este, de fapt, locul și are senzația că „i s-a furat sufletul”. Îi ofer lui Osman locuința din strada Diesel, dar refuză. Lucrând la Thyssen, s-a ales cu o tuse iritantă cronică și se teme să doarmă „în patul otrăvit de lângă cocserie”. Uneori îl bîntuie gânduri sinucigase. Odată, după ce am lucrat împreună într-un schimb într-un buncăr de praf și am inspirat tone de mizerie, după care ne-a apucat voma, el a observat în timp ce făceam o scurtă pauză la suprafață: „Cîteodată visez că am făcut o săritură în focul curgător din cuptorul înalt. Faci o dată „țiș” și nu mai simți nimic.” Eu (Ali) am tăcut încurcat.

„Ne e frică numai pentru că e ceva nou pentru noi și încă nimeni n-a făcut-o, „spune Osman”. Să te ții ca un vierme în praf și să fii mereu călcat în picioare, este totuși mult mai rău. „El povestește despre un muncitor, care s-a accidentat căzînd într-un cuptor înalt și a ars imediat. Cum n-a mai rămas nimic din el, s-a luat simbolic o șarjă de oțel din vîlvătaie și s-a înmînat rudelor pentru „înmormîntare”. În realitate trupul său fusese topit împreună cu oțelul în tablă — pentru automobile, oale sau tunuri.

Osman povestește că vrea să-și viziteze un unchi la Ulm. Ar putea să locuiască acolo și să capete ceva de lucru, cel puțin tot atît de nesănătos ca la Thyssen, dar mai bine plătit. La început nu îndrăznește să spună despre ce e vorba: „La Thyssen trebuie să înghițim praf și să muncim din greu. La altă muncă trebuie doar înghițit și dat din sîngele nostru. „Osman spune că pentru această muncă deosebită sînt foarte ceruți turci și alți străini, ca indonezieni, refugiați din America Latină și Pakistan: **drept cobai umani** pentru industria farmaceutică. Îl întreb dacă n-aș putea participa în locul lui la o experiență, care

urmează să înceapă în zilele următoare. Drept despăgubire îi ofer jumătate din salariul care i se cuvine: 1 000 de mărci. — E de acord. Pe mine treaba asta mă aranjează, pentru că, din cauza umărului meu dureros și a bronșitei, care încetul cu încetul se cronicizează, ar fi trebuit, de fapt, demult să renunț la greua muncă fizică de la Thyssen.

Osman mă prezintă Institutului LAB din Neu-Ulm, o construcție solidă și sordidă cu un aer de cămin pentru tineret din anii cincizeci. Drept „părintele căminului”, la recepție stă un tînăr de vreo douăzeci și cinci de ani, bine dispus și plin de sine. Se străduiește să creeze o atmosferă destinsă, care să nu inspire frică. În sala de așteptare cîțiva punkiști „okezi”, care fac parte dintre clienții de bază, cîțiva străini cu aspect de sudici, cîțiva tineri șomeri. Și doi din mediul berberilor de la gară, din ei duhnind a băutură.

Eu (Ali) prezint biletul pe care mi l-a dat Osman, și-l întreb pe „șeful de la recepție”, dacă nu-mi poate recomanda o experiență mai puțin periculoasă. Osman mă prevenise că testul în cauză provoacă efecte secundare violente, dezagreabile. „Fără frică”, încearcă el să mă liniștească, „aici toți au ieșit vii pînă acum”. Și: „Lucrăm foarte ușor”. „Părintele căminului” uzează de un ton pronunțat familiar față de persoanele-cobai, îi tutuiește pe

toți, iar mie (lui Ali) îmi explică: „Mai întâi să vedem, dacă tu, în general, poți fi folosit”.

Eu (Ali) sint trimis la compartimentul respectiv. Mi se iau probe de sînge, se face analiza urinei, urmează un EKG, eu (Ali) sint măsurat și cîntărit. Un medic preia rezultatul final. La început mă sperii, căci mi se pare a fi un compatriot. Dar, din fericire, nu e turc, ci un bulgar emigrat. Dar îmi cunoaște bine „patria mea” și se întreține puțin cu mine pe această temă.

Îmi spune că înainte erau mai mulți subiecți turci dar, în ultima vreme, unii dintre ei s-au întors în Turcia. E de părere că aici au făcut experiențe bune cu compatrioții mei turci, căci ei „se țin bine la luat” și „nu se plîng imediat pentru orice înepătură”. — Îmi examinează ochii și constată cu ocazia asta că port lentile de contact, dar nu vede, din fericire, că au un filtru întunecat. Îi explic că îi am pentru munci speciale de sudură, la care ochelarii sint un handicap.

Ali e găsit apt, cu alte cuvinte poate fi folosit ca om sănătos care acceptă să i se administreze, sub formă de pilule sau injecții, medicamente care ar putea să-i provoace o boală.

Ali trebuie să semneze o declarație prin care consimte să se efectueze experiențe asupra sa și primește un formular informativ scris în limba germană pe cinci foi, în care sint enumerate medicamentele care urmează să fie testate: „Informații pentru subiecți cu privire la studiul biodisponibilitate comparată la patru diferite combinații de preparate pe bază de fenobarbital și fenitoin”.

El n-a auzit niciodată numele acestor medicamente și chiar și „părintele căminului” are dificultăți în pronunțarea lor fluentă: „fenobarbital” și „fenitoin”. „Nimic nu îți mai ușor”, spune el. „Medicamentele astea nu sint pentru o boală, pe care fiecare o poate avea o dată, ci, potrivit foilor informative, împotriva epilepsiei și spasmelor la copii”.

Aproape toți oamenii de știință, care nu depind de industrie, critică vehement folosirea unor asemenea preparate combinate. Prin combinarea puternică a două elemente active se împiedică adaptarea adesea necesară a dozei la nevoile individualizate ale pacientului. Medicilor nepăsători aceste preparate combinate le convin perfect. Se pot ocupa și mai puțin de pacient. „Fenobarbitalul” se numără, în plus, printre componenții grupei chimice a barbituricelor, care creează deosebit de rapid dependență. Din cauza pericolului mare de dependență, în ultimii ani sute de medicamente, cărora li se asociau barbiturice, au fost interzise.

Un test medicamentos cu preparate combinate retrace, de fapt, din comerț. Nimeni nu le explică de ce mai trebuie, în general, testate. Testul trebuie să se prelungească în total timp de unsprezece luni, inclusiv de patru ori internarea pe timp de 24 de ore. Onorariul total — 2 000 de mărci. Ca efecte secundare, care se manifestă relativ frecvent, formularul informativ indică: „oboseală, modificarea dispoziției, dificultăți motorii, prejudicierea funcțiilor nervoase și calităților singelui, influențarea eritropoezii, modificarea cîmpului vizual, reacții alergice cu modificări cutanate”. Și la „circa 20% din pacienți apare inflamația gingiilor”. În afară de acestea, dacă ai ghinion, se poate ajunge la „erupții cutanate cu mîncărimi, insuficiență respiratorie, călduri, indispoziție și eventual vomă”, iar „în cazuri rare” pot „apărea stări care pun în primejdie viața, constînd din crize de sufocare și șocuri circulatorii,

care fac necesară intervenția imediată a doctorului”.

Dar toate acestea sint doar pe jumătate neplăcute, căci în caz de nevoie plătește Asigurarea: „Dacă, împotriva așteptărilor, în urma participării la acest studiu apar fenomene de deteriorare a sănătății, LAB sau mandatarul său oferă îngrijire medicală gratuită indiferent în ce limite”. În orice caz: „Se exclud categoric fenomene care nu au o legătură directă cu participarea la acest studiu (ca, de pildă, accidente de circulație?”). Ce se întîmplă, deci, dacă un „subiect” cu „tulburări de circulație și motorii” suferă un accident de circulație? După ce am semnat declarația de acceptare, eu (Ali) primesc un plan cu termenele de administrare a medicamentelor și cu probele de sînge care trebuie făcute din oră în oră. Studiul începe abia de mîine, mi se explică; și totuși, din clipa aceasta, eu (Ali) nu mai pot părăsi incinta, respectiv casa și curtea din spatele ei. „Prizonierul voluntar”. Ni se înmînează: o pătură cu cearșaf, cearșaf, pernă. — La etajul întâi se află „camerele de tratament”: laboratorul, camera de recoltări, stația de reanimare. La etajul doi sala cu televizor și dormitoare.

Bărbatul care zace în partea de jos a patului suprapus nu deschide ochii cînd intru. Doi care stau la o masă de-a lungă mai departe cuvinte încrucișate. Eu (Ali) trec mai departe în cel de al doilea dormitor cu vedere spre curte. La stînga atelierul auto și, în fața lui, între zid și containerul de gunoarie, citeva piese de mobilier din plastic cenușiu pentru grădină. La dreapta un antrepozit cu un magazin mare de produse naturale. În spate gara de mărfuri. O zonă dezolantă.

Printr-o deschizătură fiecare își primește farfuria: piine, unt, citeva felii de brînză, o roșie, un castravete, un ardei. La televizor e filmul **Bonny and Clyde**. Perdelele sint trase, pentru a feri televizorul de soarele de seară. Antena e stricată. Trebuie s-o țină cineva, pentru ca imaginea să fie cît de cît vizibilă. E un miros insuportabil de scrum și fum rece. Aproape nimeni nu poate să doarmă, iar programul de televiziune se apropie de sfîrșit. Stăm în

tăcere pînă după miezul nopții în curte, fumăm și bem apă searbădă din pahare de carton: e singurul lucru pe care putem să ni-l luăm cu noi.

Cei care zac în paturi, stau cu ochii pironiți în tavan sau încearcă să doarmă. Cineva a adormit lîngă aparatul său cu tranzistori — „Muzică după miezul nopții”, deschis la maximum. Nimeni nu stinge lumina, de la 2,30 „Muzică pînă în zori”. Apoi eu închid radioul și sting lumina stridentă de neon. De la gara de mărfuri se aude fără întrerupere pocnetul vagoanelor care se ciocnesc unele de altele. Pe sub fereastra deschisă vîntul fugărește prin toată curtea paharele de plastic goale. La ora 6 se deschide ușa: „Scularea!” Ne sculăm în tăcere, fără să ne salutăm. Fiecare se ocupă exclusiv de sine. Eprubeta mea urinară are numărul 4. Aceasta înseamnă: ora 6,04 căterul permanent în braț, 7,04 administrarea medicamentelor, 8,04 luarea singelui etc. Prima dată ne așezăm în rînd. Mai tîrziu ne știm persoanele din față și din spatele nostru, deci știm cînd ne vine rîndul. Cel de după mine tocmai a ieșit din închisoare și n-a putut găsi nicăieri de lucru. Aici nu-l întreabă nimeni nimic. Doi tipi tineri, care ne înfig cateterul în braț, discută despre examenele pe care le mai au de dat. Încă n-au terminat facultatea de medicină. Sub ochii lor trebuie să înghit două cașete. Mai întîi observ cum mi se micșorează cîmpul vizual. Încerc să mă uit în curte, dar soarele strălucește de-ți ia ochii, care încep să mă doară. Zac în pat și visez cu ochii deschiși. La probele de sînge care mi se iau în fiecare oră mă duc ca un somnambul. Toți sînt palizi și dărîmați. Tot mai des lipsește cite unul și trebuie scos din pat. O femeie se plînge de valuri de căldură, amețeli și tulburări de circulație. Brațul i s-a răcit, este moale ca o cîrpă și inert.

Eu (Ali) mă hotărîsc, după „prima rundă”, adică după douăzeci și patru de ore, să întrerup experiențele. În mod normal, eu (Ali) ar fi trebuit ca, în decurs de unsprezece săptămîni, să mă mai internez de încă trei ori. Iar efectele secundare, potrivit experienței, sînt din ce în ce-mai grave, nu mai bune, după cum mi se explică. În plus, în toate cele unsprezece săptămîni ar fi trebuit ca zilnic — și sîmbăta și duminica — să mă prezint dimineața la ora 7 ca să mi se ia sînge, iar toată urina din cele unsprezece săptămîni trebuie adunată în recipiente de plastic. Cîne se prăgește din experiență înainte de termenul convenit, nu primește nici un pfenig din onorariu.

Profesorul Norbert Rietbrock din Frankfurt consideră „circa două treimi din asemenea studii de disponibilitate biologică ca inutile”. Sînt studii care pot fi exploatate în scopuri comerciale și în care utilitatea și cheltuiala nu se află într-un raport normal. „S-a și ajuns la cazuri mortale cu asemenea experiențe pe oameni. Așa, de pildă, acum doi ani, Neill Rush, un irlandez în vîrstă de treizeci de ani, de profesie cobai uman, a murit în timpul unei serii de experiențe. Pe el se probase, pentru Kali-Chemie Hannover, un medicament împotriva tulburărilor de ritm cardiac. Cu o zi înainte Rush suferise într-un alt institut o experiență cu medicamentul **Depoxil**, un psihotic. În combinarea celor două medicamente, potrivit rezultatului autopsiei, trebuie văzută cauza morții. O cerință minimă ar fi fost ca industria farmaceutică să fie obligată să elibereze niște adevărînte pentru subiecți, pentru a se exclude asemenea „experimente duble”.

Din fericire, eu nu depind de sumele de bani tentant de mari și pot să-mi permit să refuz mulțumind. Mulți al-

ți însă n-o pot face. Firme ca LAB și BIO-DESIGN profită de criza economică, care le furnizează tot mai mulți oameni.

Cei răspunzători discută în așa-zise „Comisii de etică”, în care se află oameni de știință, ca și prelați. Comisiile de etică sînt comitete voluntare de control, al căror vot trebuie urmărit prin lege doar în SUA și Japonia, în Republica Federală nu. Etica în acest context este un concept cinic. Aceste comisii pot fi oricînd schimbate sau destituite după bunul gust al șefilor de firme. Și chiar și atunci cînd e vorba de instituții oficiale, cum e cazul în alte state, comisiile de „etică” pot decide în cel mai bun caz în probleme de **medicină**. Etica **umană** ar cere însă cel puțin să se discute cu acești oameni disperați împinși la marginea societății, care, din această cauză, sînt gata să se prezinte drept candidați pentru sinucidere în rate

Cît de des apar efectele secundare, despre care se pre-tinde că sînt rare, am văzut eu însumi. După reîntoarcerea mea din călătoria prin laboratoarele farmaceutice, gingia maxilarului inferior a început să se umfle și să colecteze. Dentistul a diagnosticat „hipertrofierea gingiilor” și a intuit absolut corect: „Luați medicamente care conțin fenitoin?” Cînd i-am confirmat (fenitoinul era unul dintre produsele experienței cu medicamente de la LAB în Ulm), dentistul a conchis imediat, pe baza efectului secundar, prezumtiva boală de care sufeream: „Sînteți epileptic?”

Prelucrare și adaptare
ADELA MOTOC

Brăduleț, brăduț, drăguț...

Mare zarvă în redacție. Ne mai despărțeau cîteva zeci de ceasuri pînă la Anul Nou și, pe deasupra, mai era și zi de leafă. Bebe Răvescu, dinamic cum îl cunoaște toată lumea — păcat că la această dată este înghițit de o casă de filme — făcuse rost de brazi pentru sărbătorile de iarnă. Ne deschide ușa cu repeziciunea care-l caracterizează și ne întreabă dacă dorim ultimul brad pe care îl mai avea. Ce-i drept era ultimul, dar nici nu depășea, să zicem, o jumătate de metru. Pavka, de la înălțimea lui de aproape doi metri, îl măsoară din ochi, după care zice:

— Bebe, îl cumpăr eu!

Drept care, Răvescu lăasă brăduțul, îi spune că nu are nici un preț și, dorindu-i sărbători fericite, părăsește biroul. În timp ce Pavka își așază pomul la vedere pentru a nu-l uita, eu îl asigur că vom merge împreună cu 331 pînă acasă. Se uită la mine, zîmbește pe sub mustață și nu scoate un cuvînt. Se face ora de plecare. În stație la Casa Scînteii. Ca de obicei, lume multă. Pavka ține brăduțul sub braț ca pe o vioară. 331 oprește, urc întii eu și strig la lume să facă loc că mă urmează un coleg cu un brad stufos și nu prea încapă în autobuz. Vociferări de tot felul. Aproape fără să ne dăm seama sîntem înghesuți într-un colț al mașinii. Barosane! îmi zice Pavka, să știți că am făcut treabă bună cu brădul. Eu îl asigur că da, după care ne întindem la discuții preț de

circa o oră de drum. Aproape de capăt, în Berceni, unde coborîm zi de zi, Pavka îmi spune cu părere de rău neascunsă că la parterul noului bloc de lângă stația de autobuz nu se mai face birt, cum se știa, ci o farmacie. Oricum, și una și alta te vindecă, subliniază el. Încet, încet, ajungem la blocul nostru de pe Huedin, intrăm la scara 2. Pavka rămîne la primul etaj, ne luăm la reve dere, nu înainte de a admira încă o dată brăduțul. Urc la etajul trei. Ajuns în casă, după numai cîteva minute sună telefonul. Eram căutat cu insistență de Gigi, șoferul de la parter. Mă întreabă dacă nu cumva l-am văzut pe Pavka. Îl căuta de mai bine de trei zile ca să-i facă o petiție. Ai sunat la timp, îi răspund, pentru că și el te caută cu disperare pentru a-l ajuta într-o problemă urgentă. Nu știți despre ce este vorba? Ba da, îi răspund. Și-a adus din munți un brad atît de mare încît nu-i intră în sufragerie. Nu-i nici o problemă, mă asigură Gigi, pentru că și bradul meu l-am tăiat de două ori pînă i-am găsit locul potrivit. O să-mi iau sculele și o să merg la el. Iar eu întăresc: Să iei și bormașina pentru a-i face o gaură și în tavan, bradul ăsta e atît de mare și rămuros încît trebuie bine ancorat. În cîteva minute, Gigi, de gît cu lada în care avea tot arsenalul de scule, sună la apartamentul 20. Pavka îl invită în casă. Se așază amîndoi în fotolii, își aprind cîte o țigară. Gigi, grăbit, întreabă:

— Unde-i să-l tai?

— Ce să tai, întreabă Pavka, porc n-am, apoi, în glumă... cătel n-am, pisică...

— Cum ce să tai, spune apăsător Gigi, bradul cel mare. Am înțeles de la Barosanu că ai un brad, abia de ți-a intrat în casă.

— Uite-l acolo! Cînd se întoarce Gigi zărește brăduțul abia vizibil de masa televizorului.

— Nu de ăsta vorbeam, Barosanu!... și reia ceea ce îi spusese despre bradul acela cit Casa Scînteii. Pavka a înțeles și el. Pune mîna pe telefon. Am scurtaț discuția cît am putut. Cu o sticlă de Jidvei în mînă am coborît la apartamentul 20. Așa ne-au găsit soțiile și sărbătorile în iarna aceea. Îngînînd, cu forțe găsite nici noi nu știm pe unde: Brăduleț, brăduț, drăguț...

OVIDIU MARIAN

● Mark Twain primea scrisori, cu poze de la oameni cărora li se spusese că seamănă cu el. Într-o zi, primi poza cuiva care îi semăna leîț. Se apucă atunci să-i scrie:

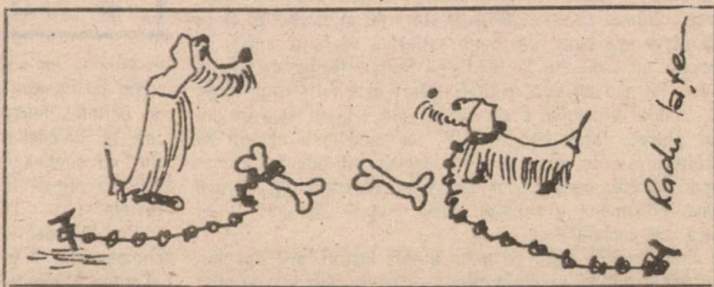
„Dragă domnule, Semănați cu mine mai bine decît toți cei care mi-au trimis pozele lor pînă acum. Este o asemănare extraordinară — trebuie să vă spun că îmi semănați atît de bine încît sînt convins că dacă v-ați așeza în fața mea, într-o ramă, aș putea să mă bărbieresc după dumneavoastră”.

● De ce sînt pereții hotelurilor atît de subțiri cînd dormi și atît de groși cînd ascuți?

● Cum așezi șase elefanți într-un Volkswagen?

— Trei în față, trei în spate.

● Honore de Balzac iubea viața frumoasă. Cînd un unchi bătrîn și zgircit muri lăsîndu-i o moștenire, Balzac le comunică vestea prietenilor în felul următor: „Azi, la ora 5 dimineată, unchiul meu și cu mine am pășit într-o lume mai bună”.

Viața și moartea lui Emil Ajar

La 30 iunie 1981, Agenția „France Presse” dădea publicității o știre care făcea senzație: autorul romanelor semnate Emile Ajar este, în realitate, Romain Gary și nu scriitorul Paul Pavlowitch, nepotul său. Doar citeva zile mai târziu, la începutul lunii iulie — făcând evident scenariul publicitar pus la cale cu cele mai „nobile” scopuri financiare! — editorul Claude Durand lansează cartea pomenitului nepot („L'Homme que l'on croyait”), dezvăluind această mistificare literară cu citeva luni înainte de termenul fixat, prin testament, de însuși Romain Gary. Avînd în vedere că romanul „La vie devant soi”, publicat în 1975, sub semnătura Emile Ajar, primise premiul Goncourt, toată lumea literară pariziană a realizat că se află în fața celei mai teribile păcăleli: „Prix Goncourt”, care nu se acordă decît o singură dată în viață, pentru o singură carte, fusese deci, cucerit de două ori (!), de Romain Gary. Dacă la vremea respectivă Paul Pavlowitch, în convență cu unchiul său, n-ar fi refuzat primirea premiului, ar fi fost vorba chiar și de o fraudă fiscală! La amplexarea scandalului literar s-a adăugat și dezbaterile morale provocată de apariția, citeva luni mai târziu, a testamentului epic „Vie et mort d'Emil Ajar”, în care Romain Gary dezvăluie, cu o seninătate cam... crîncenă și cu false ironii „scrișnite”, ade-vărata lumină în care trebuie judecate evenimentele.

Este limpede acum — și se va înțelege și mai bine din lectura textului adaptat — că destinul acestui scriitor pare a fi mai mult decît un „caz”. Pentru orice conștiință lucidă, aventura literară și umană a lui Romain Gary rămîne un memento încărcat de rezonanțe grave.

„GARY N-AR FI FOST ÎN STARE SĂ SCRIE AȘA CEVA!”

Voi cita aici, imediat, o întîmplare, pentru a arăta — a fost unul dintre motivele tentativei și, de asemenea, al reușitei mele — în ce măsură un scriitor poate deveni prizonierul „imaginii care s-a creat despre el”, cum bine zicea Gombrowicz.

O „image” care n-are nici o legătură cu opera sa, și nici cu el însuși!

Pe vremea cînd lucram la primul Ajar, „Gros Călin”, nu știam că voi publica romanul sub pseudonim. Nu-mi lua-se, prin urmare, nici o măsură de prevedere și, conform obiceiului, manuscrisele mele zăceau peste tot. O prietenă, doamna Lynda Noël, venită în vizită la mine, în Majorca, văzuse pe birou caietul negru, cu titlul scris mare, pe copertă. Mai târziu, cînd numele lui Emile Ajar, acest „misterios necunoscut”, a căpătat amploarea al cărei ecou îl veți regăsi în presa vremii, în zadar a încercat doamna Noël să-i convingă pe toți că Romain Gary este autorul romanului, că ea văzuse „cu ochii ei” manuscrisul. Nimeni nu voia să audă nimic! Și cu toate acestea, amabila doamnă își dăduse toată osteneala ca să mi se facă dreptate... Numai că, iată: Romain Gary nu ar fi fost în stare să scrie așa ceva. Cel puțin astfel i-a declarat, cuvînt cu cuvînt, un critic de la N.r.f., lui Robert Gallimard. Și un altul, tot acestui prieten drag: „Gary este un scriitor ajuns la capătul drumului. E de neconceput!”. Eram deja un autor clasat, catalogat, înșușit, iar aceasta îi elibera pe profesioniști de grija de a se apleca, într-adevăr, asupra operei mele, pentru a o cunoaște. Vă închipuiți că așa ceva presupune o recitare, chiar o nouă „lectură” — și încă ce lectură?! (...)

Eram așa de sigur de toate aceste lucruri încît, tot timpul cît a durat „aventura Ajar” — patru cărți — nu mi-a

fost niciodată teamă că vreo analiză de text ar fi putut să mă scoată din anonimat.

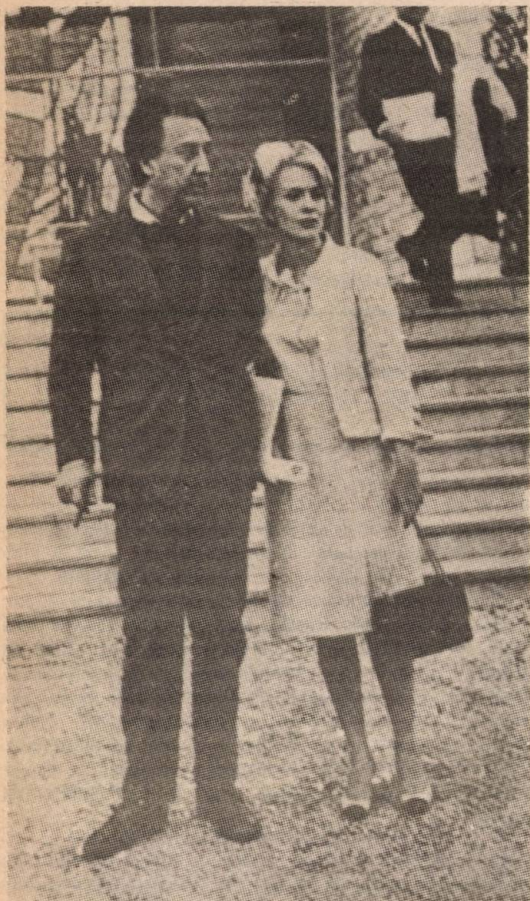
Și nu m-am înșelat! Nici un critic nu mi-a recunoscut „vocea” în „Gros Călin”; nici unul în „La vie devant soi”. Cu toate acestea era aceeași voce, aceeași sensibilitate ca și în „Education européenne”; „La Grand Vestiaire”; „La Promesse de l'aube”. Uneori foloseam aceleași fraze, aceleași întorsături, același tip de umor! Ar fi fost de ajuns să citești „La Danse de Gengis Khan”, ca să-l poți identifica, imediat, pe cel care scrisese „La Vie devant soi”. Tinerii prieteni ai tînărului erou din „L'Angoisse du roi Salomon” au ieșit, cu toții, din „Adieu Gary Cooper”: personajul Lenny vorbește și gîndește exact ca Jeannot, din „Le roi Salomon”. Această observație i-o împărtășise Hugues Moret fiului meu, pe atunci în vîrstă de 17 ani, și elev în primul an la liceul „Victor Duruy”. Ajar mai „există”, deja, în întregime, în „Tulipe”! Dar cine, oare, citește romanul, dintre „profesioniști”?

Și vă închipuiți atunci adîncă mea bucurie! Cea mai mîngietoare, din toată cariera mea de scriitor! Asistam la ceva care, în literatură, nu se întîmplă decît postum. Odată cu autorul nu mai există și nu mai stînjește pe nimeni, i se poate înapoia ceea ce i se cuvine (...)

UN „TÎNĂR SCRITOR” DUPĂ... 40 DE ANI

Abia la un an de la apariția primului Ajar, cînd l-am rugat pe nepotul meu să intre în scenă, ca să negocieze cu editorul, legătura noastră de rudenie a fost descoperită, iar bănuielele au început să se îndrepte asupra mea. Dar eu continuam să-mi fac jocul: știam foarte bine că „domnii critici” nu-și vor face meseria și nu-mi vor citi textele. (...)

Cu „Pseudo” însă, îndrăzneala mea a fost pe deplin compensată. Toți criticii mă recunoscuseră în personajul „Tonton Macoute”, așa cum mă inventasem și mă strecur-

rasem eu în povestire, dar nimănui nu i-a venit ideea că nu **Ajar** îl „inventase” pe **Romain Gary**, ci exact invers! Un critic de la „**Express**” declara, pe baza unei informații „furnizate de o persoană ce nu voia să-și dezvăluie identitatea”, că, deși, pentru operele precedente, **Ajar** avusese „colaboratori”, printre care, fără nicio îndoială, și eu, „**Pseudo**” fusese scris, „în mod evident”, doar de **Ajar**, singur... O carte „vărsată” în grabă, zicea el, și arăta că acest tânăr scriitor, amețit de celebritate, își concediași toți „colaboratorii”, refuzând să le mai asculte sfaturile, și hotărând să continue singur, după capul lui. Așa se explică, spunea criticul în continuare, lipsa de abilitate și de „meșteșug”, care se făceau simțite, după părerea lui, așa se explică impresia de lucru „expediat”, pe care o lasă cartea. Mamă Doamne! Dacă am vreo carte de „bătrîn profesionist”, aceea este tocmai „**Pseudo**”: „meșteșugul” consistă exact în felul în care este ascuns, tocmai în dorința de a nu-l lăsa la vedere. Pentru că acest roman al angoasei, al panicii unui tânăr, față în față cu viața, era romanul pe care-l scriam de la 20 de ani, abandonându-l și reluându-l, fără încetare, ducându-i paginile cu mine prin războaie, vânturi, mare și continente, din cea mai fragedă tinerețe și până la maturitate, așa încît prietenii mei din adolescență, **Francois Bondy** și **René Agid**, au recunoscut în „**Pseudo**”, după 40 de ani, după pasaje pe care le păstrasem din „**Vin des morts**”, pasaje pe care le citisem în camera mea de student, din strada **Rollin**, în 1936.

Și mai adaug, pentru amatorii de „curiozități literare”, că acel domn, pe nume **M. Galej**, ca să-l lichideze definitiv pe **Ajar**, pentru că el avea, pe atunci, prioritate în campaniile publicitare ale presei, reamintea că eu, unchiul lui, scrisesem cîndva acea „carte frumoasă”, numită „**La Promesse de l'aube**”. Acea „carte frumoasă” pe care o... făcuse praf, imediat după apariție...!... (Asta-i viața!).

AVENTURILE UNUI „DEBUTANT” LITERAR!

Știam deci că „**Gros Călin**”, ca primă carte a unui necunoscut, se va vinde prost, dar țineam, mai presus de orice, la anonim. Deci nu puteam să-mi informez editorul! Manuscrisul sosea (chipurile!) din **Brazilia**, prin bunăvoința prietenului meu, **Pierre Michaut**. Autorul era un „tînăr boem”, pe care-l întâlnise la Rio și care, din cauza unor neînțelegeri cu justiția, nu putea să se întoarcă în Franța.

Raportul comitetului de lectură de la **Gallimard** a fost mediocru. Doar insistența pasionată a unei cititoare — care văzuse manuscrisul înainte ca el să ajungă în fața augustului comitet — l-a determinat, în sfîrșit, pe editor să facă măcar o recomandatie la „**Mercure de France**”, dacă voiau să-l publice ei. Entuziasmul lui **Michel Cournot** a făcut, apoi, tot restul.

Cartea a apărut! Nu mai așteptam nimic. Tot ce doream era să pot pune mîna pe „**Gros Călin**”, care era cartea mea! „Oamenii au nevoie de prietenie”.

Cît despre critica pariziană...

În realitate, în cauză nu este atît critica, mai degrabă „parizianismul”...! În afara Parisului, nici urmă de această meschină dorință de putere! Să îndrăznim să visăm, și aici, la „descentralizare”. În Statele Unite autoritatea nu este New-York-ul, ci critica din toate orașele mari sau mici, din toată țara, care hotărăsc soarta unei cărți. În Franța, autoritatea nu e nici măcar Parisul, ci „parizianismul” (...).

Într-o zi, un cotidian mi-a acordat o pagină întreagă de elogi pentru romanul „**Europe**”. Bun! Un an mai tîrziu, apare „**Les Enchanteurs**”. În același cotidian, o pagină întreagă de critică nemiloasă, aparținînd aceleiași „critic”. Buun! Peste cîteva săptămîni, mă întîlnesc cu persoana în cauză, la un dineu oferit de d-na **Simone Gallimard**. Părea jenat.

„Ați fost probabil surprins de severitatea cu care am criticat „**Les Enchanteurs**!”

— Mmm...

— Vă făcusem o critică foarte bună pentru „**Europe**” și nu mi-ați mulțumit...!”

Buun!

Mă veți înțelege, sper, că după astfel de experiențe și după altele, asemănătoare, m-a cuprins un dezgust profund de a mai publica. Visul meu, pe care nu l-am putut realiza din motive materiale, era să scriu tot ce aveam pe suflet și să nu public nimic în timpul vieții (...).

Mă aflam la mine, la **Cimarron**, cînd mi-a telefonat **Jean Seberg** să-mi spună că „**Gros Călin**” fusese atît de bine primit de critică, încît „**Le Nouvel Observateur**” avansa presupunerea că **Raymond Queneau**, sau **Aragon**, trebuie să fi scris romanul, pentru că „nu putea fi decît opera unui mare scriitor”. Am aflat apoi, din ziare, că **Emile Ajar** era, de fapt, **Hamil Raja**, terorist căutat de po-

liție...; că era un medic clandestin, un criminal de drept comun, sau chiar avorton. Că romanul era produsul unui „colectiv”... Am întâlnit chiar o tinăra care mărturisea că avusese o legătură cu Emile! Sper că n-am dezamăgit-o prea tare...

BĂTRÎNUL AMATOR DE AVENTURI SECRETE

Și acum trebuie să încerc să mă explic „în profunzime”.

Mă plictisiseam să nu fiu nimic altceva decât eu însumi. Mă plictisiseam de „imaginea” lui Romain Gary, așa cum fusese ea stabilită, odată pentru totdeauna, de 30 de ani, după brusca celebritate pe care o câștigase un tânăr aviator cu „Education européenne”, atunci când Sartre scria în „Temps modernes”: „Trebuie să mai așteptăm cîțiva ani ca să putem ști dacă „Education européenne” este, sau nu, cel mai bun roman despre Rezistență...” 30 de ani! Se conturase deja o anumită imagine despre mine. Și poate că și eu îi corespundeam, într-adevăr, fără să-mi dau seama. Era prea ușor: imaginea era gata făcută; n-aveai decât să te conformezi... Am avut, mai ales, nostalgia tinereții, a debutului, a primului roman, a „reînceputului”. Să pot reîncepe, să pot retrăi, să fiu un altul, aceasta a fost marea tentație a existenței mele! Citeam pe dosul cărților mele: „...mai multe vieți bune conturate... aviator, diplomat, scriitor”... Nimic, de fapt, frunze în vînt și gustul absolutului pe buze. Toate viețile mele „oficiale”, inventariate oarecum, erau dublate, triplate, de multe altele, mai secrete, din bătrînul amator de aventuri din mine nu și-a găsit liniștea în nici una din ele. Adevărul e că am fost serios contaminat de vechea tentație: protecția a omului; cea a multiplicității. O poftă nebună de viață, sub toate formele și posibilitățile ei, și fiecare curiozitate satisfăcută nefăcînd decât să cheme alta după sine. Impulsurile mele, întotdeauna simultane și contradictorii, m-au împins fără încetare în toate direcțiile și n-am reușit să scap cu bine, din punct de vedere psihic, decât datorită romanului, prodigios mijloc de salvare și perpetue înnoiri. Eu am fost mereu un altul! Și, ori de cîte ori îmi lîneam o constantă: fiul meu, o iubire, cinele Sandy, împingeam atașamentul meu față de acest reper pînă la pasiune, pînă la nebulie, chiar.

Într-un asemenea context psihologic, venirea pe lume, scurta viață și moartea lui Emile Ajar sînt, poate, mai ușor de explicat decât mi-aș fi închipuit eu însumi.

Era ca o nouă naștere! Luam totul de la început. Totul mi-era dăruit încă o dată! Aveam iluzia perfectă a creației mele de către mine însumi.

Și această dorință de roman total, personaj și autor, de care am vorbit pe larg în eseul meu „Pour Sganarelle”, mi-era, în sfîrșit, la îndemînă. Și cum publicam, în același timp, alte romane, sub numele de Romain Gary, dedublarea era perfectă. Titlul romanului meu: „Au delà de cette limite, votre ticket n'est plus valable”, devenea mincinos, iar eu reușeam să-mi înfrîng groaza limitelor și frica de ceea ce este „dat o dată pentru totdeauna”. (...)

„Dar știam că Emile Ajar era condamnat!”

Cei pe care întîmplarea îi va interesa încă, acum, cînd totul s-a sfîrșit de mult, vor găsi cu ușurință, în presa vremii, curiozitatea, entuziasmul, zgomotul și scandalul care au înconjurat numele lui Emile Ajar în momentul apariției

romanului „La Vie devant soi”. Iar eu, revenit, într-un fel, a doua oară pe Pămînt, necunoscut neobservat, asistam, ca spectator, la a doua mea viață. Am vrut să-mi întitulez cel de al doilea „Ajar”, „La Tendresse des pierres”, uitînd complet că foloseam deja acest titlu în chiar textul „Adieu Gary Cooper”.

Mi s-a părut atunci că nu mai aveam decât un singur pas de făcut ca să ajung la acel „roman total”, pe care-l evocasem în cele aproximativ 450 de pagini din „Pour Sganarelle”, și, împingînd ficțiunea mai departe, să dau viață celui „picaro”, personaj și autor în același timp, așa cum îl descriesem în eseul meu.

ROLUL AUTORULUI VANITOS, CARE CONVINDE ÎNTOTDEAUNA...

— Textele mele începeau să fie serios studiate. Pentru că pe lume nu există numai critica parizană, care se ocupă de alte lucruri decât de analiza amănunțită a textelor: mai există cei care au timp să citească și nu se mulțumesc doar să alunece la suprafața actualității.

Într-o zi am primit vizita unei reportere tinere și frumoase de la „Paris Match”, Laure Boulay. Voia să facă niște poze și să-mi ia un interviu în legătură cu „Clair de femme”. După interviu, această tinăra și, în aparență, timidă persoană, mi-a demonstrat, într-o clipă, că Romain Gary și Emile Ajar sînt una și aceeași persoană. Analiza ei de text a fost pe cît de scurtă, pe atît de implacabilă, începînd cu refrenul „Eu mă atașez foarte ușor”, pe care îl reperase atît în „Gros Călin” cît și în „La Promesse de l'aube”.

Și a mai continuat, netulburată: „Fraza pe care o rostește d-na Rosa și pe care critica o citează adesea («Nu e nevoie de un motiv ca să-ți fie teamă!») a-ți mai folosit-o deja în „La Tête coupable” unde Mathieu spune — «Și de cînd omul are nevoie de un motiv ca să-i fie frică?»...”

... Mi-am adus imediat aminte că fraza aceasta blestemată o spunea și personajul interpretat de Jean-Pierre Kalfon, în filmul meu „Les oiseaux vont mourir au Pérou”!

Nici n-am tresărit măcar. Aveam un sistem de apărare gata pregătit. Îl folosiseam deja pentru a para demonstrația făcută de tinăra profesoară de franceză, Geneviève Balmes, fiica unei prietene din copilărie, care mi-a atras atenția asupra faptului că legătura dintre Momo și d-na Rosa, în „La vie devant soi”, cea dintre tinărul Luc Mathieu și nenorocitul Theo Vanderputte, în „Le Grand Vestiaire”, și a mea cu mama, în „La Promesse de l'aube”, se reluau aproape neschimbat și care în tot timpul dejunului, la care o invitaseam, mi-a demonstrat asemănările dintre teme și mi-a arătat detalii comune operelor mele și ale lui Ajar, pînă la cel mai neînsemnat tic de limbaj.

„În mod sigur!”, am zis. „Nimeni nu și-a dat seama în ce măsură Ajar a fost influențat de mine. În cazul pe care tocmai l-ați citat, putem vorbi chiar de un adevărat plagiat. Dar nu-i nimic, e un tinăr autor, n-am de gînd să protestez. În general, influența pe care o exercită opera mea asupra tinerilor scriitori nu este atît de mare. Dar mă bucur că ați remarcat...”

Lauren Boulay se uita atentă la mine, cu ochii ei frumoși. Sper că în momentul apariției acestor pagini să-și

fi realizat visul: acela de a deveni un mare reporter. Pe toată durata interviului am fost grozav de îndrăgostit de ea. Sînt o persoană care se atașează foarte ușor.

Nu cred, totuși, că am convins-o. Dimpotrivă, presupun că, din delicatețe, m-a cruțat...

Ploua, de acum, cu astfel de observații din toate părțile: un profesor de franceză, pensionar, d-l **Gordier**, îmi atrăgea atenția asupra faptului că mascota lui **Momo**, „umbrela **Arthur**” era aceeași cu a micuței **Josette**, din „**Le Grand Vestiaire**”... și că orice **Ajar** era conținut în „**La danse de Gengis Khan**”, pînă la cele mai mici amănunte, pînă la „ascunzătoarea evreiască”, care are același rol ca în „**La Vie devant soi**”...! Sau că în acest roman, pasajul în care **Momo** dă cîinele unei doamne bogate, pentru ca măcar el să aibă parte de o viață mai fericită, este o „recidivă” exactă a paginilor din „**Le Grand Vestiaire**”, unde **Luc** dă cîinele unui bogătaș american, pentru ca acesta să-l ia cu el într-o țară fermecată...

Am răspuns din nou că nu trebuie să judecăm prea aspru un tînăr autor.

„Vă rog să înțelegeți, e normal ca un scriitor de talia mea să-i influențeze pe cei tineri...” (Hm!)

„M-AM DISTRAT BINE!
LA REVEDERE ȘI MULȚUMESC”.

Nu-mi mai rămîne de vorbit decît despre „cel de-al doilea **Goncourt**”, cel care mi-a revenit pentru „**La Vie devant soi**”. În momentul apariției romanului „**Gros Călin**”, cartea era în frunte, ca favorită pentru premiul **Theophraste Renaudot**. Temîndu-mă de efectul publicității asupra anonimatului meu, am anunțat că renunț, printr-o scrisoare falsă din Brazilia, pe care am trimis-o juriului și revistei „**Mercur de France**”. Apoi am regretat imediat. Practic, tăiasem aripile romanului meu. Bunul meu „**Gros Călin**”, care avea atîta nevoie de prietenie, îl condamnasem la singurătate! Anul următor, cînd s-a pus problema premiului **Goncourt**, legătura mea cu **Ajar** era cunoscută și dacă aș fi repetat manevra, nimeni nu s-ar mai fi îndoit de motive: obținusem, deja, un **Goncourt**, pentru „**Les Racines du ciel**”. Dar „motivul” hotărîtor, pentru care nu m-am mișcat, poate fi „rezumat” astfel: **și la urma urmei, ducă-se dracului!**...

Le datorez celor apropiați multă recunoștință. Pentru că au fost numeroși aceia care mi-au cunoscut secretul, dar l-au păstrat pînă la capăt. Mai întîi **Martine Carre**, secretara mea, căreia i-am dictat toate romanele „**Ajar**”. **Pierre Michaut**, bineînțeles, și fiul lui, **Philippe**. Prietenii

*Romain Gary
sau
tristețile
unui
personaj*

mei din tinerețe, **René**, **Roger** și **Sylvie Agid**. **Jean Seberg**, fosta mea soție, și soțul ei, **Renis Berry**. Cei care au respectat secretul profesional și au strîns manuscrisele și documentele legale: d-l **Charles Andre Junod**, la Geneva, d-nii **Sydney Davis** și **Robert Lantz**, la New York, dl **Arrighi**, care era aproape de sfîrșitul carierei, cînd a preluat dosarul meu, și tînărul lui colaborator, d-l **Repique**. Fiul meu **Diego**, care, cu toate că era un copil, s-a mulțumit doar să-mi facă cu ochiul cînd, la o emisiune de televiziune, un critic al revistei „**Lire**”, după ce a desființat furibund opera lui **Romain Gary**, pe care o apără **Geneviève Dormann**, a exclamat: „Ei da! **Ajar** este un talent”.

Adaptare și prezentare: **MARIUS PETRESCU**

Mozaic tehnico-științific

□ **Stofă ideală.** Un tip deosebit de material textil nețesut a fost lansat pe piață de către o firmă belgiană. Este vorba de o stofă la care firele sînt asamblate pe cale uscată prin intermediul unor pulberi poliestereice într-o instalație specială. Stofa astfel obținută prezintă caracteristici deosebite: rezistență la întindere și la șifonare, la scămoșare și des-

trămăre, semiimpermeabilitate, are un tușeu și suplețe remarcabile. Noul material se precede a avea aplicații largi în industria textilă, în realizarea de materiale sanitare, filtre industriale etc.

□ **Material nou.** Ceramica își dovedește o dată în plus virtuțile. Astfel, în Japonia a fost creat un tip su-

perior de fibră ceramică, a cărui rezistență la rupere depășește 250 kg pe milimetru pătrat. Aceasta rezistă totodată la temperaturi de pînă la 1 200 grade C. Fabricarea noilor fibre este avantajoasă față de alte tipuri și pentru că tehnologia utilizată este mai simplă, deci mai ieftină. Se are în vedere întrebuințarea acestui material în aeronautică, industria autovehiculelor, a echipamentelor energetice, etc.

POMPIERII

Boris Vian

Patrick freca de zor chibritul de peretele a cărui zugrăveală roasă oferea o suprafață ideală pentru asemenea lucruri. A șasea oară dus și întors, apoi chibritul se rupse în două și copilul se opri căci nu cunoștea încă arta de a-și arde vârful degetelor aprinzând micul ciot rămas.

Fredonind o melodie în care revenea des numele lui Iisus, se îndreptă spre bucătărie. Părinții lui preferau într-adevăr să lase chibritele în vecinătatea reșoului cu gaz mai degrabă decât în dulap, și cum el, Patrick, nu era cel mai tare nu putea emite împotriva acestui lucru decât un protest moral. În ceea ce privește numele Domnului, era un reproș în plus, destul de gratuit, ca o desăvîrșire a operei, căci nimeni din familie nu mergea la biserică.

Ridicîndu-se pe vârful picioarelor, sălta capacul cutiei de metal și luă unul din bețișoarele cu cap de fosfor. Unul o dată: n-ai întotdeauna ocazia să mergi.

Apoi făcîdu în sens invers drumul de la bucătărie în salon.

Cînd intrau focul prinsese îndeajuns perdelele care ardeau cu o flacără frumoasă și clară. Așezat în mijlocul salonului, Pat se întreba dacă trebuie într-adevăr să se amuze.

Zăbind expresia mea plină de interes, se decise pentru grimasa mohorîtă.

— Ascultă, i-am spus. S-au într-adevăr te amuză și atunci n-ai de ce să plîngi, sau nu te amuză deloc și atunci nu știu de ce ai mai făcut-o.

— Nu mă amuză într-atît, răspunse, însă un chibrit e făcut ca să-l aprinzi, nu-i așa?

După care se pusă pe bocit.

Ca să-i dovedesc că nu o luam în tragic, adoptai un ton neglijent.

— Ei, vezi-ți de treabă, spusei. Eu însumi, cînd aveam șase ani, am dat foc la cîteva vechi bidoane de benzină.

— Da, dar eu nu aveam benzină. A trebuit să mă mulțumesc cu ce-am găsit.

— Vino în sufragerie, i-am spus, și să uităm trecutul.

— Ne vom juca cu mașinuțele, spuse el încîntat. Sînt cel puțin trei zile de cînd nu ne-am jucat cu mașinuțele.

Părăsirăm salonul, eu închisei discret ușa în urma noastră. Perdelele arseseră complet și focul începea acum să atace covorul.

— Atunci, spusei, ia-le pe cele albastre, și eu pe cele roșii. Mă privi ca să se asigure că nu mă mai gîndeam la foc și, satisfăcut, declară:

— Te voi bate măr.

După o oră de joc și o interminabilă discuție despre oportunitatea unei revanșe, reușii să-l îndrept spre camera lui unde trusa de pictură îl aștepta, îl asiguram, cu o nerăbdare febrilă. Apoi, înarmat cu un cearșaf, mă strecurai în salon să sting acest început de incendiu pe care-n nici un caz nu vream să-l iau în tragic.

Nu se mai vedea nimic, căci trimbe de fum gros și negru împuteau atmosfera. Căutai să-mi precizez dacă

mirosul de lină arsă era mai tare decît cel de pictură coaptă și am conchis printr-un acces de tuse care aproape mă asfixie. Sufflînd și scuipînd, îmi răsucii cearșaful în jurul capului și-l desrăsucii aproape numaidecît, căci cearșaful în discuție trocmai luase foc.

Aerul era traversat de licăriri de funingine și poadeaua sufla și scuipa. Flăcări vesele săreau de ici, de colo, și își împărtășeau căldura lucrurilor ce nu ardeau încă. Simțind o limbă fierbinte intrîndu-mi pe cracol pantalonului, bătui în retragere și închisei ușa. Înapoiindu-mă în sufragerie, trecui pe lingă camera fiului meu. I-am zis

— Arde foarte bine. Vom chema pompierii.

M-am apropiat de măsuta telefonului și am format numărul 17.

— Alo! am zis.

— Alo! mi s-a răspuns.

— Un foc la mine acasă.

— Ce adresă?

Am indicat latitudinea, longitudinea și altitudinea apartamentului.

— Bine, mi s-a răspuns. Vă dau pompierii.

— Mersi, am zis.

Am obținut rapid noua legătură și mă felicitam că serviciile telefonice funcționau atît de remarcabil, cînd o voce veselă mă interpelă.

— Alo!

— Alo! spusei. Pompierii?

— Unul dintre pompieri, mi se răspunse.

— Un foc la mine acasă, spusei.

— Aveți noroc, îmi răspunse pompierul. Vreți să stabilim o întîlnire?

— Nu puteți să veniți imediat? întrebai.

— Imposibil, domnule, spuse. Sîntem aglomerați în acest moment, sînt incendii peste tot. Pomiine la ora trei, e tot ce pot face pentru dumneavoastră.

— De acord, am spus, Mulțumesc. Pe pomiine.

— La revedere, domnule, spuse. Nu lăsați să vi se stingă focul.

L-am chemat pe Pat.

— Fă-ți valiza, i-am spus. Vom merge să petrecem cîteva ani la tanti Surinam.

— Grozav! exclamă Pat.

— Vezi, îi spusei, ai greșit punînd focul astăzi, nu puteam avea pompierii în mai puțin de două zile. Altfel ai fi putut să vezi mașinile astea!...

— Ascultă, spuse Pat, da sau nu, chibritele sînt făcute pentru aprins?

— Desigur, i-am spus. La ce-oi fi vrînd să folosească?

— Tipul care le-a inventat e un cretin, spuse Pat. Cu un chibrit n-ar trebui să poți aprinde totul.

— Ai dreptate, i-am spus.

— În sfîrșit, conchise el. Cu atît mai rău. Hai să jucăm. De data asta, o să iei tu albastre.

— Vom juca în taxi, i-am spus. Grăbește-te.

Traducere de
CONSTANTIN ABĂLUȚĂ

● Psihiatrul: Poate că, totuși, nu este vorba de un complex. Este posibil să fiți inferior.

● Într-o zi ploioasă, o canguroaică, către cealaltă: „Oh, detest zilele mohorite când nu-i putem lăsa pe cei mici pe-afară”.

● Lui Herman Levin, producătorul musicalului „My Fair Lady” îi plăcea să povestească următoarea scenă: La una dintre reprezentații era un loc gol. În pauză, o femeie care stătea de o parte a scaunului gol spune celei care stătea de partea cealaltă: „De 8 luni m-am înscris la biletul acesta”.

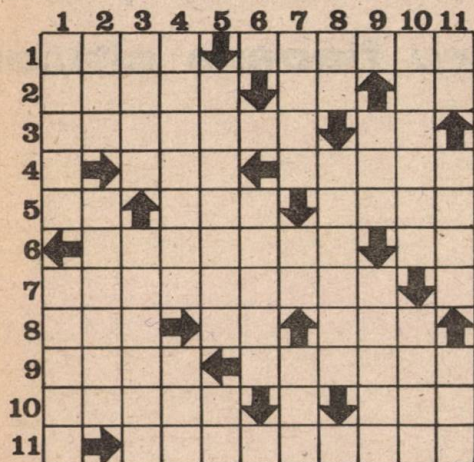
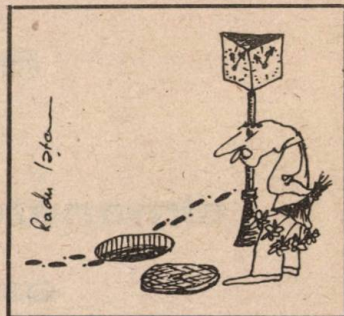
„Și eu la fel”, răspunde cealaltă. „Dar bine, nu vezi locul gol de lângă noi? Este o adevărată rușine!” „Of, tot al meu e, replică a doua femeie. Era al soțului meu. Dar a murit”.

„Bine, dar de ce n-ai adus un prieten, o cunoștință?” spuse, prima, încă revoltată.

„N-am avut pe cine. Toți s-au dus la înmormintare.”

● O STATISTICĂ: Seamănă cu un bikini — sugerează mult, dar ascunde esențialul.

● Un om devine ÎNTELEPT observând ce i se întâmplă când nu este.

CUPLU

ORIZONTAL: 1) Transmit caracterile părinților — Încrucișarea elementelor diferite 2) Genă dintr-o pereche controlind expresiile aceluiași caracter — Jumătate din gene!... — ...și o legătură dublă la mamă! 3) Apariția bruscă a noului caracter — Început de operație... la copii! 4) Abatere inițială! — Poziție ocupată de perechile de gene 5) Transmis la extreme! — Oul... pentru început — Fiecare cu soțul 6) Stă la baza procesului genetic — Primele experiențe! 7) Început de viață nouă 8) La baza occipitalului! — Primele mitoze! — Semidihnă! 9) Semn de renaștere a naturii — Un produs de excepție (pl.) 10) Capacitatea de reproducere la o nouă ieșire în lume — Formulă de transmitere a caracterelor ereditare 11) Proces clasic de reproducere a caracterelor părinților

VERTICAL: 1) Unitate de bază a reproducției — Cercul aflat în deplasare 2) Primele elucubrații! — Marile familii 3) Impusă fără... greutate — Te țin-n brațe pe loc (pl.) 4) A concepe ceva nou — Cu caracter de excepție 5) Urmele strămoșilor noștri — Început de jecmăneală! 6) Cadru de familie 7) Apărut la vîrsta de un an — Părintele, la urma urmei! — A scoate în lume 8) Bebe... pe jumătate! — Unitate genetică cu expresie fenotipică dirijată 9) Măsură ce-l fixează pe local! — A forma caractere desăvîrșite 10) Amestecate...pe calea apei 11) Început al vieții de familie — Cuprind trăsăturile specifice de părinți — Finalul tuturor partidelor!

AM GAREU DE CUPLU

Careurile rebusistice din paginile almanahului nostru au fost realizate de
GH. CRIȘAN și IUSTIN BUȘE

**Se poate oricine convinge
că între copertile
almanahului „Scînteii tineretului”
există, indiferent de vîrstă
și anotimp, o mare explozie
de tinerețe pentru fiecare cititor**

Redactor responsabil: MIHAI COMAN
Prezentarea grafică și tehnoredactarea: GEORGE ECLISERESCU

Coperta A. CIOBANU
Corectura: ANA MARIA POPESCU

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii” — București

sub comanda nr. 80 176

